Zecharia Sitchin

12. GEZEGEN

Zecharia Sitchin

12. GEZEGEN

DÜNYA TARİHÇESİNİN İLK KİTABI

12. GEZEGEN

Zecharia Sitchin

Nefilimler, Dünya üzerinde kendi suretlerinde varlıklar yaratmak için klonlamayı nasıl kullandı?

Bu "tanrılar" 13.000 yıl önce Büyük Tufan sayesinde insanoğlunu yok etmeyi niye istediler?

12. Gezegen, her 36 yüzyılda bir Dünya'nın yakınlarına geldiğinde neler olur?

Teşekkür

Yazar, bir yüzyıldan uzun bir zaman boyunca Eski Yakın Doğu'nun metin ve sanatsal biçimler

hâlindeki zenginliğini keşfeden, deşifre eden, tercüme eden ve izah eden tüm düşünürlere ve bu kitaptaki metinleri ve resimsel kanıtları yazarın kullanımına sunan kuruluşlara ve çalışanlarına teşekkürlerini sunar.

Yazar özellikle New York Halk Kütüphanesi ve Doğu bölümüne, Londra'daki British Museum'un Araştırma Kütüphanesine (Okuma Odası ve Doğu Çalışmaları Odası), New York'daki Yahudi İlahiyat Fakültesine, resimler ile ilgili yardımları için British Museum Vakfina ve Asur ve Mısır Antikaları Bölümüne, Berlin'deki Vorderasiatisches Museum, Staaliche Museen'e, Philadelphia'daki Üniversite Müzesine, Fransa'daki (Musees du Louvre) la Reunion es Muses Nationaux'a, Halep'teki Antikalar Müzesine ve NASA'ya teşekkür eder.

12. GEZEGEN

DÜNYA TARİHÇESİNİN İLK KİTABI

Zecharia Sitchin

Çeviren Yasemin TOKATLI

Ruh ve Madde Yayınları

12th Planet

SUNUŞ

Anavatan Mu'dan ve sonraları da Atlantis'ten göçler ile oluşan kolonilerle birlikte yeryüzünde çeşitli kültür odakları kurulmuştur. Bunların başlıcaları Mezopotamya, Mısır ve Hint uygarlıklarıdır.

Bu kültürlerin ortak özellikleri, özellikle de varlık ve evren hakkında paylaştıkları ortak bilgiler pek çoktur. Bu bilgiler öylesine derindir ki, günümüz bilim adamlarının hâlâ bu eski evren bilimini teyit eder durumda olması şaşırtıcıdır.

Modern bilimin bugün ulaştığı temel anlayışta, uzaysal-evrensel bir bilgi açıkça yer almamaktadır. Bu nedenle insanlığın yazılı ve sözlü tarihinde, mitolojilerde, destanlarda ve masallarda çeşitli tanrılar, ölümsüzler, mucize yaratanlar vs. vardır. Kadim milletlerin yaratılış efsanelerinde göklerden

gelenlerden, göklerden verilen hükümdarlıklardan sık sık söz edilir. Bunlara sembolik demiş, halk üstünde otorite ve üstünlük kurmak için uydurulmuş deyip geçmişiz. Bu bilgilerin herkese mal olamayışının sebebi budur.

Bu bilgilerin en önemlilerinden biri de kendi güneş sistemimiz ile ilgili olan gerçeklerdir. Hâlâ açıklanacak, bilinecek pek çok gerçek mevcuttur. Şu an biliyor olduklarımızın, bilinecek olanların yanında cüce kalacağı zamanlar gelecektir. Bu yeni yorumlar karşısında her türlü mantal açıklığa sahip olmamız gerekiyor.

Okuyucularımıza sunduğumuz bu kitap, ünlü yazar Zecharia Sitchin'in tamamen belgelere dayanarak açıkladığı ve tam bir mantal açıklık gerektiren teorilerini içeren Dünya Tarihçesi adlı dizisinin ilk kitabıdır; böylece Türk okuyucusunu Zecharia Sitchin ile tanıştırmış oluyoruz.

Özverili çevirisinden dolayı Sayın Yasemin Tokatlı'ya teşekkür ederiz.

BİLYAY Vakfi **Ruh ve Madde Yayınları**

Yazarın Notu

On İkinci Gezegen' de Eski Ahit'ten yapılan alıntılar, orijinal İbranice metinden alınmıştır. Başvurulan tüm çevirilerin -kitabın sonunda başlıcaları sıralanmıştır- sadece çeviriler ve yorumlamalar olduğu akıldan çıkarılmamalıdır. Sonuçta, geçerli olan orijinal İbranice metindir.

On İkinci Gezegen'de geçen son versiyon içinde mevcut olan tüm çevirileri birbirleriyle ve İbranice kaynaklar ve bunlara paralel Sümer ve Akkad metinleri/hikâyeleri ile karşılaştırıp, en doğru çeviri olduğuna inandığım hâlini ortaya çıkardım.

Sümer, Asur, Babil ve Hitit metinlerinin tercümesi, bir yüzyıldan uzun bir zamandır çok sayıda düşünür ve uzmanı meşgul etmiştir. Yazı ve lisanın deşifre edilmesini yazının kopyalanması, başka bir lisanın alfabesinde yazılması ve sonunda tercümesi izler. Birçok durumda, farklılık gösteren tercümeler ve yorumlamalar arasından seçim yapmak ancak daha çok önceki transkripsiyonlar ile karşılaştırmakla mümkündür. Diğer durumlarda ise çağdaş bir düşünürün son görüşleri, daha erken döneme ait bir tercümeye yeni bir ışık tutabilir.

Bu kitabın sonunda verilen Yakın Doğu kaynakları listesi, en eskiden en yeniye doğrudur ve bunları, bu metinlerle ilgili anlayışa çok değerli katkılar sağlayan akademik yayınlar izlemektedir.

Zecharia Sitchin

ÖNSÖZ: TEKVİN

Tekvin

Eski Ahit, çocukluğumdan bu yana yaşamımı doldurmuştur. Bu kitabın tohumlan, yaklaşık elli yıl önce atıldığında, o sıralarda sürmekte olan, Evrim teorisi ile İncil arasındaki zıtlıklarla ilgili tartışmalardan tamamen habersizdim. Ama Tekvin'i orijinal İbranicesinden inceleyen genç bir okul öğrencisi olarak, kendi başıma bir karşı koyma yaratmıştım. Bir gün, Tanrının Büyük Tufan ile insanları yok etme kararı aldığında, insan kızları ile evlenmiş bulunan "tanrı oğullarının" Dünya üzerinde olduğu 4. Bölümü okuyorduk, İbranice orijinal onları Nefilimler diye adlandırmaktaydı; öğretmenimiz bunun "*devler*" anlamına geldiğini açıkladı ama ben itiraz ettim; aslında bu kelime tam anlamıyla "Aşağıya Gönderilmiş Olanlar", Dünya'ya inmiş olanlar anlamına gelmiyor muydu? Cezalandırıldım ve geleneksel yorumu kabul etmem söylendi.

Bundan sonraki yıllarda ben, kadim Yakın Doğu'nun dillerini, tarihini ve arkeolojisini öğrendikçe, *Nefilimler* bir takıntı hâline geldi. Arkeolojik bulgular ve Sümer, Babil, Asur, Hitit, Kenan ve diğer kadim metinler ve efsanelerinin deşifre edilmesi; İncil'deki antik zamanların krallıklarına, şehirlerine, hükümdarlarına, yerlerine, tapınaklarına, ticaret yollarına, eşyalarına, araçlarına ve geleneklerine yapılan göndermelerin doğruluğunu gittikçe artan biçimde doğrulamaktadır. Dolayısıyla, artık *Nefilimleri* göklerden Dünya'ya gelen ziyaretçiler olarak gören aynı kadim kayıtların sözlerini kabul etme zamanı gelmedi mi?

Eski Ahit tekrar tekrar belirtir: "Yahveh'nin tahtı göklerdedir", "Rab, Dünya'ya göklerden bakar". Yeni Ahit "göklerde olan Babamız"dan söz eder. Ama İncil'in güvenilirliği, Evrim anlayışının ortaya çıkışı ve genel olarak kabul görüşüyle sarsılmıştı. Eğer insan evrimleşmişse, o zaman şüphesiz, düşünüp taşındıktan sonra "Adamı kendi suretimizde, benzeyişimizde yapalım" diye öneride bulunan bir İlâh tarafından bir kerede yaratılmış olamazdı. Tüm kadim halklar göklerden Dünya'ya inen ve istediklerinde göklere yükselebilen tanrılara inanmaktaydı. Ama bu hikâyelere hiçbir zaman inanılmadı, daha en başından itibaren bilginler tarafından mit olarak etiketlendiler.

Kadim Yakın Doğu'nun astronomik metinler bolluğu da içeren yazıları, bu astronotların veya "tanrıların" gelmiş olduğu bir gezegenden açıkça söz etmektedirler. Ancak yüz elli yıl önce bilginler gök cisimlerinin kadim listelerini deşifre ve tercüme ederken, astronomlarımız henüz Plüton'un (ancak 1930'da saptanabilmiştir) bile farkında değillerdi. Güneş sistemimizin bir üyesi daha olduğunu gösteren kanıtları nasıl kabul edebilirlerdi? Ama artık biz de, tıpkı eskiler gibi, Satürn'ün ötesindeki gezegenlerin farkındayız; öyleyse On ikinci Gezegen'in varlığına dair kadim kanıtları niye kabul etmeyelim?

Bizler uzaya açılırken, kadim yazıtlara taze bir bakış ve onları kabulleniş için zaman bundan daha uygun olamaz. Artık astronotlar Ay'a da indikleri ve insansız uzay araçları diğer gezegenleri keşfe koyulduğundan dolayı, bizimkinden çok daha ileri bir başka gezegendeki bir uygarlığın kendi astronotlarını geçmişte bir zamanlar Dünya gezegenine indirmiş olabileceğine inanmak, hiç de imkânsız değildir.

Gerçekten de çok sayıda popüler yazar, piramitler veya dev taş heykeller gibi kadim yapıtların, bir başka gezegenden gelen daha ileri ziyaretçiler tarafından yapılmış olduğunu öne sürmekteler -zira ilkel insan, gerekli teknolojiye kendi başına sahip olamazdı değil mi? Ya da başka bir örnek: Yaklaşık 6000 yıl önce hiçbir öncesi olmaksızın Sümer uygarlığı anîden nasıl ortaya çıkıvermiştir?

Ama bu yazarlar genellikle bu kadim astronotların *ne zaman, nasıl* ve hepsinden de önemlisi *nereden* geldiklerini ortaya koymakta başarısız olmaları sebebiyle, akılları karıştıran soruları cevapsız spekülasyonlar olarak kalmaktadır.

Kadim kaynaklara geri dönerek onları kelimesi kelimesine kabul etmek ve zihnimde tarih öncesi olayların sürekli ve mantıklı bir senaryosunu oluşturmak, otuz yıllık araştırmaya mal oldu. Dolayısıyla *On İkinci Gezegen,* okuyucuya Ne

Zaman, Niçin ve Nereden gibi belirli sorulara cevaplar veren bir anlatım sağlamayı hedeflemektedir. Gösterdiğim kanıtlar, esas olarak kadim metinler ve resimlerin kendileridir.

On İkinci Gezegen'de, güneş sisteminin nasıl yaratılmış olabileceğini, istilâcı bir gezegenin güneş yörüngesine takıldığını, Dünya'nın ve güneş sisteminin diğer kısımlarının nasıl ortaya çıktığını, belki de modern bilimsel teoriler kadar iyi açıklayan gelişmiş bir kozmogoniyi deşifre etmeyi de amaçladım.

Sunduğum kanıtlar *On İkinci Gezegenden* Dünya'ya yapılan uzay uçuşları ile ilgili göksel haritaları içermektedir. Daha sonra, ardından, *Nefilimler* tarafından Dünya üzerinde ilk yerleşimlerin dramatik biçimde kuruluşu gelir; liderleri, ilişkileri, aşkları, kıskançlıkları, başarıları ve uğraşları tarif edilecek; "ölümsüzlüklerinin" doğası açıklanacaktır.

Hepsinden de önemlisi, *On İkinci Gezegen,* insanın yaratılmasına yol açan önemli olayları sıralayacak ve bunun başarılmasına yarayan gelişmiş metotları anlatacaktır.

Daha sonra insan ve onun ilâhları arasındaki karmaşık ilişkiyi ortaya atacak ve Cennet Bahçesi, Babil Kulesi ve büyük Tufan gibi olayların anlamına yeni bir ışık tutacaktır. En sonunda, yapıcıları tarafından biyolojik ve maddî olarak donatılan insan, tanrılarını Dünya'dan kaçıracak kadar çoğalacaktır.

Bu kitap, güneş sistemimizde yalnız olmadığımızı önermektedir ve evrensel bir Tanrıya imanı azaltmaktan ziyade çok daha fazla artırmaktadır. Zira eğer Dünya üzerindeki insanı *Nefilimler* yarattı ise, onlar sadece çok daha engin bir Ana Plâna uygun iş görmekteydiler demektir.

Zecharia Sitchin New York, Şubat 1977

SONSUZ BAŞLANGIÇ

Vardığımız sonuçları desteklemek için biraraya getirdiğimiz kanıtların bir numaralı olanı insanın ta kendisidir. Birçok bakımdan, modern insan -*Homo sapiens*- Dünya'ya yabancıdır.

Charles Darwin'in kendi zamanındaki bilgin ve ilahiyatçıları evrimin kanıtları ile şok etmesinden bu yana, Dünya üzerindeki yaşam, insan ve primatlardan, memelilere ve omurgalılara ve milyarlarca yıl önce yaşamın başlamış olduğu düşünülen noktadaki çok daha aşağı yaşam biçimlerine kadar geriye izlenmiştir.

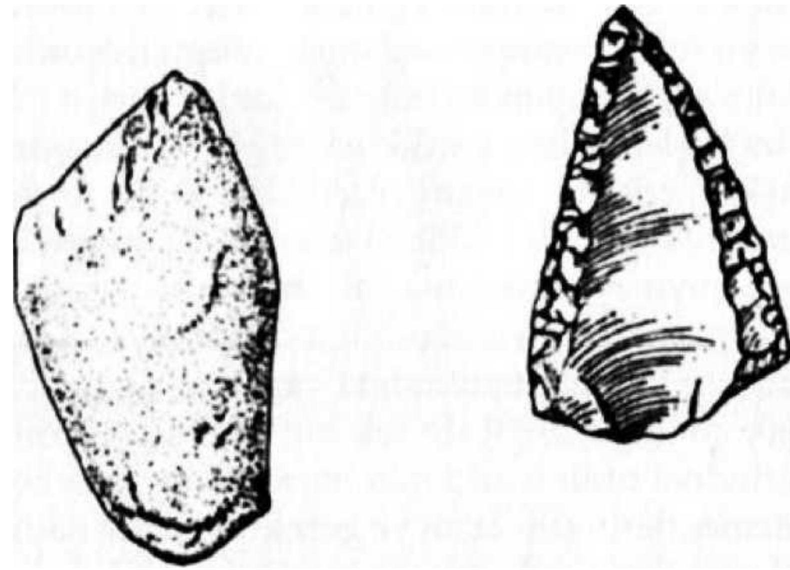
Ama bu başlangıçlara vardıktan ve güneş sistemimiz ve ötesindeki başka yerlerde yaşam olasılıkları üzerine düşünmeye başladıktan sonra bilginler, Dünya üzerindeki yaşam ile ilgili bir huzursuzluk duymaya başladılar: Bir biçimde, yaşam buraya ait değildi. Eğer yaşam bir dizi kendiliğinden kimyasal tepkime yoluyla başladı ise, Dünya üzerindeki yaşamın neden birçok şans eseri kaynak çokluğu değil de tek bir kaynağı vardı? Ve niçin Dünya üzerindeki canlı maddenin hepsi, Dünya'da bol bulunan kimyasal elementlerin çok azını ve gezegenimizde nadir bulunan kimyasal elementlerin pek çoğunu içermekteydi?

Öyleyse, yaşam Dünya üzerine başka yerden mi getirilmişti?

İnsanın evrim zinciri üstündeki konumu da bulmacayı karmaşıklaştırıyordu. Şurada bir kırık kafatası, burada bir çene kemiği bulan bilginler ilk başta insanın Asya'da 500.000 yıl önce türediğine inandılar. Ama daha eski fosiller bulundukça, evrim değirmeninin taşının çok, çok daha yavaş öğüttüğü açık hâle geldi. İnsanın atası olan maymunlar artık 25.000.000 yıl öncesine dayandırılıyor. Doğu Afrika'daki keşifler, insanımsı maymunlara *(hominidlere)* 14.000.000 yıl önce bir geçiş olduğunu gösteriyor. Ancak yaklaşık 11.000.000 yıl sonra, *Homo* sınıflandırmasına girecek ilk maymun-adam ortaya çıkıyor.

Gerçekten insan gibi olduğu düşünülen ilk varlık (Gelişmiş Australopithecus), Afrika'nın aynı kısımlarında, yaklaşık olarak 2.000.000 yıl önce yaşadı. *Homo erectus'u* üretmek de bir milyon yıl daha aldı. En sonunda, bir 900.000 yıl sonra, ilk ilkel insan ortaya çıktı; kalıntılarının ilk kez bulunduğu sit alanının adı olan *Neanderthal* ile adlandırıldı.

Gelişmiş Australopithecus ve Neanderthal arasında 2.000.000 yıldan fazla zaman geçmiş olmasına karşın, bu iki grubun araç gereçleri olan keskin taşlar, neredeyse aynıydı ve bu grupların kendileri (nasıl göründüklerine inanıldığı biçimiyle) birbirlerinden zor ayrılmaktaydı. (Şekil 1)

Şekil 1

Derken, anîden ve açıklanamaz biçimde, 35.000 yıl kadar önce, yeni bir insan ırkı, yani *Homo sapiens* (düşünen insan), sanki yoktan var oldu ve Neanderthal insanı Dünya yüzünden siliniverdi. *Cro-Magnon* diye adlandırılan bu modern insanlar bize o kadar çok benziyorlardı ki, bizler gibi modern giysiler giymiş olsalar, herhangi bir Avrupa veya Amerika şehrinde kalabalığa

karışabilirlerdi. Yaratmış oldukları muhteşem mağara sanatı sebebiyle, ilk önceleri, *"mağara adamı'"* olarak adlandırıldılar. Aslında, özgür biçimde Dünya üstünde dolaşmaktaydılar zira gittikleri her yerde taşlardan ve hayvan derilerinden barınaklar ve evler inşa etmeyi biliyorlardı.

Milyonlarca yıl boyunca, insanın araç gereçleri hep yararlı biçimlerdeki basit taşlar olmuştu. Ancak Cro-Magnon insanı, tahtadan ve kemiklerden özel amaçlarda kullanmak üzere araç gereç ve silâhlar yaptı. Artık "*çıplak maymun*" değildi, çünkü örtünmek için derileri kullanıyordu. Toplumu örgütlüydü; ataerkil bir hegemonya ile klanlar hâlinde yaşıyordu. Mağara duvarlarındaki çizimleri sanatçılık ve duygusal derinlik içeriyordu; çizimleri ve heykelleri bir tür "din"in kanıtlarıydı, bazen hilâl işaretiyle resmedilen bir Ana Tanrıçaya tapınımın varlığı açıktı, ölülerini gömüyordu ve dolayısıyla yaşam, ölüm ve belki de ölüm ötesi ile ilgili felsefesi de olmalıydı.

Cro-Magnon insanının ortaya çıkışı gizemli ve açıklanamaz olmasına rağmen, bulmaca daha da karmaşık hâle geliyordu. Zira Modern insanın diğer kalıntıları (Swanscombe, Steinheim ve Monmaria'yi içeren kazı alanlarında) keşfedildikçe, Cro-Magnon insanının; Cro-Magnon insanından 250.000 yıl kadar önce Batı Afrika ve Kuzey Afrika'da yaşamış olan daha erken bir Homo sapiens'den türediği açık hâle geldi.

Modern insanın, Homo erectus'tan sadece 700.000 yıl sonra ve Neanderthal insanından 200.000 yıl kadar önce ortaya çıkmış olması kesinlikle mantıksızdır. Ayrıca Homo sapiens yavaş bir evrimsel süreçten o kadar aşırı uçta bir ayrılışı temsil etmektedir ki konuşma yeteneğimiz gibi özelliklerimizden birçoğu, daha erken primatlarla tamamen alâkasızdır.

Bu konuda istisnaî bir otorite olan Profesör Theodosius Dobzhansky *[Mankind Evolving* (İnsanoğlu Evrimleşiyor)!, bu gelişmenin; evrimsel bir ilerleme için en uygunsuz zaman olan, Dünya'nın bir buzul çağından geçtiği bir dönem sırasında meydana gelmesi olgusu karşısında bilhassa şaşkındır. Homo sapiens'in daha önce bilinen tiplerin bazı özelliklerinden tamamen yoksun ve daha önce hiç meydana çıkmamış özelliklere sahip olmasına dikkat çekerek, şu sonuca varır:

"*Modern insan fosil bakımından soydaş birçok akrabaya sahiptir ama atası yoktur; dolayısıyla Homo sapiens'in türemesi bir bulmacaya dönüşmektedir*."

Öyleyse, modern insanın, nasıl olmuş da, ataları daha ileri evrimsel gelişmeyi takip ederek 2.000.000 veya 3.000.000 yıl sonra değil de 300.000 yıl kadar önce ortaya çıkmıştır? Dünya'ya başka bir yerden mi getirildik yoksa Eski Ahit'in ve diğer kadim kaynakların iddia ettiği gibi tanrılar tarafından mı yaratıldık?

Artık uygarlığın nerede başladığını ve bir kez başladıktan sonra nasıl geliştiğini biliyoruz. Cevaplanamayan soru şu: Niçin? Niçin uygarlık ortaya çıktı? Zira çoğu bilginin sinir içinde kabul edeceği gibi, tüm verilere göre insanın hâlâ uygarlık yoksunu olması gerekmektedir. Amazon ormanlarındaki veya Yeni Gine'nin ulaşılmayan kısımlarındaki ilkel kabilelerden daha uygar olmamız için hiçbir bariz sebep yoktur.

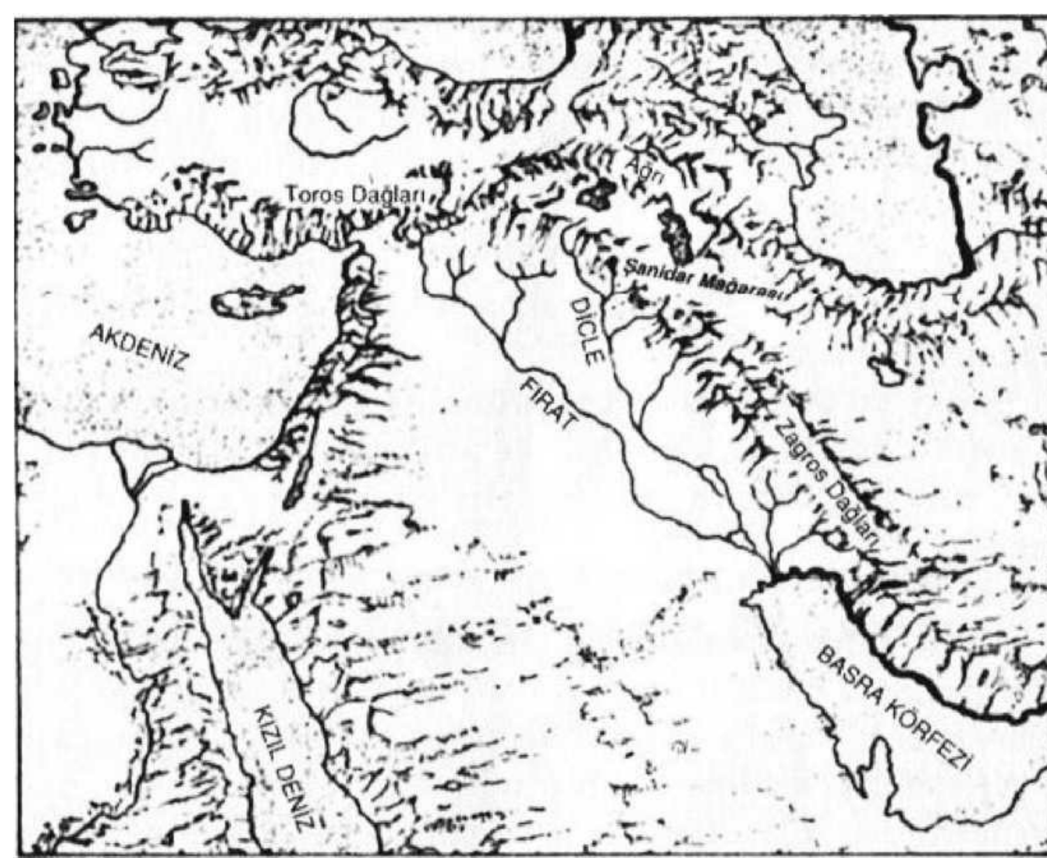
Ancak gerçek bilmece, Buşmanların geriliği değil, bizim ileriliğimizdir; artık kabul edilmektedir ki evrimin normal gidişatı içinde insan hâlâ Buşmanlar ile bir olmalıydı, bizlerle değil, insanın, "araç gereç endüstrisinde", taşları doğal biçimleriyle kullanmaktan başlayıp, bu taşları amaçlarına daha

uygun olacak biçimde yontup şekillendireceğini fark etmeye doğru ilerleyişi 2.000.000 yıl almıştı. Niçin diğer malzemeleri kullanmayı öğrenmek için 2.000.000 yıl daha ve matematik, mühendislik ve astronomide ustalaşmak için bir 10.000.000 yıl daha geçmemişti ki? Ama bakın, bu noktadayız, Neanderthal insanından 50.000 yıl sonra, Ay'a astronotlar indiriyoruz.

Bariz olan soru şudur: Bizler ve Akdenizli atalarımız bu ileri uygarlığa kendi başımıza mı sahip olduk?

Cro-Magnon insanı gökdelenler inşa etmese veya metalleri kullanmasa da, onunkinin anî ve devrimsel bir evrim olduğuna kuşku yoktur. Hareket hâlinde oluşu, barınaklar inşa edebilmesi, kendini örtme arzusu, üretilmiş araç gereçleri, sanatı; bunların hepsi de, milyonlarca yıla yayılan ve acı verici bir yavaşlıkla ilerleyen insan kültürünün sonsuz başlangıcında anî ve yüksek bir uygarlığın ortaya çıkıverişidir.

Bilginlerimiz Homo sapiens'in ortaya çıkışını ve Cro-Magnon insanının uygarlığını açıklayamasalar da, artık bu uygarlığın köken yeri ile ilgili hiçbir kuşku mevcut değildir: Yakın Doğu. Doğuda Zagros dağlarına (günümüzde İran ve Irak sınırlarının birleştiği yere), kuzeyde Ağrı ve Toros dağlarına uzanan yaylalar ve dağlık araziden oluşan, aşağılarda ise batıya ve güneye doğru Suriye, Lübnan ve İsrail'in tepelik arazilerine inen yankavis; tarih öncesi ama modern insanın kanıtlarının korunduğu mağaralarla doludur. (Şekil 2)

Şekil 2

Bu mağaralardan biri olan Şanidar, bu uygarlık yarıkavisinin kuzeydoğu kısımlarındadır. Günümüzde, soğuk kış ayları boyunca Kürtler bu bölgenin mağaralarında kendileri ve sürüleri için barınak bulurlar. 44.000 yıl önce, bir kış gecesi, yine böyle, yedi kişilik bir aile (biri bir bebekti)

Şanidar mağarasına sığındılar.

Kalıntıları -anlaşıldığında göre, heyelan altında kalarak ezilmişlerdi- 1957'de, ilk insanla ilgili kanıtları aramak amacıyla bölgeye gelen Ralph Solecki tarafından bulundu.() Buldukları, umduğundan fazlaydı. Katman üstüne katman kaldırıldıkça,

Profesör Solecki bana sadece dördü heyelan nedeniyle ezilmiş olan dokuz iskelet bulduğunu söyledi. mağaranın o bölgedeki insan yerleşiminin 100.000 ilâ 13.000 yıl öncesi arasındaki temiz bir kaydını koruduğu anlaşıldı.

Bu kaydın gösterdikleri, buluntunun kendisi kadar şaşırtıcıydı. İnsan kültürü bir ilerleme değil, bir gerileme göstermekteydi. Belirli bir standarttan başlayarak, sonraki nesiller daha gelişmiş değil, daha az gelişmiş bir uygarlaşmış yaşamın standartlarını göstermekteydiler. Ve MÖ. 27.000'lerden MÖ. 11.000'lere dek, nüfusun gittikçe azalışı, yerleşimin tamamen ortadan kalktığı bir noktaya kadar varmaktaydı. İklimsel olduğu tahmin edilen sebepler nedeniyle, insan 16.000 yıl kadar o bölgeden neredeyse tamamen ayrılmıştı.

Ve derken, M.Ö. 11.000 civarında "düşünen insan" yeni bir şevk ve izah edilemez biçimde daha yüksek bir kültürel seviye ile tekrar ortaya çıktı.

Sanki bu oyunu izleyen görünmez bir hoca, insan takımının güçten düştüğünü görmüş ve artık tükenmiş olanların yerini alması için sahaya taze ve daha iyi eğitilmiş bir takımı çıkarmıştı.

İnsan, sonsuz başlangıcından sonraki birçok milyon yıl boyunca doğanın çocuğu oldu; yabanî bitkileri topladı, vahşî hayvanları avladı, vahşî kuşları ve balıkları yakaladı. Ama tam insanın yerleşimleri azalmaya, oturduğu yerleri terk etmeye, maddî ve sanatsal başarıları gözden kaybolmaya başlarken; tam o sırada, anîden, hiçbir bariz neden ve öncesinde bilinen aşamalı bir hazırlık dönemi yokken, insan bir çiftçi oluverdi.

Konu üzerine birçok saygın otoritenin eserlerini özetleyen R.J. Braidwood ve B. Howe *[Prehistoric Investigations in Iraqi Kurdistan* (Kuzey Irak'taki Tarih Öncesi İncelemeler)] genetik çalışmaların, arkeolojik bulguları teyit ettiğini ve tarımın. Düşünen İnsanın daha önceleri ilk kaba uygarlığı ile ortaya çıktığı aynı yerde, yani Yakın Doğu'da başladığına hiç şüphe olmadığı sonucuna vardılar. Artık, tarımın tüm dünyaya Yakın Doğu dağ ve yaylalarından oluşan alandan yayıldığından hiç şüphe duyulmamaktadır.

Radyokarbon ile tarihlendirme ve bitki genetiği gibi sofistike metotları kullanan, bilimin farklı alanlarından birçok bilgin şu sonuca vardılar: İnsanın ilk tarımcılık çabaları, muhtemelen yabani ve düşük kaliteli bir cinsinin ehlileştirilmesi yoluyla buğday ve arpa yetiştirmekti. İnsanın, bir biçimde kendisine yabanî bir bitkiyi nasıl ehlileştireceğini, büyüteceğini, ekip biçeceğini öğrettiği, aşamalı bir süreçten geçtiğini kabul ettiğimizi varsayalım; bilginlerin, Yakın Doğu'dan çıkan, insanın hayatta kalması ve gelişmesi için temel olan diğer bitki ve tahılların bolluğu karşısındaki şaşkınlığı hâlâ sürmektedir. Bunlar, yenebilir tahıllar arasında akdarı, çavdar ve kızıl buğdayı, lif ve yenebilir yağ sağlayan keteni ve meyve veren çalılık ve ağaçları içermektedir.

Her durumda, bitkilerin Avrupa'ya ulaşmadan bin yıl kadar önce Yakın Doğu'da ehlileştirildiği

şüphesizdir. Sanki Yakın Doğu, görülmeyen bir elin rehberliğinde, sık sık yeni bir ehlileştirilmiş bitki üreten bir tür genetik-botanik lâboratuvarıydı.

Asmanın kökenini inceleyen bilginler, yetiştirilmesinin kuzey Mezopotamya, Suriye ve Filistin'de başladığı sonucuna varmışlardır. Tabi! Eski Ahit bize Nuh'un, Tufan'ın suları çekildikten ve gemisi Ağrı Dağı'nda karaya oturduktan sonra "bir asma bağı diktiğini" (ve hatta şarabından sarhoş olduğunu) söyler. Yani İncil, tıpkı bilginler gibi, asmanın yetiştirilmesinin başlangıcını kuzey Mezopotamya'nın dağlarında saptar.

Elmalar, armutlar, zeytinler, incirler, bademler, şamfıstıkları, cevizler; hepsi de Yakın Doğu'da türemişler ve oradan Avrupa'ya ve dünyanın diğer kısımlarına yayılmışlardır. Gerçekten de, Eski Ahit'in bilginlerimizden birkaç bin yıl öncesinden aynı bölgeyi dünyanın ilk meyve bahçesi olarak tanımladığını hatırlamadan edemeyiz: "Ve Rab Tanrı şarka doğru Aden'de bir bahçe dikti... Ve Rab Tanrı görünüşü güzel ve yenilmesi iyi olan her ağacı yerden bitirdi."

"Aden'in nerede olduğu, İncil'de anlatılan nesiller tarafından kesinlikle bilinmekteydi. "Şarka doğruydu", yani İsrail Ülkesinin doğusunda. Burası, ikisi Fırat ve Dicle olan dört büyük nehir tarafından sulanan topraklardaydı. Tekvin Kitabının, ilk meyve bahçesini, bu nehirlerin doğduğu yaylalara, kuzeydoğu Mezopotamya'ya yerleştirdiğine hiç şüphe yoktur, İncil ve bilim bu konuda hemfikirdir.

Aslına bakarsanız, eğer Tekvin Kitabının orijinal İbranice metnini ilahiyat değil de bilimsel bir metin gibi okursak, bunun bitki ehlileştirmesi sürecini de doğru biçimde tarif ettiğini görürüz. Bilim bize bu sürecin vahşî otlardan vahşî tahıllara, oradan ekilebilir tahıllara ve meyve veren çalılık ve ağaçlara doğru olduğunu söylemektedir. Tekvin Kitabının ilk babında ayrıntıları verilen süreç aynen böyledir.

Ve Tanrı dedi:

"Yer ot, tohum veren sebze, ve yer üzerinde tohumu kendisinde olup cinslerine göre meyve veren ağaçlar hasıl etsin."

Ve böyle oldu:

Ve yer ot, tohum veren sebze, ve yer üzerinde tohumu kendisinde olup cinslerine göre meyve veren ağaçlar çıkardı.

Tekvin Kitabı, Aden bahçesinden sürülen İnsanın, kendi yiyeceğini büyütmek için çok uğraşması gerektiğini anlatmaya devam eder. "Alnının teri ile ekmek yiyeceksin." der Tanrı Âdem'e. Bundan sonradır ki "Ve Habil koyun çobanı oldu, fakat Kabil çiftçi oldu." İnsan, der İncil bize, bir çiftçi olduktan kısa süre sonra çoban oldu.

Bilginler, İncil'deki olay sıralamasıyla tamamen hemfikirdirler. Hayvanların ehlileştirilmesi ile ilgili çeşitli teorileri analiz eden F.E. Zeuner *[Domestication of* Animals (Hayvanların Ehlîleştirilmesi)], insanın "büyük boyutlu sosyal birimler hâlinde yaşama safhasına erişmeden önce hayvanları kapalı tutmak veya evcilleştirmek alışkanlığını kazanamayacağını" vurgulamaktadır. Hayvan evcilleştirmesi

için bir ön şart olan böylesi yerleşik toplum birimleri, tarıma geçişin ardından ortaya çıkmıştır.

Evcilleştirilen ilk hayvan köpekti; çünkü sadece insanın en iyi arkadaşı değil, muhtemelen onun yiyeceğiydi de. Bunun, yaklaşık M.Ö. 9500'lerde meydana geldiğine inanılmaktadır. İlk köpek iskeleti kalıntıları İran, Irak ve İsrail'de bulunmuştur.

Koyun da aşağı yukarı aynı zamanlarda evcilleştirilmişti; Şanidar mağarası M.Ö. 9000'lerden koyun kalıntılarını barındırmaktadır; anlaşılan o ki, her yıl doğan kuzuların büyük kısmı yiyecek ve derileri için öldürülmekteydi. Ardından süt de sağlayan keçiler geldi ve domuzlar, boynuzlu davarlar ve boynuzsuz davarlar sonra evcilleştirilecek olanlardı.

Her halükarda evcilleştirme Yakın Doğu'da başlamıştı.

M.Ö. 11.000'lerde Yakın Doğu'da (ve 2.000 yıl kadar sonra Avrupa'da) meydana gelen insanın gelişimindeki anî değişiklik; bilginleri, bu zamanı Eski Taş Devrinin (Paleolitik) kesin sonu ve Orta Taş Devri (Mezolitik) adı verilen yeni bir kültürel çağın başlangıcı olarak tarif etmeye yönlendirdi.

Bu isim, ancak insanın aslî hammaddesi olmaya devam eden taşı düşündüğümüzde uygundur. Dağlık arazilerdeki yerleşimleri hâlâ taştan yapılmaktadır; toplum birimleri taştan duvarlarla korunmaktadır; ilk tarımsal aracı olan orak taştandır. Ölülerini, mezarlarını taşlarla örterek veya süsleyerek onurlandırmakta veya korumaktadır; ve iyicil müdahalelerini hedeflediği üstün varlıkların veya "tanrıların" imgelerini yapmak için taşı kullanmaktadır. Kuzey İsrail'de bulunan ve M.Ö. 9. bin yıl olarak tarihlendirilen böyle bir imge; çizgili bir miğfer ile korunan ve bir tür "pilot gözlüğü" takan bir "tanrı"nın yontulmuş başını göstermektedir. (Şekil 3)

Ancak geneline bakıldığında, M.Ö. 11,000'lerde başlayan çağı Orta Taş Devri değil de Evcilleştirme Devri diye adlandırmak daha uygun olacaktır. Sadece 3.600 yıl içinde ki sonsuz başlangıç açısından bakıldığında bir gecede sayılır, insan bir çiftçi oldu ve yabanî bitkiler ve hayvanlar evcilleştirildi. Derken, yeni bir çağ başladı. Bilginlerimiz bunu Yeni Taş Devri (Neolitik) diye adlandırır ama bu terim, M.Ö. 7500'lerde çömlekçiliğin ortaya çıkışı olan ana değişiklik sebebiyle hiç de uygun değildir.

Bilginlerimiz için hâlâ anlaşılmaz olan, ama tarih öncesi hikâyemize devam ettikçe ortaya çıkacak olan sebepler yüzünden, insanın uygarlığa doğru yürüyüşü, M.Ö. 11.000'lerden birkaç bin yıl sonra, Yakın Doğu'nun yaylalarıyla sınırlanmıştır. Kilin birçok amaç için kullanılabileceğinin keşfi; insanın dağlardaki evinden daha aşağıya, çamurla dolu vadilere inişiyle aynı zamana rastlar.

M.Ö. yedinci bin yılda, Yakın Doğu'nun uygarlık yarım dairesi çok sayıda araç gereç, süslemeler ve heykelcikler üreten kil veya çömlek kültürleriyle kaynamaktadır. M.Ö. 5000'lerde Yakın Doğu süper kalitede ve şahane tasarımlarla kil ve çömlekçilik nesneleri üretiyordu.

Şekil 3

Ama ilerleme bir kez daha yavaşladı ve M.Ö. 4500'de, arkeolojik kanıtlar göstermektedir ki, gerileme her yanda mevcuttu: Çömlekçilik basitleşir. Taş Devrinin yadigârı taştan araç gereçler tekrar baskın hâle gelir. Yerleşim alanları daha az kalıntılar açığa çıkarır. Çömlekçilik ve kil sanayii merkezleri olan bazı alanlar terk edilir ve belirgin kil üretimi gözden kaybolur. James Melaart'a *[Earliest Civilitations of the Near East* (Yakın Doğunun En Erken Uygarlıkları)] göre "Kültürde genel bir fakirleşme vardı"; bazı kazı alanları "yeni fakrı zaruret döneminin" izlerini taşırlar, insan ve kültürünün gerilemekte olduğu açıktır. Derken, birdenbire, beklenmedik, izah edilemeyen bir biçimde, Yakın Doğu hayal edilebilecek en büyük uygarlığın, bizimkinin köklerinin de sıkı sıkıya bağlı olduğu bir uygarlığın doğuşuna tanık oldu.

Gizemli bir el, bir kez daha insanı gerileyişinden çekip çıkarmış ve onu çok daha yüksek bir kültür, bilgi ve uygarlık seviyesine yerleştirmişti.

BİRDENBİRE UYGARLIK

Uzun zaman boyunca Batılı insan, uygarlığının Roma ve Grek uygarlıklarının hediyesi olduğuna inandı. Ama Grek filozofları tekrar tekrar daha erken kaynaklardan yararlandıklarını yazmışlardır. Daha sonraları, Avrupa'ya dönen seyyahlar Mısır'da yarı yarıya kumlara gömülmüş ve sfenks denilen garip taştan hayvanlar tarafından korunan piramitlerin ve tapınak-şehirlerin varlığını bildirdiler.

Napolyon 1799'da Mısır'a vardığında, beraberinde bu kadim anıtları incelemek ve izah etmek üzere bilginler getirmişti. Subay'larından biri Rosetta yakınlarında, üstünde M.Ö. 196'dan kalma, diğer iki yazının yanı sıra kadim Mısır piktografik yazısıyla (hiyeroglif) yazılmış bir bildiri kazınmış olan bir taş levha buldu.

Kadim Mısır yazısının ve lisanının deşifre edilmesi ve bunu izleyen arkeolojik uğraşlar; Batılı insana Grek uygarlığından çok önceleri Mısır'da var olmuş olan yüksek bir uygarlığı ifşa etti. Mısır kayıtları M.Ö. 3100'lerde başlayan kraliyet hanedanlarından söz eder; yani, Helen uygarlığının başlangıcından tam iki bin yıl önce. Olgunluğuna ancak M.Ö. beşinci ve dördüncü yüzyıllarda ulaşan Grek, bir başlatıcı olmaktan ziyade, arkadan gelen bir uygarlıktı.

Öyleyse, uygarlığımızın kökeni Mısır'da mıydı?

Bu sonuca varmak çok mantıklı gözükse de, olgular buna karşıdır. Grek bilginler Mısır'ı ziyaretlerini tarif ederler ama sözünü ettikleri kadim bilgi kaynakları başka yerde bulunmaktaydı. Ege Denizinin Helen-öncesi kültürleri, yani Girit adasındaki Minos ve Grek anakarasındaki Mikene kültürleri, Mısır değil de Yakın Doğu kültürünün benimsendiği kanıtlarını açığa çıkarmıştı. Çok daha erken bir uygarlığın Greklerin kullanımına, açık hâle gelmesinin başlıca yolları Mısır değil, Suriye ve Anadolu idi.

Grek ülkesinin Dorlar tarafından istilâ edilmesi ile Mısır'dan Çıkış sonrası, Kenan ilinin İsrailliler tarafından istilâ edilmesinin aynı zamana (M.Ö. on üçüncü yüzyıl) denk geldiğine dikkat çeken bilginler, Samî ve Helen uygarlıkları arasında gittikçe büyüyen sayıdaki benzerlikler karşısında büyülenmişlerdi. Profesör Cyrus H. Gordon *[Forgotten Scripts; Evidencejor the Minoun Language* (Unutulmuş Yazılar; Minos Dilinin Kanıtları)], Lineer A diye adlandırılan bir erken Minos yazısının, bir Samî lisanını temsil ettiğini göstererek yeni bir çalışma sahası açtı. "İbranî ve Minos uygarlıklarının (içerikten farklı olarak) modelinin belirgin biçimde aynı olduğu" sonucuna varmış ve adanın Minos dilinde *Ke-re-ta* olarak hecelenen adı olan Girit in, İbranice *Ke-re-et Ç'surlu şehir")* kelimesiyle aynı olduğunu ve bir Keret kralının, bir Samî hikâyesinde de denginin bulunduğunu işaret etmiştir.

Lâtin ve kendi alfabelerimizin türetildiği Helen alfabesi bile Yakın Doğu'dan çıkmıştır. Kadim Grek tarihçileri de Kadmus ("kadim") adlı bir Fenikelinin, tıpkı İbranicede olduğu gibi, aynı sırayla aynı sayıda harften oluşan alfabeyi getirdiğini yazarlar; Truva Savaşı yapıldığı sırada bu tek Grek alfabesiydi. Harflerin sayısı, M.Ö. beşinci yüzyılda şair Kos'lu Simonides tarafından yirmi altıya yükseltilmişti.

Grek ve Lâtin yazısının ve dolayısıyla Batılı kültürümüzün tüm temelinin Yakın Doğu'dan alındığı, orijinal Yakın Doğu alfabesi, daha sonraki kadim Grek ve daha yeni olan Lâtin alfabelerinin sıralanışı, adları, işaretleri ve hatta sayısal değerlerini kıyaslama yoluyla da gösterilebilir. (Şekil 4)

İbranice adı	Kenanca Fenikoce	Eski Grekçe	Yeni Grekçe	Grekçe adı	Lâtince
Aleph	≮ ⊀	A	A	Alpha	A
Beth	9 9	S 8	B	Beta	B
Gimel	1	1	Γ	Gamma	C G
Daleth	◁ ◁	Δ	Δ	Delta	D
He	⊣ ⊣	∃	E	E(psilon)	E
Vau	Y	Y	Y	Vau	F V
Zayin	I I	I	I	Zeta	
Heth(1)	H H	8	8	(H)eta	H
Teth	⊗	⊗	⊗	Theta	
Yod	Z	≀	≀	Iota	I
Khaph	Ψ Ψ Ψ	K	K	Kappa	
Lamed	L L	V ↓ 1	L Λ	Lambda	L
Mem	⅄ ⅄	M	M	Mu	M
Nun	⅄ ⅄	N	N	Nu	N
Samekh	≢ ≢	Ξ	Ξ	Xi	X
Ayin	O O	O	O	O(micron)	O
Pe	7))	1	Γ	Pi	P
Şade(2)	M M M	M	M	San	
Koph	Φ Φ Φ	Φ	Φ	Koppa	Q
Resh	4	4	P	Rho	R
Shin	W	≥	≥	Sigma	S
Tav	X	T	T	Tau	T

Bilginler, hiç şüphesiz, M.Ö. birinci bin yılda, Greklerin Yakın Doğu ile temaslarının farkındaydılar; bu temaslar, Perslilerin M.Ö. 331'de Makedonyalı İskender'e yenilmesiyle doruk noktasına varmıştır. Grek kayıtları bu Persliler ve ülkeleri (kabaca günümüzde İran'ın yayıldığı alan) hakkında çokça bilgi mevcuttur. Krallarının -Kuruş, Dara, Kserkses- ve ilâhlarının Hint-Avrupa dil grubuna ait gibi görünen adlarına bakan bilginler onların; M.Ö. ikinci bin yılın sonlarına doğru Hazar Denizi yakınlarında bir yerlerde ortaya çıkan ve batıda Küçük Asya'ya, doğuda Hindistan'a ve güneyde ise Eski Ahit'in "Med ve Parsilerin ülkeleri" dediği bölgeye doğru yayılan Aryan ("muhteşem") halkının bir kısmı oldukları sonucuna vardılar.

1) Basit olsun diye genellikle "H" diye çevrilen "H", Sümer ve Sami dillerinde, İskoçça veya Almancadaki "loch"'da olduğu gibi "CH" olarak telâffuz edilir.

2) Basit olsun diye genellikle "S" diye çevrilen "S", Sümer ve Sami dillerinde "T

S" olarak telâffuz edilir.

Ancak her şey bu kadar basit değildi. Bu istilâcıların yabancı kökenli olduğu varsayımına rağmen, Eski Ahit onları, yazıldığı dönemin olaylarının bir parçası olarak ele almaktadır. Örneğin Kuruş, bir "Yahveh'nin Mesh Ettiği" olarak düşünülür; İbranî tanrısı ve İbranî olmayan biri arasındaki son derece sıra dışı bir ilişkidir bu. Ezra Kitabına göre, Kuruş vazifesini Kudüs'teki Tapınağın yeniden inşa edilmesi olarak kabul etti ve "Göklerin Tanrısı" olarak adlandırdığı Yahveh tarafından verilen emirlere göre hareket ettiğini belirtmişti.

Kuruş ve hanedanlığının diğer kralları, hanedanlığın kurucusunun benimsediği bir unvan olan Haham-Aniş'den yola çıkarak kendilerini Akamanışlar olarak adlandırdılar. Bu, Aryan değil tamamen Samî dilinde bir unvandır ve "bilge adam" anlamına gelir. Öyle ya da böyle, bilginler İbrani Tanrısı Yahveh ile Akamanışların "Bilge Rab" olarak adlandırdıkları ve Dara'nın kraliyet mühründe gösterildiği gibi Kanatlı Küre içinde göklerde yükselen biçimde resmedilen ilâh arasındaki benzerlikler işaret eden birçok ipucunu ihmal etmişlerdir. (Şekil 5)

Artık bu Eski Perslilerin kültürel, dinsel ve tarihsel köklerinin, genişlemeleri ve düşüşleri Eski Ahit'te de kaydedilmiş olan daha erken Babil ve Asur imparatorluklarına kadar gittiği kabul edilmektedir. İlk başlarda, Akamanış anıtlarında ve mühürlerinde görülen yazıyı oluşturan işaretlerin dekoratif desenler olduğu sanılmıştı. Eski Pers başkenti Persepolis'i 1686'da ziyaret eden Engelbert Kampfer bu işaretleri "kamalar" veya çivi-şeklinde basılar olarak tarif etmişti. Bu yazı, o zamandan beri çivi yazısı olarak bilinmektedir.

Akamanış yazılarını deşifre etme çabaları başladığında, bunların Fırat ve Dicle nehirleri arasında uzanan düzlükler ve yaylalarda, Mezopotamya'da bulunan eski eser ve tabletlerde bulunan yazılardakilerle aynı oldukları açık hâle geldi. Şurda burda bulunan kalıntılar ilgisini çekince, Paul Emile Botta 1843'te ilk büyük amaçlı kazıyı başlattı.

Kuzey Mezopotamya'da, Musul yakınlarında bugün Khorsabad adıyla bilinen bir kazı alanı seçti. Botta kısa süre içinde çivi yazılarının burayı Dur Şarru Kin olarak adlandırdıklarını ortaya çıkardı. Bunlar İbraniceye kardeş bir dil olan Samî yazılarıydı ve "adil kralın surlu şehri" anlamına geliyordu. Ders kitaplarımız, bu kralı II. Sargon olarak adlandırmaktadır.

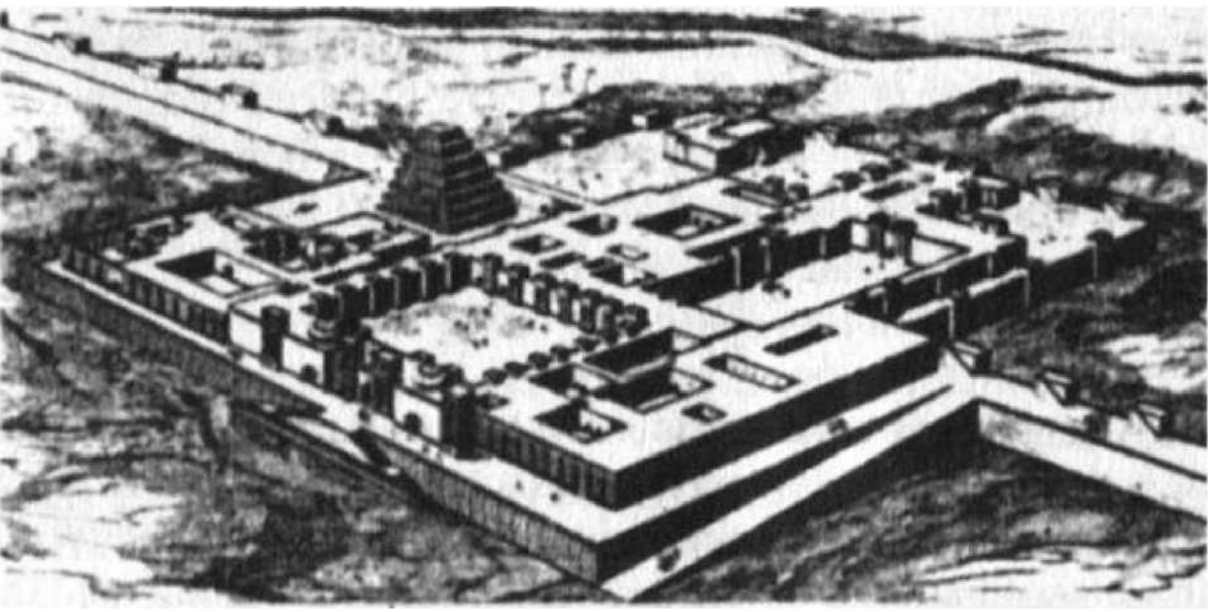

Şekil 5

Asur kralının bu başkenti, tam ortasında, yan yana konsalar bir milden fazla uzunluğa ulaşacak, yarım-kabartmalarla bezenmiş duvarları olan muhteşem bir sarayı barındırmaktaydı. Zigurat adı verilen ve şehre ve kraliyet binalarına hâkim bir basamaklı piramit vardı; bu yapı tanrılar için "Göklere giden merdiven" olarak hizmet veriyordu. (Şekil 6)

Şehrin plânı ve heykeller, büyük ölçekli bir yaşamı göstermektedir. Saraylar, tapınaklar, evler, ahırlar, depolar, duvarlar, kapılar, sütunlar, süslemeler, heykeller, sanat eserleri, kuleler, surlar, teraslar, bahçeler; hepsi de sadece beş yıl içinde tamamlandı. Georges Contenau'ya *[La Vie Quotidienne a Babylone et en Assyrie* (Babil ve Asur'da Günlük Hayat)] göre 3.000 yıl kadar önce *"böylesine kısa bir süre içinde bu kadar çok şey başarabilmiş bir imparatorluğun potansiyel gücü karşısında hayal gücümüzün başı dönmektedir*."

Fransızlardan asla aşağı kalmayan İngilizler; Khorsabad'dan Dicle Irmağı boyunca on mil kadar aşağısındaki bir yeri kazı alanı olarak seçen Sir Austen Henry Layard'ın şahsında sahneye çıktılar. Yerliler buraya Kuyuncik diyorlardı; daha sonra Asur başkenti Ninova olduğu ortaya çıktı.

Şekil 6

İncil'de geçen isimler ve olaylar canlanmaya başlamıştı. Ninova, Asur'un son üç büyük hükümdarının başkenti olmuştu: Sanherib, Asarhaddon ve Asurbanipal. Eski Ahit, (II. Krallar Bap 18:13) "Ve kral Hizkiya'nın on dördüncü yılında Asur kralı Sanherib, Yahuda'nın bütün duvarlı şehirlerine karşı çıktı ve onları aldı." der "ve Rab'bin Meleği ordusunu darmadağın ettiğinde, "Sanherib göç edip gitti ve geri döndü ve Nineve'de oturdu" diye belirtir.

Sanherib ve Asurbanipal tarafından Ninova'nın üstüne kurulduğu höyükler; Sargon'unkileri bile gölgede bırakan saraylar, tapınaklar ve sanat eserlerini ortaya çıkardı. Asarhaddon'un saraylarının kalıntılarının bulunduğuna inanılan bölge kazılamamaktadır, zira Yahveh'nin mesajını Ninova'ya götürmeyi reddettiğinde bir balina tarafından yutulan Yunus Peygamberin mezarı olduğu iddia edilen bu yere bir camii inşa edilmiştir.

Layard, kadim Grek kayıtlarında İskender'in ordusundan bir subayın "piramitler ve kadim bir şehrin kalıntılarından oluşan bir yer" gördüğünü okumuştur; İskender'in zamanında bile çoktan toprak altında gömülü olan bir şehir! Layard da kazdı ve burasının, Asur'un askerî merkezi olan Nemrud olduğu ortaya çıktı. Salmanassar II, askerî seferlerini ve zaferlerini kayıt düşmek için burada bir obelisk diktirmişti. Şimdi British Museum'da sergilenen obelisk, haraç veren krallar arasında "Yehu, Omri'nin oğlu, İsrail Kralı"nı da sayar.

Yine, Mezopotamya yazıları ile İncil metinleri birbirlerini desteklemektedir!

Asurolog olarak adlandırılmaya başlayan bilginler arkeolojik bulgular ile İncil'de anlatılanların birbirlerini gittikçe artan bir şekilde desteklemesi karşısında şaşırdılar ve Tekvin Kitabının onuncu babına başvurdular. Burada "Rab'bin indinde kudretli bir avcı" olarak tarif edilen Nimrod, Mezopotamya'daki tüm krallıkların kurucusu olarak belirtilmekteydi.

Ve onun krallığının başlangıcı hepsi de Şinar diyarında Babil ve Erek ve Akkad idi.

O diyardan Asur'a çıktı ve geniş sokaklı şehir olan Nineve'yi ve Kalah'ı ve Resen'i bina etti -Nineve ve Kalah arasındaki büyük şehir budur.

Gerçekten de Ninova ve Nemrud arasında, yerlilerin Kalah diye adlandırdığı höyükler bulunmaktaydı. W. Andrae'nin yönetimindeki ekipler 1903'ten 1914'e kadar bu bölgeyi kazarak, Asur'un dinsel merkezi ve ilk başkenti olan Asur'un kalıntılarını ortaya çıkardılar. İncil'de adı geçen Asur şehirlerinden bulunmayan bir tek Resen kalmıştı. Bu ad "atın dizginleri" anlamına geliyordu; belki de burası Asur'un kraliyet haralarının bulunduğu yerdi.

Asur'un kazılarak gün ışığına çıkarıldığı sıralarda, R. Koldewey yönetimindeki ekipler, İncil'in Babil'i olan Babilon'daki kazıları tamamlamak üzereydiler: muazzam saraylar, tapınaklar, asma bahçeler ve kaçınılmaz zigurat. Çok zaman geçmeden, yapıtlar ve yazıtlar, Mezopotamya'nın iki rakip imparatorluğunun tarihini ortaya çıkarmıştı; Babil ve Asur, biri güneyde yerleşmişti, diğeri ise kuzeyde.

Yükselerek, çökerek, savaşarak ve birlikte yaşayarak bu ikisi M.Ö. 1900'lerde doğup 1500 yıllık bir

zaman dilimini kapsayan yüksek bir uygarlık oluşturmuşlardı. Aşur ve Ninova, M.Ö. 614 ve 612'de Babilliler tarafından ele geçirildi ve yerle bir edildi, İncil'deki peygamberler tarafından kehanet edildiği gibi, Babil de M.Ö. 539'da Akamanışlı Kurus'a yenildiğinde kendi utanç dolu sonuna gelmiş oldu.

Tarihleri boyunca rakip olmalarına karşın, Asur ve Babil arasında kültürel veya maddî meselelerde belirli herhangi bir fark bulmak zordur. Asur'un kendi baş ilâhını Aşur ("her şeyi gören") diye adlandırması ve Babil'in Marduk'u ("saf tepenin oğlu") selâmlamasına karşın, panteonları tamamen benzerdir.

Dünyadaki müzelerin birçoğu sergiledikleri eserler arasında Asur ve Babil'in höyüklerinden kazılıp çıkarılmış olan tören kapılarını, kanatlı boğaları, yarım-kabartmaları, arabaları, araç gereci, mutfak alet edevatını, mücevherler, heykeller ve akla hayale gelebilecek her türlü malzemeden yapılma diğer nesneleri en değerlileri olarak sayarlar. Ama bu krallıkların gerçek hazineleri, yazılı kayıtlarıdır: çivi yazısı ile yazılmış binlerce ama binlerce yazıt; aralarında kozmolojik masallar, epik şiirler, kralların hikâyeleri, tapınak kayıtları, ticarî mukaveleler, evlilik ve boşanma kayıtları, astronomik tablolar, astrolojik tahminler, matematik formülleri, coğrafî listeler, gramer ve sözlükler, ders metinleri ve tabi ki tanrıların adları, soy sopları, işleri, kudretleri ve görevleri ile ilgili metinler.

Asur ve Babil arasındaki kültürel, tarihî ve dinsel bağları oluşturan ortak dil, Akkad diliydi. Bu, bilinen ilk Samî dilidir; İbranice, Aram, Fenike ve Kenan dillerine akrabadır ama onlardan önce gelmektedir. Ama Asurlular ve Babilliler dili ve yazıyı icat ettiklerine dair bir iddiada bulunmazlar; aslında tabletlerin birçoğu, daha eski orijinallerden kopyalandıklarına dair ibareler taşımaktadır.

Öyleyse, çivi yazısını icat eden, kesin grameri ve zengin sözcük dağarcığıyla dili geliştiren kimdi? "Daha eski orijinalleri" kim yazmıştı? Ve Asurlular ve Babilliler niçin bu dili Akkad diye adlandırmaktaydılar?

Dikkatler bir kez daha Tekvin Kitabına yoğunlaştı. *"Ve onun krallığının başlangıcı: Babil ve Erek ve Akkad idi."* Akkad; acaba Babil ve Ninova'dan da önce böyle bir krallık başkenti var mıydı gerçekten?

Mezopotamya harabeleri, bir zamanlar gerçekten de Akkad adıyla bilinen ve kendisine Şarukin ("adil hükümdar") diyen daha eski bir hükümdar tarafından kurulmuş olan bir krallık mevcut olduğunu gösteren kanıtları sağladı. Yazıtlarında imparatorluğunun, tanrısı Enlil'in lütfu sayesinde, Aşağı Deniz'den (İran Körfezi)

Yukarı Deniz'e (Akdeniz olduğuna inanılıyor) kadar uzandığını iddia etmektedir. "Akkad limanında, palamarlarla bağlanan" ve birçok diyardan gelen "gemiler yaptığını" söyleyerek övünmektedir.

Bilginler şaşkınlık içindeydi: M.Ö. üçüncü binde bir Mezopotamya imparatorluğuna rastlamışlardı! Asur'un Dur Şarukin Sargon'undan Akkad'ın Sargon'una -geriye doğru- 2.000 yıl kadar bir sıçrama vardı. Ancak kazılan höyükler, Babil ve Asur'un ortaya çıkışından çok öncesine ait edebiyat ve sanatı, bilim ve politikayı, ticaret ve iletişimi, yani dört dörtlük bir uygarlığı gün ışığına çıkarmıştı. Dahası, bu daha sonraki Mezopotamya uygarlıklarının atası ve kaynağıydı; Asur ve Babil, Akkad gövdesinden çıkan dallardı sadece.

Böylesine erken bir Mezopotamya uygarlığı gizemi, Akkadlı Cargon'un soy kütüğü ve başarılarının kayıtlarına ait yazıtlar bulunduğunda daha da derinleşti. Bunlar, onun tam adının "Akkad Kralı, Kiş Kralı" olduğunu belirtiyor ve tahta geçmeden önce "Kiş'in yöneticileri"ne danışmanlık yaptığını anlatıyorlardı. Bilginler kendi kendilerine sordular; Akkad'dan da önce, daha da eski, Kiş diye bir krallık var mıydı?

Bir kez daha, İncil'in cümleleri önem kazanmıştı.

Ve Kuş, Nimrod'un babası oldu; O, yeryüzünde kudretli adam olmaya başladı... Ve onun krallığının başlangıcı: Babil ve Erek ve Akkad idi.

Birçok bilgin Akkadlı Sargon'un, İncil'de adı geçen Nimrod olduğu konusunda spekülasyon yaptılar. Eğer yukarıda geçen "Kuş"u, "Kiş" olarak okursanız, Nimrod gerçekten de Kiş'ten önce geliyor gibi görünmektedir, tıpkı Sargon'un iddia ettiği gibi. Derken bilginler onun yazıtlarının geri kalanını da kelimesi kelimesine kabul etmeye başladılar: "Uruk'u yendi ve duvarlarını yıktı... Ur'un sakinleri ile yaptığı savaşta zafer onundu... Lagaş'tan denize kadar olan tüm bölgeyi yendi."

İncil'deki Erek, Sargon'un yazıtlarındaki Uruk muydu? Günümüzde Warka adındaki sit alanı kazıldıkça, durumun böyle olduğu anlaşıldı. Ve Sargon'un sözünü ettiği Ur da İncil'deki Ur'dan, yani İbrahim'in Mezopotamya'daki doğum yerinden başkası değildi.

Arkeolojik keşifler, İncil'deki kayıtları doğrulamakla kalmıyordu; ayrıca M.Ö. üç binden önceleri de Mezopotamya'da krallıklar, şehirler ve uygarlıklar olması gerektiği de ortaya çıkıyordu. Tek soru şuydu: İlk uygar krallığı bulmak için ne kadar geriye gitmek gerekiyordu?

Bu bulmacayı çözen anahtar ise başka bir dildeydi.

Bilginler çabucak fark ettiler ki isimlerin sadece İbranicede ve Eski Ahit'te değil, tüm Mezopotamya'da bir anlamı vardı. Kişilere ve yerlere verilen tüm Akkad, Babil ve Asur dillerinde verilen adların bir anlamı vardı. Ama Akkadlı Sargon'dan önce gelen hükümdarların adları hiçbir anlam ifade etmiyordu: Sargon'un bir danışman olarak görev yaptığı kralın adı Urzababa, Erek'te hüküm süren kralın adı Lugalzagesi idi ve böylece gidiyordu.

1853 yılında Kraliyet Asya Derneğinde konuşan Sir Henry Rawlinson bu gibi isimlerin ne Samî ne de Hint-Avrupa dillerine ait olduğunu, aslında "bilinen hiçbir dil grubu ve halka ait değilmiş gibi göründüğünü" söylemişti. Ama eğer isimlerin bir anlamı var idiyse, anlam ifade ettikleri bu gizemli dil de neyin nesiydi?

Bilginler Akkad yazıtlarına bir kez daha baktılar. Temelde, Akkad çivi yazısı hecelerden oluşmaktadır: Her bir işaret tam bir heceye denk gelir (ab, ba, bat, vb.). Ancak yazıda, fonetik heceler olmayan ama "tanrı", "şehir", "ülke" veya "yaşam", "yücelmiş" ve benzeri anlamları aktaran işaretlerden bolca kullanılmaktaydı. Bu durumun tek olası açıklaması, bu işaretlerin piktograflar kullanan daha eski bir yazı metodunun kalıntıları olmasıydı. Öyleyse Akkad dilinden önce, Mısır hiyerogliflerine benzer bir yazı metodu kullanan bir başka dil mevcuttu.

Kısa bir süre sonra sadece daha eski bir yazı şekli değil, daha eski bir dil olduğu ortaya çıktı.

Bilginler Akkad yazıtlarının ve metinlerinin bol miktarda ödünç kelimeler, yani bir başka dilden değiştirilmeden alınan (günümüzde bir İngiliz'in, yoğurt kelimesini ödünç alması gibi) kelimeler kullandığını buldular. Bu, bilhassa bilimsel ve teknik terminoloji ve de tanrılar ve göklerle ilgili meseleler söz konusu olduğunda daha bariz görülmekteydi.

Akkad metinleriyle ilgili en büyük bulgu, Asurbanipal tarafından Ninova'da biraraya getirilen bir kütüphanenin kalıntılarıydı; Layard ve meslektaşları sit alanından 25.000 tablet çıkardı, bunların birçoğu kadim kâtipler tarafından "eski metinlerin" kopyalan olarak tarif edilmişlerdi. Yirmi üç tabletten oluşan bir grup şu cümleyle bitiyordu: "23. tablet: Şumer dili değişmemiştir." Bir başka metin ise Asurbanipal'in ağzından aktarılan şu muammalı ifadeyi taşıyordu:

Kâtiplerin tanrısı, bana sanatının bilgisini lütfedip hediye etti.

Yazının gizlerine inisiye edildim.

Şumerce yazılmış olan çetrefilli tabletleri bile okuyabilirim,

Tufandan önceki günlerin taş yontularındaki muammalı sözleri anlıyorum.

Asurbanipal'in "Şumerce" çetrefilli tabletleri okuyabildiği ve "Tufandan önceki günler"den kalan tabletlerde yazılanları anlayabildiği iddiası, gizeme gizem katmıştı sadece. Ama 1869 yılının Ocağında Jules Oppert, Fransız Numismatik ve Arkeoloji Derneğine, Akkad öncesi bir dil ve halkın varlığını tanıma önerisinde bulundu. Mezopotamya'nın ilk hükümdarlarının, yasallıklarını ilân etmek için "Sümer ve Akkad'ın Kralı" unvanını aldıklarına işaret ederek, bu halkın "Sümerliler" ve ülkelerinin de "Sümer" diye anılmasını önerdi.

Adın yanlış telâffuzu dışında (zira Şumer olmalıydı, Sümer değil) Oppert haklıydı. Sümer gizemli, uzak bir diyar değildi, güney Mezopotamya'nın ilk adıydı, tıpkı Tekvin Kitabının açıkça belirttiği gibi: Babil ve Akkad ve Erek, hepsi de "Şinar diyarındaydı"lar. (Şinar, Sümer'in İncil'deki adıydı.)

Bilginler bu çıkarımları kabul eder etmez, âdeta baraj kapakları açılıverdi. Akkad metinlerinde geçen "eski metinler" sözü anlamlı hâle geldi ve bilginler kısa süre içinde şunu fark ettiler: Uzun sütunlar hâlindeki kelimelerden oluşan tabletler aslında Akkad-Sümer dilleri için sözlüklerdi, ilk yazılı dil olan Sümerceyi çalışabilmeleri için Asur ve Babil'de hazırlanmıştı bu sözlükler .

Bu çok zaman öncesinin sözlükleri olmasaydı, Sümerceyi okuyabilmekten çok uzak olurduk hâlâ. Onların yardımı ile engin bir edebî ve kültürel hazine açılıverdi. Ayrıca, esasen piktografik ve dikey sütunlar hâlinde taşa kazman türde olan Sümer yazısının daha sonra yatay hâle geçtiği ve daha sonraları Akkadlar, Babilliler, Asurlular ve kadim Yakın Doğu'daki diğer uluslar tarafından benimsenen çivi yazısı hâline gelecek biçimde yumuşak kil tabletler üzerine yazılabilecek şekilde stilize edilmiş olduğu netleşti. (Şekil 7)

SÜMERCE			ÇİVİ YAZISI		Teláffuz	Anlamı
Orijinal	Döndürülmüş	Arkaik	Ortak	Asur		
					Kİ	Dünya Ülke
					KUR	Dağ
					LU	Evcil Erkek
					SAL MUNUZ	Vulva Kadın
					SAG	Baş
					A	Su
					NAG	İçki
					DU	Git
					HA	Balık
					GUD	Öküz Boğa Güçlü
					SHE	Arpa

Şekil 7

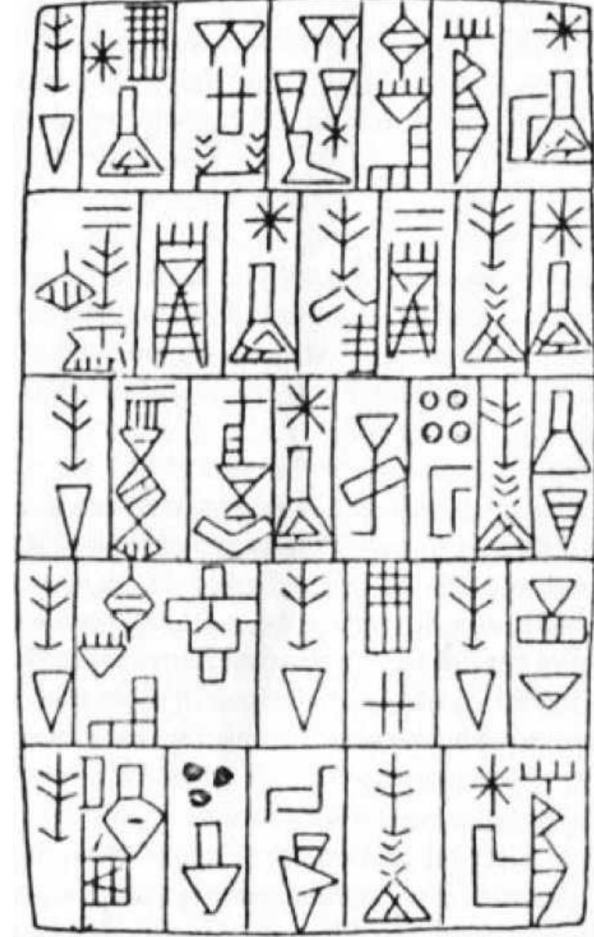
Sümer dilinin ve yazısının deşifresi, Sümerlilerin ve kültürlerinin Akkad-Babil-Asur gelişmişliğinin pınar başı olduğunun idrakiyle birlikte, güney Mezopotamya'daki arkeolojik araştırmalar hızlandı. Artık tüm kanıtlar, başlangıcın orada olduğunu göstermekteydi.

Bir Sümer sit alanındaki ilk önemli kazı çalışması, 1877'de Fransız arkeologlar tarafından başlatıldı ve bu tek kazı alanından çıkanlar o kadar çoktu ki, diğer ekipler tarafından devam ettirilen kazılar 1933'e kadar sürdü ama yine de tamamlanamadı.

Yerliler tarafından Tello ("höyük") olarak adlandırılan sit alanının erken bir Sümer şehri, Akkadlı Sargon'un fethettiği için pek övündüğü Lagaş şehri olduğu ortaya çıktı. Bu, gerçekten de hükümdarlarının Sargon'un benimsediği unvanı taşıdığı şehirdi ama tek farkla, bu unvan Sümer dilindeydi: EN.Sİ ("adil hükümdar"). Hanedanları M.Ö. 2900'lerde başlamış ve yaklaşık olarak 650 yıl sürmüştü. Bu süre zarfında, kırk üç ensi, hiç aralıksız Lagaş'ta hüküm sürmüştü: Adları, soy kütükleri ve hükmetme süreleri dikkatlice kaydedilmişti.

Yazılar çokça bilgi sağlamıştı. Tanrılara "hasat için tahıl fidelerinin büyümesine sebep olmaları... sulanan bitkilerin tahıl vermelerine sebep olmaları" için yakarışlar, tarım ve sulamanın mevcudiyetine işaret etmekteydi. "Ambarların gözeticisi" olan bir tanrıçanın onuruna yapılmış bir kadeh, tahılların depolandığını, ölçüldüğünü ve ticaretinin yapıldığını belirtmekteydi. (Şekil 8)

Şekil 8

Eannatum adında bir ensi, bir kil tablete Sümer hükümdarlarının tahta ancak tanrıların onayı ile geçebileceğini netleştiren bir yazı bırakmıştı. Ayrıca bir başka şehrin ele geçirilmesinden de söz ediyordu; bu da M.Ö. üç binlerin başında Sümer'de diğer şehir devletlerin mevcudiyetini bize açıklamaktadır.

Eannatum'un ardından gelen Entemena; bir tapınak inşa edip onu altın ve gümüş ile süslemekten, bahçeler dikip, tuğla ile kaplı duvarları genişletmekten söz eder. Gözetleme kuleleri ve gemilerin yanaşması için tesisleri olan bir kale diktiğini anlatır gururla.

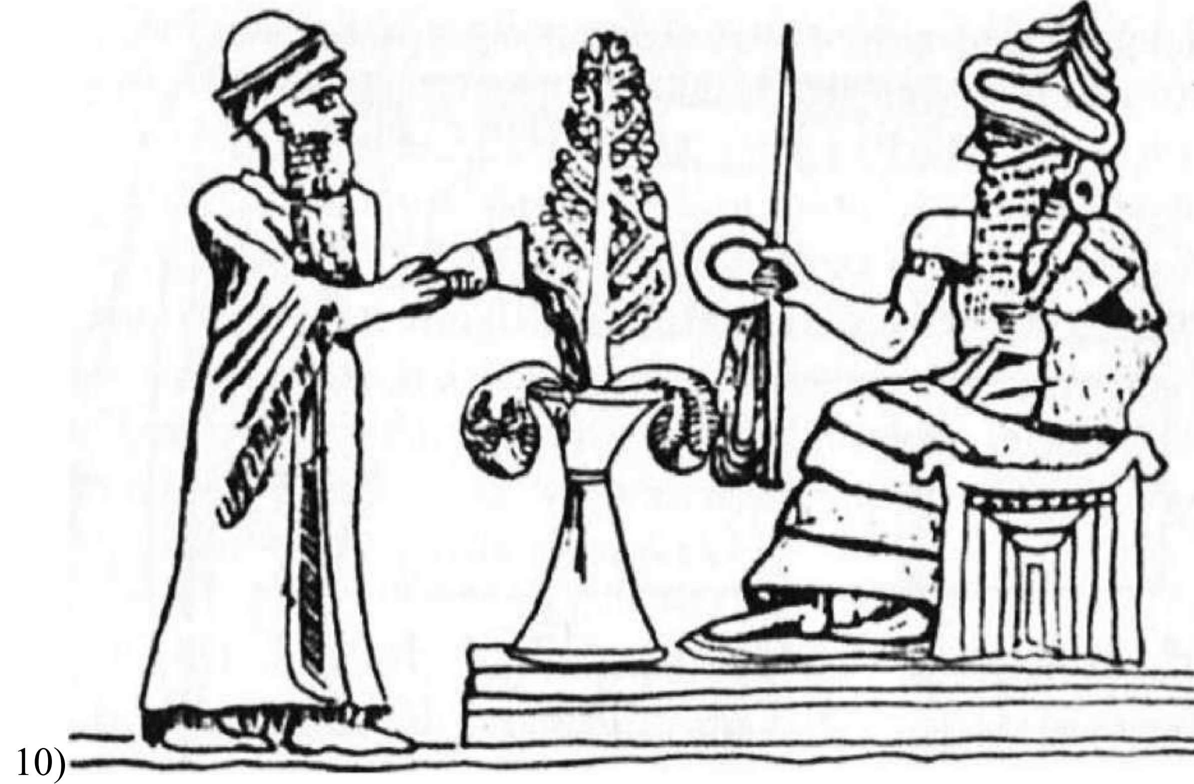
Lagaş'ın daha iyi tanınan hükümdarlarından biri de Gudea'dır. Çok sayıda heykelciğini yaptırmıştır, hepsi de onu tanrılarına dua ederken göstermektedir. Bu, göstermelik değildir; Gudea gerçekten de kendisini başlıca ilâhı olan Ningirsu'ya tapmaya ve tapınakların defalarca inşasına adamıştır.

Birçok yazıtından anlaşıldığı üzere, özel inşaat malzemeleri ararken Afrika ve Anadolu'dan altın, Toros dağlarından gümüş, Lübnan'dan sedir ağaçları, Ağrı'dan diğer nadir kerestеler, Zagros dağlarından bakır, Mısır'dan yeşiltaş, Etiyopya'dan kırmızı akik ve bilginler tarafından henüz

tanımlanamayan ülkelerden diğer malzemeler elde etmiştir.

Musa, çölde Rab Tanrı için bir "Mesken" yaptığında, bunu Rab tarafından sağlanan çok detaylı talimatlara göre yapmıştı. Kral Süleyman Kudüs'teki ilk Tapınağı, Rab ona "bilgelik verdikten" sonra kurmuştu. Peygamber Hezekiel'e "tanrısal bir vizyonda", "görünüşü tunç görünüşü gibi ve elinde keten bir ip ve bir ölçü kamışı olan bir adam" tarafından ikinci tapınak için çok detaylı plânlar gösterildi. Ur'un yöneticisi Ur-Nammu ise bin yıl kadar önce tanrısının ona kendisi için bir tapınak inşa etme emrini ve eline bir ölçü kamışı ve ip yumağı tutuşturarak ilgili talimatları nasıl verdiğini anlatmıştı. (Şekil 9)

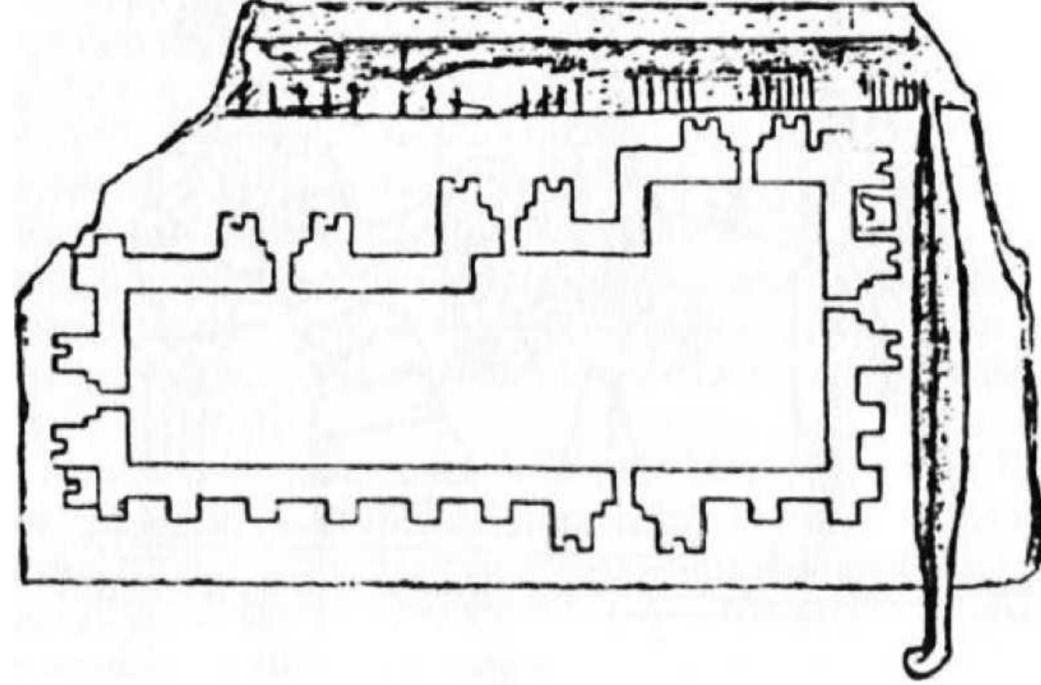
Musa'dan 1200 yıl kadar önce Gudea da aynı iddiada bulunmuştu. Çok uzun bir yazıta kaydettiği talimatlar, bir vizyon sırasında ona verilmişti. "Gökler gibi parıldayan bir adam", yanı başında "ilâhî bir kuş" durmaktaydı, "bana tapınağını inşa etme emrini verdi." Bu "adam", "başındaki taca göre bir tanrı olduğu aşikârdı", daha sonra tanrı Ningirsu olarak tanımlanmıştır. Beraberinde "göklerdeki en sevdiği yıldızın tabletini tutan" bir tanrıça vardı, diğer elinde ise "kutsal bir asa" tutmaktaydı, bununla Gudea'ya "en sevdiği gezegeni" işaret ediyordu. Yine bir tanrı olan üçüncü bir adam ise elinde değerli taştan bir tablet tutuyordu; "içinde bir tapınağın plânı vardı". Gudea'nın heykellerinden biri onu oturmuş, tablet dizlerinin üstünde, ilâhî çizim açıkça görülebilecek şekilde göstermektedir. (Şekil 10)

Şekil 9

Zeki olmasına zekidir Gudea ama bu mimarî talimatlardan dolayı şaşkındır ve ilâhî mesajları yorumlayabilecek bir tanrıçanın yardımına başvurur. Tanrıça ona talimatların anlamını, kullanılacak tuğlaların boyutunu ve biçimini izah eder. Daha sonra Gudea, tanrının tapınağının kurulmasını istediği, şehrin dışındaki yeri saptaması için bir erkek "falcı, karar alıcı" ve bir kadın "gizler arayıcısı"nı görevlendirir. Daha sonra inşaat için 216.000 kişiyi işe koşar.

Gudea'nın şaşkınlığı kolayca anlaşılabilmektedir zira basit görünüşlü zemin plânı, ona yedi kat yükselen karmaşık bir zigurat inşa etmek için gereken bilgiyi vermektedir. 1900'de *Der Alte Orient'te* (Eski Doğu) yazan A. Billerbeck, ilâhî mimarî talimatların en azından bir kısmını deşifre edebilmiştir. Bu kadim çizime,kısmen hasarlı heykelcikle bile, üst kısmında aralarındaki mesafe arttıkça sayısı azalan dikey çizgiler eşlik etmektedir. Öyle görünmektedir ki, ilâhî mimarlar, yedi değişken ölçekte tek bir zemin plânı ile yedi katlı bir tapınak için tam talimatları verebilmişlerdi. (Şekil 11)

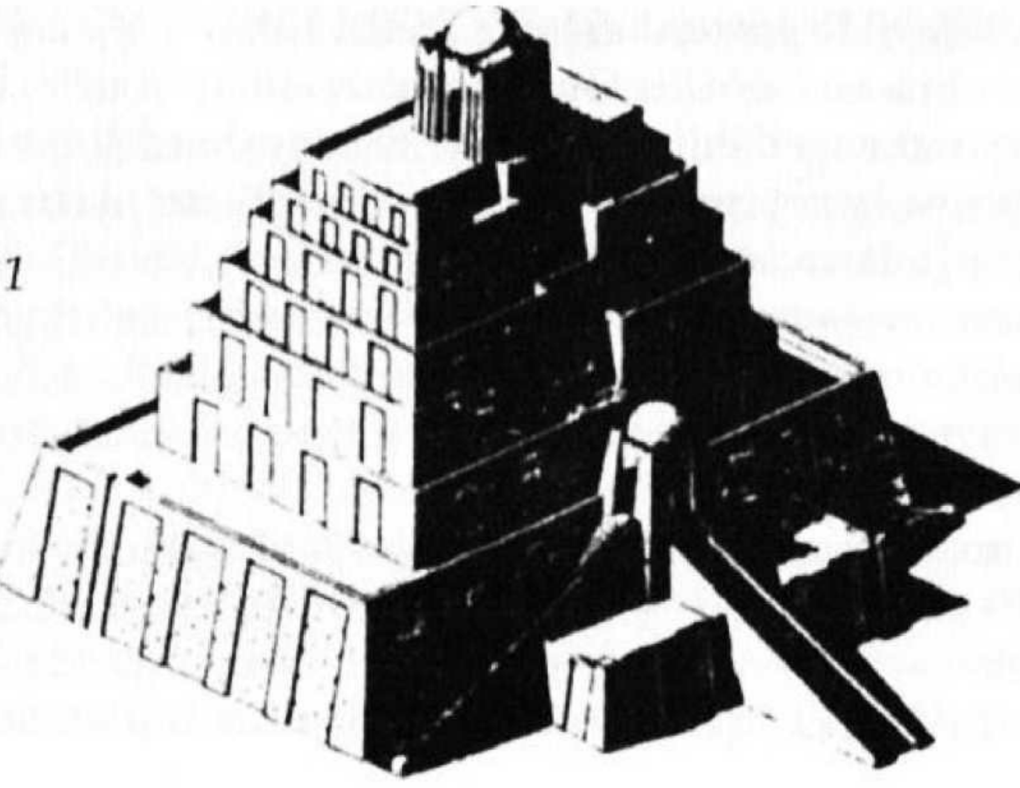

Şekil 10

Denir ki, savaşlar insanı bilimsel ve maddi sıçrayışlara sevk etmektedir. Görünen o ki, kadim Sümer'de halkı ve yöneticilerini daha büyük teknolojik başarılara sevk eden şey tapınak inşasıydı. Hazırlanmış mimarî plânlara göre büyük inşa işlerini yürütme, büyük bir iş gücünü örgütleme ve doyurma, toprağı düzleştirme ve tepeler oluşturma, tuğlaları kalıplama ve taşları nakletme, uzaklardan nadir metalleri ve diğer malzemeleri getirme, metalleri eritme ve araç gereç ve süslemeler olarak biçimlendirme becerisi; tüm bunlar M.Ö. üçüncü bin yılda çoktan gelişmiş olan yüksek bir uygarlık demektir.

En erken Sümer tapınakları bile usta işiydi ama insanoğlunun bildiği ilk büyük uygarlığın maddî gelişiminin zenginliği ve ölçeği açısından temsil ettikleri şey buzdağının ancak ucuydu.

Bir yüksek uygarlığın ortaya çıkabilmesi için şart olan yazının icadı ve gelişimine ek olarak, Sümerliler matbaayı da icat etmişlerdi. Johann Gutenberg'in hareketli tipini kullanarak matbaayı "icat etmesinden" binlerce yıl önce Sümerli kâtipler çeşitli piktografik işaretlerin hazır "tipo"larını yapmışlar ve bunları şimdi bizim ıstampayı kullandığımız gibi, ıslak kil üstüne istenen işaret sıralamasını bastırmak için kullanmışlardı.

Şekil 11

Ayrıca rotatif baskı makinelerimizin ilk tipini de icat etmişlerdi: silindir mühürler. Son derece sert taştan yapılan küçük bir silindire istenen mesaj veya desen tersten kazınmaktaydı; mühür ıslak kil üzerinde ne zaman yuvarlansa, izi kil üzerinde "pozitif olarak çıkıyordu. Mühürler ayrıca belgelerin otantikliği konusunda teminat da sağlıyordu; belgedeki eski izle karşılaştırmak için hemen yeni bir iz yapılabilmekteydi. (Şekil 12)

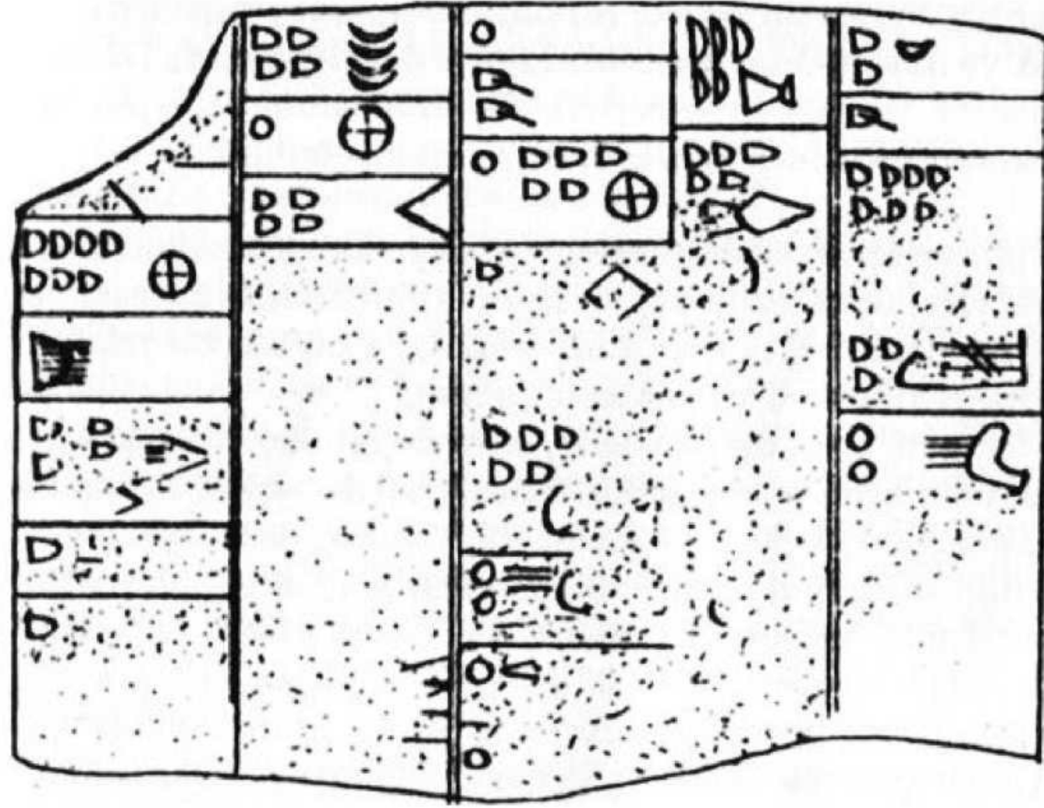

Şekil 12

Birçok Sümer ve Mezopotamya yazılı kayıtları sadece ilâhî veya ruhsal meselelerle değil, tahılları kaydetmek, tarlaları ölçmek, fiyatları hesaplamak gibi gündelik görevlerle de ilgilidirler. Gerçekten de, paralel gelişmişlikte bir matematik sistem olmaksızın yüksek bir uygarlığın varlığı düşünülemez.

Altmışlık denilen Sümer sistemi, dünyasal bir 10 ile "göksel" bir 6'yı, temel rakam 60'ı elde etmek üzere birleştirmiştir. Bu sistem bazı bakımlardan günümüzde kullandığımız sistemden üstündür, ama her halükarda, kendisinden sonra gelen Grek ve Roma sistemlerinden tartışmasız biçimde üstündür. Bu sistem Sümerlilerin kesirlere bölmesine ve milyonlarla çarpmasına, kökleri hesaplamalarına veya sayıların üssünü almalarına olanak vermiştir. Bu sistem bilinebilen ilk matematik sistem olmakla kalmaz, ayrıca bize "hane" kavramını da verir: Tıpkı onlu sistemde olduğu gibi, 2, 2 veya 20 veya 200 olabilir, bu o rakamın bulunduğu haneye bağlıdır, yani bir Sümer 2'si, 2 veya 120 (2x60) olabilir. (Şekil 13)

Şekil 13

360 derecelik daire ve birer birim olarak türetilen bir ayak ve bir düzine; Sümer matematiğinin günlük yaşamımızda hâlâ var olan kalıntılarından birkaç örnektir. Astronomi alanında sonraki başarıları, bir takvim oluşturmaları ve benzer matematiksel harikalar, önümüzdeki bölümlerde daha yakından incelenecektir.

Kendi ekonomik ve toplumsal sistemimizin, yani kitaplarımızın, mahkeme ve vergi kayıtlarımızın, ticarî anlaşmalarımızın, evlilik cüzdanlarımızın kâğıda bağımlı olması gibi, Sümer/Mezopotamya yaşamı da kile bağımlıydı. Tapınaklar, mahkemeler ve ticarethaneler kâtiplerinin kararları, anlaşmaları, mektupları yazmaları veya fiyatları, ücretleri, bir tarlanın alanını veya bir inşaata gereken tuğla sayısını hesaplamaları için hazırda ıslak kil tabletler bulundurmaktaydı.

Kil ayrıca hammadde olarak günlük kullanım için gereken araç gerecin üretimi ve malların saklanması veya taşınmasında kullanılan kaplar için de son derece önemliydi. Ayrıca tuğlaları yapmakta da kullanılmaktaydı; bu da bir başka

Sümer "ilk"idir; halk için evlerin, krallar için sarayların ve tanrılar için tapınakların yapılmasını mümkün kılmıştır.

Sümerliler ayrıca tüm kil ürünlerinin hafifliğini ve sağlamlığını birleştirmeyi mümkün kılan iki teknolojik hamleyi de gerçekleştirmişlerdir: takviye ve fırınlama.. Modern mimarlar, son derece güçlü bir inşa malzemesi olan betonarmenin, içinde demir çubuklar olan kalıplara beton dökülerek yaratılabileceğini bulmuştu; ama onlardan çok önce Sümerliler ıslak kili, doğranmış saman veya sazla karıştırarak tuğlalarına büyük sağlamlık vermişlerdir. Ayrıca bir ocakta fırınlayarak kil araç gereçlerine sağlamlık ve dayanıklılık verebileceklerini de biliyorlardı. Dünyanın ilk yüksek binaları ve kemerleri, dayanıklı seramik eşyalar gibi, bu teknolojik hamleler sayesinde mümkün olabildi.

Fırının icadı, yani ürünlerin toz veya küller tarafından kirletilmesi riski olmaksızın yoğun fakat kontrol edilebilir ısıların elde edilebildiği bir ocağın icadı, çok daha büyük bir teknolojik ilerlemeyi mümkün kıldı: Metal Çağı'nı.

İnsanın "yumuşak taşları", yani doğal olarak oluşan bakır ve gümüş alaşımları gibi altın yumrularını da yararlı ve hoş şekiller hâline gelecek biçimde tokmaklayabileceğim M.Ö. 6000'lerde keşfettiği varsayılmaktadır. İlk şekil verilmiş metal yapıtlar, Zagros ve Toros dağlarının yaylalarında bulunmuştur. Ancak, R.J. Forbes'in *[The Birthplace of Old World Metallurgy* (Eski Dünya Metalürjisinin Doğum Yeri)] işaret ettiği gibi "kadim Yakın Doğu'da yerli bakır çabucak tükenmişti ve madenciler cevherlere dönmek zorunda kaldılar." Bu, cevherleri bulma ve çıkarma, onları ezme ve daha sonra eritme ve arıtma bilgisi ve becerisini gerektirmekteydi; yani fırın-tipi ocaklar ve genelde ileri bir teknoloji olmaksızın yürütülemeyecek işlemleri.

Metalürji sanatı kısa süre içinde bakırı diğer metallerle karıştırma becerisini de kapsadı; böylece tunç dediğimiz kalıba dökülebilir, sert ama işlenebilir bir metal elde edildi. Tunç Devri, yani ilk metalürjik çağımız da Mezopotamya'nın modern dünyaya bir katkısıdır. Kadim ticaretin büyük bir bölümü metallerin ticaretine ayrılmıştı; bu durum ayrıca Mezopotamya'da bankacılığın gelişmesinin ve ilk paranın, yani gümüş şekel'in ("tartılmış külçe") temelini de oluşturdu.

Birçok değişik metal ve alaşım için Sümer ve Akkad dillerinde bulunan adlar ve yaygın teknolojik terminoloji, kadim Mezopotamya'daki metalürjinin yüksek seviyesini işaret etmektedir. Bu durum bilginleri bir süre şaşırtmıştı zira Sümer, metal cevherlerinden yoksun olmasına karşın, metalürjinin orada başlamış olduğu kesindi.

Cevap, enerjiydi. Eritme, arıtma, kalıba dökme ve alaşım; ocakları ve fırınları yakacak bol miktarda yakıt olmaksızın yapılamazdı. Mezopotamya'da cevher olmayabilirdi ama yakıt çok boldu. Böylece cevherler yakıtın olduğu yere getirildiler; bu, maden cevherlerinin uzaklardan getirilişini tarif eden birçok erken dönem yazıtı da açıklamaktadır.

Sümer'i teknolojik anlamda üstün yapan yakıtlar, zift ve asfalttı, bunlar Mezopotamya'nın birçok yerinde doğal olarak toprak düzeyine sızan petrol ürünleriydi. R.J. Forbes *[Bitumen and Petroleum*

in Antiquity (Antik Devirlerde Zift ve Petrol)], Mezopotamya'nın yüzey birikintilerinin ilk çağlardan Roma dönemine dek kadim dünyanın ana yakıt kaynağı olduğunu göstermektedir. Vardığı sonuçlara göre bu petrol ürünlerinin teknolojik kullanımı M.Ö. 3.500'lerde Sümer'de başlamıştır; gerçekten de, yakıtların ve özelliklerinin kullanımı ve bilgisinin Sümer zamanında, daha sonraki uygarlıklara göre çok daha büyük olduğunu göstermiştir.

Sümerlilerin bu petrol ürünlerini kullanımları, sadece yakıt olarak değil aynı zamanda yol yapım malzemesi, su yalıtımı, kapı ve pencere kenarlarını tıkamak, boya, yapıştırma ve kalıplama dâhil, o kadar yaygındı ki, arkeologlar kadim Ur şehrini ararlarken, şehri yöredeki Arapların "Zift Höyüğü" adını verdikleri bir tepenin altına gömülü buldular. Forbes, Sümer dilinin Mezopotamya'da bulunan zift benzeri maddelerin her türü ve türevi için terimlere sahip olduğunu göstermektedir. Aslında, Akkad, İbrani, Mısır, Kıptî, Grek, Lâtin ve Sanskrit dillerindeki zift ve petrol türevi maddelerin adlarının kökeni Sümer diline kadar sürülebilir; örneğin, petrol için kullanılan en bildik kelime olan naphta, napatu ("tutuşan taşlar") kelimesinden türemiştir.

Sümerlilerin petrol ürünlerini kullanmaları, ayrıca ileri kimya için de bir temeldi. Sümer bilgisinin yüksek seviyesini, sadece kullanılan boya ve pigmentlerden, sırlama işleminden değil, lapis lazuli yerine geçecek bir taş dahil yarı değerli taşların kayda değer biçimde yapay olarak üretilmesinden de ölçebiliriz.

Ziftler ayrıca Sümer tıbbında da kullanılmaktaydı, bu da standartların etkileyici biçimde yüksek olduğu bir başka alandı. Bulunan yüzlerce Akkad metni, Sümer tıp terimlerini ve deyimlerini bolca kullanmaktadır; bu da tüm Mezopotamya tıbbının kökeni olarak Sümer'i işaret etmektedir.

Ninova'daki Asurbanipal'in kütüphanesinde bir de tıp bölümü vardı. Metinler üç gruba ayrılmıştı: *bultitu* ("terapi"), *şipir bel bnti* ("cerrahî") ve *urti tnaşmaşşe* ("talimatlar ve efsunlar"). En eski kanunlar, başarılı ameliyatlar için cerrahlara verilecek ücretler ve başarısızlık durumunda verilecek cezalarla ilgili bölümler içeriyordu: Bir hastanın şakağını açmak için bir kama kullanan cerrah, eğer hastanın gözünü kaza eseri tahrip ederse, elini kaybederdi.

Mezopotamya mezarlarında bulunan bazı iskeletler, beyin ameliyatlarının tartışılmaz işaretlerini taşımaktadırlar. Kısmen kırılmış tıbbî bir metin "bir adamın gözünü kapayan gölgenin" cerrahî yolla çıkartılmasından söz eder; muhtemelen bir katarakt. Bir diğeri ise bir kesici aracın kullanımından söz eder ve "Eğer hastalık kemiğin içine ulaşmışsa, kazıyıp çıkartmalısın." diye belirtir.

Sümer zamanında hasta kişiler bir A.ZU ("su doktoru") ve bir İA.ZU ("yağ doktoru") arasında seçim yapabilmekteydiler. Ur'da çıkartılan, yaklaşık 5000 yıllık bir tablet, "doktor Lulu" diye bir tıp pratisyeninin adını belirtmektedir. Veterinerler de vardı ve bunlar "öküzlerin doktoru" veya "eşeklerin doktoru" diye bilinirlerdi.

Lagaş'ta bulunan ve "doktor Urlugaledina"ya ait olan çok eski bir silindir mühür üstünde bir cerrahî cımbız resmedilmiştir. Mühür ayrıca bir ağaçtaki yılanı da göstermektedir ki yılan bugüne kadar gelen bir tıp sembolüdür. (Şekil 14) Ebeler tarafından göbek bağını kesmek için kullanılan bir araç da sık sık resmedilmiştir.

Sümer tıp metinleri, teşhis ve reçetelerle ilgilidirler. Bunlar Sümer doktorlarının asla büyü veya

sihirbazlığa sığınmadıklarının kanıtlarıdırlar. Doktor temizlenmeyi ve yıkanmayı, sıcak su ve minerallerden oluşan banyolara girmeyi, sebze türevlerinin uygulanmasını, petrol karışımlarıyla ovmayı tavsiye etmektedir.

İlâçlar, bitki ve mineral bileşiklerinden yapılıyor ve uygulama metoduna uygun sıvı veya eriyiklerle karıştırılıyordu. Eğer ağızdan alınacaksa, tozlar şaraba, biraya veya bala; eğer "anüsten içeri dökülecekse", yani bir lavman şeklinde uygulanacaksa, bitki veya sebze yağlarıyla karıştırılıyordu. Cerrahî dezenfekte işleminde önemli bir rol oynayan ve birçok ilâç için baz oluşturan alkol ise, kullandığımız dile Akkadcadaki kuhlu'dan gelen Arapça *kohl* kelimesi yoluyla gelmiştir.

Şekil 14

Karaciğer modelleri, tıp okullarında insan organlarının kilden modellerinin yardımı ile tıp öğretildiğini göstermektedir. Anatomi ileri bir bilim olmalıdır zira tapınak ayinleri, kurbanlık hayvanların son derece ayrıntılı biçimde kesilmelerini gerektirmekteydi; bu da insan anatomisi bilgisine kıyasla bir adım gerisi demektir.

Silindir mühürler veya kil tabletlerdeki birçok resim, insanları bir tür ameliyat masası üzerinde yatar ve etrafları tanrılar veya insanlardan oluşan ekiplerce çevrili biçimde göstermektedir. Destanlardan ve diğer kahramanlık metinlerinden biliyoruz ki, Sümerliler ve onların Mezopotamya'daki takipçileri yaşam, hastalık ve ölüm meseleleri ile yakından ilgilenmekteydiler. Erek'in kralı Gılgamış gibi insanlar ebedî gençlik sağlayabilen "Hayat Ağacı" veya bazı mineralleri (bir "taş") aramışlardır. Ayrıca ölüleri, eğer bilhassa tanrılardan ise, yaşama döndürme gayretlerine atıflar vardır:

Cesedin üstüne, direkten sarkan, Nabız ve Işıltıyı yönelttiler; Altmış kez Yaşam Suyu,

Altmış kez Yaşam Besini, serptiler üzerine; ve İnanna ayağa kalktı.

Böylesi yaşama döndürme çabalarında bilinen ve kullanılan, haklarında sadece spekülasyonda bulunabileceğimiz bazı ultramodern metotlar var mıydı? Radyoaktif maddelerin bilindiği ve belirli hastalıkları tedavi etmek üzere kullanıldığı, Sümer uygarlığının ilk zamanlarına ait bir silindir mühür üstünde resmedilen bir tıbbî tedavi sahnesi sayesinde kesin biçimde anlaşılmaktadır. Şüpheye yer bırakmayacak biçimde, özel bir yatakta yatan bir adamı göstermektedir; yüzü bir maske ile korunmakta ve bir tür ışınıma maruz bırakılmaktadır. (Şekil 15)

Şekil 15

Sümer'in en eski maddî başarılarından biri de tekstil ve giyim endüstrilerinin gelişimidir.

Bizim Sanayi Devrimimizin, 1760'larda İngiltere'de kullanıma sunulan eğirme ve örme makineleri ile başladığı düşünülür. Gelişmekte olan ülkeler, o zamandan beri sanayileşmeye doğru ilk adım olarak bir tekstil endüstrisi geliştirmeyi hedeflerler. Kanıtların gösterdiğine göre, süreç sadece on sekizinci yüzyıldan değil, ta insanın ilk büyük uygarlığından beri bu şekildedir. İnsan, kendisine keten sağlayan tarımda ve yün kaynağı yaratan hayvanların evcilleştirilmesinde gelişim göstermeden, dokunmuş kumaşlar yapamazdı. Grace M. Crowfoot *[Textiles, Basketry and Mats in Antiquity* (Eski Çağlarda Tekstil, Sepetçilik ve Kilimler)] kumaş dokumacılığının M.Ö. 3800'Ierde ilk olarak Mezopotamya'da ortaya çıktığını belirtirken, bilginlerin ortaklaşa vardığı sonucu da ifade etmektedir.

Dahası Sümer, kadim zamanlarda sadece dokuma kumaşlarıyla değil, onların görünüşü ile de ünlüydü. Yeşu Kitabı (Bap 7:21), Eriha'nın yerle bir edilişi sırasında, belirli bir kişinin şehirde bulduğu "Şinar'ın güzel bir kaftanı"nı saklamaya, cezası ölüm olsa da, karşı koyamadığını bildirir. Şinar'ın (Sümer'in) giysileri öylesine değerliydi ki, insanlar onları elde edebilmek için yaşamlarını riske atabiliyorlardı.

Daha Sümer zamanlarında hem giyim kuşamı hem de onların yapımcılarını tarif etmeye yarayan zengin bir terminoloji mevcuttu. En temel giysiye TUG deniyordu; hiç şüphesiz, hem stil hem de isim

olarak Roma toga'larının (eski Roma'da hür erkek vatandaşların sarındıkları uzun ve dikişsiz beyaz çarşaf) bir öncülüydü. Böylesi giysilere TUG.TU.ŞE deniyordu ve Sümerce "sarılarak giyilen elbise" anlamına geliyordu. (Şekil 16)

Kadim betimlemeler sadece giysiler konusunda şaşırtıcı bir çeşitlilik ve bolluk sergilemekle kalmaz, ayrıca o sıralarda hüküm süren giysi, saç modeli ve mücevherat arasındaki uyum, zevk sahibi oluş ve zarafeti de açığa vurmaktadır. (Şekil 17,18)

Bir diğer büyük Sümer başarısı da ziraat idi. Sadece mevsim yağmurlarının yağdığı bir ülkede, nehirler sulama kanallarından oluşan geniş bir sistem sayesinde yıl boyunca ekinleri sulamaktaydı.

Şekil 16

Şekil 17

Şekil 18

Mezopotamya -İki Nehir Arasındaki Diyar- kadim zamanlarda gerçek bir yiyecek sepetiydi. İspanyolcası *damasco* ("Şam ağacı") olan kayısı ağacının Latince adı olan *armeniaca,* Akkad dilindeki *armanu'dan* ödünç alınma bir kelimeydi, Grekçe *kerasos,* Almanca *Kirsche* olan kiraz, Akkad dilindeki *karshu* kökenlidir. Tüm kanıtlar, bu ve diğer meyve ve sebzelerin Avrupa'ya Mezopotamya'dan geldiğini göstermektedir. *Safran* kelimesi Akkad dilindeki *ampiranu'dan; sarı çiğdem* (İng. crocus), *kurkanu'dan* (Grekçe *krokos* yoluyla), *kimyon,* kantanu'dan, *zufa otu,* zupu'dan, *mür,* murru'dan gelir. Liste uzundur; birçok durumda Grek ülkesi, diyarın bu ürünlerinin Avrupa'ya ulaştığı fiziksel ve etimolojik köprüyü sağlamaktadır. Soğanlar, pırasalar, fasulyeler, salatalıklar, lahana ve marul Sümer yiyecekleri içinde sıkça görülür.

Bir diğer etkileyici olan şey, kadim Mezopotamya yiyecek hazırlama metotlarının, yani mutfaklarının zenginliği ve çeşitliliğidir. Metinler ve resimler, yetiştirilen tahılları una dönüştürme, undan ise mayalı ve mayasız ekmek çeşitleri, pastalar, kekler, bisküviler yapma ile ilgili Sümer bilgisini onaylamaktadır. Arpa da bira üretmek üzere mayalanmaktaydı; metinler arasında, bira üretimi için kullanılan "teknik bilgiler" bulunmuştur. Üzümlerden ve hurmalardan şarap sağlanmaktaydı. Süt ise koyunlardan, keçilerden ve ineklerden sağılmaktaydı; bir içecek olarak, yemek pişirmek ve yoğurt, kaymak, tereyağ ve peynire dönüştürmek için kullanılmaktaydı. Balık, besinlerinin sık görülen bir parçasıydı. Koyun eti zaten mevcuttu ve Sümerlilerin büyük sürüler hâlinde güttükleri domuzların eti, gerçek bir nefaset olarak düşünülmekteydi. Kazlar ve ördekler, tanrıların sofralarına saklanıyor olmalıydı.

Kadim metinler, kadim Mezopotamya mutfağının, tapınaklarda ve tanrılara hizmet sırasında geliştiğine hiç şüphe bırakmıyor. Bir metin, tanrılara "arpa ekmeği somunlarının... buğday ekmeği somunlarının; bal ve kaymaklı bir hamurun; hurmalar, pastalar... bira, şarap, süt... sedir ağacı suyu ve kaymak" sunulmasını tarif etmektedir. Kızartılmış et, "iyi bira, şarap ve sütün tanrılar şerefine yere dökülmesi eşliğinde sunulurdu. Bir boğanın belirli bir kısmının kesin bir reçeteye göre hazırlanması, "ince un... su, iyi bira ve şarap ile hamur yapılır," ve hayvani yağlarla karıştırılıp, "bitkilerin göbeklerinden yapılma aromalarla", fındıklar, maya ve baharatla karıştırılmasını gerektirmekteydi. "Uruk şehrinin tanrılarına günlük kurbanlar" için getirilen talimatlar, yemeklerle birlikte beş ayrı içeceğin sunulmasını, "mutfaktaki öğütücülerin" ve "yoğurmada çalışan şefin" ne yapması gerektiğini anlatmaktaydı.

Sümer mutfak sanatına duyduğumuz hayranlık, iyi yiyeceklere övgüler düzen şiirlere rastladığımızda kesinlikle artıyor. Gerçekten de, insan "şarapta ördek" için bu bin yıllık tarifi okurken ne diyebilir ki:

İçilen şarapta,

Kokulu suda,

Mukaddes yağda,

Bu kuşu pişirdim, ve yedim.

Büyüyen bir ekonomi, böylesine yaygın maddî girişimleri ile bir toplum etkin bir taşımacılık sistemi

olmaksızın gelişemezdi. Sümerliler, halkın, malların ve davarların su yoluyla taşınması için iki büyük nehirlerini ve yapay kanal şebekelerini kullandılar. En eski resimlemelerden bazıları, hiç şüphesiz dünyanın ilk gemilerini göstermekteydiler.

Birçok eski metinden de bildiğimiz gibi, Sümerliler, Sümer'de bulunmayan metalleri, nadir tahta ve taşları ve diğer malzemeleri bulmak üzere uzaklardaki ülkelere ulaşabilmek için birçok gemiler kullanarak derin deniz taşımacılığına da girişmişlerdi. Sümer dilindeki bir Akkad sözlüğünde, boyutları, varış yerleri veya amaçlarına göre (kargo, yolcular veya belirli tanrılara mahsus kullanım için) çeşitli gemiler için 105 Sümer terimini sıralayan gemicilik ile ilgili bir bölüm bulunmuştur. Gemilerin tayfaları ve inşası ile bağlantılı diğer 69 Sümer terimi de Akkad diline çevrilmiştir. Ancak uzun bir denizcilik geleneği, böylesine özelleşmiş tekneler ve teknik terminoloji üretebilirdi.

Kara taşımacılığında, tekerlek ilk kez Sümer'de kullanıldı. Tekerleğin icadı ve günlük kullanıma girişi; el arabalarından atlı arabalara kadar birçok çeşitli aracın yapılmasına olanak sağladı ve hiç şüphe yok ki, Sümer'e bir de hareket için "beygir gücü" kadar "öküz gücü"nü ilk uygulayan uygarlık olma ayrıcalığını sağladı. (Şekil 19)

Şekil 19

1956'da zamanımızın en büyük Sümerologlarından biri olan Profesör Samuel N. Kramer, Sümer höyüklerinin altında bulunan edebi mirası gözden geçirdi. *From the Tablets of Sümer* (Sümer Tabletlerinden) adlı kitabın içindekiler bölümü bile başlı başına bir cevherdir, zira yirmi beş bölüm bir Sümer "ilk"ini anlatmaktadır; ilkokullar, ilk iki kamaralı meclis, ilk tarihçi, ilâçların birleşimlerini ve hazırlanışlarını anlatan ilk kitap, ilk "çiftçi takvimi", ilk kozmogoni ve kozmoloji, ilk "Eyüp", ilk atasözleri ve deyişler, ilk edebî tartışmalar, ilk "Nuh", ilk kütüphane kataloğu ve insanoğlunun ilk Kahramanlık Çağı, ilk kanunları ve toplumsal reformları, ilk tıbbı, ziraatı ve dünya barışı ve uyumunu arayışı.

Abartmıyoruz.

İlk okullar, yazının icadı ve kullanılmasının doğrudan büyümesi ile Sümer'de kuruldu. Kanıtlar (gerçek okul binaları gibi arkeolojik ve egzersiz tabletler gibi yazılı kanıtlar) M.Ö. üçüncü binyılın

başlarında resmî bir eğitim sisteminin mevcudiyetini işaret etmektedir. Sümer'de genç kâtiplerden yüksek kâtiplere, kraliyet kâtiplerine, tapınak kâtiplerine ve yüksek devlet görevi alan kâtiplere kadar binlerce kâtip vardı. Bazıları okullarda öğretmenlik yapıyordu ve onların okullarda yazdıkları denemeleri, hedeflerini ve amaçlarını, müfredat programlarını ve öğretim metotlarını hâlâ okuyabiliyoruz.

Okullar sadece lisan ve yazıyı değil, günün bilimlerini, yani botanik, zooloji, coğrafya, matematik ve ilahiyat da öğretiyordu. Geçmişe ait edebî eserler çalışılıyor ve kopyalanıyor ve yenileri oluşturuluyordu.

Okulların başında *ummia* ("uzman profesör") vardı ve fakültelerde değişmez bir şekilde sadece bir "çizimden sorumlu adam" ve bir "Sümerceden sorumlu adam" değil, ayrıca bir "kırbaçtan sorumlu adam" da bulunuyordu. Anlaşılan o ki, disiplin katıydı; bir okul mezunu, dersi kaçırdığı, yeterli derecede düzenli olmadığı, aylaklık yaptığı, sessiz durmadığı, yaramazlık yaptığı ve hatta güzel bir el yazısı olmadığı için kamçıyla nasıl dövüldüğünü kil bir tablette tarif etmiştir.

Erek'in tarihi ile ilgili bir destan, Erek ve Kiş şehirleri arasındaki rekabetle ilgilidir. Destan metni Kiş'in elçilerinin Erek'e gelişini, kavgalarının barışçıl biçimde çözümlenmesi için anlaşma önerdiklerini anlatır. Fakat o sıralar Erek'in hükümdarı olan Gılgamış, anlaşmaktan ve karşılıklı görüşmelerden ziyade kavgayı tercih etmektedir, ilginç olan, meseleyi Yaşlılar Meclisine, yerel "Senato"ya oylaması için sunmasıdır:

Efendi Gılgamış, şehrin Yaşlılarına sundu meseleyi, şu kararı dilerdi:

"Kiş evine boyun eğmeyelim, onu silâhlarımızla yerle bir edelim."

Ancak Yaşlılar Meclisi karşılıklı görüşmelerden yanaydı. Yılmayan Gılgamış, meseleyi daha genç olan, Savaşan Erkekler Meclisine götürdü; savaş için oy kullandılar. Hikâyenin önemi, 5.000 yıl kadar önce bir Sümer hükümdarının savaş veya barış meselesini, ilk iki kamaralı kongreye sunmak zorunda olduğunu açığa çıkarmasında yatıyor.

Kramer tarafından İlk Tarihçi unvanı, komşusu Umma ile yaptığı savaşı kil silindirlere kaydeden Lagaş kralı Entemena'ya verilmiştir. Diğer metinler konusu tarihsel olaylar olan edebî eserler veya destan şiirleri iken, Entemena tarafından yazılanlar, tamamen tarihin olgusal bir kaydı olarak yazılmış düz yazı halindeydi.

Asur ve Babil'in yazıtları Sümer kayıtlarından çok daha önce deşifre edilmiş olduğundan, uzun bir süre boyunca ilk kanunların, M.Ö. 1900 civarında Babil kralı Hammurabi tarafından biraraya getirilip yürürlüğe konduğuna inanılmıştı. Ama Sümer uygarlığı ortaya çıktıkça, bir kanun sistemi, toplumsal düzen kavramı ve adaletin adilce uygulanması konusundaki "ilkler"in Sümerlilere ait olduğu da ortaya çıktı.

Hammurabi'den çok önce, Eşnunna şehir-devletindeki (Babil’in kuzeydoğusunda) Sümerli bir hükümdarın, gıdalar için, vagon ve kayıkların kirası için azamî fiyatları saptayan ve böylece fakirlerin ezilmemesini sağlayan kanunlar koymuştu. Ayrıca, kişilik ve mülkiyete karşı yapılan hakaretlerle ilgili kanunlar ve aile meseleleri ve efendi-hizmetçi ilişkileriyle ilgili düzenlemeler de

vardı.

Daha da eskiden, İsin'in hükümdarı olan Lipit-İştar tarafından konulan bir yasa vardı. Kısmen korunmuş olan tablette okunabilir durumda olan otuz sekiz kanun (orijinalin bir kopyası, bir taş stela üstüne kazınmıştı), emlâk, köleler ve hizmetkârlar, evlilik ve miras, kayık tutma, öküz kiralama ve vergilerdeki hatalar ile ilgiliydi. Ardından gelen Hammurabi'nin de yaptığı gibi Lipit-İştar, yasasının önsözünde "Sümerlilere ve Akkadlılara esenlik getirmesini" emreden "büyük tanrıların" talimatlarına uyduğunu belirtmektedir.

Ama Lipit-İştar bile, ilk Sümerli yasa koyucu değildi. Bulunan kil tablet parçaları, M.Ö. 2350'lerde Ur'un hükümdarı olan Urnammu tarafından konulan kanunların kopyalarını içermektedir; yani Hammurabi'den yarım binyıl önce. Tanrı Nannar'ın yetkisiyle yürürlüğe konan kanunlar, "vatandaşların öküzlerini, koyunlarını ve eşeklerini çalanların" durdurulup cezalandırılmasını hedefliyordu, böylece "yetimler zenginlere kurban olmayacak, dullar güçlü olanların eline düşmeyecek, bir şekeli olan adam 60 şekeli olan adama kurban olmayacaktı." Urnammu ayrıca "dürüst ve değişmez ağırlıklar ve ölçüler" de koydurmuştu.

Ama Sümer'in yasal sistemi ve adalet uygulaması, zaman içinde daha da gerilere gitmektedir.

M.Ö. 2600'lerde Sümer'de çoktan o kadar çok şey olmuş olmalıydı ki, *ensi* Urukagina reformlar yapmayı gerekli görmüştü. Bilginler tarafından insanoğlunun ilk toplumsal reformunun değerli bir kaydı olarak adlandırılan Urukagina'nın yazıtı, bir özgürlük, eşitlik ve adalet duygusunu temel almaktadır; 14 Temmuz 1789'dan 4.400 yıl önce bir kral tarafından dayatılan bir "Fransız Devrimi".

Urukagina'nın reform kararnamesi ilk önce zamanın kötülüklerini, daha sonra reformları sıralıyordu. Kötülükler esas olarak yöneticilerin kendi çıkarları için güçlerini kötüye kullanmalarını, resmî görevin kötüye kullanılmasını, tekelci gruplar tarafından yüksek fiyatların gasp için kullanılmasını içermekteydi.

Tüm bu adaletsizlikler ve daha birçoğu, reform kararnamesi tarafından yasaklanmıştı. Bir memur artık "iyi bir eşek veya ev için" kendi fiyat belirleyemeyecekti. Bir "büyük adam" artık sıramdan bir vatandaşı baskı altına alamayacaktı. Körlerin, fakirlerin, dulların ve yetimlerin hakları yeniden belirlenmişti. Boşanmış bir kadın -neredeyse 5.000 yıl önce- kanunun koruması altındaydı.

Sümer uygarlığı ne kadar zamandır mevcuttu ki, büyük bir reforma ihtiyaç duyulmuştu? Açık ki, uzun bir zamandır mevcuttu çünkü Urukinga kendisine "eski günlerin yasalarını koruma" emrini verenin, tanrısı Ningirsu olduğunu iddia ediyordu. Bu, daha eski sistemlere ve daha önce konulmuş yasalara dönmeyi açıkça göstermektedir.

Sümer kanunları; davalar ve yargılamalar kadar mukavelelerin de titizlikle kaydedildiği ve korunduğu bir mahkeme sistemi tarafından gözetilmekteydi. Hâkimler, yargıçtan ziyade jüri gibi iş görmekteydi; bir mahkeme genellikle, biri "kraliyet yargıcı" ve diğerleri otuz altı kişilik bir listeden çekilen üç veya dört yargıçtan oluşmaktaydı.

Babilliler kurallar ve düzenler koyarken, Sümerliler adalet ile ilgiliydiler, zira tanrıların, kralları ülkede adaleti temin etmek üzere atadıklarına inanmaktaydılar.

Burada, Eski Ahit'in adalet ve ahlâk kavramlarıyla olan paralellikler birden çoktur. İbranîlerin krallar edinmelerinden çok önce, onlar krallar tarafından yönetilmekteydiler; krallar zaferleri veya servetleri ile değil "doğru olanı" ne derece yaptıklarıyla yargılanmaktaydılar. Yahudi geleneğinde, Yeni Yıl insanların yaptıkları işlerin, gelecek yıldaki kaderlerini belirlemek üzere tartılıp değerlendirildiği on günlük bir dönemi belirtmektedir. Sümerlilerin insanoğlunu yıllık olarak aynı biçimde yargılayan Nanşe adında bir ilâha inanmaları bir tesadüften daha fazlasını içerir; zaten, ilk İbrani ata olan İbrahim, Sümer şehri Ur'dan, Ur- Nammu ve anayasasının şehrinden çıkmadır.

Sümerlilerin adalet veya yokluğu hakkındaki kaygıları, Kramer'in "ilk Eyüp" dediği şeyde de ifade bulmaktadır. İstanbul'daki Eski Şark Eserleri Müzesinde bulunan kil tabletlerin parçalarını biraraya getiren Kramer, tıpkı Eyüp Kitabı gibi, tanrılar tarafından kutsanacağına her türden kayıp ve saygısızlık yüzünden ıstırap çektirilen adil bir adamın şikâyetlerini anlatan bir Sümer şiirinin büyük bir bölümünü okumayı başarabilmişti. Adam, "Doğru sözüm yalana döndü" diye acıyla haykırmaktadır.

İkinci bölümünde ise isimsiz mustarip, İbranice Mezmurlardaki bazı dizelere pek benzeyen bir tarzda tanrısına niyaz eder:

Tanrım, sen babamsın, beni yaratansın, yüzümü yerden kaldır...

Daha ne kadar ihmal edeceksin beni, korumasız bırakacaksın, kılavuzsuz salacaksın?

Derken mutlu son gelir. "Doğru sözleri, söylediği saf sözleri, tanrısı kabul etti... tanrısı elini kötü bildirimden çekti."

Hristiyanlık Kitabı'ndan iki bin yıl kadar önce gelen Sümer atasözleri, aynı kavram ve zekâ parıltılarını aktarmaktadır.

Eğer ölmeye lânetlendiysek, harcayalım;

Eğer uzun yaşayacaksak, saklayalım.

Fakir biri ölürse, canlandırmaya çalışmayın.

Çokça gümüşü olan mutlu olsun,

Çokça arpası olan mutlu olsun,

Hiçbir şeyi olmayan ise rahat uyusun!

Erkek: Zevki için düşünürse: Evlilik;

Baştan düşünürse: Boşanma.

Düşmanlığa yol açan gönül değil.

Düşmanlığa yol açan dildir.

Bekçi köpeği olmayan şehirde,

Ustabaşı tilkidir.

Sümer uygarlığının maddî ve ruhsal başarılarına, gösteri sanatlarında yaygın bir gelişim de eşlik etmişti. Berkeley'deki Kaliforniya Üniversitesinden bir grup bilgin, 1974 Mart ayında, dünyanın en eski şarkısını deşifre ettiklerini açıkladıklarında haber konusu olmuşlardı. Profesörler Richard L. Crocker, Anne D. Kilmer ve Robert R. Brown'un başardıkları şey, Akdeniz kıyısındaki Ugarit'te (şimdi Suriye'de) bulunan, M.Ö. 1800'ler civarına ait çivi yazılı bir tablette yazılı olan notaları okumak ve çalmaktı.

"Daha eski Asur-Babil uygarlığında müziğin mevcut olduğunu hep biliyorduk," diye açıklamıştı Berkeley ekibi, "ama bu deşifre işlemine kadar, çağdaş Batı müziğinin ve M.Ö. birinci bin yıldaki Grek müziğinin karakteristiği olan aynı heptatonik-diyatonik skalayı kullandığını bilmiyorduk." O zamana dek Batı müziğinin Grek kökenli olduğu düşünülmekteydi; artık müziğimizin ve Batı medeniyetinin her şeyinin Mezopotamya'dan kaynaklandığı belirlenmiştir. Bu hiç de şaşırtıcı olmamalıdır zira Grek bilgin Philo, Mezopotamyalıların "müzikal tonlar yoluyla dünya çapında uyum ve birliği aradıklarını" çoktan belirtmişti.

Müzik ve şarkının da bir Sümer "ilki" olduğuna hiç şüphe yoktur. Gerçekten de. Profesör Crocker bu kadim melodiyi Ur harabelerinde bulunanlara benzeyen bir lir yaparak çalabilmiştir. M.Ö. ikinci bin yıldan kalan metinler müzikal "anahtar sayılarının ve anlaşılır bir müzikal teorinin varlığını işaret etmektedir. Profesör Kilmer ise daha önce *(The Stringş of Musical Instruments: Their Names, Numbers and Significance* (Müzikal Enstrümanların Telleri: Adları, Sayıları ve önemleri)] birçok Sümer ilâhî metninin "kenar boşluklarında müzikal notalandırmalara benzeyen" işaretlere sahip olduğunu yazmıştı. "Sümerliler ve ardıllarının yaşamları müzikle doluydu." diyerek sonuca varıyor. Silindir mühürlerde ve kil tabletlerde çok sayıda müzikal enstrümanların, gösteri yapan şarkıcı ve dansçıların resmedilmesine şaşmamak gerek. (Şekil 20)

Şekil 20

Diğer birçok Sümer başarısı gibi müzik ve şarkı da tapınaklardan kaynaklanmıştı. Ama başlangıçta

tanrıların hizmetinde olan bu gösteri sanatları kısa bir süre sonra tapınakların dışında da hüküm sürmeye başladı. Süm erlilerin favorisi olan kelime oyununu kullanan popüler bir deyiş, şarkıcılar tarafından alınan paralar hakkında yorumda bulunur: "Sesi tatlı olmayan bir şarkıcı, hakikaten ses 'fakir'idir."

Birçok Sümer aşk şarkısı bulunmuştur; hiç şüphesiz bunlara müzikle eşlik edilmekteydi. Ancak en dokunaklı olanı bir annenin yazdığı ve hasta çocuğuna söylediği ninnidir:

Gel uyku, gel, oğluma gel.

Koş uyku, oğluma koş,

Huzursuz gözlerini uyut...

Acılar içindesin, oğlum;

Şaşkınım, rahatsızım,

Gözlerim yıldızlarda.

Yeni ay yüzünde parlar,

Gölgen sana ağlar,

Yat, yat uykunda...

Büyüme tanrıçası yanında olsun,

Göklerde bir rehberin olsun,

Mutlu günler dolu yarının olsun,

Sana destek karın olsun,

Geleceğinde güçlü bir oğul olsun.

Böylesi müzik ve şarkılarla ilgili en çarpıcı olan şey, sadece Sümer'in Batı müziğinin yapısal ve armonik kompozisyon açısından kaynağı olduğu çıkarımında değildir. Aynı derecede önemli olan bir başka şey ise, müziklerini duyduğumuzda ve şiirlerini okuduğumuzda, duygusal derinlikleri ve duygusallıkları bakımından bizlere hiç de yabancı gelmemesidir. Gerçekten de, büyük Sümer uygarlığı üzerinde düşündükçe, Sümer'den sadece ahlâk kurallarımızın ve adalet duygumuzun, yasalarımızın ve mimarîmizin ve sanat ve teknolojimizin kaynaklandığını değil, Sümer kurumlarının da son derece aşina, son derece yakın olduğunu fark ediyoruz. Kalbimizde, öyle görülüyor ki, hepimiz Sümerliyiz.

Lagaş'taki kazılarından sonra, arkeologların malaları Nippur'u, Sümer ve Akkad'ın bir zamanlar dinsel merkezi olan şehri ortaya çıkardı. Orada bulunan 30.000 metinden birçoğu, bugüne dek

incelenmeden durmaktadır. Şuruppak'ta, M.Ö. üçüncü bin yıla ait okul binaları bulunmuştur. Ur'da, bilginler muhteşem vazolar, mücevherat, silâhlar, atlı arabalar, altın, gümüş, bakır ve tunçtan miğferler, bir dokuma fabrikası kalıntıları, mahkeme kayıtları ve kalıntıları hâlâ manzaraya hükmeden, kule gibi yükselen bir zigurat bulmuşlardı. Eşnunna ve Adab'da arkeologlar, Sargon-öncesi zamanlardan kalma tapınaklar ve sanatsal heykeller buldular. Umma'dan ilk imparatorluklardan söz eden yazıtlar çıktı. Kiş'te, en azından M.Ö. 3000 tarihli anıtsal yapılar ve bir zigurat ortaya çıkarıldı.

Uruk (Erek), arkeologları M.Ö. dördüncü binlere götürdü. Orada bir fırında pişirilmiş ilk renklendirilmiş çömleği ve bir çömlekçi tekerinin ilk kullanılışının kanıtlarını buldular. Kireçtaşı bloklardan bir kaldırım, o güne dek bulunan en eski taş inşa idi. Uruk'ta arkeologlar ayrıca ilk zigurатı da buldular; geniş insan yapısı bir tepe, tam tepesinde bir beyaz ve bir kırmızı tapınak duruyordu. Dünyanın ilk yazılı metinleri de orada bulundu, ilk silindir mühürleri de. Bu ikinci bulgular hakkında Jack Finegan *[Light from the Ancient Post* (Kadim Geçmişten Gelen Işık)] şöyle diyor: "Silindir mühürlerin, Uruk döneminde ilk ortaya çıkışlarındaki mükemmellikleri şaşırtıcıdır." Uruk dönemine ait diğer sit alanları da Metal Çağının ortaya çıkışının kanıtlarını taşımaktaydı.

1919'da, H.R. Hail, şimdilerde El-Ubaid denilen bir köyde kadim kalıntılara rastladı. Alan, bilginlerin artık büyük Sümer uygarlığının ilk dönemi olarak düşündükleri şeye adını vermişti. O dönemin kuzey Mezopotamya'dan güneydeki Zagros yamaçlarına dek uzanan Sümer şehirleri kil tuğlaların, sıvalı duvarların, mozaik süslemelerin, tuğlayla çevrili mezarları olan mezarlıkların, geometrik desenli boyalı ve süslemeli seramik eşyanın, bakır aynaların, ihraç malı turkuazdan boncukların, göz kapaklarına sürülen boyaların, bakır başlıklı "balta"ların, kumaşların, evlerin ve hepsinin de üstünde anıtsal tapınak binalarının ilk kez kullanıldığı yerlerdi.

Daha güneyde, arkeologlar Eridu'yu buldular; kadim metinlere göre ilk Sümer şehrini. Kazıcılar daha derinlere doğru kazdıkça, Sümer'in Bilgi Tanrısı Enki'ye adanan ve anlaşıldığına göre zaman içinde tekrar tekrar inşa edilen bir tapınakla karşılaştılar. Katmanlar, bilginleri Sümer uygarlığının başlangıcına geri götürüyordu: M.Ö. 2500, M.Ö. 2800, M.Ö. 3000, MÖ. 3500.

Derken malalar, Enki'ye adanan ilk tapınağın temellerine dokundu. Bunun altında, bakir toprak vardı; daha öncesinde hiçbir şey inşa edilmemişti. Tarihi M.Ö. 3800 idi. İşte, uygarlığın başladığı zaman buydu.

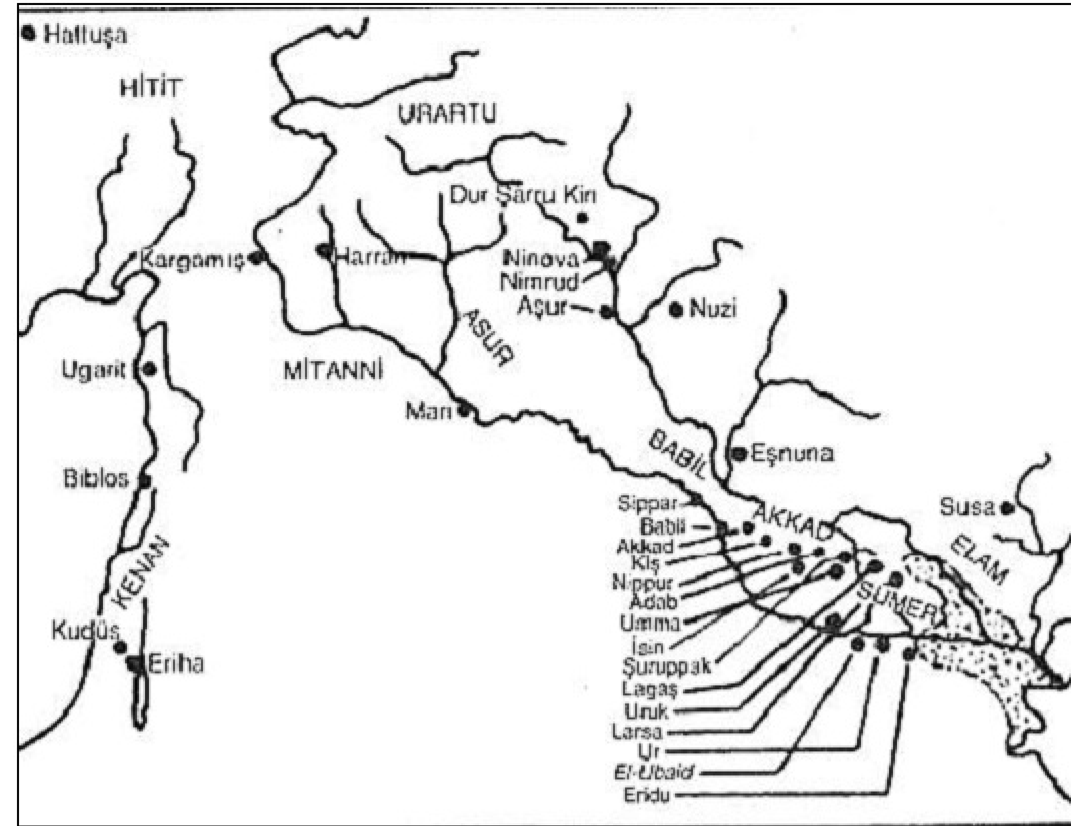
Bu, terimin gerçek anlamı ile ilk uygarlık değildi sadece. Bu, en yaygın, en kapsamlı, birçok bakımdan onu izleyen diğer kadim kültürlerden çok daha gelişmiş olan bir uygarlıktı. Bu, hiç şüphesiz bizim uygarlığımızın temeli olan uygarlıktı.

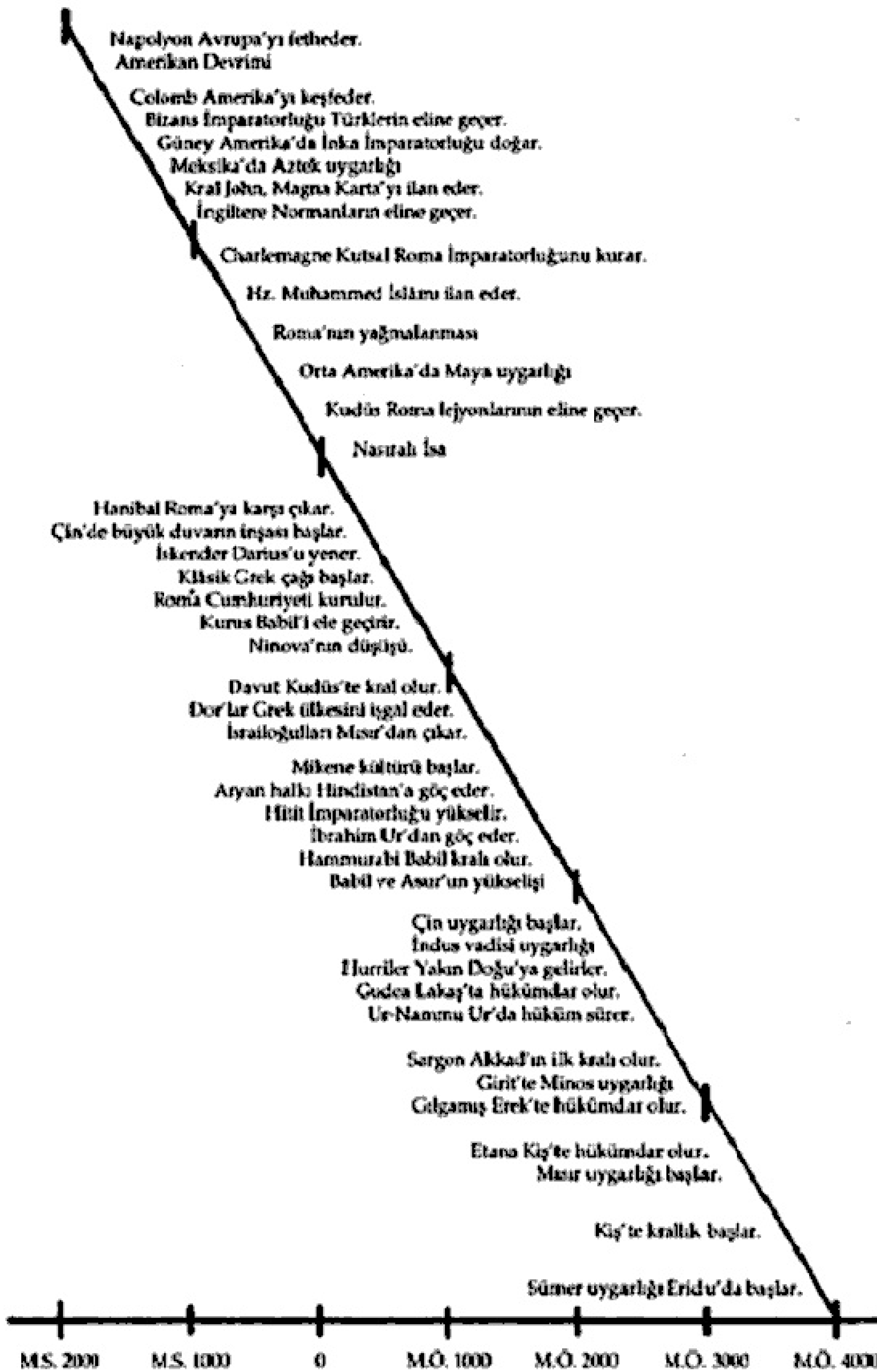
2.000.000 yıl kadar önce taşları araç gereç olarak kullanmaya başlayan insan, M.Ö. 3800'lerde bu öncülü olmayan uygarlığa ulaşıvermişti. Ve buradaki en şaşırtıcı olan şey, bilginlerin bu güne dek Sümerlilerin kim olduklarına, nerden geldiklerine ve uygarlıklarının nasıl ve niçin ortaya çıktığına dair hiçbir bilgiye sahip olmayışlarıdır.

Zira ortaya çıkışı birdenbire ve beklenmedik biçimdeydi.

H. Franfort *(Teli Uqair)* buna "şaşırtıcı" demekteydi. Pierre Amiet *(Elam)* buna "sıra dışı" sıfatını

ekledi. A. Parrot *(Sümer)* bunu "birdenbire parlayıveren bir alev" olarak tanımladı. Leo Oppenheim *[Ancient Mesopotamia* (Kadim Mezopotamya)], bu uygarlığın ortaya çıktığı "şaşırtıcı derecede kısa dönem"i işaret etti. Joseph Campbell [The Masks of God (Tanrının Maskeleri)] bunu şöyle özetledi: "Şaşırtıcı bir anilikle... bu küçük Sümer çamur bahçesinde ortaya çıkan... dünyanın tüm yüksek uygarlıklarının tohumsal birimini oluşturan tüm kültürel sendrom ortaya çıkar."

Napolyon Avrupa'yı fetheder.
Amerikan Devrimi
Colomb Amerika'yı keşfeder.
Bizans İmparatorluğu Türklerin eline geçer.
Güney Amerika'da İnka İmparatorluğu doğar.
Meksika'da Aztek uygarlığı
Kral John, Magna Karta'yı ilan eder.
İngiltere Normanların eline geçer.
Charlemagne Kutsal Roma İmparatorluğunu kurar.
Hz. Muhammed İslâmı ilan eder.
Roma'nın yağmalanması
Orta Amerika'da Maya uygarlığı
Kudüs Roma lejyonlarının eline geçer.
Nasıralı İsa
Hanibal Roma'ya karşı çıkar.
Çin'de büyük duvarın inşası başlar.
İskender Darius'u yener.
Klâsik Grek çağı başlar.
Roma Cumhuriyeti kurulur.
Kurus Babil'i ele geçirir.
Ninova'nın düşüşü.
Davut Kudüs'te kral olur.
Dor'lar Grek ülkesini işgal eder.
İsrailoğulları Mısır'dan çıkar.
Mikene kültürü başlar.
Aryan halkı Hindistan'a göç eder.
Hitit İmparatorluğu yükselir.
İbrahim Ur'dan göç eder.
Hammurabi Babil kralı olur.
Babil ve Asur'un yükselişi
Çin uygarlığı başlar.
İndus vadisi uygarlığı
Hurriler Yakın Doğu'ya gelirler.
Gudea Lakaş'ta hükümdar olur.
Ur-Nammu Ur'da hüküm sürer.
Sargon Akkad'ın ilk kralı olur.
Girit'te Minos uygarlığı
Gılgamış Erek'te hükümdar olur.
Etana Kiş'te hükümdar olur.
Mısır uygarlığı başlar.
Kiş'te krallık başlar.
Sümer uygarlığı Eridu'da başlar.
M.S. 2000
M.S. 1000
0
M.Ö. 1000
M.Ö. 2000
M.Ö. 3000
M.Ö. 4000

GÖKLERİN ve YERİN TANRILARI

Yüz binlerce, hatta milyonlarca yıllık, acı verecek derecede yavaş seyreden insanın gelişiminden sonra her şeyi böylesine birdenbire ve tamamen değiştiren ve bir-iki-üç dokunuşta, yani M.Ö. 11.000, 7.400 ve 3.800'ler civarında, ilkel göçebe avcıları ve yiyecek toplayıcılarını, çiftçilere ve çömlekçilere, derken şehir kurucularına, mühendislere, matematikçilere, gökbilimcilere, metalürjistlere, tüccarlara, müzisyenlere, yargıçlara, doktorlara, yazarlara, kütüphanecilere, rahiplere dönüştürüveren şey neydi? Daha ileri gidilebilir ve Profesör Robert J. Braidwood'un *[Pre-historic Men* (Tarihöncesi İnsanlar)] son derece iyi ifade ettiği gibi daha temel bir soru sorulabilir: 'Tüm bunlar niçin oldu? Niçin tüm insanlar, hâlâ Maglemosyanlar (Kuzey Avrupa'da M.Ö. 8000-5000 yılları arasında yaşayan ilk Mezolitik kültür) gibi yaşamıyor?"

Sümerlilerin, bu yüksek uygarlığın birdenbire ortaya çıktığı halkın hazır bir cevabı var. Bu cevap, ortaya çıkartılan on binlerce kadim Mezopotamya yazıtından birinde şöyle özetleniyor: "Güzel görünen her neyse, tanrıların lütfuyla yaptık."

Sümer'in tanrıları. Kimdi onlar?

Sümerlilerin tanrıları Grek tanrıları gibi miydi? Hani şu büyük bir avluda yaşayan, göklerde Zeus'un Büyük Salonu, dünyadaki dengi Yunanistan'ın en yüksek tepesi olan Olimpos Dağı olan Olimpos'ta ziyafet çeken tanrılar gibi mi?

Grekler tanrılarını antropomorfik, yani ölümlü erkek ve kadınlara fiziksel olarak benzeyen ve karakter olarak insan biçiminde tarif etmişlerdi: Mutlu, öfkeli ve kıskanç olabilirlerdi; sevişirler, kavga ederler ve savaşırlardı; ve insanlar gibi çoğalırlar, ya birbirleri ya da insanlarla girdikleri cinsel ilişki yoluyla evlât sahibi olurlardı.

Ulaşılmazdılar ama yine de insanın meselelerine sürekli karışmaktaydılar. Muazzam hızlarda seyahat edebilir, görünür ve gözden kaybolurlardı; muazzam ve sıra dışı güçte silâhları vardı. Her birinin belirli işlevleri vardı ve sonuç olarak, o belirli faaliyetten sorumlu tanrının tutumundan dolayı belirli bir insanî faaliyet acı çekebilir veya ondan yararlanabilirdi; dolayısıyla, tanrılara tapınma ve adak sunma törenleri, sözde onların hoşuna gitmeyi amaçlamaktaydı.

Helenik uygarlıkları döneminde Greklerin başlıca ilâhı Zeus idi; "Tanrıların ve İnsanların Babası", "Göksel Ateşin Üstadı". Başlıca silâhı ve sembolü, yıldırım idi. O, göklerden inmiş olan, dünya "kralı" idi; bir karar alıcı, ölümlülere iyi ve kötüyü dağıtan bir kral ama esas bölgesi göklerdeydi.

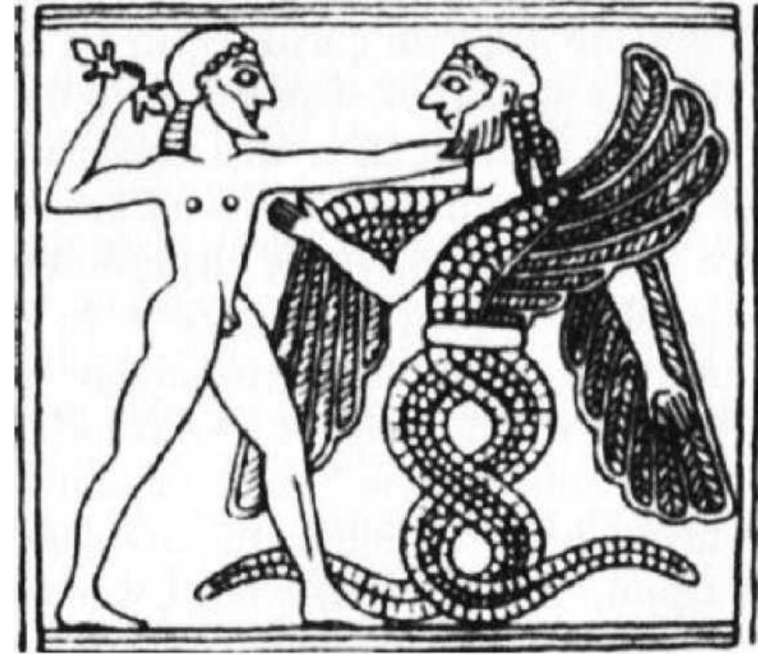
Dünya üzerindeki ne ilk tanrı, ne de göklerdeki ilk ilâhtı. Bilginlerin mitoloji diyerek baktıkları şeyi oluşturmak üzere ilahiyat ile kozmolojiyi karıştıran Grekler, ilk önce Kaos'un olduğuna; daha sonra Gaea'nın (Arz) ve kocası Uranüs'ün (gökler) ortaya çıktığına inanmaktaydı. Gaea ve Uranüs, altısı erkek altısı dişi olan on iki Titanı oluşturdular. Efsanelere geçen işleri hep Dünya'da yer aldıysa da,

hep yıldızsal denklerinin olduğu varsayıldı.

Kronos, en genç Titan, Olimpos mitolojisindeki başlıca figür olarak ortaya çıktı. Babası Uranüs'ü hadım ettikten sonra, Titanlar arasında zorbalık ve hile ile üstün hâle geldi. Diğer Titanlardan korkan Kronos, onları hapsetti. Bu yüzden, annesi tarafından lanetlendi: Babasıyla aynı kaderi paylaşacak ve oğullarından biri tarafından tahttan indirilecekti.

Kronos, ona üç oğul ve üç kız doğuran kendi kız kardeşi Rhea ile eşleşti; doğan oğullar Hades, Poseydon ve Zeus, kızlar ise Hestia, Demeter ve Hera'ydı. Bir kez daha, en genç oğulun babasını devirecek oğul olması artık kaderdi ve Zeus babası Kronos'u devirdiğinde, Gaea'nın laneti gerçekleşti.

Devirme işlemi, anlaşıldığı kadarı ile pek kolay olmadı. Tanrılar ve canava-rımsı yaratıklar ordusu arasındaki savaşlar yıllarca sürdü. Son savaş Zeus ile yılana benzer bir ilâh olan Tifon arasında oldu. Kavgaları Dünya'da ve göklerde, çok geniş alanlarda devam etti. Son çarpışma, Mısır ve Arabistan arasındaki sınıra yakın olan, anlaşılan Sina yarımadasında bir yerde olan Casius Dağı'nda yapıldı. (Şekil 21)

Şekil 21

Çarpışmayı kazanan Zeus, en büyük ilâh olarak kabul edildi. Ancak yine de kontrolü kardeşleri ile paylaşmak zorundaydı. Seçimlerine göre (veya bir versiyona göre, kura çekerek) Zeus'a göklerin kontrolü, büyük kardeşi Hades'e Aşağı Dünya ve ortanca kardeş Poseydon'a da denizlerin efendiliği verildi.

Zamanla Hades ve bölgesi, Cehennem'le eşanlamlı hâle gelmesine karşın, onun orijinal bölgesi, bataklıkları, ıssız alanları ve büyük nehirlerce sulanan toprakları kapsayan "aşağıda bir yerlerdi. Hades "görünmeyen" olarak resmedilmekteydi; uzak duran, yasaklayıcı, sert; dualar veya kurbanlar tarafından etkilenmeyen. Öte yandan Poseydon, sık sık sembolü olan üç dişli asayı (trident) kaldırmış olarak resmedilmiştir. Denizlerin hükümdarı olmasına rağmen, ayrıca metalürji ve yontuculuk üstadı ve bir o kadar da becerikli bir sihirbaz veya büyücü idi. Zeus, Grek geleneğinde ve efsanelerinde

insanoğluna karşı sert -hatta bir keresinde insanoğlunu ortadan kaldırmayı planlamaktadır- olarak resmedilmesine karşın, Poseydon insanoğlunun bir dostu ve ölümlülerin ululamalarını kazanabilmek için hayli çaba harcayan bir tanrı olarak düşünülür.

Üç erkek kardeş ve onların üç kız kardeşi, yani Kronos'un kendi kız kardeşi Rhea'dan olan bütün çocukları, On İki Büyük Tanrıdan oluşan Olimpos Grubunun daha eski kısmını oluşturur. Diğer altısının hepsi de Zeus'un çocuklarıdır ve Grek masalları çoğunlukla onların soy sopları ve ilişkileri ile ilgilidir.

Zeus'un çocukları olan erkek ve dişi ilâhların anneleri farklıydı. İlk olarak Metis adlı tanrıçayla eşleşen Zeus ona bir kız verdi; büyük tanrıça Athena. Sağduyu ve elişlerinden sorumluydu ve dolayısıyla Bilgelik Tanrıçasıydı. Ama Zeus'un Tifon'la çarpışması sırasında onunla kalan tek ilâh olduğundan (diğer tüm tanrılar kaçmıştı), Athena askerî nitelikler de kazandı ve Savaş Tanrıçası da oldu. "Mükemmel bakire" idi ve hiç kimsenin karısı olmadı; ama bazı hikâyeler onu sık sık amcası Poseydon ile ilişkilendirmektedir; resmî eşi Girit adasından Labirentlerin Hanımı olan bir tanrıça olmasına karşın, yeğeni Athena, Poseydon'un metresiydi.

Zeus daha sonra diğer tanrıçalarla da birleşti; ama onların çocukları Olimpos Grubuna uygun nitelikte değillerdi. Zeus bir erkek varis üretme işini ciddiye alınca, kız kardeşlerinden birine gitti. En büyükleri Hestia idi. Her anlamda bir münzeviydi Hestia; belki evlilik faaliyetleri için fazla yaşlı veya fazla hastaydı ve Zeus'un dikkatini ortanca kız kardeşe, Bereketlilik Tanrıçası Demeter'e çevirmesi için fazla bahane bulmasına gerek kalmadı. Ama bir oğul yerine, Demeter bir kız doğurdu; amcası Hades'in karısı olan ve Aşağı Dünya'nın hükümranlığını onunla paylaşan Persefon'u.

Oğlu olmadığı için hayal kırıklığına uğrayan Zeus, sevgi ve huzur bulmak için diğer tanrıçalara döndü. Harmonia'dan dokuz kızı oldu. Derken Leto ona bir kız ve bir oğlan doğurdu; yani derhal büyük ilâhlar grubunun içine giren Artemis ve Apollo'yu.

Apollo, Zeus'un ilk doğan oğlu olduğundan, Helenik panteonun en büyük tanrılarından biriydi; tanrılar da insanlar da ondan korkardı. Ölümlülere, babası Zeus'un isteklerini anlatan ve böylece, dinsel yasalar ve tapmak ibadeti meselelerinde yetki sahibi olan oydu. Ahlâkî ve ilâhî kanunları temsil ederek, hem ruhsal hem de fiziksel anlamda saflaşmadan ve mükemmelleşmeden sorumlu oldu.

Zeus'un tanrıça Maia'dan olan ikinci oğlu Hermes'ti; çobanların efendisi, sürülerin koruyucusu. Kardeşi Apollo'dan daha az önemli ve güçlü olan Hermes, insanî olaylarla daha yakından ilgiliydi; her türden iyi şans ona atfedilirdi. İyi şeylerin Vericisi olarak, ticaretten sorumlu, tüccarların ve yolcuların efendisi olan ilâhtı. Ama mitlerdeki ve efsanelerdeki başlıca rolü, Zeus'un müjdecisi olarak, Tanrıların Habercisi olmaktı.

Belirli hanedansal geleneklerin zorlaması sebebiyle Zeus'un, kız kardeşlerinden birinden bir oğul doğurması şarttı ve o da en genç olan Hera'ya yöneldi. Kutsal Evlilik törenleriyle onunla evlenerek, Hera'yı Tanrıların Kraliçesi, Ana Tanrıça ilân etti. Evlilikleri Ares adlı bir oğul ve iki kız ile kutsandı ama Zeus'un sürekli ihanetleri ve rivayete göre, Hephaestus adlı bir diğer oğlun gerçek babasının kim olduğu konusuna şüphe düşürecek biçimde Hera'nın ihaneti ile sallandı.

Ares hemen on iki büyük tanrıdan oluşan Olimpos Grubu'na sokuldu ve Zeus'un başyaveri, bir Savaş

Tanrısı oldu. Katliam Ruhu olarak resmedildi ama yenilmez olmaktan uzaktı; Truva savaşında, Truvalıların yanında savaşırken, sadece Zeus'un sağaltabildiği bir yara almıştı.

Öte yandan Hephaestus, Olimpos'un zirvesine çıkmak için çalışıp didinmek zorundaydı. Bir Yaratıcılık Tanrısı idi; demircinin ateşi ve metalürji sanatı ona atfedilmiştir. İlâhî bir yapımcıydı; hem insanlara hem de tanrılara pratik ve büyülü nesneler yapardı. Efsaneler sakat doğduğunu ve annesi Hera tarafından öfkeyle çöplüğe atılıverdiğini söyler. Bir diğer ve daha inanılır versiyonda, Hephaestus'u -babasının kim olduğu yolundaki şüpheler nedeniyle- gözden uzaklaştıran Zeus'tur ama Hephaestus, Zeus'u ona Büyük Tanrılar arasında bir koltuk vermesi için büyülü yaratıcı güçlerini kullanarak zorlar.

Efsaneler ayrıca Hephaestus'un bir keresinde, bir aşığı tarafından ısıtıldığı takdirde karısının yatağının üzerine kapanan görünmez bir ağ yaptığını da anlatır. Böyle bir korumaya ihtiyacı olduğu açıktır zira karısı ve eşi, Aşk ve Güzellik Tanrıçası Afrodit'tir. Onun çevresinde oluşan birçok aşk macerasının olması doğaldır; ve bunların birçoğunda baştan çıkaran, Hephaestus'un kardeşi Ares'tir. (Bu yasak aşk macerasının ürünlerinden biri, Aşk Tanrısı Eros'tur.)

Afrodit de On ikili Olimpos Grubuna dâhildir ve onun bu gruba dahil edilişi, konumuza ışık tutmaktadır. Afrodit, Zeus'un ne kız kardeşi, ne de kızıdır ama göz ardı edilememişti. Yunanistan'ın karşı kıyısından, Akdeniz'deki Asya'dan gelmişti (Grek şair Hesiod'a göre, Kıbrıs yoluyla gelmiştir); ve çok eskilerden olduğunu iddia ederek, kökenini Uranüs'ün cinsel organlarına atfetmiştir. Dolayısıyla soy bakımından, Zeus'un babasının bir kız kardeşi, hadım edilmiş olan Tanrıların Atasının cisimleşmişi olduğundan, Zeus'tan bir nesil önceydi. (Şekil 22)

Öyleyse Afrodit, Olimpos tanrılarının arasına alınmalıydı. Ama toplam sayıları olan on iki, anlaşılan aşılamıyordu. Çözüm, dâhineydi: Bir çıkart, bir ekle. Hades'e Aşağı Dünya'nın hükümranlığı verildiğine ve Olimpos Dağı'nda Büyük Tanrıların arasında oturmadığına göre, Afrodit'i On İkiler Grubuna yerleştirmek için uygun bir boşluk yaratılmış oluyordu.

On İki sayısı da iki yönlü iş gören bir gereklilik gibi gözükmektedir: On İkiden fazla Olimposlu olamıyordu ama on ikiden azı da olmuyordu. Bu durum, Dionysus'un Olimpos Grubuna dâhil edilmesine yol açan şartlarda daha belirgin hâle gelmektedir. Dionysus, Zeus'un oğluydu ve Zeus'un kendi kızı Semele'yi gebe bırakmasıyla doğmuştu. Hera'nın gazabından korunması gereken Dionysus çok uzak diyarlara gönderilir (hatta Hindistan'a kadar ulaşmıştır), gittiği her yere asma yetiştirmeyi ve şarap yapmayı öğretir. Bu arada, Olimpos'ta bir yer açılır. Zeus'un gittikçe zayıflayan ve ihtiyarlayan en büyük kız kardeşi Hestia, On İkiler Grubundan tamamen düşmüştür. O zaman Dionysus Yunanistan'dan dönmüştür ve boş yeri almasına izin verilir. Bir kez daha, on iki Olimposlu vardır.

Grek mitolojisi insanlığın kökeni hakkında pek net olmasa da, efsaneler ve gelenekler, kahramanlar ve kralların tanrılardan geldiğini iddia etmektedir. Bu yarı-tanrılar, insanın kaderi -günlük uğraş, elementlere bağımlılık, vebalar, hastalık, ölüm ile bir zamanlar Dünya'da sadece tanrıların dolaştığı altın bir geçmiş arasında bir bağlantı oluşturmaktaydı. Ve tanrıların birçoğunun Dünya'da doğmuş olmasına karşın, tanrıların göksel veçhesini sadece seçilmiş Olimpos On ikiler Grubu temsil etmekteydi. Orijinal Olimpos, Odyssey'de "saf yükseklerdeki havada" uzanıyor biçimde tasvir edilmektedir. Orijinal On İki Büyük Tanrı, Dünya'ya inmiş olan Göklerin Tanrılarıydılar ve

"Göklerin kemerindeki" on iki gök cismini temsil etmekteydiler.

Büyük Tanrılara, Grek panteonu Romalılar tarafından benimsendiğinde verilen Latince adlar, onların uzaysal ilişkilerini de netleştirmektedir: Gaea, Dünya idi;

Hermes, Merkür; Afrodit, Venüs; Ares, Merih; Kronos, Satürn; ve Zeus da Jüpiter. Grek geleneğini sürdüren Romalılar, Jüpiter'i silâhı yıldırım olan kudretli bir tanrı olarak canlandırmışlar; Grekler gibi, Romalılar da onu boğa ile ilişkilendirmişlerdi. (Şekil 23)

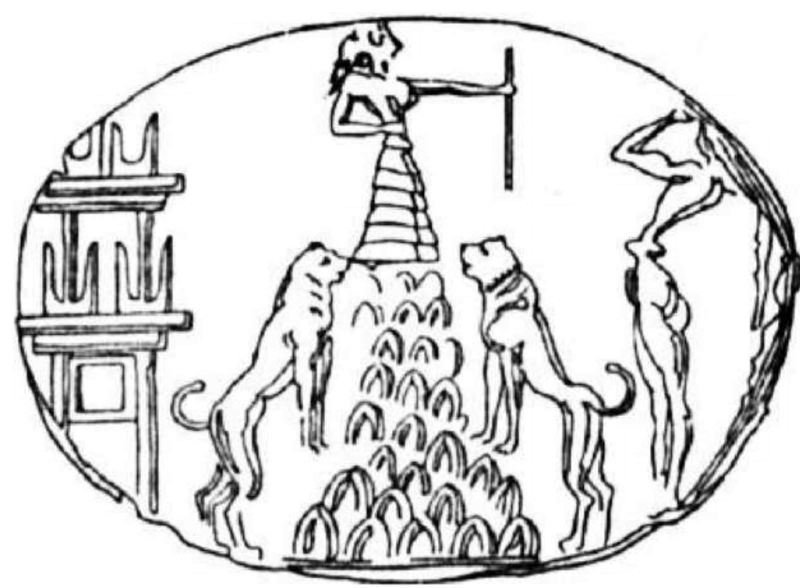
Artık genel olarak kabul edilmektedir ki, Grek uygarlığının temelleri, Minos kültürünün M.Ö. 2.700 ilâ M.Ö. 1.400 arasında geliştiği Girit adasında yatmaktadır. Minos mitlerinde ve efsanelerinde, minatorun hikâyesi en baskın olanıdır. Bu yarı insan, yarı boğa yaratık, Minos Kralının karısı Pasifae ve bir boğanın ilişkisinin ürünüdür. Arkeolojik buluntular yaygın bir Minos boğa tapınımını onaylamaktadır ve bazı silindir mühürler, boğayı, tanımlanamayan bir yıldız veya gezegeni temsil eden bir haç sembolü eşliğindeki bir ilâhî varlık olarak resmetmektedir. Dolayısıyla, Minosluların tapındığı boğa, sıradan dünyasal bir yaratık değil, M.Ö. 4.000'lerde Güneş'in bahar tün-gün eşitliği bu takımyıldızda ortaya çıktığında meydana gelen bazı olayların hatırasına Göksel Boğa, yani Boğa takımyıldızıdır. (Şekil 24)

Grek geleneğine göre, Zeus Grek anakarasına Girit yoluyla gelmiştir; Tire şehrinin Fenikeli kralının güzel kızı Europa'yı kaçırdıktan sonra (Akdeniz'i yüzerek) oradan kaçmıştı. Gerçekten de, en eski Minos yazıları, en sonunda Cyrus H. Gordon tarafından deşifre edildiğinde, bunun "Doğu Akdeniz kıyılarından bir Sami diyalekti" olduğu görülmüştür.

Aslında Grekler, Olimposlu tanrılarının Yunanistan'a doğrudan göklerden geldiğini asla iddia etmemişlerdi. Zeus, Girit yoluyla Akdeniz'i geçerek gelmişti. Afrodit'in Kıbrıs yoluyla Yakın Doğu'dan deniz yoluyla geldiği söylenir. Poseydon (Romalılar için Neptün), Küçük Asya'dan beraberinde atı getirmiştir. Athena, İncil diyarlarından Yunanistan'a "bereketli ve kendi kendini eken zeytini" getirmiştir.

Grek geleneklerinin ve dininin; Küçük Asya ve Akdeniz adaları yoluyla Yakın Doğu'dan Yunanistan anakarasına vardığına hiç şüphe yoktur. Panteonlarının kökü oradadır; Grek tanrılarının kökenini ve onların on iki sayısı ile göksel ilişkilerini arayacağımız yer orasıdır.

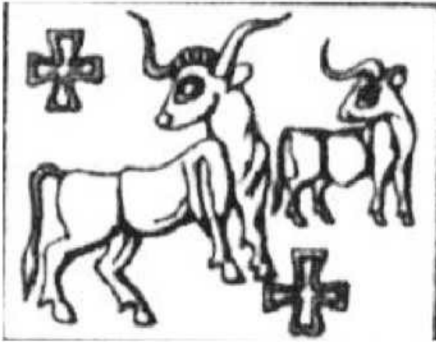
Hindistan'ın kadim dini Hinduizm, Vedaların, yani tanrılarla ilgili ilâhîlerin, törensel formüllerin ve diğer deyişlerin birleşimini, "insan kökenli olmayan" kutsal yazılar olarak düşünmektedir. Şu ankinden önce gelen çağda tanrıların kendileri bunları yazmıştır, der Hindu gelenekleri. Ama zaman geçtikçe, nesilden nesile sözel olarak aktarılan orijinal 100.000 dizeden gittikçe daha fazlası kayboldu ve karıştı. Sonunda, bir bilge kalan dizeleri yazarak, bunları dört kitaba böldü ve baş müritlerinden dördüne korumaları için birer Veda teslim etti.

Şekil 22

Şekil 23

Şekil 24

Bilginler on dokuzuncu yüzyılda unutulmuş dilleri deşifre etmeye ve anlamaya başladıklarında, Vedaların çok kadim bir Hint-Avrupa dilinde, Hint kök-dili Sanskritçenin de, Grek, Lâtin ve diğer Avrupa dillerinin öncülü olan bir lisanda yazılmış olduklarını fark ettiler. Nihayet Vedaları okuyabildiklerinde ve analiz edebildiklerinde, tanrıların Vedik hikâyeleri ile Grek hikâyeleri arasındaki garip benzerliği görerek şaşırdılar.

Vedalar, tanrıların hepsinin tek ve büyük ama pek de huzurlu olmayan bir ailenin üyeleri olduklarını anlatmaktaydı. Göklere yükselme, Dünya'ya alçalma, hava savaşları, harikulade silahlar, arkadaşlık ve rekabet, evlilikler ve ihanetlerle ilgili hikâyelerin arasında, soy sop kayıtlarının tutulmasına yönelik temel bir kaygı mevcut gibi görünmektedir; kim, kimin babasıdır ve kim, kimin ilk doğan çocuğudur. Dünya'nın tanrıları göklerden kaynaklanmıştı ve esas ilâhlar, Dünya'da bile gök cisimlerini temsil etmeye devam ediyorlardı.

İlksel zamanlarda, Rişiler ("ilksel akanlar") göksel olarak "akardı", karşı konulmaz güçlere sahiptiler. Bunların yedisi, Büyük Atalardır. Tanrılar Rahu ("de-mon") ve Ketu ("kopuk") bir zamanlar, tanrıları izin olmaksızın birleştirmeyi amaçlayan tek bir gök cismiydiler ama Fırtınalar Tanrısı alevli silâhını ona fırlattı ve onu iki parçaya böldü: O zamandan beri öç almak için göklerde hiç durmadan dönen Rahu, "Ejderhanın Başı" ve Ketu, "Ejderhanın Kuyruğu". Güneş Hanedanlığının Atası Mar-İşi, Kaş- Yapa'yı ("taht olan") doğurdu. Vedalar onu son derece doğurgan biri olarak tarif eder ama hanedan, ancak onun Prit-Hivi'den ("göksel ana") olan onuncu çocuğuyla devam edebildi.

Hanedan başı olarak Kaş-Yapa, aynı zamanda devaların ("parıltılı olanlar") şefidir ve Dyaus-Pitar ("parıldayan baba") unvanını da taşır. Eşi ve on çocuğu ile birlikte, ilâhî aile on iki Aditya'yı oluştururlar; yani her biri zodyaktaki bir burca ve bir gök cismine atanan tanrıları. Kaş-Yapa'nın göksel cismi "parıldayan yıldız"dır; Prit-Hivi Dünya'yı temsil eder. Sonra da göksel karşılıkları Güneş, Ay, Merih, Merkür, Jüpiter, Venüs ve Satürn olan tanrılar vardır.

Zamanla, on ikiler panteonunun liderliği, Varuna'ya, Göksel Genişleme Tanrı-sı'na geçer. O, her yerdedir ve her şeyi görendir; ilâhîlerden biri onu sanki İncil'den alınmış sözlerle tarif eder:

Göklerdeki güneşi parlatan o'dur,

Ve esen rüzgârlar nefesidir onun.

Nehirlerin aktığı kanalları o açmıştır;

Onun emriyle akarlar.

Denizin derinliklerini yapan o'dur.

Onun hükmü de eninde sonunda sona erecektir. Göksel "Ejderhamı alt eden İndra, babasını katlederek tahta geçer. Artık yeni Göklerin Efendisi ve Fırtınalar Tanrısı O'dur. Yıldırımlar ve gökgürültüsü silâhlarıdır ve unvanı Ordular Efendisi 'dir. Ancak hükümdarlığı iki erkek kardeşiyle paylaşmak zorundadır. Biri, ilk insan Manu'nun atası olan Vivaşvat'tır. Diğeri ise, insanoğlu kullanabilsin diye ateşi göklerden Dünya'ya getiren Agni ("ateşleyici")'dir.

Vedik ve Grek panteonları arasındaki benzerlikler pek açıktır. Başlıca ilâhları ilgilendiren hikâyeler kadar, oğullardan, karılardan, kızlardan, metreslerden oluşan ikincil derecedeki diğer ilâhlar güruhunu ilgilendiren dizelerin de Grek masallarının bir kopyası (yoksa orijinali midir?) olduğu açıktır. Hiç şüphe yoktur ki, Dyaus, Zeus anlamına gelmekteydi; Dyaus-Pitar, Jüpiter; Varuna, Uranüs ve saire. Ve her iki durumda da, Büyük Tanrılar Dairesi, ilâhî soy sop silsilesinde ne değişiklik olursa olsun, daima on ikide kalır.

Coğrafya ve zaman bakımından birbirlerinden böylesine uzak iki bölgeden nasıl böylesine bir benzerlik ortaya çıkabilmişti?

Bilginler, M.Ö. ikinci bin yıl sıralarında, Hint-Avrupa dili konuşan ve kuzey İran veya Kafkasya bölgesi merkezli bir halkın büyük göçlere koyulduklarına inanmaktalar. Bir grup güneydoğuya, Hindistan'a gitti. Hindular onlara Aryanlar ("asil insanlar") dediler. Beraberlerinde, M.Ö. 1.500 lerde sözlü hikâyeler olan Vedaları getirdiler. Bu Avrupa-Hint göçünün bir diğer dalgası batıya doğru, Avrupa'ya gitti. Bazıları Karadeniz'in çevresini dolandı ve Rusya steplerinden geçerek Avrupa'ya vardı. Ama bu halkın, geleneklerinin ve dininin Yunanistan'a ulaştığı ana yol, en kısa olanıydı: Küçük Asya. En eski Grek şehirlerinin bazıları, gerçekten de, Grek anakarasında değil de Küçük Asya'nın batı ucunda bulunmaktadır.

Ama Anadolu'yu mekân olarak seçen bu Hint-Avrupalılar kimdi? Batının bilgisindeki pek az şey bu konuya ışık tutmaktadır.

Bir kez daha, elimizdeki tek -ve güvenilir- kaynağın Eski Ahit olduğu ortaya çıkıyor. Bilginler, Eski Ahit'te Anadolu dağlarında yerleşik halk olan "Hititler" hakkında çeşitli göndermeler olduğunu buldular. Eski Ahit'te aktarılan Kenanlılara, töreleri "iğrenç" olarak görülen diğer komşulara duyulan düşmanlığın tersine, Hititler, İsrail'in dostları ve müttefikleri olarak görülmektedir. Kral Davud'un ayarttığı Bathşeba, kralın ordusunda bir subay olan Hititli Uriya'nın karısıydı. Yabancı kralların kızları ile evlenerek ağır ve emin ittifaklar yapan Kral Süleyman, hem bir Mısır firavununun hem de bir Hitit kralının kızını eş olarak almıştı. Bir başka sefer de, istilâcı bir Suriye ordusu "İsrail kralı bize karşı Hitit krallarını ve Mısır krallarını tutmuş" rivayetini duyunca kaçmıştı. Hititler hakkındaki bu kısa göndermeler, kadim Yakın Doğu'daki diğer halkların Hititlerin askerî yeteneklerine verdikleri yüksek değeri açığa çıkarmaktadır.

Mısır hiyerogliflerinin ve daha sonra Mezopotamya yazılarının deşifre edilmesiyle, bilginler, Anadolu'da büyük ve güçlü bir krallık olan "Hatti Diyarı'na ait sayısız göndermeye rastlamıştır. Böylesine önemli bir güç, hiç iz bırakmamış olabilir miydi?

Mısır ve Mezopotamya metinlerinden sağladıkları ipuçlarıyla donanan bilginler, Anadolu'nun tepelik bölgelerindeki kadim sit alanlarında kazılar yapmaya koyuldular. Çabaları karşılığını verdi: Hitit şehirlerini, saraylarını, kraliyet hazinelerini, kraliyet mezarlarını, tapınakları, dinsel objeleri, araçları, silâhları, sanat eserlerini buldular. Her şeyden önemlisi, hem piktografik hem de çivi türü yazılar buldular. İncil'deki Hititler canlanmıştı.

Kadim Yakın Doğu'dan bizlere miras kalan nadir bir anıt da, kadim Hitit başkentinin dışındaki bir kaya yontusudur (alanın bugünkü adı Yazılıkaya'dır). Kapılardan ve mabetlerden geçen kadim dönemlerin tapınağı bir açık hava galerisine, Hititlerin tüm tanrılarının geçit hâlinde resmedildiği, yarım daire biçiminde yerleştirilmiş kayalar arasındaki bir açıklığa çıkıyordu.

Soldan başlayarak geçit yapan, açık biçimde onikilik "gruplar" hâlinde düzenlenmiş erkek ilâhlar vardı. En sol uçta ve bu şaşırtıcı resmîgeçitte en son geçecek olan, birbirine tıpatıp benzeyen ve aynı silâhı taşıyan on iki ilâh vardı. (Şekil 25)

On iki yürüyüşçünün ortasındaki grup daha yaşlıca görünen, bazıları farklılaşmış silâhlar taşıyan ve

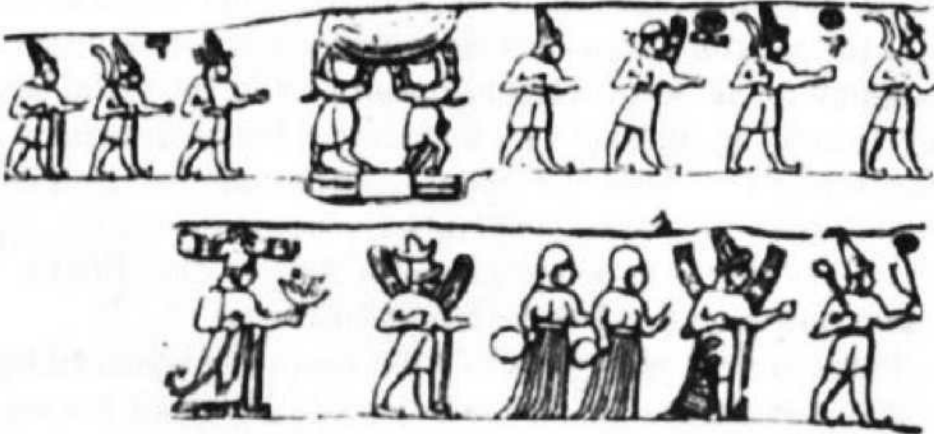
ikisi ilâhî bir sembolle belirtilmiş olanları içermekteydi. (Şekil 26)

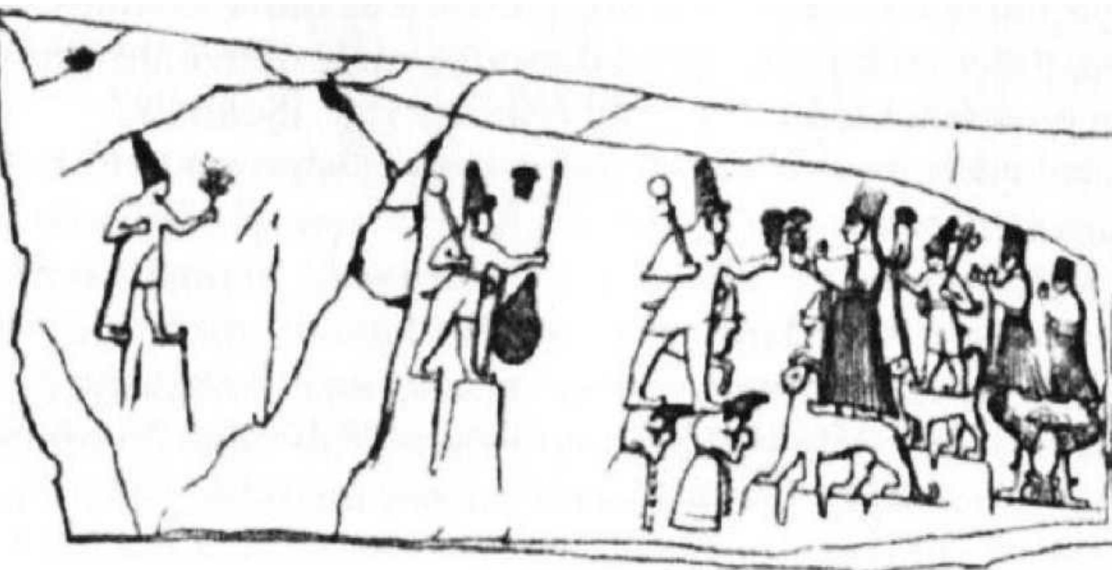
Şekil 25

Şekil 26

Şekil 27

Şekil 28

Üçüncü (öndeki) onikilik grubun ise daha önemli erkek ve dişi ilâhlardan oluştuğu açıktı. Silâhları ve amblemleri çok daha farklılaşmıştı; dördünün tepesinde ilâhî göksel semboller vardı; ikisi kanatlıydı. Bu grup ayrıca ilâhî olmayan katılımcılarda içermekteydi: bir küreyi tutan iki boğa ve Kanatlı Disk amblemi altında duran ve bir başlık giyen Hitit kralı. (Şekil 27)

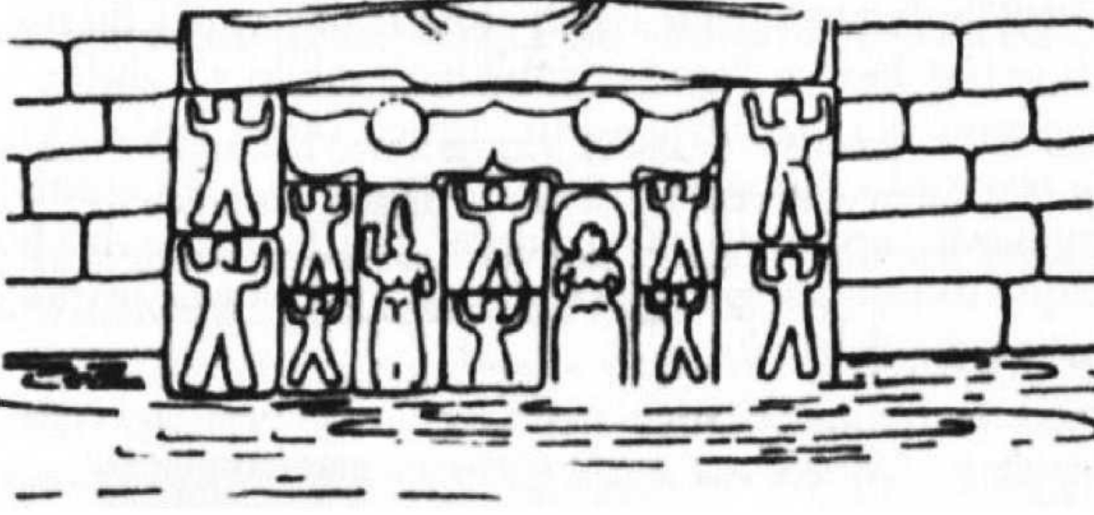
Sağdan yürüyüşe başlayan iki grup dişi ilâh da vardır ancak kaya yontuları, orijinal sayıları tam olarak belirlenemeyecek kadar çok bozulmuştur. Onların da onikilik iki "gruptan" oluştuğunu varsaymamız pek de yanlış olmaz.

Soldan ve sağdan gelen iki yürüyüş kolu, merkezdeki panelde birleşirler; bu açık biçimde Büyük Tanrıları resmeder, zira onlar yükseltilmiş biçimde, dağların, hayvanların, kuşların ve hatta ilâhî hizmetkârlarının omuzlarının üstünde gösterilmiştir. (Şekil 28)

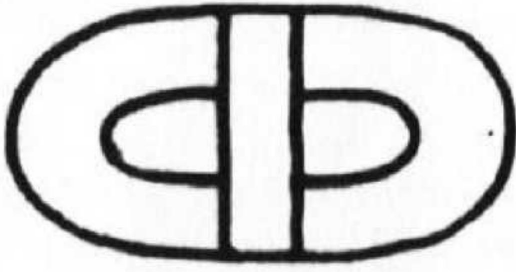
Bilginler tarafından [örneğin E. Laroche, *Le Pantheon de Yazılıkaya* (Yazılı-kaya Panteonu)] resimlerden, hiyeroglif sembollerden ve bir o kadar da kısmen okunabilen metinlerden ve kayalara kazınmış tanrı isimlerinden yararlanarak bu resmîgeçitteki ilâhların adlarını, unvanlarını ve rollerini belirlemek için çok çaba sarf edilmiştir. Ama Hitit panteonunun da, Olimpos'taki gibi on ikiler tarafından yönetildiği açıktır, ikincil dereceli tanrılar on ikilik gruplar hâlinde düzenlenmiş ve Dünya'daki Büyük Tanrı'lar on iki gök cismiyle ilişkilendirilmiştir.

Panteonun "kutsal sayı" on iki tarafından yönetildiği, bugün Beit-Zehir denen yerin yakınlarında bulunan bir taş kabir olarak yapılmış bir diğer Hitit anıtı ile bir kez daha kesinleşmektedir. Bu, diğer on tanrı tarafından çevrelenmiş olan ilâhî çifti net biçimde göstermektedir; toplam on iki ederler. (Şekil 29)

Arkelojik buluntular kesin bir şekilde göstermektedir ki Hititler, hepsi birbirle-riyle soy sop açısından hiyerarşik biçimde ilişkili olan "Göklerin ve Dünya'nın" tanrılarına tapmaktaydılar. Büyük ve "eski" tanrılardan bazılarının kökeni göklerdir. Hitit piktografik yazısında "ilâhî" veya "gök tanrısı" anlamına gelen sembolleri, bir çift dalgıç gözlüğüne benzer. (Şekil 30) Bu sembol, yuvarlak mühürlerde rokete benzer bir nesnenin bir parçası olarak sık sık görülmektedir. (Şekil 31)

Şekil 29

Şekil 30

Şekil 29

Diğer tanrılar ise, sadece Dünya'da mevcut olmakla kalmaz; ülkenin en üstün hükümdarları olarak Hititlerin arasındadırlar, insan krallar atar ve onlara savaş, anlaşma ve diğer uluslararası meselelerde talimat verirlerdi.

Fiziksel olarak mevcut olan Hitit tanrılarının başında, "rüzgâr üfleyen" anlamına gelen Teşub adlı bir ilâh vardı. Bu nedenle, bilginler ona Fırtına Tanrısı demektedir çünkü rüzgârlar, fırtına ve yıldırımla ilişkilendiriliyordu. Ayrıca Taru ("boğa") takma adını da taşıyordu. Yunanlılar gibi Hititliler de boğa

tapınımını resmetmişlerdir; ardından gelen Jüpiter gibi Teşub da, bir boğanın üstünde duran Gökgürültüsü ve Yıldırım Tanrısı olarak resmedilmekteydi. (Şekil 32)

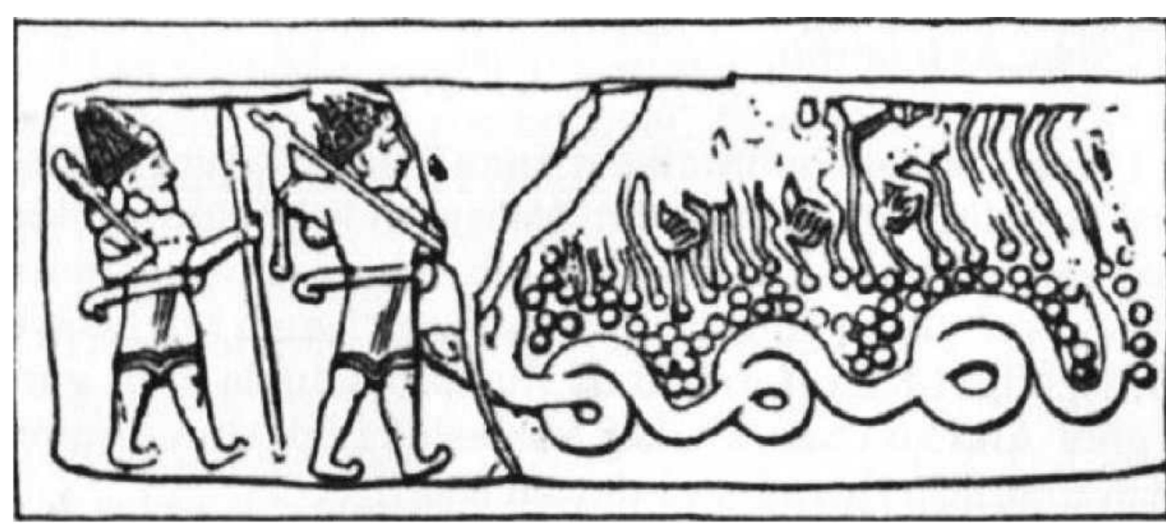
Hitit metinleri de, daha sonraki Grek efsaneleri gibi, baş ilâhlarının üstünlüğünü sağlamak üzere bir canavarla yaptığı çarpışmadan söz ederler. Bilginler tarafından "Ejderhanın Katli Miti" denilen bir metin, Teşub'un rakibini tanrı Yanka olarak tanımlar. Savaşta onu yenemeyen Teşub, yardım için diğer tanrılara yalvarır ama sadece bir tanrıça yardımına gelir ve Yanka'yı bir partide sarhoş ederek, ondan kurtulur.

Şekil 32

Bu hikâyelerde Aziz George ve Ejderha efsanesinin kökenini gören bilginler, "iyi" tanrı tarafından katledilen rakibe "ejderha" derler. Ama aslında Yanka "yılan" anlamına gelmektedir ve kadim halklar "kötücül" olanı böyle resmetmişlerdir; tıpkı bir Hitit sit alanındaki bu rölyefteki gibi. (Şekil 33) Zeus da, göstermiş olduğumuz gibi, bir "ejderha" ile değil, bir yılan-tanrıyla savaşmıştır. Daha sonra

göstereceğimiz üzere, bir rüzgâr tanrısı ile bir yılan ilâh arasındaki çekişmeyle ilgili kadim geleneklerde çok derin bir anlam gizlidir. Burada, sadece, kadim metinlerde ilâhî Krallık için tanrılar arasında yapıldığı bildirilen savaşların, hiç tartışmasız meydana gelmiş olaylar olduğunu vurgulamamız yeterlidir.

Şekil 33

"Göklerdeki Krallık" denilen uzun ve iyi korunmuş bir Hitit destanı, bu meseleyle, yani tanrıların göksel kökeni ile ilgilidir. Ölüm öncesi olayların anlatılışı, ilk olarak on iki "kudretli eski tanrı"nın bu hikâyeyi dinlemeye ve doğruluğuna tanıklık etmeye çağrılışıyla başlar:

Göklerde olan tanrılar dinlesin,

Ve koyu gölgeli Dünya üstünde olanlar da !

Kudretli eski tanrılar da dinlesin.

Eski tanrıların hem Göklerde ve hem de Dünya üstünde olduğunu böylece saptayan destan, on iki "kudretli eskiyi", tanrıların atalarını sıralar ve dikkatlerini çekerek, "Göklerde kral" olanın, "koyu gölgeli Dünya"ya nasıl geldiğini anlatmaya devam eder:

Eskiden, o eski günlerde, Alalu Göklerde kraldı;

O, Alalu, tahtta otururdu.

Kudretli Anu, tanrılar arasında ilk olan, onun önünde durdu,

Ayaklarına kapandı, içki kadehini ellerine verdi.

Dokuz sayılı dönem için, Alalu Göklerde kraldı.

Dokuzuncu dönemde, Anu Alalu'ya karşı savaştı.

Alalu yenildi, Anu'dan kaçtı-

Koyu gölgeli Dünya'ya indi.

Koyu gölgeli Dünya'ya doğru gitti;

Tahta, Anu oturdu.

Destan, tahttan indirildikten sonra Dünya'ya bir "Göklerdeki kral"ın gelişini anlatmaktadır: Alalu adında bir tanrı (göklerde bir yerlerdeki) tahtından zorla indirilir ve yaşamını kurtarmak için kaçarken "koyu gölgeli Dünya'ya iner." Ama bu, hikâyenin sonu değildir. Metin Anu'nun da Kumarbi adında (bazı yorumlara göre Anu'nun kendi erkek kardeşidir) bir tanrı tarafından tahttan indirilişini anlatmaya devam eder.

Grek efsaneleri yazılmadan bin yıl önce yazılmış olan bu destanın, Uranüs'ün Kronos, Kronos'un da Zeus tarafından tahttan indirilişi hikâyesinin bir atası olduğuna hiç şüphe yoktur. Kronos'un Zeus tarafından hadım edilişiyle ilgili detay bile Hitit metninde mevcuttur, zira Kumarbi'nin Anu'ya yaptığı da aynen budur:

Dokuz sayılı dönem için Anu Göklerde kraldı;

Dokuzuncu dönemde, Anu Kumarbi ile savaşmak zorunda kaldı.

Anu, Kumarbi'nin elinden kurtulup kaçtı-

Kaçtı Anu, göğe yükselip kaçtı.

Ardından koştu Kumarbi, onu ayağından yakaladı.

Göklerden çekip onu aşağı aldı.

Kasıklarını ısırıp koparttı; ve Anu'nun "Erkekliği"

Kumarbi'nin içiyle birleşti, tunç gibi kaynadı.

Bu kadim masala göre, savaş tam bir galibiyetle sonuçlanmamıştı. Erkekliğinden olan Anu, Kumarbi'ye Dünya'nın kontrolünü bırakarak Göksel Evine geri uçmayı becermişti. Bu arada, Anu'nun "Erkekliği" Kumarbi'nin içinde birkaç ilâh oluşturmuş ve bunları (Grek efsanelerindeki Kronos gibi) salmak zorunda kalmıştı. Bunlardan biri baş Hitit ilâhı Teşub idi.

Ancak, Teşub'un barış içinde hüküm sürebilmesi için bir destansı savaş daha yapılması gerekiyordu.

Kummiya'da ("Göksel Ev") Anu'nun bir varisinin ortaya çıktığını öğrenen Kumarbi, "Fırtınalar Tanrısı'na bir rakip çıkartmak" için bir plân yaptı. "Eline asasını aldı, rüzgârlar kadar hızlı sandallarını giydi"; ve şehri Ur-Kiş'ten Büyük Dağın Hanımının mekânına gitti. Ona varınca,

Arzusu kabardı;

Dağ Hanım ile yattı;

Erkekliği ona aktı,

Beş kez aldı onu...

On kez aldı onu.

Kumarbi sadece şehvetli miydi? Bundan çok daha fazlasının söz konusu olduğuna inanmak için nedenlerimiz var. Tahminimiz şu ki, Kumarbi'nin Büyük Dağın Hanımından olacak bir oğlu, Göksel Tahtın varisi olmaya uygun olacaktı ve Ku-marbi, gebe kalmasını sağlama almak için tanrıçayı beş ve on kez "aldı", gerçekten de gebe kalmıştı: Kumarbi'nin sembolik olarak Ulli-Kummi (Teşub'un mekânı olan "Kummiya'nın zaptedicisi") adını verdiği bir oğlan doğurdu.

Tahta çıkmak için yapılan çarpışma, Kumarbi tarafından göklerdeki çarpışmaları da içeren türden görülmekteydi. Oğlunun Kummiya'nın görevlilerine üstün gelmesini sağlama alan Kumarbi, oğlu için şu övgüleri saydı:

Krallık için Göklere yükselsin!

Güzel şehir Kummiya'yı alt etsin!

Fırtınalar Tanrısına saldırsın

ve onu bir ölümlü gibi parça parça etsin!

Gökteki tüm tanrıları vurup indirsin!

Teşub tarafından Dünya üstünde ve göklerde yapılan savaşlar, acaba M.Ö. 4.000'lerde, Boğa Çağı başladığında mı meydana gelmişti? Bu nedenle mi kazanan, boğa ile ilişkilendirilmeyle onurlandırıldı? Ve bu olaylar, tam da aynı zamanda, Sümer'deki anî uygarlığın başlangıcıyla herhangi bir biçimde bağlantılı mıydı?

Hitit panteonunun ve tanrıların hikâyelerinin kökünün, gerçekten de Sümer'de, uygarlığında ve tanrılarında olduğuna hiç şüphe yoktur.

Ulli-Kummi'nin İlâhî Taht'a meydan okuyuşunun hikâyesi, kahramanca ama pek de sonuç getirmeyecek türden çarpışmaları anlatmaya devam eder. Bir noktada, Teşub'un rakibini alt etmeyi başaramaması, eşi Hebat'ın intihara kalkışmasına sebep olur. En sonunda, anlaşmazlığı ele almaları için tanrılara başvurulur ve bir Tanrılar Meclisi çağrılır. Meclis Enlil adında bir "eski tanrı" tarafından yönetilmektedir ve Ea adlı bir diğer "eski tanrı", "kader sözlerini taşıyan eski tabletler"i ortaya çıkarması için çağrılır; anlaşılan bunlar ilâhî silsile ile ilgili anlaşmazlığı çözmeye yardım edecek bazı kadim kayıtlardır.

Bu kayıtlar anlaşmazlığı çözmeye yardım etmeyince, Enlil meydan okuyanla bir kez daha ama bu kez çok eski silâhların yardımıyla çarpışma yapılmasını tavsiye eder. "Dinleyin, eski tanrılar ki siz eski sözleri bilirsiniz" der Enlil takipçilerine:

Kadim depoları açın,

şu, babaların ve atalarınkini!

Getirin ortaya Eski Bakır kamayı Hani, Gökleri Dünya'dan ayıranı;

Onlar kessin Ulli-kummi'nin ayaklarını.

Bu "eski tanrılar" kimdi? Cevap, açıktır; zira hepsi de -Anu, Antu, Ninlil, Ea, İşkur- Sümer isimleri taşımaktadır. Teşub'un ve hatta diğer "Hitit" tanrılarının bile isimleri, kimliklerini belirtmek için sıklıkla Sümer yazısı ile yazılmıştır. Ayrıca, söz konusu harekette adı verilen yerlerin bazıları da kadim Sümer bölgeleriydi.

Bilginler anladılar ki, Hititler aslında Sümer kaynaklı bir panteona tapınmaktaydılar ve "eski tanrılar"ın hikâyelerinin geçtiği alan Sümer'di. Ancak bu, çok daha geniş bir keşfin sadece bir kısmıydı. Hitit dilinin, sadece birkaç Hint-Avrupa diyalektine dayandığı değil, ayrıca hem konuşmada hem de yazıda bir hayli Akkad etkisine maruz kaldığı da bulundu. Akkad dili M.Ö. ikinci bin yılda kadim dünyanın uluslararası dili olduğu için, Hitit üstündeki etkisi açıklanabilirdi.

Ama bilginlerin Hitit dilini deşifre ederken, bu dilin Sümer piktografik işaretlerini, hecelerini, hatta tam kelimelerini kullandığını keşfettiklerinde, gerçekten büyük şaşkınlık yaşandı! Dahası, Sümerce onların yükseköğrenim diliydi. Sümer dili, O.R. Gurney'in *[The Hittites* (Hititler)] kelimeleri ile "*Hattuşaş'ta (başkentte) yoğun biçimde çalışılmaktaydı... Hitit dönemindeki çivi yazısı işaretleriyle ilişkilendirilen birçok hece, aslında anlamı (Hititlerce) unutulmuş olan Sümerce kelimelerdi... Hitit metinlerinde, kâtipler sık sık sıradan Hitit kelimelerinin yerine denk gelen Sümerce veya Babilce kelimeyi koymaktaydılar."*

Ancak, Hititler M.Ö. 1.600'lerden bir süre sonra Babil'e ulaştıklarında, Sümerliler Yakın Doğu sahnesinden ayrılalı çok olmuştu. Nasıl olmuştu da Sümerlilerin dili, edebiyatı ve dini, bir başka bin yılda ve Asya'nın bir başka kısmındaki bir başka büyük krallıkta baskın çıkmıştı?

Bilginlerin kısa bir süre önce keşfettikleri gibi, aradaki köprü Hurriler denilen bir halktı.

Eski Ahit'te onlardan Huritler ("hür halk") diye söz edilmekteydi, Mezopotamya'da Sümer ve Akkad ile Anadolu'da Hitit krallığının arasındaki geniş alandaydılar. Kuzeyde ülkeleri, yakındaki ve uzaktaki ülkelerin en iyi ağaçları elde ettiği "sedir diyarı" idi. Doğudaki merkezleri, günümüzdeki Irak petrol alanlarını kucaklıyordu; sadece tek bir şehirde, Nuzi'de bile, arkeologlar sadece yapılar ve eserler değil, ayrıca büyük değer taşıyan binlerce hukukî ve toplumsal belge buldular. Batıda, Hurrilerin egemenliği ve etkisi Akdeniz kıyısına kadar uzanmaktaydı ve Karkamış ve Alalak gibi büyük ve kadim ticaret, sanayi ve öğrenim merkezlerini içermekteydi.

Ama güçlerinin merkezi, kadim ticaret yollarının ana merkezleri ve ülkenin içindeki en muteber türbeler, "iki nehrin arasındaydı, yani İncil'de geçen adıyla Na-harayim'de. En eski (ve hâlâ keşfedilmemiş olan) başkentleri Kebar Nehrinde bir yerlerdeydi. Balıklı Nehir üstündeki en büyük ticaret merkezi, İncil'de adı geçen Harran'dı; yani İbrahim peygamberin ailesinin, güney Mezopotamya'daki Ur'dan Kenan iline giderken kaldıkları şehir.

Mısır ve Mezopotamya kraliyet belgeleri, Hurri krallığından Mittani diye söz eder ve onu

kendilerine eşdeğer görürler; yani etkisi sınırlarının ötesine yayılmış üçlü bir kudret olarak. Hititler, Hurri'li komşularını "Hurri" diye adlandırmaktaydı. Ancak bazı bilginler, bu kelimenin "Har" olarak da okunabileceğini ve *[G.Contennau'nun, La Civilisation des Hittites et des Hurrites du Mitanni'de* (Mi-tanni'deki Hititler ve Hurrilerin Uygarlığı) belirttiği gibi] "Harri" kelimesinde, "bu halk için 'Ari' veya Aryanlar kelimesi de görülebilir" olasılığını ortaya atmışlardır.

Hurrilerin, köken olarak Aryan veya Hint-Avrupalı olduklarına hiç şüphe yoktur. Yazılarında birçok ilâhı, Vedik "Aryan" isimleriyle anmışlardır, kralları Hint-Avrupalı isimler taşırdı ve askerî ve şövalyelik ile ilgili terminolojileri, Hint-Avrupa dillerinden türemiştir. 1920'lerde Hitit ve Hurri kayıtlarını gün ışığına çıkartmak için büyük çaba harcayan B. Hrozny, Hurrileri "en eski Hindular" diye adlandıracak kadar ileri gitmiştir.

Bu Hurriler, Hintliler üzerinde kültürel ve dinsel bakımdan baskındılar. Hitit mitoloji metinlerinin Hurri kaynaklı ve hatta tarih öncesi yarı ilâhi kahramanları anlatan destansı şiirlerin bile Hurri kökenli olduğu bulunmuştur. Artık, Hititlilerin kozmolojilerini, "mit"lerini, tanrılarını ve on ikiler panteonunu Hurrilerden aldıklarına hiç şüphe yoktur.

Aryan kökeni, Hitit ibadeti ve bu inançlarla ilgili Hurri kaynakları arasındaki üçlü bağlantı; hasta kocasının hayatı için dua eden bir Hitit kadınının duasında dikkate değer biçimde iyi belgelenmiştir. Duasını Teşub'un eşi Hebat'a yollayan kadın şöyle devam eder:

Ah, Arinna'nın Yükselen Diskinin Tanrıçası,

Hanımım, Hatti Diyarının Hanımefendisi,

Göklerin ve Yerin Kraliçesi...

Hatti ülkesinde, senin adın

"Arinna'nın Yükselen Diskinin Tanrıçası"dır;

Ama senin yarattığın diyarda,

Sedir Ülkesinde,

Sen "Hebat" adını taşırsın.

Ama bununla birlikte, Hurriler tarafından benimsenen ve yayılan kültür ve din, Hint-Avrupalı değildi. Dilleri bile aslında Hint-Avrupa dili değildir. Hurri dilinde, kültüründe ve geleneklerinde Akkad etkileri olduğuna hiç şüphe yoktur. Başkentlerinin adı, Waşugeni; Samî dilindeki *reş-eni* ("suların başladığı yer") kelimesinin değişmiş bir hâlidir. Dicle Nehri, *Aranzak* diye adlandırılırdı, ki (öyle inanıyoruz ki) bu "saf sedir ağaçlarının nehri" anlamına gelen Akkad kelimelerinden kaynaklanmaktaydı. Şamaş ve Taşmetum adlı tanrılar ise Hurri dilinde Şimiki ve Taşimmetiş hâline gelmişti vs.

Ancak Akkad kültürü ve dini, orijinal Sümer gelenekleri ve inançlarının sadece bir gelişimi olduğundan, aslında Hurriler, Sümer dinini özümsemiş ve yaymışlardı. Bu durum, orijinal Sümer

ilâhî adlarının, ithafların ve yazı işaretlerinin sık sık kullanılmasıyla da bariz hâle gelmektedir.

Destansı şiirlerin, Sümer hikâyeleri olduğu artık anlaşılmıştır; eski tanrıların "ikamet yerleri" Sümer şehirleridir; "eski dil" Sümer'in dilidir. Hatta Hurri sanatı, Sümer sanatını bile kopyalamıştır; formlarını, temalarını ve sembollerini.

Hurriler, ne zaman ve nasıl Sümer "gen"i ile "mutasyona" uğramışlardı?

Kanıtların önerdiğine göre, M.Ö. ikinci bin yılda Sümer ve Akkad'ın kuzey komşusu olan Hurriler, aslında Sümerlilerle bir önceki bin yılda kaynaşmıştı. Hurrilerin M.Ö. üçüncü bin yılda Sümer'de mevcut ve aktif oldukları, Sümer'in son şaşaalı döneminde, yani üçüncü Ur hanedanı sırasında önemli görevlerde oldukları artık kesin bir gerçektir. Hurrilerin, antik çağlarda Sümer'in (ve bilhassa Ur'un) tanınan giysi sanayiini yönetip çalıştırdıklarını gösteren kanıtlar vardır. Ur'un tanınmış tüccarları, muhtemelen çoğunlukla Hurriler idi.

M.Ö. 1.300'lerde, (İsrailoğullarının Mısır'dan Kenan'a çıkışı dâhil) geniş göçlerin ve istilâların baskısı altında kalan Hurriler, krallıklarının kuzeydoğu kısmına doğru geri çekildiler. Yeni başkentlerini Van Gölü yakınlarında kurarak, krallıklarına Urartu ("Ararat") adını verdiler. Burada, boynuzlu bir başlık giyen ve kült sembolü olan boğanın üstünde duran dinç bir tanrı olarak resmettikleri (Şekil 34) Teşeba (Teşub)'nın başını çektiği bir panteona tapındılar. Ana türbelerini Bitanu ("Anu'nun evi") olarak adlandırdılar ve kendilerini, krallıklarını "Anu'nun vadisinin kalesi" yapmaya adadılar.

Ve Anu, göreceğimiz üzere, Sümer için Tanrıların Babası idi.

Şekil 34

Hikâyelerin ve tanrılara tapınmanın Yunanistan'a ulaştığı diğer yola ne olacak? Şu, Akdeniz'in doğu kıyılarından, Girit ve Kıbrıs üstünden gelen yola?

Bugün İsrail, Lübnan ve güney Suriye olan -ve kadim Bereketli Hilâl'in güneybatı yakasını oluşturan- topraklar, o zamanlar Kenanlılar diye bir arada grup-landırılabilecek halkların yaşam alanıydı. Bir kez daha, onlar hakkında yakın bir zamana dek bilinen her şey Eski Ahit'te görünen (genellikle aleyhte) ve Fenike yazıtlarının içine serpiştirilmiş göndermelerdi, iki keşif gün ışığına çıktığında, arkeologlar Kenanlıları daha yeni anlamaya başlıyorlardı: Lüksor ve Sakkara'da bulunan belirli bazı Mısır metinleri ve çok daha önemlisi, büyük bir Kenan merkezinde ortaya çıkarılan tarihî, edebî ve dinsel metinler. Şimdilerde Ras Şamra adını taşıyan ve Suriye kıyısında olan bu yer, kadim kent Ugarit idi.

Ugarit yazıtlarının dili, yani Kenan dili; en eski Akkad dilini ve günümüz İb-ranicesini de içeren diller grubunun bir kolu olan ve bilginlerin Batı Samîce dediği dildi. Gerçekten de, İbranice bilen her kişi Kenan yazıtlarını da aynı kolaylıkla takip edebilirdi. Dil, edebî stil ve terminoloji Eski

Ahit'inkini andırmaktadır.

Kenan metinlerinden ortaya çıkan panteon, daha sonraki Grek panteonu ile birçok benzerlikler taşımaktadır. Kenan panteonunun da başında *EL* adında bir üstün ilâh vardır; bu kelime hem tanrının kişisel adıdır ve hem de "ulu ilâh" anlamında kullanılan bir terimdi, ilâh, insanî veya ilâhî olsun tüm meselelerde yetkiliydi. Unvanı *Ab Adam* ("insanın babası") idi; merhamet ve şefkatli ise sıfatlarıydı. O, "yaratılan şeylerin yaratıcısı ve krallığını tek verebilecek olan" idi.

Kenan metinleri (birçok bilgin için "mit" demektir) El'i günlük meselelerden uzak kalan yaşlıca bir ilâh, bir bilge olarak resmetmektedir. Mekânı uzaktadır, "iki nehrin su başlarında"dır, yani Fırat ve Dicle'nin. Burada tahtında oturur, elçileri kabul eder, sorunlar üzerinde düşünür veya huzuruna getirilen diğer tanrılarla tartışırdı.

Filistin'de bulunan bir stelada, tahtında oturan ve genç bir ilâh tarafından kendisine bir içki sunulan yaşlıca bir ilâh resmedilmiştir. Oturan ilâh boynuzlarla süslü konik bir başlık giymektedir; bu, gördüğümüz gibi, tarih öncesi zamanlardan beri, tanrıların bir işaretidir. Sahnede baskın olan bir kanatlı yıldız sembolüdür; gittikçe artan bir şekilde karşılaşacağımız, her yerde mevcut olan bir amblem. Bu yontulmuş rölyefin büyük Kenan ilâhı El'i resmettiği, bilginler tarafından kabul edilmektedir. (Şekil 35) Ama El, her zaman en yaşlı efendi değildir. Sıfatlarından biri Tor'dur ("boğa" anlamında); bilginlerin inancına göre bu, onun cinsel kudretini ve Tanrıların Babası şeklindeki rolünü belirtmektedir. "Zarif Tanrıların Doğumu" adı verilen bir Kenan şiiri, El'i deniz kıyısında (muhtemelen çıplak) anlatır; iki kadın,penisinin boyu sebebiyle tamamen büyülenirler. Kumsalda bir kuş kızarırken, El iki kadınla da ilişki kurar. Derken iki tanrı, Şahar ("şafak") ve Şalem ("tamamlanma" veya "akşam karanlığı") doğar.

Şekil 35

Bunlar ne tek çocukları ne de başta gelen oğullarıdır (anlaşıldığı kadarıyla yedi oğlu vardır). Baş oğlu Baal'dir; yine bu isim hem ilâhın şahsî adı, hem de "efendi" anlamına gelen genel bir terimdir. Greklerin kendi hikâyelerinde yaptıkları gibi, Kenanlılar da oğulun otoriteye ve babasının hükümdarlığına meydan okuyuşlarından söz etmekteydi. Babası El gibi Baal de bilginlerin Fırtına Tanrısı, Gökgürültüsü ve Yıldırım Tanrısı dedikleri bir ilâhtı. Baal'in lâkabı Hadad ("keskin olan") idi. Silâhları savaş baltası ve yıldırım-mızrak idi; kült hayvanı, El'inki gibi, boğaydı ve El gibi, bir çift boynuzla süslü konik bir başlık giyer biçimde resmedilmişti.

Baal ayrıca Elyon ("üstün") olarak da adlandırılıyordu; yani, onaylanmış prens, bariz varis. Ama bu unvanı savaş vermeden alamamıştı; ilk olarak erkek kardeşi Yam ("denizin prensi") ve daha sonra erkek kardeşi Mot ile savaşmıştı. Sayısız parçalanmış tabletin biraraya getirilmesinden oluşan uzun ve dokunaklı bir şiir, "iki nehrin su başlarının ortasındaki, suların kaynaklarındaki" El'in mekânına "Usta Zanaatkar"ın çağrılmasıyla başlar:

El'in tarlalarından geçerek gelir

Yılların Babasının köşküne girer.

El'in önünde eğilir, ayaklarına kapanır,

Kendini bitirir, biat eder.

Usta Zanaatkâr'a, iktidara yükselişini işaret etmek üzere Yam için bir saray inşa etmesi emredilir. Bu nedenle cesaretlenen Yam, habercilerini tanrılar meclisine yollayarak Baal'i kendisine teslim etmelerini ister. Yam, elçilerine cüretkâr olmaları talimatını vermiştir ve tanrılar meclisi boyun eğer. El bile oğulları arasındaki bu yeni sıralanışı kabullenir. "Baal kölendir, ey Yam" diye açıklar.

Ancak Yam'ın üstünlüğü kısa ömürlüdür. İki "ilâhi silâh" kuşanan Baal Yam ile çarpışır ve onu yener; ancak Mot (adı "darbeci" anlamındadır) ona meydan okuyacaktır. Bu çarpışmada Baal kısa sürede alt edilir, ama kız kardeşi Anat, Baal'in ölümünü bir son olarak kabullenmeyi reddeder. "Mot'u, El'in oğlunu yakaladı ve bir bıçakla onu deşiverdi."

Kenan hikâyesine göre, Mot'un yok oluşu, Baal'in mucizevî dirilişine yol açar. Bilginler bu sonucu, tüm hikâyenin alegorik olduğunu; Yakın Doğu'da bitkileri kurutan sıcak, yağmursuz yazlar ile bitkileri canlandıran veya "dirilten" sonbahardaki yağmur mevsiminin gelişi arasındaki yıllık didişmenin bir hikâyesinden başka bir şeyi temsil etmediğini önererek rasyonalize etmeye giriştiler. Ama Kenan hikâyesinin hiç de alegori amacı taşımadığına, o zamanlar gerçek olaylar olduğuna inanılan olaylarla ilgili olduğuna hiç şüphe yoktur: Baş ilâhın oğulları aralarında savaşmış ve içlerinden biri tekrar ortaya çıkmak ve kabul edilen varis olmak üzere yenilgiye karşı gelmiştir ve El şenlenir:

Merhametli olan, şefkatli olan El şenlenir.

Ayaklarını tabureye yaslar.

Boğazını açar ve kahkahalar atar;

Sesini yükseltir ve bağırır:

"Oturacak ve rahatıma bakacağım,

Canım, göğsümde dinlenecek;

Çünkü kudretli Ba'al canlı,

Çünki Dünyanın Prensi yaşıyor!"

Kenan geleneklerine göre, Anat; kötücül Mot ile ölüm kalım savaşında kardeşi Efendi (Baal)'nin yanında yer almıştır; bunun ve Tanrıça Athena'nın, Tifon ile yaptığı ölüm kalım savaşında üstün tanrı Zeus'un yanında yer alışı arasındaki paralellik, son derece açıktır. Athena, görmüş olduğumuz gibi, "mükemmel bakire" diye adlandırılıyordu ama birçok yasak aşk macerası yaşıyordu. Benzer şekilde, Kenan gelenekleri de (ki Grek geleneğinden çok önce gelir) "Bakire Anat" sıfatını kullanır ama buna rağmen onun çeşitli aşk maceralarını, özellikle de kendi erkek kardeşi Baal ile olanları bildirmeye devam eder. Bir metin, Anat'ın, Baal'in Zapfon Dağı'ndaki mekânına gelişini ve Baal'in karılarını gönderişini anlatır. Derken kız kardeşinin ayaklarına kapanır; birbirlerinin gözlerinin içine bakarlar ve birbirlerinin "boynuzlarını" yağlarlar:

Onu yakalar ve rahmini tutar...

Onu yakalar ve "taşlarını" tutar...

Bakire Anat... gebe kalır ve taşır.

Anat'ın, cinsel unsurlarını vurgulamak için sık sık tamamen çıplak resmedil-mesine şaşmamak gerek; tıpkı, miğferli Baal'in bir diğer tanrı ile savaşmasını gösteren bu mühür izindeki gibi. (Şekil 36)

Grek dini ve onun doğrudan öncülleri gibi, Kenan panteonu da bir baş ilâhın resmî eşi olan bir Ana Tanrıça içermekteydi. Ona Aşera denirdi; Greklerin Hera'sına paraleldir. Astarte (İncil'deki Aştoret) Afrodit'e paraleldir; onun en sık birarada olduğu eşi ise parlak bir gezegenle ilişkilendirilen ve muhtemelen Afrodif'in erkek kardeşi Ares'le paralel olan, Athtar'dır. Uzaysal veya Grek panteonundaki paralelleri kolayca bulunabilecek diğer genç, dişi ve erkek ilâhlar mevcuttur.

Şekil 36

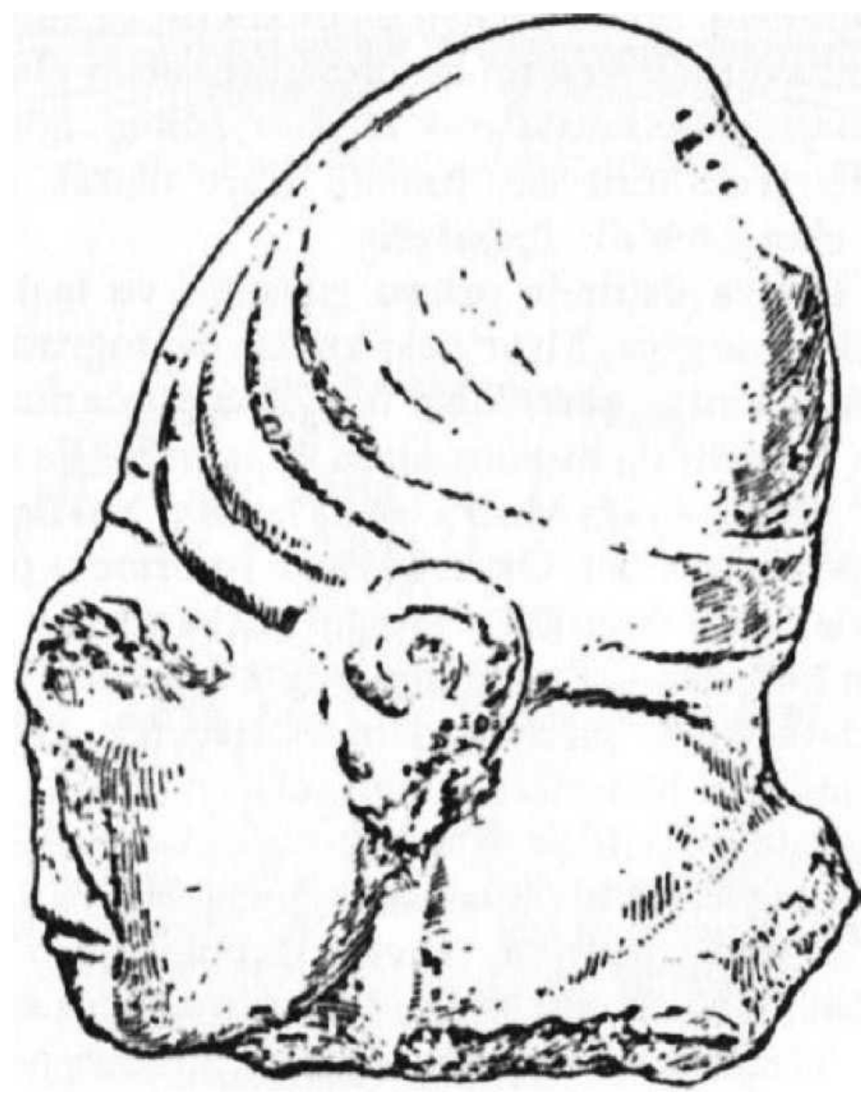
Ama bu genç ilâhların yanı sıra, dünyasal işlerden uzak kalan ama tanrıların kendileri ciddî belâya bulaştıklarında erişilebilen "eski tanrılar" da vardır. Bazılarının heykelleri, kısmen tahrip olmuş bir hâldeyken bile, onları boynuzlu başlıklarından tanınabilen, etkili tanrılar olarak göstermektedir. (Şekil 37)

Peki, Kenanlılar kendi kültürlerini ve dinlerini nereden almışlardı?

Eski Ahit onları, Afrika'nın sıcak topraklarındaki kökleri ile Mısırlıların kardeşleri olan Berberi ailesinden oluşan ulusların bir bölümü olarak ele alır. Arkeologlar tarafından ortaya çıkartılan eserler ve yazılı kayıtlar; Kenan ve Mısır ilâhları arasındaki birçok benzerlik kadar bu ikisi arasındaki yakınlığı da onaylamaktadır.

Birçok ulusal ve yerel tanrı, adlarının ve sıfatlarının oluşturduğu çokluk, rollerinin, amblemlerinin ve hayvan maskotlarının çeşitliliği; ilk bakışta Mısır tanrılarını garip bir sahne üstündeki anlaşılmaz bir aktörler grubu gibi göstermektedir. Ama daha yakından bakılınca, esasında kadim dünyanın diğer ülkelerindekilerden hiç de farklı olmadıkları ortaya çıkar.

Mısırlılar Gök ve Yer tanrılarına, ikincil derecedeki ilâhlar güruhundan açık bir biçimde ayrılan Büyük Tanrılara inanıyorlardı. G.A. Wainwright [The Sky-Religion in Egypt (Mısır'da Gök Dini)] kanıtları özetleyerek, göklerden Dünya'ya inen Gök Tanrı'ları inancının "son derece kadim" olduğunu göstermektedir. Bu Büyük Tanrıların bazılarının sıfatları, meselâ En Büyük Tanrı, Göklerin Boğası, Dağların Efendisi/Hanımı, kulağa pek tanıdık gelmektedir.

Şekil 37

Mısırlılar onluk sistemle sayı saymalarına karşın, dinsel meseleleri; Sümer altılı sistemi altmış ile yönetiliyor ve göksel meseleleri ise ilâhî sayı on ikiye tâbi idi. Gökler üç parçaya ayrılmıştı; her biri on iki gök cisminden oluşmaktaydı. Öte âlem on iki parçaya bölünmüştü. Gün ve tün de on ikişer saate ayrılmıştı. Ve tüm bu ayırmalar, yine her biri on iki tanrı içeren tanrılar "grupları"na paraleldi.

Mısır panteonunun başı Ra ("yaratıcı") idi; on iki tanrıdan oluşan Tanrılar Meclisinin üstünde hüküm sürerdi. Muhteşem yaratma işini, ilksel zamanlarda Geb ("Dünya") ve Nut'u ("gök") yaratarak yapmıştır. Sonra Dünya'da bitkilerin ve sürünen yaratıkların ve en sonunda insanın büyümesine sebep olmuştur. Ra, kendisini sadece dönemsel olarak tezahür ettiren, görünmez bir gök tanrısıdır. Tezahürü ise, Kanatlı Küre olarak resmedilen Göksel Disk olan Aten'dir. (Şekil 38)

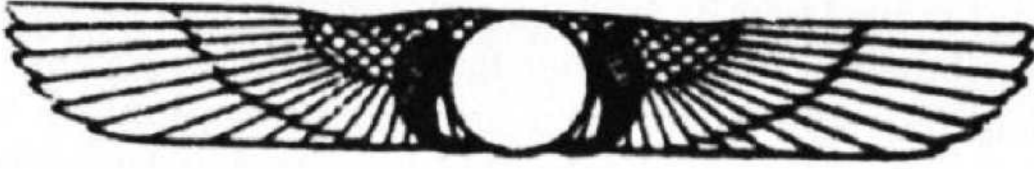
Ra'nın Dünya üstünde ortaya çıkışının ve faaliyetlerinin, Mısır geleneklerine göre, Mısır'daki krallık ile doğrudan bağlantısı vardır. Bu geleneğe göre, Mısır'ın ilk hükümdarları insan değil tanrılardı ve Mısır'da hüküm süren ilk tanrı ise Ra idi. Derken krallığı ikiye böldü, Aşağı Mısır'ı oğlu Osiris'e, Yukarı Mısır'ı ise oğlu Set'e verdi. Ama Set, Osiris'i tahtan indirmeyi plânlıyordu ve en sonunda Osiris boğuldu. Osiris'in kız kardeşi ve karısı olan İsis, Osiris'in parçalanmış vücudunu topladı ve onu yeniden diriltti. Ardından Osiris "gizli kapılardan" geçerek, göksel yolundaki Ra'ya katıldı ve

Mısır'daki tahtına, bazen kanatlı ve boynuzlu bir ilâh olarak resmedilen oğlu Horus geçti. (Şekil 39)

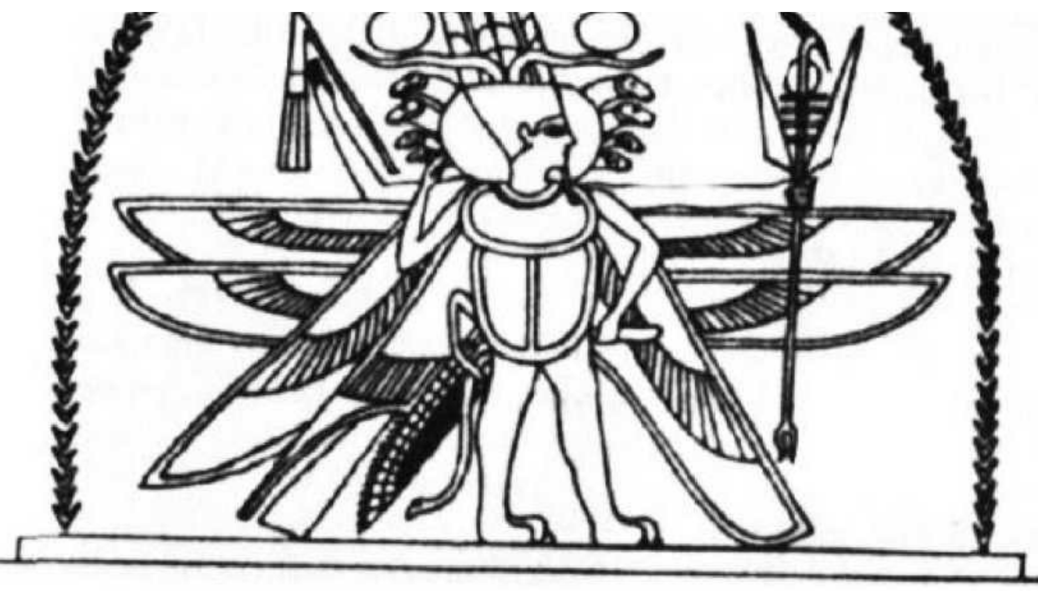
Ra, göklerdeki en ulu olmasına rağmen, Dünya üzerinde sa-dece tanrı Ptah'ın ("geliştirici", "şeyleri biçimlendiren") oğluydu. Mısırlılar Ptah'ın, Nil'in yükseldiği noktada bentler kurarak Mısır toprağını sel sularının altından yükselttiğine inanmaktaydılar. Bu Büyük Tanrının Mısır'a bir başka yerden geldiğini söylüyorlardı; sadece Mısır'ı değil, "dağ ülkesini ve uzaktaki yabancı ülkeyi" de kurmuştu. Gerçekten de Mısırlılar bütün "eski tanrıları" nın bir kayıkla güneyden geldiklerini kabul ederler ve birçok tarih öncesi kaya resminin bu eski tanrıları gösterdiği bulunmuştur; boynuzlu başlıklarından fark edilebilirler, Mısır'a kayıkla gelmektedirler. (Şekil 40)

Güneyden Mısır'a doğru tek deniz yolu, Kızıl Deniz'dir ve bu denizin Mısır dilindeki adının Ur Denizi olması çok ilginçtir. Hiyeroglif olarak gösterildiğinde Ur için kullanılan işaret "doğudaki uzak yabancı (diyar)" anlamına gelmektedir; tam da o yönde bulunan Sümer şehri Ur'a gönderme yapabileceği olasılığını hemen bir kenara atmamak gerek.

"İlâhî varlık" veya "tanrı" için kullanılan Mısırca kelime *NTR'dir* ve "gözleyen" anlamına gelir. Şumer adının da tam bu anlama geldiğini belirtmek önemlidir: "gözleyenlerin" diyarı.

Şekil 38

Şekil 39

Şekil 40

Uygarlığın Mısır'da başlamış olduğu fikri, uzun zaman önce terk edilmiştir. Artık, Sümer tarzı olandan beş yüzyıl kadar sonra başlamış olan Mısır tarzı örgütlenmiş toplum ve uygarlığın; kültürünü, mimarîsini, teknolojisini, yazı sanatını ve bir yük-sek uygarlığın diğer tüm unsurlarını Sümer'den almış olduğunu gösteren bolca kanıt vardır. Kanıtların ağırlığı, Mısır tanrılarının da Sümer kökenli olduğunu göstermektedir.

Mısırlıların kültürel ve kan bağı anlamında akrabası olan Kenanlılar, onlarla aynı tanrıları paylaşmaktaydılar. Ama hatırlanamayacak kadar uzun zamandır Asya ve Afrika arasındaki köprü olan toprak parçasında yerleşik olan Kenanlılar, aynı zamanda güçlü Samî veya Mezopotamya etkileri altında da kalmıştır. Kuzeydeki Hititler, kuzeydoğudaki Hurriler, güneydeki Mısırlılar gibi Kenanlılar da orijinal bir panteon ile övünemiyorlardı. Onlar da kozmogonilerini, ilâhlarım ve efsanevî masallarını başka yerden almışlardı. Sümer kaynaklarıyla doğrudan temasları, Amoritler idi.

Amoritlerin ülkesi, Mezopotamya ve batı Asya'nın Akdeniz toprakları arasında uzanmaktaydı. Adları Akkadca *amurru* ve Sümerce *martu'dan* ("batılılar") türemiştir. Onlara yabancı gibi olmasa da, Sümer ve Akkad'ın batı eyaletlerinde oturan halk olarak davranılmaktaydı.

Amori adları taşıyan kişiler, Sümer'de tapınak işleticiler olarak belirtilmiştir. Ur şehri M.Ö. 2000'lerde Elamlı istilâcılar tarafından düşürüldüğünde, İşbi-Iraa adlı bir Martu Larsa'da Sümer krallığını yeniden kurmuş ve ilk hedefi, Ur'un yeniden ele geçirilmesi ve tanrı Sin'e adanan büyük türbenin restorasyonu idi. Amorit "kabile reisleri" Asur'daki ilk bağımsız hanedanı M.Ö. 1900'lerde kurdular. Ve M.Ö. 1800'lerde Babil'e büyüklük getiren Hammurabi, Babil'in Amorit olan ilk hanedanının altıncı halefiydi.

1930'larda arkeologlar Amoritlerin Mari diye bilinen merkez ve başkentine rast geldiler. Fırat nehrinin bir kıvrımında, şimdilerde Suriye sınırının nehri kestiği yerde, kazıcılar M.Ö. 3000 ve 2000 arasında binaları dikilen ve daha sonra tekrar tekrar dikilen büyük bir şehir keşfettiler. Bu en eski kalıntılar bir basamaklı piramit ve Sümer ilâhları olan İnanna, Ninhursag ve Enlil'e adanmış tapınaklar içermekteydi.

Mari'nin sadece sarayı beş dönüm kadar bir alanı kaplıyordu ve en çarpıcı duvar resimleriyle boyanmış bir taht odasını, üç yüz çeşitli odayı, kâtip odalarını ve (tarihçiler için en önemlisi) çivi yazısı ile yazılmış; ekonomi, ticaret, politika, o zamanların sosyal yaşamı, devlet ve askerî meseleler ve şüphesiz ülkenin ve halkın dini ile ilgili yirmi bini aşkın tableti içermekteydi. Mari'deki büyük sarayın duvar resimlerinden biri, kral Zimri-Lim'in tanrıça İnanna (Amoritler ona İştar diyorlardı) tarafından tayin edilişini gösterir. (Şekil 41)

Şekil 41

Diğer panteonlarda da olduğu gibi, Amurrular arasında fiziksel olarak mevcut olan baş ilâh, bir hava veya fırtına tanrısıdır. Ona Adad -Kenanlıların Baal ("efendi") kelimesine denk- diyorlardı ve Hadad lâkabını takmışlardı. Sembolü, beklenebileceği gibi, çatallı yıldırımdı.

Kenan metinlerinde Baal sıklıkla "Dagon'un Oğlu" olarak adlandırılır. Mari metinleri de Dagan adında, -El gibi- emekliye ayrılmış, bir keresinde belirli bir savaşın yürütülmesinde kendisine danışılmadığı için şikâyet eden bir ilâh, bir "Bolluk Efendisi" olarak resmedilen yaşlı bir ilâhtan söz etmektedir.

Panteonun diğer üyeleri arasında Kenanlıların Yerah, Akkadların Sin ve Sümerlilerin Nannar dediği Ay Tanrı; ortaklaşa Şamaş diye adlandırılan Güneş Tanrı ve kimlikleri, Mari'nin doğu Akdeniz'in ülkeleri ve halkları ile Mezopotamya kaynakları arasında (coğrafî ve kronolojik) bir köprü olduğuna hiç şüphe bırakmayan diğer ilâhlar bulunmaktaydı.

Mari'deki buluntular arasında, tıpkı Sümer topraklarındaki diğer yerlerdeki gibi halkın kendisinin de düzinelerce heykeli vardı; krallar, asiller, rahipler, şarkıcılar. Değişmez bir biçimde elleri dua ederken kenetlenmiş, bakışları sonsuza dek tanrılarına doğru bakarken donmuş hâlde betimlenmişlerdir. (Şekil 42)

İlâhî ama insan, her zaman on iki ilâhtan oluşan bir panteon veya iç dairenin başını çeken bu Gök ve Yer Tanrıları kimlerdi?

Greklerin ve Aryanların, Hititlerinve Hurrilerin, Kenanlıların, Mısırlıların ve Amoritlerin tapınaklarına girdik. Bizleri kıtalardan ve denizlerden aşıran yolları ve binlerce yıllık ipuçlarını izledik.

Tüm tapınakların tüm koridorları, bizi tekbir kaynağa getirdi: *Sümer.*

SÜMER: TANRILAR DİYARI

Binlerce yıl boyunca yükseköğrenim ve dinsel yazıtların dilini oluşturan "eski sözcüklerin", Sümer dili olduğuna hiç şüphe yoktur. Ayrıca "eski tanrıların", Sümer tanrıları olduğuna da hiç şüphe yoktur; Sümer tanrılarıyla ilgili olanlardan daha eski tanrılara ait kayıtlar, soy kütükleri, masallar ve tarihçeler hiçbir yerde bulunamamıştır.

Bu tanrılar (orijinal Sümer biçimlerinde veya daha sonraki Akkad, Babil veya Asur biçimlerinde) adlandırılmış ve art arda sıralanmıştır: Liste yüzlerce isim göstermektedir. Ama sınıflandıklarında, bunların bir ilâhlar karmaşası olmadığı bellidir. Başlarında bir Büyük Tanrılar panteonu vardır; bir

İlâhlar Meclisi tarafından yönetilirler ve birbirleriyle akrabadırlar. Daha ikincil dereceli yeğenler, kuzenler, torunlar ve benzerleri dışarıda bırakıldığında, çok daha küçük ve tutarlı bir ilâhlar grubu ortaya çıkar; her birinin oynadığı bir rolü, her birinin belirli güçleri veya sorumlulukları vardır.

Sümerliler "göklerden" olan tanrıların olduğuna inanmaktaydılar. "Şeyler yaratılmadan önceki" zamanlardan söz eden metinlerde böylesi gök tanrılardan Apsu, Tiamat, Anşar, Kişar diye söz edilmektedir. Bu kategorideki tanrıların Dünya üstünde ortaya çıktığına dair hiçbir iddia yoktur. Dünya yaratılmadan önce var olan bu "tanrılara" daha yakından baktığımızda, bunların güneş sistemimizi oluşturan gök cisimleri olduğunu fark ederiz; ve size göstereceğimiz üzere, bu gök cisimleriyle ilgili sözde Sümer mitleri, aslında, güneş sistemimizin yaradılışıyla ilgili olan kesin ve bilimsel olarak makul kozmolojik kavramlardır.

Ayrıca "Dünya'dan" olan ikinci dereceli tanrılar da vardır. Onların kült merkezleri, çoğunlukla taşra kasabalarıdır; yerel ilâhlardan daha fazla bir şey değillerdir. En fazla, bazı sınırlı operasyonların sorumluluğunu almışlardır; örneğin, içkilerin hazırlanışını gözeten tanrıça NİN.KAŞİ ("bira-hanım") gibi. Onlar hakkında, hiçbir kahramanlık hikâyesi anlatılmaz. Ürkütücü silahları yoktur ve diğer tanrılar onların emirleriyle titremezler. Kişiye en çok, Yazılıkaya'daki Hitit kaya yontularında resmedilen resmîgeçitte en sonda yürüyen genç tanrılar grubunu hatırlatırlar.

İki grubun arasında, "kadim tanrılar" denen, Gök ve Yer tanrıları vardır. Onlar, destanların "eski tanrıları"dırlar, ve Sümer inanışına göre, göklerden Dünya'ya inmişlerdir.

Bunlar, yerel ilâhlar değildir. Ulusal, daha doğrusu uluslararası tanrılardır. Bazıları, insanlardan bile önce, Dünya'da mevcuttur ve faaldir. Aslında, insanın varoluşunun ta kendisi, bu tanrıların kasıtlı yaratıcı girişiminin bir sonucudur. Bunlar güçlüdür, ölümlü becerilerin veya idrakin ötesinde yeteneklere sahiptirler. Yine de bu tanrılar sadece insana benzemekle kalmaz, hem onlar gibi yiyip içer hem de sevgi ve nefret, sadakat ve ihanet gibi her insani duyguyu da sergilerler.

Bazı başlıca ilâhların rolleri ve hiyerarşik konumları binlerce yıl içinde değişmiş olsa da, bir grubu zirvedeki konumlarını, kendilerine duyulan ulusal ve uluslararası hürmeti hiç yitirmediler. Bu merkezî gruba daha yakından baktığımızda, ortaya yakın akraba olmalarına karşın acı biçimde bölünmüş bir tanrılar hanedanı, bir ilâhi aile tablosu çıkar.

Bu Gök ve Yer Tanrılarının başını AN (veya Babil/Asur metinlerinde Anu) çeker. O, Tanrıların Büyük Babası, Tanrıların Kralıdır. Âlemi, göklerin her yanındadır ve sembolü bir yıldızdır. Sümer piktoграflk yazısında, yıldız işareti An, "gökler" ve "ilahi varlık" veya "tanrı" (An'dan gelen) anlamına da gelir. Sembolün bu dört katlı anlamı; yazı Sümer piktografik biçiminden Akkad çivi yazısına, oradan da stilize Babilce ve Asurcaya doğru değiştiği çağlar boyunca aynen kaldı. (Şekil 43)

En eski zamanlardan çivi yazısı tamamen ortadan kalkıncaya kadar, yani M Ö. dördüncü bin yıldan nerdeyse İsa'nın zamanına dek, bu sembol tanrı adlarının öncesine kondu; metinde adı yazanın bir ölümlü değil, göksel kökenli bir ilâh olduğunu belirtmekteydi.

AN = Yıldız = Gökler = "tanrı"

Şekil 43

Şekil 43

Anu'nun mekânı ve krallığının merkezi göklerdeydi. Kişisel öğüt veya iyiliğe ihtiyaç duyduklarında veya aralarındaki bir tartışmayı yola koymak için bir meclis olarak toplandıklarında veya büyük kararlar alacaklarında diğer Gök ve Yer tanrılarının gittiği yerdi burası. Sayısız metin Anu'nun sarayını *(büyük kapılarını bir Hakikat Ağacı tanrısı ve Hayat Ağacı tanrısı korumaktaydı),* tahtını, diğer tanrıların ona nasıl yaklaştıklarını ve onun karşısında nasıl oturduklarını anlatır.

Sümer metinleri, sadece diğer tanrıların değil, bazen seçilmiş fanilerin de, çoğunlukla ölümlülükten kurtulma amacıyla Anu'nun mekânına gitmelerine izin verildiğini anlatırlar. Böyle bir hikâye, Adapa ("*insan'ın modeli*") ile ilgilidir. Adapa, öylesine mükemmel ve kendisini yaratmış olan tanrısı Ea'ya öylesine sadıktır ki, Ea, onun Anu'ya götürülmesini ayarlar. Ea daha sonra Adapa'ya kendisini nelerin beklediğini anlatır:

Adapa,

Kral Anu'nun önüne çıkacaksın;

Göklere giden yolu tutacaksın.

Göklere yükseldiğinde, ve Anu'nun kapısına yaklaştığında,

"Yaşamın Taşıyıcısı" ve "Hakikati Büyüten"

Anu'nun kapısında duruyor olacaklar.

Yaratıcısının kılavuzluğu ile Adapa "Göklere doğru gider... Göklere yükselir ve Anu'nun kapısına yaklaşır." Ama kendisine ölümsüz olma şansı önerildiğinde, Adapa Hayat Ekmeğinden yemeyi reddeder; öfkeli Anu'nun kendisine zehirli yiyecek sunduğunu sanmıştır. Böylece mesh edilmiş bir rahip ama hâlâ ölümlü biri olarak Dünya'ya geri döner.

Sadece tanrıların değil, seçilmiş ölümlülerin de göklerdeki İlâhî Mekâna yükselebileceği yolundaki Sümer iddiası; Eski Ahit'teki Enok ve İlyas Peygamberin göklere yükselişlerini anlatan hikâyelerde yankılanmaktadır.

Anu, bir Göksel Evde yaşıyor olmasına karşın, Sümer metinleri onun ya büyük bunalımlar veya törensel ziyaret (bunlarda kendisine eşi ANTU da eşlik eder) zamanlarında veya (en azından bir kere) büyük büyük kız torunu İN.ANNA'yı Dünya'daki eşi yapmak üzere Dünya'ya indiğini bildirmektedir.

Dünya'da kalıcı olmadığından, kendi şehri veya kült merkezi üstünde ona seçkinlik vermeye de gerek yoktu anlaşılan; onun için dikilen mekân veya "yüksek ev" Uruk'ta (İncil'deki Erek), yani tanrıça İnanna'nın nüfuz alanındaydı. Uruk'un kalıntıları içinde bugüne dek kalan kocaman bir insan yapımı tepe vardır; arkeologlar burada yüksek bir tapınağın defalarca inşasına dair kanıtlar bulmuştur: Anu'nun tapınağı; burada en az on sekiz katman veya belirgin evre keşfedilmiştir. Bu da bu kutsal bölgedeki tapınağın bakımını zorunlu kılan nedenlerin varlığını göstermektedir.

Anu'nun tapınağının adı E.ANNA idi ("Anu'nun evi"). Ama bu basit isim, en azından bazı safhalarında, görülmeye değer bir manzara sunan bir yapıya verilmişti. Bu, Sümer metinlerine göre, *"kutsanan E-anna, saf mabet*" idi. Geleneklere göre, "onun bölümlerini tasarlayanlar" Büyük Tanrıların ta kendileriydi. Kapısının üstündeki "geniş silme bakır gibiydi"; "o, cazibesine dayanılmaz, çekiciliği sonsuz Ev idi." Ve metinler, tapınağın amacını da net bir biçimde belirtmektedir zira ona *"Göklerden inme Evi*" diyorlar.

Uruk'taki bir arşive ait olan bir tablet, Anu ve eşinin bir "devlet ziyareti"ne eşlik eden şaşaa ve debdebe hakkında bizi aydınlatır. Tabletteki hasar nedeniyle, törenleri ancak ortasında bir noktadan itibaren okuyabiliyoruz; Anu ve Antu çoktan tapınağın avlusunda oturmuşlardır. Tanrılar "kesinlikle önceki aynı düzende", asayı taşıyanın ilerisinde ve arkasında bir sıralanış düzeni oluştururlar. Protokol şöyle devam eder:

Sonra Yükseltilmiş Avlu'ya çıkmalı ve tanrı Anu'ya doğru dönmeliler,

Arındırma Rahibi, Asa'yı yere içki dökerek kutsamalı,

ve Asa Taşıyıcı içeri girmeli ve oturmalı.

ilâhlar Papsukal, Nusku ve Şala,

bundan sonra tanrı Anu'nun avlusunda oturmalıdır.

Bu arada, tanrıçalar; *"Anu'nun İlâhi Evlâtları, Uruk'un İlâhî Kızları",* adı veya amacı belli olmayan ikinci bir nesneyi E.NİR'e, *"Tanrıça Antu'nun Altın Yatağının* Evi"ne taşımıştır. Sonra avluya, Antu'nun oturduğu yere sıra hâlinde dönerler. Akşam yemeği çok katı bir törene göre hazırlanmaktayken, özel bir rahip, daha sonra Anu ve Antu'nun gece için çekilecekleri mabedin kapısının menteşelerine "iyi yağ" ve şarap sürmektedir; gerçekten de düşünceli bir ayrıntı; iki ilâh uyurlarken kapıların gıcırdamasını önlemek içinmiş gibi görünüyor.

"Akşam yemeği", yani çeşitli içkiler ve iştah açıcılar servis yapılırken, bir gökbilimci rahip gökleri gözlemlemek üzere "ana tapınağın kulesinin en üst basamağına" çıkar. Göğün belirli bir kısmında *Göklerin Büyük Anu'su* adlı bir gezegenin yükselişine bakacaktır. Bu gerçekleşir gerçekleşmez de, *"Gittikçe parlaklaşan, Efendi Anu'nun göksel gezegeni"* ve *"Yaratıcının sureti yükseldi"* adlı iki şarkıyı söyleyecektir.

Gezegen görülür ve şarkılar söylenir söylenmez, Anu ve Antu ellerini altın bir tastan dökülen suyla yıkarlar ve ziyafetin ilk bölümü başlar. Sonra, yedi Büyük Tanrı ellerini yedi büyük altın tepsiden dökülen suyla yıkarlar ve ziyafetin ikinci bölümü başlar. Sonra "ağız yıkama töreni" yapılır; rahipler "Anu'nun gezegeni, Göklerin kahramanıdır" şarkısını okurlar. Meşaleler yakılır ve tanrılar, rahipler, şarkıcılar ve yiyecek taşıyıcılar bir sıra oluştururlar ve iki ziyaretçiye, geceyi geçirecekleri mabede kadar eşlik ederler.

Dört büyük ilâh, avluda kalıp gün doğana dek nöbet tutmakla görevlendirilmiştir. Diğerleri ise belirlenmiş kapılarda konuşlandırılmıştır. Bu arada, tüm ülke ışıklar içindedir ve iki ilâhî ziyaretçinin varlığını kutlamaktadır. Ana tapınaktan gelen bir işaret üzerine, Uruk'taki diğer bütün tapınakların rahipleri "şenlik ateşlerini yakmak için meşaleler kullanır"; ve diğer şehirlerdeki rahipler, Uruk'taki şenlik ateşlerini görerek aynısını yaparlar. Sonra:

Diyarın halkı evlerinde ateşler yakmalıdır, ve bütün tanrılara ziyafetler sunmalıdır... şehirlerin muhafızları ateşler yakmalıdır sokaklarda ve meydanlarda.

İki Büyük Tanrının ayrılışları da plânlanmıştır, sadece günü değil, dakikasına kadar.

On yedinci günde,

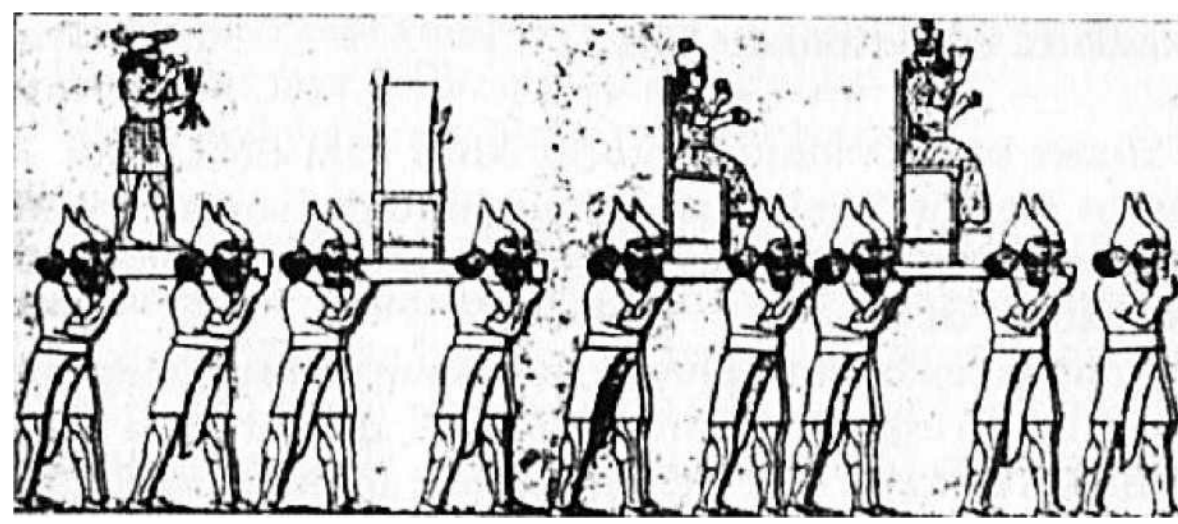
gündoğumundan kırk dakika sonra,

tanrılar Anu ve Antu'nun önünde kapılar açılmalıdır,

gece yatıya kalmaları böyle son bulur.

Bu tabletin son kısmı kırılmış olmasına karşın, bir başka metin büyük bir olasılıkla ayrılışı tarif etmektedir: sabah yemeğini, ilâhîleri, diğer tanrılarla el sıkışmalarını ("ellerin avuçlanması"). Sonra Büyük Tanrılar, tapınak çalışanlarının omuzlarında taşınan tahtırevanlarla yola çıkış noktalarına getirilirler. İlâhların resmîgeçidini gösteren bir Asur betimlemesi (çok daha sonraki bir zamandan olmasına karşın) muhtemelen, Anu ve Antu'nun Uruk'taki geçitte nasıl taşındığına dair bize bir fikir verebilir. (Şekil 44)

Geçit yapanlar "tanrıların caddesinden" geçerken özel ilâhîler söylenirdi; ge-çittekiler "kutsal rıhtım"a yaklaştığında ve "Anu'nun gemisinin bendine" geldiğinde diğer ilâhî okunurdu. Derken vedalaşılır ve "el kaldırma hareketleri ile" yine ilâhîler okunur ve söylenirdi.

Şekil 44

Derken büyük rahibin önderliğindeki bütün rahipler ve tanrıları taşıyan tapınak çalışanları, özel bir "ayrılış duası" okurlardı. "Büyük Anu, Gök ve Yer seni kutsasın!" diye yedi kez bağırırlardı. Yedi gök tanrısının kutsaması için dua eder ve Göklerde olan tanrıları ve Yer'de olan tanrıları anarlardı. Sonunda ise Anu ve An-tu'ya şöyle veda ederlerdi:

Derinliğin Tanrıları ve İlâhî mekânın Tanrıları sizi kutsasın!

Sizi her gün kutsasınlar, her yılın her ayının her günü!

Gün ışığına çıkarılan yüz binlerce kadim tanrı betimlemesi arasında hiçbiri Anu'yu göstermiyor. Ancak yine de o, antik çağlardan günümüze dek var olan her kralın her portresinden ve her heykelinden bizlere bakıyor gibi. Zira Anu sadece Büyük Kral, Kralların Tanrısı değildi, başkaları ancak onun lütfu sayesinde kral olabiliyordu. Sümer geleneğine göre, hükümdarlık Anu'dan akar; ve krallık teriminin karşılığı Anutu'dur ("Anu-luk"). Anu'nun nişanı *tiara* (ilâhî başlık), asa (kudret sembolü) ve (çobanlar tarafından sağlanan korumayı sembolize eden) baston idi. Artık çoban bastonu kralların ellerinden ziyade piskoposların elindedir. Ama taç ve asa, insanoğlunun bazı tahtlarda bıraktığı krallarca tutulmaktadır hâlâ.

Sümer panteonunun en güçlü ikinci ilâhı EN.LİL idi. Adı "havanın efendisi" anlamına geliyordu; daha sonraları kadim dünyanın panteonlarının başını çeken Fırtına Tanrılarının prototipi ve babasıydı.

Anu'nun en büyük oğluydu, babasının Göksel Evinde doğmuştu. Ama en eski zamanlardaki bir noktada Dünya'ya inmişti, dolayısıyla başlıca Gök ve Yer tanrısıdır. Tanrılar Göksel Evdeki mecliste toplandıklarında, Enlil babasının yanında bu toplantılara katılırdı. Tanrılar Dünya'da meclis hâlinde toplandıklarında ise, ana tapınağının, E.KUR ("dağ gibi olan ev")'un bulunduğu Enlil'e adanmış şehir olan, ilâhî bölge Nippur'daki Enlil'in sarayında biraraya gelirlerdi.

Sadece Sümerliler değil, Sümer'in tanrılarının ta kendileri de Enlil'i üstün olarak görmekteydiler. Onu Tüm Ülkelerin Hükümdarı olarak adlandırmış ve "Göklerde -o Prens'tir; Dünya'da, -o şeftir" diyerek iyice netleştirmişlerdir. Onun "sözü (emri) yukarılardaki gökleri titretir, aşağılardaki Dünya'yı sallar":

Enlil,

Emirleri uzaklara ulaşandır;

"Sözü", ulu ve kutsal olandır;

Dediği değiştirilemeyendir;

Kaderleri uzak geleceğe kadar buyurandır...

Dünya'nın Tanrıları, önünde gönüllü boyun eğerler;

Dünya'da olan gök tanrıları

onun karşısında alçakgönüllü davranırlar;

Sadıkça yanındadırlar, talimatlara göre.

Sümer inançlarına göre Enlil Dünya'ya, Dünya meskûn ve uygar olmazdan çok önce gelmiştir. "Enlil'e, Hep İyilik Yapan'a İlâhî"; Enlil'in "emirlerinin her yerde icra edilmesi" yolundaki talimatları olmasaydı, toplum ve uygarlığın birçok unsurunun mevcut olmayacağını anlatır.

Hiçbir şehir inşa edilmez, hiçbir yerleşim kurulmazdı;

Ne ahırlar inşa edilir, ne ağıllar kurulurdu;

Hiçbir kral yetişmez, hiçbir rahip doğmazdı.

Sümer metinleri ayrıca, Enlil'in Dünya'ya "kara başlı halk" (bu, Sümerlilerin insanoğlu için kullandığı lâkaptır) yaratılmadan önce geldiğini de belirtir. Bu insanoğlu öncesi zamanlarda Enlil, Nippur'u kendi merkezi veya Gök ve Yer'in bir tür "bağ" yoluyla bağlantıda olduğu "emir noktası" olarak dikmişti. Sümer metinleri bu bağa DUR.AN.Kİ ("bağ gök-yer") diye adlandırır ve Enlil'in Dünya'daki ilk işlerini şiirsel bir dille anlatırlar:

Enlil,

Dünya'da ilâhî yerleşimleri işaretlediğinde,

Nippur'u kendi şehrin olarak kurdun.

Dünya şehri, ulu olan,

Senin, suyu tatlı olan saf yerin,

Dur-An-Ki'yi kurdun Dünyanın dört köşesinin ortasında.

Nippur'da sadece tanrıların oturduğu ve insanın daha henüz yaratılmamış olduğu o ilk günlerde, Enlil karısı olacak olan tanrıçayla tanışır. Bir versiyona göre, Enlil müstakbel gelini Nippur'un deresinde

çıplak yıkanırken görür. Bu, ilk görüşte aşktır ama evlilik pek de aklından geçmemektedir:

Çoban Enlil, kaderleri emreden,

Parlak gözlü olan, onu gördü.

Efendi ona ilişkiden söz eder; o hiç gönüllü olmaz.

Enlil ona ilişkiden söz eder; o hiç oralı olmaz:

"Vajinam çok küçüktür (der kız), çiftleşme bilmemiştir;

Dudaklarım çok küçüktür, öpüşme bilmemiştir."

Ama Enlil hayırı cevap olarak kabul etmez. Mabeyini Nuşku'ya, SUD ("hemşire") adlı, annesiyle birlikte E.REŞ ("kokulu ev")'de yaşayan "genç kıza" duyduğu yakıcı arzudan söz eder. Nuşku bir sandal gezisi yapmayı önerir ve bir sandal getirir. Enlil Sud'u kendisi ile yelken açmaya ikna eder. Sandala biner binmez, onun ırzına geçer.

Kadim hikâyenin devamında, Enlil tanrıların şefi olmasına karşın, onlar o kadar öfkelenirler ki, Enlil'i yakalayıp onu Aşağı Dünya'ya sürerler. "Ahlâksız Enlil!" diye bağırırlar, "Çabuk şehirden çık!" Bu versiyonda Enlil'in çocuğuna gebe olan Sud da onu izler ve Enlil, onunla evlenir. Bir başka versiyonda ise yaptıklarından pişman olan Enlil kızı aramaktadır ve mabeyinini kızın annesine yollayarak, evlilik izni ister. Öyle ya da böyle, Sud, Enlil'in karısı olur ve Enlil ona NİN.LİL ("havanın hanımı") unvanını verir.

Ama Enlil ve onu cezalandıran tanrılar, Ninlil'i baştan çıkaranın Enlil değil, tam tersi olduğunu bilmemektedir. İşin doğrusu, Ninlil annesinin talimatı üzerine derede çıplak yıkanmaktadır; dere boyunca yürüyüşler yapan Enlil'in Ninlil'i görüp onu "kucaklamak, öpmek isteyeceğini" ummaktadır.

Bu ikisinin birbirlerini buluş tarzına rağmen, Enlil tarafından kendisine "hanımlık giysisi" verilir verilmez Ninlil en saygıdeğer hâle gelir. Hanedanın devamı ile ilgili olduğuna (inandığımız) tek istisna dışında, Enlil'in başka uygunsuzluklara kalkıştığı hiç bilinmemektedir. Nippur'da bulunan bir adak tableti Enlil ve Ninlil'i tapınaklarında kendilerine içki ve yiyecek sunulurken göstermektedir. Tablet, Ur-Enlil, "Enlil'in Hizmetçisi" tarafından imzalanmıştır. (Şekil 45)

Şekil 45

Tanrıların şefi oluşunun dışında, Enlil aynı zamanda Sümer Diyarının (bazen sadece "Diyar" da denirdi) ve "Kara Başlı Halkının" en üstün Efendisi'dir. Bir Sümer ilâhîsi bu tanrıya hürmetlerini sunar:

Diyarın kaderini bilen Efendi görevinde güvenilir;

Sümer'in kaderini bilen Enlil vazifesinde güvenilir;

Baba Enlil,

tüm diyarların Efendisi;

Baba Enlil,

Adil Emrin Efendisi;

Baba Enlil,

Kara Başlıların Çobanı...

Gündoğumu Dağından Günbatımı Dağına,

Diyarda senden başka efendi yok,

Sadece sen kralsın.

Sümerliler Enlil'e hem korkudan hem de şükran duyduklarından hürmet ediyorlardı. Tanrılar Meclisinin kararlarının insanlığa karşı yürütülmesini temin eden oydu; saygısızlıkta bulunan şehirlere karşı silip süpüren "rüzgâr"ını üfüren oydu. Tufan sırasında, insanoğlunun imhasını amaçlayan oydu. Ama insanoğluyla barış hâlinde olduğunda iyilikler yapan dost bir tanrıydı; Sümer metinlerine göre,

saban ve kazma ile birlikte çiftçilik bilgisi Enlil tarafından insanlığa bahşedilmişti.

Enlil ayrıca insanoğluna hükmedecek olan kralları, hükümdarlar değil de ilâhî adalet kanunlarının uygulanması görevi kendisine teslim edilen, tanrı hizmetkârları olarak seçmekteydi. Gerçekten de Sümer, Akkad ve Babil kralları kendilerini öven yazıtlarına, Enlil'in kendilerini Krallığa nasıl çağırdığını anlatarak başlarlar. Kendisi ve babası Anu adına Enlil tarafından yapılan bu "çağrılar", hükümdarı yasallıkla donatmakta ve işlevlerini anlatmaktadır. Babil'in ulusal tanrısı olarak Marduk adında bir tanrıyı tanıyan Hammurabi bile, kanunlarına "Anu ve Enlil halkın esenliğini sağlamak... ülkede adaletin hüküm sürmesini sağlamak üzere beni görevlendirdiler." diyerek başlamaktadır.

Gök ve Yerin Tanrısı, Anu'dan İlkdoğan, Krallık Dağıtıcı, Tanrılar Meclisinin Baş İcracısı, Tanrıların ve İnsanların Babası, Tarımı Bahşeden, Havanın Efendisi; bunlar Enlil'in büyüklüğünü ve güçlerini gösteren bazı atıflardır. Onun "emri uzaklara ulaşırdı", "dedikleri değiştirilemezdi"; "kaderleri buyururdu". "Bağ yer-gök"e sahipti ve "tüm ülkeleri tarayabilen gözleri" "ulu şehri Nippur"dan, "tüm ülkelerin ta içine dek araştıran huzmeleri kaldırırdı".

Ancak çıplak bir güzellikle büyülenebilecek herhangi bir genç kadar insandı; tanrılar birliği tarafından dayatılan ve ihlâl edilmesi durumunda cezası sürgün olan ahlâk kurallarına tâbiydi; hatta ölümlülerin şikâyetlerinden bile muaf değildi. En azından bir kez, Ur’un Sümerli bir kralı doğrudan Tanrılar Meclisine şikâyette bulunarak, Ur'un ve halkının başına gelen bir dizi felaketin sebebinin "Enlil'in Sümer tohumundan olmayan... değersiz bir adama krallık vermesi" talihsizliği olduğunu bildirir.

İleride, Enlil'in ilâhî ve Dünya üstündeki fâni meselelerde oynadığı merkezî rolü ve onun birkaç oğlunun kendi aralarında ve başkalarıyla ilâhî haleflik için nasıl savaştıklarını ve böylece tanrıların savaşları ile ilgili daha sonraki hikâyelerin nasıl ortaya çıktığını göreceğiz.

Sümer'in üçüncü Büyük Tanrısı, Anu'nun bir diğer oğludur; iki adı vardır: E.A ve EN.Kİ. Erkek kardeşi Enlil gibi o da bir Gök ve Yer tanrısıdır; yani aslında göklerde olan ve Dünya'ya inmiş olan bir ilâh.

Onun Dünya'ya gelişi, Sümer metinlerinde, İran Körfezi'nin sularının günümüzde olduğundan çok daha fazla karanın içinde olduğu, ülkenin güney kesimini bir bataklık hâline getirdiği bir zamanla ilişkilendirilir. Ea (bu isim kelimenin tam anlamıyla "ev- su" anlamına gelir), usta bir mühendistir; kanalların inşasını, nehirlerin bentlenmesini ve bataklıkların kurutulmasını plânlamış ve gözetmiştir. Bu su-yollarında, özellikle de bataklıklarda yelken açmayı severdi. Sular, adının da belirttiği gibi, gerçekten de onun eviydi. "Büyük evi"ni, bataklıkların tam sınırında kurmuş olduğu şehirde, pek uygun biçimde HA.A.Kİ ("su balıklarının yeri") adı verilen ve E.Rİ.DU ("uzağa gitme evi") diye de bilinen şehirde inşa etmişti.

Ea, "Tuzlu Suların Efendisi" idi, yani denizlerin ve okyanusların. Sümer metinleri tekrar tekrar üç Büyük Tanrının âlemleri kendi aralarında bölüştükleri çok eski bir zamandan söz ederler. "Denizler Enki'ye verildi, Dünya Prensi'ne", böylece

Enki de "Apsu'nun ("Derinler"in) hükümdarlığını" aldı. Denizlerin Efendisi olarak Ea uzak diyarlara, özellikle de Sümer'e değerli metallerin ve yarı değerli taşların getirildiği yerlere yelken açan gemiler

inşa etti.

En eski Sümer silindir mühürleri Ea'yı bazen içinde balıklar da bulunan akan derelerle çevrelenmiş biçimde betimler. Mühürler Ea'yı, burada da görüldüğü gibi, Ay ile (hilâl ile belirtilir) ilişkilendirir; belki de Ay'ın denizlerdeki gelgite sebep olması olgusundan kaynaklanan bir ilişkilendirmedir bu. Ea'ya NİN.İGİ.KU ("parlak gözlü efendi") sıfatının verilmesinin nedeni de hiç şüphesiz böylesi bir göksel imgedir. (Şekil 46)

Şekil 46

Aralarında Ea'nın ta kendisi tarafından yazılmış gerçekten şaşırtıcı bir otobiyografi de bulunan Sümer metinlerine göre, Ea göklerde doğmuş ve Dünya üstünde herhangi bir yerleşim veya uygarlık olmazdan çok önce Dünya'ya inmiştir. "Ülkeye yaklaştığımda, çokça sel vardı" diye belirtir. Daha sonra ülkeyi yerleşilebilir hâle getirmek üzere kendi tarafından girişilen bir dizi faaliyeti anlatır: Dicle Nehri'ni taze, "yaşam veren sularla" doldurdu; Dicle ve Fırat'ta yol alınabilmesi için kanalların inşasına göz kulak olmak üzere bir tanrı atadı; bataklıkları çer çöpten temizledi ve onları balıklarla doldurdu, onları her türden kuş için bir barınak yaptı ve kullanışlı inşa malzemesi olan kamışların oralarda büyümesini sağladı.

Denizlerden ve nehirlerden kuru toprağa dönen Ea "sabanı ve pulluğu yönlendirenin... kutsal saban izlerini açanın... ağılları kuranın... ahırlar inşa edenin..." kendisi olduğunu iddia etti. Devamında, (bilginler tarafından "Enki ve Dünya Düzeni" diye adlandırılan) bu kendine özgü metni, Dünya'ya tuğla yapımını, konutlar ve şehirleri inşa etmeyi, metalürji ve benzeri sanatları getiren olarak bu tanrıyı tanımlar.

İlâhı, insanlığın en büyük koruyucusu, uygarlığı ortaya çıkaran tanrı olarak betimleyen birçok metin, ayrıca onu tanrılar meclisinde insanoğlunun başkahramanı olarak da resmeder. İncil'deki tarifin kaynağı olması gereken Sümer ve Akkad Tufan metinleri, Ea'yı Tanrılar Meclisinin kararına karşı koyarak güvendiği bir takipçisinin (Mezopotamya "Nuh"u) felâketten kaçmasını sağlayan bir tanrı olarak betimler.

Gerçekten de, (Eski Ahit gibi) bir tanrı veya tanrıların insanı şuurlu ve kasıtlı bir fiil yoluyla yarattığı inancına bağlı olan Sümer ve Akkad metinleri, Ea'ya anahtar bir rol verirler: Tanrıların baş

bilimcisi olarak, insanın yaratılacağı metodu ve işlemi belirleyen odur. İnsanın "yaradılışına" veya ortaya çıkışına böylesine aşina olunca, tanrıların insanoğlundan "ebedî yaşamı" saklama kararlılığına karşı koyarak, Adapa'yı, yani Ea'nın "bilgeliği"nce yaratılan "model insan"ı Anu'nun göklerdeki mekânına yönlendirenin Ea olmasına şaşmamak gerekir.

Ea, yaratılışında bir rolü olduğu için mi insanın yanındaydı; yoksa daha öznel sebepleri mi vardı? Kayıtları taradıkça, Ea'nın hem fâni hem de ilâhi meselelerdeki karşı çıkışlarının, değişmez bir şekilde, çoklukla Enlil'den kaynaklanan engelleyici karar ve plânları hedef aldığını görmekteyiz.

Kayıtlar, Ea'nın erkek kardeşi Enlil'e duyduğu yakıcı kıskançlığın göstergeleri ile doludur. Gerçekten de, Ea'nın diğer (ve belki de ilk) adı EN.Kİ ("Dünyanın efendisi")'dir ve dünyanın üç tanrı arasında bölüşülmesi ile ilgili metinler, bunun pekâlâ Ea'nın Dünya hükümdarlığını erkek kardeşi Enlil'e kaptırdığı bir kura olabileceğini ima etmektedir.

Tanrılar el sıkıştılar,

Zar attılar ve bölüştüler.

Sonra Anu, Göğe çıktı;

Enlil'e, Dünya verildi,

Bir çemberle kapanan denizler,

Onlar Enki'ye, Dünya Prensine verildi.

Ea/Enki bu kuranın sonuçlarından dolayı kırgın olabilirdi ama çok daha derin bir gücenikliği beslemiş gibi görünmektedir. Sebebi, otobiyografisinde Enki tarafından belirtilmiştir: İlk doğanın Enlil değil, kendisi olduğunu iddia eder, dolayısıyla Anu'nun bariz vârisi olmaya hakkı olan da Enlil değil, kendisidir:

"Babam, evrenin kralı, beni evrene getirdi...

Ben bereketli tohumum,

Büyük Vahşî Boğa'nın saçtığı;

Ben, Anu'nun ilk doğan oğluyum.

Ben, tanrıların Büyük Kardeşiyim...

Ben, doğmuş olanım.

İlâhî Anu'nun ilk oğlu olarak."

Kadim Yakın Doğu'daki insanların uyduğu yasalar tanrılar tarafından verilmiş olduğundan, insanlara uygulanan toplumsal ve ailevî yasaların, tanrılara uygulananın kopyaları olduğunu düşünmek

mantıklıdır. Mari ve Nuzi gibi sit alanlarında bulunan mahkeme ve aile kayıtları; İbrani ataların uyduğu İncil dönemi gelenek ve törelerinin, kadim Yakın Doğu'nun her yanında kralları ve asilleri de bağladığını teyit etmektedir. Eski Ahit'teki ataların karşılaştığı veraset sorunları, dolayısıyla öğretici bir yan taşımaktadır.

Karısı Sara'nın görünüşteki kısırlığı sebebiyle çocuktan yoksun olan İbrahim, hizmetçisinden bir erkek çocuk sahibi olur. Ama oğulları (İsmail), Sara'nın İbrahim'den bir oğlan, İshak'ı doğurmasıyla atasal silsileden dışlanır.

İshak'ın karısı Rebeka ikizlere gebedir. Teknik olarak ilk doğan Esav'dır, kızıl, tüylü bir oğlan. Esav'ın topuğuna tutunarak doğan Yakub daha hoştu, Rebeka onu pek sever. Yaşlanan ve yarı kör olan İshak ahdini ilân etmek üzereyken Rebeka verasetin Esav'a değil de Yakub'a kalması için bir hile yapar.

Son olarak, Yakub'un veraset sorunları da Rahel ile evlenmek üzere Laban'a yirmi yıl hizmet etmesine karşın, Laban'ın onu ilk olarak Rahel'in ablası Lea evlenmeye zorlamasından kaynaklanmıştı. Yakub'un ilk doğan oğlu (Ruben) Lea'dandır; Yakub'un Lea ve iki cariyesinden daha birçok oğlu ve bir kızı da olur. Ancak Rahel kendi ilk doğan oğlunu (Yusuf) nihayet doğurduğunda, Yakup onu kardeşlerine yeğ tuttu.

Böylesi töreleri ve veraset kanunlarını dikkate aldığında, kişi Enlil ve Ea/Enki arasındaki çatışan iddiaları anlayabilir. Her türlü kaydın gösterdiği gibi Anu ve resmî eşi Antu'nun oğlu olan Enlil, yasal ilk doğandır. Ama Enki'nin, "Bereketli tohum benim... Anu'nun ilk doğan oğlu benim" diye haykırışı bir gerçeği belirtiyor olmalıdır. Acaba, Anu'nun sadece bir cariye olan bir tanrıçadan doğan oğlu muydu? İshak ve İsmail'in ya da Esav ve Yakub adlı ikizlerin hikâyesi, Göksel Ev'dekine pekâlâ paralel olabilirdi.

Enki, Enlil'in öncelik hakkını kabul etmiş gibi görünmesine karşın, bazı bilginler bu iki tanrı arasında sürekli bir iktidar savaşını gösteren yeterince delil görmüştür. Samuel N. Kramer kadim metinlerden birini "Enki ve Onun Aşağılık Kompleksi" diye adlandırmıştır. Daha sonra da göreceğimiz gibi, İncil'de geçen Havva, Cennet Bahçesindeki yılan veya Tufan gibi birkaç hikâyenin Sümer versiyonları, Enki'nin erkek kardeşinin emirlerine karşı koyduğu durumları içermektedir.

Bir noktada, öyle görünmektedir ki, Enki İlâhî Taht için çabalamasında hiçbir anlam olmadığına karar verir ve tüm çabasını, Enlil'in oğlunu değil de kendi oğlunu üçüncü nesil halef yapmaya yöneltir. Buna, en azından ilk başlarda, kız kardeşi NİN.HUR.SAG' ın ("dağbaşının hanımı") yardımı ile ulaşmaya çalışır.

Ninhursag da Anu'nun kızıdır ama anlaşılan Antu'dan olma değildir; burada bir diğer haleflik kuralı yatar. Bilginler yıllar boyunca hem İbrahim hem de İshak'ın karılarının aynı zamanda kız kardeşleri olduğunu ilân etmeleri olgusu karşısında şaşkın kalmışlardır; zira bir kız kardeşle cinsel ilişkiye yasak getiren İncil'in tavrı açısından bu şaşırtıcı bir iddiadır. Ama Mari ve Nuzi'de gün ışığına çıkartılan yasal belgelerle, bir erkeğin üvey kız kardeşi ile evlenebildiği belli olmuştur. Dahası, tüm karılarından olan çocukları dikkate alındığında, böyle bir karıdan doğan oğul; akraba olmayan bir karıdan doğan oğuldan yüzde elli daha fazla "saf tohum" olduğundan, ilk doğan oğul olsun olmasın, yasal varis olmaktaydı. Bu durum, sonuçta, (Mari ve Nuzi'de) tercih edilen eşin oğlunun tartışmasız

yasal vâris olmasını sağlamak üzere bir "kız kardeş" olarak benimsenmesinin uygulamasına yol açmıştı.

İşte, Enki'nin bir oğlan doğurtmaya giriştiği Ninhursag da böyle bir üvey kız kardeşti. O da "göklerden"di, Dünya'ya en eski zamanlarda inmişti. Birkaç metin, tanrıların Dünya'yı kendi aralarında bölüşürlerken, Ninhursag'a Dilmun Diyarını, "saf bir yer... saf bir diyar... en parlak yer"in verildiğini belirtir. Bilginler tarafından "Enki ve Ninhursag: Bir Cennet Miti" adı verilen bir metin, Enki'nin çiftleşme amacıyla Dilmun'a yaptığı yolculukla ilgilidir. Metin tekrar tekrar vurgular, Ninhursag "yalnız"dır; bağlantısı olmayan, geçkince bir kızdır. Daha sonraları yaşlı bir kadın olarak resmedilecektir ama gençken son derece çekici olmalıdır ki metin bizi utanmadan sıkılmadan bilgilendirir: Enki ona yaklaştığında, görünüşü "penisinin bentleri sulamasına sebep oldu".

Yalnız kalmaları gerektiği talimatını veren Enki "Ninhursag'ın rahmine meni boşalttı. O, meniyi rahme aldı, Enki'nin menisini"; ve sonra "dokuz aylık Kadınlıktan sonra... suların kıyısında doğurdu." Ama çocuk, bir kızdı.

Erkek vâris elde edemeyen Enki, kendi kızıyla sevişmeye koyuldu. "Onu kucakladı, onu öptü; Enki rahmine meni boşalttı." Ama o da bir kız doğurdu. Enki daha sonra kız torununun peşine düştü, onu da hamile bıraktı ama bir kez daha kız doğdu. Bu gayretlere bir son vermeye karar veren Ninhursag bir lanet etti; bazı bitkilerden yiyen Enki, ölümcül şekilde hastalandı. Ancak diğer tanrılar laneti kaldırması için Ninhursag'ı zorladılar.

Bu olayların ilâhî meseleler üstünde büyük etkisi olmaktayken, Enki ve Nin-hursag ile ilgili diğer hikâyeler hep insanî meseleler üstündeki etki hakkındadır, zira Sümer metinlerine göre, insanoğlu, Enki tarafından icat edilen işlemler ve formülleri izleyen Ninhursag tarafından yaratılmıştır. O, baş hemşireydi; tıbbî işlemlerden sorumlu olandı; bu rolüyle tanrıça NİN.Tİ ("yaşam- hanım") diye adlandırılmıştır. (Şekil 47)

Bazı bilginler Adapa (Enki'nin "model insan"ı) kelimesinde, İncil'deki Ada-ma"yı veya adamı görürler. Sümerce Tİ'nin çift anlamı da İncil'le paralellikler gösterir. Zira ti hem "yaşam" hem de "kaburga" anlamına gelir, böylece Ninti'nin adı hem "yaşam hanımı" hem de "kaburga hanımı" anlamındadır. Anlamı "yaşam" olan

Şekil 47

İncil'deki Havva, Âdem'in kaburgasından yaratılmıştır; böylece Havva da bir bakıma bir "yaşam hanımı" ve bir "kaburga hanımı"dır.

Tanrılara ve insanoğluna yaşam veren olarak Ninhursag'dan Ana Tanrıça diye söz edilir. Takma adı "Mammu"dur; bu, anne anlamına gelen İngilizce "mom" veya "mamma" kelimelerinin arasıdır. Sembolü ise "kesici" idi; antik çağlarda ebelerin doğumdan sonra göbek bağını kesmede kullandıkları araç. (Şekil 48)

Enki'nin erkek kardeşi ve rakibi olan Enlil, kız kardeşi Ninhursag'dan böyle bir "hakikî vâris" edinme şansına sahip olmuştu. Göklerde doğan Yer tanrılarının en genci idi ve NİN.UR.TA ("temeli tamamlayan efendi") adını almıştı. O, babası için savaşmak üzere "Enlil'in, ağ ve ışık ışınları ile ileri çıkan kahraman oğlu", "ışık şimşekleri fırlatan... öç alıcı oğul" idi. (Şekil 49) Eşi BA.U da bir hemşire veya doktordu; sıfatı ise "ölüleri hayata geri getiren hanım" idi.

Ninurta'nın eski portreleri onu kendine özgü bir silâh tutarken gösterir; hiç şüphesiz bu, "ışık şimşekleri" fırlatanın ta kendisidir. Kadim metinler onu kudretli bir avcı, askerî yetenekleriyle tanınan savaşan bir tanrı olarak selâmlar. Ama en kahramanca savaşı, babası adına değil, kendisi için verdiğidir. Bu, ZU ("zeki") adlı kötücül bir tanrı ile yaptığı geniş çaplı bir savaştır ve ödülü, Dünya'daki tanrıların liderliğidir, zira Zu yasa dışı yollarla Enlil'in Tanrıların şefi olarak elinde tuttuğu nişan ve nesneleri ele geçirmiştir.

Şekil 48

Şekil 49

Bu olayları anlatan metinlerin başlangıcı kırılmıştır; öykü ancak Zu'nun, En-lil'in tapınağı E-Kur'a vardığı noktadan itibaren okunabilir hâldedir. Anlaşılan Zu tanınmaktadır ve üst rütbelidir zira Enlil onu karşılar ve ona "türbesinin girişinin korunmasını emanet eder." Ama "kötücül Zu" emanete hıyanet edecektir, zira "kalbinde düşündüğü" şey, "Enlil’liğin oradan alınması", yani ilâhi güçlerin ele geçirilmesidir.

Bunu yapmak için Zu, aralarında büyülü Kaderler Tabletlerinin de bulunduğu belirli nesneleri ele geçirmek zorundaydı. Sinsi Zu, Enlil soyunup günlük yüzüşü için havuza girip de öteberisini korunmasız bıraktığında, fırsatı ele geçirdi.

Gözlediği sığınağın girişinde,

Zu günün başlamasını beklerdi.

Enlil saf sularla yıkanmaktayken-

tacı çıkarılmış ve

tahtın üstünde bırakılmış-

Zu, Kaderler Tabletlerini ellerine aldı,

Enlilliği kaçırdı.

Zu, MU'su ile ("isim" olarak çevrilmiştir ama anlaşılan bir uçan makinedir) uzaktaki bir saklanma yerine doğru kaçarken, bu gözü kara hareketinin sonuçları ortaya çıkmaya başlar:

İlâhî Formüller kalakaldı,

Hareketsizlik her yana yayıldı; sessizlik baskın oldu...

Sığınağın parlaklığı alınmıştı.

"Enlil Baba'nın ağzını bıçak açmıyordu." "Diyarın tanrıları haberi duydukça birer birer geldiler." Mesele öylesine ciddîydi ki, Göksel Evindeki Anu'ya bile haber verildi. Anu durumu gözden geçirdi ve "formüller"in yerine konabilmesi için Zu'nun hemen tutuklanması sonucuna vardı. Anu "tanrılara, çocuklarına" dönerek sordu, 'Tanrılardan hanginiz Zu'yu ezecek? Onun adı hepsinden büyük olacaktır!"

Değerli bilinen birkaç tanrı göreve çağrıldı. Ama hepsi de Kaderler Tabletlerini alan Zu'nun artık Enlil ile aynı güçlere sahip olduğunu, bu nedenle "ona karşı gelenin kile döneceğini" belirttiler. Bu noktada, Ea'nın aklına iyi bir fikir gelir: Bu umutsuz savaşta yer almak üzere niçin Ninurta'yı çağırmıyoruz?

Meclisteki tanrılar, Ea'nın dâhiyane kurnazlığını tabi ki anladılar. Eğer Zu yenilirse veraset hakkının kendi çocuğuna kalması şansı artacaktı; benzer şekilde, bu arada eğer Ninurta öldürülürse, bundan da kazançlı çıkacaktı. Tanrıların şaşkınlığına rağmen Ninhursag (bu metinde NİN.MAH "büyük hanım"

diye adlandırılır) bu fikre katılır. Oğlu Ninurta'ya dönerek, Zu'nun sadece Enlil'i değil, Ninurta'yı da Enlillikten mahrum bıraktığını açıklar. "Acıdan çığlıklar atarak doğurdum" diye bağırır ve "erkek kardeşim ve Anu için kesinleştirdim" "Göklerin Krallığını" der. Çektiği acıların boşa gitmemesi için Ninurta'ya gidip kazanmak üzere savaşması için talimat verir:

Hücumunu başlat... kaçak Zu'yu yakala...

Korkunç saldırı öfkeni ona karşı sal...

Kes boğazını! Zu'yu ortadan kaldır!...

Yedi belâlı rüzgârını onun üstüne sal...

Bütün kasırgaları ona saldırt...

Işıma'yı ona karşı yolla...

Rüzgârların, onun Kanatlarını gizli bir yere taşısın...

Hükümdarlığın Ekur'a dönmesini sağla;

İlahî Formüllerin dönmesini sağla,

Seni yaratan babaya.

Destanın çeşitli versiyonları, yapılan savaşın tüyler ürperten tariflerini verir. Ninurta Zu'ya "oklar" atar ama "oklar Zu'nun bedenine yaklaşamaz... tanrıların Kaderler Tabletlerini elinde taşıdığı müddetçe". Fırlatılan "silâhlar tam ortasında durur" uçuşlarının. Sonu gelmeyen savaş sürüp giderken Ea, Ninurta'ya silahlarına bir *til-lum* eklemesini ve Zu'nun "kanatlar"ının "küçük dişli çark"larına ateş etmesini tavsiye eder. Bu tavsiyeye uyan ve "kanattan kanata" bağıran Ninurta til-lum'u Zu'nun küçük dişli çarklarına doğru ateşledi. Vurulduklarında, çarklar dağılmaya başladı ve Zu'nun "kanatlar"ı dönerek düştü. Zu mağlûp oldu ve Kader Tabletleri Enlil'e geri getirildi.

Zu kimdi? Bazı bilginlerin öne sürdüğü gibi bir "mitolojik kuş" muydu?

Uçabildiği açıktır. Ama bugün bir uçağa veya bir uzay gemisine binen herhangi biri de uçabilir. Ninurta da Zu kadar (ve belki de daha iyi) uçabilmektedir. Ama Ninurta bir kuş değildir; onu kendi başına veya eşi BA.U (ayrıca GU.LA diye de adlandırılır) ile gösteren birçok betimleme bunu açıkça ortaya koymaktadır. Ninurta, uçuşunu, Lagaş kentindeki kutsal bölgesinde, GİR.SU'da saklanan kayda değer bir "kuş"un yardımı ile yapmaktaydı.

Zu da bir "kuş" değildi; anlaşılan elinin altında, saklanmak için uzaklara uçabildiği bir "kuş" bulunmaktaydı. İşte böylesi "kuşlar"ın içindeki tanrılar arasında gök savaşı yapıldı. Ve Zu'nun "kuş"unu en sonunda vurup öldüren silâhın yapısı hakkında hiç şüphe duymaya gerek yoktur. Sümerce TİL ve Asurcada *til-lum* denilen kelime resimsel olarak şöyle yazılmaktadır:

ve o zamanlarda da bugün *til* kelimesinin Ibranicedeki karşılığı anlamına gelmekteydi: *"füze"*

Öyleyse Zu bir tanrıydı; Enlillik'in devrilmesini plânlamak için sebepleri olan tanrılardan biriydi; yasal vâris olan Ninurta'nın savaşmak için her sebebe sahip olduğu bir tanrı.

Acaba Zu, Enki'nin karısı DAM.KİNA'dan doğan ve yasal olarak kendisine ait olmayanı bir oyun yaparak ele geçirecek kadar sabırsız olan ilk oğlu MARDUK ("saf höyüğün oğlu") muydu?

Buna inanmak için bazı sebepler var; kız kardeşinden bir oğlan çocuğu yapmayı ve dolayısıyla Enlillik için yasal bir vâris ortaya çıkarmayı başaramayan Enki, oğlu Marduk'a güvenmekteydi. Gerçekten de, kadim Yakın Doğu M.Ö. ikinci bin yılın başlarında büyük toplumsal ve askerî alt üst oluşlarla sarsıldığında, Marduk Babil'de Sümer ve Akkad'ın ulusal tanrısı konumuna yükseltildi. Marduk, Enlil'in yerine geçerek Tanrıların Kralı olarak ilân edildi ve diğer tanrılardan ona bağlılıklarını bildirmeleri ve faaliyetlerinin kolaylıkla kontrol edilebileceği Babil'e gelip yerleşmeleri istendi. (Şekil 50)

Enlillik'in (Zu olayından çok sonraki) bu devrilişine, Babillilerin kadim metinleri tahrif etmeye yönelik yaygın çabaları eşlik etti. En önemli metinler, Anu veya Enlil ve hatta Ninurta yerine Marduk'u Göklerin Efendisi, Yaratıcı, Rahîm, Kahraman olarak gösterecek biçimde yeniden yazıldı veya değiştirildi. Değiştirilen hikâyeler arasında "Zu'nun Hikâyesi" de vardı; Babil versiyonuna göre Zu ile savaşan (Ninurta değil) Marduk idi. Bu versiyonda, Marduk övünüyordu: *"Mahasti moh il Zu" ("Tanrı Zu'nun kafatasını tuzla buz ettim").* Öyleyse, Zu'nun Marduk olamayacağı açıktır.

Zaten "Bilimler Tanrısı" Enki'nin, Ninurta'yı kendi oğlu Marduk'a karşı kullanacağı başarılı silâhların seçimi konusunda yönlendirmesi de pek mantıklı değildir. Tavrından ve Ninurta'yı "Zu'nun boğazını kesmeye" zorlayışından anlaşıldığı kadarıyla Enki, kaybeden kim olursa olsun bu savaştan kârlı çıkmayı beklemekteydi. Tek mantıklı çıkarım, Zu'nun da bir biçimde Enlillik için yasal bir vâris olmasıdır.

Şekil 50

Bu da tek bir tanrıyı işaret eder: Nanna, Enlil'in resmî eşi Ninlil'den ilk doğan oğlu. Eğer Ninurta ortadan kalkacak olursa, Nanna'nın önünde verasete giden engelsiz bir yol olacaktı.

Nanna (NAN.NAR'ın -"parlak olan"- kısaltılmışı), çağlar aşıp bize kadar, daha iyi bilinen Akkadca (veya "Samîce") adı *Sin* ile geldi.

Enlil'in ilk oğlu olarak Sümer'in en iyi bilinen şehir devleti UR ("şehir") üstünde hükümranlık ona verildi. Oradaki tapınağının adı E.GİŞ.NU.GAL ("tahtın tohumunun evi") idi. Nanna ve eşi NİN.GAL ("büyük hanım"), bu mekândan şehrin ve şehir halkının işlerini büyük bir iyilikle sürdürmekteydiler. Ur halkı ilâhi yöneticilerini büyük bir sevecenlikle anıyor, tanrılarına "Nanna Baba" ve benzer sevecen lâkaplar takıyorlardı.

Ur'un bereket ve bolluğu, şehir halkı tarafından doğrudan Nanna'ya atfedilmekteydi. Ur'un (tanrının lütfuyla) yöneticilerinden biri olan Şulgi, M.Ö. üçüncü bin yılın sonunda Nanna'nın "evi"ni "bollukla dolu bir ağıl", koyunların çoğaldığı ve öküzlerin kesildiği "ekmek adaklarının bereketli yeri", davul ve zilli tefin sesinin duyulduğu tatlı müzikle dolu bir yer olarak tarif eder.

Koruyucu tanrısı Nanna'nın yönetimi altında Ur, Sümer'in tahıl ambarı hâline gelir; diğer her yerdeki tapınaklara tahıl kadar koyun ve davar da sağlar. "Ur'un Yıkılışı Üstüne Ağıt" başlıklı merin bize, negatif bir yolla, felâketten önce Ur'un nasıl olduğunu anlatmaktadır:

Nanna'nın ambarlarında tahıl yok.

Tanrıların akşam yemekleri, tatsız;

büyük yemek salonlarında, şarabın ve balın sonu gelmiş...

Tapınağının ulu fırınında, ne öküzler ne koyunlar hazırlanmakta;

Nanna'nın büyük Prangalar Yerinde: öküzlere emirleri verilen yerde uğultu kesilmiş-sessizliği çok büyük...

Öğütme taşı ve havan tokmağı hareketsiz...

Adak sandalları, adak taşımıyor artık...

Nippur'daki Enlil'e adak ekmeği getirmiyor.

Ur'un nehri boş, sandallar işlemiyor...

Kıyılarında yiyecek bitmiyor, uzun otlar sarmış.

"Rüzgâra karışan ağıllara", terk edilen ahırlara, giden çobanlara ve sürü güdenlere ağıt yakan bir diğer ağıt ise çok gariptir: Ur halkı tarafından değil, tanrı Nanna ve eşi Ningal tarafından yazılmıştır. Bu ve Ur'un düşüşü üstüne yazılmış diğer ağıtlar, sıra dışı bir olayın travmasını gözler önüne sermektedir. Sümer metinleri bizi, Nanna ve Ningal'in felâket tamamlanmadan hemen önce şehri terk ettikleri konusunda bilgilendirir. Bu dokunaklı biçimde tarif edilen, acele bir ayrılıştır:

şehrini seven Nanna, şehirden ayrıldı.

Ur'u seven Sin, artık evinde oturmadı.

Ningal...

düşman bölgesinden geçip şehrinden kaçarken, aceleyle bir giysiye sarındı,

Evinden ayrıldı.

Ur'un düşüşü ve tanrılarının sürgün edilişi, ağıtlarda Anu ve Enlil'in kasti kararlarının sonuçları olarak tarif edilmektedir. Cezayı kaldırsınlar diye Nanna'nın yalvarıp yakardığı da bu ikisidir.

Anu'm, tanrılar kralı,

"Bu kadarı yeter" desen;

Enlil'im, ülkeler kralı, hoş bir kader biçsen!

Doğrudan Enlil'e başvuran "Sin, ıstırap çeken kalbini babasına açar; Enlil'i selâmlar, onu doğurtan babayı" ve ona yalvarır:

Ey beni doğurtan babam,

Ne zamana dek düşmanca bakacaksın özür dileyişime?

Ne zamana dek?...

Sebebi olduğun bu eza çeken kalpte bir alev gibi titreşen-lütfen dostça bakıver.

Ağıtların hiçbir yerinde Anu'nun ve Enlil'in gazabının sebebi açıklanmaz. Ama eğer Nanna Zu ise, cezası da darbe yapma suçuna denk olmalıydı. Acaba Zu, o muydu?

Şüphesiz Zu olabilirdi çünkü Zu bir tür uçan makineye sahipti; Ninurta'dan kaçtığı ve Ninurta'yla savaştığı "kuş"a. Sümer metinleri onun " Gök Sandalı"ndan hayranlıkla söz eder.

Baba Nannar, Ur'un Efendisi...

Muhteşemliği, Gök Sandalında olan...

Efendi, Enlil'in ilk oğlu.

Gök Sandalında yükseldiğinde,

Muhteşemsin.

Enlil elini süsledi Kalıcı bir asayla,

Ur'un üstünde Kutsal Sandal'da yükseldiğinde.

Ek kanıtlar da vardır. Nanna'nın diğer adı Sin, ZU.EN'in bir başka telâffuzu olan SU.EN'den türemiştir. İki heceli bir kelimenin aynı karmaşık anlamı, hecelerin sırasını değiştirmekle de elde edilebilir: ZU.EN ve EN.ZU, bir diğerinin "ayna" kelimesidir. ZU.EN olan Nanna/Sin, EN.ZU'dan ("efendi Zu") başkası değildir. En-lillik'i ele geçirmeye kalkışanın o olduğu sonucuna varmalıyız.

Artık efendi Zu'nun (Sin), Ea'nın önerilerine rağmen, niçin idamla değil de sürgünle cezalandırıldığını anlayabiliriz. Hem Sümer metinleri ve hem de arkeolojik bulgular, Sin ve eşinin Harran'a, birkaç nehir ve dağlık arazi tarafından korunan Hurri şehrine kaçtığını belirtmektedir. Şunu da belirtmek gerekiyor: İbrahim’in babası Terah'ın önderliğindeki klanı, Ur'u terk ettiklerinde, onlarda yönlerini Harran'a çevirmişlerdi; Vaadedilmiş Topraklar'a gitmeden önce orada uzun yıllar oturmuşlardı.

Ur her zaman için Nanna/Sin'e adanmış bir şehir olarak kalmasına rağmen, Harran onun için çok uzun bir süre mekân olmuş olmalıdır zira Ur'a benzetilerek inşa edilmiştir; tapınakları, binaları ve caddeleri neredeyse tamamen aynıdır. Andre Parrot *[Abraham et son temps* (İbrahim ve Çağı)] bu benzerlikleri "Haran kültünün Ur kültünün tam bir kopyasından başka bir şey olmadığına dair her kanıt mevcuttur" diyerek özetlemektedir.

Harran'daki -bin yıl içinde tekrar tekrar inşa edilen- Sin tapınağı elli yıldan fazla süren kazılar sırasında gün ışığına çıkarıldığında, buluntular arasında üstlerine çok ilginç bir kaydın kazındığı iki stela (bir olay anısına dikilen taş sütunlar) vardı. Bir Sin yüksek rahibesi olan *Adadguppi* tarafından dikte edilen bir kayıttı bu; rahibenin Sin'in bilinmeyen önceki bir zamanda dönüşü için nasıl dua ettiğini ve plânlar yaptığını anlatmaktaydı.

Sin, tüm tanrıların kralı,

şehrine ve tapınağına kızdı, ve Göğe çıktı.

İğrenen veya kederlenen Sin'in "toplandığı" ve "Göğe çıktığı" diğer yazıtlar tarafından da desteklenir. Bunlar bize, Asur kralı Asurbanipal'in belirli düşmanlardan kutsal bir "en pahalı yeşim benzeri bir taştan yapılma silindir mührü" geri aldığını ve "üstüne Sin'in bir resmini çizerek daha da iyi hâle getirdiğini" anlatırlar. Ayrıca kutsal taşın üstüne "Sin'e bir methiye" kazıdığını ve "bunu Sin'in imgesinin boynuna astığını" yazar. Sin'in bu taş mührü, eski zamanlardan kalma bir yadigâr olmalıdır, zira daha sonra "bunun o günlerde, düşmanın yaptığı imha sırasında yüzü tahrip edilmiş olan" olduğu belirtilir.

Asurbanipal'in hükümdarlığı sırasında doğmuş olan yüksek rahibenin kendisinin de kraliyet kanı taşıdığı düşünülmektedir. Sin'e başvurusunda, pratik bir "anlaşma" önerir: Rahibenin oğlu Nabonid'in Sümer ve Akkad'ın yöneticisi olmasına yardım etmesi karşılığında Sin'in güçlerini hasımlarına üstün gelmesi için geri alacaktı. Tarihî kayıtlar M.Ö. 555'te, o sıralarda Babil ordularının komutanı olan Nabonid'in, arkadaşı olan subaylar tarafından tahta çıkartıldığını doğrulamaktadır. Bu işte, kendisine doğrudan Sin'in yardım ettiğini belirtir. Nabonid'in yazıtları bizi "ortaya çıkışının ilk gününde" Sin'in "Anu'nun silâhını" kullanarak göklere "bir ışık huzmesiyle dokunabildiğini" ve düşmanlarını aşağıdaki Dünya'ya düşürdüğünü söyleyerek bilgilendirir.

Nabonid, annesinin tanrıya verdiği sözü tutar. Sin'in tapınağı E.HUL.HUL'u ("büyük neşe evi") yeniden inşa eder ve Sin'i en üstün Tanrı olarak ilân eder. İşte o zaman Sin "Anu-grubunun gücünü" eline geçirebildi, "Enlil-grubunun tüm gücünü kuşandı ve Ea-grubunun tüm gücünü devraldı; böylece tüm Göksel Kudretleri kendi eline almış oldu." Böylece gaspçı Marduk'u yenerek, hatta Marduk'un babası Ea'nın güçlerini de ele geçirerek Sin "İlahî Hilâl" unvanını kazandı ve ününü sözde Ay Tanrısı olarak yaptı.

İğrenerek Göklere geri döndüğü bildirilen Sin, nasıl olmuş da Dünya'da böyle-si beceriler sergileyebilmişti?

Sin'in gerçekten de "öfkeli emrini unuttuğunu... ve Ehulhul tapınağına geri dönmeye karar verdiğini" onaylayan Nabonid bir mucizenin gerçekleştiğini iddia eder. "Eski günlerden beri Ülkede meydana gelmemiş olan" bir mucizedir bu: Bir ilâh "Göklerden aşağı inmişti."

Bu Sin'in büyük mucizesiydi,

Meydana gelmemişti Ülkede, eski günlerden beri;

Ülkenin halkı

ne görmüş, ne de yazmışlardı

Kül tabletler üstüne, sonsuza dek korumak için:

Sin,

tüm tanrıların ve tanrıçaların efendisi,

Göklerde oturan,

Göklerden aşağı inmişti.

Ne yazık ki, Sin'in Dünya'ya geri döndüğü yer ve tarzla ilgili ayrıntılar verilmemiştir. Ama Haran'ın dışındaki tarlalarda olduğunu biliyoruz; kendisine "eski ülke"den bir gelin bulmak için Kenan'dan gelmekte olan Yakup gördü ki, "yer üzerinde bir merdiven dikilmiş ve başı göklere ermişti; ve işte, onda Tanrı'nın melekleri çıkmakta ve inmekte idiler".

Nabonid, Nanna/Sin'e kudretini ve tapınaklarını geri verirken, aynı zamanda Sin'in ikiz çocukları olan IN.ANNA ("Anu'nun hanımı") ve UTU ("ışıldayan")'ya tapıncı da geri getirdi, tapınaklarını yeniden kurdu.

İkizler, Sin'in resmî eşi olan Ningal'den doğmuştu; yani doğum yoluyla İlâhî Hanedanın üyeleriydiler. İnanna teknik olarak ilk doğan idi ama ikiz erkek kardeşi Utu ilk doğan oğul idi; yani, hanedanın yasal vârisi. Esav ve Yakup'unki gibi benzer durumlarda mevcut olan rekabetin tersine, iki ilâhî çocuk birbirlerine çok yakın bir şekilde büyüdü. Deneyimleri ve maceraları paylaştılar, birbirlerinin yardımına koştular ve İnanna iki tanrıdan birini koca olarak seçmek zorunda kaldığında, öğüt almak için erkek kardeşine başvurdu.

İnanna ve Utu, Dünya'da sadece tanrıların var olduğu o uzun zaman öncesinde doğmuştu. Utu'nun şehir-alanı olan Sippar, Sümer'de tanrılar tarafından kurulmuş olan ilk şehirler arasında sayılmaktadır. Nabonid, Utu'nun Sippar'daki tapınağı E.BABBARA'yı ("ışıldayan ev") tekrar inşa etmek işini üstlendiğinde bir yazıtta şöyle belirtir:

Eski temel platformunu araştırdım tapınağın, ve toprağı on sekiz kübit kazdım,

Utu, Ebabbara'nın Büyük Efendisi...

3.200 yıldır benden önce gelmiş hiçbir kralın görmediği Naram-Sin'in, Sargon'un oğlunun temel-platformunu bana bizzat kendisi gösterdi.

Sümer'de uygarlık gelişmeye başladığında ve insan, Nehir'ler Arasındaki Di-yar'daki tanrılara katıldığında, Utu esasen kanun ve adalet ile ilişkili hâle geldi. Anu ve Enlil'e seslenenlerden ayrı olarak bazı ilk kanun maddeleri, "Utu'nun gerçek sözüne uygun olarak" oluşturulduklarından, onlara uyulması gerekmekteydi. Babil kralı Hammurabi kendi kanunlarını bir stelaya kazıttı; stelanın en tepesinde kral, kanunları bir tanrıdan alırken resmedilmektedir. (Şekil 51)

Sippar'da ortaya çıkarılan tabletler, şehrin kadim zamanlardaki ününü adil kanunları olan bir yer olarak belirtmektedir. Bazı metinler Utu'yu tanrıları da insanları da yargılarken resmetmektedir; aslında Sippar, Sümer'in "yüksek mahkemesi"ydi.

Şekil 51

Utu'nun savunduğu adalet; Yeni Ahit'te kaydedilen Dağdaki Vaaz'ı hatırlatmaktadır. Bir "bilgelik tableti" Utu'yu memnun etmek için şu davranışı tavsiye etmektedir:

Rakibine kötülük yapma,

Sana kötülük yapana iyilikle karşılık ver,

Düşmanını adalete bırak...

Kalbinin kötülüğe meyletmesine izin verme...

Sadaka için dileneneyemesi için yemek, içmesi için şarap ver...

Yardımsever ol, iyilik yap.

Adaleti sağladığı ve baskıcılığı önlediği için ve belki de daha sonra göreceğimiz diğer nedenlerle, Utu yolculuk edenlerin koruyucusu olarak düşünülmekteydi. Ancak, Utu'ya verilen sıfatlardan en bilineni ve en kalıcı olanı onun parlaklığıyla ilgilidir. İlk zamanlardan beri, Babbar ("ışıldayan") olarak adlandırılmaktaydı. O, "geniş bir ışık saçan Utu"dur, "Göğü ve Yeri aydınlatandır.

Hammurabi, yazıtında, tanrıyı Samî dillerinde "Güneş" anlamına gelen Ak-kadca ismi Şamaş ile çağırır. Dolayısıyla, bilginlerce Utu/Şamaş'ın Mezopotamya Güneş Tanrısı olduğu varsayılmıştır. İlerledikçe göstereceğimiz gibi, göksel dengi olarak Güneş ile ilişkilendirilmenin yanı sıra, bu tanrının büyükbabası Enlil tarafından kendisine verilen özel görevleri yerine getirirken "parlak bir ışık saçtığı"na dair ibarelerde başka bir özellik daha vardır.

Kanun maddelerinin ve mahkeme kayıtlarının, Mezopotamya halklarının arasındaki Utu/Şamaş adındaki bir ilâhın gerçek mevcudiyetine dair insan tanıklıkları olması gibi; Akkadca adı İştar olan tanrıça İnanna'nın da fiziksel mevcudiyeti ve varlığına dair sayısız yazıtlar, metinler, ilâhîler,

kehanetler, dualar ve tarifler vardır. M.Ö. 1300'lerde bir Mezopotamya kralı, İnanna'nın erkek kardeşinin şehri Sip-par'daki tapınağının, kralın döneminde sekiz yüz yıllık olan temellerinin üstünde yeniden inşa ettirmiş olduğundan söz eder. Ama onun merkez şehri Uruk'ta, onunla ilgili hikâyeler eski zamanlara dek gider.

Romalılarca Venüs, Yunanlılarca Afrodit, Kenanlılar ve İbranilerce Astarte, Asurlular ve Babilliler ve Hititler ve diğer kadim halklarca İştar veya Eşdar, Akkad ve Sümerlilerce İnanna veya İnnin veya Ninni diye bilinen ve diğer birçok lâkabı ve sıfatı olan İnanna tüm zamanların Savaş Tanrıçası ve Aşk Tanrıçasıydı; hiddetli, güzel bir dişiydi; Anu'nun sadece büyük büyük, kız torunu olmasına rağmen, Gök ve Yerin Büyük Tanrıları arasında kendisine önemli bir yer açmıştı kendi çabasıyla.

Anlaşılan genç bir tanrıça olarak, Sümer'in doğusunda uzak bir diyara, Aratta Ülkesinde bir bölgeye atanmıştı. "Ulu olan, İnanna, tüm diyarın kraliçesi"nin "evi" oradaydı. Ama İnanna'nın hırsı daha büyüğü içindi. Uruk şehrinde Anu'nun sadece Dünya'ya arada bir yaptığı devlet ziyaretlerinde kullandığı büyük tapınağı durmaktaydı ve İnanna bu kudret merkezine göz koydu.

Sümer kral listeleri, Uruk'un ilk ilâhî olmayan yöneticisinin tanrı Utu'nun bir insan kadından doğan oğlu *Meşkiaggaşer* olduğunu belirtir. Onu, büyük bir Sümer kralı olan oğlu *Enmerkar* izledi. Öyleyse İnanna, Enmerkar'ın büyük halası idi; ve kendisinin uzaklardaki Aratta yerine aslında Uruk'un tanrıçası olması gerektiği konusunda onu ikna etmek için pek zorluk çekmedi.

"Enmerkar ve Aratta'nın Efendisi" adında uzun ve büyüleyici bir metin, En-merkar'ın Aratta'ya elçiler göndererek, mümkün olan her türlü ikna yolunu kullanıp, bir "sinir harbi" ile Aratta'yı nasıl boyun eğmeye zorladığını tasvir eder çünkü "İnanna'nın hizmetkârı olan efendi Enmerkar, onu Anu'nun Evi'nin kraliçesi yapmıştı". Destanın pek net olmayan sonu bir mutlu sonu ima eder: İnanna Uruk'a taşınırken, "Aratta'daki evini terk etmez." "İki şehir arasında gidip gelen bir tanrıça" hâline geldiğini söylemek uygun olabilir, zira İnanna/İştar diğer metinlerden anlaşıldığı kadarıyla maceraperest bir seyyahtır.

Anu'nun Uruk'taki tapınağına yerleşmesi, Anu'nun bilgisi ve rızası olmaksızın gerçekleşemezdi ve metinler böylesi bir rızanın nasıl sağlandığına dair güçlü ipuçları vermektedir. Kısa süre sonra İnanna, "Anu'nun sevgilisi" anlamına gelen "Anu-nitum" lakabıyla anılmaya başlandı. Metinlerde ondan "Anu'nun kutsal hanımefendisi" diye söz ediliyordu ve anlaşıldığı kadarıyla İnanna Anu'nun sadece tapınağını değil, Uruk'a geldiğinde veya birkaç kez bildirildiğine göre onun Göksel Evine çıktığında Anu'nun yatağını da paylaşmaktaydı.

Böylece kendisini Uruk'un tanrıçası ve Anu'nun tapınağının hanımefendisi konumuna çıkartan İştar, Uruk'un önemini ve kendi kudretlerini çoğaltmak üzere hileler kullanmaya devam etti. Fırat'ın aşağılarında kadim şehir Eridu, yani Enki'nin merkezi vardı. Enki'nin tüm sanatlar ve uygarlık bilimlerindeki büyük bilgisini bildiğinden, İnanna bu gizleri elde etmek için yalvarmaya, ödünç almaya ve çalmaya yönelir. "Kişisel cazibesini" Enki (büyük amcası) üstünde kullanma niyetiyle, İnanna ona yalnızken uğramaya karar verir. Bu durum Enki'nin dikkatinden kaçmaz; baş kâhyasına iki kişilik akşam yemeği hazırlaması için talimat verir.

Gel kâhyam İsimud, emirlerimi duy; sana bir şey diyeceğim, sözümü duy:

Bakire, tek başına, yolunu Abzu'ya yöneltti...

Bakire Eridu'nun Abzu'suna girsin,

Ona tereyağlı arpa keki veresin,

Ona içini serinletecek soğuk sular,

Bira veresin...

Sarhoş ve mutlu olan Enki, İnanna için her şeyi yapmaya hazırdır. O ise bir yüksek uygarlığın temeli olan ilâhî formülleri ister açık açık. Enki ona aralarında yüksek efendilik, Krallık, rahiplik işlevleri, silâhlar, yasal işlemler, kâtiplik, tahta işlemeciliği, hatta müzik enstrümanları ve tapınak fahişeliği bilgisi de olan yüz adet formül verir. Enki ayılana ve ne yaptığının farkına varana dek İnanna çoktan Uruk'un yolunu tutmuştur. Enki ardından "ürkünç silâhlarını" yollar ama boşunadır, zira İnanna "Gök Sandalı" ile hızla Uruk'a kaçmıştır.

Büyük bir sıklıkla İnanna çıplak bir tanrıça olarak resmedilir; güzelliğini sergiler, hatta bazen bedeninin alt kısımlarını göstermek için eteklerini yukarı kaldırırken gösterilmiştir. (Şekil 52)

M.Ö. 2.900'lerde Uruk'un yöneticisi ve yine (bir insan baba ve tanrıçadan doğan) kısmen ilâhî olan Gılgamış, İnanna'nın, resmî bir eşi olduktan sonra bile kendisini nasıl baştan çıkardığını anlatır. Bir savaştan sonra yıkanıp da "bir kuşakla bağlanan, kürklü bir palto giydiğinde";

Muhteşem İştar, onun güzelliğini fark etti,

"Gel, Gılgamış, sevgilim ol!

Bana meyveni bahşet!

Sen benim erkeğim ol, ben senin dişin olayım.

Şekil 52

Ama Gılgamış işin sonunu bilmektedir. "Sevgililerinden hangisini sonsuza dek sevdin?" diye sorar. "Çobanlarından hangisi seni hep memnun etti?" İnanna'nın aşk maceralarının uzun bir listesini yapar ve onu reddeder.

Zaman geçtikçe ve panteonun daha yüksek rütbelerine eriştikçe ve böylece devlet işlerinde daha çok sorumluluk aldıkça, İnanna/İştar daha fazla askerî nitelik sergilemeye başlar ve tepeden tırnağa silahlı bir Savaş tanrıçası olarak resmedilir. (Şekil 53)

Asur kralları tarafından bırakılan yazıtlarda krallar onun emriyle ve onun için nasıl savaşlara gittiklerini, ne zaman bekleyecekleri ve ne zaman saldıracaklarını nasıl doğrudan öğütlediğini, bazen orduların başında nasıl yürüdüğünü ve en azından bir keresinde bir tecelli lütfedip bütün taburların gözü önünde göründüğünü anlatırlar. Onların sadakati karşılığında, o da Asur krallarına uzun ömür ve başarı sözü vermişti. "Göklerdeki Altın Oda'dan sizleri hep gözleyeceğim" diye onları rahatlatmıştı.

Şekil 53

Azılı bir savaşçıya dönüşmesinin nedeni, onun da Marduk'un hükümranlığa yükselmesiyle zor zamanlar yaşaması mıydı? Yazıtlarından birinde Nabonid şöyle der: "Uruk'un İnanna'sı, yedi aslanın koşulduğu bir araba süren, bir altın iç odada yaşayan ulu prenses - Uruk'un sakinleri Erba-Marduk'un yönetimi sırasında onun iç odasını kaldırıp, aslanlarını saldılar." Nabonid'e verdiği ifadede İnanna, bu yüzden E. Anna'yı öfkeyle terk ettiğini ve (adını vermediği) uygunsuz bir yerde kaldığını" bildirir. (Şekil 54)

Belki de sevgiyi güç ile birleştirmeyi amaçlayarak, çevresi pek kalabalık olan İnanna koca olarak Enki'nin daha küçük oğullarından DU.MU.Zİ'yi seçer. Kadim metinlerin birçoğu bu ikisinin aşkları ve kavgaları ile ilgilidir. Bazıları son derece güzel ve canlı bir cinsellik içeren aşk şarkılarıdır. Diğerleri -yolculuklarından birinden dönen- İştar'ın Dumuzi'yi yokluğundan yararlanırken bulmasıyla ilgilidir. Yakalanmasını ve kız kardeşi E.REŞ.Kİ.GAL ve kocası NER.GAL tarafından yönetilen bir bölge olan Aşağı Dünya'ya sürülmesini ayarlar. En bilinen Sümer ve Akkad metinlerinden bazıları İştar'ın sürgün edilen sevgilisini aramak için Aşağı Dünya'ya yaptığı yolculukla ilgilidir.

Şekil 54

Enki'nin bilinen altı oğlundan üçü Sümer metinlerinde sunulur: en sonunda üstünlüğü ele geçiren ilk doğan Marduk; Aşağı Dünya'nın yöneticisi hâline gelen Nergal ve İnanna/İştar ile evlenen Dumuzi.

Enlil'in de hem insan hem de ilâhların meselelerinde önemli roller oynayan üç oğlu vardır: Enlil'in kız kardeşi Ninhursag'dan doğan oğlu Ninurta yasal vâristir; Enlil'in resmi eşi Ninlil'den ilk doğan oğul Nanna/Sin ve Ninlil'den doğan daha küçük bir oğul olan, sıklıkla Adad ("sevgili") diye çağrılan İŞ.KUR ("dağ gibi", "uzak dağlık diyar").

Sin'in erkek kardeşi ve Utu ve İnanna'nın amcası olan Adad, onlarla birlikteyken kendi evinde olduğundan daha rahat gibi görünmektedir. Sümer metinleri bu dördünü sürekli grup hâlinde gösterir. Anu'nun Uruk'a yaptığı ziyaretlerle bağlantılı törenler de bu dördünden bir grup olarak söz eder. Anu'nun avlusuna girişi tarifeden bir metin, taht odasına "Sin, Şamaş, Adad ve İştar kapılarından" geçerek ulaşıldığını bildirir. İlk olarak V. K. Shileiko (Rusya Maddî Kültür Tarihi Akademisi) tarafından yayınlanan bir metin, bu dördünün birlikte gece odalarına çekilişini şairane biçimde anlatmaktadır.

En büyük yakınlık İştar ve Adad arasında mevcutmuş gibi görünmektedir; hatta bu ikisi yan yana

resmedilmiştir; tıpkı Şekil 55'te (halka ve şimşeği tutan) Adad ve yayını tutan İştar tarafından kutsanan bir Asur hükümdarını gösteren bu rölyefteki gibi. (Üçüncü ilâh, yıpranma nedeniyle tanınamamaktadır.) (Şekil 55) Bu "yakınlıkta", İştar'ın "sabıka kaydı" dikkate alındığında, plâtonik bir ilişkiden daha fazlası da var mıydı? Eski Ahit'teki şarkılar şarkısında, hoppa kızın sevgilisine *dod* (hem "sevgili" hem de "amca" anlamına gelen bir kelime) demesi dikkate değer. Yoksa İşkur'un Sümerce DA.DA'dan türeyen Adad diye çağrılması, sevgili olan amca oluşundan mıdır?

Şekil 55

Ama İşkur sadece bir playboy değildi; kudretli bir tanrıydı, babası Enlil tarafından güçlerle ve bir fırtına tanrısının ön şartları ile donatılmış bir tanrı. Kendisine tıpkı Hurri/Hititlerin Teşup ve Urartuların Teşubu ("rüzgâr üfleyen")'su, Amoritle-rin Ramanu'su ("gürüldeyen"), Kenanlıların Ragimu'su ("doluları fırlatan"), Hint-Avrupalıların Buriaş ("ışıkyapan")'ı, Samîlerin Mcir'i (gökleri "aydınlatan") gibi saygı duyulurdu. (Şekil 56)

Hans Schlobies'in *[Der Akkadische Wettergott in Mesoptamen* (Mezopotamya'da Akkad Hava Tanrısı)] gösterdiği gibi, British Museum'da saklanan bir tanrılar listesi, İşkur'un gerçekten de Sümer ve Akkad'dan uzaktaki topraklardaki ilâhî efendi olduğunu, netleştirmektedir. Sümer metinlerinin ortaya çıkardığı gibi, bu durum tesadüf eseri değildir. Anlaşıldığına göre Enlil, küçük oğlunu Mezopotamya'nın kuzey ve batısındaki dağlık toprakların "Yerli İlâhı" hâline gelmesi için bilhassa yollamıştır.

Enlil en küçük ve en sevdiği oğlunu niçin Nippur'dan uzağa yollamıştı?

Bulunan birkaç Sümer destanı, genç tanrılar arasındaki tartışmaları ve hatta kanlı çarpışmaları anlatır. Birçok silindir mühür, tanrı tanrıya savaş sahneleri göstermektedir (Şekil 57); anlaşılan o ki, Enki ve Enlil arasındaki orijinal husumet çocuklarına taşınmış ve yoğunlaşmıştır, bazen kardeşin kardeşe düştüğü görülür; Kabil ve Habil'in ilâhî hikâyesindeki gibi. Bu çarpışmalardan bazıları Kur diye tanımlanan bir ilâha karşıdır; büyük olasılıkla Işkur/Adad'a karşı. Bu durum, En-lil'in en küçük oğlunu, veraset için yapılan tehlikeli savaşların dışında tutmak amacıyla uzak bir bölgeye yollamayı niçin uygun gördüğünü açıklamaktadır.

Anu, Enlil ve Enki'nin oğullarının ve onların çocuklarının hanedanlık silsilesindeki konumları, özgün

bir Sümer aracıyla netleşir: belirli tanrılara *sayısal rütbe* atfetme. Bu sistemin keşfi, Sümer uygarlığı çiçek açtığında Gök ve Yerin Tanrılarının Büyük Meclisindeki üyeleri de ortaya çıkarır. Bu Üstün Panteonun on iki ilâhtan oluştuğunu görürüz.

Şekil 56

Şekil 57

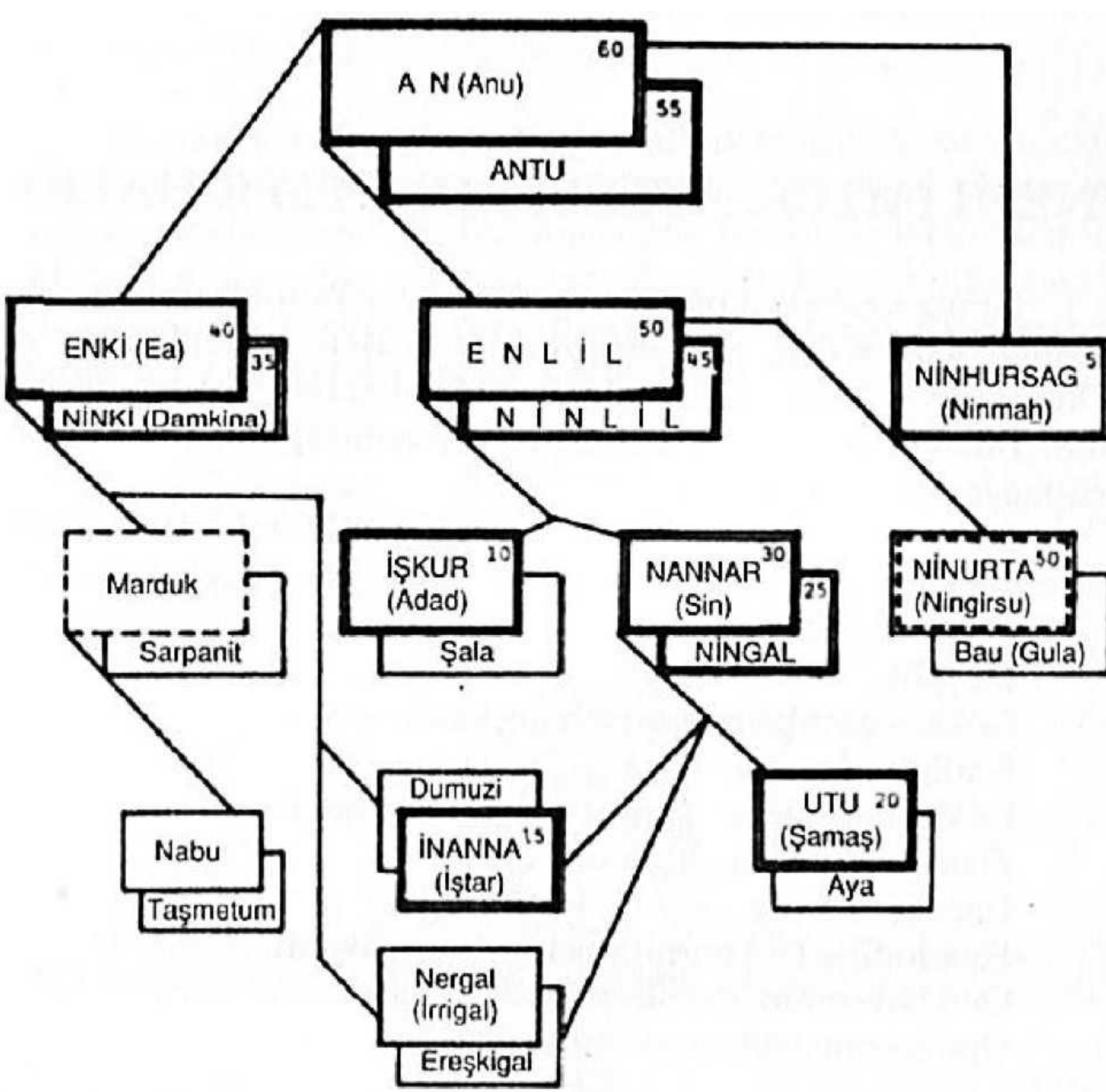
Büyük Tanrılara şifresel bir sayı sisteminin uygulandığına dair ilk ipucu, Sin, Şamaş ve İştar adlı tanrıların adlarının yerine bazen 30, 20 ve 15 rakamlarının konduğunun keşfiyle ortaya çıktı. Sümer altılı sistemindeki en yüksek birim olan 60 Anu'ya atfedilmişti; Enlil 50 "idi", Enki 40 ve Adad 10. 10 sayısı ve onun 60 aslî sayısı içindeki katları, eril ilâhlara atfedilmişti; bu nedenle sonu 5 ile biten rakamların dişil ilâhlara atfedilmiş olması mantıklı görünmekteydi. Bundan yola çıkarak, aşağıdaki şifreli tablo ortaya çıkar:

Eril	*Dişil*
60- Anu	55- Antu
50- Enlil	45- Ninlil
40- Ea/Enki	35- Ninki
30- Nanna/Sin	25- Ningal
20- Utu/Şamaş	15- İnanna/iştar
10- İşkur/Adad	5- Ninhursag
6 eril İlah	***6 dişil İlah***

Ninurta'ya da, babası gibi 50 sayısının atfedildiğini öğrendiğimizde şaşırmamalıyız. Diğer bir deyişle, hanedandaki rütbesi şifreli bir mesajla aktarılır: Eğer Enlil giderse, sen, Ninurta, onun yerine geçersin, ama o zamana dek, On İkilerden biri değilsin, çünkü "50" rütbesi dolu.

Marduk Enlillik'e darbe yaptığında, tanrıların "50" rütbesinin kendisinde olduğunu belirtecek "elli ismi" kendisine bahşetmesi konusunda ısrar ettiğini öğrendiğimizde de şaşırmamalıyız.

Sümer'de daha birçok tanrı vardır; Büyük Tanrıların çocukları, torunları, yeğenleri ve kuzenleri; ayrıca "genel görevlere" atanmış (denilebilecek) Anunnakiler adıyla anılan birkaç yüz tanrı daha vardır. Ama sadece on ikisi Büyük Grubu oluşturur. Eğer bir tablo hâlinde gösterirsek bunlar, bunların aile ilişkileri ve hepsinden de önemlisi hanedandaki veraset konumları daha kolay anlaşılabilir:

NEFİLİMLER: ATEŞLİ ROKETLER HALKI

Sümer ve Akkad metinleri, Gök ve Yer Tanrılarının, istediklerinde Dünya'dan yükselebilmekte, göklere çıkabilmekte ve Dünya'nın göğünde gidip gelebilmekte oldukları konusunda kadim Yakın Doğu halkının son derece emin olduğu yolunda hiçbir şüpheye yer vermez.

İnanna/İştar'ın tanımlanamayan bir kişi tarafından tecavüze uğramasıyla ilgili bir metinde, o kişi yaptığını şöyle savunur:

Bir gün,

Gökleri geçtikten, dünyayı geçtikten sonra-

Kraliçem İnanna,

Gökleri geçtikten, dünyayı geçtikten sonra-

Elam ve Şubur'u geçtikten sonra,

Geçtikten sonra...

Hieorodule (*) yorgun yaklaştı, uyuyakaldı.

Onu bahçemin köşesinden gördüm;

Öptüm onu, çifitleştim onunla.

Burada birbirinden uzak birçok diyarın üzerinden geçen -ki bu uçmak ile mümkün olacak bir yetenektir- İnanna, bir başka sefer uçuşundan kendisi söz eder.

S. Langdon'un *[Revue d'Assyri-ologie et d'Archeologie Orientale* (Doğu Arkeolojisi ve Asuroloji Dergisi)] "İnnini'ye Klâsik Ayin" adını verdiği bir metinde, tanrıça kendi şehrinden sürülüşüne ağıtlar yakar. Enlil'in talimatlarıyla harekete geçen,

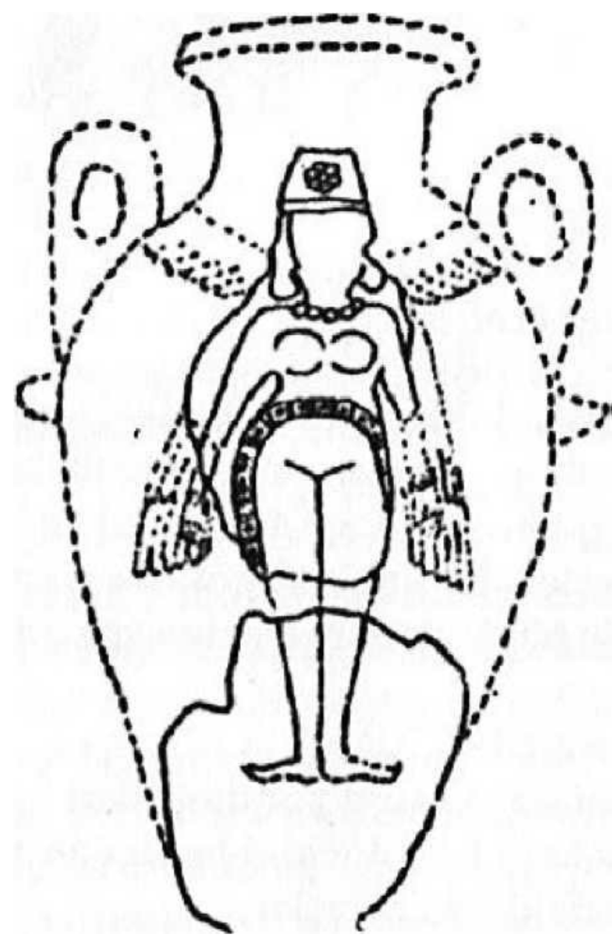
* Belirli bir tanrının hizmetinde kullanılan bir tapınak kölesi.

"Göklerin sözünü getiren" bir elçi, taht odasına girer ve "yıkanmamış ellerini sürer" ve daha birçok saygısızlıktan sonra;

Tapınağımdan uçmama Sebep oldular benim;

Bir Kraliçeyim ama şehrimden bir kuş gibi uçmama sebep oldular benim.

İnanna'da olduğu kadar diğer büyük tanrılarda da var olan bu yetenek, tanrıları -görmüş olduğumuz gibi, diğer her açıdan antropomorfik- kanatlı resmeden kadim ressamlar tarafından sık sık belirtilmiştir. Sayısız betimlemede görülebileceği gibi kanatlar, bedenin bir parçası, yani doğal kanatlar değil, daha ziyade tanrının giysisine takılmış bir süstür. (Şekil 58)

Şekil 58

Birçok kadim metinde çok uzaklara yaptığı yolculuklarından söz edilen İnan-na/İştar, Aratta'daki ilk uzak bölgesi ile Uruk'taki mekânı arasında gidip gelir. Eri-du'da Enki'ye ve Nippur'da Enlil'e uğrar ve Sippar'daki karargâhında erkek kardeşi Utu'yu ziyaret eder. Ama en bilinen yolculuğu, kız kardeşi Ereşkigal'in bölgesi olan Aşağı Dünya'ya yaptığı seyahattir. Bu yolculuk sadece destanlara değil, silindir mühürler üstündeki sanatsal betimlemelere de konu olmuştur; işte, Sümer'den Aşağı Dünya'ya uçarak geldiğini vurgulamak için tanrıçayı kanatlarıyla gösteren bir silindir mühür. (Şekil 59)

Şekil 59

Bu tehlikeli yolculukla ilgili metinler, yolculuğun başlangıcından önce İnan-na'nın yedi nesneyi dikkatle kuşandığını ve kız kardeşinin evine giden yedi kapıdan geçtikçe bunları birer birer çıkarışını

tarif ederler. İnanna'nın göklere yaptığı yolculuklarla ilgili metinlerde de böyle yedi nesneden söz edilir:

1. Başına taktığı ŞU.GAR.RA
2. Kulaklarındaki "Ölçüm pandantifleri"
3. Boynuna taktığı küçük mavi taşlardan zincirler
4. Omuzlarındaki "ikiz" taşlar
5. Ellerinde altın bir silindir
6. Göğüslerini tutan bantlar
7. Bedenini saran PALA giysisi.

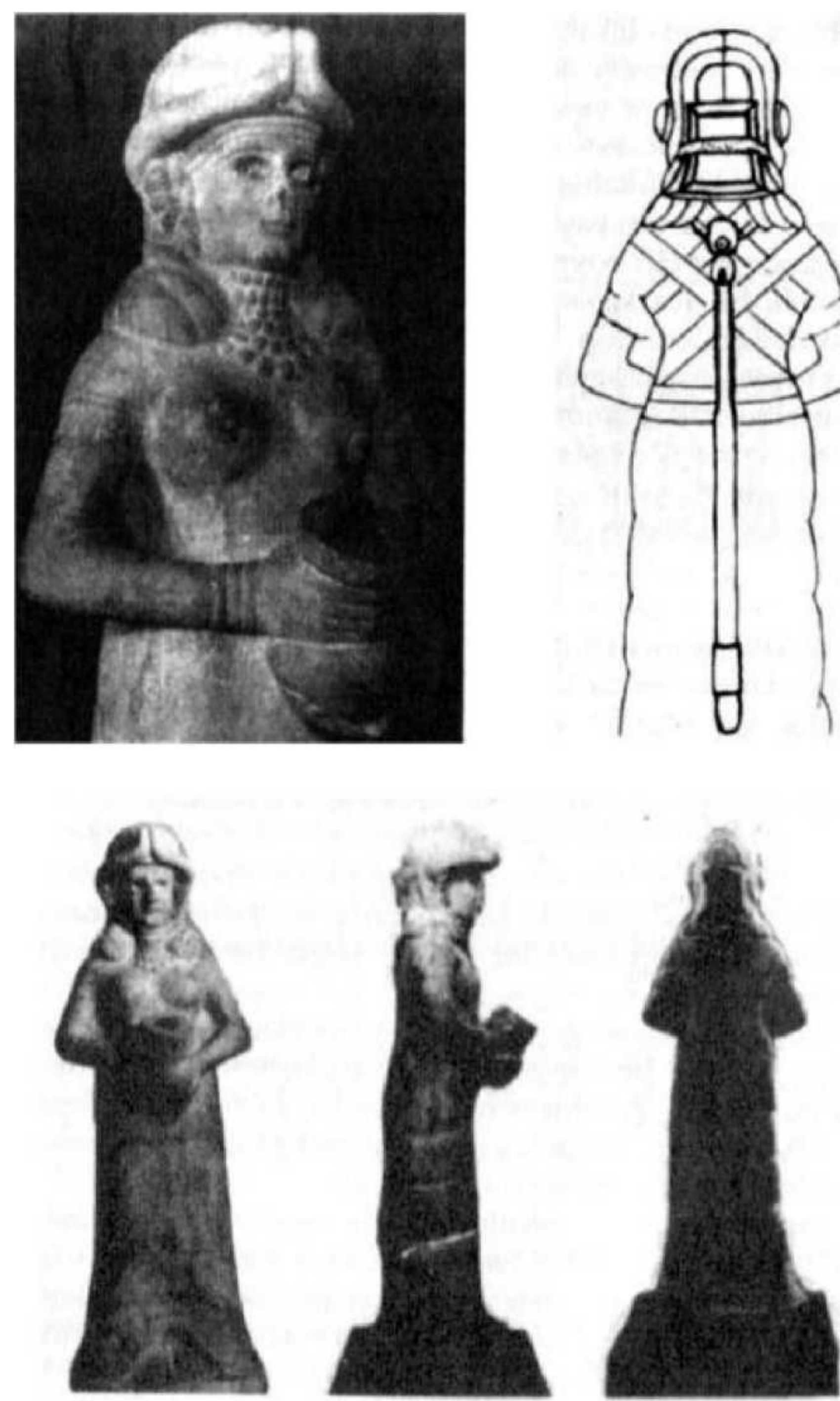
Bu yedi nesnenin yapısını ve öneminin ne olduğunu şu ana dek kimse açıklayamamış olmasına karşın, cevabın uzun süredir elimizin altında olduğuna inanıyoruz. 1903'ten 1914'e kadar Asur başkenti Asur'u kazan Walter Andrae ve meslektaşları İştar Tapınağında, tanrıçayı göğsüne ve sırtına yerleştirilmiş çeşitli "tertibatla gösteren yıpranmış bir heykelini buldular. 1934'te Mari'de kazı yapan arkeologlar, toprağa gömülü benzer ama sağlam bir heykele rastladılar. Bu, güzel bir kadının gerçek boyutlu bir suretiydi. Sıra dışı başlığı, onun bir tanrıça olduğunu gösterecek biçimde bir çift boynuzla süslenmişti. 4.000 yıllık heykelin çevresinde duran arkeologlar, onun canlı gibi görünüşü karşısında büyülenmişlerdi (bir fotoğrafta, heykel ve canlılar arasında ayırım yapmakta zorlanılabilir). Onu *Vazolu Tanrıça* diye adlandırdılar zira elinde silindirik bir nesne tutmaktaydı. (Şekil 60)

Düz oymalar ve bas rölyeflere benzemeyen biçimde, tanrıçanın bu insan boyunda, üç boyutlu sunumu giyim kuşamı hakkında ilginç özellikleri ortaya koymaktadır. Başında bir şapkacının elinden çıkma bir başlık değil, özel bir miğfer vardır; miğferin iki yanından çıkan ve kulakların üstüne geçen nesneler bir pilotun kulaklıklarını hatırlatmaktadır. Boynunda ve göğsünün üst kısmında tanrıça birçok küçük (ve belki de değerli) taşlardan bir gerdanlık taşır; ellerinde su taşımak için bir vazo olamayacak kadar kalın ve ağır olan silindirik bir nesne tutmaktadır.

İçi gösteren bir malzemeden bir bluzun üstünden geçen göğüsteki iki paralel şerit arkaya devam eder ve dikdörtgen biçimli garip bir kutuyu tutar. Kutu, tanrıçanın ensesinin arkasına sımsıkı oturmuştur ve yatay bir şerit ile miğferine tutturulmuştur. Kutunun içindeki her neyse oldukça ağır olmalıdır zira tertibat iki büyük omuz yastığı ile daha da desteklenmiştir. Kutunun ağırlığı, yuvarlak bir kopça ile tam dibine iliştirilen bir hortum ile daha da artar. Aygıtların tamamı (zira hiç şüphe yok ki, bunlar aygıttır), tanrıçanın sırtından ve göğsünden geçen çaprazlama iki şerit takımının yardımı ile tutulmaktadır.

İnanna'nın hava yolculukları için gereken yedi nesne ile Mari'den çıkarılan heykel (ve muhtemelen Aşur'daki İştar tapınağında bulunan kırık dökük heykel) arasındaki paralellik kolaylıkla kanıtlanabilir. Kulaklarında "ölçüm pandantiflerini" -kulaklıkları-; boynundaki küçük taş sıralarını veya "zincirlerini"; omuzlarındaki "ikiz taşları" -iki omuz yastığını-; ellerindeki "altın silindir"i ve

göğüslerinin üstünden çaprazlama geçen tutucu şeritleri görmekteyiz. Gerçekten de bir "PALA giysisine ("hükümdar kıyafeti") bürünmüştür ve başında kelime anlamıyla "evrende uzaklara götüren" anlamına gelen bir terim olan ŞU.GAR.RA miğferini taşımaktadır.

Şekil 60

Tüm bunlar İnanna'nın giysisinin bir havacının veya astronotun giysisi olduğunu göstermektedir.

Eski Ahit Rab'bin "meleklerini" *malakitti* diye adlandırır; yani kelime anlamıyla ilâhî mesajları getiren ve ilâhî emirleri yerine getiren "elçiler". Birçok durumda açığa çıktığı gibi, bunlar ilâhî havacılardır: Yakup onları göğe tırmanan bir merdivenden yukarı çıkarken görmüştür, onlar Hacer'e (İbrahim'in cariyesi) gökten seslenmişlerdi ve Sodom ve Gomorra'ya göksel yıkımı getirenler de

onlardır.

Bu iki günahkâr şehrin yıkımından öncesindeki olayların İncil'deki anlatımı, bu elçilerin bir yandan her açıdan antropomorfik olduklarını, öte yandan ise görülür görülmez "melek" olarak tanımlanabileceklerini söylemektedir. Ortaya çıkışlarının anî olduğunu öğreniriz. İbrahim "gözlerini kaldırıp baktı ve işte, karşısında üç adam duruyordu". Yerlere kadar eğilir ve onlara "Ey efendim," diye seslenir ve "kulunuzun yanında kalmadan geçmeyin" diye yalvarır ve ayaklarını yıkamaya, dinlenmeye ve yemeğe davet eder.

İbrahim'in istediği gibi yapan meleklerden ikisi (üçüncü "adam"ın, Rab'bin ta kendisi olduğu ortaya çıkar) Sodom'a doğru devam ederler. İbrahim'in yeğeni Lut "görüp onları karşılamak için kalktı; ve yere kapandı; ve dedi: İşte, efendilerim, şimdi kulunuzun evine inin ve geceyi geçirin ve ayaklarınızı yıkayın." Sonra "onlara ziyafet yaptı ve yediler." Bu ikisinin gelişinin haberi kasabaya yayıldığında "şehrin adamları, her mahalleden gençten ihtiyara kadar bütün halk, evi sardılar ve Lût'u çağırıp ona dediler: Bu gece senin yanına giren o adamlar nerede?"

Yemek yiyen, içki içen, uyuyan, yorgun ayaklarını yıkayan bu adamlar nasıl olup da yine de Rab'bin melekleri olarak tanınabiliyorlardı? Tek mantıklı açıklama, giydikleri -miğferler veya üniformalar- veya taşıdıkları -silâhları- şeylerin onları hemen tanınır kılmasıdır. Belirgin silâhlar taşıyor oldukları kesin bir olasılıktır: Kalabalık tarafından linç edilmek üzere olan Sodom'daki iki "adam" "evin kapısında olan adamları körlükle vurdular... öyle ki, kapıyı bulmak için yoruldular." Bir başka melek ise, bu kez İsrail'de bir Hâkim olarak seçilen Gideon'a görünür, elindeki değneğin ucuyla bir taşa dokunup kayadan ateş çıkararak ona ilâhi bir işaret verir.

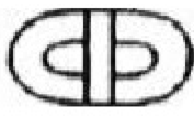
Andrae önderliğindeki ekip Aşur'daki tapınağında İştar'ın bir başka sıra dışı betimlemesini bulmuştur. Bilinen rölyeflerden ziyade bir duvar heykeli olan betimleme tanrıçayı başına sıkıca yapışan, sanki kendi düz antenleri varmış gibi dışa doğru uzanan "kulaklıklarla" süslü bir miğfer ve yine miğferin bir parçası olan çok belirgin pilot gözlükleri ile göstermektedir. (Şekil 61)

Söylemeye gerek yok, erkek ya da dişi bir kişiyi böyle giyinmiş gören herhangi bir insan, ilâhi bir havacı ile karşılaştığını hemen anlayacaktır.

Sümer sit alanlarında bulunan ve bazıları 5.500 yıllık olduğu sanılan kil heykelcikler, değnek benzeri silâhlar tutan böylesi *malakimin* kaba sunumları olabilirler. Bir tanesinde, miğferin vizöründen bir yüz görünmektedir. Bir diğerinde ise, "elçi" belirgin koni şekilli bir başlık ve işlevi bilinmeyen yuvarlak nesnelerle bezeli bir üniforma giymektedir. (Şekil 62, 63)

Heykelciklerin göz delikleri veya "pilot gözlükleri" en ilginç özelliktir zira M.Ö. dördüncü bin yılda Yakın Doğu, ilahların üst kısmını stilize eden, en belirgin özelliklerini, yani eliptik vizörleri veya pilot gözlükleri ile koni biçimli bir miğferi abartarak vurgulayan pide gibi yassı heykelciklerle (Şekil 64) kelimenin tam anlamıyla ağzına kadar dolmuştu. Bin yıl kadar sonra Hezekiel'in ilâhî arabayı gördüğü Kebar Nehrinin kıyısında bulunan tarih öncesi bir sit alanı olan Teli Brak'ta böylesi heykelciklerden binlercesi bulunmuştur.

Kebar bölgesi yoluyla Sümer ve Akkad'a bağlanan Hititlerin de "tanrılar" kelimesi için, "göz"

heykelciklerinden ödünç alındığı açık olan sembolünü benimsemiş olmaları, hiç şüphesiz, sadece bir rastlantı değildir. Ayrıca "ilâhî varlık" anlamına gelen ve artistik biçimlerde ifade edilen bu sembol veya hiyeroglifin sadece Küçük Asya'nın değil Minos ve Mikene dönemlerinde erken Grek sanatında da baskın olmasına şaşmamak gerekir. (Şekil 65)

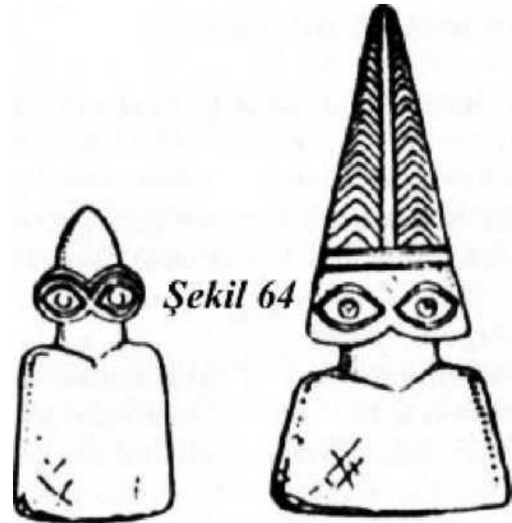
Kadim metinler tanrıların böyle özel giysileri sadece Dünya'nın göklerindeki uçuşları için değil, daha uzak göklere çıkarlarken de giydiklerini belirtirler. Göksel Ev'de Anu'ya arada bir yaptığı ziyaretlerden söz eden İnanna'nın ta kendisi böyle yolculuklara çıkabildiğini zira "bedenime ME giysisini bağlayan Enlil'in ta kendisi" olduğunu söyler. Metin Enlil'in ona söylediklerinden alıntılar yapar:

Şekil 62

Şekil 61

Şekil 64

Şekil 63

ME'yi kaldırdın,

ME'yi ellerine bağladın,

ME'yi topladın,

ME'yi göğsüne iliştirdin...

Ey tüm ME'lerin Kraliçesi, Ey parlak ışık Elleri yedi ME'yi tutan.

Tanrılar tarafından göklere yükselmeye davet edilen bir eski Sümer hükümdarı EN.ME.DUR.AN.KI adını taşır; yani kelimesi kelimesine *"mesi Gök ve Yeri bağlayan hükümdar"* anlamında bir isim. Marduk'un "göksel arabası" için özel bir köşkün yeniden inşa edilişini anlatan II. Nabukodonosor'ın bir yazıtı, bunun "Gök ve Yerin yedi meşinin güçlendirilmiş evinin" bir parçası olduğunu belirtir.

Bilginler me'lerden "ilâhî kudret nesneleri" diye söz ederler. Edebî olarak, bu terim "göksel sularda yüzüş" kavramından gelmektedir. İnanna onları, Gök Botundaki yolculukları için giyindiği "göksel kıyafetin parçaları olarak tarif eder. Yani meler, Dünya'nın göklerinde olduğu kadar dış uzayda uçmak için giyilen özel bir giysinin parçalarıdır.

İkarus'la ilgili Grek efsanesi, onun bedenine mumla tüylü kanatlar yapıştırarak uçma girişimini anlatır. Kadim Yakın Doğu'dan çıkan kanıtlar gösteriyor ki, tanrılar uçma yeteneklerini göstermek amacıyla kanatlı veya havacılıklarının bir nişanesi olarak kanatlı üniformalar içinde resmedilmiş olmalarına karşın, uçmak için asla yapıştırılmış kanatlar kullanmaya kalkışmamışlardır. Bunun yerine, böyle yolculuklar için araçlar kullanırlar.

Eski Ahit atalardan Yakup'un geceyi Haran'ın dışındaki bir tarlada geçirirken, "Rab'bin meleklerinin" bir aşağı bir yukarı inip çıktığı "başı göklere değen bir merdivenin Dünya'ya

konduğunu" görür. Merdivenin en tepesinde Rab'bin kendisi durmaktadır. Ve şaşkın Yakup "korkup, dedi":

Gerçek Rab bu yerdedir; ve ben onu bilemedim...

Bu yer ne heybetli!

Bu başka bir şey değil, ancak Tanrı'nın evidir ve bu, göklerin kapısıdır.

Bu hikâyede iki ilginç nokta vardır. Birincisi, bu "Göklerin Kapısı"nda aşağı yukarı inip çıkan ilâhî varlıklar mekanik bir araç kullanmaktadır: bir "merdiven", ikincisi, görüntü Yakup'u tamamen şaşırtmıştır. "Tanrının Evi", "merdiven" ve onu kullanan "Rab'bin melekleri", Yakup tarlada uykuya daldığında orada değildirler. Birdenbire, bu şaşkınlık verici "vizyon" görünür. Ve sabah olduğunda "Ev", "merdiven" ve sakinleri gitmişlerdir.

İlâhî varlıklar tarafından kullanılan ekipmanın bir yer üstünde görünür hâle geçip, bir süre havada asılı duran ve tekrar gözden kaybolan bir tür araç olduğu sonucuna varabiliriz.

Eski Ahit yine İlya peygamberin Dünya'da ölmediğini, "bir Kasırgada göklere çıktığını" söyler. Bu, anî ve beklenmeyen bir olay değildir: İlya'nın göklere çıkışı, önceden düzenlenmiştir. Belirli bir günde Beyt-el'e ("rabbin evi") gitmesi söylenmişti ona. Göklere alınacağına dair rivayetler müritleri arasında yayılmıştı. Bunun doğru olup olmadığını yardımcısına sorduklarında, o "Rab'bin gerçekten de Efendiyi alacaktır" diye doğruladı. Ve sonra:

İşte, ateşten bir araba, ve ateşten atlar...

Ve İlya kasırgada göklere çıktı.

Çok daha iyi bilinen ve kesinlikle çok daha iyi tarif edilmiş olan; kuzey Mezopotamya'daki Kebar Nehri'nin kıyılarında Yudealılar arasında yaşayan Hezekiel peygamber tarafından görülen göksel arabadır.

Gökler yarıldı,

Rab'bin izzetinin görünüşünü gördüm.

Hezekiel'in gördüğü şey, parlaklık ve ışıltıyla çevrili, arabanın içindeki metal bir "çember"e dayanan bir tahtta oturan insan benzeri bir varlıktı. Tekerlekler içindeki tekerlekler üstünde her yana hareket edebilen ve yerden dikey olarak havala-nabilen aracın kendisi, peygamber tarafından ışıldayan bir kasırga olarak tarif edilir.

Ve baktım, ve işte, şimalden buran yeli,

durmadan ateş saçan bir bulut geliyordu, çevresinde parıltı, ve ortasında, sanki ateş ortasında ışıldayan bir maden.

İncil'deki bu tarifle ilgili en son çalışmalarda (ABD Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi -NASA'dan

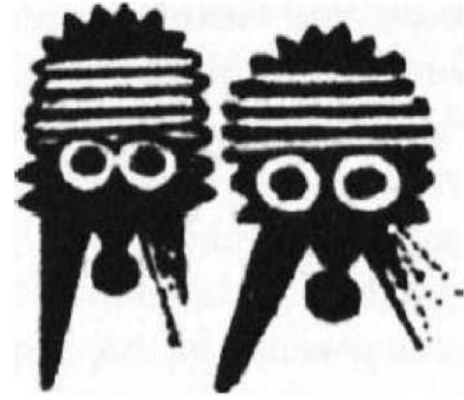
Josef F. Blumrich'inki gibi), Hezekiel tarafından görülen "arabacın, her biri döner kanatlarla donatılmış dört sütun üstüne oturan bir kabinden oluşan bir helikopter olduğu sonucuna varılmıştır; gerçekten bir "kasırga" yani.

İki bin yıl kadar önce ise, Sümer hükümdarı Gudea tanrısı Ninurta için inşa edilen tapınakla ilgili yazıtta, "Başındaki miğfere bakılırsa bir tanrı olan... gökler gibi parıldayan bir adamın" ona göründüğünü yazar. Ninurta ve iki ilâhî eşlikçisi Gudea'ya göründüklerinde, Ninurta'nın "ilâhî siyah kanatlı kuş"unun yanında durmaktadırlar. Sonradan anlaşılır ki, tapınağın inşasının ana amacı, bu "ilâhî kuş" için tapınak toprakları içinde, bir iç mekân, güvenli bir alan sağlamaktır.

Bu odanın inşası, Gudea'nın bildirdiğine göre, çok uzaklardan ithal edilen devasa kalaslar ve masif taşlar gerektirmişti. Ancak "ilâhî kuş" bu kapalı yerin içine konduktan sonradır ki, tapınağın inşaatının tamamlandığı kabul edilmişti. Ve yerine konunca, "ilâhî kuş" "göklere uzanabilir"di ve "Gök ve Yer'i biraraya getirebilir"di. Bu nesne o kadar önemli, yani kutsaldı ki; ışık ve ölümcül ışınlar saçan "üstün avcı" ve "üstün katil" adlı iki "ilâhî silâh" ile sürekli korunmaktaydı.

Hem araçlar hem de içlerindeki varlıklarla ilgili İncil ve Sümer tariflerinin benzerliği çok açıktır. Araçların, göğe doğru yükselirken bir parlaklık da yayan "kuş", "rüzgâr kuşu" ve "kasırga" olarak tarif edilmesi, bunların bir tür uçan makine olduğu yolunda kuşkuya yer bırakmamaktadır.

Ölü Deniz'in doğusunda, antik dönemlerdeki adı bilinmeyen bir sit alanı olan Teli Ghassul'da ortaya çıkarılan muammalı duvar resimleri, konumuza bir ışık tutabilir. M.Ö. 3500'lere dayandırılan duvar resimleri büyük sekiz köşeli bir "pusula", çan şeklinde bir oda içindeki miğferli bir kişiyi ve pekâlâ antik çağların "kasırgaları" olabilecek mekanik araçların iki çizimini göstermektedir. (Şekil 66)

Şekil 66

Kadim metinler ayrıca havacıları göklere kaldırmakta kullanılan bazı araçları da tarif ederler. Gudea'nın belirttiğine göre, "ilâhî kuş" diyarları dolaşmak için yükseldiğinde, "yükselen tuğlalar üstünde parıldardı." Korunaklı barınak MU.NA.DA.TUR.TUR ("MU'nun sağlam taştan dinlenme yeri") olarak anlatılıyordu. Lagaş'ta hüküm süren Urukinga "ilâhî kara kanatlı kuş" ile ilgili olarak, "yüksek ve güçlü kıldığım bir ateş gibi ışıldatan MU" der. Benzer biçimde, M.Ö. üç binde Umma'da hüküm süren Lu-Utu, tanrı Utu için "tapınağın içinde belirlenen yerde", bir mu için "içinden bir ateş çıkan" bir yer yaptırmıştır.

Babil kralı II. Nabukodonosor, Marduk'un kutsal bölgesini yeniden inşa edişini kayıtlara geçirirken,

pişirilmiş tuğla ve parıldayan oniks mermerden yapılma tahkim duvarlarının içinde,

İD.GE.UL sandalının başını kaldırdım,

Marduk'un prensliğinin Arabasını;

Yaklaşması gözlenen ZAG .MU. KU sandalı,

Gök ve Dünya arasındaki üstün seyyahı, köşkün ortasında kapattım, yanlarını örttüm.

Bu "üstün seyyah" veya "Marduk'un Arabası"nı tarif etmek üzere kullanılan ilk sıfat olan İD.GE.UL, kelimenin tam anlamıyla *"göklere yükselen, geceleri parlayan"* anlamına gelir. Özel bir köşkte saklanan bir "sandal" olduğu bariz olan aracı betimleyen ikinci sıfat ZAG.MU.KU ise "çok uzaklarda olan parlak MU" anlamına gelir.

Yani oval kubbeli, koniye benzer bir nesne olan mu'nun; gerçekten de Büyük Gök ve Yer Tanrılarının tapınaklarının içteki, kutsal barınaklarına yerleştirildiği, neyse ki, kanıtlanmıştır. Günümüzde Lübnan'ın Akdeniz kıyısındaki (İncil'de Geba diye geçen) Biblos şehrinde bulunan eski bir madenî para, İştar'ın Büyük Tapınağını göstermektedir. Tapınağı M.Ö. birinci bin yıldaki haliyle göstermesine karşın, tapınakların aynı alana ve ilk plâna uygun olarak inşa edilmesi gerekliliği, hiç şüphesiz, Biblos'un bin yıl kadar önceye dayanan orijinal tapınağının temel unsurlarını görüyor olduğumuz anlamına gelmektedir.

Paranın üstünde iki parçalı bir tapınak vardır. Önde sütunlu kapısıyla ana tapınak yapısı yer alır. Onun arkasında ise yüksek, masif bir duvarla saklanmış ve korunan bir iç avlu veya "kutsal alan" bulunur. Bunun yükseltilmiş bir alan olduğu açıktır çünkü ancak birçok basamak çıkarak ulaşılmaktadır. (Şekil 67)

Şekil 67

Bu kutsal alanın merkezinde özel bir platform durmaktadır, sanki büyük ağırlığa dayanmak üzere inşa

edilmiş kirişli yapısı Eyfel Kulesi'ninkini andırmaktadır. Ve platformda tüm bu güvenlik ve korumaya konu olan nesne durmaktadır: sadece bir mu olabilecek bir nesne.

Çoğu Sümer hece kelimeleri gibi *mu* da aslî bir anlama sahiptir; *"dimdik yükselen"* anlamına gelir. Otuz küsur nüansı arasında ise *"yüksekler", "ateş", "kumanda", "belli bir dönem"* ve (daha sonraki zamanlarda) *"kişinin hatırlanacağı şey"* gibi anlamları da vardır. Eğer *mu* kelimesi için yazılı işareti, Asur ve Babil çiviya-zısı stilizasyonlarından orijinal Sümer piktograflarına dek izlersek, aşağıdaki şu resimsel kanıt ortaya çıkıverir:

Tek başına veya dar bir bölüm eklenmiş olarak resmedilen koni biçimli bir odayı açıkça görebiliriz. "Gökteki altın bir odadan sizi gözeteceğim" diye söz vermişti İnanna, Asur krallarına. Bu *mu,* "göksel oda" mıydı?

İnanna/İştar ve Gök Sandalındaki yolculukları ile ilgili bir ilâhî, tanrıların göklerde uzaklara ve yükseklere yol aldıkları aracın *mu* olduğunu açıkça belirtmektedir:

Göklerin Hanımı:

Gök Kıyafetini kuşanır;

Korkusuzca göklere doğru yükselir.

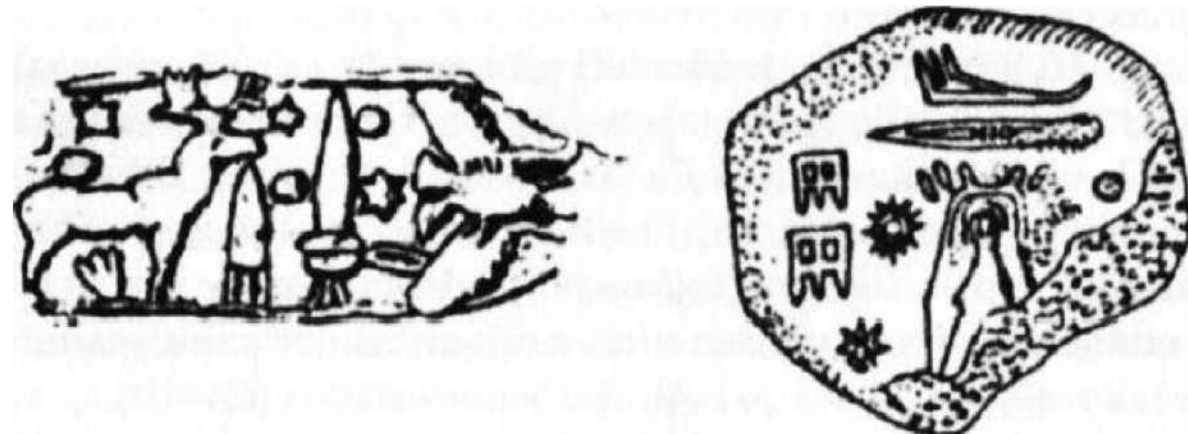
İnsanların yaşadığı topraklar üstünde MU'su ile uçar.

MU'sunda olan Hanım,

Göklerin yükseklerine şevkle tırmanır.

Tüm dinlenme yerlerinin üstünde MU'su ile uçar.

Doğu Akdeniz halkının böylesi roket benzeri bir nesneyi sadece bir tapınak barınağında değil, gerçekten uçarken görmüş olduklarını gösteren kanıt da mevcuttur. Örneğin Hitit glifleri, yıldızlı bir gökyüzünü fon alarak uçan füzeleri, fırlatma rampasına konmuş roketleri ve ışıldayan bir oda içinde bir tanrıyı göstermektedir. (Şekil 68)

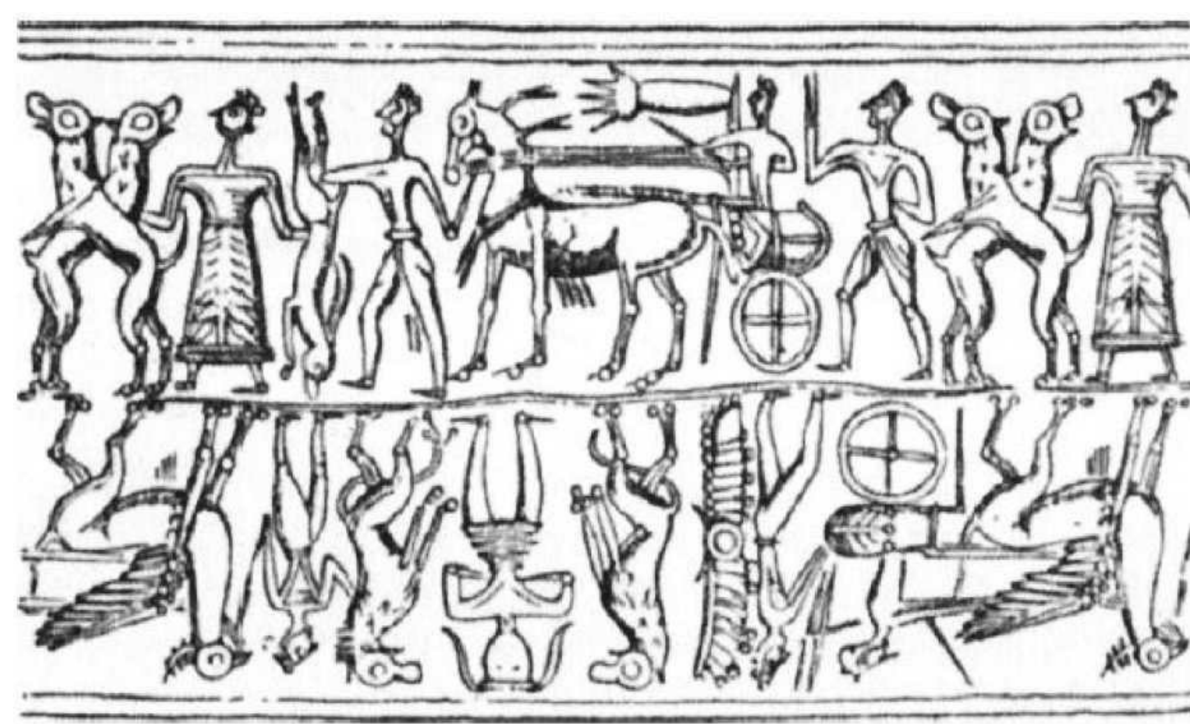

Şekil 68

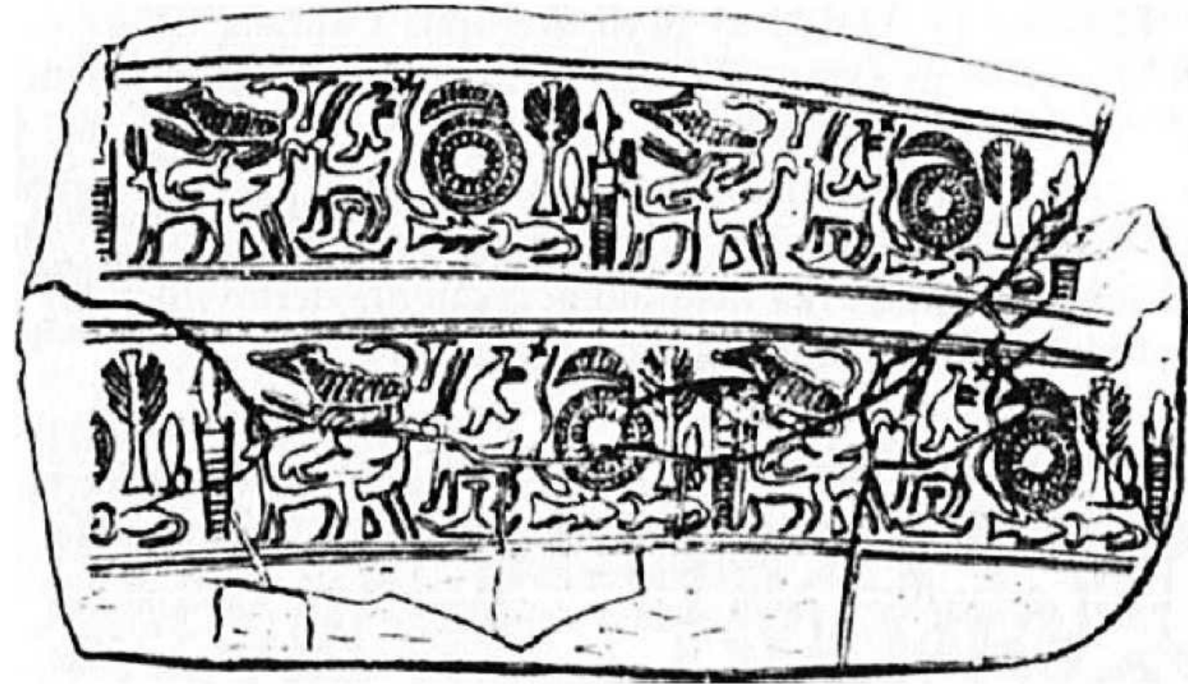
Profesör H. Frankfort *[Cylinder Seals* (Silindir Mühürler)], hem Mezopotamya silindir mühürlerini yapma sanatının hem de bunların üstünde resmedilen konuların kadim dünyaya nasıl yayıldığını göstererek, Girit'te bulunan ve M.Ö. 1.300'lere dayandırılan bir mühürdeki deseni yayınlamıştır. Mührün deseni göklerde hareket eden ve arka kısmından çıkan alevlerde itilen bir roket gemiyi açıkça göstermektedir. (Şekil 69)

Kanatlı atlar, birbirine dolanmış hayvanlar, kanatlı göksel küre ve başlığından boynuzlar çıkan ilâh; bunların hepsi de bilinen Mezopotamya temalarıdır. Girit mühründe gösterilen ateşli roketin de kadim Yakın Doğu'nun her yanında tanıdık bir nesne olduğunu kesinlikle varsayabiliriz.

Gerçekten de, bir "merdiven"le ulaşılabilen, "kanatlı" veya yüzgeçli bir roket; Kudüs'ün batısında kadim bir Kenan kasabası olan Gezer'de çıkartılan bir tablette görülebilir. Aynı mührün baskısında ayrıca bir palmiye ağacının yanında yerde duran bir roket de görülmektedir. Nesnelerin göksel yapısı veya gidecekleri yer; mührü süsleyen Güneş, Ay ve zodyaktaki takımyıldızların sembolleri ile belirtilmiştir. (Şekil 70)

Şekil 69

Şekil 70

Tapınakların iç barınaklarından veya tanrıların göksel yolculuklarından veya ölümlülerin göklere yükseldiği durumlardan söz eden Mezopotamya metinleri, Sümer terimi mu'yu veya Samî dilindeki türevleri olan *şu-mu* ("bir mu olan"), *şam* veya şem'i kullanır. Terim aynı zamanda "kişinin anıldığı şey" anlamına da geldiğinden, bu kelime "ad" anlamına geliyormuş gibi düşünülmüştür. Ama uçmakta kullanılan bir nesneden söz eden eski metinlere "ad" anlamının genel biçimde uygulanması, kadim kayıtların gerçek anlamının üstünü örtmüştür.

Şöyle ki, G.A. Barton [*The Royal Inscriptions of Sümer and Akkad* (Sümer ve Akkad Kraliyet

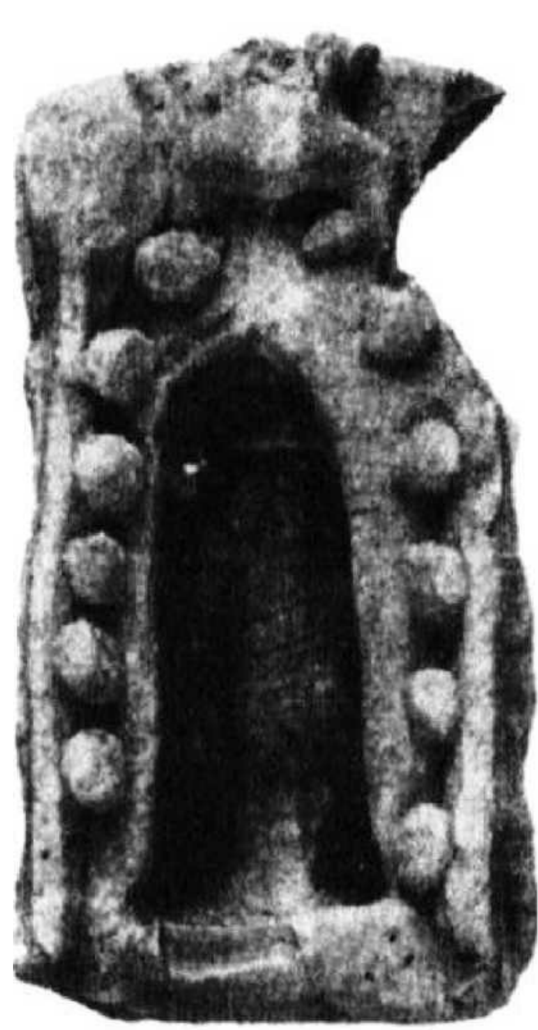
Yazıtları)], Gudea'nın tapınak tarifini; "MU'su ülkeleri ufuktan ufuğa kucaklayacak" cümlesini, "Adı ülkeleri dolduracak" diye çevirmiş ve buna kimse karşı çıkmamıştır. İşkur'a adanmış, onun Göklerin yükseklerine çıkabilen "ışın saçan MU"sunu öven bir ilâhî yine benzer biçimde değiştirilmiştir: "Senin adın parlaktır, Göklerin tepesine erişir." Mu veya semin bir "ad" değil de bir nesne anlamına gelebileceğini sezen bilginler ise terime bir ek veya tercümeye gerek duymayan dilbilgisel bir fenomenmiş gibi davranmış ve sorundan tamamen sakın-mışlardır.

Terimin etimolojisinin ve "gök odası"nın "ad" anlamını nasıl edindiğinin izini sürmek o kadar da zor değildir. Son derece eski olan (şimdi Philadelphia Üniversite Müzesinin elindedir) bu nesnede (Şekil 71) olduğu gibi, odanın göksel yapısının onu süsleyen on iki küre ile belirtildiği, roket biçimli bir odanın içindeki bir tanrıyı gösteren yontular bulunmuştur.

Birçok mühür de benzer şekilde böylesi oval "ilâhî odalar" içinde bir (ve bazen iki) tanrıyı resmetmektedir; birçok durumda, kutsal ovalleri içindeki bu tanrılar, hürmet edilecek nesneler olarak betimlenmişlerdir.

Tanrılarına sadece her bir ilâhın resmî "evi"nde değil, ülkenin her yanında tapınmayı isteyen kadim halklar, ilâhî "gök odası" nda duran tanrının taklitlerini yapma geleneğini geliştirdiler. Seçilen bölgelerde, oval araca benzetmek için şekillendirilen taş sütunlar dikildi, tanrının sureti de bu nesnenin içinde olduğunu belirtmek amacıyla taşa kazındı.

Stela adı verilen bu sütunları Göksel Ev'e yükselme yeteneği ile ilişkilendiren kralların ve hükümdarların, kendilerini de Göksel Ev ile ilişkilendirmek amacıyla kendi suretlerini taşlara oymaya başlamaları sadece bir zaman meselesiydi. Fiziksel unutuluştan kaçamasalar da, en azından "ad"larının sonsuza dek hatırlanacak olması önemliydi. (Şekil 72)

Şekil 71   Şekil 72

Anılma amaçlı taş sütunların amacının ateşli gök gemilerinin benzerlerini yapmak olduğu, antik çağlarda böyle taş sütunlar için kullanılan terimden de çıkar-tılabilir. Sümerliler onları NA.RU *("yükselen taşlar*") diye adlandırıyordu. Akkad-lar, Babil- liler ve Asurlular *naru* ("ışık saçan nesneler") diyordu. Amurlar ise onlara *nuras* ("ateşli nesneler"; İbranicede *ner* hâlâ ışık saçan sütun anlamına gelir, yani *"kandil").* Hurri ve Hititlerin Hint-Avrupa dillerinde, stelalar *hu-a-aşi* ("ateş kuşu taşı") diye adlandırılmaktaydı.

İncil'deki göndermeler, iki tür anma amaçlı anıtlar olan bir yad ve bir şem arasındaki benzerlikleri belirtirler, İşaya peygamber, Yudea'nın mustarip halkına Rab'bin daha iyi ve daha güvenli bir gelecekle ilgili vaadini aktarır:

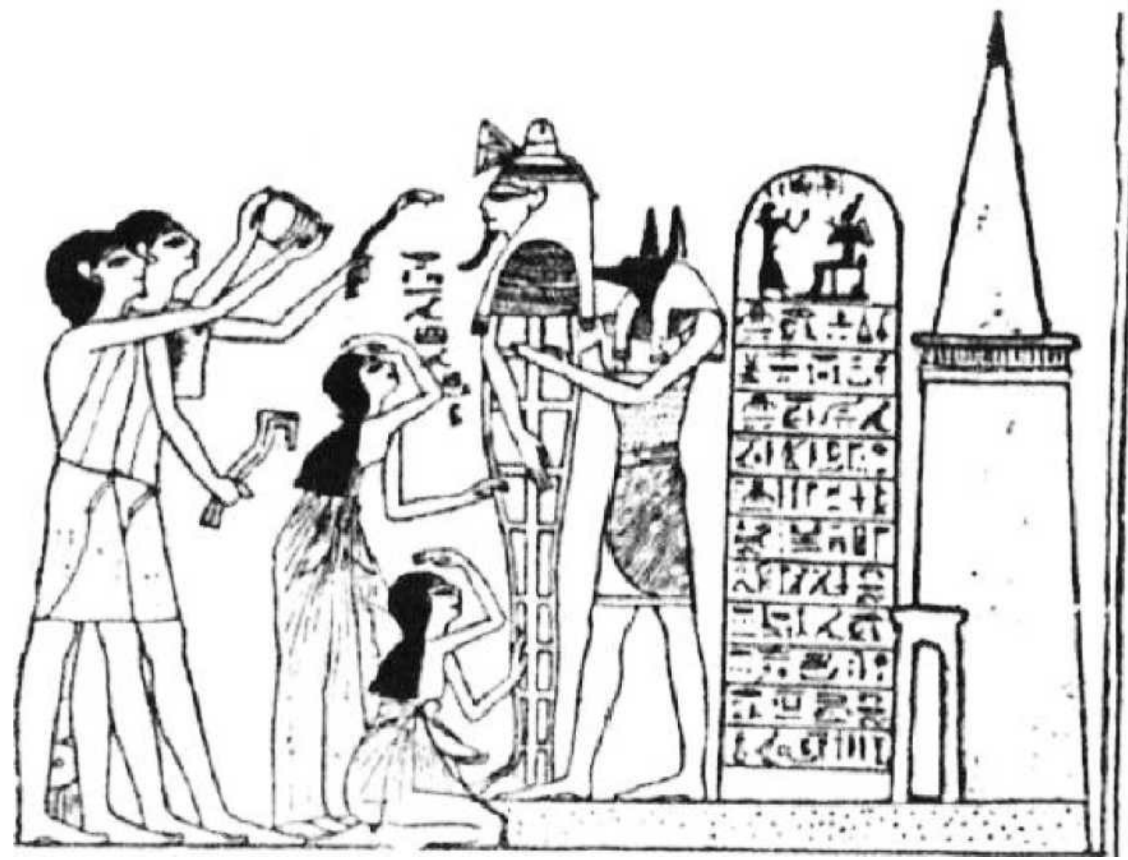
Ve onlara,

Evimde ve duvarlarım arasında, bir *yad* ve bir *şem* vereceğim.

Kelimesi kelimesine çevrildiğinde, Rab'bin halkına bir "el" ve bir "ad" vereceği vaadinde bulunduğu anlamı çıkmaktadır. Neyse ki, hâlâ Kutsal Topraklarda duran yad adı verilen kadim anıtlardan öğrenmekteyiz ki bunlar piramit gibi şekillendirilmiş tepelerinden fark edilmekteydiler. Şem ise, oval bir tepesi olan bir anıttı. Anlaşılan o ki, her ikisi de "gök odası'nın, tanrıların Göksel EV’e yükselmek için kullandıkları aracın suretleri olarak başlamışlardı. Gerçekten de kadim Mısır'da, inananlar

Heliopolis'teki özel bir tapınaktaki *ben-ben'i* görmek için hac yolculuğu yaparlardı; yani çok çok eski zamanlarda tanrıların Dünya'ya geldikleri piramit şekilli nesneyi. Mısır firavunları, öldüklerinde, benzer bir *yad* veya *şem* ile ilâhî Ebedî Hayat Evi'ne taşınacakları varsayılan bir "ağzın açılışı" törenine maruz kalırlardı. (Şekil 73)

İncil çevirmenlerinin şem ile karşılaştıkları her yere "ad" kelimesini koyma inatları, bir yüzyıldan fazla bir süre önce G.M. Redslob tarafindan *[Zeitchırift der Deutschen Morgenlandischen Gessellshaft'ta* (Alman Şark Topluluğu Dergisi)] yayınlanan uzak görüşlü bir incelemeyi görmezden gelmiştir; çalışmada *şem* ve *şa-maim* ("gökler") terimlerinin "yüksekte olan" anlamındaki *Şamaş* kök kelimesinden türediği gösterilmiştir. Eski Ahit, Kral Davud'un Aramilere karşı zaferinin nişanesi olarak "bir şem yaptığını" söylediğinde, diyor Redslob, kral "bir ad yapmış" değildi, gökleri gösteren bir anıt dikmişti.

Şekil 73

Birçok Mezopotamya metninde *mu* veya *şem* 'in "ad" değil de *"gök aracı"* olarak okunması gerektiğinin farkına varılması, İncil'deki Babil Kulesi hikâyesi de dahil birçok kadim hikâyenin gerçek manasını anlamanın da yolunu açar.

Tekvin Kitabının on birinci bölümü, insanların bir şem dikme girişimlerini anlatır. İncil'deki anlatı, tarihsel bir olguyu anlatan kısa (ve özlü) bir dilde verilmiştir. Ancak bilgin ve çevirmen nesilleri bu hikâyeye sadece alegorik bir anlam vererek bir kenara koymayı hedeflemiştir çünkü anladıkları kadarıyla, bu, insanlığın kendine "bir ad yapma" arzusu ile ilgili bir hikâyeydi. Böyle bir yaklaşım, hikâyeyi gerçek manasından yoksun bıraktı; sem'in gerçek anlamına ilişkin olarak vardığımız sonuç,

hikâyeyi, antik zamanlardaki halklar için olması gerektiği gibi anlamlı hâle getirmektedir.

Babil Kulesine ilişkin İncil'deki hikâye, Tufan'dan sonra bazı halklar "doğudan yolculuk yapıp, Şinar diyarında bir düzlük bulup, orada yerleştikleri" zaman, Dünya tekrar meskûn hâle gelmesini izleyen olaylarla ilgilidir.

Şinar Diyarı, şüphesiz, güney Mezopotamya'da iki nehrin arasındaki düzlükteki Sümer ülkesidir. Ve bir şehir uygarlığı kurmak için tuğla yapımı ve yüksek inşaat sanatı hakkında zaten bilgili olan bu halk, şöyle der:

"Bütün yeryüzü üzerine dağıtmayalım diye,

Gelin, kendimize bir şehir,

ve başı göklere erişecek bir kule yapalım;

ve kendimize bir şem yapalım."

Ama insanların bu plânı, Tanrı'nın hoşuna gitmez.

"Ve adam oğullarının yapmakta oldukları şehri ve kuleyi görmek için Rab indi.

Ve Rab dedi: "İşte, bir kavimdirler ve onların hepsinin tek bir dili var ve yapmaya başladıkları şey budur; ve şimdi yapmaya niyet ettikleri hiçbir şey onlar için imkânsız olmayacaktır."

Ve Rab, Eski Ahit'in adlarını vermediği bazı meslektaşlarına dedi ki:

"Gelin, inelim,

ve birbirlerinin dilini anlamasınlar diye, onların dilini orada karıştıralım."

Ve Rab onları bütün yeryüzü üzerinde dağıttı; ve şehri bina etmeyi bıraktılar.

Bundan dolayı onun adına Babil denildi, çünkü Rab bütün dünyanın dilini orada karıştırdı.

Şem kelimesinin geleneksel olarak "ad" diye tercüme edilmesi, hikâyeyi nesiller boyunca anlaşılmaz kıldı. Babil'in kadim sakinleri niçin "bir ad yapmak" için kendilerini zorlamışlardı, "ad" niçin "başı göklere eren bir kuleye" yerleştirilecekti ve niçin "bir ad yapmak" insanlığın Dünya üzerinde dağıtılması sonucu ile karşılaşmıştı?

Eğer bu halkın tüm istediği (bilginlerin açıkladığı gibi) kendilerine "ün" yapmak ise, bu girişim Rab'bi niçin bu kadar rahatsız etmişti? Bir "ad" yükseltmek, İlâh tarafından niçin *"yapmaya niyet ettikleri hiçbir şey onlar için imkânsız olmayacaktır"* tarzında bir yetenek olarak görülmüştür? Geleneksel açıklamalar, Rab'bin niçin aşağı inmek ve bu insan girişimine bir son vermek üzere adı verilmeyen diğer ilâhları çağırmayı gerekli gördüğünü netleştirmekte yetersiz kalmaktadır.

İnanıyoruz ki, İncil'in orijinal İbranice metninde kullanılan şem kelimesi için "ad" yerine "gökte uçan

araç" koyup okuduğumuzda, tüm bu soruların cevabı anlamlı hâle gelmektedir. Böyle olunca, hikâye, insanoğlunun halklar dünya üzerine yayıldıkça birbirleriyle teması kaybedecekleri kaygısı ile ilgili hâle gelir. Bu nedenle "gökte uçan bir araç" inşa etmeye ve kendileri de örneğin tanrıça İştar gibi "meskûn tüm diyarların üstünde" bir *mu* ile uçabilmek üzere böyle bir araç için bir *fırlatma kulesi* dikmeye karar verirler

"Yaratılış Destanı" olarak bilinen bir Babil metninin bir kısmı, Babil'de tanrıların kendileri tarafından inşa edilen ilk "Tanrılar Kapısı" ile ilgilidir. Yönetilen tanrılar olan Anunnakilere emir verilir:

Tanrıların Kapısını inşa edin...

Tuğla işi hazırlansın.

Şemi, belirlenen yerde olacaktır.

İki yıl boyunca Anunnakiler çabaladılar; "plânı uyguladılar... tuğlaları kalıpladılar", ta ki "Eşagila'nın ("Büyük Tanrıların evi") tepesini yükseğe çıkarana" ve "Yüksek Gök kadar yüksek sahne kulesini inşa edene" dek.

Öyleyse, aynı amaçla ilk olarak tanrılar tarafından kullanılan bir alanda bir fırlatma kulesi kurmak insanoğlu açısından bir küstahlık idi, zira bu yerin adı, yani Babili, kelimesi kelimesine *"Tanrıların Kapısı"* demekti.

İncil'deki bu hikâye ve ona getirdiğimiz bu yorumu destekleyen başka bir kanıt daha var mıdır acaba?

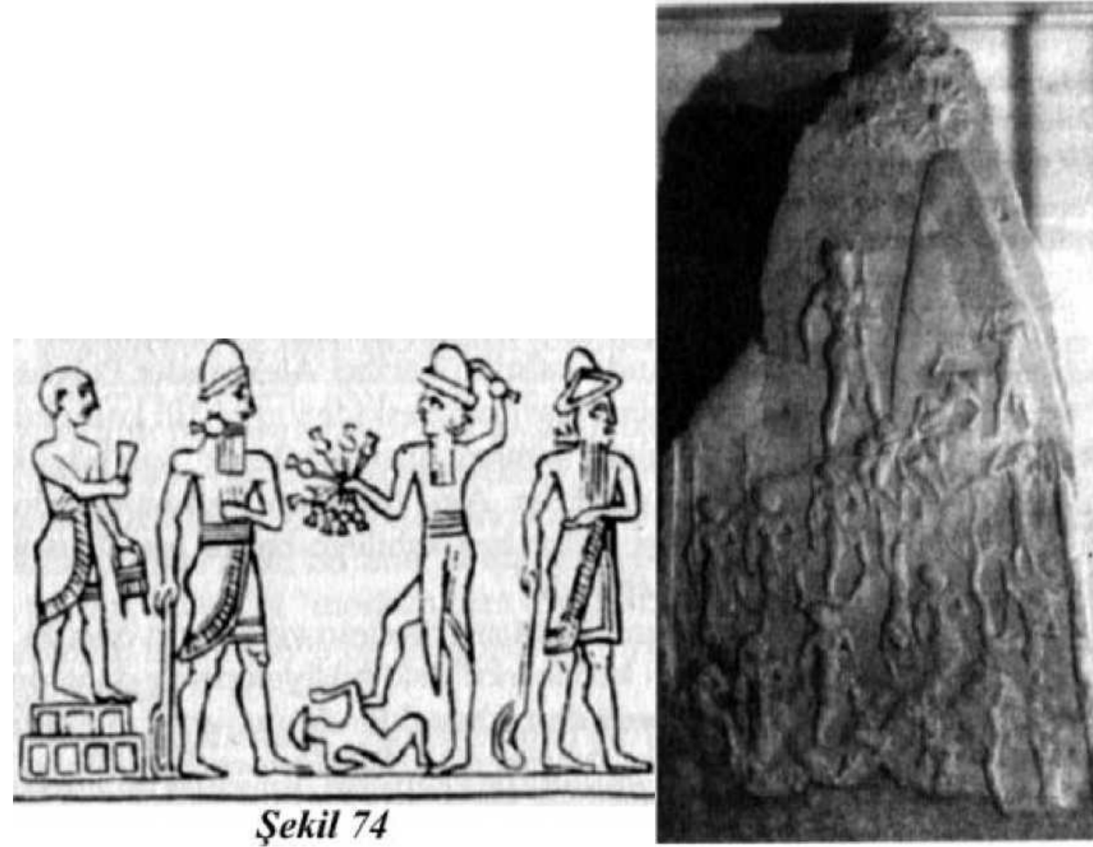
M.Ö. üçüncü yüzyılda insanlığın tarihini derleyen Babilli tarihçi-rahip Berossus, *"diyarın ilk sakinleri, kendi güçlerinden gurura kapılıp... 'tepesi' göklere değecek bir kule dikme işine giriştiler"* diye bildirir. Ama kule tanrılar ve kuvvetli rüzgârlar tarafından yıkılır, "ve *tanrılar, o zamana dek aynı dili konuşmuş olan insanlar arasına lisanda çeşitlilik soktular*."

George Smith [The *Chaldean Account of Genesis* (Yaratılışın Kaide Yorumu)] Grek tarihçi Hestaeus'un yazıları arasında, "eski geleneklere" uygun bir rapor bulur; Tufandan kaçan insanlar Babil'deki Senaar'a gelirler ama dillerde çeşitlilik yüzünden oradan uzaklaşmak zorunda kalırlar. Tarihçi Aleksander Polyhistor (M.Ö. birinci yüzyıl) tüm insanların eskiden aynı dili konuştuğunu yazar. Derken bazıları "göklere tırmanabilmek" için büyük ve ulu bir kule dikmeye girişirler. Ama baş tanrı bir kasırga göndererek niyetlerine karşı çıkar; her kabileye başka bir dil verilir. "Bunun olduğu yer Babil idi."

İki bin yıl öncenin Grek tarihçilerinin ve onların öncülü Berossus'un bildirdikleri kadar İncil'deki hikâyelerin de daha önceye ait kökenden, Sümer'den kaynaklandığına artık hiç şüphe yoktur. A.H. Sayce *[The Religion of the Babylonians* (Ba-billilerin Dini)] British Museum'daki bir tablet parçasında "Babil Kulesinin inşasının Babil versiyonunu" okuduğunu bildirmektedir. Her durumda, göklere erişme girişimi ve sonunda dillerin karışması, versiyonların temel unsurlarıdır. İnsanoğlunun dilinin öfkeli bir tanrı tarafından kasıtlı biçimde karıştırıldığına dair başka Sümer metinleri de vardır.

Varsayabiliriz ki, insanoğlu o sırada böylesi bir havacılık projesi için gereken teknolojiye sahip değildi; bilgili bir tanrının rehberliği ve işbirliği şarttır. Acaba böyle bir tanrı, insanoğluna yardım etmek için diğer tanrılara karşı çıkmış olabilir miydi? Bir Sümer mührü, anlaşılan insanlar tarafından inşa edilen bir rampa hakkında silâhlı tanrılar arasında bile çatışmayı resmeder. (Şekil 74)

Paris'teki Louvre Müzesinde sergilenen bir Sümer stelası, Tekvin Kitabında anlatılan olayı resmetmektedir. M.Ö. 2300'lerde Akkad kralı Naram-Sin tarafından dikilmiştir ve bilginler bu stelanın, kralın düşmanları karşısındaki zaferini resmettiğini var saymışlardır. Ama ortadaki büyük figür bir ilâha aittir, bir insan krala değil, zira bu kişi boynuzlarla süslü bir başlık giymiştir; sadece tanrılara özgü olan belirleyici işaret. Dahası, bu merkezdeki figür daha küçük boyutlu insanların lideri gibi değil de onları ayaklarının altında eziyor gibi görünmektedir. Bu insanlar da herhangi bir savaş faaliyetiyle ilgili değil de ileri doğru yürüyüp, ilâhın dikkatinin de çevrili olduğu büyük koni biçimli nesneyi hayranlıkla seyrediyor gibidirler. Bir yay ve kama ile silâhlanmış olan ilâh bu nesneyi hayranlıktan ziyade hiddetle izliyora benzer. (Şekil 75)

Şekil 74

Şekil 75

Koni biçimli nesne, üç gök cismine doğru uzanıyor gösterilmiştir. Eğer boyutu, biçimi ve amacı bunun bir şem olduğunu belirtiyorsa, o zaman bu sahne bir semin dikilmesini kutlayan insanları ezen kızgın ve tepeden tırnağa silahlı bir tanrıyı resmetmektedir.

Hem Mezopotamya metinleri hem de İncil'deki anlatılar aynı ahlâk dersini vermektedir: Uçan makineler tanrılar içindir, insanoğlu için değil.

Hem Mezopotamya hem de İncil metinlerinin varsayımına göre, insanlar Göksel Ev'e ancak tanrıların dileği üstüne yükselebilirler. Ve burada göklere yükselme ve hatta uzay uçuşları ile ilgili daha çok hikâye yatmaktadır.

Eski Ahit, birkaç ölümlü varlığın göklere yükselişini kaydeder.

İlki Enok'tur, Tanrı ile dost olan ve "Rab ile birlikte yürüyen", Tufan öncesi dönemden bir ata. Âdem'in neslinden yedinci atadır ve Tufan kahramanı Nuh'un büyük büyükbabasıdır. Tekvin Kitabının beşinci babı tüm bu ataların soy sopunu ve öldükleri yaşı bildirir; Enok dışında zira o "gitmiştir, çünkü onu Rab aldı". İmalara ve geleneğe göre, Dünya'daki fânilikten kaçabilmek için Tanrı, Enok'u yukarıya doğru almıştı. Diğer ölümlü ise Dünya'dan kaldırılan ve bir "kasırga" içinde yukarı alınan İlaya Peygamberdir.

İlâhî Ev'i ziyaret eden ve orada kendisinde büyük bilgelik bahşedilen bir üçüncü ölümlü ile ilgili az bilinen bir gönderme yine Eski Ahit'te yer alır ve (doğu Akdeniz kıyısında bir Fenike merkezi olan) Tire'nin bir hükümdarı ile ilgilidir. He-zekiel Kitabının 28. Babında Rab'bin peygambere, krala İlâh tarafından nasıl tanrıları ziyaret etmesine izin verildiğini hatırlatmasını emrettiğini okuyoruz:

Plâna göre "kalıplanan", hikmetle dolu, güzellikte tam olan sendin.

Sen Aden'de, Tanrı'nın bahçesinde idin; bütün değerli taşlarla ve altınla kaplanmıştın...

Sen mesh edilmiş gölge salan kerubi idin, ve seni ben diktim,

Tanrı'nın mukaddes dağı üzerinde idin; bir tanrı gibi ateşli taşlar arasında gezdin.

Onlara seslenirken "Ben bir İlâhım" diyen ama Tire hükümdarının "sünnetsiz-ler ölümü ile" yabancılar elinden öleceğini kehanet eden Rab, daha sonra Heze-kiel'e sebebini açıklar: Kral İlâhî Ev'e götürüldükten ve tüm bilgelik ve zenginliğe erişmesi sağlanmışken; yüreği "yükseldi", bilgeliğini kötüye kullandı ve tapınakları kirletti.

Mademki yüreğin yükseldi, ve sen:

"Ben ilâhım,

denizlerin bağrında Tanrı tahtında oturuyorum" dedin

ve sen Tanrı değil ancak bir insanken, yüreğini Tanrı yüreği gibi ettin.

Sümer metinleri, göklere yükselme ayrıcalığını edinen birkaç insandan daha söz ederler. Biri Adapa'dır; Ea tarafından yaratılan "model insan". Ea ona "bilgelik vermişti; ebedî yaşam vermemişti ona." Yıllar geçtikçe, Ea Adapa'nın ölümlü sonunu, ona Anu'nun Göksel Evi'ne ulaşması ve Hayat Ekmeği ile Hayat Suyundan pay alması için bir *şem* sağlayarak değiştirmeye karar verdi. Adapa Anu'nun Göksel Evi'ne vardığında, Anu göksel mekâna erişmesi için *şemi* ona kimin sağladığını bilmek istemişti.

Ölümlülerin Tanrıların Evi'ne nadir yükselişlerine dair hem İncil'deki hem de Mezopotamya

hikâyelerinde bulunabilecek birkaç önemli ipucu vardır. Adapa da, Tire kralı gibi, mükemmel bir "kalıp"tı. Göksel "Aden"e ulaşmak için tüm yapmaları gereken bir *şeme,* yani *"ateşli taşa"* erişmek ve kullanmaktı. Bazıları yukarı çıktı ve Dünya'ya geri döndü; Tufanın Mezopotamyalı kahramanı gibi diğerleri ise tanrıların dostluğunun tadını çıkarmak için orada kaldılar. İşte Sümerli Gılgamış, bu Mezopotamyalı "Nuh"u bulmak ve ondan Hayat Ağacının gizini öğrenmek üzere yola koyulmuştu.

Ölümlü insanın Hayat Ağacını nafile arayışı, Sümer uygarlığınca insan kültürüne bahşettiği en uzun, en güçlü destansı metinlerden birinin konusunu oluşturur. Modern bilginler tarafından *"Gılgamış Destanı"* diye adlandırılan dokunaklı hikâye, Uruk'un ölümlü bir babadan ve ilâhi bir anneden doğan hükümdarı ile ilgilidir. Sonuç olarak, Gılgamış'ın "üçte ikisi tanrı, üçte biri insan" idi; onu, ölümlülerin kaderi olan ölümden kaçmayı amaçlamaya yönelten bir durum.

Geleneklerden öğrendiğine göre atalarından biri, Tufanın kahramanı olan Ut-napiştim, eşiyle birlikte Göksel Ev'e alınarak ölümden kaçmıştı. Dolayısıyla Gılgamış oraya varıp, ebedi yaşamın gizini atasından elde etmeye karar verdi.

Harekete geçmesine sebep olan şey, onun Anu'dan bir davet olarak düşündüğü şeydi. Dizeler, sanki işi biten bir roketin Dünya'ya geri düşüşünün gözlenmesini hatırlatıyor. Gılgamış bunu annesine, tanrıça NİN.SUN'a tarifeder:

Annem,

Gece boyunca çok neşeliydim ve asillerimin arasında dolaştım.

Göklerde yıldızlar dizilmişti.

Anu'nun eseri bana doğru alçaldı.

Onu kaldırmaya koştum; fazla ağırdı.

Onu itmeye çalıştım, kıpırdatamadım!

Uruk halkı çevresine toplandı,

Asiller, onun ayaklarını öptüler.

Alnımı dayadığımda, bana destek oldular.

Onu kaldırdım. Sana getirdim.

Gılgamış'ın annesinin olayla ilgili yorumu, metnin yıpranmış kısmına denk geliyor ve bu nedenle net değil. Ama Gılgamış'ın düşen nesnenin, "Anu'nun eserinin" düşüşünü görmesiyle macerasına koyulmak üzere cesaretlendiği açıktır. Destanın girişinde, kadim anlatıcı Gılgamış'ı "bilge olan, her şeyi deneyimlemiş olan" diye çağırır:

Gizli şeyleri görmüştü,

İnsana gizli olanı bilirdi,

Hatta Tufandan önceki bir zamanın haberlerini getirdi.

Ayrıca uzak bir yolculuğa çıktı, yorucu ve zorluklar altında;

Döndü ve tüm gayretini kazıdı bir taş sütuna.

Gılgamış'ın çıktığı "uzak yolculuk", şüphesiz, Tanrıların Evi'ne yaptığı yolculuktur; ona yoldaşı Enkidu eşlik etmiştir. Hedefleri Tilmun Diyarı idi; Gılgamış orada kendisi için bir şem dikebilirdi. Mevcut tercümeler Sümerce *mu* veya Ak-kadca *şumunun* kadim metinlerde göründüğü yerlere beklendiği gibi "ad" koymaktadır; ama biz bunun yerine, terimin gerçek anlamı olan *"gökte uçan araç"* ortaya çıkacak biçimde *şem* kullanacağız:

Hükümdar Gılgamış

Tilmun Diyarına gitmeyi koymuştu aklına.

Yoldaşı Enkidu'ya der ki:

"Ey Enkidu...

Diyara gireceğim, semimi dikeceğim, semlerin dikildiği yerde, kendi semimi dikeceğim."

Onu caydıramayan Uruk'un yaşlıları ve Gılgamış'ın danıştığı tanrılar ilk önce Utu/Şamaş'ın rızasını veya yardımını alması gerektiği öğüdünü verdiler. "Eğer Diyara gireceksen, Utu'ya bildir." diye onu uyardılar. "Diyar, Utu'nun yönetiminde." diye tekrar tekrar vurguladılar. Önceden uyarılmış ve öğüt almış olan Gılgamış izin için Utu'ya başvurdu:

Diyara girmeme izin ver, semimi kurmama izin ver. semlerin dikildiği yerde, semimi dikmeme izin ver...

...deki iniş yerine getir beni,

Koruman üstümde olsun!

Tabletteki şanssız bir kırık, "iniş yerinin" yeri hakkında bilgisiz kalmamıza sebep oluyor. Ama burası her nerede ise Gılgamış ve yoldaşı nihayet bu yerin sınırlarına varırlar. Burası ürkütücü muhafızlar tarafından korunan bir "yasak bölge"dir. Yorgun ve uykulu iki arkadaş, devam etmeden önce geceyi dinlenerek geçirmeye karar verirler.

Uyur uyumaz bir şey onları sarsar ve uyandırır. "Beni uyandıran sen misin?" diye sorar Gılgamış dostuna. "Uyanık mıyım?" diye meraklanır, zira öylesine şaşırtıcı görüntülere şahit olmaktadır ki uyanık mı, rüya mı görüyor merak eder. Enki-du'ya şöyle der:

Rüyamda, dostum, yüksek tepe devrildi.

Beni yere yatırdı, ayağımı tuttu...

Parıltı çok yamandı!

Bir adam göründü,

diyardaki en zarif kişiydi.

Zerafeti...

Devrilen toprağın altından beni çekip çıkardı,

içecek su verdi, yüreğim sakinledi.

"Diyardaki en zarif kişi" olan, Gılgamış'ı kayan toprağın altından çıkaran, ona su veren, "yüreğini sakinleştiren" bu adam kimdi? Ve anlaşılmaz toprak kaymasına eşlik eden "yaman parıltı" da neydi?

Emin olamayan, şaşkın Gılgamış tekrar uykuya dalar ama uzun sürmez.

Nöbetin ortasında uykusu sona erdi.

"Dostum, sen mi seslendin bana?

Niçin uyanığım?

Bana sen dokunmadın mı?

Niçin sıçradım?

Bir tanrı geçip gitmedi mi?

Niçin bedenim uyuşmuş?" diye

sorarak arkadaşına, kalktı doğruldu.

Gizemli bir şekilde yeniden uyandırılan Gılgamış kendisine kimin dokunduğunu merak eder. Dokunan arkadaşı değilse, oradan geçen "bir tanrı" mıdır? Bir kez daha Gılgamış uyuyakalır, ama üçüncü kez uyanmak üzere. Şaşırtıcı olan biteni arkadaşına tarif eder.

Gördüğüm vizyon tamamen ürkütücüydü!

Gökler çığlık attı, toprak gümledi,

Gün ışığı söndü, karanlık geldi.

Yıldırımlar çaktı, bir alev parlayıp çıktı.

Bulutlar kabardı, ölüm yağdı!

Derken parlama azaldı, alev söndü.

Tüm düşenler küle döndü.

Bu birkaç dizede, bir roketin fırlatılışına tanık olmakla ilgili kadim bir kaydı görmek için çok az hayal gücüne ihtiyaç vardır. İlk olarak, roket motorları ateşlendiğinde duyulan muazzam gümbürtü ("gökler çığlık attı"), peşi sıra yerin sallanması ("toprak gümledi"). Fırlatma alanını duman ve toz bulutları sarar ("gün ışığı söndü, karanlık geldi"). Derken aralarından görülen ateşlenmiş motorların parlaklığı ("yıldırımlar çaktı"); roket göğe tırmanmaya başladığında "bir alev parlayıp çıktı". Toz ve süprüntü bulutları her yönde "kabardı"; derken, aşağı çökmeye başladığında "ölüm yağdı!" Artık roket gökte yükselmiştir, yukarı doğru gider ("parlama azaldı, alev söndü"). Roket gözden kaybolur ve "tüm düşen" süprüntü "küle döner."

Gördüklerinden ürken ama hedefine varmak için daha da kararlı olan Gılgamış, korunma ve destek için bir kez daha Şamaş'a başvurur. "Ürkünç bir muhafızdın üstesinden gelerek, Şamaş'ın "Göklerin kemerine yükselirken" görülebileceği Maşu dağına ulaşır.

Artık ilk hedefinin yakınındadır; "semlerin dikildiği yer"e. Ama dağın içine oyulmuş olduğu anlaşılan bu yerin girişi, şiddetli muhafızlarca korunmaktadır:

Dehşetleri ürkütücüydü, bir bakışları ölümdü.

Parıldayan ışıldakları dağlan tarıyordu.

Şamaş'ı gözlüyorlardı,

O çıkarken ve inerken.

Gılgamış'ı (soldan ikinci) ve yoldaşı Enkidu'yu (en sağdaki) gösteren bir mühür betimlemesi (Şekil 76); pekâlâ bir tanrının bölgeyi ışıldaklarla tarayan ve ölüm ışınları saçan robot benzeri muhafızlara bir başkası adına izin istemesini betimliyor olabilir. Tarif, akla Tekvin Kitabında Tanrının Aden bahçesinin girişine, insanlar giremesin diye "dönen kılıç" koymasıyla ilgili ibareyi getiriyor.

Şekil 76

Gılgamış kısmen ilâhî olan kökenini, yolculuğunun amacını ("Utnapiştim'e yaşam ve ölüm hakkında sorular sormak isterim") ve Utu/Şamaş'ın rızası ile bu yola koyulduğunu açıkladığında, muhafızlar

yola devam etmesine izin verdiler.

"Şamaş'ın yolu boyunca" ilerleyen Gılgamış kendisini kör karanlıkta bulur: "Önünü ardını göremez", korkudan bağırır. Birçok *beru* (bir zaman, uzaklık birimi veya gök yayı) yol almasına rağmen, hâlâ karanlık içindedir. En sonunda, "on iki *beru* daha gittiğinde, ışık parlamaya başlar."

Hasar görmüş ve belirsiz hâle gelmiş metin, Gılgamış'ın, meyveleri ve ağaçları yarı değerli taşlardan oyulmuş muhteşem bir bahçeye vardığını aktarır. Utnapiştim, işte burada oturmaktadır. Sorununu atasına ileten Gılgamış, hayallerini kıran bir cevapla karşılaşır: İnsan, ölümlü kaderinden kaçamaz, der Utnapiştim. Yine de Gıl-gamış'a ölümünü erteleyecek bir yol önerir; ona Hayat Bitkisinin yerini açıklar: "İnsan yaşlanınca gençleşir"dir bu bitkinin adı. Gılgamış, zafere ulaşmıştır, bitkiyi alır. Ama kadere bakın ki, geri dönerken onu bir aptal gibi kaybeder ve Uruk'a eli boş döner.

Destanın edebî ve felsefî değerini bir kenara bırakırsak, Gılgamış'ın hikâyesi bizi burada esasen "uzay ve havacılık" unsurları açısından ilgilendirmektedir. Gıl-gamış'ın Tanrıların Evi'ne erişmek üzere edinmesi gereken şem, hiç şüphesiz bir roket gemidir; bunlardan birinin kalkışına, "iniş alanı"nın yakınlarındayken tanık olmuştur. Roketler, öyle görünüyor ki, bir dağın içine konuşlanmıştır ve bölge, iyi korunmakta olan yasak bir bölgedir.

Gılgamış'ın görmüş olduğu şeyle ilgili görsel bir kanıt şu ana dek gün ışığına çıkmamıştır. Ama çok uzak bir diyardaki bir Mısır valisinin mezarında bulunan bir çizim, hurma ağaçlarının yetiştiği bir yerde, toprak üstünde bir roket başını göstermektedir. Roketin gövdesinin, tüp benzeri parçalardan inşa edilen ve leopar derileri ile süslenmiş insan yapımı bir siloda, *toprağın altında* olduğu açıktır. (Şekil 77)

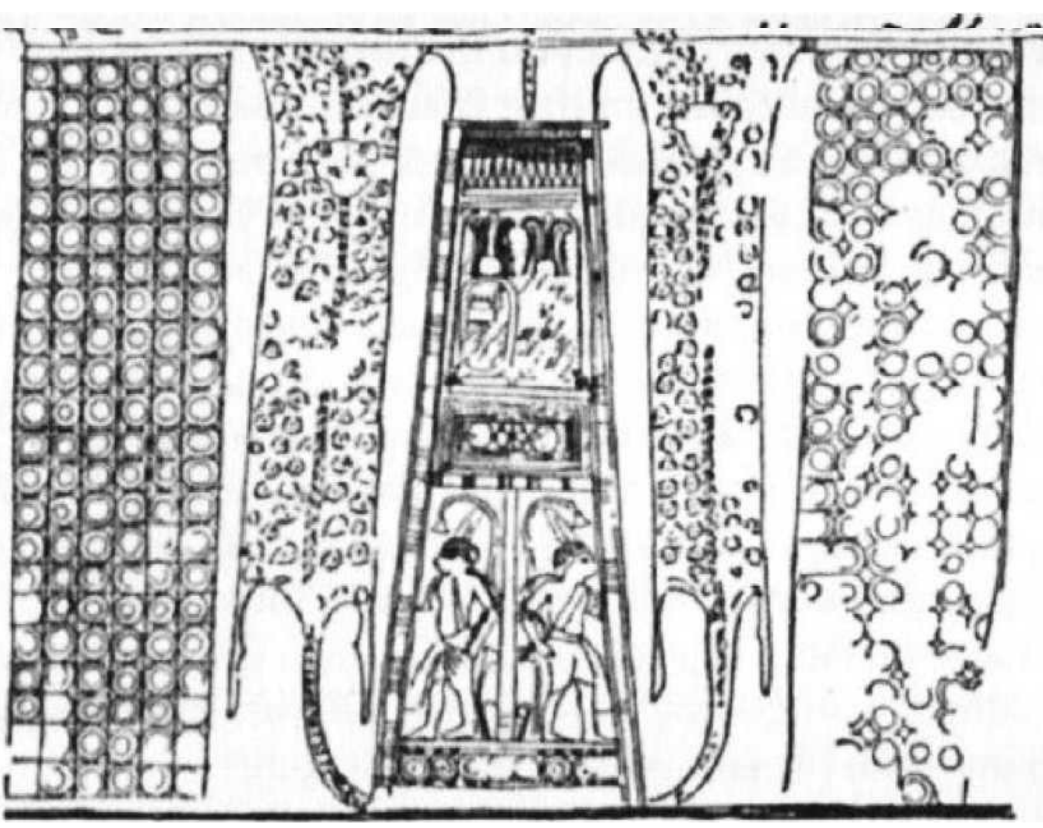
Modern sanatçıların yaptığı şekilde, kadim sanatçılar da yeraltı silosunun bir kesitini göstermişler. Roketin birkaç bölümden oluştuğunu görebiliyoruz. Aşağıdaki, kıvrılan tüplerle çevrili iki adamı göstermektedir. Onların üstünde üç yuvarlak panel vardır. Roket başının, yani *ben-ben'in* boyutunu roketin içindeki iki adama ve yerin üstündeki insanlara oranlarsak, Sümercedeki dengi *mu,* yani "göksel oda" olan roket başının rahatça bir veya iki kullanıcı ya da yolcuyu alabileceğini görebiliriz.

Gılgamış'ın gitmek üzere yola koyulduğu yerin adı TİL.MUN idi. Bu isim kelimesi kelimesine "füzelerin diyarı" anlamına gelir. Burası semlerin dikildiği, Utu/Şamaş'ın yetkisi altında bulunan, kişinin bu tanrının "göklerin mahzenine kadar yükseldiği"ni görebileceği bir yerdi.

On ikiler Panteonunun bu üyesinin göksel dengi Güneş olmasına karşın, adının "Güneş" anlamına gelmeyip, "işlevlerini ve sorumluluklarını tarif eden bir sıfat" olduğunu önermekteyiz. Utu'nun Sümerce adı "parıldayarak giren" anlamına gelir. Türetilen Akkadca adı Şem-Eş ise çok daha barizdir: Eş "ateş" anlamına gelir ve semin ilk başlarda ne anlama geldiğini artık biliyoruz.

Utu/Şamaş, "ateşli roket gemilerininki" idi. Onun, tanrıların uzay limanının komutanı olduğunu öneriyoruz.

Utu/Şamaş'ın Tanrıların Göksel Evi'ne seyahatleri ve bu bağlamda astlarınca yerine getirilen işlevlerdeki komuta edici rolü; bir ölümlünün göklere doğru yaptığı yolculukla ilgili bir başka Sümer hikâyesinde ayrıntılı biçimde ortaya çıkmaktadır.

Şekil 77

Sümer kral listeleri, Kiş'in on üçüncü hükümdarının "Göğe yükselen" Etana olduğunu bildirir bize. Bu kısa ibarenin açılmasına gerek yoktur zira göğün en yüksek katlarına çıkan bu ölümlü kralın hikâyesi, kadim Yakın Doğu'nun her yanında bilinmektedir ve birçok mühür betimlemesine konu olmuştur.

Bize anlatıldığına göre, Etana tanrılar tarafından insanoğluna güven ve bereket getirmek üzere görevlendirilmiştir; yani örgütlü bir uygarlık olan Krallık'ın sağlamayı amaçladığı şey. Ama görünen o ki Etana hanedanlığını sürdürecek bir erkek evlât doğurtmayı başaramaz. Bilinen tek çare, Etana'ınn sadece göklerden tutup getirebileceği belirli bir Doğum Bitkisi'dir.

Daha sonraları Gılgamış'ın da yapacağı gibi, Etana izin ve yardım almak için Şamaş'a başvurur. Destan ilerledikçe, Etana'nın Şamaş'tan bir şem istediği açık hâle gelir!

Ey Rab, ağzından bir çıksa!

Bana Doğum Bitkisini bahşetsen!

Bana Doğum Bitkisini göstersen!

Engelimi kaldırsan!

Bana bir şem üretsen!

Dualarla gururu okşanan ve adak koyunla karnı şişen Şamaş, ona bir şem sağlamak için Etana'nın isteğini yerine getirmeye karar verir. Ama bir semden söz edeceğine, Şamaş Etana'ya onu istediği göksel yere bir "kartal"ın götüreceğini söyler.

Etana'ya Kartal'ın yerleştirildiği çukurun yerini tarif eden Şamaş, Kartal'ı söz konusu görev hakkında daha önceden bilgilendirir de. "Şamaş, Efendisi" ile şifreli mesajlar alıp veren Kartal'a "Sana bir adam göndereceğim; senin elinden tutacak... onu ileriye yönelt... ne derse yap... dediğimi yap." denmiştir.

Şamaş'ın kendisine gösterdiği dağa varan "Etana çukuru gördü" ve, içinde "Kartal durmaktaydı". "Ulu Şamaş'ın emri üstüne", Kartal Etana ile iletişime girdi. Etana bir kez daha amacını ve gideceği yeri açıklar; bunun üzerine Kartal, Etana'ya "Kartal'ı çukurundan yükseltecek" işlemler için talimat vermeye başlar. İlk iki girişim işe yaramaz ama üçüncüde Kartal doğru biçimde yükselir. Gün ışıdığında Kartal, Etana'ya seslenir: "Arkadaşım... Anu'nun Göğüne taşıyacağım seni!" Ona nasıl tutunacağı talimatını veren Kartal havalanır; ve uçmakta, hızla yükselmektedirler.

Sanki modern bir astronotun roketi yükseldikçe Dünya'yı küçülürken seyretmesi gibi, kadim hikâye anlatan da Dünya'nın Etana'ya gittikçe daha küçük görünmesini tarif eder:

Bir *beru* yükseltince onu,

Kartal Etana'ya şöyle dedi:

"Bak, dostum, diyar nasıl görünüyor!

Dağ Evinin yanlarındaki denize bak,

Diyar sade bir tepe hâline geldi,

Geniş deniz, sanki bir küçük havuz gibi."

Kartal yükseğe, gittikçe yükseğe tırmanır; Dünya daha küçülür, daha daha küçülür. Onu ikinci *beru* boyunca yükseltince, Kartal şöyle der:

"Dostum,

Diyarın nasıl göründüğüne bir baksana!

Ülke bir gediğe döndü...

Geniş deniz, ekmek sepeti kadar"...

Üçüncü *beru* boyunca yükseltince onu,

Kartal ona şöyle dedi, Etana'ya:

"Bak, dostum, kara nasıl görünüyor!

Toprak, bahçıvanın kazdığı bir yere döndü!"

Ve derken, yükselmeye devam ederlerken, Dünya birdenbire gözden kaybolur.

Etrafıma bakınırken, diyar gözden kayboldu,

Ve gözüm geniş deniz üstünde eğlenmez oldu.

Bu hikâyenin bir versiyonuna göre, Kartal ve Etana Anu'nun Göğüne erişirler. Ama bir başka versiyon Etana'nın artık Dünya'yı göremez olduğunda hevesinin kırıldığını ve Kartal'a yolunu geri çevirip Dünya'ya "dalmasını" emrettiğini bildirmektedir.

Bir kez daha, Dünya'yı büyük bir uzaklıktan görmekle ilgili böyle sıra dışı bir bildiri ile İncil'deki bir ibare arasında paralellik buluyoruz. Rab Yahve'yi yücelten

İşaya peygamber ona şöyle der: "O, Dünya'nın çemberinde oturandır, sakinlerini böcekler gibi görür."

Etana'nın hikâyesi bize, bir şem arayan Etana'nın bir çukurun içindeki bir Kartal ile iletişime geçmek zorunda olduğu bilgisini verir. Bir mühür betimlemesi, üstünden bir kartalın havalandığı, kanatlı, yüksek bir yapı (bir fırlatma kulesi mi?) göstermektedir. (Şekil 78)

Şekil 78

Etana'yı uzak göklere götüren Kartal nedir veya kimdir?

Bu kadim metin ile 1969 Temmuzunda Apollo 11 uzay aracının kumandanı Neil Armstrong'un Dünya'ya yolladığı mesajı ilişkilendirmekten kendimizi alamıyoruz: "Houston! Burası Sükûnet Denizi. Kartal kondu!"

İnsanoğlunun Ay'a ilk inişini bildirmekteydi. "Sükûnet Denizi", inişin yapıldığı alandı. Kartal ise uzay aracından ayrılan ve içindeki iki astronotu Ay'a götüren (ve daha sonra ana araca geri getiren) ay modülünün adıydı. Ay modülü, Ay yörüngesinde kendi uçuşuna başlamak üzere ilk kez ayrıldığında, astronotlar Houston'da-ki Görev Komuta Merkezine şöyle dediler: *"Kartal kanatlandı."*

Ama "Kartal", uzay aracının içindeki astronotları da belirtmekteydi aynı zamanda. Apollo 11 görevinde, "Kartal" ayrıca astronotların sembolüydü, giysilerinin üstünde taşıdıkları amblemdi. Tıpkı Etana hikâyesinde olduğu gibi, onlar da uçabilen, konuşabilen ve iletişime geçen "Kartallar"dılar. (Şekil 79)

Şekil 79

Bir kadim ressam, tanrıların gök gemilerinin pilotlarını nasıl betimlerdi? Onları, tesadüf eseri, kartallar olarak resmeder miydi acaba?

Bulduğum şey, kesinlikle budur. M.Ö. 1.500'lerden kalan bir Asur mühür oyması bir şemi selâmlayan iki "kartal-adam"ı göstermektedir! (Şekil 80)

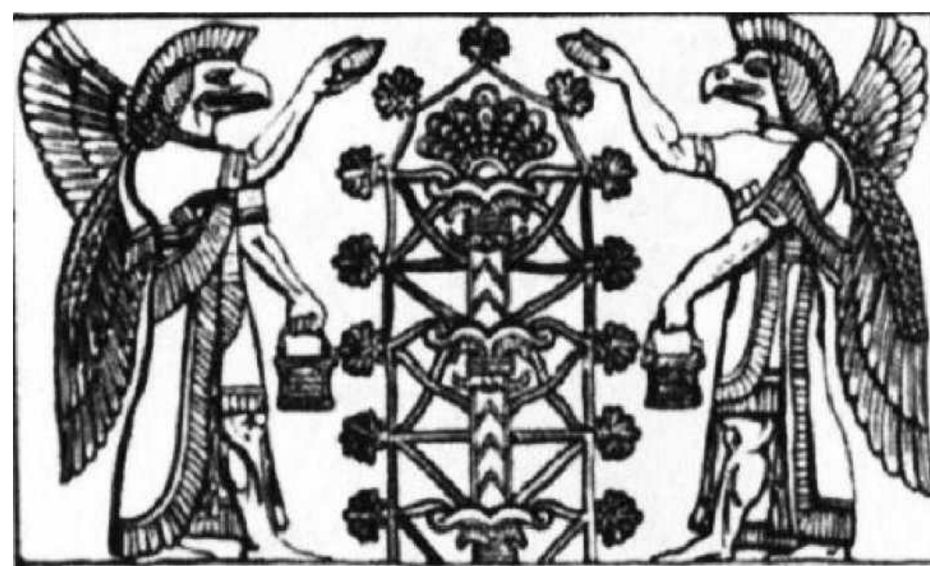

Şekil 80

Böylesi "Kartallar"ın (bilginler bunları "kuş-adam'lar diye adlandırır) sayısız betimlemesi bulunmuştur. Çoğu betimleme onları Hayat Ağacının iki yanında, sanki onların Hayat Ekmeği ve Hayat Suyu'nun bulunduğu yer olan Göksel Ev ile bağlantıyı semlerinde sağladıklarını vurgularcasına, dururken göstermektedir. Gerçekten de, Kartalların sıradan betimlemeleri onları, Adapa, Etana ve Gılgamış'ın hikâyeleri ile tam bir uyum içinde, bir ellerinde Hayat Meyvesini ve diğerinde Hayat Suyu'nu tutarken göstermektedir. (Şekil 81)

Kartalların birçok betimlenişi onların canavarımsı "kuş- adamlar değil, onlara kartal görünüşü veren kostümler veya üniformalar giyen antropomorfik varlıklar olduklarını açıkça göstermektedir.

Ortadan kaybolmuş olan tanrı Telepinu ile ilgili Hitit hikâyesi, "büyük tanrıların ve küçük tanrıların Telepinu'yu aramaya başladıklarını" ve "Şamaş'ın hızlı bir Kartal yolladığını" bildirir.

Şekil 81

Çıkış Kitabında, Rab'bin İsrailoğullarına "Sizi Kartalların kanatlarında taşıdım ve sizi bana getirdim" diye hatırlattığı bildirilir; bu da, görülüyor ki, İlâhî Ev'e Kartalların kanatları üstünde ulaşma yolunu onaylamaktadır; tıpkı Etana'nın hikâyesindeki gibi. Aslına bakarsanız, sayısız İncil mısraları, İlâhı kanatlı bir varlık olarak tarif etmektedir. Boaz, Rut'u Yudea kavminin arasına alırken Rab Yahve'nin "kanatları altına geliyorsun" der. Mezmurları yazan kişi "kanatlarının gölgesi altında" güvenlik arar ve Rab'bin göklerden inişini tarif eder. "Bir kerubiye bindi ve uçarak gitti; rüzgârlı

kanatların üstünde uçtu." İncil'deki El (İlâh için kullanılan bir unvan) ve Kenan dilindeki El arasındaki benzerlikleri analiz eden S. Langdon *[Semitic Mythology* (Samî Mitolojisi)] bunların her ikisinin de metinlerde ve sikkelerde kanatlı tanrılar olarak betimlendiğini göstermiştir.

Mezopotamya metinleri değişmez bir şekilde Utu/Şamaş'ı semlerin ve Kartalların iniş alanından sorumlu tanrı olarak göstermektedir. Ve o da, astları gibi, bazen bir Kartal kostümünün tümünü kuşanmış olarak gösterilmektedir. (Şekil 82)

Bu yetkiyle, krallara "kuşların kanatlarında uçma" ve "aşağı göklerden ulu olanlarına yükselme" ayrıcalığını bahsedebilmekteydi. Ve ateşli bir roketle yükseklere havalandığında, "sayısız saatlerce, bilinmeyen uzaklıklar boyu uzayan" oydu. Daha da uygunu, "ağı Dünya idi, tuzağı uzak gökler."

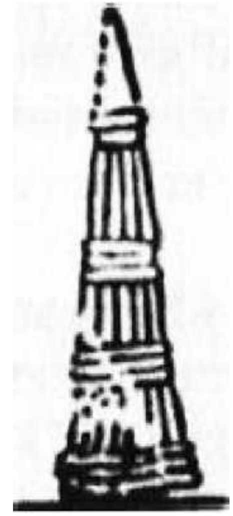
Şekil 82

Göksel yolculukla bağlantılı nesneler için Sümer terminolojisi, tanrıların kullandıkları *meler* veya koni biçimli "arabaları" olan *mularla* sınırlı değildi.

Sippar'ı tarif eden Sümer metinleri, kudretli duvarlarla saklanmış ve korunan bir orta kısmı olduğundan söz eder. Bu duvarlar arasında Utu'nun Tapınağı; "Göklerin evi gibi bir ev" dururdu. Tapınağın bir iç avlusunda, yine yüksek duvarlarla korunan, "Yukarı doğru dikilmiş, kudretli APIN (tercüme edenlere göre "delik açıp geçen bir nesne") durmaktaydı.

Uruk'taki Anu tapınağı höyüğünde bulunan bir çizim böyle bir nesneyi göstermektedir. Bir süre önce

bu nesnenin ne olduğunu tahmin etmemiz zor olabilirdi ama bu, en tepesinde koni biçimli *munun* veya kumanda kabininin bulunduğu çok safhalı bir uzay roketidir. (Şekil 83)

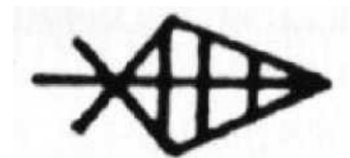

Şekil 83

Sümer tanrılarının Dünya semalarında uçmak için sadece "uçan odaları" değil, uzay yolculuğu yapan çok aşamalı roket gemilerine de sahip olduklarının kanıtı; Utu'nun Sippar'daki tapınağındaki kutsal nesneleri tarif eden metinlerin incelenmesinden de ortaya çıkmaktadır. Sümer'in yüksek mahkemesindeki tanıkların, yüzlerini üç "ilâhî nesneye" dönüp görebilecekleri bir kapıda durarak, bir iç avluda yemin etmeleri gerektiğini öğreniyoruz. Bunlar "altın küre" (mürettebat kabini mi?), *GlR* ve *alikmaltrati* (kelime anlamıyla "*gemiyi götüren ilerletici*" veya bizim motor diyebileceğimiz bir kelime) adındadır.

Burada ortaya çıkan şey; üst ucunda bir kabin veya kumanda modülü, alt ucunda motorlar ve ortasında *gir* bulunan üç parçalı bir rokete yapılan göndermedir. *Gir,* uzay uçuşları ile bağlantılı olarak bolca kullanılan bir terimdir. Gılgamış'ın, Şamaş'ın iniş alanının girişinde karşılaştığı muhafızların adı *gir-adamlardır*. Ninurta'nın tapınağındaki kutsal veya en korunaklı iç bölgenin adı *GİR.SUdur* (" *gir'in fırlayıp gittiği yer").*

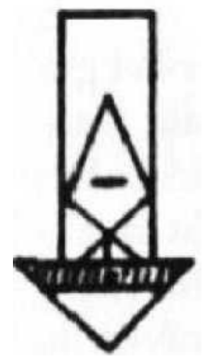
Gir, genel olarak kabul edildiği gibi, sivri uçlu bir nesneyi tarif etmekte kullanılan bir terimdir.. Kelimenin resimsel işaretine yakından bakmak, terimin "ilâhî" yanına dair daha iyi bir anlayış sağlayacaktır zira gördüğümüz şey birkaç parça veya bölüme bölünmüş uzun, ok biçimli bir nesnedir:

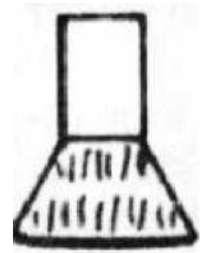
Munun Dünya semalarında kendi başına uçması veya Dünya'nın toprakları üstünde bir *gire* eklenmişken uçması veya çok aşamalı bir *apinin* tepesindeki kumanda modülü hâline gelmesi; Sümer tanrılarının, Gök ve Yer Tanrılarının mühendislik dehalarının bir kanıtıdır.

Sümer piktografları ve ideogramları gözden geçirildiğinde, bu işaretleri çizenler her kimse, kuyrukları olan ve ateşler çıkaran, füze-benzeri araçlar ve göksel "kabinler"den oluşan roketlerin

şekilleri ve amaçlarına aşina oldukları konusunda şüpheye yer kalmaz.

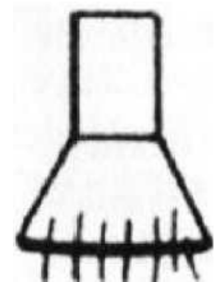
KA:GİR ("roketin ağzı"); şaft benzeri bir yeraltı barınağındaki, bir yüzgeçle donatılmış *gir* veya roketi göstermektedir.

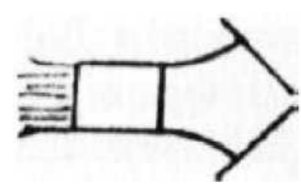

EŞ ("İlâhî Ev"); bir uzay aracının odası veya kumanda modülü.

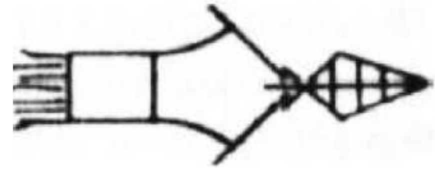
ZİK ("yükselme"); yola çıkan bir kumanda modülü mü?

En son olarak, Sümerce "tanrılar" kelimesi için piktografik işarete bakalım. Terim iki heceli bir kelimedir: DİN.GIR.GİR için kullanılan sembolü zaten gördük: yüzgeçleri olan iki aşamalı bir roket. İlk hece olan DİN ise "dürüst", *"saf', "parlak"* anlamına gelir. Biraraya geldiklerinde ise *"tanrılar"* veya *"ilâhî varlıklar"* anlamında kullanılan DİN.GİR, "*parlak, sivri nesnelerin dürüst kişileri"* veya daha da uygunu, *"parlayan roketlerin saf kişileri"* anlamını verir.

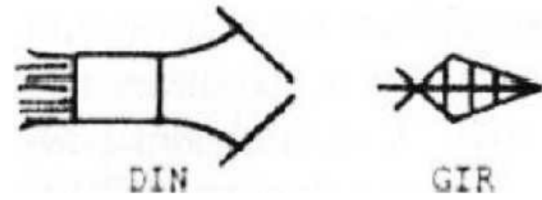

Din için kullanılan piktografik işaret buydu:

Şekil 85

Akla hemen alt kısmından alevler fışkıran güçlü bir jet motorunu getiriyor ve ucu garip bir şekilde açık. Ama bulmaca, eğer iki piktografi arka arkaya "hecelersek" bir şaşkınlığa dönüşüyor; yüzgeç benzeri *girin* kuyruğu *dinin* önündeki açıklığa mükemmel biçimde uyuyor! (Şekil 84, 85)

Şekil 84

Şaşırtıcı sonuç, üstüne bir iniş aracının yerleştirilmiş olduğu, roketle itilen bir uzay aracının resmidir; tıpkı ay modülünün Apollo 11 uzay aracına yerleştirilmiş olması gibi! Bu gerçekten de üç aşamalı bir araçtır, her biri diğerine uymuştur; motorları içeren tepkime kısmı, destek ve ekipmanı içeren orta kısım ve eski çağların tanrılarının, bin yıllarca öncesinin astronotlarının, *dingir* adlı insanların oturduğu silindirik "gök odası".

Kadim halkların ilâhlarını "Gök ve Yer Tanrıları" diye çağırırken, onların kelimenin tam anlamıyla Dünya'ya gökten gelmiş başka bir yerin insanları olduklarını ima ediyor olduklarından şüphe edilebilir mi?

Kadim tanrılar ve araçlarıyla ilgili olarak şu ana dek sunulan kanıtlar; onların gerçekten de kanlı canlı varlıkların, gerçekten de kelimenin tam anlamıyla göklerden Dünya'ya inmiş insanlar olduklarına dair hiçbir şüpheye yer bırakmıyor.

İncil'i tek Tanrıya adayan Eski Ahit'in kadim derleyicileri bile, böylesi ilâhî varlıkların çok eski zamanlarda Dünya üzerindeki mevcudiyetlerini kabul etmeyi gerekli görmüşlerdir.

Hem çevirmenlerin hem de ilâhiyatçıların dehşete kapıldıkları muammalı bölüm, Tekvin Kitabının 6. Babının başını oluşturmaktadır. Bölüm, Âdem'i izleyen nesiller boyunca insanoğlunun" yayılışının gözden geçirilmesi ve Tufan'dan önce insanoğlunun ilâhî büyüden kurtulup gözünün açılması hikâyesi arasına sıkışmıştır. Şüpheye yer bırakmaz biçimde şöyle belirtir o sıralarda;

tanrı oğulları

insan kızlarının güzel olduklarını gördüler, ve bütün seçtiklerinden kendilerine karılar aldılar.

Bu dizelerin ima ettikleri ve Sümer'in tanrılar, onların oğulları ve torunları, tanrılar ve ölümlüler arasında birarada yaşanmaktan kaynaklanan yarı ilâhî evlâtlarla ilgili hikâyeler arasındaki paralellikler, İncil'deki dizeleri okumaya devam ettikçe daha da artar:

Rab oğulları insan kızlarına vardıkları,

ve bu kızlar onlara çocuk doğurdukları zaman,

o günlerde, hem de ondan sonra, yeryüzünde Nefilimler vardı, bunlar Ebediyetin kudretli olanlarıydı, *şem* halkıydı.

Yukarıdaki, geleneksel bir tercüme değildir. Uzun bir süredir, "yeryüzünde Nefilimler vardı" ifadesi, "yeryüzünde devler vardı" diye çevrilmiştir; ama hatanın farkına varan yeni çevirmenler İbranice bir terim olan *Nefilim* kelimesine hiç dokunmadan bırakma yoluna gitmişlerdir. "Şem halkıydı" dizesi ise, tahmin edeceğiniz gibi "bir adı olan halk", yani "şöhretli bir halk" olarak anlamında ele alınmıştır. Ama daha önce belirttiğimiz gibi, *şem* terimi orijinal anlamı ile ele alınmalıdır; bir roket olarak. Peki, Nefilim terimi ne anlama gelmektedir? Samî dilindeki kök NFL'den ("aşağı atılmak") dallanan bu kelime, tam olarak dediği anlama gelir: Dünyaya, aşağı atılmışları.

Çağdaş ilâhiyatçılar ve İncil bilginleri bu sorunlu dizeleri ya bunları alegorik biçimde izah ederek ya da hepten görmezden gelerek kaçınma eğilimi içindedir. Ama İkinci Tapınak döneminin Yahudi yazıları, bu dizelerde "düşmüş meleklerle ilgili kadim gelenekten yankıları getirmişlerdir. Bazı erken dönem bilginlerinin eserleri, "Cennet'ten atılan ve o sıralarda Dünya'da olan" bu ilâhî varlıkların adlarından söz ederler: Şam-Hazzay ("semin gözcüsü"), Uzza ("kudretli") ve Uzi-El ("Tanrı'nın kudreti").

On dokuzuncu yüzyılın saygın Yahudi İncil yorumcularından olan Malbim bu kadim kökleri kabul etmiş ve "kadim zamanlarda ülkelerin hükümdarları; Dünya'ya Göklerden gelen, Dünya'da hüküm süren ve insan kızları arasından karılar alan ve evlâtları arasında kahramanlar, kudretliler, prensler ve asiller bulunan tanrıların çocuklarıydılar." demiştir. Bu hikâyeler, der Malbim, pagan tanrılarına aittir, "en eski zamanlarda Göklerden Dünya'ya düşmüş olan tanrıların oğulları... bu nedenle kendilerine 'Nefilimler', yani Aşağı Düşmüş Olanlar derlerdi."

İlahiyat açısından ima ettikleri bir kenara bırakılırsa, dizelerin edebî ve orijinal anlamından kaçınılamaz: Göklerden Dünya'ya gelmiş olan tanrıların oğulları Nefilimler idi.

Ve Nefilimler, *Şem Halkıydı-Roket Gemilerin Halkı.* Bu noktadan itibaren onları İncil'deki adları ile çağıracağız.

ON İKİNCİ GEZEGEN

Dünya'nın başka bir yerden gelen zeki varlıklar tarafından ziyaret edildiği önerisi; bu zeki varlıkların, üstünde, bizimkinden daha ileri bir uygarlık kurmuş oldukları bir başka gök cisminin varlığını gerektirir.

Başka bir yerden gelen zeki varlıklarca Dünya'nın ziyaret edildiği ile ilgili spekülasyon, geçmişte, bu varlıkların kökeni olarak Mars veya Venüs'ü merkez almaktaydı. Ancak, artık Dünya'nın bu iki gezegen komşusunun üstünde zeki yaşamın ve de ileri bir uygarlığın olmadığı fiilen kesinleştiğinden, Dünya'nın ziyaret edilmiş olduğuna inananlar, böylesi dünya dışı astronotların yuvası olacak diğer galaksiler ve uzak yıldızlar aramaktalar.

Böyle önerilerin avantajı, kanıtlanamaz olmalarına rağmen, aksinin de kanıt-lanamayışıdır. Bu önerilen "yuva"ların dezavantajı ise Dünya'dan fantastik derecede uzak olmaları, ışık hızında bile yıllarca ve yıllarca seyahat etmeyi gerektirmeleridir. Dolayısıyla böyle önerilerin sahipleri Dünya'ya tek yönlü bir yolculuk olduğunu öne sürerler: dönüşü olmayan bir göreve çıkan bir astronot ekibi veya belki de kaybolan ve kontrolden çıkan, Dünya'ya çakılan bir uzay gemisi.

Sümerlilerin Tanrıların Göksel Evi'yle ilgili fikri kesinlikle bu değildir.

Sümerliler böyle bir "Göksel Ev"in, bir "safyer"in, bir "ilksel ev"in mevcudiyetini kabul etmiştir. Enlil, Enki ve Ninhursag Dünya'ya gitmelerine ve orada kendilerine yuva edinmelerine rağmen, babaları Anu hükümdar olarak Göksel Ev'de kalmıştır. Sadece çeşitli metinlerde arada bir yapılan göndermeler değil, ayrıca "tanrı listeleri" de aslında "saf yer"in tahtında Anu'dan önce gelen hanedanın yirmi bir ilâhî çiftini sayar.

Anu bizzat büyük bir şatafat ve debdebe içindeki bir tahtta oturmaktadır. Gıl-gamış'ın bildirdiği (ve Hezekiel Kitabının onayladığı) gibi, burası tamamen yarı değerli taşlardan oyulmuş yapay bir bahçesi olan bir yerdir. Anu burada resmî eşi Antu ve altı cariyesi, (on dördü Antu'dan doğan) seksen evlâdı, bir Başbakan, üç Mulardân (roket gemilerden) sorumlu Komutan, iki Silahlardan sorumlu Komutan, iki Büyük Yazılı Bilgi Üstadı, bir Maliye Bakanı, iki Baş Yargıç, iki "sesle etkileyen" ve beş asistan kâtibi olan iki Baş Kâtip ile birlikte oturmaktadır.

Mezopotamya metinleri sık sık Anu'nun evinin muhteşemliğinden, onun kapısını koruyan tanrılardan ve silâhlardan söz ederler. Adapa'nın hikâyesi şöyle der: Adapa'ya bir *şem* sağlayan tanrı Enki daha sonra;

Ona Göğe giden yolu gösterdi, ve o da Göğe çıktı.

Göğe yükseldiğinde,

Anu'nun Kapısına yaklaştı.

Tammuz ve Gizzida muhafizlık yapıyordu,

Anu'nun Kapısında.

İlâhî silâhlar *ŞAR. UR* ("kraliyet avcısı") ve *ŞAR.GAZ* ("kraliyet katili") ile korunan Anu'nun taht odası Tanrıların Meclisinin toplanma yeriydi. Böyle durumlarda içeri girme ve yerleşme sırasını düzenleyen sıkı bir protokol uygulanıyordu:

Enlil Anu'nun taht odasına girer, sağ tacın yerinde oturur,

Anu'nun sağında.

Ea [Anu'nun taht odasına] girer, kutsal tacın yerinde oturur,

Anu'nun solunda.

Kadim Yakın Doğu'nun Gök ve Yer tanrıları sadece göklerden gelmekle kalmayıp, Göksel Ev'e de dönebiliyorlardı. Anu arada bir devlet ziyareti için Dünya'ya inerdi; İştar en azından iki kez Anu'ya gitmişti. Enlil'in Nippur'daki merkezi "bağ gök-yer" olarak donatılmıştı. Şamaş, Kartallardan ve roket gemilerin fırlatma alanından sorumluydu. Gılgamış Ebediyet Yerine çıkmış ve Uruk'a dönmüştü; Adapa da bu yolculuğu yapıp, anlatmak üzere geri gelmişti; İncil'deki Tire kralı da.

Bazı Mezopotamya metinleri, Sümerce *AB.GAL* ("yönlendiren büyük kişi" veya "yolu işaret eden üstat")'dan gelen bir Akkad terimi olan *Apkallu* ile ilgilidir. Gustav Guterbock *[Die Historische Tradition und lhre Literarische Gestaltung bei Babylonier und Hethiten* (Babil ve Hitit'te Tarihsel Gelenek ve Edebî Oluşumlar)] bunların daha önce gösterdiğimiz "Kartallar" gibi resmedilen "kuş-adamlar" olduklarını söyler. Onların becerilerinden söz eden metinler, bunlardan biri için "İnan-na'yı gökten indirdi, inişini E-Anna tapınağına yaptı" der. Bu ve diğer göndermeler, Apkallu'nun, Nefilimlerin uzay gemilerinin pilotları olduklarını işaret eder.

İki yönlü seyahat sadece mümkün değil, aynı zamanda, denir bize, Sümer'de bir Tanrılar Kapısı (Babili) kurmaya karar veren tanrıların lideri tarafından en başından beri düşünülmüştür:

İlksel Kaynağa meclise çıktığınızda,

Gece dinlenecek bir yer olacak, hepinizi alacak.

Göklerden

meclis için indiğinizde,

Gece dinlenecek bir yer olacak, hepinizi alacak.

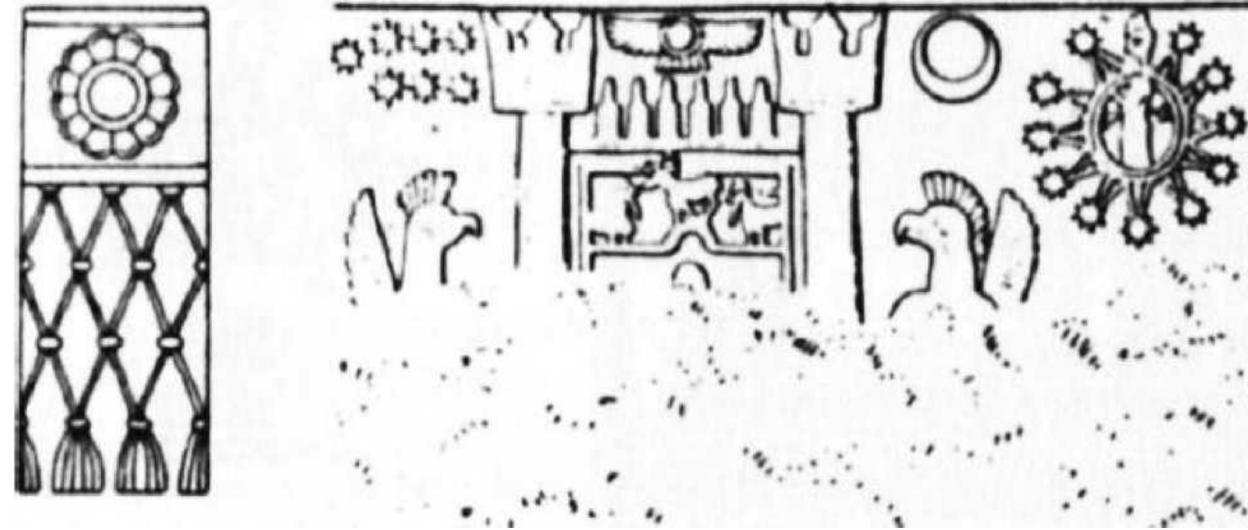
Dünya ve Göksel Ev arasında iki yönlü yolculuğun hem tasarlandığının hem de uygulandığının farkına varan Sümerliler tanrılarını uzak galaksilere sürmediler. Tanrıların Evi, bıraktıkları mirasın açıkladığına göre, kendi güneş sistemimiz içindedir.

Şamaş'ı Kartalların Komutanı olarak resmî üniforması içinde görmüştük. Bileklerinde, metal kelepçelerle yerine oturan kol saatine benzer bir nesne taşımaktadır. Kartalların diğer betimlemeleri

de tüm önemli kişilerin böyle nesneler taktıklarını gösterir. Bunların sadece süsleme amaçlı mı olduklarını yoksa yararlı bir amaca mı hizmet ettiklerini bilmiyoruz. Ama tüm bilginler bu nesnelerin gül şeklindeki rozetleri, yani bir merkezî noktadan çıkarak yayılan "taç yapraklardan" oluşan yuvarlak bir yığını temsil ettikleri konusunda hemfikirdirler. (Şekil 86)

Rozet, Mezopotamya, batı Asya, Anadolu, Kıbrıs, Girit ve Yunanistan başta olmak üzere tüm kadim ülkelerde en yaygın süsleme amaçlı tapınak sembolü idi. Rozetin bir tapınak sembolü olarak, göksel bir fenomenin, yani uydularıyla çevrili bir güneşin stilize edilmiş hâli olduğu kabul edilen görüştür. Kadim astronotların bileklerine bu sembolü takmaları, bu görüşe inanılırlık kazandırmaktadır.

Göksel Ev'deki Anu'nun Kapısını gösteren bir Asur betimlemesi (Şekil 87); bizim Güneşimiz ve gezegenleri gibi göksel bir sistemle ilgili kadim aşinalığı onaylamaktadır. Kapının iki yanında iki Kartal vardır; Göksel Ev'e ulaşmak için onların hizmetine gerek duyulduğunu belirtir. En üstün ilâhî amblem olan Kanatlı Küre kapıyı işaret eder. İki yanında yedi adet göksel sembol ve hilâl vardır; bunlar (bize göre) iki yanında Enlil ve Enki olan Anu'yu temsil etmektedir.

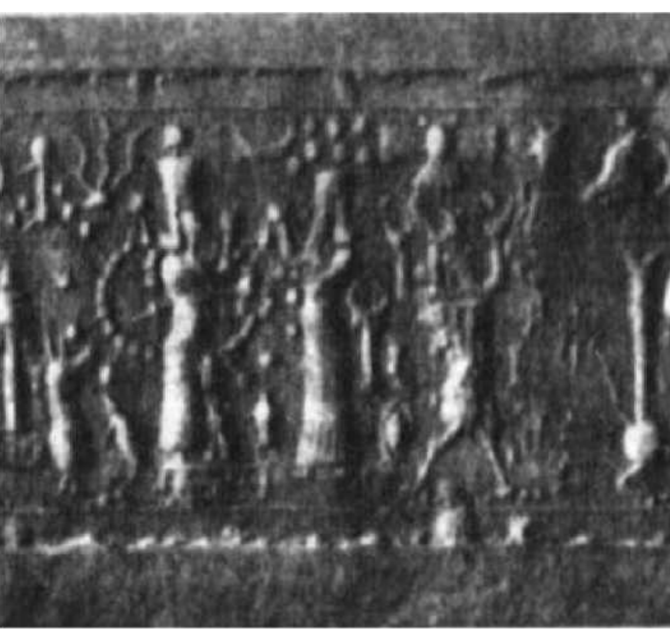

Şekil 86 *Şekil 87*

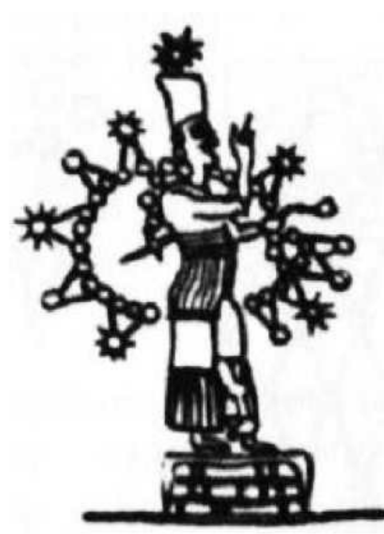
Bu sembollerce temsil edilen gök cisimleri neredeydir? Göksel Ev neredeydir? Kadim ressam başka bir betimleme ile cevap verir; ışınlarını, kendisini çevreleyen on bir küçük gök cismine uzatan büyük bir gök cismi ile. Bu, on bir gezegenin çevrelediği bir Güneş'in temsilidir.

Bunun tek temsil olmadığı, silindir mühürler üstündeki diğer betimlemeler ile gösterilebilir; meselâ Berlin'deki Kadim Yakın Doğu Müzesindeki mühür gibi. (Şekil 88)

Berlin mührünün ortasındaki tanrı veya gök cismi büyütül-düğünde (Şekil 89), bunun on bir gök cismiyle çevrelenmiş büyük, ışınlar saçan bir yıldızı betimlediğini görebiliriz. Bunlar da, yirmi dört daha küçük küreden oluşan bir zincirin üstündedirler. Bizim güneş sistemimizdeki gezegenlerin "aylarının" veya uydularının (gökbilimciler çapı on altı kilometre veya daha az olanları saymazlar) sayısının da tam yirmi dört olması sadece bir rastlantı mıdır?

Şekil 88

Şekil 89

Şimdi, burada, şüphesiz ki bir Güneş ve on bir gezegen gösteren bu betimlemelerin bizim güneş sistemimizi temsil ettiğini iddia etme tuzağına düşülebilir zira bilginlerimiz bize, Dünya'nın bir parçası olduğu gezegensel sistemin Güneş, Dünya ve Ay, Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter, Satürn, Uranüs, Neptün ve Plüton'dan oluştuğunu söylemekteler. Bu, bir Güneş ve (Ay da sayıldığında) sadece on gezegen eder.

Ama Sümerlilerin söylediği bu değildi. Sistemimizin Güneş ve (Ay da sayılarak) on bir gezegenden oluştuğunu iddia ediyor ve bugün bildiğimiz gezegenlere ek olarak, güneş sisteminin on ikinci üyesinin de olduğu fikrine sıkı sıkıya bağlıydılar; yani, Nefilimlerin evi olan gezegen.

Biz ona *On İkinci Gezegen* diyeceğiz.

Sümer enformasyonunun doğruluğunu kontrol etmeden önce, gelin, Dünya ve çevresindeki göklerle ilgili bilgimizin tarihine bir göz atalım.

Bugün dev gezegenler Jüpiter ve Satürn'ün ötesinde -evren açısından çok önemsiz uzaklıklar ama insan için muazzam- güneş sistemimize ait olan iki büyük (Uranüs ve Neptün) ve bir üçüncü küçük gezegenin (Plüton) olduğunu biliyoruz. Ama bu bilgi, son derece yenidir. Uranüs, gelişmiş teleskoplar yardımı ile 1781 'de keşfedilmişti. Onu elli yıl kadar izleyen gökbilimciler, yörüngesinin bir başka gezegenin etkisini gösteriyor olduğu sonucuna vardılar. Matematik hesaplamalar yardımıyla, kayıp gezegen, yani Neptün, gökbilimciler tarafından 1846'da saptanabildi. Derken, on dokuzuncu yüzyılın sonunda, Neptün'ün de bilinmeyen bir başka yerçekimi etkisine maruz kaldığı anlaşıldı. Güneş sistemimizde bir gezegen daha mı vardı yoksa? Bulmaca, 1930'da Plüton'un gözlenmesi ve yerinin saptanmasıyla çözüldü.

1780'e dek ve ondan önceki yüzyıllar boyu, insanlar güneş sistemimizde yedi üye olduğuna inanmışlardı: Güneş, Ay, Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter, Satürn. Dünya bir gezegen olarak sayılmıyordu zira diğer gök cisimlerinin Dünya'nın, yani üstünde Tanrı'nın en önemli yaratışı olan

insanın olduğu, Tanrı tarafından yaratılan en önemli gök cisminin çevresinde döndüğüne inanılmaktaydı.

Ders kitaplarımız genelde, Dünya'nın güneş-merkezli bir sistemdeki birkaç gezegenden sadece biri olduğunun keşfini Nicolaus Kopernik'e atfederler. Dünya'yı merkezî konuma koyan görüşüne karşı çıkması durumunda Hristiyan kilisesinin gazabından korkan Kopernik çalışmasını *(De revolutionibus orbium coelestium)* ancak 1543'te, ölüm döşeğindeyken yayınladı.

Yüzyılların astronomik kavramlarını sadece Keşifler Çağı'nın denizcilikle ilgili ihtiyaçları ve Kolomb'un (1492) ve Macellan'ın (1520) ve diğerlerinin Dün-ya'nın düz değil de yuvarlak olduğuna dair bulguları sebebiyle tekrar gözden geçirmeye koyulan Kopernik matematik hesaplamalara bel bağlamıştı ve kadim yazılarda cevaplar aradı. Kopernik'i destekleyen birkaç kilise adamından biri olan Kardinal Schonberg ona 1536'da şöyle yazar: "*Öğrendiğime göre kadim matematiksel doktrinlerin temellerini öğrenmekle kalmamış, yeni bir teori de yaratmışsınız... buna göre Dünya hareket etmektedir ve temel ve dolayısıyla ana konumu işgal eden Güneş'tir*."

O zamanlardaki kavramlar, Dünya'nın düz ve yıldızların üstüne sabitlenmiş olduğu uzak göklerin üstüne "kemer olduğu" yolundaki Grek ve Roma geleneklerine dayanmaktaydı. Yıldızlarla bezeli göklerin hemen önünde planetler ("gezen" anlamında Yunanca bir kelimeden gelir) Dünya'nın etrafında dönmekteydi. Dolayısıyla haftanın yedi günü ve bu günlerin adlarına kaynaklık eden yedi gök cismi * . . vardı (): Güneş (İng. Sun) (Pazar /Sunday), Ay (İng. Moon) (Pazartesi/Monday),

Mars(Salı/Mardi), Merkür (Çarşamba/Mercredi), Jüpiter (Perşembe/Jeudi), Venüs (Cuma/Vendredi), Satürn (Cumartesi/Saturday). (Şekil 90)

Bu astronomi kavramları, M.S. ikinci yüzyılda Mısır'ın İskenderiye şehrinde yaşayan bir gökbilimci olan Ptoleme'nin çalışmalarından ve sistemleştirmelerinden kaynaklanmıştı. Kesin bulgularına göre Güneş, Ay ve beş gezegen Dünya'nın çevresinde dönmekteydi. Ptolemeci astronomi 1.300 yıldan fazla hüküm sürdü; Koper-nik Güneş'i merkeze koyana kadar.

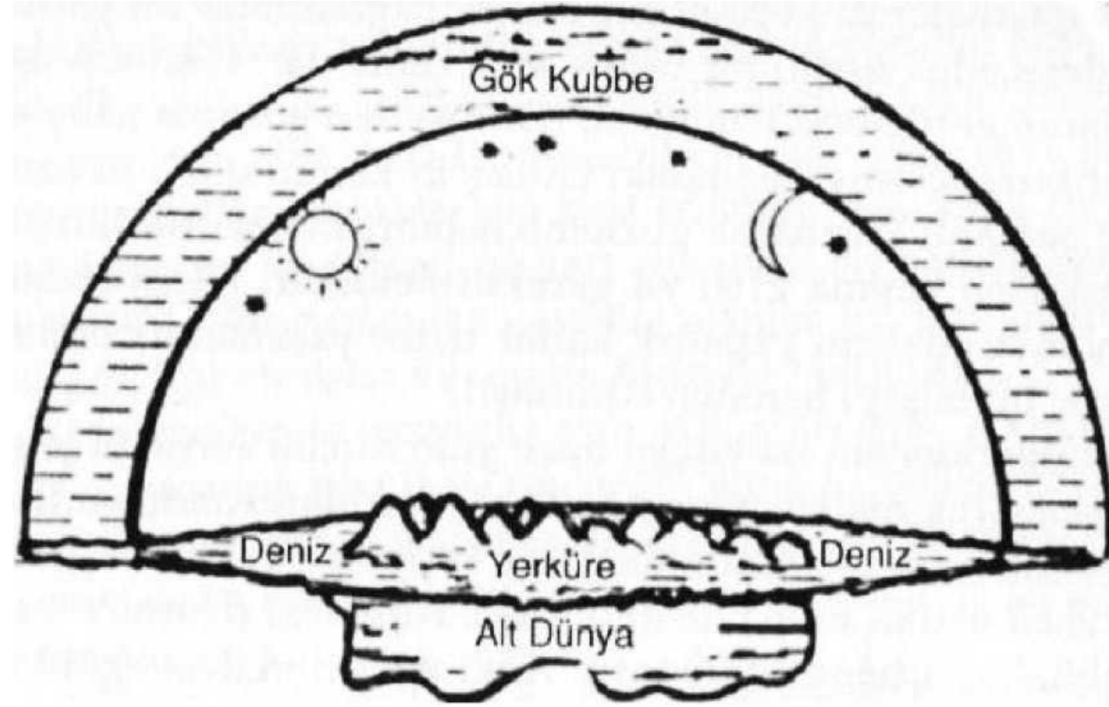
Bazıları Kopernik'i "Modern Astronominin Babası" diye adlandırırken, diğerleri onu daha ziyade eski fikirleri yeniden düzene koyan bir araştırmacı olarak görmekteydi. Gerçekten de Sisamlı Hipparkus ve Aristarkus gibi Ptoleme'den önce gelen Grek gökbilimcilerin yazılarını dikkatle incelemişti. Aristarkus, M.Ö. üçüncü yüzyılda, gök cisimlerinin hareketlerinin, merkezde Dünya'nın değil Güneş'in olduğu varsayıldığında daha iyi açıklanabileceğini önermişti. Aslında, Kopernik'ten 2.000 yıl kadar önce Grek gökbilimciler gezegenleri Güneş'ten başlayarak doğru sırayla saymışlar, yani güneş sisteminin odak noktasının Dünya değil Güneş olduğunu kabul etmişlerdi.

Güneşmerkezli kavram, Kopernik tarafından sadece yeniden keşfedilmişti; ve gökbilimcilerin M.Ö. 500'de, M.S. 500 ve 1.500'dekinden çok daha fazla şey biliyor olmaları oldukça ilginç bir durumdur.

Gerçekten de, bilginler artık, daha eski zamanlardan bazı Grek gökbilimcilerin başka türlü biliyor olduklarına dair kanıtlar bırakmalarına karşın, niçin ilk önce Greklerin ve daha sonra Romalıların Dünya'nın düz olup, altında Hades veya "Cehennemin uzandığı bir çamurlu su katmanının üstünde yükseldiğini varsaydıklarını izah etmekte güçlük çekiyorlar.

M.Ö. ikinci yüzyılda Küçük Asya'da yaşamış olan Hipparkus "gündönümüne ve ekinoksa ait burcun yer değiştirmesi", yani artık gün-tün eşitliği zamanının gerilemesi denilen fenomeni tartışmıştır. Ama bu fenomen ancak "küresel astronomi" bağlamında, yani Dünya'nın küresel bir evren içindeki, diğer gök cisimleri ile çevrili bir küre olması durumunda açıklanabilmektedir.

* Gezegenlerin ve günlerin adlan arasındaki benzeşim, bu günlerin Lâtince ve İngilizce yazılışlarında daha belirgindir. Ç.N.

Şekil 90

Öyleyse Hipparkus Dünya'nın bir küre olduğunu biliyordu da hesaplamalarını küresel astronomi bağlamında mı yapmıştı? Aynı derecede önemli bir başka soru daha var. Gün-tün eşitliği zamanının gerilemesi fenomeni, (Dünya'dan görülen haliyle) belirli bir burç takımyıldızındaki Güneş'in konumu ile baharın varışı ile bağlantı kurularak gözlemlenebilirdi. Ama bir burç evinden diğerine kayma 2160 yıl gerektirmektedir. Hippartakus bu astronomik gözlemi yapacak kadar uzun yaşamamış olmalıdır. Öyleyse, bu bilgiyi nereden edinmişti?

Hipparkus'tan iki yüzyıl önce yine Küçük Asya'da yaşamış bir başka Grek matematikçi ve gökbilimci olan Knidoslu Eudoksus, bir göksel küre tasarlamıştı, bir kopyası dünyayı taşıyan Atlas heykeli olarak Roma'da dikilmişti. Küredeki desenler burç takımyıldızlarını temsil ediyordu. Ama eğer Eudoksus gökleri bir küre olarak tasarlamış idiyse, bu göklere göre Dünya neredeydi? Göksel kürenin düz bir

Dünya üstünde durduğunu mu düşünüyordu, en garip düzen bu olurdu herhalde, yoksa göksel bir küreyle çevrili küresel bir Dünya'dan haberdar mıydı? (Şekil 91)

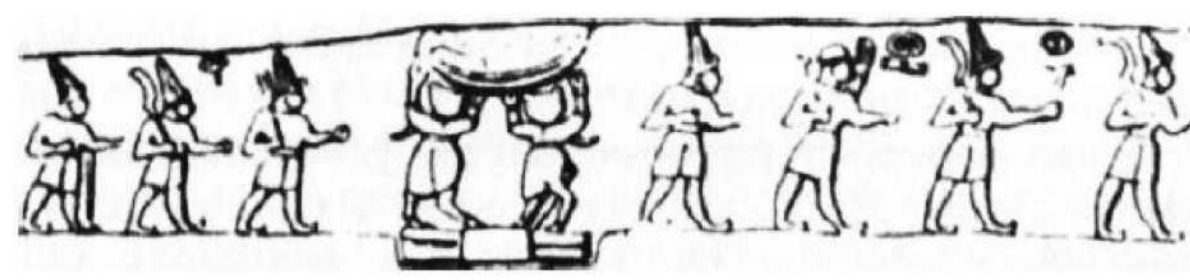

Şekil 91

Orijinalleri kaybolan Eudoksus'un çalışmaları, M.Ö. üçüncü yüzyılda gökbilimci tarafından ortaya konan olguları şiirsel dile "çeviren" Aratus'un şiirleri sayesinde bize kadar ulaşmıştır. Alıntı yaptığına göre Aziz Paul'ün biliyor olması gereken bu şiirde takımyıldızlar ayrıntılarıyla tarif edilmiş, "her yana çizilmiş" ve gruplanışları ve adlandırılışları çok uzak bir zaman öncesine atfedilmiştir. "Bir zamanlar yaşamış olanlar bir terminoloji düşünmüş ve icat etmişler ve uygun biçimler bulunmuş."

Eudoksus'un takımyıldızların adlandırılışını atfettiği "bir zamanlar yaşamış olanlar" kimlerdi? Şiirdeki belirli ipuçlarına dayanarak, modern gökbilimciler bu Grek dizelerinin gökleri M.Ö. 2200'lerde Mezopotamya'da gözlendiği haliyle tarif ettiğine inanmaktalar.

Hem Hipparkus'un, hem de Eudoksus'ın Küçük Asya'da yaşamış olmaları, bilgilerini Hitit kaynaklarından aldıkları olasılığını artırıyor. Belki de Hitit başkentini ziyaret etmişler ve oradaki kayaların üstüne oyulmuş olan resmî geçitteki tanrılar arasında iki boğa-adamın bir küreyi kaldırarak taşıdığını görmüşlerdi; Eudoksus'a Atlas ve göksel küreyi yontma ilhamını veren pekâlâ bu görüntü olabilir. (Şekil 92)

Şekil 92

Küçük Asya'da yaşayan eski Grek gökbilimciler, Mezopotamya kaynaklarından yararlanabildikleri için mi kendilerinden sonra gelenlerden çok daha iyi bilgiliydiler acaba?

Aslında Hipparkus yazılarında çalışmalarının birçok bin yıl boyunca birikmiş ve doğrulanmış bilgiye dayandığını bildirmiştir. Öğretmenleri olarak, "Erek'in, Borsippa'nın ve Babil'in Babilli gökbilimcileri"ni gösterir. Rodoslu Geminus, Ay'ın kesin hareketlerinin kâşifleri olarak "Kaldeliler"in, yani kadim Babillilerin adını verir. M.Ö. birinci yüzyılda yazan tarihçi Diodorus Siculus Mezopotamya astronomisinin kesinliğini onaylar; "Kaideliler gezegenleri adlandırmıştır... sistemlerinin merkezinde en büyük ışık, Güneş vardır; gezegenleri onun konumunu ve ışıltısını yansıtan "evlâtları"dır.

Demek ki Grek astronomi bilgisinin tanınan kaynağı Kalde'dir; değişmez bir şekilde, bu daha önceki dönemdeki Kaideliler kendilerini izleyen halklardan çok daha fazla ve çok daha doğru bilgiye sahip olmuştur. Kadim dünyanın her yerinde, nesiller boyunca "Kaideli" adı "yıldız gözleyen", yani gökbilimci ile eşanlamlı olmuştu.

Tanrı "Kaidelilerin Ur'undan" çıkan İbrahim’e, gelecekteki İbrani nesillerden konuşulurken yıldızlara bakmasını söylemiştir. Gerçekten de, Eski Ahit astronomik bilgilerle doludur. Yusuf kendini ve erkek kardeşlerini on iki gök cismiyle kıyaslar; ata Yakup on iki torununu on iki burç takımyıldızı ile ilişkilendirerek kutsar. Mez-murlar ve Eyüp Kitabı tekrar tekrar göksel fenomenlere, burç takımyıldızlarına ve Ülker (Pleiades) takımyıldızı gibi diğer yıldız gruplarına atıfta bulunur. Demek ki burç kuşağına, göklerin bilimsel biçimde bölünmesine dair bilgi ve diğer astronomik enformasyon; kadim Grek'in zamanından çok öncesinde, kadim Yakın Doğu'da yaygındı.

Erken dönem Grek astronomlarının yararlandıkları Mezopotamya astronomisinin sahası çok engin olmalıdır zira sadece arkeologların buldukları bile metinlerden, yazıtlardan, mühür baskılarından, rölyeflerden, çizimlerden, gök cisimleri listelerinden, kehanetlerden, takvimlerden, Güneş'in ve gezegenlerin doğma ve batma zamanlarını gösteren tablolardan, tutulma tahminlerinden oluşan bir dağ gibidir.

Ama kesinlikle söylenebilir ki, daha sonraki tarihli metinler yapı olarak astronomikten ziyade astrolojiktir. Göklerin ve gök cisimlerinin hareketleri kudretli kralların, tapınak rahiplerinin ve genelde ülke halkının asil meşgalesi hâline gelmiş gibi görünmektedir; yıldızları gözlemenin amacı sanki Dünya meselelerinin -savaş, barış, bolluk, kıtlık- gidişatına ait cevabı göklerde bulmaktır.

M.Ö. ilk bin yıla ait yüzlerce metni derleyen ve analiz eden R.C. Thompson *[The Reports of the Magicians and Astrologers of Nineveh andBabylon* (Ninova ve Babil'in Büyücü ve Astrologlarının

Anlattıkları)] bu yıldız gözleyenlerin ülkenin, halkının ve yöneticisinin talihiyle ulusal açıdan ilgilendiklerini, (günümüzdeki "yıldız falcılığı" gibi) bireysel talihlerle ilgilenmediklerini gösterebilmiştir:

Ay hesaplanan zamanda görünmez ise,

Güçlü bir şehir istilâ edilecek demektir.

Bir kuyruklu yıldız Güneş'in yoluna erişirse, toprak akışı azalacak; iki kez bir gürültü kopacaktır.

Jüpiter Venüs ile gittiğinde, ülkenin duaları tanrıların kalbine erişecektir.

Eğer Güneş Ay istasyonunda durursa, ülkenin kralı tahtında sağlam olacaktır.

Bu astroloji bile kapsamlı ve doğru astronomik bilgi gerektirmekteydi, yoksa hiçbir kehanet mümkün olamazdı. Böyle bir bilgiye sahip olan Mezopotamyalılar "sabit" yıldızları "gezinen" gezegenlerden ayırt edebiliyor ve Güneş ve Ay'ın ne sabit yıldız ne de sıradan gezegenler olduklarını biliyorlardı. Kuyruklu yıldızlara, meteorlara ve diğer göksel fenomenlere aşinaydılar; Güneş, Ay ve Dünya'nın hareketleri arasındaki ilişkileri hesaplayabiliyor ve tutulmaları tahmin edebiliyorlardı. Gök cisimlerinin hareketlerini izliyor ve bunları Dünya'nın yörüngesi ve güneş merkezli sistem yoluyla kendi çevresinde dönüşü ile ilişkilendiriyorlardı; Dünya semalarındaki yıldızların ve gezegenlerin doğuşunu ve batışını Güneş'e göre ölçen bu sistem günümüzde hâlâ kullanılmaktadır.

Göklerdeki gök cisimlerinin Dünya'ya ve birbirlerine göre hareketlerinin ve konumlarının izini sürebilmek için, Babilliler ve Asurlular doğru göksel takvimler tutuyordu. Bunlar, gök cisimlerinin gelecekteki konumlarını sıralayan ve tahmin eden tablolardı. Profesör George Sarton *[Chaldean Astronomy of the Last Three Centuries B.C.* (Milâttan Önceki Son Üç Yüz Yıldaki Kaide Astronomisi)] bunların iki metotla hesaplandıklarını bulmuştur: Daha yeni olanı Babil'de kullanılmıştır, eskisi ise Uruk'ta. Hiç tahmin edilemeyen bulgularına göre, daha eski olan Uruk metodu, daha sonraki sistemden daha gelişmiş ve daha doğru idi. Bu şaşırtıcı durumu, şu sonuca vararak açıklamıştır: Kalde'nin gökbilimci rahipleri Sümer'in yazılı formüllerini ve geleneklerini izlemişken, Grek ve Romalıların hatalı astronomik fikirleri dünyayı geometrik terimlerle izah eden bir felsefeye kaymasından kaynaklanmıştı.

Mezopotamya uygarlığının son yüzyılda gün ışığına çıkarılması ile diğer birçok alanda olduğu gibi, astronomi alanında da bilgimizin köklerinin Mezopotamya'nın derinliklerine gömülü olduğuna artık şüphe kalmamıştır. Bu alanda da Sümer mirasından yararlanıyor ve bu mirası devam ettiriyoruz.

Sarton'un çıkarımları; son derece kesin olan takvimlerin onları hazırlayan Ba-billi gökbilimcilerin gözlemlerine dayanmadığını bulmaktan dolayı şaşkınlığa uğrayan Profesör O. Neugabauer'in çok kapsamlı çalışmalarıyla da *[Astronomical Cuneiform Texts* (Astronomik Çivi Yazısı Metinler)] güçlenmiştir. Aksine, bu tablolar, kullanan gökbilimciler tarafından "müdahale edilemeyen, belirlenmiş bazı sabit aritmetik şemalardan" hesaplanmaktaydılar.

"Aritmetik şemalara" böylesine otomatik bir bağlılık, bazı "katı matematiksel teorilere" göre "takvimleri adım adım hesaplama kurallarını veren" ve bu takvimlere eşlik eden "işlem metinleri"nin

yardımı ile sağlanıyordu. Neugebauer, Babilli gökbilimcilerin takvimlerin ve matematiksel hesaplanışlarının dayandığı teorilerden bihaber oldukları sonucuna varır. Ayrıca, bu kesin tabloların "deneysel ve teorik temelinin", büyük ölçüde modern bilginlerin de gözünden kaçtığını kabul eder. Yine de kadim astronomik teorilerin "mevcut olması gerektiğini, çünkü çok detaylı bir plân olmaksızın yüksek karmaşıklıktaki hesaplama şemalarının tasarlanmasının mümkün olamayacağı"na kanidir.

Profesör Alfred Jeremias *[Handbuch der Altorientalischen Geistkultur* (Doğudaki Ruhbilimin El kitabı)). Mezopotamya astronomlarının retrograd, yani sabit yıldızlara göre doğudan batıya doğru gider gibi görünme fenomenine aşina oldukları sonucuna varmıştır; bu, gezegenlerin Dünya'dan görülen bariz düzensiz ve yılankavi yol alışıdır ve sebebi de Dünya'nın, Güneş çevresindeki yörüngesini diğer gezegenlerden daha hızlı veya yavaş tamamlamasıdır. Böyle bir bilginin önemi, sadece retrograd fenomeninin Güneş çevresindeki yörüngelerle ilişkili bir fenomen olmasında değil, aynı zamanda bu fenomeni kavrayabilmek ve izleyebilmek için çok uzun gözlem dönemlerinin gerekmesinde yatmaktadır.

Bu karmaşık teoriler nasıl geliştirilmişti; bu teorilerin geliştirilmesi için şart olan gözlemleri yapanlar kimdi? Neugebauer "işlem metinlerinde, anlamları kısmen bilinse de okunuşları hiç bilinmeyen çok sayıda teknik terimle karşılaşırız" diye belirtir. Babillilerden çok öncelerde birileri, Babil, Asur, Mısır, Grek ve Roma gibi daha sonra gelen kültürlerdekinden çok daha üstün olan astronomi ve matematik bilgisine sahipti.

Babilliler ve Asurlular astronomi ile ilgili gayretlerinin büyük bir bölümünü doğru bir takvim tutmaya adadılar. Bugün kullanılan Yahudi takvimi gibi bu da bir güneş-ay takvimi idi; 365 gününü biraz aşan güneş yılını, 30 günün biraz altındaki kamerî ay arasında uygunluk sağlıyordu. Takvim iş yaşamı ve diğer dünyevî işler için önemliydi; ama doğruluğu aslında Yeni Yıl'ın kesin günü ve anını, diğer bayramları ve tanrılara ibadeti belirlemek için gerekliydi.

Mezopotamyalı gökbilimci rahipler, Güneş, Dünya, Ay ve gezegenlerin çetrefilli hareketlerini ölçmek ve birbirine uyumlandırmak için karmaşık bir küresel astronomiye güvenmekteydi. Dünya bir ekvatoru ve kutupları olan bir küre olarak ele alınmaktaydı; gökler de hayalî ekvator ve kutup çizgileriyle ayrılmıştı. Gök cisimlerinin geçişi ekliptik (tutulum), yani Dünya'nın göksel küre üstünde Güneş etrafındaki yörüngesinin düzleminin izdüşümü; ekinokslar (Güneş'in yıl içinde tutulum üstünde yaptığı kuzey ve güney hareketi sırasında gök ekvatorunu kestiği gün- tün eşitliği noktaları) ve gündönümleri (Güneş'in yıl içinde tutulum boyunca yaptığı hareket sırasında kuzey ve güneyde en çok yükselimde olduğu zamanlar) ile ilişki-lendiriliyordu. Tüm bu astronomik kavramlar, bugün de kullanılmaktadır.

Ama Babilliler ve Asurlular takvimi veya hesaplanması için dâhiyane metotları icat etmediler. Onların takvimi ve bizimki de, Sümer kaynaklıdır. Bilginler orada, çok eski zamanlardan beri kullanılan, sonraki bütün takvimlerin temeli olan bir takvim buldular. Aslî takvim ve model, Nippur'un, yani Enlil'in merkezinin takvimi idi. Günümüzdeki de bu Nippur takvimine göre şekillenmiştir.

Sümerliler Yeni Yıl'ın, Güneş'in bahar noktasını geçtiği tam o anda başladığını düşünmekteydiler. Profesör Stephen Langdon *[Tablets from the Archives of Dre-hem* (Drehem Arşivlerinden

Tabletler)), M.Ö. 2400'lerde bir Ur hükümdarı olan Dungi tarafından bırakılan kanıtların, Nippur takviminin, Güneş'e karşı konumunun Yeni Yıl'ın gelişinin kesin anını belirlemeyi mümkün kılan bir gök cismini seçtiğini gösterdiğini bulmuştur. Bunun, "belki de Dungi'nin devrinden 2000 yıl önce" yapılmış olduğu sonucuna varır, yani M.Ö. 4400'lerde!

Sümerliler, gerçekten de, ellerinde araç gereç olmasa da küresel bir astronomi ve geometrinin gerektirdiği gelişmiş astronomik ve matematik "know-how"a sahip miydiler? Dillerinin gösterdiğine göre, gerçekten de sahiptiler.

Göklerin kavisi veya yayından söz ederken, *DUB* terimini -(astronomide) *"dünyanın 360 derecelik çevresi*" anlamına gelmektedir- kullanmaktaydılar. Astronomik ve matematik hesaplamaları için *AN. UR* çizdiler; bu da gök cisimlerinin doğuş ve batışlarını ona oranlayarak ölçebilecekleri hayalî bir "*gök* ufku"ydu. Bu ufka dikey olarak bir dik çizgi uzattılar: *NU.BU.SAR.DA*; bunun yardımıyla referans noktasını elde ettiler ve buna *AN.PA* dediler. Boylam dediğimiz çizgileri çizdiler ve onları "derecelenmiş boyunduruk"; enlemleri ise "göklerin orta çizgileri" diye adlandırdılar. Örneğin, yaz gündönümünü işaret eden enleme *AN.BİL* ("göklerin ateşli noktası") dediler.

Akkad, Hurri, Hitit ve kadim Yakın Doğu'nun diğer edebî şaheserleri, Sümer-ce orijinallerin çevirileri veya versiyonları olduklarından, gök cisimleri ve fenomenleri ile ilgili Sümerceden alınmış ödünç sözcüklerle doluydular. Yıldız listeleri çıkaran veya gezegen hareketlerinin hesaplamalarını yazan Babilli ve Asurlu bilginler sık sık kopyaladıkları veya çevirdikleri Sümer orijinallerinden söz etmişlerdir. Asurbanipal'in Ninova'daki kütüphanesinde de olduğu söylenen astronomi ve astrolojiye hasredilmiş 25.000 tablet Sümer kökeninin tanınmasıyla ilgili notlar içermektedir.

Babillilerin "Rabbin Günü" dedikleri büyük bir astronomi dizisi, kâtiplerince açıklandığına göre, Akkadlı Sargon'un zamanında, yani M.Ö. üçüncü bin yılda yazılmış olan bir Sümerce tabletten kopya edilmiştir. Ur'un üçüncü hanedanına, yine M.Ö. üçüncü bin yıla dayandırılan bir tablet bir dizi gök cismini öylesine net biçimde sıralamakta ve tarif ermektedir ki, günümüz bilginleri bunun, aralarında kuzey semalarında Büyük Ayı, Ejderha, Çalgı, Kuğu ve Üçgen ve güney semalarında Avcı, Büyük Köpek, Suyılanı, Karga ve Erboğa bulunan takımyıldızların sınıflandırılmasıyla ilgili bir metin olduğunu anlamakta hiç zorluk çekmemişlerdir.

Kadim Mezopotamya'da göksel bilginin sırları, gökbilimci rahipler tarafından korunmakta, incelenmekte ve yayınlanmaktaydı. Bu kayıp "Kaide" bilimini bize geri verdiği söylenen üç bilginin Cizvit papazları olması, belki de çok uygundu: Joseph Epping, Johann Strassman ve Franz X. Kugler Bir başyapıtında *[Sternkunde und Stemdienst in Babel* (Babil'de Yıldız Bilimi ve Yıldız Hizmetleri)] Kugler muazzam sayıda metin ve listeyi analiz ve deşifre etmiş, düzenlemiş ve açıklamıştır. Bir yerde, matematiksel olarak "gökleri geri döndürerek", M.Ö. 1800'lerde Babil göklerindeki otuz üç gök cismine ait listenin, bugünkü gruplamalara göre dikkatle düzenlenmiş olduğunu göstermiştir!

Hangilerinin gerçek grup, hangilerinin sadece alt grup olduğuna karar vermek için yapılan birçok çalışmadan sonra, dünyanın astronomi topluluğu (1925'te) Dün-ya'dan görünen gökleri kuzey, merkezî, güney olarak üç bölüme ayırma ve buralardaki yıldızları seksen sekiz takımyıldız biçiminde gruplama konusunda anlaştı. Sonradan anlaşıldı ki, bu düzenleme hiç de yeni değildi zira gökleri üç

banda veya "yola" bölen ve bunlara çeşidi takımyıldızlar tayin edenler ilk olarak Sümerlilerdi; kuzey "yolu" Enlil'in adını almıştı, güney ise Ea'nın, merkezî bant ise "Anu Yolu" idi. Günümüzün merkezî bandı, yani burç kuşağını oluşturan on iki takımyıldızın bandı, Sümerlilerin yıldızları on iki ev olarak gruplandırdıkları Anu Yolu'na tam olarak denktir.

Günümüzde olduğu gibi antik çağlarda da fenomenler burç kuşağı kavramıyla ilişkilendirilmekteydi. Güneş'in çevresinde Dünya'nın çizdiği büyük daire, her biri otuz derece olan on iki eşit parçaya bölünmüştü. Bu parçalardan her birinde görülen yıldızlar veya "evler"; her biri yıldızların veya grubun oluşturur gibi göründüğü biçimlere göre adlandırılan bir takımyıldız hâlinde gruplandırılmıştı.

Takımyıldızlar ve alt bölümleri ve hatta takımyıldızlar içindeki tekil yıldızlar bile Batı uygarlığına ağırlıklı olarak Grek mitolojisinden ödünç alınan isim ve tariflerle ulaştığından, Batı dünyası bu başarıyı iki bin yıl boyunca Yunanlılara atfetmiştir. Ama erken dönem Grek gökbilimcilerin Sümerlilerden elde ettikleri hazır bir astronomiyi sadece kendi dil ve mitolojilerine uyarladıkları artık anlaşılmıştır. Hipparkus'un, Eudoksus'un ve diğerlerinin bilgilerini nasıl elde ettiklerini biraz önce açıkladık. Hatta Thales'in, yani Lidyalılar ve Medler arasındaki savaşı durduran, M.Ö. 28 Mayıs 585'teki tam güneş tutulmasını tahmin ettiği söylenen en eski Grek astronomun bile bilgisinin kaynağının Samî dönemi öncesi Mezopotamya kaynakları, yani Sümer olduğunu bildirmiştir.

Burç kuşağı dediğimiz "zodyak" kelimesi, Yunanca *zodiakos kyklos'dan* ("hayvan dairesi") gelmektedir çünkü yıldız gruplarının yerleşimi bir aslana, balıklara vb. benzetilmiştir. Ama bu hayalî şekiller ve isimler aslında on iki zodyak takımyıldızını *UL.HE* ("parlak sürü") diye adlandıran Sümerlilerce türetilmiştir:

1. GU.AN.NA ("göksel boğa"), *Boğa*

2. MAŞ.TAB.BA ("ikizler"), *İkizler*

3. DUB ("cımbız", "kıskaç"), *Yengeç*

4. UR.GULA ("aslan"), *Aslan*

5. AB.SİN ("babası Sin idi"), Bakire, *Başak*

6. Zİ.BA.AN.NA ("göksel kader"), *Terazi*

7. Gİ R.TAB ("deşen ve kesen"), *Akrep*

8. PA.BİL ("savunmacı"), Okçu, *Yay*

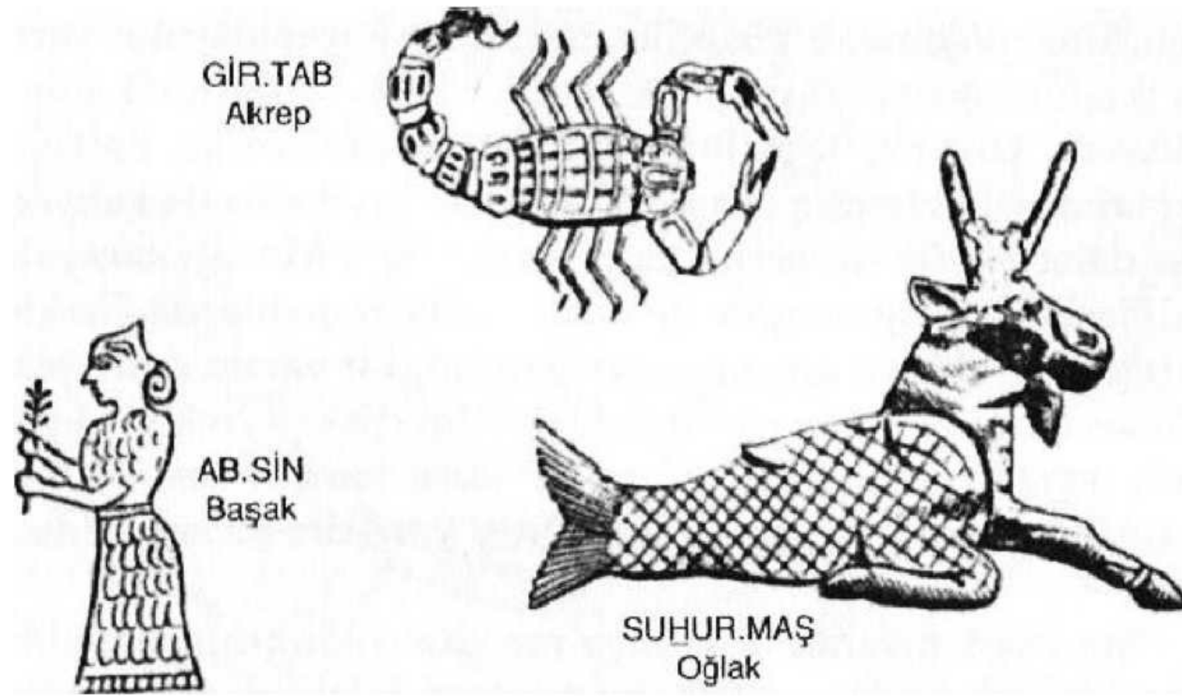
9. SUHUR.MAŞ ("keçi balığı"), *Oğlak*

10. GU ("suların tanrısı"), Su Taşıyıcısı, *Kova*

11. SİM.MAH ("balıklar"), *Balık*

12. KU.MAL ("tarlada yaşayan"), Ram, *Koç*

Burç kuşağının resimsel betimlemeleri veya işaretleri, adları gibi, Sümer'de ortaya çıkışlarından beri hiç değişmeden kalmıştır. (Şekil 93)

Şekil 93

Teleskopun kullanılmasına kadar Avrupalı gökbilimciler sadece kuzey semalarındaki on dokuz takımyıldızı tanıyan Ptolemik görüşü kabul ediyordu. 1925'te şu an geçerli olan sınıflandırma üstünde fikir birliğine varılana dek, Sümerlilerin Enlil Yolu dedikleri bölgede yirmi sekiz takımyıldız tanınmıştı. Eski Sümerlilerin, Pto-leme'nin tersine, kuzey semalarındaki bütün takımyıldızları tanımış, tanımlamış, gruplandırmış, adlandırmış ve sıralamış olduklarını öğrendiğimizde artık şaşmamak gerek.

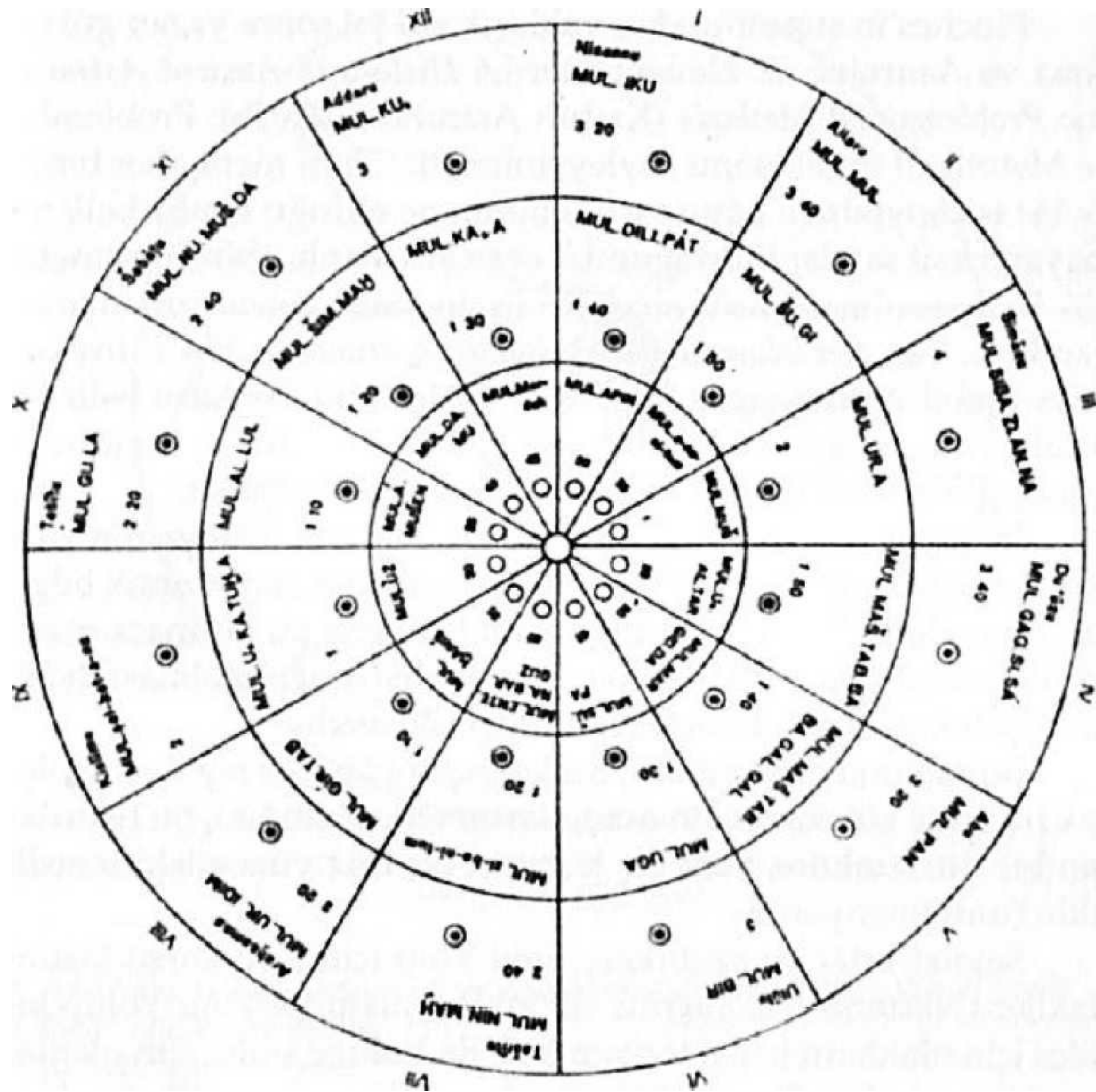
Enlil Yolu'ndaki gök cisimlerinden on ikisi Enlil'in olarak saptanmıştır; tıpkı Anu Yolu'ndaki burç kuşağını oluşturan on iki gök cismi gibi. Yine, güney semalarında, Ea Yolu'nda da on iki takımyıldız adı sıralanmıştır; sadece güney semalarında oldukları değil, aynı zamanda *tanrı Ea'nındır* diye de belirtilirler. Ea'nın bu on iki aslî takımyıldızına ek olarak, güney semalarında birkaç tane daha sıralanmıştır, ama birçoğu bugün tanınmamıştır.

Ea Yolu; kadim astronomik bilgiyi sadece modern bilginin terimleriyle kalmayıp, aynı zamanda yüzyıllar ve bin yıllarca öncesinde göklerin nasıl göründüğü açısından da ortaya çıkarmak gibi muazzam bir görev üstlenen Asurologlara ciddî problemler yaratmaktaydı. Ur'dan veya Babil'den güney semalarını gözlemleyen Mezopotamyalı gökbilimciler, güney semalarının yarısından biraz fazlasını görebilmekteydiler; kalanı ufkun altında kalmaktaydı. Yine de, eğer doğru biçimde tanımlanırsa, Ea Yolu'ndaki takımyıldızlardan bazıları ufkun bir hayli altında kalıyordu. Ama daha büyük bir sorun daha vardı: Eğer Mezopotamyalılar, bilginlerin inandığına göre, (daha sonraki zamanlarda Greklerin yaptığı gibi) Dünya'nın, bir alt dünyanın -bir yarım daire şeklinde kavis çizen göklerin üzerindeki düz bir disk-(Grek'in Hades'i) kaotik karanlığı üstünde duran bir kuru kara kitlesi olduğuna inanmaktaydılarsa, o zaman hiç güney yarıküre seması olmamalıydı!

Mezopotamyalıların Dünya'nın düz olduğuna inandıkları varsayımı tarafından sınırlanan modern

bilginler çıkarımlarına kuzey ve güneyi bölen ekvator çizgisinin çok altını dahil edememişlerdir. Halbuki kanıtlar üç Sümer "yolunun" düz değil küresel bir Dünya'nın gökyüzünün tamamını kapsadığını göstermektedir.

1900'de T.G. Pinches, Kraliyet Asya Bilimleri Derneğine tam bir Mezopotamya usturlabını ([1]) (kelime anlamıyla "yıldızları alan") tekrar bir araya getirmeyi ve yeniden kurmayı başardığını bildirdi. Pinches bunun bir pasta gibi on iki dilimle ve merkezi bir olan üç daireyle, sonuçta otuz altı kısma ayrılmış yuvarlak bir disk olduğunu gösterdi. Desenin tamamı, her birinde bir ay adı yazılı olan on iki "yapraklı" bir rozet görüntüsüne sahipti. Pinches bunları Mezopotamya takviminin ilk ayı olan Nisannu ile başlayarak I ile XII arasında numaralandırdı. (Şekil 94)

Şekil 94

Ayrıca, otuz altı kısmın her biri de bir ad ve altında, bunun bir gök cisminin adı olduğunu belirten küçük bir daire içermekteydi. Bu adlar birçok metin ve "yıldız listesi"nde bulunmuştur ve bunlar şüphesiz takımyıldızların, yıldızların veya gezegenlerin adlarıdır.

Otuz altı kısmın her birindeki gök cisminin adının altında ayrıca bir sayı yazılıydı. En içteki halkada,

sayılar 30'dan 60'a kadardı, ortadaki halkada 60'tan ("1" olarak yazılmıştır) 120'ye (altılı sistemde bu "2", 2x 60= 120'dir) kadar olup, en dış halkada ise 120'den 240'a kadardı. Bu sayılar neyi temsil ediyordu?

Pinches'in sunumundan yaklaşık elli yıl sonra yazan gökbilimci ve Asurolog

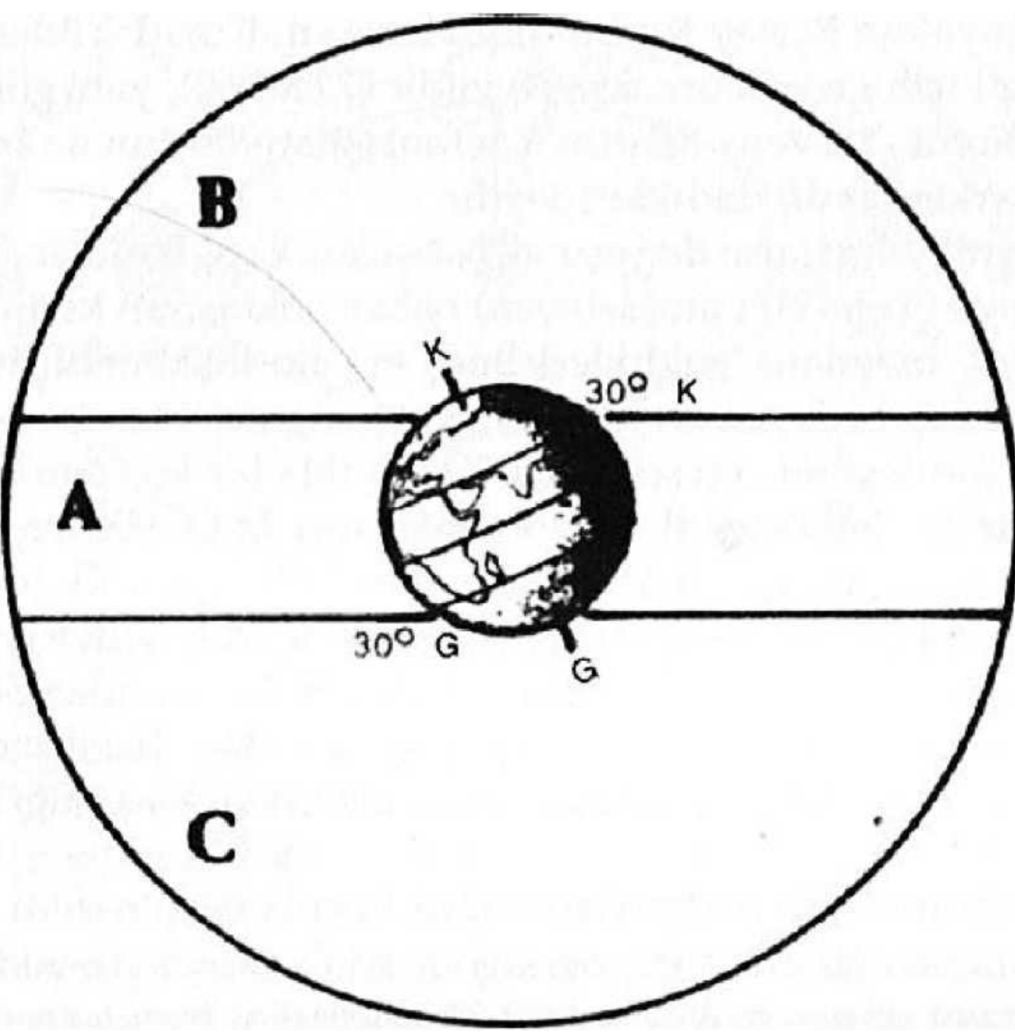
O. Neugebauer [A *History of Ancient Astronomy: Problems and Methods* (Kadim Astronomi Tarihi: Problemler ve Metotlar)] ancak şunu söyleyebilmişti: "Tüm metin, her birinde bir takımyıldızın adını ve öneminin ne olduğu henüz belli olmayan basit sayılar bulduğumuz otuz altı alanlı... bir tür şematik gök haritası oluşturmaktadır." Konunun önde gelen uzmanlarından B. L. Van der Waerden *[Babylonian Astronomy: The Thirty-Six Stars* (Babil Astronomisi: Otuz Altı Yıldız)] bu sayıların belli bir ritmle azalıp çoğalması üstünde düşünmüş ve ancak "sayıların, gün ışığının süresi ile bir ilgisi var" diye önerebilmişti.

İnanıyoruz ki, ancak Mezopotamyalıların Dünya'nın düz olduğuna inandıkları fikri terk edilir ve onların astronomik bilgilerinin bizimki kadar iyi olduğu kabul edilirse bu bulmaca çözülebilir; bunun sebebi bizimkilerden daha iyi araçları olması değil, bilgi edinme kaynaklarının Nefilimler olmasıdır.

Bu muammalı sayıların; başlangıç noktası Kuzey Kutbu olacak biçimde gök kavisinin derecelerini temsil ettiğini, bu usturlabın bir düzlemküre, yani bir kürenin bir düz yüzeydeki temsili olduğunu öneriyoruz.

Sayılar artar ve azalırken, Enlil Yolu için olan karşıt kısımdakiler (Nisannu -50, Taşritu -40 gibi) toplam 90; Anu Yolundakiler için olanların hepsi toplam 180; Ea Yolundakiler için olanların (Nisannu 200, Taşritu 160 gibi) hepsi de toplam 360 etmektedir. Bu rakamlar yanlış anlaşılamayacak kadar tanıdıktır; tam bir dairenin çapının bölümlerini temsil ederler: çeyrek yol (90 derece), yarı yol (180 derece) veya tam daire (360 derece).

Enlil Yolu için verilen sayılar, kuzey yarımkürenin bu Sümervari kısmının Kuzey Kutbu'ndan 60 derece açıldığını ve Anu Yolunun ekvator üstünde 30 derecede sınırlandığını gösterecek şekilde çiftlenmiştir. Anu Yolu ekvatorun her iki yanında da eşit uzaklıktadır. Derken, Kuzey Kutbu'ndan uzakta, iyice güneyde Ea Yolu uzanır; Dünyanın ve göksel kürenin bu kısmı 30 derece güney ve Güney Kutbu arasında uzanmaktadır. (Şekil 95)

Şekil 95

A. Anu Yolu; Güneş, gezegenler ve Zodyaktaki takımyıldızların göksel bandı

B. Enlil Yolu; kuzey seması

C. Ea Yolu; güney seması

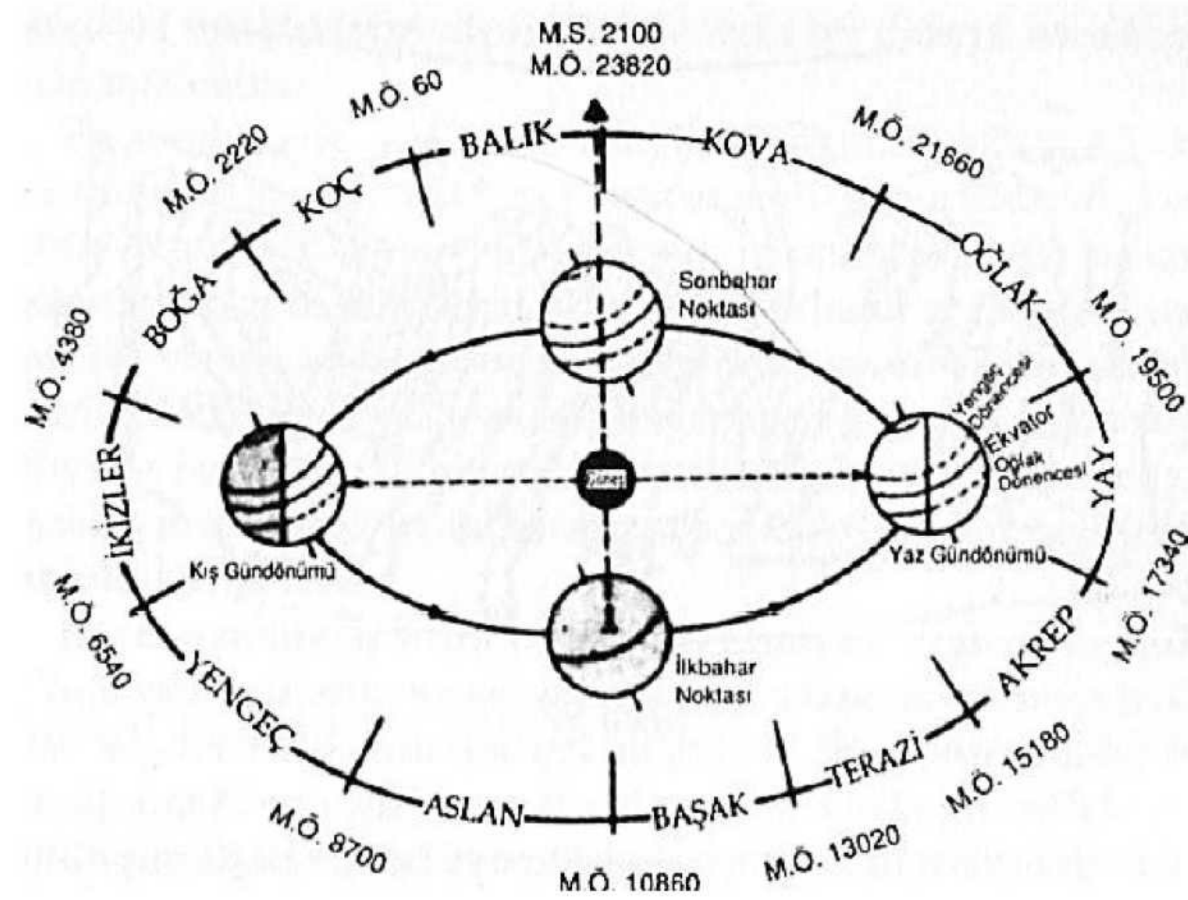
Ea Yolundaki kısımlardaki sayıların *Addaru* (Şubat-Mart) ve *Ululu* (Ağustos-Eylül)'daki toplamı 180 derecedir. Kuzey Kutbu'ndan 180 derece uzaklıktaki tek nokta, ister doğudan ister batıdan güneye gidiyor olun, Güney Kutbu'dur. Ve bu durum, ancak bir küre üstündeyseniz doğru olabilir.

Gerileme (presesyon); Dünya'nın kuzey-güney ekseninin yalpalamasıyla meydana gelen ve (Kuzey Yıldızını işaret eden) Kuzey Kutbu'nun ve Güney Kutbu'nun göklerde büyük bir daire çizmesine sebep olan fenomendir. Dünyanın takımyıldızlardan oluşan fon önündeki bariz gerilemesi yılda bir kavisin elli saniyesi veya yetmiş iki yılda bir derecedir. Dolayısıyla büyük daire, yani Dünya'nın Kuzey Kutbu'nun yine aynı Kuzey Yıldızını işaret etmesi için geçen süre, 25.920 yıldır (72 x 360); yani gökbilimcilerin Büyük Yıl veya Eflâtun Yılı (anlaşılan Eflâtun da bu fenomenin farkındaydı) dedikleri şeydir.

Çeşitli yıldızların doğuşu ve batışı antik çağlarda önemli görülürdü ve (Yeni Yıl'ı müjdeleyen) bahar noktasının kesin olarak belirlenişi, meydana geldikleri burç evi ile ilişkilendiriliyordu. Gerileme sebebiyle, bahar noktası ve diğer göksel fenomenler yıldan yıla gerileyerek, en sonunda

2.160 yılda bir kez tam bir burç evi kadar gerilemekteydi. Astronomlarımız M.Ö. 900'lerdeki bahar noktasını saptayan bir "sıfır noktası" ("Koç'un ilk noktası") uygulamaya devam ediyorlar ama bu nokta artık iyiden iyiye Balık evine kaymıştır. M.S. 2100'lerde bahar noktası ondan önce gelen Kova evinde meydana gelmeye başlayacaktır. Bazılarının Kova Çağına girmek üzere olduğumuzu söylerken kastettiği budur. (Şekil 96)

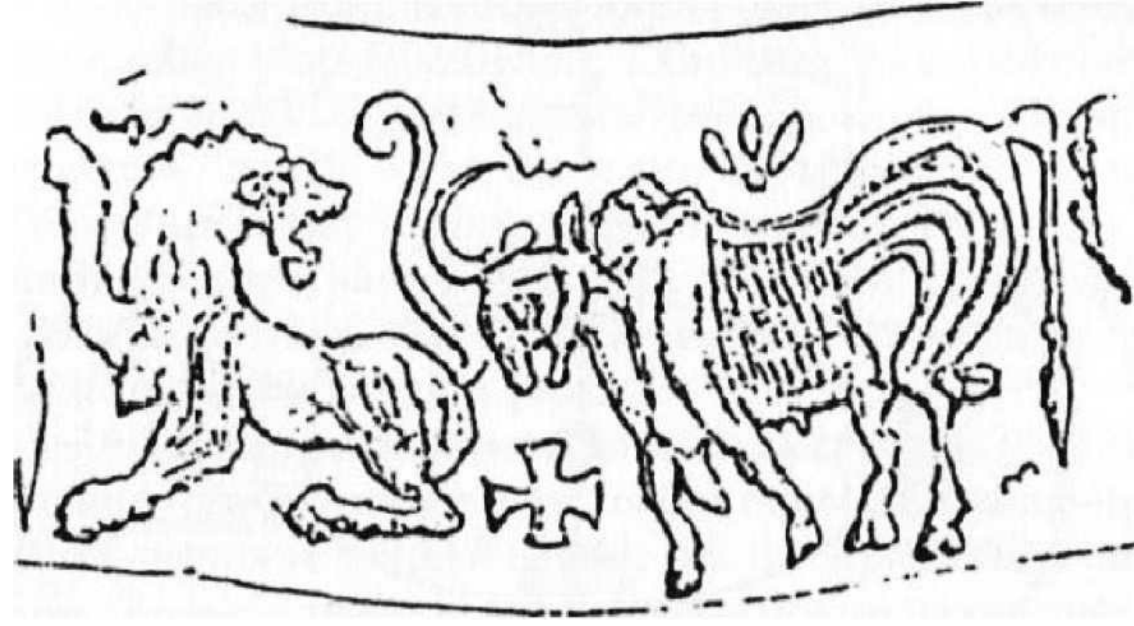
Bir burç evinden diğerine doğru kayma iki bin yıldan fazla sürdüğünden, bilginler Hipparkus'un M.Ö. ikinci yüzyılda gerilemeyi nasıl ve nereden öğrenmiş olabileceğini merak etmişlerdi. Artık, kaynağının Sümer olduğu bellidir. Profesör Langdon'un bulguları, M.Ö. 4.400'lerde, Boğa Çağında oluşturulan Nippur takviminin gerileme ve ondan 2.160 yıl daha önce meydana gelen burç kuşağı gerilemesine ait bilgiyi, yansıttığını meydana çıkarmaktadır. Mezopotamya astronomi metinleri ile Hitit astronomi metinlerini bağdaştıran Profesör Jeremias da eski astronomi tabletlerinin Boğa'dan Koç'a doğru değişimi kaydetmiş oldukları fikrindedir; Mezopotamyalı gökbilimcilerin Koç'tan Balık'a doğru değişimi de tahmin ettikleri ve bekledikleri sonucuna varmıştır.

Şekil 96

Bu çıkarımlara atıfta bulunan Profesör Willy Hartner [The *Earliest History of Constellations in the Near East* (Yakın Doğu'daki Takımyıldızların En Eski Hikâyesi] Sümerlilerin, arkalarında bunu belirten bol miktarda resimsel kanıt bıraktıklarını belirtmiştir. Bahar noktası Boğa burcunda iken, yaz gündönümü Aslan burcunda meydana gelmişti. Hartner, Sümer betimlemelerinde en erken zamanlardan itibaren görülen, çok tekrarlanan bir boğa- aslan "çekişmesi" motifine dikkatleri çeker ve bu motiflerin, M.Ö. 4.000'lerde Boğa takımyıldızının ve Aslan takımyıldızının konumlarını, (Ur gibi) 30 derece kuzeydeki bir noktadaki gözlemciye sunduğunu söylemiştir. (Şekil 97)

Bilginlerin çoğu Sümerlilerin Boğa'yı ilk takımyıldızları olarak vurgulamasının, sadece burç kuşağının M.Ö. 4000'lere dayanan eskiliğini değil, aynı zamanda Sümer uygarlığının öyle birdenbire başladığı zamanı da belirttiğini düşünmekteler.

Şekil 97

Profesör Jeremias [The *Old Testament in the Light of the Ancient East* (Kadim Doğu'nun Işığında Eski Ahit)], Sümer'in zodyaksal-kronolojik "sıfır noktası"nın tam olarak Boğa ve İkizler arasında durduğunu gösteren kanıtlar bulmuştur; bu ve diğer verilerden, burç kuşağının İkizler Çağında, yani Sümer uygarlığı başlamadan bile önce tasarlandığı sonucuna varmıştır. Berlin Müzesindeki bir tablet (VAT.7847) zodyak takımyıldızlarının listesine Aslan ile başlar ve bizi insanoğlunun toprağı işlemeye henüz başlamış olduğu M.Ö. 11.000'lere geri götürür.

Profesör H.V. Hilprecht [The *Babylonian Expedition of the University of Pennsylvania* (Pennsylvania Üniversitesinin Babil Keşif Gezisi)] daha da ileri gider. Matematik cetveller taşıyan binlerce tableti inceleyip, "Nippur ve Sippar'ın tapınak kütüphanelerinden ve Asurbanipal'in (Ninova'daki) kütüphanelerinden çıkan bütün çarpma ve bölme tabloları 12.960.000 [sayısı] üstüne kuruludur." sonucuna varmıştır. Bu sayıyı ve önemini analiz ederek, bu durumun ancak gerileme fenomeni ile ilişkili olabileceği ve Sümerlilerin 25.920 yıllık Büyük Yıldan haberdar oldukları sonucuna vardı.

Bu gerçekten de imkânsız bir zamanda, astronomi anlamında muhteşem bir gelişmişliktir.

Sümerli gökbilimcilerin muhtemelen kendi başlarına elde edemeyecekleri bilgiye sahip oldukları açıktır ve ellerindeki bilginin büyük bölümünün onlar için hiçbir pratik kullanımı olmadığını gösteren kanıtlar da vardır.

Bu durum sadece kullandıkları çok gelişmiş astronomik metotlarla ilgili değildir, -örneğin, kadim Sümer'de bir göksel ekvator saptamaya gerçekten ihtiyaç duyan kimdi?- ayrıca yıldızlar arasındaki uzaklıkların ölçümleriyle ilgili bir detaylı metin çeşitleri de mevcuttu.

Bu metinlerden AO.6478 adıyla bilineni, bizim şimdi Yengeç Dönencesi dediğimiz çizgi boyunca

gözle görülebilen yirmi altı büyük yıldızı sıralar ve aralarındaki uzaklıkları üç farklı biçimde ölçülmüş olarak verir. Metin, bu yıldızlar arasındaki uzaklıkları ilk olarak *matta şukultu* ("*ölçülmüş ve tartılmış*") denilen bir birim ile verir. Bunun, zamanın geçmesiyle açığa çıkan suyun ağırlığı ile ilgili olan dâhiyane bir araç olduğuna inanılmaktadır. İki yıldız arasındaki uzaklıkları zaman bakımından belirlemeyi mümkün kılmaktadır.

İkinci uzaklıklar sütunu, gök kavisinin dereceleri cinsindendir. Tam gün (gündüz ve gece) on iki çift saate bölünmüştür. Gök kavisi 360 derecelik tam daireyi oluşturur. Bu durumda, bir *beru* veya "çift saat", gök kavisinin 30 derecelik kısmını temsil eder. Bu metotla, Dünya üzerinde zamanın geçişi, söz konusu gök cisimleri arasındaki uzaklığın derece cinsinden ölçümünü sağlar.

Üçüncü ölçüm metodu ise *beru ina şame*'dir ("*göklerdeki uzaklık").* F. Thu-reau-Dangin *[Distances entre Etoiles Fixes* (Sabit Yıldızlar Arasındaki Mesafeler)] ilk iki metot diğer fenomenlerle ilgili iken, bu üçüncü metodun kesin ölçümler sağladığını işaret eder. O ve diğerleri, bir *"göksel beru"nun* günümüz metresiyle 10.692 metreye denk olduğuna inanmaktadırlar. Metinde yirmi altı yıldız arasında "göklerdeki uzaklık" hesabı, *"göklerde çizilen beru"* olarak 655.200'dür.

Yıldızlar arasındaki uzaklığın üç farklı metotla ölçümünün mevcut olması, konuya verilen büyük önemi göstermektedir. Peki, ama Sümer'in erkekleri ve kadınları arasında kim böyle bir bilgiye ihtiyaç duymuştu? Aralarından kim bu metotları oluşturmuş ve doğru biçimde kullanabilmişti? Tek muhtemel cevap şudur: Bilgiye sahip olan ve böyle doğru ölçümlere ihtiyaç duyan Nefilimlerdir.

Uzay yolculuğu yapabilen, başka bir gezegenden Dünya'ya gelen, Dünya semalarında uçan Nefilimler; insanoğlu uygarlığının daha şafağındayken, gelişebilmesi için binlerce yılın gerektiği astronomi bilgisine, ileri bir astronomi için gelişmiş metotlara ve matematiğe ve kavramlara sahip olan, göklerdeki uzaklıkları, yıldız düzenlerini ve yıldız gruplarını, helyak doğuşları ve batışları, karmaşık bir Güneş-Ay-Dünya takvimini ve hem Gök hem de Yer ile ilgili dikkate değer bilgilerin geri kalanını insan kâtiplere dikkatle tablo tablo kopyalamayı ve kaydetmeyi öğretmeye ihtiyacı olan ve öğretebilen bir tek onlar olabilirdi.

Bu geçmiş göz önüne alındığında, Nefilimlerin rehberliğindeki Mezopotamya-lı gökbilimcilerin Satürn'ün ötesindeki gezegenlerin farkında olmadıkları; Uranüs, Neptün ve Plüton'u bilmiyor oldukları düşünülebilir mi? Dünya'nın kendi ailesine, güneş sistemine ait bilgileri; uzak yıldızlara, düzenlerine ve uzaklıklarına ait bilgilerinden daha az olabilir miydi?

Yüzlerce ayrıntılı metinde yer alan kadim zamanlardan gelen astronomik enformasyon; göksel düzenlerine veya ilişkilendirildikleri tanrılara ya da aylara ya da ülkelere ya da takımyıldızlara göre dikkatle düzenlenmiş olan gök cisimlerini sıralarlar. Ernst F. Weidner *[Handbuch der Babylonischen Astronomie* (Babil Astronomisi Elkitabı)] tarafından analiz edilen böyle bir metin "Büyük Yıldız Listesi" adıyla anılmaya başlamıştır. Beş sütunda onlarca gök cismini birbirleriyle, aylarla, ülkelerle ve ilâhlarla ilişkili olarak sıralamaktadır. Bir başka metin ise burç kuşağı takımyıldızlarındaki ana yıldızları doğru biçimde sıralar. B. M.86378 olarak en-dekslenen bir metin (kırılmamış olan kısmında) yetmiş iki gök cismini göklerdeki yerlerine göre sıralar, metinler böyle uzar gider.

Bu metinler yığınından bir anlam çıkartmak ve özellikle de güneş sistemimizdeki gezegenleri doğru

biçimde tanımlamak üzere girişilen çabalardan, bilgin nesilleri akıl karıştıran sonuçlar çıkartmışlardır. Artık biliyoruz ki, gayretleri başarısızlığa mahkûmdu zira Sümerlilerin ve ardıllarının güneş sisteminin güneş merkezli, Dünya'nın sadece bir diğer gezegen ve Satürn'ün ötesinde daha fazla gezegen olduğunun farkında olmadıklarını varsaymaktaydılar yanlışlıkla.

Yıldız listelerindeki bazı isimlerin bizzat Dünya'ya uygulanabileceği olasılığını göz ardı eden ve çok sayıda diğer isim ve sıfatları Sümerlilerin bildiğini varsaydıkları sadece beş gezegene atfetmeye çalışan bilginler karışık sonuçlara ulaştılar.

Hatta bazı bilginler bu karmaşanın kendilerinden değil, Kaidelilerin "karıştırmasından kaynaklandığını bile söylediler: Bilinmeyen bir nedenle, Kaidelilerin "bilinen" beş gezegenin adlarını değiştirip durduklarını söylediler.

Sümerliler tüm gök cisimlerine (gezegenler, yıldızlar veya takımyıldızlara) *MUL* ("*yükseklerde ışıldayan")* derlerdi. Akkad terimi *kakkab* da aynı şekilde Ba-billiler ve Asurlular tarafından her gök cismine verilen genel bir terimdi. Bu uygulama, kadim astronomi metinlerini çözmeye çalışan bilginleri daha da çileden çıkardı. Ama *LU.BAD* terimini alan bazı *mullar,* güneş sistemimizdeki gezegenleri belirtmekteydi.

Gezegenlerin Yunanca adının "gezinenler" kelimesinden geldiğini bilen bilginler *LU.BAD'ı, LU* ("kendilerine çobanlık edilenler") ve BAD'tan *("'yüksek ve uzak")* türeyen *"gezinen koyunlar"* olarak okudular. Ama artık Sümerlilerin güneş sisteminin gerçek yapısını bildiklerini açıkça ortaya koymuş olduğumuzdan, *bad* teriminin diğer anlamları ("eski olan", "temel", "ölümün olduğu yerde olan") doğrudan önem kazanmaktalar.

Bunlar Güneş için uygun sıfatlardır ve Sümerlilerin *lubad* ile sadece *"gezinen koyunlar"ı* değil, Güneş'in çobanlık ettiği "koyunlar"ı, yani Güneş'imizin gezegenlerini kastettikleri sonucuna varabiliriz.

Lubadların yeri, birbirleri ve Güneş ile ilişkileri birçok Mezopotamya astronomi metninde tarif edilmiştir. "Üstte" olan ve "altta" olan gezegenlere göndermeler vardır ve Kugler, referans noktasının bizzat Dünya olduğunu doğru biçimde tahmin etmiştir.

Ama gezegenlerden en çok *MUL.MUL* ile ilgili astronomi metinleri çerçevesinde söz edilir; bu, bilginlerin hâlâ tahmin etmeye çalıştıkları bir kelimedir. Daha iyi bir çözüm olmayınca, bilginlerin çoğu *mulmul* teriminin, M.Ö. 2.200'lerde bahar noktasının ekseninin (Babil'den izlendiği haliyle) içinden geçtiği, Boğa burcundaki bir yıldız kümesi olan Pleiades (Ülker/Süreyya) takımyıldızını belirttiği fikrine varmışlardır. Mezopotamya metinleri sık sık *mulmul'un* yedi *LU. MAŞ (yedi ”tanış gezinen")* içerdiğinden söz etmektedir ve bilginler bunların Pleiades takımyıldızının, çıplak gözle görülebilen en parlak üyeleri olduğunu varsaymışlardır. Ancak sınıflandırmaya göre, grubun yedi değil de ya altı ya da dokuz parlak yıldızı olması durumu bir sorun yaratmaktaydı; ama bu durum, *mulmul'un* anlamı için daha iyi fikirler olmadığından bir kenara itiliverdi.

Franz Kugler *[Sternkunde und Sterndienst in Babel* (Babil'de Yıldız Bilimi ve Yıldız Hizmetleri)] Pleiades takımyıldızı çözümünü istemeye istemeye kabul eder ama Mezopotamya metinlerinde *mulmul'lara* sadece "gezinenler"in (gezegenlerin) değil, ayrıca Güneş ve Ay'ın da dahil edildiğinin

hiç de muğlak olmayan bir biçimde belirtildiğini bulduğundaki şaşkınlığını ifade etmiştir; bu da, Pleiades fikrine sarılmayı imkânsız hâle getirir. Ayrıca metinlerde açık bir biçimde *"mulmul ul-şu 12" ("mulmul on ikiden oluşan bir banttır")* diye belirtildiğine de rastlamıştır ki içlerinden onu farklı bir grup oluşturmaktadır.

Mulmul teriminin, grubu bir bütün, *"tüm gök cisimlerini içeren göksel yapı"* olduğunu belirtmek üzere tekrarlanarak *(MUL.MUL)* güneş sistemini işaret ettiğini söyleyebiliriz.

Charles Virolleaud *[Astrologie Chaldeenne* (Kaidelilerin Astrolojisi)], *mulmul* veya *kakkabu/kakkabu* grubunun üyelerini tarifeden bir Mezopotamya metnini (K.3558) tercüme etmiştir. Metnin son dizesi son derece açıktır:

Kakkabu/kakkabu.

Onun gök cisimlerinin sayısı on ikidir.

Onun gök cisimlerinin istasyonları on ikidir.

Ay'ın bütün ayları on ikidir.

Metin kuşkuya yer bırakmaz. *Mulmul, yani güneş sistemimiz,* on iki üyeden oluşmuştur. Belki de bu sürpriz olmamalı zira Yunanlı bilgin Diodorus, Kaidelilerin üç "yolunu" ve bunun sonucunda ortaya çıkan otuz altı gök cismini açıklarken "bu gök tanrılarının baş yetkiye sahip on ikisinden her birine, Kaideliler bir ay ve burç kuşağından bir burç tayin ederler" diye belirtmiştir.

Ernst Weidner *[Der Tierkreis und die Wege am Himmel* (Hayvanlar Alemi ve Gökyüzündeki Yol)] Anu Yoluna ve onun on iki burç takımyıldızına ek olarak, bazı metinlerin yine on iki gök cisminden; Güneş, Ay ve diğer on cisimden oluşan "Güneş Yolu"ndan söz ettiklerini bildirmektedir. TE-tableti diye adlandırılan bu metnin 20. satırı şöyle der: *"naphar 12 şeremeş ha.la şa kakkab.lu şa Sin u Şamaş ina libbi ittiqu*", yani *"hepsi hepsi, Ay ve Güneş'in ait olduğu, gezegenlerin yörüngede döndüğü 12 üyedir."*

Artık, on iki sayısının kadim dünyadaki önemini kavrayabiliriz. Sümer tanrılarının Büyük Grubu ve daha sonraki Olimpos tanrılarınınki tamamen on ikiden oluşmaktaydı; genç tanrılar bu daireye ancak yaşlı tanrılar emekli olduğunda katı-labiliyordu. Benzer şekilde, on iki sayısını sürdürmek için bir boşluk oluştuğunda doldurulması gerekiyordu. Aslî göksel grup, on iki üyeli Güneş Yolu modeli saptıyordu; buna göre diğer her bir göksel bant on iki kısma ayrılıyor veya on iki gök cismine tahsis ediliyordu. Buna uygun olarak da bir yılda on iki ay, bir günde on iki çift saat vardı. Sümer'in her bir bölgesi bir iyi şans ölçüsü olarak on iki gök cismine tahsis edilmişti.

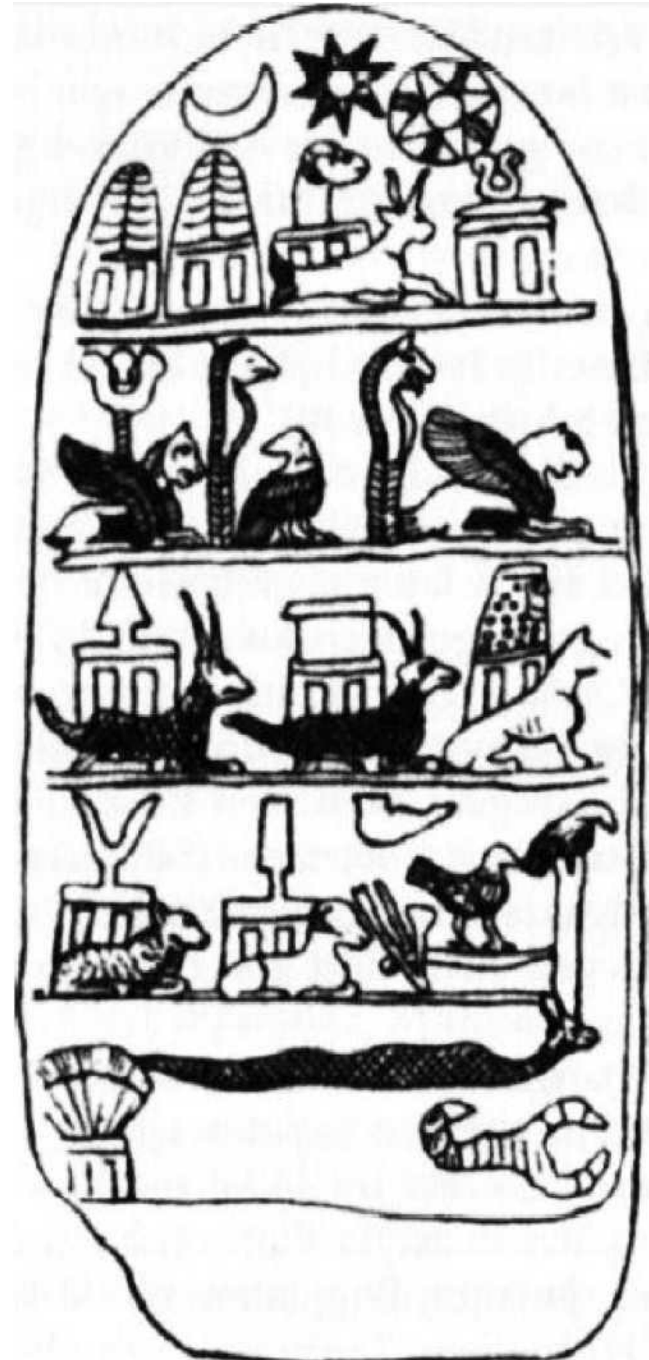
S. Langdon'ın *[Babylonian Menologies and the Semitic Calendar* (Babil Dinsel Takvimleri ve Samî Takvimi)] yaptığı gibi birçok çalışmalar, yılı on iki aya bölmenin, en başından beri, on iki Büyük Tanrı ile ilgili olduğunu göstermektedir. Fritz Hommel [Die *Astronomie der alten Chaldaer* (Eski Kaide Astronomisi)] ve onun ardından diğerleri, on iki ayın on iki burç ile yakından ilişkili ve her ikisinin de on iki aslî gök cisminden türetildiğini göstermiştir. Charles F. Jean *[Lexicologie Sumerienne* (Sümercenin Anlamları ve Kullanışları)], zodyaktaki on iki burcu güneş sistemimizdeki

on iki gezegenle çiftleyen yirmi dört gök cisminin Sümerce listesini ortaya çıkarmıştır.

F. Thureau-Dangin tarafindan *[Ritueles Accadiens* (Akkadların Ayinleri)] Ba-bil'de Yeni Yıl Bayramı için bir tapınak programı olarak tanımlanan uzun bir metinde, merkezî göksel fenomen olarak on ikinin kutsanmasıyla ilgili ikna edici kanıtlar bulunmaktadır. Büyük tapınağın, Esagila'nın on iki kapısı vardı. Tüm göksel tanrıların kudretleri, "Tanrım, Tanrım değil midir?" ibaresi on iki kez söylenerek Marduk'ta toplanırdı. Sonra tanrının, daha sonra eşinin merhameti on iki kez istenirdi. Toplamı olan yirmi dört, daha sonra on iki burç takımyıldızı ve güneş sisteminin on iki gezegen ile eşleştirilirdi.

Susa'lı bir kral tarafindan yontulan, gök cisimlerinin sembollerini taşıyan bir sınır taşı bu yirmi dört işareti resmeder: burç kuşağının tanıdık burçları ve güneş sisteminin on iki üyesine karşılık gelen sembolleri. Bunlar Mezopotamya'nın ve de

Hurri, Hitit, Grek ve diğer bütün kadim panteonların on iki yıldızsal tanrılarıydı. (Şekil 98)

Şekil 98

Doğal sayı sayma temelimiz on olmasına rağmen, on iki sayısı, Sümerliler geçip gittikten çok sonraları da göksel ve ilâhî tüm meselelere nüfuz etti. On İki Büyük Titan, on iki İsrail Kabilesi, İsrail Yüksek Rahibinin büyülü göğüslüğünde on iki parça vardı. Bu göksel on ikinin gücü İsa'nın on iki Havarisine ve (İngilizce konuşan ülkeler için) birden on ikiye kadar sayıp, on ikiden sonra "on ve üç", "on ve dört" diye devam etmeye kadar taşındı.

Bu güçlü, kesin on iki sayısı nereden kaynaklanıyordu? Göklerden.

Çünkü güneş sistemi, yani *mulmul,* bizim bildiğimiz gezegenlere ek olarak, Anu'nun gezegenini de içermekteydi; parlak bir gök cismi olan sembolü, Sümer yazısında tanrı Anu ve "ilâhî" yerine geçmekteydi. Bir astronomi metni *"Üstün Asa'nın kakkabı, mulmuldaki koyunlardan biridir*." diye açıklar. Ve Marduk darbe yapıp üstünlüğü ele geçirdiğinde ve bu gezegenle ilişkili tanrı olan Anu'nun yerini aldığında Babilliler şöyle demiş: *"Marduk'un gezegeni, mulmul içinde görünür."*

İnsanlığa Dünya'nın gerçek yapısını ve gökleri öğreten Nefilimler, kadim gökbilimci rahiplere sadece Satürn'ün ötesindeki gezegenleri bildirmekle kalmamış, en önemli gezegenin, gelmiş oldukları gezegenin varlığını da öğretmişlerdi:

.

YARATILIŞ DESTANI

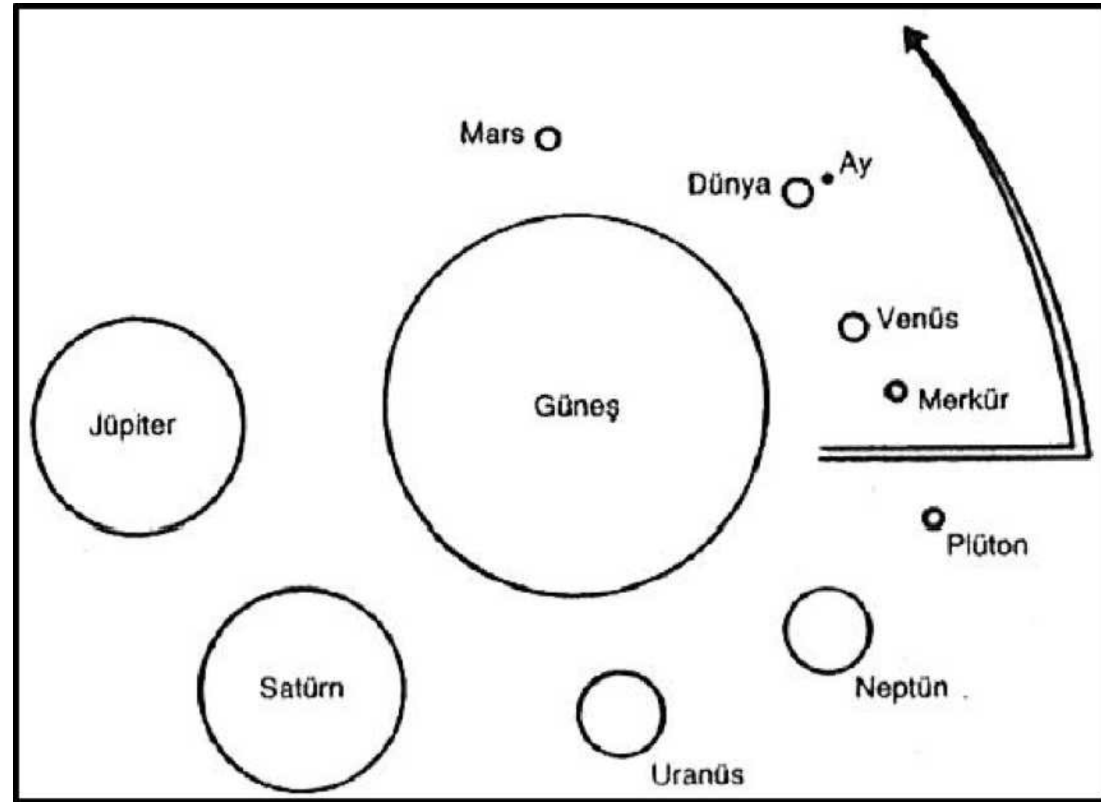
Bulunan kadim silindir mühürlerin çoğunda, belirli gök cisimlerine, yani güneş sistemimizin üyelerine karşılık gelen semboller tanrı veya insan figürlerinin başlarının üstünde yer alır.

Berlin'deki Devlet Müzesinin Ön Asya Bölümü'nde bulunan (VA/243 katalog no.lu) M.Ö. üçüncü bin yıldan kalan bir Akkad mührü, gök cisimlerinin bilinen betimleme tarzından ayrıdır. Bunları teker teker değil de büyük, ışınlar saçan bir yıldızı çembere alan yedi kürelik bir grup olarak göstermektedir. Bu, Sümerlilere göre güneş sistemini gösteren bir betimlemedir: *on iki gök cismi içeren bir sistem.* (Şekil 99)

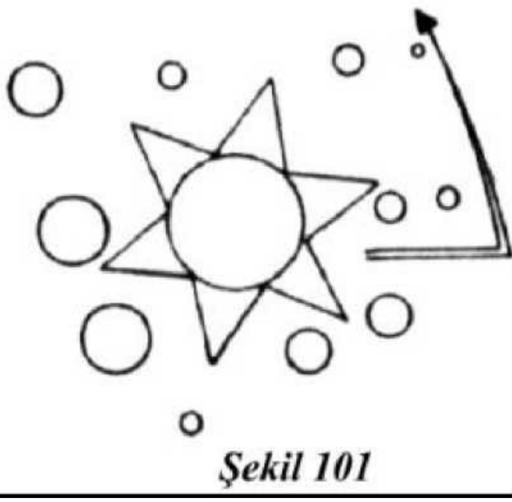
Şekil 99

Bizler güneş sistemimizi genellikle şematik olarak Güneş'ten gittikçe artan uzaklıklarda bulunan bir gezegenler hattı biçiminde gösteririz. Ama gezegenleri bir hat olarak değil de, bir daire içinde (en yakın Merkür, birinci, sonra Venüs, sonra Dünya vs.) arka arkaya sıralasak, sonuç Şekil 100'dekine benzer bir şey olurdu.

Şekil 100

(Tüm çizimler şematiktir ve ölçekli değildir; bundan sonra göreceğiniz çizimlerdeki gezegen yörüngeleri sunuş kolaylığı sağlamak için eliptik değil daireseldir.)

Şekil 101

Eğer silindir mühür VA/243'te resmedilen güneş sisteminin büyütülmüş hâline ikinci kez bakacak olursak, yıldızı çevreleyen "noktalar" ın aslında, boyutları ve düzenleri Şekil 100'de resmedilen güneş sisteminin-kine uyan küreler olduklarını görürüz. Küçük Merkür'ü, daha büyük bir Venüs izler. Venüs ile aynı boyuttaki Dünya'ya daha küçük bir Ay eşlik eder. Saat yönünün tersine devam ederek, Mars doğru biçimde Dünya'dan küçük ama Ay veya Merkür'den daha büyük gösterilmiştir. (Şekil 101)

Bu kadim betimleme, daha sonra, bilmediğimiz bir gezegeni gösterir; Dünya'dan hayli büyük ama ardından geldikleri açık olan Jüpiter ve Satürn'den daha küçüktür. Daha ileride Uranüs ve Neptün'ümüze mükemmel uyan bir çift daha vardır. En sonunda, ufak tefek Plüton da buradadır ama onu şimdi yerleştirdiğimiz (Neptün'den sonra) yerde değil, bunun yerine, Satürn ve Uranüs arasındaymış gibidir

Ay'a tam bir gök cismi olarak bakan Sümer betimlemesi, bildiğimiz tüm gezegenleri doğru sıraya koyar (Plüton hariç) ve bunları boyutlarıyla gösterir.

Ancak 4.500 yıllık betimleme, Mars ve Jüpiter arasında bir başka büyük gezegenin olduğunda (veya olmuş olduğunda) ısrarlıdır. Bu, birazdan göstereceğimiz gibi, On İkinci Gezegen'dir, Nefilimlerin gezegeni.

Eğer bu Sümer gök haritası iki yüzyıl önce keşfedilmiş ve incelenmiş olsaydı, gökbilimciler Sümerlilerin tamamen bilgisiz, Satürn'ün ötesinde daha birçok gezegenin olduğunu hayal edemeyecek kadar aptal olduklarına karar verirlerdi. Ancak artık Uranüs, Neptün ve Plüton'un gerçekten de orada olduğunu biliyoruz. Sümerliler diğer uyumsuzlukları hayal mi ediyorlardı yoksa Ay'ın güneş sistemimizin bir üyesi olduğu, Plüton'un Satürn yakınında konuşlanmış olduğu, Mars ve Jüpiter arasında bir On İkinci Gezegen olduğu konusunda Nefilimler tarafından doğru biçimde mi bilgilendirilmişlerdi?

Ay'ın "donmuş bir golf topu"ndan başka bir şey olmadığı yolundaki uzun zamandır kabul gören teori, birkaç ABD Apollo Ay uçuşunun başarıyla sonuçlanmasına kadar terk edilmedi. En iyi tahminler Ay'ın, Dünya hâlâ eriyik ve yumuşak bir hâlde iken Dünya'dan ayrılmış bir madde parçası olduğu idi.

Eğer Ay'ın yüzeyinde kraterler açan milyonlarca meteorun darbeleri de olmasa, katılaşmış ve sonsuza dek Dünya'yı izleyen simasız, cansız, tarihsiz bir madde parçası olurdu.

Ancak insansız uydular tarafından yapılan gözlemler uzun süredir kabul edilen inançları sorgulamaya başladı. Ay'ın kimyasal ve mineral yapısının, bu "kopma" teorisine karşı çıkacak kadar Dünya'nınkinden farklı olduğuna karar verildi. Amerikalı astronotlar tarafından Ay'da yürütülen deneyler ve geri getirdikleri toprak ve kaya örneklerinin incelenmesi ve analizi; şu an çıplak olsa da, bir zamanlar "canlı bir gezegen" olduğunu şüpheye yer bırakmayacak biçimde saptamıştır. Dünya gibi o da katmanlardan oluşmaktadır, yani o da kendi eriyik hâlinden başlayarak katılaşmıştır. Dünya gibi o da ısı yayar; ama Dünya'nın ısısı Dünya'nın içindeki muazzam basınç altında "pişen" radyoaktif maddelerden gelmekteyken, Ay'ın ısısı, anlaşıldığına göre, yüzeye çok yakın radyoaktif madde katmanlarından gelmektedir. Ancak bu maddeler, yüzeye çıkamayacak kadar ağırdır. Peki, onları Ay'ın yüzeyine biriktiren nedir?

Ay'ın çekim alanı, düzensiz gibidir; sanki (demir gibi) ağır madde parçaları düzenli bir şekilde çekirdeğine doğru batmamış, etrafa dağılmıştır. Hangi süreç veya güç ile? diye sorabiliriz. Ay'ın eski kayalarının manyetize olduğunun kanıtı vardır. Ayrıca manyetik alanlarının değişmiş veya tersinmiş olduğunun da kanıtı vardır. Bu, bilinmeyen içsel bir süreç sonucu mu yoksa belirlenemeyen bir dış tesir ile mi oldu?

Apollo 16 astronotları Ay'da, tam bir kayanın parçalanması ve parçaların aşırı ve anî ısı sebebiyle birbirine kaynamasıyla oluşan (brike denen) kayalar bulmuşlardı. Bu kayalar ne zaman ve nasıl parçalanmış ve tekrar kaynamıştı? Ay'daki diğer yüzey maddeleri, Dünya'da çok derinlerde bulunan nadir radyoaktif potasyum ve fosfor bakımından zengindir.

Bu bulguları biraraya getiren bilim adamları artık Ay ve Dünya'nın, aşağı yukarı aynı zamanlarda kabaca aynı elementlerden oluşup, ayrı gök cisimleri olarak evrimleştikleri konusunda emindirler. ABD Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi'nde (NASA) bilim adamlarının görüşüne göre, Ay, ilk 500 milyon yılında "normal biçimde" evrimleşti. Sonra (The New York Times gazetesinde bildirildiği gibi);

En çok felâket olan dönem 4 milyar yıl önceydi; büyük şehirler ve küçük ülkeler boyutundaki gök cisimleri Ay'a çarptı ve onun devasa havzalarını ve yükselen dağlarını biçimlendirdi.

Çarpışmalardan kalan muazzam miktarda radyoaktif maddeler, yüzey altındaki kayaları, çok büyük miktarını eritmeye ve lâv denizlerinin çatlaklardan yüzeye çıkmasını zorlayarak ısıtmaya başladılar.

Apollo 15, Tsiolovski kraterinde Dünya'daki herhangi bir heyelandan altı kat büyük bir heyelan buldu. Apollo 16, Nektar Denizini yaratan çarpışmanın 1.600 km öteye dek döküntü bıraktığını keşfetti.

Apollo 17 Dünya'daki bir uçurumdan sekiz kez derin bir uçurumun kenarına indi; bu da bu uçurumun tarihteki herhangi bir depremden sekiz kez şiddetli bir Ay depremi tarafından oluşturulduğunu gösterir.

Bu kozmik olayı izleyen sarsıntılar 800 milyon yıl kadar sürdü, ta ki 3.2 milyar yıl kadar önce Ay'ın

yapısı ve yüzeyi şu anki katılaşmış hâlini alana dek.

Demek ki Sümerliler Ay'ı kendi başına bir gök cismi olarak resmetmekte haklıydılar. Ve kısa süre sonra göreceğimiz gibi bize, NASA uzmanlarının söz ettiği kozmik felâketi açıklayan ve tarif eden bir metin de bırakmışlardır.

Plüton gezegenine "*muamma*" denir. Diğer gezegenlerin Güneş çevresindeki yörüngeleri mükemmel bir daireden biraz sapma gösterirken, Plüton'nun sapması ("dış merkezliliği"), Güneş çevresindeki en geniş ve en eliptik yörünge olacak biçimdedir. Diğer gezegenler Güneş'in etrafında az ya da çok aynı düzlemde iken, Plüton on yedi derece ile bu dizilişten ayrılır. Yörüngesinin bu iki sıra dışı özelliği ile Plüton, bir başka gezegenin, Neptün'ün yörüngesini kesen tek gezegendir.

Boyutu açısından Plüton aslında "uydu" sınıfındadır: Çapı 5769 km'dir; Neptün'ün bir uydusu olan Triton'dan ya da Satürn'ün on uydusundan biri olan Ti-tan'dan çok daha büyük değildir. Sıra dışı özellikleri yüzünden, bu "uyumsuz"un, göksel yaşamına bir uydu olarak başlayıp bir biçimde efendisinden kurtulmuş ve kendi başına Güneş çevresinde bir yörüngeye oturmuş olduğu önerilmektedir.

Birazdan göreceğimiz gibi, Sümer metinlerine göre gerçekten de olan budur.

Ve şimdi ilksel gök olaylarının cevaplarını arayışımızın zirvesine vardık: On İkinci Gezegenin varlığı sorusunun cevabına. Kulağa şaşırtıcı gelebilir ama astronomlarımız, Mars ve Jüpiter arasında gerçekten de bir zamanlar bir gezegen olduğunu gösteren kanıtları aramaktaydılar.

On sekizinci yüzyılın sonuna doğru, hatta Neptün bile keşfedilmeden önce, birkaç gökbilimci "gezegenlerin bazı kesin kanunlara göre Güneş'ten belirli uzaklıklarda yerleşmiş olduğu"nu gösterdiler. Bode Yasası olarak bilinen bu önerme, gökbilimcileri bir gezegenin, şimdiye kadar var olduğu bilinen hiçbir gezegenin olmadığı bir yerde dönüyor olması gerektiğine ikna etmiştir; yani Mars ve Jüpiter'in yörüngeleri arasında.

Bu matematik hesaplamalarla harekete geçen gökbilimciler belirtilen bölgedeki göklerde "kayıp gezegen"i aramaya başladılar. On dokuzuncu yüzyılın ilk gününde, İtalyan gökbilimci Guiseppe Piazzi belirlenen kesin uzaklıkta Ceres adını verdiği çok küçük bir gezegen (776 km genişliğinde) keşfetti. 1804'e dek orada bulunan asteroitlerin ("küçük gezegenler") sayısı dörde çıktı; günümüze dek, artık as-teroit kuşağı denilen yerde Güneş'in çevresinde yörüngede olan 3.000'e yakın aste-roit sayıldı. Bunun, parçalara ayrılmış bir gezegenin döküntüleri olduğuna hiç şüphe yoktur. Rus gökbilimciler bunu Fayton ("araba") diye adlandırmıştır.

Gökbilimciler böyle bir gezegenin varlığından eminken, ortadan kayboluşunu açıklayamamaktadırlar. Gezegen kendi kendine mi patlamıştı? Ama o zaman parçaları her yana dağılır ve tek bir kuşakta kalmazdı. Eğer kayıp gezegen bir çarpışmayla parçalanmışsa, bu çarpışmadan sorumlu gök cismi nerededir? O da parçalanmış mıydı? Ama Güneş'in etrafında daire çizen enkaz, toplandığında, iki taneyi bırakın, bir tam gezegen için bile yeterli değildir. Ayrıca, eğer asteroitler iki gezegenin enkazından oluşmaktaysa, o iki gezegenin eksensel devrini korumalıydılar. Ama tüm asteroitler tek bir eksensel dönüşe sahiptir, bu da onların tek bir gök cisminden geliyor olduğunu gösterir. Öyleyse kayıp gezegen nasıl parçalanmıştır ve onu parçalayan nedir?

Bu bulmacaların cevapları, eski zamanlardan gelip nesilden nesile geçerek bize kadar gelir.

Yüzyıl kadar önce Mezopotamya'da bulunan metinlerin deşifre edilmesi; hiç beklenmedik bir biçimde, orada, yani Mezopotamya'da Kutsal Metinlerin bazı kısımlarına paralel olmakla kalmayıp, onlardan da önce gelen metinlerin var olduğunun fark edilmesine yol açtı. Eberhard Schrader tarafından 1872'de yayınlanan *[Die Kielschriften und das alte Testament* (Eski Yazılar ve Eski Ahit), yarım yüzyıl kadar süren bir kitap, makale, ders ve tartışma çığını harekete geçirdi.

Eski zamanlarda Babil ile İncil arasında bir bağlantı var mıydı? Gazete manşetleri, (İncil'in yabancı dillerdeki karşılığı olan kelimeyi kullanarak), kışkırtıcı biçimde onaylıyor veya yadsıyordu: BABEL UND BIBEL (BABİL VE İNCİL).

Henry Layard tarafından Asurbanipal'ın Ninova'daki kütüphanesinin yıkıntılarında bulunan metinler arasında, Tekvin Kitabındakine pek benzeyen bir Yaratılış hikâyesini anlatan bir metin vardı. İlk olarak George Smith tarafından 1876'da *[The Chaldean Genesis* (Kaidelilere Göre Yaratılış)] birleştirilen ve yayınlanan kırık tabletler, Akkadca metinlerde, Eski Ahit lehçesiyle yazılmış, belirli bir ilâhın Gökleri ve Dünya'yı ve insan da dâhil olmak üzere Dünya üstündeki her şeyi nasıl yarattığıyla ilgili bir hikâye olduğunu kesinlikle belirlemişti.

Artık elimizde Mezopotamya metnini İncil'deki anlatımla kıyaslayan geniş bir literatür mevcuttur. Babilli ilâhın işi, altı "gün"de değilse bile, altı tablet dolduracak kadar sürmektedir. İncil'deki Tanrının yedinci günü dinlenmesine ve elinden çıkanın tadını çıkarmasına paralel olarak, Mezopotamya destanı, yedinci tableti Babil ilâhının ve başarılarının ululanmasına, ayırır. L.W. King bu konudaki otorite olan metnini son derece uygun bir biçimde Yaratılışın Yedi Tableti olarak adlandırmış.

Artık "Yaratılış Destanı" olarak bilinen metin, eski çağlarda açılış kelimeleri ile bilinirdi: *Enuma Eliş* ("*Yükseklerdeyken*"). İncil'deki Yaratılış hikâyesi Gök ve Yerin yaratılmasıyla başlar; Mezopotamya destanı ise bundan da önceki olaylarla ilgilenen, bizi zamanın başlangıcına götüren gerçek bir kozmogonidir:

Enuma eliş la nabu şamamu

Yükseklerde Gök henüz isimlendirilmemişken

şaplitu amnatum suma la zakrat

Ve aşağıda, sağlam zemin [Dünya] çağırılmamışken

Destan bizlere, işte o zaman, iki ilksel gök cisminin bir dizi gök "tanrısını" doğurduğunu söyler. Gök varlıklarının sayısı arttıkça, İlksel Babayı rahatsız edecek kadar büyük gürültü ve şamata yaparlar. Sadık habercisi, genç tanrıları disipline sokacak güçlü önlemler alması için onu sıkıştırır ama genç tanrılar İlksel Babaya karşı birleşir ve yaratıcı güçlerini çalarlar. İlksel Ana öç almak istemektedir. İlksel Babaya karşı isyanı yöneten tanrının yeni bir önerisi vardır: Küçük oğlu Tanrılar Meclisine katılmaya davet edilip, ona üstünlük verilmesine izin verilmelidir ki, bu küçük oğul, "canavar"a dönüşen analarıyla savaşmaya tek başına gidebilsin.

Kendisine üstünlük verilen genç tanrı, yani Babil versiyonuna göre Marduk, canavarla yüzleşmeye koyulur ve şiddetli bir savaştan sonra onu yener ve iki parçaya ayırır. Bir parçasını Gök yapar, bir parçasını ise Dünya.

Sonra göklerde sabit bir düzen kurmaya koyulur, her bir göksel tanrıya kalıcı bir konum tahsis eder. Dünya'da dağları, denizleri ve nehirleri üretir, mevsimleri ve bitkileri oluşturur ve insanı yaratır. Gök Evi'nin kopyasını yapmak için, Dünya üstünde Babil ve kule gibi yükselen tapınağı inşa edilir. Tanrılara ve insanlara izlenecek görevler, emirler ve törenler verilir. Sonra tanrılar, Marduk'u üstün ilâh ilân edip ona Enlillik'in ön şartları ve sayısal rütbesi olan "elli ad"ı verirler.

Daha çok sayıda tablet ve tablet parçaları bulundukça ve tercüme edildikçe, bu metinlerin sıradan bir edebi eser olmadığı ortaya çıktı: Bu, Yeni Yıl törenlerinin bir parçası olarak okunan, Babil'in en kutsal tarihsel-dinsel destanıydı. Marduk'un üstünlüğü hakkında propaganda yapmak amacıyla Babil versiyonları, onu Yaratılış Hikâyesinin kahramanı yapmışlardır. Hâlbuki bu, her zaman böyle değildi. Destanın Babil versiyonlarının; kahramanları Anu, Enlil ve Ninurta olan daha eski Sümer versiyonlarının ustalıklı bir dinsel-politik sahtekârlık olduğunu gösteren yeterince kanıt mevcuttur.

Zaten, bu göksel ve ilâhî dramadaki aktörler hangi adla çağrılırsa çağrılsın, hikâyenin Sümer uygarlığı kadar eski olduğu kesindir. Bilginlerin çoğu bunu iyi ve kötü arasındaki ebedî savaşın en eski versiyonu olan felsefî bir çalışma veya doğanın kışı ve yazı, gün doğumu ve batımı, ölüm ve diriliş hakkında alegorik bir masal olarak görmektedir.

Bu destanı niçin görünürdeki kıymetiyle, yani Sümerlilerin Nefilimler tarafından anlatıldığı kadarıyla bildikleri kozmolojik olgular hakkında bir bildirim olarak ele almayalım? Böylesine cesur ve yeni bir yaklaşımı kullandığımızda, "Yaratılış Destanı"nın muhtemelen güneş sistemimizde meydana gelmiş olayları mükemmel biçimde açıkladığını görüyoruz.

Enuma Eliş adlı göksel dramanın açıldığı sahne, ilksel evrendir. Göksel aktörler, yaratılmış oldukları kadar yaratanlardır da.

1. Perde:

Yükseklerde Gök henüz isimlendirilmemişken,

Ve aşağıda, Dünya çağrılmamışken;

Boş ama başlangıçta mevcut olan APSU, Vücuda Getiren onları,

MUMM U ve TİAMAT - hepsini doğurandı o;

Birbirine karışmıştı suları.

Saz bitmemişti, bataklıklar ortaya çıkmamıştı.

Tanrıların hiçbiri vücuda gelmemişti,

Hiçbirinin adı yoktu, kaderleri belirlenmemişti;

İşte tam ortalarında tanrılar şekillendi.

İlk kil tablet üstündeki saz kalemini bir iki oynatan kadim şair-tarihçi, dokuz kısa dizeyle bizi en ön sıraya oturtmayı ve önümüzdeki perdeyi bugüne kadarki en muhteşem gösteri için cesurca ve dramatik biçimde kaldırmayı becerir: İşte güneş siste-mimizin Yaratılışı.

Uzayın genişliği içinde "tanrılar" yani gezegenler daha ortaya çıkacak, adlandırılacak, "kaderleri" yani yörüngeleri belirlenecektir. Sadece üç cisim mevcuttur: "başlangıçtan beri mevcut olan *AP.SU*" ("*başlangıçtan beri mevcut olan"); MUM.MU* ("*doğmuş olan")* ve *TİAMAT* ("*yaşamın kızı").* Apsu ve Tiamat'ın "suları" karışmıştır ve metin bunun içinde sazların büyüdüğü sular değil ilksel sular, evrenin temel yaşam veren elementleri olduğunu netleştirir.

Demek ki *Apsu, Güneş'tir, "başlangıçtan beri mevcut olan"* dır.

Ona en yakın olan Mummu'dur. Destanı anlatan Mummu'nun, Apsu'nun güvenilir bir yardımcısı ve elçisi olduğunu açıkça anlatır: Merkür'ün, dev efendisinin çevresinde hızla dönen küçük gezegenin iyi bir tanımıdır bu. Gerçekten de kadim Grek ve Romalıların tanrı-gezegen Merkür ile ilgili anlayışı da budur: *Tanrıların en hızlı habercisi.*

Daha ileride Tiamat vardır. Daha sonraları Marduk'un parçaladığı "canavardır, yani "kayıp gezegen". Ama ilksel başlangıçta o, ilk İlâhî Trinitenin ilk Bakire Anasıdır. O ve Apsu arasındaki uzay boş değildir; Apsu ve Tiamat'ın ilksel elementleri ile doludur. Bu "sular" "karışmıştır" ve Apsu ve Tiamat arasındaki uzayda bir çift gök tanrısı, yani gezegen oluşmuştur.

Suları birbirine karıştı...

Tam ortalarında tanrılar şekillendi:

Tanrı LAHMU ve tanrı LAHAMU doğdu;

Bu adlarla çağrıldılar.

Etimolojik bakımdan bu iki gezegenin adları *LHM* ("*savaşmak*") kökünden çıkmıştır. Eskiler bize Mars'ın Savaş Tanrısı ve Venüs'ün Savaş Tanrıçası olduğuna dair bir gelenek bırakmışlardır. *LAHMU* ve *LAHAMU* gerçekten de eril ve dişil isimlerdir ve destandaki iki tanrının kimlikleri, Mars ve Venüs gezegenleri hem etimolojik hem de mitolojik bakımdan doğrulanmış olur. Ayrıca astronomik açıdan da doğrulanmıştır; yani "kayıp gezegen" Tiamat'ın Mars'ın ötesinde yer almış olduğunu gösterir. Mars ve Venüs gerçekten de Güneş (Apsu) ve "Tiamat" arasında yer alırlar. Bu durumu, Sümer gök haritasını izleyerek gösterebiliriz. (Şekil 102 ve Şekil 103)

Güneş sisteminin oluşma süreci böylece devam eder. Lahmu ve Lahamu, yani Mars ve Venüs doğmuştur ama daha

Onlar yaşlanmadan önce

Tayin edilmiş bir boyuta göre boyca-

Tanrı ANŞAR ve tanrı KİŞAR biçimlendi,

Onları bastırıp [boyca].

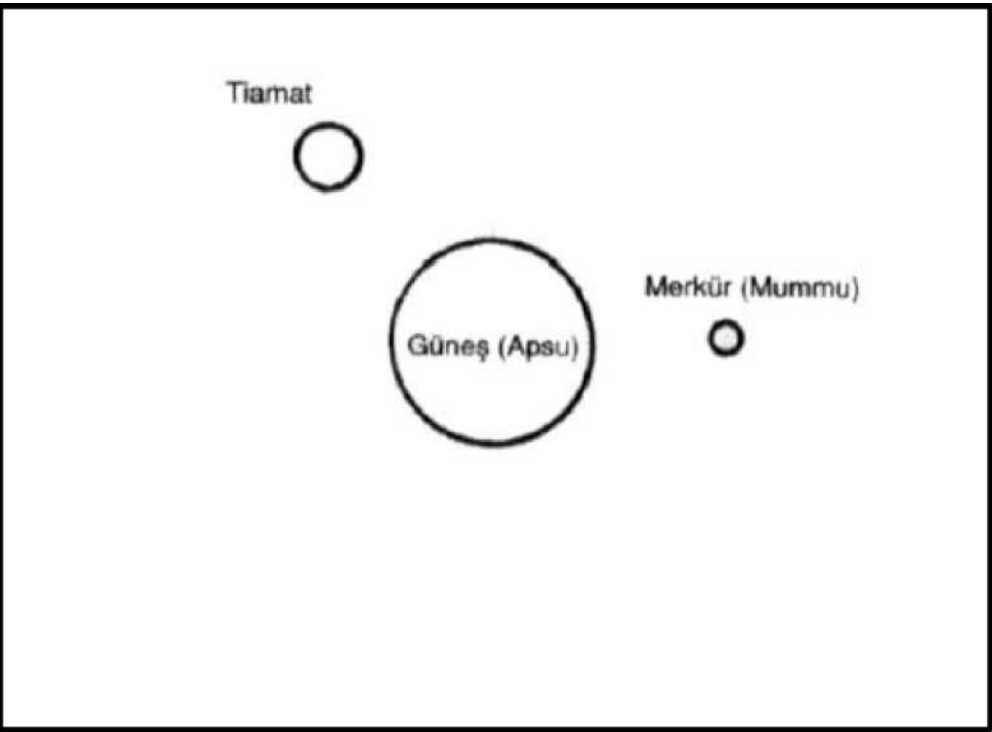
Günler uzadıkça ve yıllar çoğaldıkça,

Tanrı ANU oğulları oldu -atalarına bir rakip.

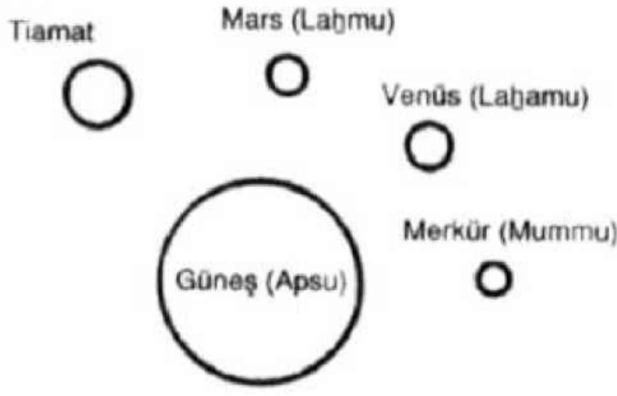
Derken Anşar'dan ilk doğan Anu,

Eşiti olarak ve kendi suretinde NUDİMMUD'u yarattı.

Ancak anlatanın kesinliğine eşdeğer bir kısalıkla, Yaratılış destanının 1. Perdesi gözlerimizin önünde hızla oynanıvermiştir. Mars ve Venüs'ün ancak sınırlı bir boyuta kadar büyüdüğü, ama daha onların oluşumu tamamlanmadan, bir diğer gezegen çiftinin oluştuğu konusunda bilgilendiriliriz. Bu ikisi adlarından anlaşıldığına göre muhteşem gezegenlerdir; *ANŞAR* ("*prens, göklerin en başta geleni*") ve *KİŞAR* ("*sağlam karaların en başta geleni").* Bunlar ilk çifti boy bakımından aşarlar, onları boyca "bastırırlar". Bu ikinci çiftin betimlemesi, sıfatları ve konumları, onları kolaylıkla Satürn ve Jüpiter olarak tanımamıza imkân verir. (Şekil 104)

Şekil 102 -1. Başlangıçta: Güneş, Merkür, ”Tiamat'

Şekil 103 - II. İçteki gezegenler, yani ”Ortadaki tanrılar” doğar.

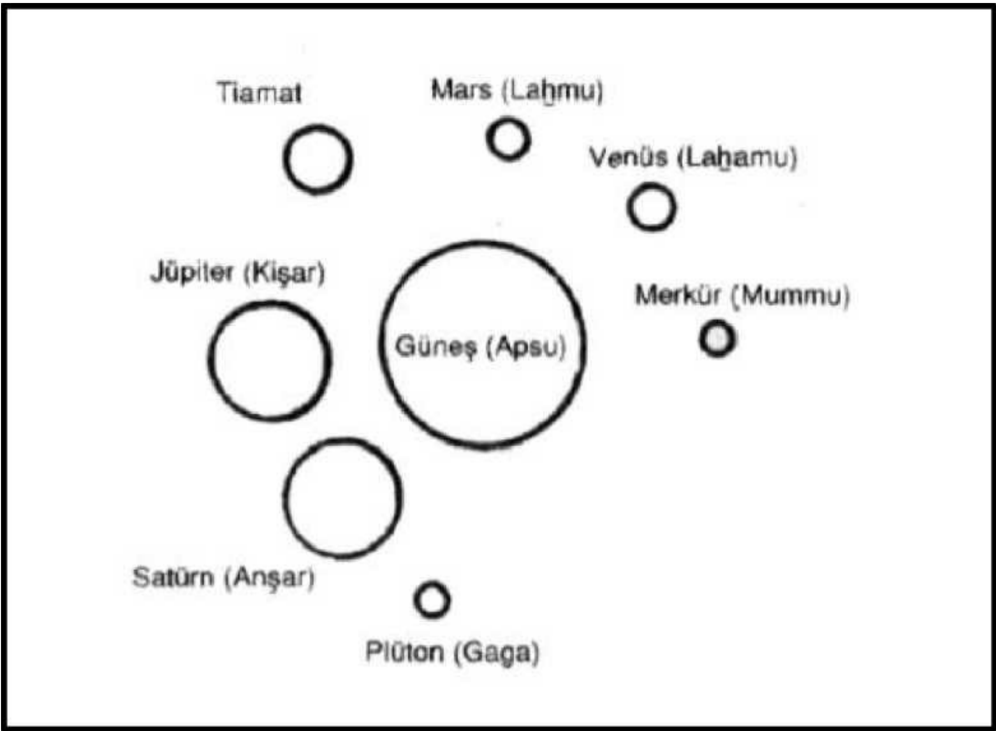
Derken biraz zaman geçer ("yıllar çoğalır") ve üçüncü bir çift gezegen doğar. İlki ANU'dur, Anşar ve Kişar'dan daha küçüktür ("onların oğlu") ama ilk gezegenlerden daha büyüktür (boyca "atalarına bir rakip"). Derken Anu da ikizi bir gezegen doğurur; "eşiti olarak ve kendi suretinde". Destanın Babil versiyonu gezegeni NU-DİMMUD diye adlandırır, bu, Ea/Enki'nin bir sıfatıdır. Bir kez daha, boyların ve konumların tarifi güneş sistemimizdeki bilinen diğer gezegen çiftine uymaktadır, yani Uranüs ve Neptün'e.

Bu dış gezegenler arasında, açıklanması gereken bir diğer gezegen daha vardır, Plüton dediğimiz gezegen. "Yaratılış Destanı" zaten Anu'ya "Anşar'dan ilk doğan" diye hitap ederek, Anşar/Satürn'den doğan bir diğer gezegensel tanrı olduğunu ima etmektedir. Destan, Anşar'ın, elçisi GAGA'yı diğer gezegenlere çeşitli görevlerle nasıl gönderdiğini aktarırken, bu gök ilâhına daha sonra yetişir. Gaga, işlev ve boyca Apsu'nun elçisi Mummu'ya denktir; bu da akla Merkür ve Plüton arasındaki benzerlikleri getirir. Demek ki Gaga Plüton'dur; ama Sümerliler Plüton'u gök haritalarına Neptün'ün ötesinde değil, "elçisi" veya uydusu olduğu Satürn'ün yanına koymuşlardır. (Şekil 105)

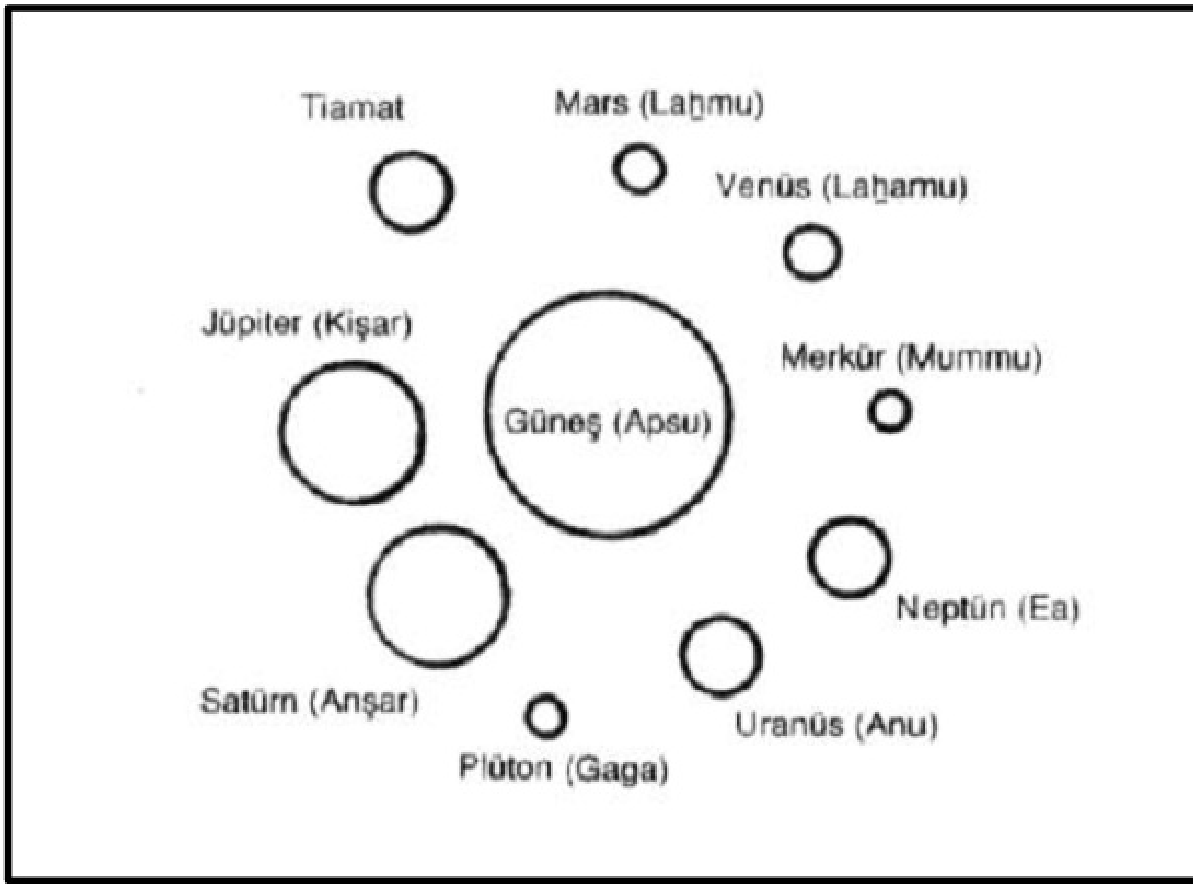
"Yaratılış Destanı"nın 1. Perdesi sona ererken, bir Güneş ve dokuz gezegenden oluşan bir güneş

GÜNEŞ -Apsu, "başlangıçtan beri mevcut olan"
MERKÜR - Mummu, Apsu'nun danışmanı ve elçisi.
VENÜS - Lahamu, "çarpışmaların hanımı".
MARS - Lahmu, "savaş ilâhı".
?? - Tiamat, "yaşam veren bakire".
JÜPİTER - Kişar, "sağlam karaların en başta geleni".
SATÜRN - Anşar, "göklerin en başta geleni".
PLÜTON - Gaga, Anşar'ın damşmanı ve elçisi.
URANÜS - Anıt, "göklerin olan".
NEPTÜN - Nudimmud (Ea), "sanatkarâne yaratan".

sistemi karşımızdadır:

Şekil 104 - III. ŞAR ’lar, yani dev gezegenler ”elçileri” ile birlikte yaratılırlar.

***Şekil 105 – IV.** Eşit, birbirinin suretinde olan son iki gezegen eklenir.*

1 Usturlab:Eskiden gök cisimlerinin yüksekliğini belirlemede kullanılan bir gözlem aracı.

Dünya ve Ay neredeydi? Yaklaşmakta olan kozmik çarpışmanın ürünleri olan onlar, henüz yaratılmamışlardı.

Gezegenlerin doğumuyla ilgili muhteşem dramanın sona ermesiyle, Yaratılış destanının yazarları artık 2. Perdeyi, göksel bir karmaşa dramını göstermek üzere açarlar. Yeni yaratılan gezegen aileleri, dengeli olmaktan çok uzaktırlar. Gezegenler birbirlerini çekmekte; Tiamat'ı sıkıştırmakta, ilksel cisimleri rahatsız etmekte ve tehlikeye sokmaktadırlar.

İlâhî biraderler birleşip gruplaştılar;

İleri geri gidip gelirken Tiamat'ı rahatsız ettiler.

Göklerdeki ikametlerindeki yaramazlıklarıyla.

Tiamat'ın "göbeğini" karıştırıyorlardı

Apsu şamatalarını azaltamıyordu;

Tiamat onların yaptıkları karşısında sessizdi,

Yaptıkları tiksindiriciydi...

Yolları, ortalık karıştırıcıydı.

Burada, düzensiz yörüngelere yapılan göndermeler var. Yeni gezegenler "ileri geri gidip gelirler"; birbirlerine çok yaklaşırlar ("birleşip gruplaşırlar"); Tiamat'ın yörüngesine müdahale ederler, onun "göbeğine" fazla yaklaşırlar; yolları ortalık karıştırıcıydı. Esasen tehlikede olan Tiamat'tır ama Apsu da gezegenlerin yaptıklarını "tiksindirici" bulur. Niyetini "onların yollarını mahvetmek, yıkmak" olarak açıklar. Mummu ile kucaklaşır, onunla gizlice görüşürler. Ama "aralarında plânladıkları her ne idiyse" tanrılar tarafından duyulur ve kendilerini imha etme planı karşısında "dilleri tutulur". Aklını başına toplayan Ea'dır. "Apsu'nun üstüne uyku dökmek" üzere bir numara düzenler. Diğer gök tanrıları da bu plânı beğenince, Ea "evrenin aslına sadık bir harita çizer" ve güneş sisteminin ilksel suları üstüne bir lanet okur.

O zaman en dıştaki gezegen olan, Güneş'in ve diğer gezegenlerin etrafında bir daire çizen "Ea" (Neptün gezegeni) tarafından okunan bu "lanet" veya uygulanan güç neydi? Güneş'in etrafındaki kendi yörüngesi Güneş'in manyetizmasının ve dolayısıyla radyoaktif saçınımlarını mı etkiledi? Yoksa Neptün bizzat yaratılışından itibaren muazzam enerji ışınımları mı yayıyordu? Etkiler her ne idiyse, destan bunları Apsu üstüne "uyku dökme"ye, sakinleştirici bir etki yapmaya benzetiyor. Hatta "Mummu, Danışman, kıpırdayamayacak kadar güçsüzdür."

Samson ve Delila'nın İncil'deki hikâyesi gibi, uykuya yenilen kahraman, kolaylıkla kudretlerini çaldırabiliyordu. Ea hızla Apsu'dan yaratıcı rolünü çalmaya koyuldu. Anlaşılan Güneş'ten çıkan muazzam ilksel madde saçınımlarını içen Ea/Neptün "Apsu'nın tacını çekip atmosferden oluşan pelerinini çıkardı." Apsu "yenilmişti". Mummu artık ortalarda dolaşamıyordu. "Yakalanmış ve arkada

bırakılmıştı", efendisinin yanında cansız bir gezegendi artık.

Güneş'i yaratıcılığından eden, yani ek gezegenler oluşturmak için daha fazla enerji ve madde yayma sürecini durduran tanrılar, güneş sistemine geçici bir barış getirmişlerdi. Zafer, Apsu'nun anlamını ve konumunu değiştirerek daha da vurgulandı. Bu sıfat artık "Ea'nın Evi"ne uygulanacaktı. Herhangi bir ek gezegen artık sadece yeni Apsu'dan, yani "Derin"den, en dıştaki gezegenin baktığı dış uzaydan gelebilirdi.

Göksel barış bir kez daha bozulana dek ne kadar süre geçecekti? Destan bir şey söylemiyor. Ama küçük bir duraklamadan sonra devam ediyor ve 3. Perde açılıyor:

Mukadderat Odasında, Kaderlerin yerinde,

Bir tanrı doğdu, tanrıların en kudretlisi ve akıllısı;

Derin'in tam ortasında MARDUK yaratıldı.

Oyunculara yeni bir gök "tanrısı", yeni bir gezegen katılır. Derin'de, dış uzayda, ona yörüngesel hareketin, yani bir gezegenin "kaderinin" kendisine verildiği bir bölgede oluşmuştur. En dıştaki gezegen tarafından güneş sistemine çekilmiştir: "Onu yakalayan Ea'ydı" (Neptün). Yeni gezegen görülecek bir şeydir:

Biçimi cezbediciydi, gözlerini kaldırışı pırıl pırıl;

Gelişi tanrısaldı, eski zamanlardaki gibi emreden...

Yüceliği tanrıların üstündeydi, hem de baştan aşağı...

Tanrıların en ulusuydu, boyu aşıyordu;

Azaları muazzamdı, fazlasıyla uzundu.

Dış uzaydan çıkıp gelen Marduk hâlâ yeni doğmuş bir gezegendi, ateş saçıyor ve radyasyon yayıyordu. "Dudaklarını kıpırdatınca, alevler çıkıyordu."

Marduk diğer gezegenlere yaklaşırken, "onlar Marduk'a ürkütücü şimşeklerini fırlattılar" ve o ışıl ışıl oldu, "on tanrının halesine büründü." Demek ki yaklaşması güneş sisteminin diğer üyelerinin elektrik ve diğer yayınımlarını alt üst etmişti. Buradaki tek bir kelime Yaratılış destanının şifresini çözüşümüzü onaylıyor: On gök cismi onu bekliyordu; yani Güneş ve diğer dokuz gezegen.

Destanı anlatan bizi şimdi Marduk'un gittikçe hızlanan rotası boyunca dolaştırır, ilk olarak onu "getiren", güneş sisteminin içine çeken Ea/Neptün gezegeninin yanından geçer. Marduk Neptün'e yaklaşırken, Neptün'ün kütle çekimi bu yeni gelenin üstündeki yoğunluğunu artırır. Marduk'un yolunu tamamlar, "amacı için iyi kılar".

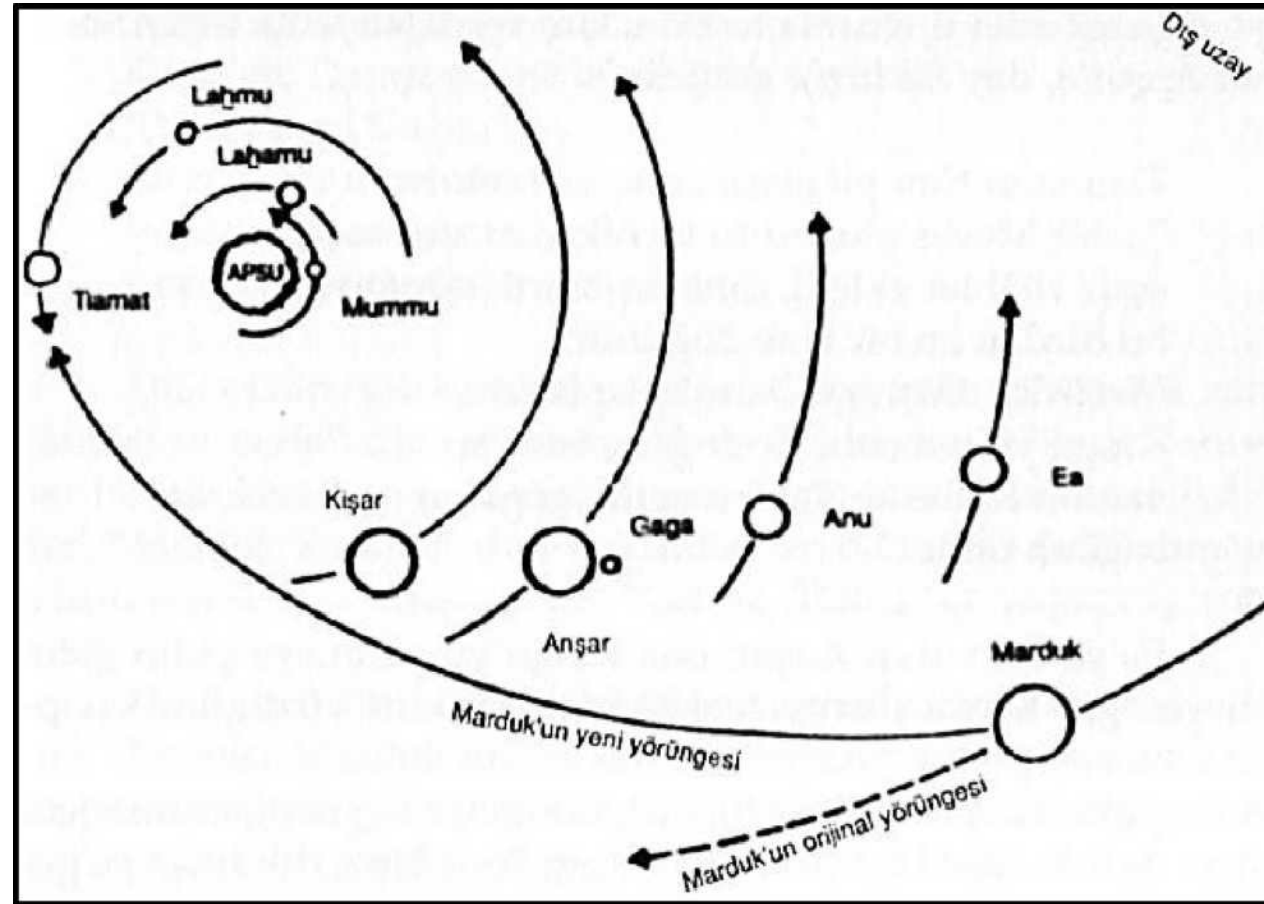
Marduk o sırada hâlâ çok eriyik bir hâlde olmalıdır. Ea/Neptün'ün yanından geçerken, kütle çekimi sanki "ikinci bir başı" varmış gibi Marduk'un bir yanını şişirmeye başlar. Ancak bu geçişte

Marduk'un hiçbir parçası kopmaz; ama Marduk Anu/Uranüs'ün bölgesine ulaştığında, madde parçaları kopmaya başlar ve Mar-duk'un dört uydusunun oluşmasıyla sonuçlanır. "Anu uzandı ve dört kenarı biçimlendirdi, güçlerini liderinkinden gönderdi." "Rüzgârlar" denilen dört uydu, böylece Marduk çevresinde hızlı bir yörüngeye fırlatıldılar, "kasırgalar gibi dönüyorlardı".

Geçiş sırası, yani önce Neptün, daha sonra Uranüs'ün yanından geçmesi Marduk'un güneş sistemine, sistemin yörüngesel yönünden (saat yönünün tersi) değil, saat yönünde hareket ederek ters yönden geliyor olduğunu göstermektedir. Hareket hâlindeki gezegen kısa bir süre sonra dev Anşar/Satürn'ün, daha sonra ise Kişar/Jüpiter'in muazzam kütle çekimi ve manyetik güçlerince kıskıvrak yakalanır. Yolu daha da içeri, güneş sisteminin merkezine, Tiamat'a doğru bükülür. (Şekil 106)

Marduk'un yaklaşması kısa süre sonra Tiamat'ı ve içteki gezegenleri (Mars, Venüs, Merkür) rahatsız etmeye başlar. "Akıntılar oluşturdu, Tiamat'ı rahatsız etti; tanrılar huzursuzdu, bir fırtınadaymış gibi sürükleniyorlardı."

Burada kısmen hasara uğramış olan kadim metnin satırlarından, yaklaşan gezegenin "hayatî organlarını zayıflattı, gözlerini çimdikledi"ğini okuyabiliyoruz gene de. Tiamat bizzat "huzursuzca etrafta dolaşır"; yörüngesi, anlaşılan o ki, düzensizleşmiştir.

Şekil 106

Yaklaşmakta olan büyük gezegenin kütle çekimi kısa süre sonra Tiamat'tan parçalar kopartmaya başlar. Tam ortasından on bir "canavar", onun bedeninden "kendilerini ayıran" ve "Tiamat'ın yanında

giden", "kükreyen, ileri atılan" uydular yığını ortaya çıkar. Kendisini hızla gelen Marduk'la yüzleşmeye hazırlayan Tiamat "onları halelerle taçlandırdı", onlara "tanrılar"ın (gezegenlerin) görüşünü verdi.

Destan ve Mezopotamya kozmogonisi, Tiamat'ın KİNGU denilen, "onun meclisini oluşturan tanrılar arasındaki ilk doğan" olan baş uydusuna belirgin bir önem atfeder.

Kingu'yu yücelt,

Aralarında onu büyük yaptı...

Savaşın baş komutasını Onun ellerine bıraktı.

Çatışma yaratan kütle çekimine tâbi olan Tiamat'ın bu büyük uydusu Marduk'a doğru kaymaya başlar. İşte, dış gezegenleri özellikle rahatsız eden şey Kingu'ya bir Kaderler Tableti, yani kendine ait bir gezegensel yörünge bahşedilmesidir. Tiamat'a yeni gezegenler doğurma hakkını kim verdi? diye Ea sorar. Sorunu Anşar'a, dev Satürn'e götürür.

Tiamat'ın tüm plânlarını ona tekrarladı:

"... bir Meclis oluşturdu ve öfkeden ateş saçıyor... eşsiz silâhlar ekledi, canavar-tanrılar doğurdu... bu türden on bir tane doğurdu;

Meclisini oluşturan tanrılar arasında,

Kingu'yu yüceltti, ilk doğanı, baş yaptı... ona bir Kaderler Tableti verdi, göğsüne bağladı onun."

Ea'ya başvuran Anşar, ona Kingu'yu yenmeye gidip gidemeyeceğini sordu. Cevap, tabletlerdeki bir kırık yüzünden kayıptır ama anlaşılan Ea Anşar'ı tatmin edemez, zira devamında Anşar "gidip, Tiamat'a karşı durup" duramayacağını öğrenmek için Anu'ya (Uranüs) başvurur. Ama Anu "ona karşı duramaz ve geri döner."

Huzursuz göklerde bir çatışma büyümektedir; tanrılar birer birer kenara çekilir. Öfkeli Tiamat ile kimse savaşamayacak mıdır?

Neptün ve Uranüs'ü geçen Marduk artık Anşar'a (Satürn) ve onun geniş halkalarına yaklaşmaktadır. Bu, Anşar'a bir fikir verir: "Kudretli olan, İntikamcımız olmalı; savaşta kurnaz olan: Marduk, Kahraman!" Satürn'ün halkalarına ulaşan ("Anşar'ı dudaklarından öptü") Marduk cevaplar:

"Eğer, gerçekten de, İntikamcınız olarak Tiamat'ı yenecek, yaşamlarınızı kurtaracaksam-Kaderimi üstün kılacak bir Meclis toplayın hele!"

Koşul cüretkâr ama basitti: Marduk ve "kaderi", yani Güneş çevresindeki yörüngesi tüm gök tanrıların arasında üstün olacaktı. İşte o sırada, Anşar/Satürn'ün uydusu Gaga, yani geleceğin Plüton'u yolundan ayrıldı:

Anşar ağzını açtı,

Gaga'ya, Danışmanına bir sözcük söyledi...

"Yola koyul Gaga, tanrılar önünde dur ve sana diyeceğimi onlara da tekrarla."

Diğer tanrı/gezegenleri geçerken Gaga onları "Marduk için kararınızı verin" diye sıkıştırdı. Karar beklendiği gibiydi: Tanrılar birinin kendi yerlerine işi bitirmesi için fazlasıyla hevesliydiler. "Marduk kraldır!" diye bağırdılar ve onu daha fazla zaman yitirmemesi için sıkıştırdılar: "Git ve Tiamat'ın yaşamına son ver!"

Dördüncü Perde artık göksel çarpışma için kalkar.

Tanrılar Marduk'un "kaderini" kararlaştırırlar; birleşik kütle çekimleri Marduk'un yörüngesini sadece tek yöne, bir "savaşa", Tiamat ile çarpışmaya gidebilecek biçimde saptamıştır.

Bir savaşçıya yakışır biçimde Marduk kendisini çeşitli silâhlarla donatmıştır. Bedenini "harlayan ateş" ile doldurmuş, "bir yay yapmış... ona bir ok eklemiş... önüne yıldırım oturtmuştu" ve "Tiamat'ı orada saracak bir ağ yaptı". Bunlar ancak gök olayları için ortak isimler olabilirler; iki gezegen hizaya girdikçe elektrik şimşeklerinin çıkması, birbirleri üstündeki kütle çekimi (bir "ağ").

Ama Marduk'un başlıca silâhları uydularıydı, Marduk yanından geçerken Uranüs'ün sağladığı dört "rüzgâr"dı: Güney Rüzgârı, Kuzey Rüzgârı, Doğu Rüzgârı, Batı Rüzgârı. Artık devlerin, yani Satürn ve Jüpiter'in yanından geçen Marduk üç uydu daha "doğurur": Kötü Rüzgâr, Kasırga ve Dengi Olmayan Rüzgâr.

Uydularını bir "fırtına arabası" olarak kullanarak "doğurduğu rüzgârları, yedisini öne sürdü." Hasımlar çarpışmaya hazırdı.

Efendi ilerledi, yolunu izledi;

Öfkeli Tiamat'a çevirdi yüzünü...

Efendi Tiamat'ın iç kısmını taramak için

Kingu'nun, onun eşinin plânını anlamak için taradı.

Ama gezegenler birbirlerine yaklaştıkça, Marduk'un rotası düzensizleşmeye başladı:

Baktı, rotası yerinden oynuyor,

Yönü şaşmış, işleri karışmış.

Marduk'un uyduları bile rotadan sapmaya başlarlar:

Tanrılar, yardımcıları

Yanında yol alanlar

Muzaffer Kingu'yu gördü, görüşleri bulandı.

Yoksa rakipler birbirlerinin yanından geçip gidecekler miydi?

Ama olan olmuş, rotalar artık geri alınamaz biçimde çarpışmaya ayarlanmıştı. "Tiamat bir kükredi" ... "Efendi tufan yapan fırtınasını, kudretli silâhını kaldırdı." Marduk daha da yaklaşınca, Tiamat'ın "öfkesi" büyüdü; "ayaklarının kökü ileri geri sallandı". Marduk'a "lanetler" yağdırmaya koyuldu, yani Ea'nın daha önce Apsu ve Mummu üstünde kullandığı türden göksel dalgalar. Ama Marduk üstüne gelmeye devam ediyordu.

Tiamat ve Marduk, tanrıların en akıllıları,

Birbirlerine doğru ilerlediler;

Yüz yüze çarpışmak için bastırdılar,

Savaşmak için yaklaştılar.

Destan artık sonrasında Gök ve Yerin yaratıldığı göksel çarpışmayı tarife koyulur.

Efendi onu yakalamak için ağını yaydı;

Kötü Rüzgâr'ı, en arkadakini, onun yüzüne doğru fırlattı.

Tiamat ağzını açıp onu yutmaya kalkınca-

Kötü Rüzgâr'ı ileri sürdü ki dudaklarını kapayamasın.

Derken şiddetli fırtına Rüzgârları göbeğine saldırdı;

Bedeni ayrıldı, ağzı kocaman açıldı.

Oraya bir ok fırlattı, göbeğini yardı:

İçini parçaladı, rahmini yardı.

Onu böyle alt edip, yaşam nefesini söndürdü.

İşte burada (Şekil 107), hâlâ karşımızda duran göksel bulmacaları açıklayan en orijinal teori bulunur.Güneş ve dokuz gezegenden oluşan düzensiz bir güneş sistemi dış uzaydan gelen büyük, kuyrukluyıldız gibi bir gezegen tarafından istilâ edildi. Bu cisim, ilk olarak Neptün'le karşılaştı, Uranüs, dev Satürn ve Jüpiter'in yanından geçerken rotası güneş sisteminin içine doğru bir hayli kaydı ve yedi uydu ortaya çıkardı. Sıradaki gezegen olan Tiamat ile değiştirilemez biçimde çarpışma rotasına girdi.

Ama iki gezegen çarpışmadı; bu büyük astronomik öneme sahip bir durumdur. Tiamat'a çarpan Marduk değil, Marduk'un uydularıdır. Uydular Tiamat'ın bedenini "ayırdı", onda geniş bir yarık

açtılar. Marduk Tiamat'ın bu yarıklarından içeri bir "ok" fırlattı, bir "ilâhî yıldırım", "parlaklıkla dolu" gezegenden, yani enerji yüklü Marduk'tan çıkan bir kıvılcım gibi sıçrayan muazzam bir elektrik akımı. Tiamat'ın ta içlerine kadar giden ok "yaşam nefesini söndürdü", Tiamat'ın kendi elektrik ve manyetik güçlerini nötralize etti ve onları "söndürdü".

Marduk ve Tiamat arasındaki bu ilk karşılaşma onu yarılmış ve cansız bıraktı ama kaderi, bu ikisi arasında gelecekteki karşılaşmalarla belirlenecekti. Tiamat'ın uydularının lideri Kingu ile ayrıca ilgilenilecekti. Ama Tiamat'ın diğer on, daha küçük uydusunun kaderi bir an önce belirlenmeliydi.

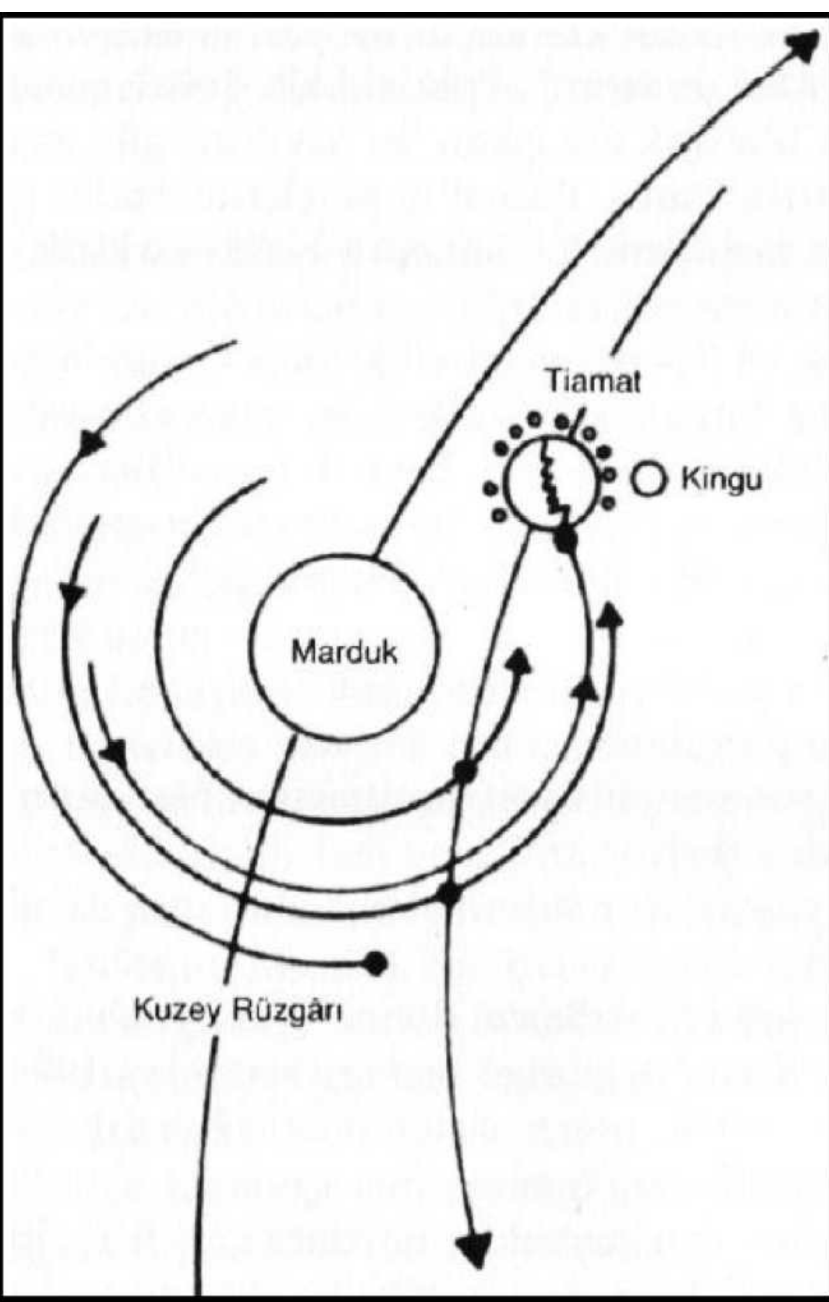
Tiamat'ı, lideri yendikten sonra

Ordusu parçalandı, çetesi dağıldı.

Onun yanında yürüyen yardımcıları olan tanrılar,

Korkudan titriyorlardı,

Kendi yaşamlarını korumak için sırtlarını döndüler.

Şekil 107 - Göksel Savaş

A. Marduk'un "rüzgârları" Tiamat ve (Kingu'nun başını çektiği) ordusu ile çarpışıyor

Bu titreyen ve "sırtlarını dönen" yani yönlerini tersine çeviren, "parçalanan ... dağılmış" orduyu tanımlayabilir miyiz?

Bunu yaparak, güneş sistemimizin bir diğer bulmacasına, kuyrukluyıldızlar fenomenine bir açıklama sunuyoruz. Küçük madde küreleri olan kuyrukluyıldızlara genellikle güneş sisteminin "asi üyeleri" denir, zira görünüşe göre normal yol kurallarına uymamaktadırlar. Güneş'in çevresindeki gezegenlerin yörüngeleri (Plüton dışında) nerdeyse daireseldir; kuyrukluyıldızların yörüngeleri ise uzamıştır, bazı durumlarda o kadar çok uzamıştır ki bazıları yüzlerce veya binlerce yıl gözümüzden kaybolurlar. Gezegenler (Plüton dışında) Güneş ile aynı genel düzlemdedirler ama kuyrukluyıldızların yörüngeleri birçok farklı düzlemde yer alır. En önemlisi, bildiğimiz tüm gezegenler Güneş'in çevresinde aynı saat yönünün tersi bir rota izlerken, kuyrukluyıldızların birçoğu ters yönde hareket eder.

Gökbilimciler kuyrukluyıldızları hangi olayın, hangi gücün yarattığını ve bu sıra dışı yörüngelerine fırlattığını söyleyememekteler. Cevabımız: Marduk. Ters yönden, kendine ait yörüngede gelip Tiamat'ın ordusunu küçük kuyrukluyıldızlar hâlinde parçalayan, bozan ve ağ denilen kütle çekim gücüyle onları etkileyen odur:

Ağa atıldılar, kendilerini kapana kısılmış buldular...

Onun yanında yürüyen tüm demonlar çetesini

Prangalara vurdu, ellerini bağladı...

Sıkıca sarmaladı, kaçamadılar.

Savaş bittikten sonra Marduk Kingu'dan Kaderler Tabletini (Kingu'nun bağımsız yörüngesini) geri aldı ve kendi göğsüne ekledi: Rotası artık kalıcı bir güneş çevresinde yörüngeye oturmuştu. O zamandan başlayarak Marduk her zaman göksel çarpışma sahnesine geri dönecekti.

Tiamat'ı "yenen" Marduk göklerde yelken açtı, uzaya açıldı, Güneş'in çevresinde turladı ve dış gezegenlerden başlayarak yine geçişini yaptı: "Marduk'un dileğini yerine getirdiği" Ea/Neptün, "zaferini Marduk'un belirlediği" Anşar/Satürn. Derken yeni yörüngesinin rotası Marduk'u zafer meydanına, "yenilen tanrılar üstündeki gücünü sağlamlaştırmak" için Tiamat ve Kingu'ya geri getirdi.

Beşinci perde kalkmak üzereyken, Tekvin'deki hikâye Mezopotamya "Yaratılış Destanı"na bu noktada katılacaktır; bu bugüne dek söylenmemiştir, zira Dünya'nın ve Göklerin Yaratılışının hikâyesi ancak bu noktada başlamaktadır.

Güneş'in çevresindeki ilk dönüşünü tamamlayan Marduk "boyun eğdirdiği Tiamat'a döndü."

Efendi onun cansız bedenini seyretmek için durakladı.

Canavarı ikiye ayırmayı maharetle plânlamıştı.

Sonra, bir midye gibi onu iki parçaya ayırdı.

Şimdi yenilen gezegene çarpan, Tiamat’ı ikiye ayıran, "kafatasını" veya üst kısmını koparan Marduk'tur. Sonra Marduk'un uydularından bir diğeri, Kuzey Rüzgârı denilen, kopan yarıya çarpar. Sert darbe, Dünya olacak olan bu parçayı, daha önce hiçbir gezegenin dolaşmadığı bir yörüngeye sürükler:

Efendi Tiamat'ın arka kısmını ezdi;

Silâhı ile bağlantılı kafatasını kopardı;

Kanının kanallarını kesti;

Ve Kuzey Rüzgârının onu,

Bilinmeyen yerlere taşımasına sebep oldu.

Dünya yaratılmıştı!

Alt parçasının kaderi başka türlüydü; ikinci gelişinde Marduk ona çarptı ve parçalara ayırdı (Şekil 108):

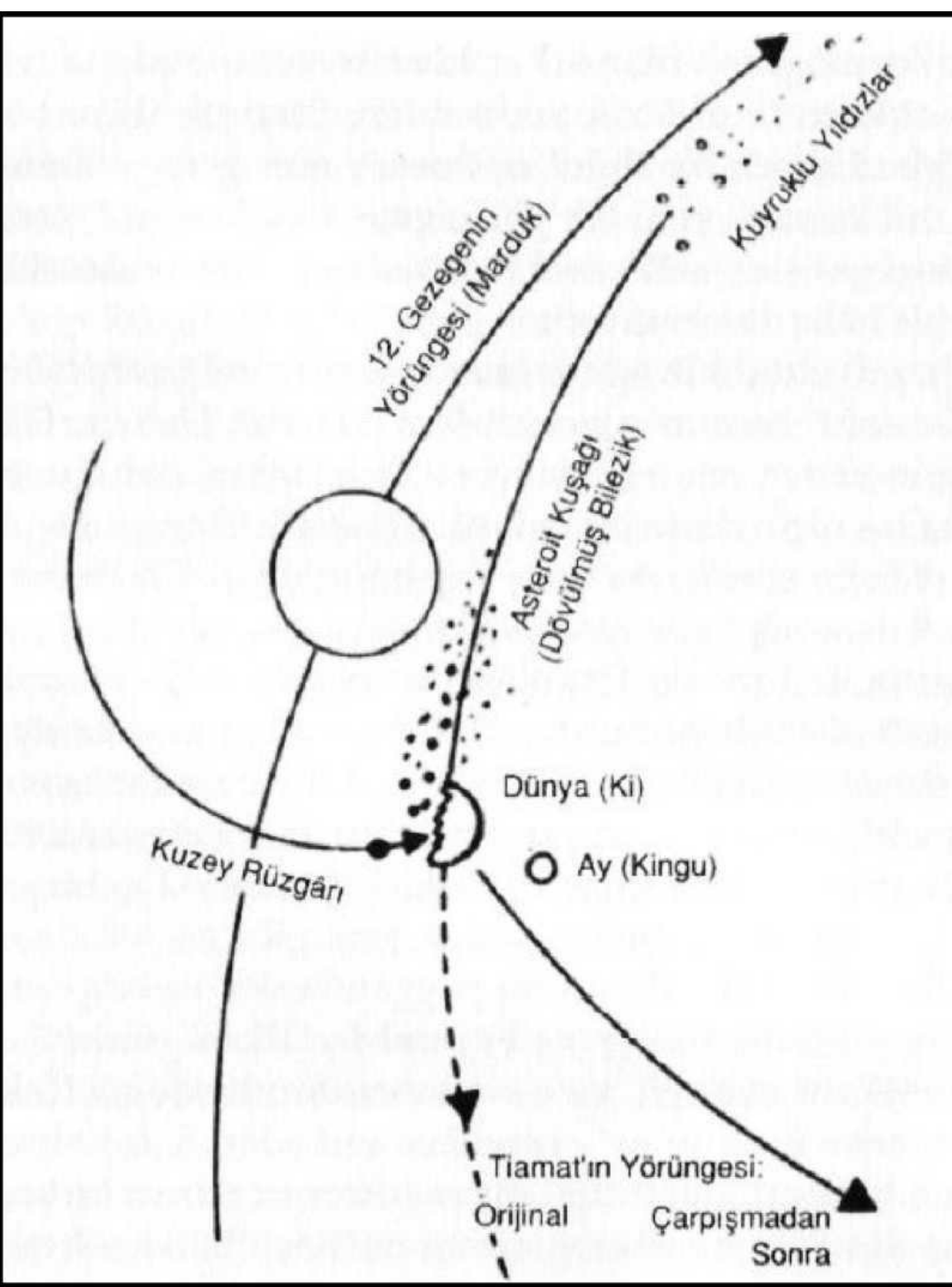
Onun [diğer] yarısını gökler için bir perde olarak kurdu;

Biraraya getirerek, bekçileri olarak onları yerleştirdi...

Tiamat'ın kuyruğunu Büyük Şerifi bir bilezik gibi

oluşturmak üzere büktü.

Bu kopmuş yarının parçaları göklerde bir "bilezik", içteki ve dıştaki gezegenler arasında bir perde oluşturmak üzere dövüldü. Bir "büyük şerit" oluşturacak şekilde esnetildiler. Asteroit kuşağı yaratılmıştı.

Şekil 108 - Göksel Savaş

B. Tiamat ikiye ayrılır: parçalanan kısmı Göklerdir, yani Asteroit Kuşağı; diğer kısım, yani Dünya ise Marduk'un uydusu "Kuzey Rüzgârı" tarafından yeni bir yörüngeye itilir. Tiamat'ın baş uydusu Kingu Dünya'nın Ay'ı hâline gelir; diğer uyduları ise artık kuyrukluyıldızları oluşturmaktadır.

Gökbilimciler ve fizikçiler asteroit kuşağı tarafından ayrılan iki grup oluşturan iç veya "karasal" gezegenler (Merkür, Venüs, Dünya ve Ay'ı ve Mars) ve dış gezegenler (Jüpiter ve ötesindekiler) arasında büyük farklılıkların mevcudiyetini kabul ederler. Sümer destanında, bu fenomenin kadim zamanlarda tanınışını buluyoruz şimdi.

Dahası, bizlere -ilk kez olarak- "kayıp gezegen"in ortadan kayboluşuna ve sonucunda asteroit kuşağının (ve kuyrukluyıldızların) ve Dünya'nın yaratılışına yol açan göksel olayların tutarlı bir kozmogonik-bilimsel açıklaması sunulmaktadır. Uydularından birkaçı ve elektrik yıldırımları Tiamat'ı ikiye böldükten sonra, Marduk'un bir diğer uydusu, onun gezegenimiz Dünya olacak üst

kısmını yeni bir yörüngeye kaydırmıştır; sonra Marduk, ikinci gelişinde alt kısmı parçalara ayırmış ve onu büyük bir gök şeridi hâlinde uzatmıştır.

Sözünü ettiğimiz her bulmaca, deşifre ettiğimiz haliyle "Yaratılış Destanı" tarafından cevaplanmaktadır. Dahası, Dünya'nın kıtalarının neden onun bir tarafında toplanmış olduğuna ve karşı tarafta ise niçin derin bir çukurun (Pasifik Okyanu-su'nun yatağı) var olduğu sorularına da cevap buluyoruz. Tiamat'ın "sularına" yapılan sürekli göndermeler de ayrıca aydınlatıcıdır. Ona *Sulu Canavar* denirdi ve Tiamat'ın bir parçası olan Dünya'nın bu sularla eşit biçimde donanmış olduğu sonucuna varmak mantıklıdır. Aslında, bazı bilginler Dünya'yı "Okyanus Gezegen" olarak tarif etmektedir, zira o, güneş sisteminin bilinen gezegenleri içinde böyle yaşam veren sularla kutsanmış olan tek gezegendir.

Bu kozmolojik teoriler kulağa yeni gibi gelebilir ama aslında bunlar Eski Ahit'i dolduran peygamberler ve bilgeler için kabul edilmiş olgulardır, İşaya peygamber, "ilksel günleri", Rab'bin "Mağrur Olanı oyduğu, sulu canavarı döndürdüğü, *Tehom-Rabanın* sularını kuruttuğu" zamanları yâd eder. Rab Yahve'ye "eski zamandan beri kralımdır" diyen Mezmur yazarı birkaç dizede Yaratılış destanının kozmogonisini özetler. "Sen kudretin ile suları böldün, sulu canavarların başını kırdın." Eyüp peygamber bu göksel Efendinin "Mağrur Olanın yardımcılarını" da nasıl vurup öldürdüğünü hatırlatır ve etkileyici astronomik ayrıntılarla Rab'bi şöyle yüceltir:

Boşluğun üzerine şimali yayar, ve hiçliğin üzerine Dünya'yı asar...

Onun gücüdür suları tutan,

Onun enerjisidir Mağrur Olanı yaran;

Onun Rüzgârıyla Dövme Bilezik ölçüp biçildi;

Onun eliyle kıvranan ejderha söndü bitti.

İncil bilginleri artık İbranice *Tehom* ("sulu derinlik") kelimesinin Tiamat'tan geldiğini kabul ediyorlar; *Tehom-Raba* "büyük Tiamat" anlamına gelir ve İncil'in ilksel olaylarla ilgili anlayışı, Sümer kozmolojik destanlarına dayanmaktadır. Bu paralellikler arasında en başta gelenler Tekvin Kitabının açılış satırlarıdır; Rab'bin Rüzgârının Tehomun suları üstünde nasıl hareket ettiğini ve Rab'bin (Babil versiyonunda Marduk'un) şimşeğinin Tiamat’ a çarpıp onu ikiye ayırdığında uzayın karanlığını nasıl aydınlattığını, böylece Yer ve *Rakianın* (harfiyen, "dövme bilezik") yaratıldığını tarif etmektedir. Bu göksel şerit (bu zamana dek "gök kubbe" olarak çevrilmiştir) "Gök" diye adlandırıldı.

Tekvin Kitabı (Bab 1:8) Rab'bin "gök" *(şamaim)* dediğinin bu "dövme bilezik" olduğunu özellikle belirtir. Akkad metinleri de bu gök bölgesini "dövme bilezik" *(rakkis)* diye adlandırır ve Marduk'un Tiamat’ın alt kısmını uç uca getirene, kalıcı büyük bir çember hâlinde bağlayana dek nasıl genişlettiğini tarif eder. Sümer kaynakları bu belirli, gökler ve uzayla ilgili genel kavramlardan ayrı olan "gök"ün, asteroit kuşağı olduğu konusunda hiçbir şüpheye yer bırakmaz.

Hem Mezopotamya hem de İncil göndermelerinin "Gök ve Yer"i olan Dün-ya'mız ve asteroit kuşağı,

Tiamat göksel Efendi tarafından parçalandığında yaratılmıştı.

Marduk'un Kuzey Rüzgârı Dünya'yı yeni göksel konumuna ittikten sonra, Dünya Güneş etrafında kendi yörüngesini (böylece mevsimler oluşmuş) ve kendi ekseni etrafındaki dönüşünü (böylece gündüz ve gece oluşmuş) edinmiştir. Mezopotamya metinleri Marduk'un Dünya'yı yarattıktan sonraki görevlerinden birinin, aslında "Güneş'in günlerini (Dünya'ya) tahsis etmek ve gün ve gecenin bölgelerini kurmak" olduğunu iddia eder. İncil'deki kavramlar da aynıdır:

Ve Yahveh dedi:

"Gündüzü geceden ayırmak için

gök kubbesinde ışıklar olsun, ve göksel alametler için,

ve Mevsimler için ve Günler ve Seneler için olsunlar."

Modern bilginler Dünya bir gezegen hâline geldikten sonra volkanları püsküren, gökyüzünü sisler ve bulutlarla dolduran sıcak bir top olduğuna inanıyorlar. Sıcaklıklar düşmeye başlayınca, buharlar suya dönüştü ve Dünya'nın yüzünü kuru karalar ve okyanuslar olarak ayırdı.

Enuma Elişin beşinci tableti, çok kötü biçimde tahrip olmuş olsa da aynı bilimsel bilgileri verir. Fışkıran lâvları Tiamat'ın "tükürüğü" olarak tanımlayan Yaratılış destanı bu fenomeni doğru biçimde atmosferin, Dünya okyanuslarının ve kıtalarının oluşumundan önceye yerleştirir. "Bulut suları toplandıktan sonra, okyanuslar oluşmaya başladı ve Dünya'nın "temelleri", yani kıtaları yükseldi. "Soğuk yapma" yani soğuma gerçekleşince, yağmur ve sis ortaya çıktı. Bu arada, "tükürük" saçılmaya, "katmanlar yayarak" Dünya'nın topografyasını biçimlendirmeye devam etti.

Bir kez daha, İncilsel benzerlik açıktır:

Ve Yahveh dedi:

"Gök altındaki sular bir yere biriksin, ve kuru toprak görünsün."

Ve böyle oldu.

Dünya okyanuslar, kıtalar ve bir atmosfer ile artık dağların, nehirlerin, pınarların, vadilerin oluşmasına hazırdı. Tüm yaratılışı Efendi Marduk'a atfeden Enuma Eliş anlatmaya devam eder:

Tiamat'ın başını (Dünya) konumuna koyarak Onun üzerine dağları yükseltti.

Pınarları açtı, şiddetli akıntılar boşaldı.

Gözlerinden Dicle ve Fırat'ı saldı.

Memelerinden ulu dağları biçimlendirdi,

Kuyular için, taşınacak sular için pınarlar deldi.

Modern bulgularla mükemmel uyum içindeki Tekvin Kitabı, Enuma Eliş ve diğer ilgili Mezopotamya metinleri Dünya üzerinde yaşamın başlangıcını "canlı varlıklarla kaynaşan" sulara ve ardından "uçan kuşlara" dayandırır. Daha sonradır ki "cinsine göre canlı mahlûklar, sığırlar ve sürüngenler ve yer hayvanları" Dünya üstünde göründü, sonunda insanın ortaya çıkışına kadar sürdü; yani yaratılışın son perdesi.

Dünya üzerindeki yeni göksel düzenin parçası olarak Marduk "ilâhî Ay'ı görünür kıldı... ona geceyi işaretleme, her ayın günlerini belirleme görevini verdi."

Bu gök tanrısı kimdi? Metin onu *ŞEŞ.Kİ ("Dünya'yı koruyan gök tanrısı)* diye çağırır. Destanda daha önce bu isimde bir gezegenden hiç söz edilmez, ama o "onun (dişil) göksel basıncı (kütle çekim alanı) içindedir." "O" ile kastedilen kimdir? Tiamat mı yoksa Dünya mı?

Tiamat ve Dünya'nın rolleri ve onlara yapılan göndermeler, görülen o ki, birbirinin yerine geçebilmektedir. Dünya, yeniden bedenlenen Tiamat'tır. Ay'a, Dünya'nın "koruyucusu" denir; Tiamat'ın Kingu'ya, baş uydusuna koyduğu ad da budur.

Yaratılış destanı Kingu'yu, Tiamat'ın parçalanan, dağıtılan ve kuyrukluyıldızlar olacak biçimde Güneş etrafında ters yörüngeye sokulan "ordusu"ndan özellikle ayrı tutar. Marduk yörüngesindeki ilk dönüşünü tamamladıktan ve savaş meydanına döndükten sonra, Kingu'nun kaderini açıklar:

Ve Kingu'yu, aralarında şef olanı,

Küçülttü;

Onu tanrı DUG.GA.E diye saydı.

Ondan Kaderler Tabletini aldı, zaten hakkı değildi.

Demek ki Marduk, Kingu'yu yok etmedi. Onu, boyutu büyürken Tiamat'ın kendisine bağışladığı bağımsız yörüngesini elinden alarak cezalandırdı. Daha küçük bir boyuta doğru küçülen Kingu bir "tanrı", yani güneş sistemimizin gezegensel bir üyesi olarak kaldı. Yörüngesi olmadığından, ancak tekrar uydu hâline gelebilirdi. Tiamat'ın üst kısmı (yeni gezegen Dünya olarak) yeni bir yörüngeye fırlatıldığından, Kingu'nun da peşi sıra sürüklendiğini önermekteyiz. Ay'ımızın, Kingu, yani Tiamat'ın eski uydusu olduğunu öneriyoruz.

Bir göksel *duggaeye* dönüştürülen Kingu "yaşamsal" unsurlarından, yani atmosfer, sular, radyoaktif maddeden arındırıldı; boyutu küçüldü ve "cansız bir kil kütlesi" hâline geldi. Bu Sümer terimleri, *KİN.GU("yüce elçi*") olarak başlayan ve

DUG.GA.E ("*kurşun çömlek")* olarak son bulan cansız Ay'ımızın henüz keşfedilmiş tarihini ve başına gelenleri son derece uygun biçimde tanımlamaktadır.

L.W. King *[The Seven Tablets of Creation* (Yedi Yaratılış Tableti)] Marduk'un Tiamatla savaşının bir başka versiyonunu sunan bir astronomik-mitolojik tabletin üç parçasının varlığını bildirir; bunlar Marduk'un Kingu'yu nasıl yolladığı ile ilgili dizeler de içermektedir. "Kingu'yu, eşini, savaş için olmayan bir silâhla kesti... Kaderler Tabletini Kingu'dan kendi eline geçirdi." Bu metnin B.

Landesberger tarafından (1923'te, Archiv für Keilschriftforschung'de) düzeltilmesi ve tamamen çevrilmesiyle ilgili bir girişim de *Kingu/Ensu/Ay* isimlerinin birebir yerine kullanılabilirliğini gösterdi.

Böyle metinler sadece Tiamat'ın baş uydusunun bizim Ay'ımız olduğu yolundaki çıkarımımızı onaylamakla kalmaz, ayrıca NASA'nın "büyük şehirler boyundaki gök cisimlerinin Ay'a çarpması" sırasındaki muazzam çarpışmayla ilgili bulgularını da açıklıyor. Hem NASA'nın bulguları hem de L.W. King tarafından keşfedilen metin Ay'ı "harap olan gezegen" diye tarif etmektedir.

Göksel çarpışmayı gösteren silindir mühürler bulunmuştur; Marduk'u vahşî bir dişi ilâhla savaşırken gösterirler. Böyle bir betimleme, yıldırımını Tiamat'a fırlatan Marduk'u, yaratıcısı Tiamat'ı korumaya çalışan ve Ay olarak açıkça tanımladığımız Kingu'yu göstermektedir. (Şekil 109)

Dünyanın Ay'ının ve Kingu'nun aynı uydu olduğunun kanıtı olan bu betimleme, *SU.EN* ("*çorak diyarın efendisi*") kelimesinden türeyen tanrı *SİN* adının daha sonraki zamanlarda *AY* ile ilişkilendirilmesiyle etimolojik açıdan da güçlenir.

Tiamat ve Kingu'dan kurtulan Marduk bir kez daha "gökleri geçer ve bölgeleri tarar." Bu kez dikkati *Gaga,* yani diğer gezegenlere "elçi" diye gönderilen An-şar/Satürn'ün eski uydusu için son bir "kader" belirlemek üzere "Nudimmud'un mekânına (Neptün) odaklanmıştır.

Destan Marduk'un göklerdeki son işlerinden biri olarak bu gök tanrısını "gizli bir yere" tayin ettiğini, "derin"e (dış uzaya) bakan, şimdiye kadar bilinmeyen bir yörüngeye oturttuğunu ve ona "Sulu Derin"in danışmanlığını verdiğini bildirir biz-lere. Bu yeni konumuna uygun olarak gezegenin adı *US.Mİ* ("*yolu gösteren")* olur, yani en dıştaki gezegen, Plüton'umuz.

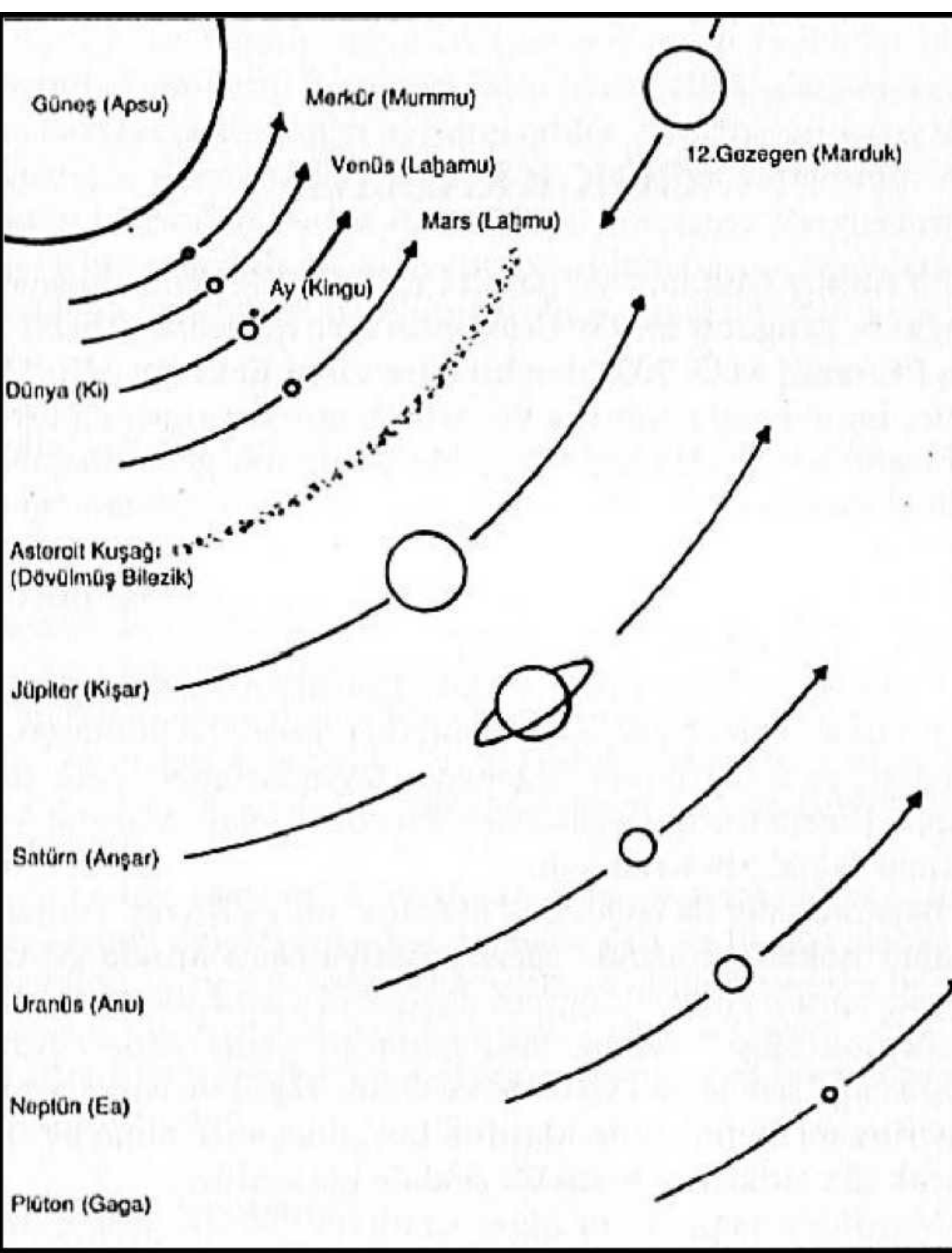
Şekil 109

Yaratılış destanına göre, Marduk bir noktada övünür: "Gök tanrılarının yollarını maharetle değiştirdim... onlar iki gruba ayrılacaklardır."

Gerçekten de öyle yaptı. Güneş'in yaratılışta ilk ortağı olan Tiamat'ı göklerden sildi. Dünya'yı meydana getirdi, Güneş'e daha yakın yeni bir yörüngeye attı. Göklerde bir "bilezik" dövdü; iç gezegenler grubunu dış gezegenler grubundan ayıran asteroit kuşağını oluşturdu. Tiamat'ın uydularının çoğunu kuyrukluyıldızlara dönüştürdü; baş uydusu Kingu'yu ise Ay olacak biçimde Dünya çevresinde bir yörüngeye oturttu. Ve Satürn'ün bir uydusu olan Gaga'yı, ona Marduk'un (farklı bir yörüngesel düzlem gibi) kendi yörüngesel özelliklerinden birazını vererek Plüton gezegeni olacak biçimde kaydırdı.

Güneş sistemimizin bulmacaları, yani Dünya üstündeki okyanus çukurları, Ay üstündeki tahribat, kuyrukluyıldızların ters yörüngeleri, Plüton'un muammalı fenomeni, bütün hepsi tarafımızdan deşifre edildiği biçimiyle Mezopotamya Yaratılış Destanı tarafından mükemmel biçimde cevaplanmaktadır.

Böylece gezegenler için "istasyonlar oluşturan" Marduk kendisi için "Nibiru istasyonunu" aldı ve "gökleri geçti ve taradı" yeni güneş sistemini. Sistem artık karşılıkları olan on iki Büyük Tanrı ile birlikte on iki gök cisminden oluşmaktaydı. (Şekil 110)

Şekil 110

GÖK KRALLIĞI

"Yaratılış Destanı" ve paralel metinler ile ilgili çalışmalar (örneğin *S. Lang-don'un The Babylonian Epic of Creation* (Babil Yaratılış Destanı)] M.Ö. 2000'den bir süre sonra Enki'nin oğlu Marduk'un, Enlil'in oğlu Ninurta ile giriştiği tanrılar arasında üstünlük kazanma yarışının başarılı galibi olduğunu göstermektedir. Babil-liler daha sonraları orijinal Sümer "Yaratılış Destanı'nı değiştirdiler, Ninurta'ya göndermelerin hepsini ve Enlil'e yapılan göndermelerin çoğunu çıkartarak, istilâcı gezegeni Marduk diye yeniden adlandırdılar.

Marduk'un Dünya üzerindeki "Tanrıların Kralı" statüsüne gerçek yükseltilişi-ne, ona göksel karşılığı olarak Nefilimlerin gezegeninin, yani On ikinci Gezegenin tayin edilmesi eşlik eder. "Göksel Tanrıların (gezegenlerin) Efendisi" olan Marduk aynı zamanda "Göklerin Kralı"ydı.

Bazı bilginler ilk başlarda "Marduk"un ya Kuzey Yıldızı ya da bahar noktası sırasında Mezopotamya semalarında görülen bir başka parlak yıldız olduğunu düşündüler zira göksel Marduk *"parlak gök cismi"* olarak tarif edilmişti. Ama Albert Schott *[(Marduk und sein Stern* (Marduk ve Onun Taşı)] ve başkaları bütün astronomi metinlerinin Marduk'tan güneş sisteminin bir üyesi olarak söz ettiklerini kesin bir şekilde gösterdiler.

Marduk'u tanımlayan diğer sıfatların *"Büyük Gök Cismi"* ve *"Işıldayan"* olmasından dolayı, bilginlerin yine bir Güneş tanrısı olarak gördükleri Mısır tanrısı Ra'ya paralel olarak Marduk'un bir Babil Güneş Tanrısı olduğu teorisi tuttu. Marduk'u *"uzak göklerin yükseklerini tarayan ... parlaklığı huşu yaratan bir hale taşıyan"* diyerek tarif eden metinler bu teoriyi destekliyor gibiydi. Ama aynı metin "o, diyarları Şamaş (Güneş) gibi tarar" diye anlatmaya devam ediyordu. Eğer Marduk bazı açılardan Güneş'e benzer olsa bile, şüphesiz, Güneş olamazdı.

Eğer Marduk Güneş değil idiyse, gezegenlerden hangisiydi? Kadim astronomi metinleri gezegenlerden herhangi birine uymuyor. Teorilerini (Güneşin Oğlu gibi) belirli sıfatlara dayandıran bazı bilginler Satürn'ü işaret ettiler. Marduk'un kırmızımsı bir gezegen olarak tanımlanışı Mars'ı da aday yapıyordu. Ama metinler Mar-duk'u *markas şame ("Göğün ortasına")* yerleştirmekteydi ve bu, çoğu bilgini en uygun tanımlamanın gezegenlerin sıralanışında ortada yer alan Jüpiter olduğuna ikna etti:

Jüpiter

Merkür - Venüs - Dünya - Mars   Satürn - Uranüs - Neptün - Plüton

Bu teoride bir çelişki vardır. Bunu ileri süren bilginler, Kaidelilerin, Satürn'ün ötesindeki gezegenlerin farkında olmadıkları görüşünü ileri süren bilginlerdir. Bu bilginler Dünya'yı bir gezegen olarak belirtir ama Kaidelilerin Dünya'yı gezegensel sistemin düz merkezi olarak düşündüklerini de ileri sürerler. Ve Mezopotamyalıla-rın kesin biçimde "gök tanrıları" arasında saydıkları Ay'ı dışlarlar. Jüpiter'i *On İkinci Gezegen* ile eşleştirmeleri uygun değildir.

"Yaratılış Destanı" Marduk'un güneş sistemimize dışarıdan girip, Tiamat ile çarpışmadan önce (Satürn ve Jüpiter dâhil) dış gezegenlerin yanından geçen bir istilâcı olduğunu açıkça belirtir. Sümerliler bu gezegeni *NİBİRU,* yani *"geçiş gezegeni*" diye adlandırır ve destanın Babil versiyonu şu astronomi bilgilerini vermeye devam eder:

NİBİRU gezegeni:

Gök ve Yerin birleştiği noktayı kaplayacak.

Yukarıda ve aşağıda, karşıya geçemeyecekler;

Onu beklemeliler.

NİBİRU gezegeni:

Göklerde parlak olan gezegen.

Merkezî noktayı tutar;

Ona hürmet edecekler.

NİBİRU gezegeni:

Odur hiç yorulmadan Tiamat'ın ortasından geçip duran.

Adı "GEÇİŞ" olsun-En ortada duran.

Bu dizeler, "*Tiamat'ın ortasından geçip duran*" On İkinci Gezegenin diğer gezegenleri iki eşit gruba bölmesiyle ilgili ek ve kesin bilgiyi sağlıyor: Yörüngesi onu tekrar tekrar, bir zamanlar Tiamat'ın bulunduğu göksel savaşın meydanına getiriyor.

Gökte sıralanışlarına göre gezegenlerin listesi ile gezegensel dönemleri son derece gelişmiş bir tarzda ele alan astronomi metinlerinin de Marduk'un Jüpiter ile Mars arasında bir yerde göründüğünü önerdiklerini görüyoruz. Sümerliler tüm gezegenleri bildiklerine göre, On İkinci Gezegenin "merkezî konumda" görünüşü çıkarımlarımızı onaylıyor:

Marduk

Merkür Venüs Ay	Jüpiter Satürn Uranüs
Dünya Mars	Neptün Plüton

Eğer Marduk'un yörüngesi onu bir zamanlar Tiamat'ın bulunduğu yere, nispeten yakınımıza (Mars ve Jüpiter arasına) getiriyor ise, bu kadar büyük ve parlak olduğu söylenen bu gezegeni niçin hâlâ görmedik acaba?

Mezopotamya metinleri Marduk'tan, göklerin bilinmeyen bölgelerine ve evrenin uzak kısımlarına erişen diye söz ederler. "O *gizli bilgileri tarar... evrenin tüm kısımlarını görür."* Ayrıca diğer bütün gezegenleri *"gözleyen",* yörüngesi diğer gezegenlerin etrafından dolaşmasına izin veren tarzda anlatılmıştır. *"Onların kuşaklarını (yörüngelerini) tutar",* çevrelerinde bir "çember" oluşturur. Yörüngesi, diğer gezegenlerinkinden "daha ulu" ve "daha büyük"tür. Bu nedenle Franz Kugler *[Sternkunde und Sterndienst in Babylon'in* (Babil'de Yıldız Bilimi ve Yıldız Hizmetleri)] aklına Marduk'un tıpkı bir kuyrukluyıldız gibi büyük eliptik bir yol izleyen hızlı bir gök cismi olabileceği gelmişti.

Yerçekim merkezi olarak Güneş'e odaklanan böylesi eliptik bir yörünge bir *apogeye*, yani Güneş'ten en uzak olduğu ve dönüş uçuşuna başladığı noktaya ve bir hadid noktasına, yani dış uzaya dönüş yolculuğunun başladığı, Güneş'e en yakın olan noktaya sahiptir. Mezopotamya metinlerinde böyle iki "üssün" gerçekten de Marduk ile ilişkilendirildiğini görüyoruz. Sümer metinleri gezegeni ^N.U^'dan ("Gök *üssünden*") *E.NUNa ("asil ev")* giderken betimler. Yaratılış destanı Mar-duk'tan söz eder:

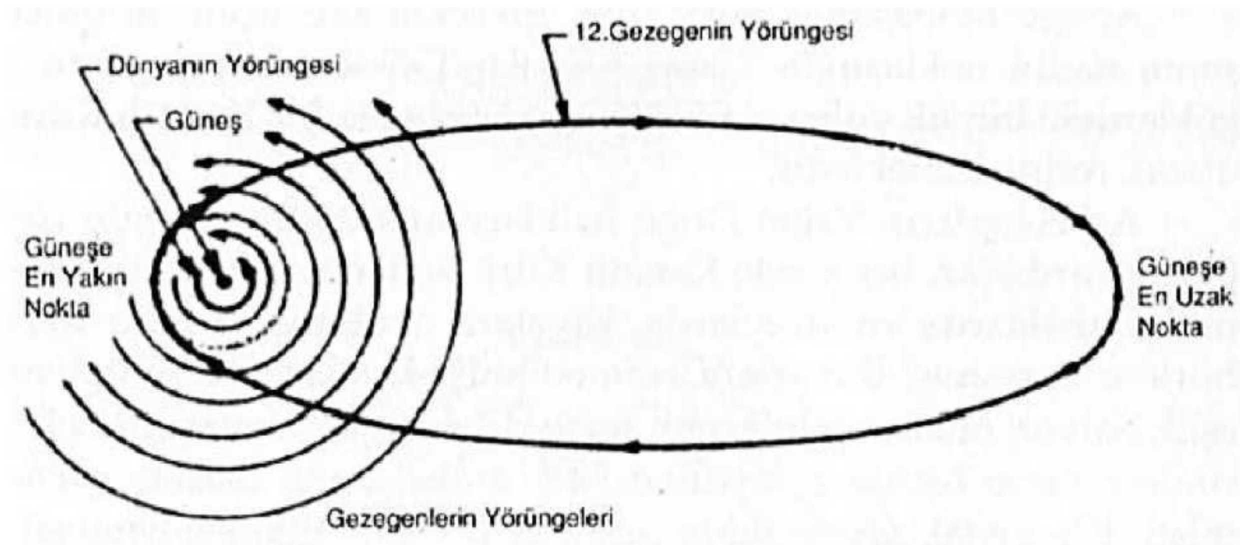
Göğü geçti ve bölgeleri taradı...

Efendi daha sonra Derin'in yapısını ölçtü.

E-şara"yı dıştaki evi olarak kurdu;

E-şarayı Göklerdeki büyük ev olarak kurdu.

Demek ki bir "ev" dıştaydı; yani uzayın derin bölgelerinde. Diğeri "Gökte" asteroit kuşağının içinde, Mars ve Jüpiter arasında kurulmuştu. (Şekil 111)

Şekil 111

Sümerli atalarının, yani Urlu İbrahim'in öğretilerini izleyen kadim İbranîler de en üstün ilâhlarını en üstün gezegenle ilişkilendirdiler. Mezopotamya metinleri gibi, Eski Ahit'te yer alan birçok kitap da, görülmeksizin *"bir daire içinde göklerde hareket eden" "Rab'bi", "en uzaktaki gezegenleri bile doğarlarken görebildiği" "Göğün yükseklerinde" ev sahibi olarak tarif eder.* Göksel çarpışmayı tarif eden Eyüp'ün Kitabı muhteşem gezegenin gittiği yeri bize şu önemli dizelerle anlatır:

Derinin üstüne bir yörünge çizdi;

Işık ve karanlığın (kaynaştıkları) son yere kadar.

Mezmurlar da aynı açıklıkla gezegenin muhteşem rotasını çizerler:

Gökler Rab'bin izzetini beyan eder;

Ve gök kubbesi ellerinin işini ilân eyler...

Gerdekten çıkan güvey gibidir,

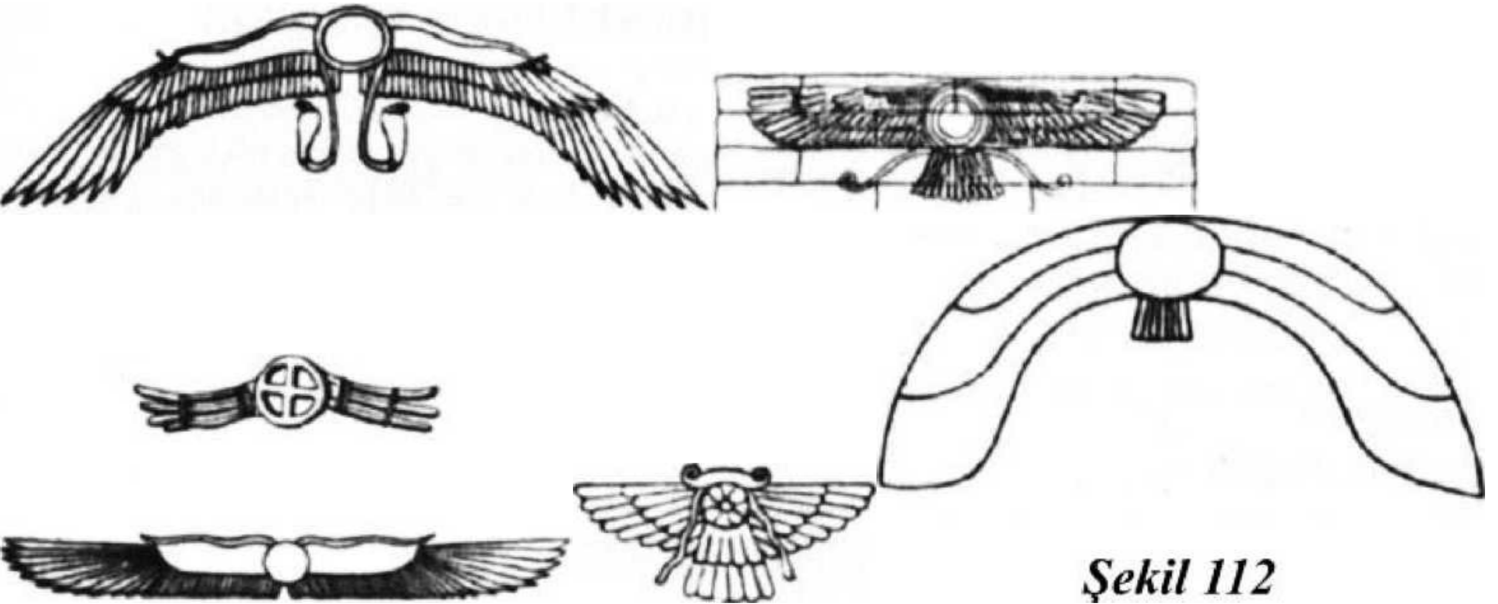
ve bir yiğit gibi rotasında koşmaktan hoşlanan.

Çıkışı göklerin uçundandır,

Devri de onların sonuna kadar.

Apoge noktasında muazzam yüksekliklere uçan ve daha sonra hadid noktasında " *aşağıya inen, Göklere boyun eğen*", göklerdeki büyük yolcu olarak tanınan gezegen bir *Kanatlı Küre* olarak resmedilmektedir.

Arkeologların Yakın Doğu halklarının kalıntılarını gün ışığına çıkardıkları her yerde Kanatlı Küre sembolü göze çarpıyordu; tapınaklarda ve saraylarda, kayalara oyulmuş, silindir mühürlere kazınmış, duvarlara resmedilmiş. Krallara ve rahiplere eşlik ediyor, onların tahtlarının üstünde duruyor, savaş sahnelerinde onların üstünde "yüzüyor"du, arabalarının üstüne işlenmişti. Kil, metal, taş ve tahta nesneler bu sembolle süslenmişti. Sümer ve Akkad, Babil ve Asur, Elam ve Urartu, Mari ve Nuzi, Mitani ve Kenan -hepsi de bu sembole saygı göstermekteydi. Hitit kralları, Mısır firavunları, Pers şarları; hepsi de sembolü (ve temsil ettiği şeyi) en üstün ilan etmişlerdi. Binlerce yıl da öyle kaldı. (Şekil 112)

Şekil 112

Kadim dünyanın dinsel inançlarının ve astronomisinin belkemiği, On ikinçi Gezegenin, "Tanrılar gezegeni" nin güneş sistemi içinde kaldığı ve büyük yörüngesinin onu periyodik olarak Dünya'nın yakınlarına getirdiği kanaati oluşturmaktaydı. On İkinci Gezegenin, "Geçiş Gezegeni"nin piktografik işareti bir haçtı. Aynı zamanda "Anu" ve "ilâhî" anlamına gelen bu çiviyazısı işareti, ^ ^ daha sonraları Samî dillerinde "işaret" anlamına gelen *tav* ^ ^ harfine dönüştü.

Gerçekten de, kadim dünyanın tüm halkları On İkinci Gezegenin periyodik yaklaşmasını alt üst oluşların, büyük değişimlerin ve yeniçağların bir işareti olarak görmekteydi. Mezopotamya metinleri gezegenin periyodik olarak ortaya çıkışını beklenen, tahmin edilebilen ve gözlemlenebilen bir olay olarak anlatmaktadır:

Büyük gezegen;

Ortaya çıkışında, koyu kırmızı.

Göğü yarıdan böler ve Nibiru olarak durur.

Gezegenin gelişi ile ilgili metinlerin birçoğu, olayın Dünya ve insanoğlu üstündeki etkisine dair kehanetlerde bulunan kehanet metinleridir. R. Campbell Thompson *[Reports of the Magicians and Astrologs of Nineveh and Babylon* (Ninova ve Babil'in Büyücülerinin ve Astrologlarının Anlattıkları)] gezegenin "Jüpiter'in durağını çevrelerken" ilerleyişini ve geçiş, yani Nibiru noktasına gelişini anlatan böyle metinler yayınlamıştır:

Jüpiter'in durağından Gezegen batıya doğru geçer,

Bir süre güven içinde yaşayış olacaktır.

Diyara yavaşça huzur çöker.

Jüpiter'in durağından başlayarak Gezegenin parlaklığı artmaya başlar ve Yengeç Burcunda Nibiru hâline gelecektir,

Akkad bollukla dolacak,

Akkad kralı güçlenecektir.

Nibiru sona geldiğinde...

Diyar güven içinde yaşayacak,

Saldırgan krallar barış yapacak,

Tanrılar duaları kabul edecek, yakarışları duyacak.

Ancak yaklaşan gezegenin, güçlü kütle çekimi etkili yağmurlara ve sellere de sebep olacağı beklenmekteydi:

Gök Tahtının Gezegeni daha da parlaklaşınca, seller ve yağmurlar olacak...

Nibiru hadid noktasına vardığında, tanrılar huzur verecek; belâlar ortadan kalkacak, karışıklıklar çözülecek.

Yağmur ve seller gelecek.

Mezopotamyalı âlimler gibi İbranî peygamberler de gezegenin Dünya'ya yaklaşma ve insanoğluna görünür olma zamanını yeni bir çağın müjdecisi olarak düşünmüşlerdir. Mezopotamya'nın ve Gök Tahtının Gezegenine eşlik eden bolluk ve barış kehanetleri ile Rab'bin Gününden sonra Dünya'ya gelen barış ve adaleti anlatan İncil kehanetleri en iyi şekilde İşaya'nın sözleri ile ifade edilebilir:

Ve son günlerde vaki olacak ki:

... Rab milletler arasında hükmedecek ve çok kavimler hakkında karar verecek.

Kılıçlarını sapan demirleri ve mızraklarını bağcı bıçakları yapacaklar; millet millete karşı kılıç

kaldırmayacak.

Rab'bin Gününü izleyen yeni dönemin kutsamalarının tersine, o günün kendisi Eski Ahit tarafından yağmurlar, tufanlar ve depremler zamanı olarak tarif edilir. Eğer İncil'deki pasajları, tıpkı Mezopotamya denkleri gibi, Dünya'nın yakınından geçen güçlü kütle çekimi olan büyük bir gezegenin geçişine göndermede bulunuyorsa, İşaya'nın sözleri açıkça anlaşılabilir:

Dağlarda kalabalığın gürültüsü, büyük bir kavmin gürültüsü gibi, biraraya birikmiş milletlerden krallıkların kargaşalık gürültüsü;

Orduların Rabbi cenk için orduyu yokluyor!

Bütün memleketi viran etmek için,

Rab ve gazabın silâhları uzak bir diyardan, göklerin ucundan geliyor...

Bundan ötürü Gökleri titreteceğim ve Orduların Rabbi geçerken kızgın öfkesi ve gazabı gününde Dünya yerinden oynayacak.

Dünyanın "dağları eriyecek... vadileri yarılacak" ve bir yandan ekseni etrafında dönüşü de etkilenecek. Amos peygamberin açık biçimde kehanet ettiği gibi:

Ve o günde vaki olacak ki,

Rab Yahve diyor,

Öğleyin güneşi batıracağım ve güpegündüz diyarı karartacağım.

" İşte, Rab'bin Günü geldi!" diye ilân eden Zekeriya peygamber halkını Dün-ya'nın kendi ekseni çevresinde dönüşünün durması fenomeninin sadece bir gün süreceğini söyleyerek bilgilendirdi:

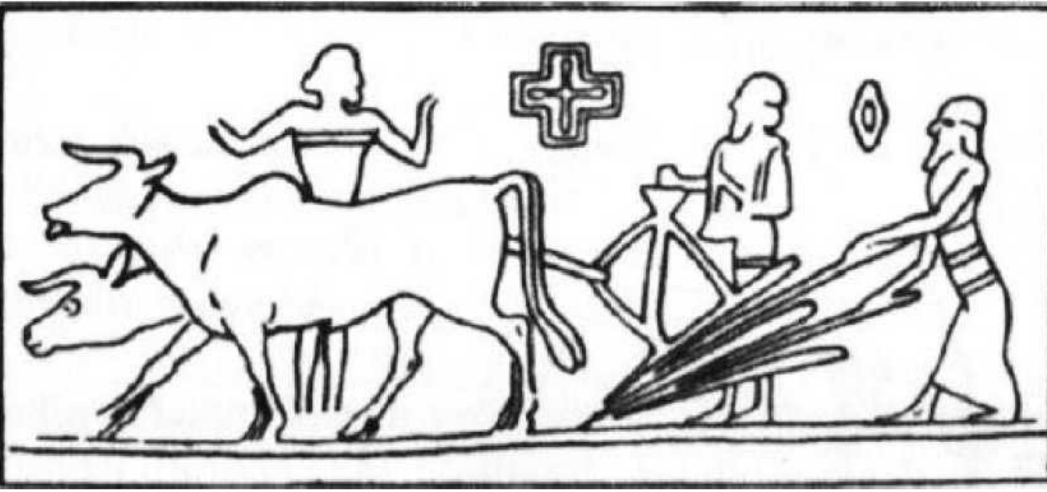
Ve o gün vaki olacak ki,

ışık olmayacak, ışıldayanlar kararacak.

Fakat Rab'bin bildiği bir gün olacak; gündüz de olmayacak, gece de olmayacak ve vaki olacak ki, akşamleyin ışık olacak.

Yoel peygamber, Rab'bin Gününde "Güneş ve Ay kararıyor ve yıldızlar ışıklarını gizliyor"; "Güneş karanlığa ve Ay kana döndürülecek" demişti.

Mezopotamya metinleri gezegenin parlaklığını ululamış ve onun gündüz vakti bile görülebildiğini öne sürmüşler: "Gün doğarken görülür, gün batarken gözden kaybolur". Nippur'da bulunan bir silindir mühürde, göklerde gözle görülen (haç sembolü ile gösterilen) On İkinci Gezegene huşu içinde bakan bir grup saban süren resmedilir. (Şekil 113)

Şekil 113

Kadim halklar On İkinci Gezegenin dönemsel gelişini beklemekle kalmamış, onun yaklaşma rotasını da çıkartmışlardır.

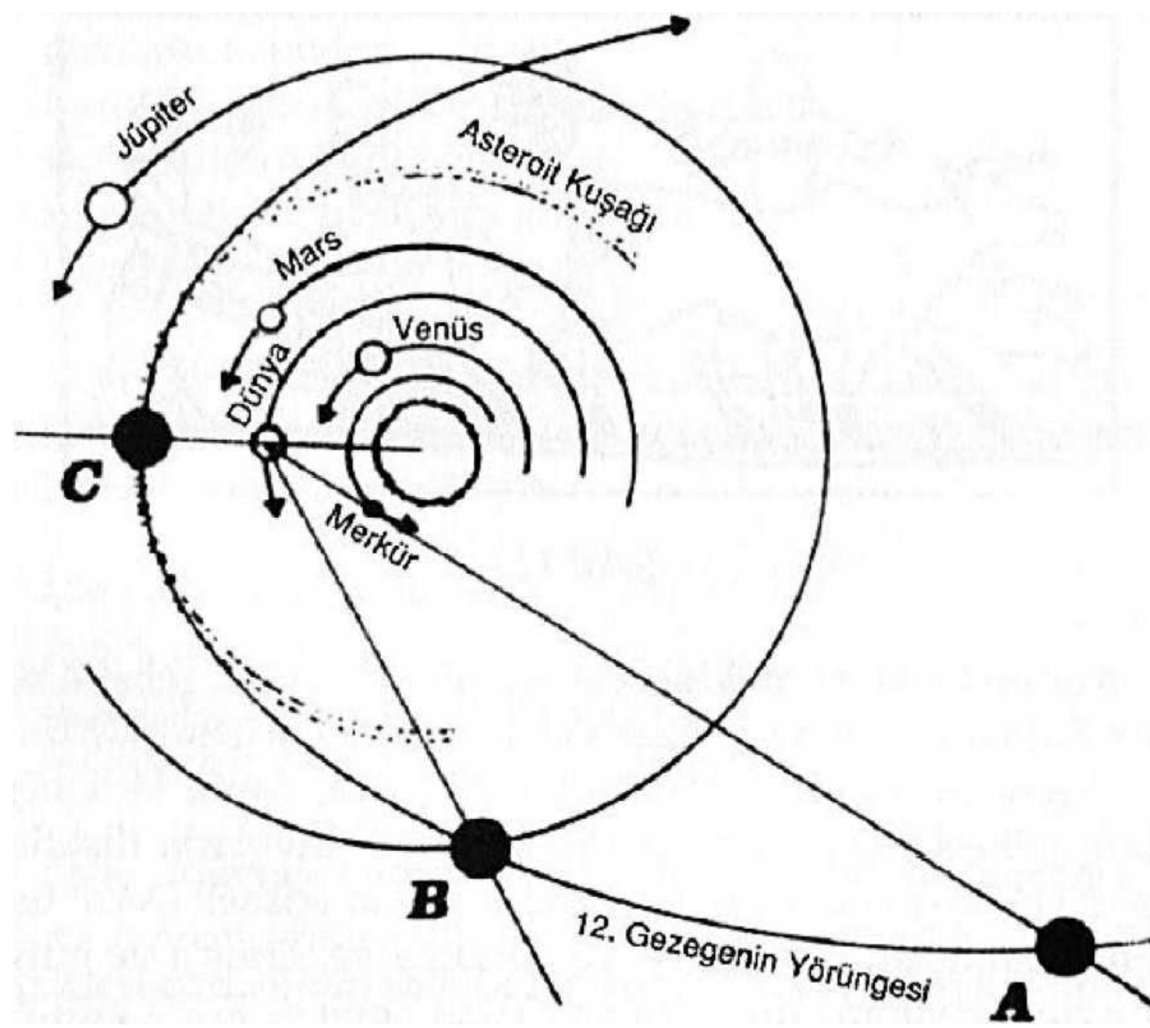
Çeşitli İncil pasajları, özellikle de İşaya, Amos ve Eyüp kitapları, göksel Efendi'nin hareketini çeşitli burçlarla ilişkilendirirler. "Tek başına gökleri geren odur, ve en yüksek Derin üstün-de yürüyen odur; Büyük Ayı'ya, Orion'a ve Sirius'a ve güneyin burç evlerine varan odur." Ya da "Yüzü Boğa ve Koç'a gülümser; Boğa'dan Yay'a gider". Bu dizeler sadece göklerin en yükseklerini tarayan bir gezegeni değil, aynı zamanda güneyden gelen ve saat yönünde hareket eden bir gezegeni tarif eder; tıpkı bizim Mezopotamya verilerinden çıkardığımız gibi. Habakkuk peygamberin son derece açık biçimde belirttiği gibi: "Rab güneyden gelecek... haşmeti Dünya'yı dolduracak... ve Venüs ışık gibi olacak, huzmelerini Rab'bin verdiği."

Konuyla ilgili Mezopotamya metinleri arasında, bir tanesi son derece açıktır:

Tanrı Marduk'un gezegeni Ortaya çıktığında: Merkür.

Gök yayının otuzuncu derecesinden yükselen: Jüpiter. Göksel savaşın olduğu yerde durduğunda: Nibiru.

Şu şemanın gösterdiği gibi (Şekil 114) yukarıdaki metin

Şekil 114 - On İkinci Gezegenin yeniden görünüşü

(bilginler öyle varsayar ama) On İkinci Gezegeni farklı isimlerle çağırmamaktadır. Bunlar daha ziyade gezegenin hareket eden ve Dünya'dan gözlemlenebilecek ve izlenebilecek biçimde ortaya çıktığı üç önemli noktayla ilgilidir.

Yörüngesi onu Dünya'nın yakınına geri getirirken On İkinci Gezegeni gözlemlemek için ilk fırsat, Merkür'le bir hizaya geldiği zamandı (A noktası); hesaplamalarımıza göre, Güneş-Dünya hadid noktasındaki hayalî gök yayına 30 derecelik bir açıda olduğunda. Dünya'ya yaklaşırken ve bu nedenle Dünya semalarında "yükseliyor" gibi görünürken (tam olarak bir 30 derece daha), gezegen Jüpiter'in yörüngesini B noktasında keserdi. En sonunda, göksel savaş meydanına, hadid noktasında ya da Geçiş noktasına geldiğinde Nibiru gezegeni C noktasında olurdu. Güneş, Dünya ve Marduk'un yörüngesinin hadid noktası arasına hayalî bir eksen çizen Dünya'daki gözlemciler Marduk'un ilk olarak Merkür ile 30° 'de hizaya girdiğini gözlemlediler (A noktası). Bir 30° daha ilerleyen Marduk, B noktasında Jüpiter'in yörüngesini geçer.

Sonra, hadid noktasında (C noktası) Marduk Geçiş'e ulaşır: Göksel Savaş meydanına geri gelir; bu nokta Dünya'ya en yakın olduğu zamandır ve uzak uzayın derinliklerine doğru yörüngesinde geri dönmeye başlar.

Kadim Mezopotamya ve İbranî yazıtlarındaki Rab'bin Günü beklentisi (bunlar Yeni Ahit'teki Göklerin Krallığının gelmesi beklentisinde tekrarlanır), demek ki Dünya halklarının gerçek deneyimlerine dayanmaktadır: Krallık Gezegeninin Dünya yakınlarında dönemsel dönüşüne tanık

oluşlarına.

Gezegenin Dünya'ya dönemsel olarak görünüşü ve gözden kayboluşu; onun kalıcı bir güneşsel yörüngesi olduğu varsayımını doğrulamaktadır. Bu açıdan, birçok kuyrukluyıldız gibi davranmaktadır. Her yetmiş beş yılda bir Dünya'ya yaklaşan Halley gibi bilinen kuyrukluyıldızların bazıları o kadar uzun zaman gözden kaybolurlar ki gökbilimciler aynı kuyrukluyıldızı gördüklerini fark edene dek bir hayli direnmişlerdi. Diğer kuyrukluyıldızlar ise insan hafızasına göre ancak bir kez görülmüştür ve binlerce yıllık yörüngelere sahip oldukları düşünülmektedir. Örneğin, ilk kez 1973 yılı Mart ayında keşfedilen Kohutek kuyrukluyıldızı, 1974 Ocak ayında Dünya'nın 120 milyon km yakınına gelmiş ve kısa süre sonra Güneş'in ardında gözden kaybolmuştu. Gökbilimciler 7.500 ilâ 75.000 yıl içindeki gelecekte tekrar ortaya çıkacağını hesaplıyorlar.

İnsanın On İkinci Gezegenin periyodik biçimde görünmesi ve gözden kaybolmasına aşinalığı, yörünge döneminin Kohutek için hesaplanandan daha kısa olduğunu akla getiriyor. Eğer böyleyse, astronomlarımız neden bu gezegenin varlığından haberdar değiller? Durum şu ki, Kohutek için verilen en düşük yörüngenin yarısı kadar bir yörünge bile On İkinci Gezegeni, Plüton ile aramızdaki uzaklığın altı katı uzağa koymaktadır; yani bu uzaklıktaki böyle bir gezegen Güneş'in ışığını Dünya'ya doğru çok az (ya da hiç) yansıtacağından gözle görünmeyecektir. Aslında, Satürn'ün ötesindeki bilinen gezegenler ilk olarak gözlenerek değil matematiksel olarak keşfedilmiştir. Gökbilimcilerin bulduğuna göre, bilinen gezegenlerin yörüngeleri anlaşılan diğer gök cisimleri tarafından etkilenmektedir.

Gökbilimcilerin On İkinci Gezegeni "keşfetmeleri" bu şekilde olabilir. Zaten görülmemesine rağmen belirli kuyrukluyıldızların yörüngeleri üzerindeki etkileri sayesinde "algılanan" bir "X Gezegeni"nin var olduğu yolunda spekülasyonlar yapılmaktadır. 1972'de California Üniversitesi Lawrence Livermore Laboratuvarın-dan Joseph L. Brady, Halley kuyrukluyıldızının yörüngesindeki farklılıkların, Güneş'in çevresini her 1.800 yılda bir dolanan, Jüpiter boyutunda bir gezegen tarafından oluşturulduğunu keşfetti. 9.600.000.000 km olarak hesaplanan uzaklıkta, varlığı ancak matematiksel olarak saptanabiliyordu.

Böyle bir yörünge de mümkün olabilir ama Mezopotamya ve Ahit kaynakları On İkinci Gezegenin yörünge döneminin 3.600 yıl olduğuna dair güçlü kanıtlar sunmaktadır. 3.600 sayısı Sümercede büyük bir daire olarak yazılır. Gezegenin sıfatı olan *şar* ("en üstün hükümdar"), aynı zamanda "mükemmel bir çember", "tamamlanmış devir" anlamına da gelir. Aynı zamanda 3.600 rakamı anlamındadır. Ve bu üç terimin tanımı, yani gezegen/yörünge/3.600 sadece bir rastlantı olamaz.

Babilli rahip-gökbilimci-bilgin Berossus, Tufandan önce Dünya üzerinde hüküm süren on hükümdardan söz eder. Berossus'un yazılarını özetleyen Alexander Polyhistor şöyle yazar: *"ikinci kitap, Kaideli on kralın tarihidir ve her birinin toplam yüz yirmi şar ya da dört yüz otuz iki bin yıl süren saltanatı, Tufan zamanına dek varır "*

Aristo'nun bir öğrencisi olan Abidenus da toplam saltanat süreleri 120 şar olan Tufan öncesi on hükümdardan söz eden Berossus'tan alıntı yapar. Bu hükümdarların ve şehirlerinin kadim Mezopotamya'da olduğunu açıklar:

Diyarın ilk kralının Alorus olduğu söylenir... On *şar* hüküm sürdü.

Bir şar, üç bin altı yüz yıl diyerek ölçülür.

Ondan sonra Alaprus üç şar hüküm sürdü; onun ardından panti-Biblon şehrinden Amillarus on üç şar hüküm sürdü...

Onun ardından Ammenon on iki şar hüküm sürdü; o da panti-Biblon şeh-rindendi. Sonra aynı yerden Megalarus, on sekiz şar.

Sonra Daos, Çoban, mekânı on şar yönetti...

Ardından başka Hükümdarlar da geldi ve hepsinin sonuncusu Sisithrus idi; tamamı on kral, saltanat süreleri ise 120 şar etti.

Atinalı Apollodorus da Berossus'un tarih öncesi açıklamalarını benzer terimlerle bildirmiştir: On hükümdar toplam 120 şar (432.000 yıl) hüküm sürmüştü ve her birinin saltanatı 3.600 yıllık şar birimleri ile hesaplanmıştı.

Sümerolojinin ilerlemesiyle birlikte, Berossus'un atıfta bulunduğu "eski metinler" bulundu ve deşifre edildi; bunlar Sümer kral listeleridir ve anlaşılan, Dünya'da "Krallık Göklerden aşağı indirildiği" zamandan "Tufan Dünya'yı silip geçene" dek hüküm süren on Tufan öncesi hükümdarın geleneğini izleyerek sıralanmışlardı.

W-B/144 metni diye bilinen bir Sümer kral listesi, beş meskûn yerde veya "şehir"deki ilâhî hükümdarlık sürelerini kaydeder. İlk şehir olan Eridu'da iki hükümdar vardır. Metin her iki ismin başına da "ata" anlamına gelen unvan-hecesi "A" harfini ekler.

Krallık Göklerden aşağı indirildiğinde,

krallık ilk Eridu'daydı.

Eridu'da,

A.LU.LİM kral oldu; 28.800 yıl hüküm sürdü.

A.LAL.GAR36.000yıl hükmetti.

İki kral 64.800 yıl hüküm sürdüler.

Krallık daha sonra, hükümdarların en veya "efendi" (ve bir keresinde ilâhî unvan *dingir)* diye adlandırıldığı diğer hükümet merkezlerine aktarılır.

Eridu'yu bıraktım;

krallığı Bad-Tibira'ya taşındı.

Bad-Tibira'da,

EN.MEN.LU.AN.NA43.200 yıl hüküm sürdü;

EN.MEN.GAL.AN.NA 28.800 yıl hükmetti.

İlâhî DU.MU.Zİ, Çoban, 36.000 yıl hüküm sürdü.

Üç kral 108.000 yıl boyunca hüküm sürdüler.

Liste daha sonra bunların ardından gelen şehirleri, yani Larak ve Sippar'ı ve onların ilâhî hükümdarlarının ve son olarak da ana veya babası ilâhî olan bir insanın kral olduğu Şuruppak'ın adlarını verir. Bu saltanat sürelerinin fantastik biçimde uzun oluşlarındaki en çarpıcı nokta, bunların, hiç istisnasız, hep 3.600 sayısının katları olmasıdır:

Alulim	- 8 x 3.600 = 328.800
Alalgar	- 10 x 3.600 = 36.000
Enmenluanna	- 12 x 3.600 = 43.200
Enmengalanna	- 8 x 3.600 = 28.800
Dumuzi	- 10 x 3.600 = 36.000
Ensipazianna	- 8 x 3.600 = 28.800
Enmenduranna	- 6 x 3.600 = 21.600
Ubartatu	- 5 x 3.600 = 18.000

Bir başka Sümer metni (W-B/62) Larsa'yı ve bu şehrin iki ilâhî hükümdarını da krallar listesine ekler ve bu metnin verdiği saltanat süreleri de yine 3.600 yıllık Şarın tam katlarıdır. Diğer metinlerin yardımı ile şu sonuca varılır: Gerçekten de Sümer'de Tufandan önce on hükümdar vardı ve her biri birçok şar boyunca hüküm sürmüştü ve toplam saltanat süreleri, Berossus'un bildirdiği gibi 120 şar idi.

Bu çıkarımın ta kendisi bu hükümdarlık şarlarının "şar" gezegeninin, "Krallık Gezegeni "nin yörünge dönemi olan şar ile ilişkili olduğunu önermektedir; yani Alulim On ikinci Gezegenin sekiz yörünge dönemi boyunca, Alalgar ise on yörünge dönemi boyunca vb. hüküm sürmüştü.

Eğer bu Tufan öncesi hükümdarlar, önerdiğimiz gibi, On ikinci Gezegenden Dünya'ya gelen Nefilimler ise, o zaman Dünya üzerindeki "hükümdarlık" dönemlerini On İkinci Gezegenin yörünge dönemleriyle ilişkilendirmeleri şaşırtıcı olmamalı. Böylesi hükümdarlık veya Krallık dönemleri bir iniş zamanından bir kalkış zamanına dek sürerdi; yani On İkinci Gezegenden bir kumandan geldiğinde, diğerinin ayrılma zamanı geliyordu. İnişlerin ve kalkışların On İkinci Gezegenin Dünya'ya yaklaşmasıyla ilişkili olması gerektiğinden, komutanlık süreleri ancak bu yörünge dönemleriyle, yani şarlarla ölçülebilirdi.

Şüphesiz, Dünya'ya inen Nefilimlerin herhangi birisinin iddia edildiği gibi burada 28.800 veya 36.000 yıl boyunca hüküm sürebilir miydi diye sorulabilir. Bilginlerin bu saltanat sürelerinden "efsanevî" diye söz etmesine şaşmamak gerek.

Ama yıl dediğimiz nedir? Bizim "yılımız, Dünya'nın Güneş çevresindeki bir yörüngeyi tamamlaması boyunca geçen süredir. Yaşam Dünya üzerinde, gezegenimiz zaten Güneş çevresinde dönüyorken geliştiği için, Dünya üzerindeki yaşam bu yörüngenin uzunluğu ile şekillenmiştir. (Hatta Ay'ınki gibi çok daha küçük bir yörünge süresi ya da gün-gece dönümü bile neredeyse Dünya üzerindeki tüm yaşamı etkilemektedir.) Bu kadar çok yıl yaşarız çünkü biyolojik saatlerimiz, Dün-ya'nın Güneş çevresinde bu kadar çok dönmesine göre ayarlanmıştır.

Bir başka gezegendeki yaşamın da o gezegenin devirleri tarafından "ayarlanmış" olduğu konusunda çok az şüphe olabilir. Eğer On ikinci Gezegenin Güneş çevresinde aldığı yol böylesine uzunsa, bir yörünge dönemini Dünya'nın 100 yörünge dönüşü yapmasıyla aynı zamanda tamamlıyorsa, o zaman Nefilimlerin bir yılı bizim 100 yılımıza eşittir. Eğer yörüngeleri bizimkinden 1.000 kat daha uzunsa, o zaman 1.000 Dünya yılı sadece bir Nefilim yılına eşit olur.

Ya, bizim inandığımız gibi, Güneş çevresindeki yörüngeleri 3.600 Dünya yılı sürüyorsa? O zaman bizim 3.600 yılımız onların takviminde sadece bir yıla ve yaşamlarında da sadece bir yıla karşılık gelecektir. Sümerliler ve Berossus tarafından bildirilen Krallık görev süreleri ne "efsanevî" ne de fantastiktir: Bu görev süreleri sadece beş veya sekiz veya on Nefilim yılı sürmüştür.

Daha önceki bölümlerde, insanoğlunun uygarlığa doğru yürüyüşünün Nefilimlerin müdahalesi sayesinde, 3.600 yıllık dönemlere ayrılan üç safhadan geçtiğini anlatmıştık: Mezolitik çağ (M.Ö.11.000 civarı),çömlekçilik dönemi(M.Ö.7400 civarı) ve anî Sümer uygarlığı (M.Ö. 3.800 civarı). Demek ki On İkinci Gezegenin Dünya'ya yaklaştığı her sefer bir meclis hâlinde toplanabileceklerinden dolayı Nefi-limlerin insanoğlunun gelişimini periyodik biçimde incelemiş (ve devam etmeye karar vermiş) olmaları imkânsız değildir.

Birçok bilgin *[örneğin The Babylonian and Hebrew Genesis* (Babil ve İbrani Tekvini) adlı eserinde Heinrich Zimmern] Eski Ahit'in de Tufan öncesi atalar veya cetler ile ilgili geleneği taşıdığını ve Âdem'in soyundan başlayıp (Tufan'ın kahramanı) Nuh'a kadar böyle on hükümdarı sıraladığını belirtir. Tufandan hemen önceki durumu ortaya koyarken Tekvin Kitabı (Bab 6) insanoğluna karşı ilâhî tavır değişikliğini anlatır. "Ve Rab yeryüzünde İnsanı yaptığına pişman oldu... Ve Rab dedi: Yarattığım adamı toprağın yüzü üzerinden sileceğim."

Ve Rab dedi: Ruhum adamı ebediyen korumayacaktır;

hata yaptı, çünkü etten bedendir.

Ve günleri yüz yirmi yıl idi.

Nesiller boyu bilginler bu "Ve günleri yüz yirmi yıl olacaktır" dizesini Tanrının insana 120 yıllık bir ömür verdiği biçiminde okudular. Ama bu anlamlı değildir. Eğer metin Tanrının insanoğlunu yok etme niyeti ile ilgili ise, neden aynı sırada insana uzun bir ömür de bahşetmektedir? Kısa süre içinde metinde, Tufandan hemen sonra Nuh'un, tıpkı torunları Sam (600 yıl), Arpakşad (438 yıl), Şelah (433 yıl) gibi 120 yıl olduğu iddia edilen limitten daha fazla yaşadığını görüyoruz.

Yüz yirmi yıllık zaman süresini insanoğluna uydurma çabasında olan bilginler, Ahit'teki dilin gelecek zaman kipi ("Günleri yüz yirmi yıl olacak") değil de, geçmiş zaman kipi ("Ve günleri yüz yirmi yıl

idi") kullandığını görmezden geliyorlar. Demek ki soru şöyle olmalı: Burada atıfta bulunulan, kimin zaman süresidir?

Bizim vardığımız sonuç, 120 yıllık süre ilâhlar içindi.

Önemli bir olayı, uygun zaman çerçevesine yerleştirmek Sümer ve Babil destan metinlerinde sık görülen bir özelliktir. "Yaratılış Destanı" Enuma eliş ("yükseklerde iken") sözleri ile açılır. Tanrı Enlil ve tanrıça Ninlil'in karşılaşma hikâyeleri de "henüz insan yaratılmamışken" diye belirtilen zaman çerçevesine oturur.

Tekvin'in 6. Babının dili ve amacı, aynı amaçla tasarlanmıştır; yani büyük Tu-fan'ın önemli olaylarını uygun zaman perspektifine yerleştirmek için. 6. Babın ilk dizesi ve vaki oldu ki diye başlar:

Ve vaki oldu ki, toprağın yüzü üzerinde adamlar çoğalmaya başladı, ve onların kızları doğduğu zaman.

Bu, tam da şunlar olduğu sıradadır:

ilâhların oğulları insan kızlarının güzel olduklarını gördüler ve bütün seçtiklerinden kendilerine karılar aldılar.

Bu sırada şunlar olmuştur:

O günlerde ve hem de ondan sonra yeryüzünde Nefilimler vardı; ilâhların oğulları insan kızlarına vardıkları, ve bu kızlar onlara çocuk doğurdukları zamandı.

Onlar Olam'dan olan Kudretlilerdi,

Şem Halkıydı.

O sıralar, o günler, insanoğlu dünya yüzünden bir Tufanla silinmek üzereydi.

Bu, tam olarak ne zamandı?

Üçüncü dize bunu net bir biçimde bize söyler: Onun, İlâh'ın hesabı 120 yıl iken idi. Yüz yirmi "yıl", İnsanoğlunun veya Dünya'nın yılı değil, kudretli olanların, "Roketler Halkının", Nefilimlerin saydığı yıl idi. Ve onların yılı şar idi; 3.600 Dünya yılı.

Bu yorum sadece Tekvin Kitabının 6. Babındaki akıl karıştırıcı dizeleri netleştirmekle kalmayıp, dizelerin Sümer bilgisine nasıl uyduğunu da göstermektedir: Nefilimlerin Dünya'ya ilk inişi ile Tufan arasında 120 şar, 432.000 Dünya yılı geçmişti.

Tufanın meydana gelişiyle ilgili hesaplamalarımıza göre, Nefilimlerin Dün-ya'ya ilk inişini 450.000 yıl önceye dayandırıyoruz.

Nefilimlerin Dünya'ya yaptıkları yolculuklar ve Dünya üzerine yerleşmeleriyle ilgili kadim kayıtlara

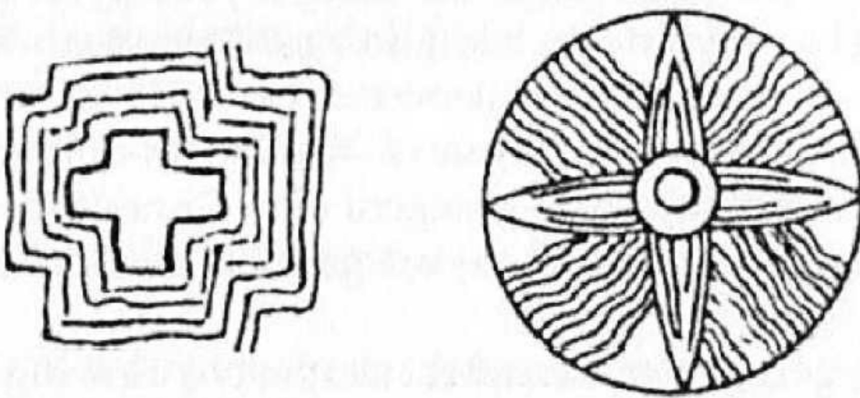
dönmeden önce, iki temel sorunun cevaplandırılması gerekmektedir: Bizlerden pek farklı olmayan varlıklar başka bir gezegende evrimleşmiş olabilirler mi? Böylesi varlıklar yarım milyon yıl kadar önce gezegenler arası yolculuk yapma kapasitesine sahip olabilirler mi?

İlk soru, çok daha temel bir soruya yol açıyor: Dünya'nın yanı sıra başka bir yerde de bildiğimiz şekliyle yaşam var mıdır? Bilim adamları artık hayal edilebilecek her türlü ısı, atmosfer ve kimyasal kombinasyon sağlayan ve Yaşam için milyarlarca şans sunan astronomik sayılarda gezegeni olan Güneş'imiz gibi sayısız yıldız içeren bizimki gibi sayısız galaksinin var olduğunu biliyorlar.

Ayrıca, gezegenler arasındaki uzayın boş olmadığını da buldular. Örneğin, uzayda anlaşıldığı kadarıyla gelişimlerinin ilk safhalarında yıldızları saran buz kristali bulutlarının kalıntıları olan su molekülleri var. Bu keşif; Güneş'in sularının Ti-amat'ın suları ile karıştığını ısrarla öne süren Mezopotamya kaynaklarına destek sağlıyor.

Gezegenler arası uzayda "yüzen" temel canlı madde molekülleri de bulundu ve yaşamın sadece belirli atmosfer ve ısı şartları altında varolabileceği inancı da yıkıldı. Dahası, canlı organizmaların kullanabileceği tek enerji ve ısı kaynağının Güneş'in ışınımları olduğu fikri de terk edildi. Uzay aracı Pioneer 10 Jüpiter'in Güneş'ten bu kadar uzak olmasına rağmen kendi enerji ve ısı kaynakları olması gerekecek kadar sıcak olduğunu keşfetti.

Derinliklerinde radyoaktif element bolluğu olan bir gezegen sadece kendi ısısını üretmekle kalmaz; aynı zamanda bir hayli volkanik faaliyet de geçirir. Eğer bir gezegen güçlü bir kütle çekimi uygulayabilecek kadar büyük ise, atmosferini süresiz tutabilecektir. Böyle bir atmosfer de bir sera etkisi yaratır: Gezegeni dış uzayın soğuğundan koruyacak ve gezegenin kendi ısısının uzaya dağılmasını önleyecektir; tıpkı giysilerin bedenin ısısının dağılmasına izin vermeyerek bizi sıcak tutması gibi. Bunu akılda tutarak bakınca, kadim metinlerin On İkinci Gezegeni "bir hale giydirilmiş" biçimde tarifleri şiirsel bir önemden daha fazlasını varsaymamıza yol açar. Ondan her zaman parlak bir gezegen olarak söz edilirdi; "o tanrıların en parlağı olandır", ve onu gösteren betimlemeler ışınlar saçan bir cismi sergiler. On İkinci

Şekil 115

Bilim adamları ayrıca şu beklenmedik sonuca da vardılar:

Gezegen kendi ısısını üretebilir ve atmosferik mantosu yüzünden bu ısıyı saklayabiliyor olabilirdi. (Şekil 115)

Yaşam dış gezegenlerde (Jüpiter, Satürn, Uranüs, Neptün) de evrimleşmiş olabilmekle kalmaz, muhtemelen zaten orada evrimleşmiştir. Bu gezegenler güneş sisteminin daha hafif elementlerinden oluşmuştur, genelde evreninkine daha benzer bir birleşime sahiptirler ve atmosferlerinde hidrojen, helyum, metan, amonyum ve belki de neon ve su buharından, yani organik moleküllerin üretilmesi için gereken elementlerin hepsinden bolca bulunmaktadır.

Bilebildiğimiz yaşamın gelişebilmesi için, su şarttır. Mezopotamya metinleri On ikinci Gezegenin sulak bir gezegen olduğu konusunda hiç şüpheye yer bırakmazlar. "Yaratılış Destanı"nda, gezegenin elli adının sıralanırken onun sulak unsurlarını yücelten bir ad grubu da yer alır. *A.SAR ("sulu kral"), "su düzeylerini kuran"* anlamına gelen sıfata dayanan adlar, gezegeni *A.SAR.U* ("*ulu, parlak sulu kral"), A.SAR. U.LU.DU* ("*derinliği bol olan yüce, parlak sulu kral")* vb. diye tarif ederler.

Sümerlilerin On İkinci Gezegenin yaşam dolu yemyeşil bir gezegen olduğu konusunda hiç şüpheleri yoktur; gerçekten de onu *NAM.TİL.LA.KU, "yaşamı muhafaza eden tanrı"* diye adlandırırlar. O ayrıca "ekinciliği ihsan eden", "bitkilerin filizlenmesine sebep olan tahıl ve bitkilerin yaratıcısı... kuyuları açan, bolluk sularını eşitçe paylaştıran", "Gök ve Yerin sulayıcısı" idi.

Bilim adamları yaşamın, ağır kimyasal bileşimleri olan gezegenler üstünde değil de güneş sisteminin dış uçlarında evrimleştiği sonucuna vardılar. Kırmızımsı, parıldayan bir gezegen olan On İkinci Gezegen kendi ısısını üreterek ve yayarak, yaşam kimyası için gereken malzemeleri kendi atmosferinden sağlayarak, güneş sisteminin bu dış uçlarından çıkıp tam ortamıza geldi.

Eğer bir bulmaca var ise, bu da yaşamın Dünya üzerinde ortaya çıkışıdır. Dünya yaklaşık 4.500.000.000 yıl önce oluştu ve bilim adamları basit yaşam biçimlerinin bu oluşumdan sonraki birkaç yüz milyon yıl içinde Dünya üstünde mevcut olduğuna inanıyorlar. Bu, biraz fazla çabuk gibi. Ayrıca, 3.000.000.000 yıldan daha fazla yaşlı olan en eski ve en basit yaşam biçimlerinin biyolojik-olmayan değil de biyolojik kökenli molekülleri olduğuna dair birkaç gösterge var. Başka bir deyişle, yaşamın Dünya oluştuktan bu kadar kısa bir süre sonra ortaya çıkması, bunun daha önceki bir yaşam biçiminden kaynaklanıyor olmasından dolayıdır, yoksa cansız kimyasalların ve gazların birleşiminin sonucundan değil.

Tüm bunlar aklı karışmış bilim adamlarına, Dünya üzerinde kolayca evrimle-şemeyecek olan yaşamın, aslında Dünya üzerinde evrimleşmediğini göstermektedir. Bilim dergisi Icarus'taki (Eylül 1973) yazısında Nobel ödüllü Francis Crick ve Dr. Leslie Orgel "Dünya üzerindeki yaşam uzak bir gezegendeki küçücük organizmalardan başlamış olabilir" teorisini daha da geliştiriyorlar.

Çalışmalarına, bilim adamları arasında Dünya üzerinde yaşamın kökeni ile ilgili son teoriler yüzünden yaşanan rahatsızlıktan dolayı başlamışlar. Dünya üzerindeki tüm yaşam için niçin tek genetik kod vardır? Eğer yaşam, çoğu biyologun inandığı gibi bir "ilksel çorba" içinde başlamış ise, çeşitli genetik kodları olan organizmalar gelişmiş olmalıydı. Sonra, molibdenum çok nadir bulunan bir element iken, yaşam için şart olan enzim tepkilemelerinde niçin önemli bir rol oynar? Dünya üzerinde çok daha bol olan krom veya nikel gibi elementler biyokimyasal tepkimelerde niçin bu kadar önemsizdir?

Crick ve Orgel tarafından sunulan garip teori, sadece Dünya üzerindeki tüm yaşamın bir başka gezegendeki bir organizmadan kaynaklandığını söylemekle kalmaz, bu "tohumlamanın" amaçlı olduğunu da söyler. Yani bir başka gezegenden olan zeki varlıklar, Dünya'da yaşam zincirini başlatma amacıyla "yaşam tohumunu" bir uzay gemisi içinde gezegenlerinden Dünya'ya göndermişlerdir.

Bu kitabın sağlayacağı verilerden yararlanmamalarına rağmen bu iki saygın bilim adamının gerçeğe çok yaklaştıklarını söyleyebiliriz. Önceden kararlaştırılan bir "tohumlama" yoktu; bunun yerine, göksel bir çarpışma oldu. Üstünde yaşam olan bir gezegen, yani On ikinci Gezegen ve uyduları Tiamat ile çarpıştılar ve bir yarısından Dünya'yı "yaratarak" onu ikiye ayırdılar.

Bu çarpışma sırasında On ikinci Gezegenin yaşam taşıyan toprağı ve havası Dünya'yı "tohumladı" ve bu kadar erken ortaya çıkışları başka türlü açıklanamayan biyolojik ve karmaşık ilk yaşam biçimlerini ona verdi.

Eğer yaşam On İkinci Gezegen üstünde Dünya'dakinden yüzde bir daha önce başlamış ise, o zaman 45.000.000 yıl önce başlamış demektir. Bu kadarlık küçük bir farkla bile, ilk küçük memeliler Dünya üzerinde daha yeni ortaya çıkmaya başladığında, On İkinci Gezegen üstünde insan olarak gelişmiş varlıklar çoktan yaşamaya başlamış olurdu.

On İkinci Gezegen'de yaşamın bu erken başlayışını dikkate alırsak, gezegen insanlarının sadece 500.000 yıl kadar önce uzay yolculuğu yapabilecek kapasitede olması mümkündür.

DÜNYA GEZEGENİNE İNİŞ

Biz sadece Ay'a ayak bastık ve insansız araçlarla sadece bize yakın gezegenleri inceledik. Bize nispeten yakın komşularımızın ötesindeki hem gezegenler arası hem de dış uzay hâlâ küçük bir tarama aracının bile kapsamı dışında kalıyor. Ama Nefilimlerin kendi gezegeni, geniş yörüngesi ile hareket hâlinde bir gözlem evi gibi iş görmüş ve onları tüm dış gezegenlerin yörüngelerinden geçirmiş ve güneş sisteminin çoğunu ilk elden gözlemlemelerini sağlamıştır.

Dünya'ya indiklerinde beraberlerinde astronomi ve göksel matematik ile ilgili bir hayli bilgi getirmelerine şaşmamak gerek. Nefilimler, Dünya üstündeki "Gök Tanrıları" insana göklere bakmayı öğrettiler; tıpkı Yahveh'nin İbrahim’i teşvik ettiği gibi.

Ayrıca en eski ve kaba yontuların ve çizimlerin bile takımyıldızların ve gezegenlerin göksel sembollerini taşımalarına şaşmamalı; tanrılar temsil edileceğinde veya adlandırılacağında, göksel sembolleri bir grafik steno gibi kullanılmaktaydı. Göksel ("ilâhî") sembollere müracaat eden insan artık yalnız değildi; semboller dünyalıları Nefilimler ile, Dünya'yı Gök ile, insanlığı evren ile birleştiriyordu.

Aynı zamanda, sembollerden bazılarının ancak Dünya'ya yapılan uzay yolculuğuyla ilgili olabilecek bilgileri aktardığına da inanmaktayız.

Kadim kaynaklar gök cisimleri ve onların çeşitli ilâhlarla ilişkilendirilişleri ile ilgili metin ve

listeleri bol miktarda içermektedir. Hem gök cisimlerine hem de ilâhlara birkaç sıfat atfetmekle ilgili kadim alışkanlık yüzünden tanımlama yapmak güçtür. Venüs/İştar gibi saptanmış eşleşmelerde bile, tablo panteondaki değişiklikler yüzünden karışmıştır. Yani, daha eski zamanlarda Venüs, Ninhursag ile ilişki-lendirilmekteydi.

Silindir mühürler, yontular, stelalar, rölyefler, duvar resimleri ve (büyük ayrıntı ve netlikle) sınır taşları (Akkadca *kudurru)* üstünde bulunan seksenden fazla tanrı ve gök cismi sembollerini biraraya getiren ve düzenleyen E.D. Van Buren *[Symbols of the Gods in Mesopotamian Art* (Mezopotamya Sanatında Tanrı Sembolleri)] gibi bilginler tarafından oldukça büyük bir netlik sağlanmıştır. Sembollerin sınıflaması yapıldığında anlaşılmıştır ki, (Hydra takımyıldızındaki Deniz Yıldızı gibi) daha iyi bilinen güney veya kuzey takımyıldızlarının bazılarını temsil etmek bir yana, bu semboller ya Zodyak'ın on iki takımyıldızını (örneğin Akrep için Yengeç) ya Gök ve Yerin on iki tanrısını ya da güneş sisteminin on iki üyesini temsil etmekteydi. Susa kralı Melişipak tarafından diktirilen *kudurru* zodyakın on iki sembolünü ve on iki astral tanrının sembollerini göstermektedir.

Asur kralı Esarhadon tarafından diktirilen bir stela, hükümdarı elinde Yaşam Kupasını tutar ve başlıca on iki Yer ve Gök Tanrısına bakarken göstermektedir. Dört tanrıyı hayvanların üstünde görürüz; aslanın üstündeki İştar ve çatallı yıldırımı tutan Adad kolaylıkla tanımlanabilir. Diğer dört tanrı kendilerine atfedilen özelliklerin araçlarıyla; savaş tanrısı Ninurta aslan başlı asası ile temsil edilmiştir. Kalan dört tanrı ise gök cisimleri olarak gösterilmiştir; Güneş (Şamaş), Kanatlı Küre (On İkinci Gezegen, Anu'nun Evi), hilâl Ay ve yedi nokta içeren bir sembol. (Şekil 116)

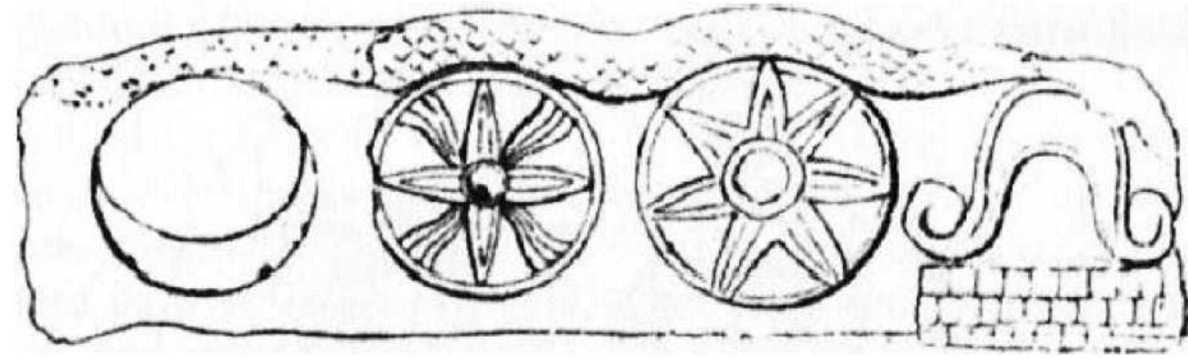
Şekil 116

Daha sonraki zamanlarda tanrı Sin hilâl ile temsil edilen Ay ile ilişkilendirilmesine karşın, bol miktarda kanıt göstermektedir ki "eski zamanlarda", hilâl daha yaşlı ve sakallı bir ilâhın, Sümer'in gerçek "eski tanrıları"ndan birinin sembolü idi. Sıklıkla su akıntıları ile çevrelenmiş gösterilen bu tanrı hiç şüphesiz Ea idi. Hilâl ayrıca Ea'nın ilâhî üstadı olduğu ölçme ve hesaplama bilimi ile de ilişkilendirilir. Denizler ve Okyanuslar Tanrısı Ea'nın göksel dengi olarak okyanus gelgitlerine sebep olan Ay ile ilişkilendirilmesi çok uygundur.

Yedi noktalı sembolün anlamı neydi?

Birçok ipucu, bunun Enlil'in göksel sembolü olduğu konusunda şüpheye yer bırakmıyor. Anu'nun Kapısı (Kanatlı Küre) betimlemesinin (Şekil 87'ye bakınız) iki yanında duran Ea ve Enlil, hilâl ve yedi noktalı sembol ile temsil edilir. Göksel sembollerin Sir. Henry Rawlison *[The Cuneiform Inscriptions of Western Asia* (Batı Asya'nın Çivi Yazıları)] tarafından titizlikle kopya edilen en net betimlemelerinden bazıları en saygın konumu her iki yanında iki oğluyla Anu'yu temsil eden üç sembolden oluşan bir gruba verirler; bunlar Enlil'in sembolünün ya yedi nokta ya da yedi köşeli "yıldız" olabildiğini gösterir. Enlil'in göksel sunumundaki esas unsur, yedi sayısıdır (bazen, göbek bağı kesen aletle temsil edilen kız evlât Ninhursag da dâhil edilir). (Şekil 117)

Bilginler Lagaş kralı Gudea tarafından söylenen "*göksel 7, 50'dir"* sözünü bir türlü anlayamamışlardır. Aritmetik çözüm, yani yedi sayısının elliye dönüştürülebieceği bir formül arayışı bu sözün anlamını açıklamada başarısız olmuştur. Ancak, biz basit bir cevap görüyoruz: Gudea, "elli" olan tanrıyı temsil eden gök cisminin "yedi" olduğunu bildirmiştir. Rütbe numarası elli olan tanrı Enlil'in göksel dengi yedinci gezegendir.

Şekil 117

Enlil'in gezegeni hangisiydi? Tanrıların Dünya'ya ilk kez geldikleri o en eski zamanlardan söz eden metinleri hatırlıyoruz; Anu On ikinci Gezegende kalmış ve Dünya'ya inen iki oğlu aralarında kura çekmişti. Ea'ya "Derin üzerinde hükümdarlık" ve Enlil'e "hüküm sürme yeri olarak Dünya verilmişti." Bulmacanın cevabı bütün önemiyle ortaya çıkıverir:

Enlil'in gezegeni Dünya idi. Dünya, Nefilimlere göre, yedinci gezegendi.

1971 yılının Şubat ayında Amerika Birleşik Devletleri tarihteki en uzun süreli misyonu olan insansız bir uzay aracı fırlattı. Araç yirmi bir ay boyunca yol aldı, Mars'ı ve asteroit kuşağını geçti ve Jüpiter'le kesin biçimde hesaplanmış olan randevusuna doğru gitti. Sonra, NASA bilim adamlarının beklediği gibi, Jüpiter'in muazzam kütle çekimi uzay aracını "kavradı" ve onu dış uzaya doğru fırlattı.

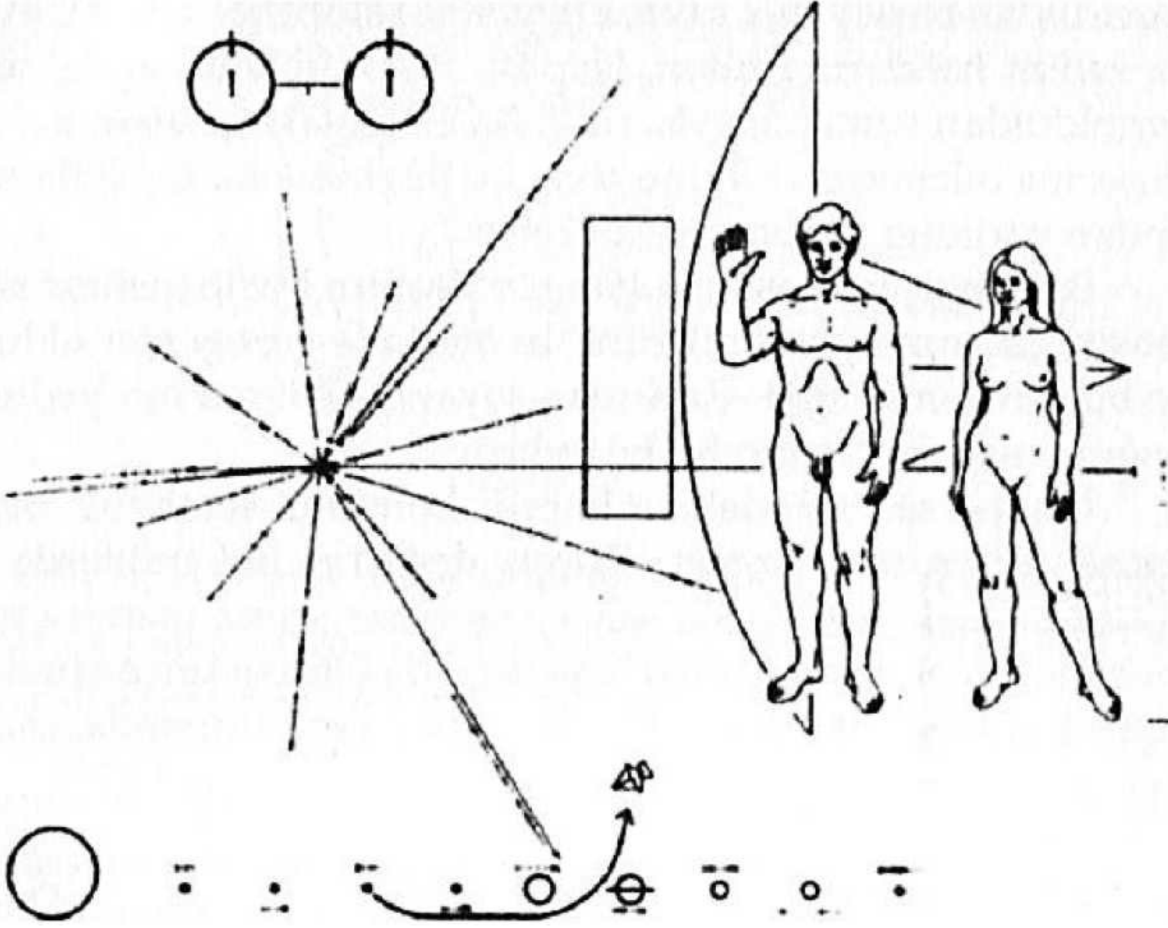
Pioneer 10'un bir gün bir başka "güneş sistemi"nin kütle çekimim tarafından çekilebileceğini ve evrenin bir başka yerindeki bir gezegene düşeceğini düşünen bilim adamları araca bir mesajın yanı sıra üstü kazınmış bir alüminyum plâka da eklediler. (Şekil 118)

Mesaj piktografik dil kullanır; yani Sümer'in ilk piktografik yazısında kullanılanlardan pek de farklı

olmayan işaretler ve semboller. Plâkayı bulacak olan her kimse ona insanoğlunun, aracın boyutu ve biçimine oranlı boyutlarda dişil ve eril olduğunu anlatma çabasıdır. Plâka Dünya'mızın iki temel kimyasal elementini ve belirli yıldızlararası radyo emisyonlarına göre yerimizi resmetmektedir. Ve güneş sistemimizi bir Güneş ve dokuz gezegen hâlinde resmetmekte ve bulana şöyle demektedir: "Bulduğunuz araç bu Güneş'in üçüncü gezegeninden gelmektedir."

Gökbilimimiz Dünya'nın üçüncü gezegen olduğu fikrine uymuştur; aslında, sistemimizin merkezinden, Güneş'ten itibaren saymaya başlarsanız öyledir.

Ama güneş sistemimize dışarıdan yaklaşan birisi için, karşılaşılacak ilk gezegen Plüton olurdu, ikincisi Neptün, üçüncüsü ise Uranüs; Dünya değil. Dördüncü Satürn olurdu, beşinci Jüpiter, altıncı ise Mars. Ve Dünya *yedinci* olurdu.

Şekil 118

Sadece Dünya'ya doğru yolculuk ederken Plüton'u, Neptün'ü, Uranüs, Satürn, Jüpiter ve Mars'ı geçen Nefilimler Dünya'yı "yedinci" olarak düşünebilirdi. Farz edelim ki, uzaydan gelen yolcular değil de kadim Mezopotamya'nın sakinleri Dünya'yı merkezdeki Güneş'ten başlayarak değil de güneş sisteminin en kenarından başlayarak sayma bilgisine sahiptiler ama bu durumda kadim halkların Plüton, Neptün ve Uranüs'ün varlığını biliyor oldukları sonucuna varırdık. Bu en dıştaki gezegenleri kendi başlarına bilemeyeceklerine göre, bu bilginin onlara Nefilim tarafından verildiği sonucuna varıyoruz.

Başlangıç noktası için hangi varsayım benimsenirse benimsensin, çıkarım aynıdır: Satürn'ün ötesinde gezegenler olduğunu ve bunun sonucunda -dışarıdan sayarak- Dünya'nın yedinci olduğunu sadece

Nefilimler bilebilirdi.

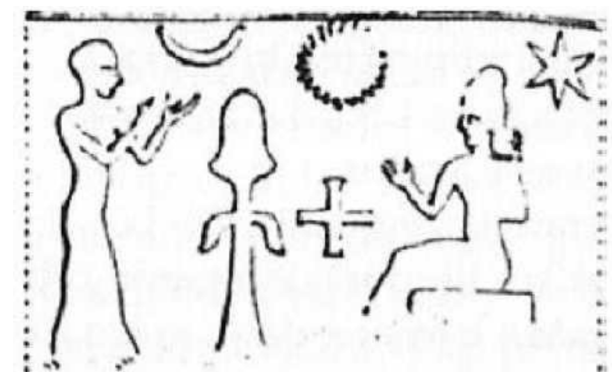
Güneş sistemindeki nümerik konumu sembolik biçimde temsil edilen tek gezegen Dünya değildir. Bol miktarda kanıt göstermektedir ki, Venüs sekiz köşeli bir yıldız olarak gösterilmekteydi: Venüs, dışarıdan sayıldığında Dünya'nın ardından sekizinci gezegendir. Sekiz köşeli yıldız, aynı zamanda gezegeni Venüs olan tanrıça İştar'ı da temsil ediyordu. (Şekil 119)

Şekil 119

Birçok silindir mühür ve diğer resimli eşyalar Mars'ı altıncı gezegen olarak göstermektedir. Bir silindir mühür Mars ile ilişkilendirilen tanrıyı (ilk başta Nergal, daha sonra Nabu) sembolü olan altı köşeli "yıldız"ın altındaki bir tahtta otururken gösterir. (Şekil 120) Mühürdeki diğer semboller, bugün de resmedeceğimiz şekilde Güneş'i, Ay'ı, ve haçı, yani "Geçiş Gezegeni"nin, On ikinci Gezegenin sembolünü göstermektedir.

Asur zamanında, tanrının gezegeninin "göksel sayımı" sıklıkla tanrının tahtının yanı başına konan yıldız sembollerinin sayısı ile gösterilmekteydi. Tanrı Ninur-ta'yı resmeden bir plâkada, tahta dört yıldız sembolü konmuştur. Onun gezegeni olan Satürn gerçekten de dördüncü gezegendi, tabi Nefilimlerin saydığı biçimde. Diğer gezegenlerin çoğu için de benzer betimlemeler bulunmuştur.

Şekil 120

Kadim Mezopotamya'nın en önemli dinsel olayı on iki günlük Yeni Yıl Bayramıydı ve On ikinci Gezegenin yörüngesiyle, güneş sisteminin yapısıyla ve Nefi-limlerin Dünya'ya yaptığı yolculukla ilgisi olan bir sembolizmle yüklüydü. Bu "iman onaylamaları"nın en iyi belgelenmiş olanları Babil Yeni Yıl ayinleridir ama kanıtlar bize Babillilerin sadece başlangıcı Sümer uygarlığına kadar giden gelenekleri kopyaladıklarını göstermektedir.

Babil'de, bayramda çok sıkı ve ayrıntılı bir ayin izlenirdi; her kısım, hareket ve duanın geleneksel bir nedeni ve belirli bir anlamı vardı. Kutlamalar ilkbahar noktasına rastlayan Nisan'ın ilk günü (o zamanlar yılın ilk ayı idi) başlardı. On bir gün boyunca, göksel statüsü olan diğer tanrılar, önceden saptanmış bir düzen içinde Marduk'a katılırlardı. On ikinci günde, diğer tanrıların her biri kendi evine çekilmek üzere ayrılır ve Marduk muhteşem saltanatı içinde yalnız kalırdı. Marduk'un gezegen sistemi içinde ortaya çıkışı, güneş sistemindeki diğer on bir gezegeni "ziyaret" edişi, on ikinci gün yani On İkinci tanrıyı Tanrıların kralı olarak ama onlardan izole bir şekilde bırakarak ayrılışı arasındaki paralellik son derece açıktır.

Yeni Yıl Bayramı kutlamaları, On İkinci Gezegenin rotasına paraleldir. Mar-duk'un ilk dört gezegenin (Plüton, Neptün, Uranüs, Satürn) yanından geçişine denk gelen ilk dört gün, hazırlık günleridir. Dördüncü günün sonunda, ayinler İku (Jüpiter) gezegeninin Marduk'un görüş alanına girişini gösterirlerdi. Göksel Marduk, sembolik olarak, göksel savaş meydanına doğru yaklaşmaktadır; başrahip "Yaratılış Destanı"nı, göksel savaşın hikâyesini okumaya başlardı.

Gece uyunmadan geçirilirdi. Göksel savaşın hikâyesi okunurken ve beşinci gün ağarırken, Marduk'u "Efendi" olarak on iki kez ilân eden ayinler başlardı; bu, göksel savaştan sonra güneş sisteminde artık on iki üye olduğunu onaylamaktadır. Derken ilâhîler güneş sisteminin on iki üyesini ve Zodyak'taki on iki takımyıldızı adlandırırdı.

Beşinci gün içinde bir ara, tanrı Nabu (Marduk'un oğlu ve vârisi) kült merkezi olan Borsippa'dan bir sandalla gelirdi. Ama Babil'in tapınak kompleksine ancak altıncı günde girerdi; çünkü Nabu ancak o zaman Babil'in onikiler panteonunun bir üyesi olurdu ve ona atfedilen gezegen altıncı gezegen Mars idi.

Tekvin Kitabı bizi altı günde "Gök ve Yer ve tüm orduları" tamamlandı diye bilgilendirir. Asteroit kuşağının ve Dünya'nın yaratılmasıyla sonuçlanan göksel olayları anan Babil ayinleri de Nisan'ın ilk altı gününde tamamlanmaktaydı.

Yedinci günde, bayram dikkatini Dünya'ya çevirir. Yedinci gündeki ayinlerin ayrıntıları az olsa da, H. Frankfort *[Kingship and the Gods* (Krallık ve Tanrılar)] bunların, Nabu'nun liderliğindeki tanrıların Marduk'u "Aşağı Dünyanın Dağlarındaki esaretinden kurtarışlarının canlandırılması olduğuna inanıyor. Marduk ve Dünya'da hükümdarlık iddia eden diğerleri arasındaki destansı didişmeler hakkında ayrıntılar veren metinler bulunmuş olduğundan, yedinci gündeki olayların Mar-duk'un Dünya ("Yedinci") üstündeki üstünlüğü ele geçirme çabasının, baştaki yenilgilerinin ve son zaferinin ve gücü ele geçirişinin yeniden canlandırılması olduğunu düşünebiliriz.

Babil'deki Yeni Yıl bayramının sekizinci gününde, Dünya'da muzaffer olan Marduk, sahte Enuma Elişin onu göklerde de öyleymiş gibi gösterdiği gibi, üstünlük güçlerini alırdı. Bu güçleri Marduk'a bahşeden tanrılar, kralın ve halkın yardımıyla dokuzuncu günde Marduk'u evinden alıp şehrin dışında bir yerlerde bulunan kutsal bölgesindeki "Akitu Evi"ne götüren bir geçide başlarlardı. Marduk ve ziyarete gelen on bir tanrı on birinci güne dek kalırlar; on ikinci günde, tanrılar kendi çeşitli evlerine dağılırlar ve bayram sona ererdi.

Babil bayramının çok daha eskilere dayanan Sümer kökenini açığa çıkaran unsurlarından biri, *Akitu Evi* ile ilgili olandır. S.A. Pallis'in *The Babylonian Akitu Festival* (Babil Akitu Bayramı) adlı eseri gibi birkaç çalışma, bu evin M.Ö. üç binler kadar önceki tarihlerde Sümer'deki dinsel törenlerde kullanıldığını göstermektedir. Törenin özü, hüküm süren kralın, kralın evini veya tapınağı terk edip, birkaç durağa uğrayarak kasabanın bir hayli dışındaki bir yere gittiği bir kutsal geçit törenidir. Bu amaçla özel bir gemi, bir "İlâhî Sandal" kullanılırdı. *A.Kİ.Tİ* Evindeki misyonu her ne ise onda başarılı olan tanrı daha sonra aynı sandalla şehrin rıhtımına geri gelir ve tapınağa doğru rotasını izleyerek kutlamalar yapan kral ve halkın arasına geri dönerdi.

Sümer terimi *A.Kİ. Tİ* (ki Babilce akitu bundan türemiştir) harfiyen "*Dünya yaşamı üzerinde yaradılış"* anlamına gelir. Bu, gizemli yolculuğun çeşitli unsurlarıyla da birleşince, bizi şu sonuca götürüyor: Geçit töreni, Nefilimlerin kendi mekânlarından yedinci gezegene, Dünya'ya yaptıkları tehlikeli ve başarılı yolculuğu sembolize etmektedir.

Kadim Babil'in bulunduğu alanda yirmi yıldan fazla süredir sürdürülen ve Babil ayin metinleriyle uygunluk içinde olan kazılar; F. Wetzel ve F.H. Weissbach *[Das Hauptheiligtum des Marduks in Babylon* (Babil'deki Marduk Kutsal Mekânları)] liderliğindeki bilginler ekibinin Marduk'un kutsal bölgesini, ziguratının mimari şekillerini ve Geçit Yolunu yeniden inşa edebilmelerini sağladı; bunların bazı bölümleri Berlin'deki Kadim Yakın Doğu Müzesinde yeniden dikilmiştir.

Yedi istasyonun sembolik adları ve Marduk'un her istasyondaki sıfatları hem Akkadca hem de Sümerce verilmiştir; bu da geçit töreninin ve sembolizminin eskiliğini ve dayandığı Sümer kökenini belirlemektedir.

Marduk'un "Göklerin Hükümdarı" sıfatını aldığı ilk istasyon Akkadca "Kutsallık Evi", Sümerce ise "Parlak Suların Evi" adını alıyordu. Tanrının ikinci istasyondaki sıfatı okunamıyor; durağın kendisi ise "Alanın Ayrıldığı Yer" olarak adlandırılmıştı. Üçüncü durağın kısmen tahrip olmuş adı "... Gezegene Bakan Konum" kelimeleriyle başlıyor ve tanrının sıfatı ise "Dışarı Dökülen Ateşin Efendisi" olarak değişiyordu.

Dördüncü istasyon "Kaderlerin Kutsal Mekânı" olarak adlandırılmıştı ve Marduk burada "An ve Ki'nin Sularının Fırtına'sının Efendisi" diye çağrılmaktaydı. Beşinci istasyon daha az çalkantılıdır. "Yol" adını alıyordu ve Marduk "Çobanın Sözünün Ortaya Çıktığı Yer" sıfatını alıyordu. Daha sakin yelken açıldığı, "Yolcunun Gemisi" diye adlandırılan ve Marduk'un sıfatının "işaretlenmiş Geçidin Tanrısı"na dönüştüğü altıncı istasyonda da belirtilmektedir.

Yedinci istasyon *Bit Akitu ("Dünyada yaşam kurma evi")* idi. Marduk burada "Dinlenme Evinin Tanrısı" unvanını alıyordu.

Bizim vardığımız sonuç; Marduk'un geçidindeki yedi durağın, Nefilimlerin kendi gezegenlerinden Dünya'ya yaptıkları uzay yolculuğunu temsil etmekte olduğudur. İlk "istasyon", "Parlak Suların Evi" Plüton'un yanından geçişi temsil ediyordu; ikincisi ("Alanın Ayrıldığı Yer") Neptün idi; üçüncüsü Uranüs; göksel fırtınaların mekânı olan dördüncü ise Satürn idi. Beşinci, "Yol"un açıldığı, "çobanın sözünün ortaya çıktığı yer" olan Jüpiter idi. Altıncı, yolculuğun "Yolcunun Gemisine geçtiği istasyon ise Mars idi.

Ve yedinci istasyon Dünya idi; Marduk'un "Dinlenme Evi"ni (tanrının "Dünya üstünde yaşamı kurma evi"ni) sağladığı yolculuğun sonu.

Nefilimlerin "Havacılık ve Uzay Dairesi", güneş sistemini Dünya'ya yaptıkları uzay uçuşunda nasıl gözlemlemişti?

Mantıksal açıdan ve gerçekte de, sistemi iki kısım hâlinde gözlemişlerdi. İlgi alanlarının biri Plüton'dan Dünya'ya uzanan yedi gezegenin yer aldığı uzayı içeren uçuş alanıydı. İkinci grup ise, gidiş-geliş bölgesinin ötesinde olan dört gök cisminin, Ay, Venüs, Merkür ve Güneş'in oluşturduğu grup idi. Gökbiliminde ve ilâhî şecerede, bu iki grup ayrı olarak düşünülürdü.

Şecere bakımından, Sin (Ay olarak) "Dört" grubunun başıydı. Şamaş (Güneş olarak) onun oğlu ve İştar (Venüs) kızıydı. Merkür olarak Adad Amca idi, Sin'in erkek kardeşi, kuzeni Şamaş ve (özellikle) kuzini İştar ile birlikte dolaşan erkek kardeşi.

Öte yandan "Yedi" hem tanrıların hem de insanların maceralarıyla ilgili metinlerde biraradadırlar. Onlar "yargılayan yedili", "kralları Anu'nun yedi elçisi"ydiler ve yedi sayısı onların ardından kutsallaştı. "Yedi eski şehir" vardı, şehirlerin yedi kapısı vardı; kapılarda yedi sürgü vardı; kutsamalar yedi yıllık bolluk, lanetler yedi yıl süren kıtlık ve salgınlara sebep olurdu; ilâhî düğünler "yedi gün sevişmeyle" kutlanırdı vb.

Anu ve eşinin Dünya'yı nadiren ziyaret etmesine eşlik eden ağır başlı törenler sırasında, Yedi gezegeni temsil eden tanrılara belirli konumlar ve tören giysileri verilirken, Dörtlü ayrı bir grup olarak görülürdü. Örneğin, protokolün kadim kuralları şöyle der: "Adad, Sin, Şamaş ve İştar gün ağarana kadar avluda oturacak."

Göklerde, her bir grubun kendi göksel bölgesinde kalması beklenirdi ve Sümerliler iki grubu ayrı tutan bir "göksel çubuk" olduğunu varsayıyorlardı.

A. Jeremias'a [The *Old Testament in the Light of the Ancient Near East* (Kadim Yakın Doğunun Işığında Eski Ahit)] göre, "Önemli bir astral-mitolojik metin", Yedilinin "Göksel Çubuk üstünde fırtınalar yarattıklarında" ortaya çıkan kayda değer bir göksel olayı ele almaktadır. Bu alt üst oluş sırasında, anlaşılan Yedi gezegen arasında sıra dışı bir hizalanış olmuştu; Kahraman Şamaş (Güneş) ve muzaffer Adad'ı (Merkür) müttefik yaptılar"; belki de şu anlama geliyor: Hepsi birden tek bir yönde kütle çekimi uyguladılar. "Aynı zamanda, Anu'yla muhteşem bir yerleşme yeri arayan İştar Gök Kraliçesi olmaya can atıyordu"; yani Venüs konumunu bir biçimde daha "muhteşem bir yerleşme yeri"ne doğru kaydırmaktaydı. En büyük etki Sin (Ay) üstündeydi. "Kanunlardan korkmayan Yedili... Işık-veren Sin şiddetle kuşatıldı." Bu metne göre, On İkinci Gezegenin ortaya çıkışı kararan Ay'ı kurtardı ve bir kez daha "göklerde parlamasını" sağladı.

Dörtlü, Sümerlilerin *GİR.HE.A* (*"roketlerin şaşırdığı yerdeki göksel sular"), MU.HE* (*"uzay aracının şaşkınlığı")* veya *UL.HE* (*"karmaşa kuşağı")* dedikleri bir göksel bölgede yerleşiktiler. Bu akıl karıştırıcı terimler, Nefilimlerin güneş sisteminin semalarını kendi uzay yolculukları bağlamında düşündüklerini fark ettiğimizde bir anlam ifade eder. Kısa bir süre önce, Comsat (Haberleşme Uyduları Şirketi) mühendisleri Güneş ve Ay'ın uyduları "kandırdıklarını" ve onları "kapattıklarını" keşfettiler. Dünya uyduları güneşten fışkıran alevlerden gelen parçacık sağanağı tarafından ya da Ay'ın kızıl ötesi ışınları yansıtmasındaki değişiklikler sebebiyle "şaşırabilmektedir". Nefilimler de, Dünya'yı geçip de Venüs, Merkür ve Güneş'e yaklaşan roket gemilerin veya uzay araçlarının bir "karmaşa bölgesine" girdiğinin farkındaydılar.

Bir göksel çubukla Dörtlüden ayrıldığı varsayılan Yedili, Sümerlilerin *UB* terimini kullandıkları bir göksel bölgedeydi. *Ub* (Akkadca), *giparu* ("gece konaklamaları") denilen yedi bölüm içermekteydi. Bunun, Yakın Doğu'nun "Yedi Kat Gök" inanışlarının kökeni olduğu konusunda neredeyse hiç şüpheye yer yok.

Ubun yedi "küre" veya "daire"si, Akkadca *kişşatuyu* ("bütünlük") oluşturmaktaydı. Terimin kökeni aynı zamanda En Üstün, "en önemli olanın o kısmı" anlamını ima eden Sümerce *ŞU* dur. Dolayısıyla Yedi gezegen bazen "Parlak Olan Yedili, *ŞUNU",* "En Üstün kısımda dinlenen" Yedili olarak da adlandırılırdı.

Yedili, Dörtlüden daha fazla teknik ayrıntı ile işlenmiştir. Sümer, Babil ve Asur göksel listeleri onları çeşitli sıfatlarla tarif eder ve doğru sıralanışlarıyla bildirirler. Kadim metinlerin Satürn'ün ötesindeki gezegenlerle ilgili olabilmesinin muhtemel olmadığını varsayan bilginlerin çoğu, metinlerde tarif edilen gezegenleri doğru biçimde tanımlamakta zorlanmışlardır. Ama bizim bulgularımız, adların anlamlarını tanımlamayı ve anlamayı nispeten kolaylaştırmaktadır.

Güneş sistemine yaklaşan Nefilimlerin karşılaşacağı ilk gezegen Plüton'du. Mezopotamya listeleri bu gezegeni *ŞU.PA* ("ŞU'nun gözleyicisi"), güneş sisteminin En Üstün Kısmına yakın yerlerin muhafızı olan gezegen olarak adlandırmaktadır.

Birazdan göreceğimiz gibi Nefilimler Dünya'ya ancak, eğer gemileri On İkinci Gezegen, Dünya'nın yakınlarına gelmeden çok önce yola çıkarsa inebilirlerdi. Demek ki Plüton'un yörüngesinden sadece On İkinci Gezegenin sakinleri olarak değil, hareket hâlindeki bir uzay gemisinin astronotları olarak da geçebilirlerdi. Astronomi metinlerinden biri, Şupa gezegeninin "ilâh Enlil'in Diyar için kaderi belirlediği" yer, yani uzay aracının komutanı olan tanrının Dünya gezegeni ve Sümer Diyarı için doğru rotayı saptadığı yer olduğunu bildirir.

Şupa'nın yanında *İRU* ("çember") vardı. Neptün'de, Nefilimlerin uzay aracı muhtemelen son hedefine doğru geniş eğimine veya "çember"ine başlıyordu. Bir başka listede bu gezegen "bataklık bitkileri" anlamına gelen *HUM.BA* adıyla geçer. Bir gün Neptün'ü incelediğimizde, onun ısrarlı biçimde sularla ilişkilendirilmesinin sebebinin Nefilimlerin onun üstünde gördüğü sulak bataklıklar olduğunu keşfeder miyiz dersiniz?

Uranüs, *Kakkab Şanamma* ("çift olan gezegen") diye adlandırılmaktaydı. Uranüs gerçekten de boyut ve görünüş bakımından Neptün'ün ikizidir. Bir Sümer listesi onu *EN.Tİ.MAŞ.SİG* (*"parlak yeşilimsi yaşamın gezegeni")* diye adlandırır. Acaba Uranüs de sulak bataklıkların bol olduğu bir gezegen

midir?

Uranüs'ün ötesinde Satürn belirir; kendi çapının iki katından fazla genişliğe yayılan halkalarıyla fark edilen dev (neredeyse Dünya'nın on katı büyüklüktedir) gezegen. Muazzam bir kütle çekim gücü ve gizemli halkalarla donanmış Satürn, Nefilimler ve uzay araçları için bir hayli tehlike yaratmış olmalıdır. Bu onların dördüncü gezegeni neden *TAR.GALLU* ("*büyük tahripçi")* diye adlandırdıklarını açıklayabilir. Gezegen aynı zamanda *KAK.Sİ.Dİ* ("*dürüstlük silâhı")* ve *Sİ.MUTU* ("*adalet için öldüren")* adlarını da alıyordu. Kadim Yakın Doğu'nun her yanında, bu gezegen adaletsiz davrananların cezalandırıcısını temsil etmiştir. Bu adlar, korku ya da gerçek uzay kazalarına göndermeler miydi acaba?

Atkitu ayinleri, gördüğümüz gibi, dördüncü günde An ve Ki arasındaki "suların fırtınaları"na atıfta bulunuyordu; yani uzay aracı Anşav (Satürn) ve Kısar (Jüpiter) arasında iken.

Çok eski olan, 1912'deki ilk yayınlanışından bu yana "kadim bir büyü metni" olduğu varsayılan bir Sümer metni, çok büyük olasılıkla bir uzay aracının ve içindeki elli kişinin kaybını kaydetmektedir. Metin Eridu'ya varan Marduk'un çok kötü haberlerle babası Ea'ya koşmasını anlatır:

"Bir silâh gibi yaratılmıştı;

Ölüm gibi ileri atıldı...

Elli olan Annunakiyi

Ezdi...

Kuş gibi uçan ŞU.SAR'ı

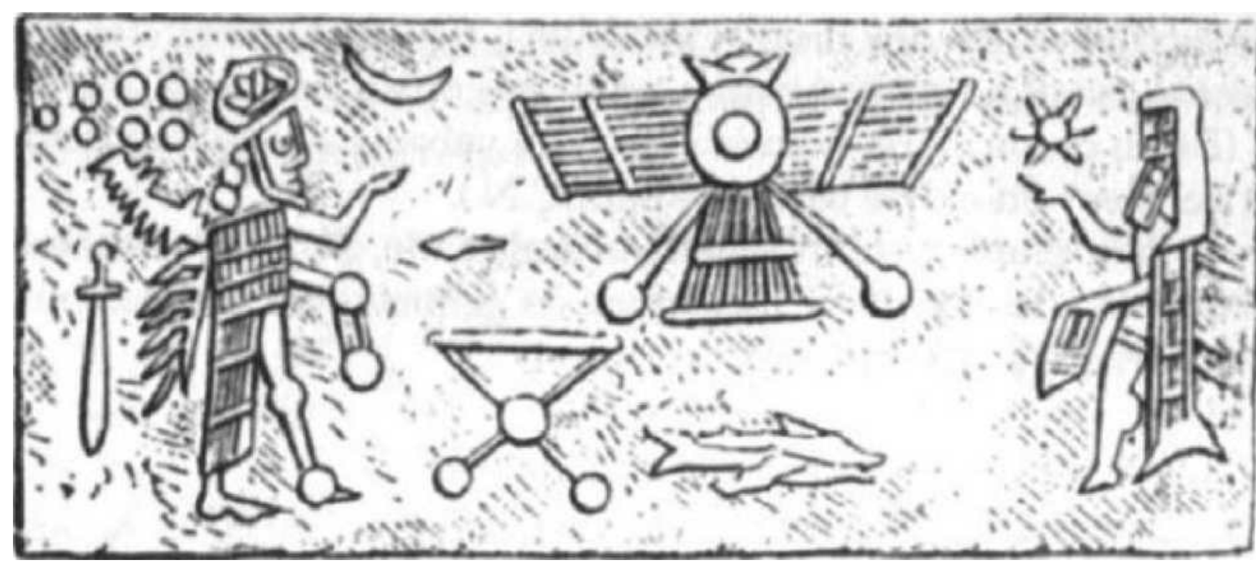
Göğsünden vurdu ezdi."

Metin, *ŞU.SAR'ı* (uçan "üstün kovalayıcı") ve elli astronotunu tahrip edenin "ne" olduğunu tanımlamıyor. Ama göksel tehlike korkusu sadece Satürn ile ilgili olarak mevcuttur.

Nefilimler Satürn'ü geçip, Jüpiter'in görüntüsüyle karşılaşınca rahatlamış olmalıydılar. Beşinci gezegeni *SAG.ME.GAR* ("*uzay giysilerinin bağlandığı yerdeki büyük şey")* kadar *Barbaru* ("*parlak olan*") adını da vermişlerdi. Jüpiter'e verilen bir başka ad olan *SİB.Zİ.AN.NA* ("*göklerdeki gerçek rehber")* da Dünya'ya yapılan yolculukta onun muhtemel rolünü tarif ediyordu: O, Jüpiter ve Mars arasındaki zorlu geçişe doğru kıvrılma ve asteroit kuşağının tehlikeli bölgesine giriş işaretiydi. Sıfatlardan çıkan anlama göre, Nefilimlerin bu noktada melerini, yani uzay giysilerini giymekteydiler.

Mars ise, uygun biçimde *UTU.KA.GAB.A* ("*suların kapısında kurulmuş ışık")* diye adlandırılmaktaydı; bize asteroit kuşağını güneş sisteminin "üst suları"nı "alt suları"ndan ayıran göksel "bilezik" hakkındaki Sümer ve Ahit tariflerini hatırlatıyor. Daha da kesin olarak, Mars *Şelibbu* (güneş sisteminin "merkezine yakın olan") diye de gönderme yapılmaktaydı.

Bir silindir mühürdeki sıra dışı bir çizim; Nefilimlerin Mars'ı geçen bir uzay aracının Dünya'daki "Uçuş Kontrol" ile sürekli iletişimini akla getirmektedir. (Şekil 121)

Şekil 121

Bu kadim çizimdeki merkezî nesne, On İkinci Gezegenin sembolü olan Kanatlı Küre'ye benzer. Ama farklı görünmektedir: Daha mekaniktir, doğaldan ziyade sanki üretilmiş gibidir. "Kanatları", Güneş'in enerjisini elektriğe çevirmesi için

Amerikan uzay araçlarına takılan güneş panellerine neredeyse tıpatıp benzemektedir. İki anteni ise başka bir şeye benzetilecek gibi değil.

Bu yuvarlak araç, taç benzeri tepesi ve açılmış kanatları ve antenleri ile göklerde Mars (altı köşeli yıldız) ile Dünya ve onun Ay'ı arasında bulunmaktadır. Dünya üstündeki bir ilâh elini henüz hâlâ Mars yakınlarında, göklerde olan bir astronotu elini uzatarak selâmlar. Astronot ise vizörü olan bir başlık ve göğüs koruyucusu takmış durumdadır. Giysisinin aşağı kısmı bir "balık adam"ınki gibidir; belki de okyanusa yapılacak bir acil durum inişi durumunda bir gereklilikti. Bir elinde bir araç tutmaktadır; diğer eliyle Dünya'dan gelen selâmı cevaplar.

Ve sonra, biraz ileride Dünya vardı; yedinci gezegen. "Yedi Gök Tanrısı" listelerinde, adı *ŞU.GÎ("şu'nun doğru dinlenme yeri")* idi. Aynı zamanda güneş sisteminin En Üstün Kısmının, yani "ŞU'nun sonundaki diyar" anlamına da gelirdi; uzun uzay yolculuğunun varış noktası.

Kadim Yakın Doğu'da *gi* sesi bazen çok daha alışıldık olan ki ("Arz", "kuru toprak") sesine dönüşürken, *gi* telâffuzu ve hecesi zamanımıza dek orijinal anlamıyla, tam da Nefilimlerin anlatmak istediği şeyi koruyarak geldi: coğrafya, geometri, jeoloji (Farklı okunuşlarla dilimize giren bu yabancı sözcüklerin hepsi de "geo" ön ekiyle başlamaktadır. Ç.N.).

Piktografik yazının en eski biçimlerinde, ŞU.Gİ işareti aynı zamanda *şibu* ("yedinci") anlamına da gelmekteydi. Astronomik metinler şöyle açıklıyordu:

Şar şadi il Enlil ana kakkab ŞU.Gİ ikabbi

"Dağların Rabbi, ilâh Enlil, Şugi gezegeni ile eştir.”

Marduk'un yolculuğunun yedi durağıyla paralel olan gezegenlerin adları, aynı zamanda bir uzay

uçuşunu da anlatmaktadır. Yolculuğun sonundaki diyar, yedinci gezegendi, yani Dünya.

Günümüzden sayısız yıllar sonra, bir başka gezegendeki birisi Pioneer 10'daki plâka üzerine çizilen mesajı bulacak ve anlayacak mı anlayamayacak mı asla bilemeyebiliriz. Aynı şekilde, Dünya üstünde de böyle bir plâka bulmayı beklemenin boşa olduğu düşünülebilir; Dünyalılara On İkinci Gezegenin yerini ve rotasını gösteren bilgiyi aktaran bir plâka.

Ama böyle olağanüstü bir kanıt mevcut.

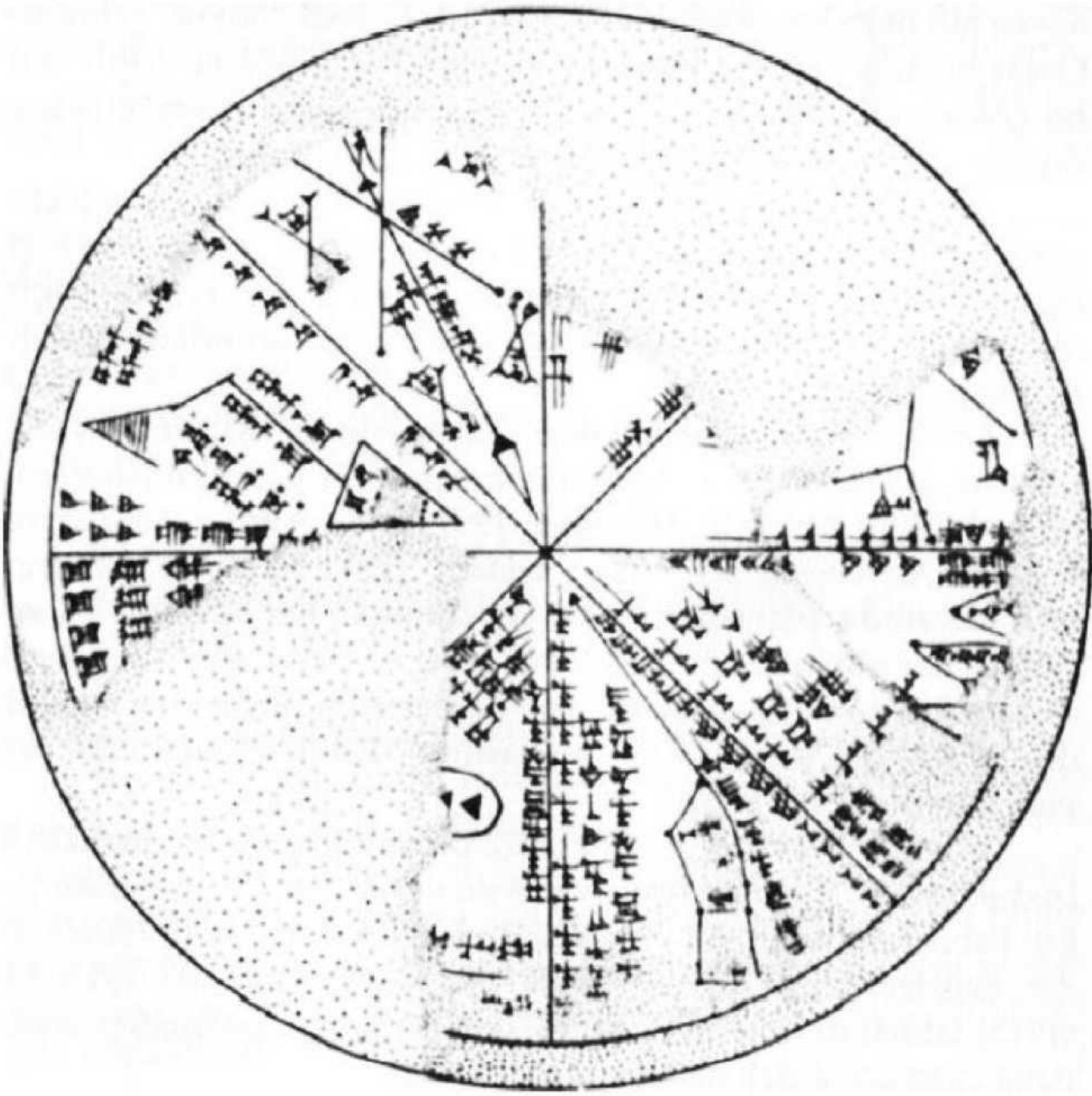
Bu kanıt, Ninova'daki Kraliyet Kütüphanesinin harabeleri içinde bulunan bir kil tablettir. Diğer birçok tablet gibi, o da şüphesiz daha eski bir Sümer tabletinin Asur kopyasıdır. Ama diğerlerine benzemeyen bir şekilde, bu dairesel bir disktir ve üstündeki çivi yazısı işaretlerinin bazıları mükemmel biçimde korunmuş olmasına karşın, tableti deşifre etme işine girişen az sayıda bilgin "en kafa karıştırıcı Mezopotamya belgesi" diyerek işin içinden çıkamamıştır.

1912'de, o sıralarda British Museum'daki Asur ve Babil antika eserleriyle ilgili müze müdürü olan L.W. King, sekiz parçaya bölünmüş olan diskin titizlikle bir kopyasını çıkardı. Hasar görmemiş kısımlar diğer herhangi bir kadim el sanatı ürününde görülmemiş geometrik desenler taşımaktaydı; bunlar bir hayli büyük bir kesinlikle tasarlanmış ve çizilmişti. Oklar, üçgenler, kesişen çizgiler ve hatta daha önceden kadim zamanlarda bilinmediği düşünülen bir geometrik-matematiksel eğri olan bir elips içermekteydi bu işaretler. (Şekil 122)

Sıra dışı ve bulmacamsı kil plâka, ilk kez 9 Ocak 1880'de İngiliz Kraliyet Astronomi Derneğine sunulan bir raporda bilim çevrelerinin dikkatine sunuldu. R.H.M. Bosanguet ve A.H. Sayce, "Babil Gök Bilimi" hakkındaki en eski makalelerden birinde ondan bir planisfer (küresel bir yüzeyin düz bir harita olarak çıkartılmış hâli) olarak söz ettiler. Üstündeki çivi yazısı işaretlerinden bazılarının "teknik bir anlam taşıyor gibi gözüken. . . ölçüler önerdiğini" açıkladılar.

Plâkanın sekiz parçasında görünen birçok gök cisminin adı, onun astronomi ile ilgisini açık biçimde saptamıştı. Bosanquet ve Sayce'nin merakını özellikle bir parçadaki yedi "nokta" çekmişti. Onlar bu noktaların, "yıldızlar yıldızı" DIL.GAN ile APİN adlı bir gök cismini adlandıran bir çizgi boyunca sıralanmış olmasaydılar, Ay'ın dönemlerini temsil edebileceğini söylediler.

"Bu muammalı şeklin basit bir açıklaması olduğuna hiçbir şüphe yok" dediler. Ama böyle bir açıklama sağlayacak kendi girişimleri bile çivi yazısı işaretlerinin fonetik değerlerini doğru okumaktan ve diskin bir planisfer olduğu çıkarımından öteye gidemedi.

Şekil 122

Kraliyet Astronomi Derneği planisferin bir eskizini yayınladığında, J. Oppert ve P. Jensen bazı yıldız ve gezegen isimlerini okuyabildiler. Dr. Fritz Hommel, 1891'de bir Alman dergisindeki *[”Die Astronomie der Alten Chaldaer”* (Eski Kal-de'de Astronomi)] yazısında, planisferin sekiz parçasından her birinin 45 derecelik açılar oluşturduğuna dikkat çekti ve buradan yola çıkarak diskte tüm göklerin, semanın 360 derecesinin birden temsil edildiği sonucuna vardı. Odak noktasının "Babil semalarında" bir yeri işaretlediğini önerdi.

Ernst F. Weidner ilk kez 1912'de yayınlanan bir makalede *[Babyloniaca: ”Zur Babylonischen Astronomie”* (Babil imparatorluğu: Babil Astronomisi)] ve sonra da başlıca ders kitabı *Handbuch der Babylonischen Astronomie'de* (Babil Astronomisi Elkitabı) (1915) tableti derinlemesine inceleyip bir anlam çıkmadığı sonucuna varmasına dek mesele öylece kaldı.

A ciz kalma sebebi şuydu: Çeşitli kısımlar içine yazılmış olan geometrik şekiller ve yıldızlar veya gezegenlerin adları (anlamları ve amaçları açık olmasa da) okunabilir veya anlamlı iken, (birbirine 45 derece açıyla uzanan) çizgiler boyunca yazılmış olanlar bir anlam ifade etmiyordu. Hiçbir

değişikliğe uğramadan, tabletin Asur lisanında tekrarlanan bir dizi heceden oluşuyorlardı. Örneğin, şöyle:

lu bur di lu bur di lu bur di

bat bat bat kaş kaş kaş kaş alu alu alu alu

Weidner plâkanın hem astronomik hem de astrolojik olduğu ve tekrarlanan heceler içeren diğer birkaç metin gibi şeytan çıkarmada kullanılan büyülü bir tablet olarak kullanıldığı sonucuna vardı. Böylece, bu eşsiz tabletle daha fazla ilgilenilmesini önlemiş oldu.

Ama tablette yazanlar, onları Asurca sözcük işaretleri olarak değil de Sümerce sözcük-heceleri olarak okumayı denersek tamamen farklı bir anlam kazanıyorlar; çünkü tabletin daha eski bir Sümer orijinalinin Asur dönemi kopyası olduğuna hiç şüphe yok. Parçalardan birine baktığımızda (I diye numaralandırabiliriz), eğer bu hece sözcüklerin Sümerce anlamlarını girersek şu şekildeki anlamsız heceleri

na na na na ana a na nu (aşağı inen hat boyunca)

şa şa şa şa şa şa (dairenin çevresi boyunca)

şam şam bu bur Kur (yatay hat boyunca)

kelimenin tam anlamıyla anlam kazanmaktalar. (Şekil 123)

Şekil 123

Burada ortaya çıkan, tanrı Enlil'in "gezegenlerin yanından giderken" gittiği yolu işaretleyen ve bazı operasyon talimatları da içeren bir yol haritasıdır. 45 derece eğimli çizgi, uzay gemisinin "yüksek yüksek yüksek yüksek" bir noktadan "buhar bulutları" içinden geçip, buharsız olan daha aşağıdaki bir bölgeye, gök ve yerin buluştuğu bir ufuk noktasına doğru alçalışını belirtiyor gibi görünmektedir.

Ufuk çizgisine yakın göklerde, astronotlara verilen talimat anlamlıdır: Son yaklaşma için cihazlarını "kur kur kur"maları söylenir; sonra yere yaklaşırlarken aracı yavaşlatmak için "roketler roketler" ateşlenir, ama anlaşılan konma noktasına varmadan önce yükseltilmelidir ("yığma") çünkü yüksek veya engebeli bir araziden ("dağ dağ") geçmek zorundadır.

Bu parçada sağlanan bilginin Enlil'in bizzat yaptığı bir uzay yolculuğu ile ilgili olduğu açıktır. Bu ilk parçada, bizlere bir açıda dönen bir çizgi ile bağlanan iki üçgenin kesin geometrik bir eskizi verilir. Çizgi bir rotayı temsil etmektedir zira yazı, eskizin "ilâh Enlil'in gezegenlerin yanından" nasıl gittiğini gösterdiğini açıkça belirtmektedir.

Başlama noktası soldaki üçgendir; güneş sisteminin daha uzak kısımlarını temsil eder; hedef bölge sağdadır, yani tüm parçaların iniş noktasına doğru birleştikleri yerde.

Tabanı açık çizilmiş olan soldaki üçgen, Yakın Doğu piktografik yazısında bilinen bir işarete benzer; anlamı "hükümdarın bölgesi; dağlık diyar" olarak okunabilir. Sağdaki üçgen ise *şu-ut il Enlil* ("tanrı Enlil'in Yolu"), yani bildiğimiz gibi Dünya'nın kuzey küresinin semalarını belirten terim olarak tanımlanır.

Demek ki açılı çizgi, On İkinci Gezegen olduğuna inandığımız "hükümdarın bölgesi, dağlık diyar"ı Dünya'nın semalarına bağlamaktadır. Rota iki gök cisminin, Dilgan ve Apin'in arasından geçer.

Bazı bilginler bunların uzak yıldızların veya takımyıldızların bölümlerinin adları olduğunu savunurlar. Eğer modern insanlı ve insansız uzay araçları önceden belirlenmiş parlak yıldızlardan bir "rota" bularak yol belirtiyorlarsa, Nefilimler için de benzer bir yol belirleme tekniğinin geçerli olabileceği dikkate alınmalıdır. Ancak bu iki adın öyle uzak yıldızları belirttiği düşüncesi, bunların adlarının anlamını desteklememektedir: *DİL.GAN* harfiyen *"ilk istasyon"* ve *APİN "doğru rotanın saptandığı yer"* anlamına geliyordu.

Adların anlamları yol istasyonlarını, yanından geçilen noktaları belirtir. Thompson, Epping ve Strassmaier gibi Apin'i Mars gezegeni ile eşleştiren otoritelerle aynı fikirde olma eğilimindeyiz. Eğer böyleyse, eskizin anlamı daha açık hâle gelir: Krallık Gezegeni ve Dünya semaları arasındaki rota, Jüpiter ("ilk istasyon") ve Mars ("doğru rotanın saptandığı yer") arasından geçiyordu.

Gezegenlerin betimleyici adlarının Nefilimlerin uzay yolculuğundaki rolü ile ilişkili olduğu bu terminoloji Yedi Şu Gezegeni listelerindeki adlar ve sıfatlara uyum göstermektedir. Sanki çıkarımlarımızı doğrularcasına, bunun Enlil'in rotası olduğunu belirten yazı yedi noktalı bir sıranın altında görünmektedir; yani Plüton'dan Dünya'ya uzanan Yedi Gezegen.

Kalan dört gök cisminin, şu "karmaşa bölgesi"ndekilerin, Dünya'nın kuzey semalarının ve göksel kuşağın ötesinde, ayrı olarak gösterilmesine şaşmamak gerekiyor.

Kanıtlar, bunun hasar görmüş diğer kısımlarda da ortaya çıkan bir uzay haritası ve uçuş elkitabı olduğunu gösteriyor. Saat yönünün tersine devam edersek, bir sonraki kısımdaki okunabilen bölümdeki yazı şöyle: *"al al al fırlat fırlat fırlat fırlat tamamla tamamla"*. Sıra dışı eliptik şeklin görüldüğü üçüncü kısmın bir bölümünde okunabilen yazılar "kakkab SİB.Zİ.AN.NA . . . AN.NA'nın elçisi. . . ilâh İŞ.TAR" ve merak uyandıran şu "ilâh Nİ.Nİ alçalmanın gözetmeni" cümlesini içermektedir.

Belirli bir grup yıldıza göre varış menzilinin nasıl saptanabileceğinin talimatları gibi görünen şeyleri içeren dördüncü parçada, alçalan çizgi özellikle ufuk çizgisi olarak tanımlanmaktadır: Ufuk kelimesi çizginin altında on bir kez tekrarlanmıştır.

Bu parça Dünya'ya daha yakın, konma noktasına daha yakın olan bir uçuş aşamasını mı temsil ediyordu? Bu, gerçekten de yatay çizginin üstünde yazanların sebebi olabilir: *"tepeler tepeler tepeler tepeler üst üst üst üst şehir şehir şehir şehir"* . Ortadaki yazı şöyledir: "kakkab MAŞ.TAB.BA (İkizler) karşılaşması belirlenmiş olandır: kakkab SİB.Zİ.AN.NA (Jüpiter) bilgi sağlar."

Eğer, elimizdekinin gösterdiği gibi, parçalar bir yaklaşma silsilesi içinde düzenlenmişlerse, insan neredeyse Nefilimlerin Dünya'daki uzay limanına yaklaşırken duydukları heyecanı paylaşıyor. Bir sonraki parça, yine alçalmakta olan çizgiyi *"ufuk ufuk ufuk"* diye tanımlar ve ayrıca şunu duyurur:

ışığımız ışığımız ışığımız

değiştir değiştir değiştir değiştir

yolu ve yüksek araziyi gözlemle .

... düz arazi. . .

Yatay çizgide, ilk defa, rakamlar görünür: roket roket roket yüksek kay 40 40 40 40 40 20 22 22

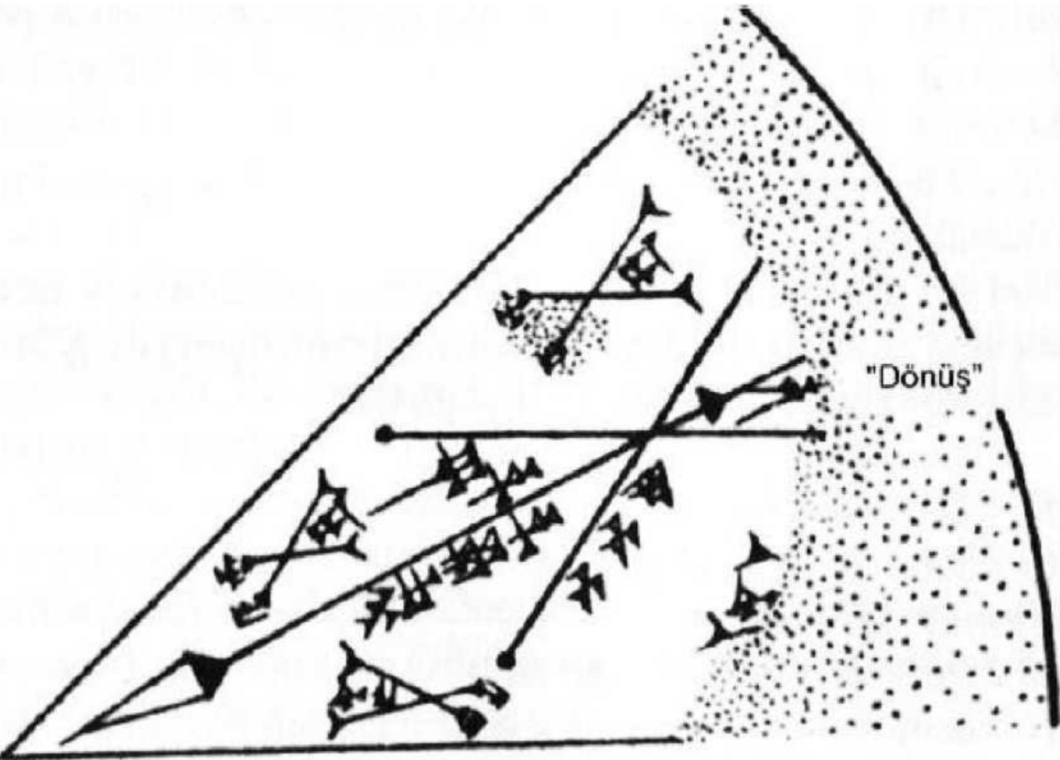
Bir sonraki parçanın üst çizgisi artık "ufuk ufuk" değil, "kanal kanal 100 100 100 100 100 100 100" demektedir. Büyük bölümü hasar görmüş olan bu kısımda bir şekil seçilebilmektedir. Çizgilerden birinin yanında *"Aşşur"* yazar; "*Gören*" veya "*görmek*" anlamına gelebilir.

Yedinci parça incelememize ekleyemeyeceğimiz kadar çok tahrip olmuştur; birkaç hece seçilebilir, *"uzak uzak . . . görüntü görüntü",* talimat sözcükleri *"aşağıya bas"* anlamına gelir. Sekizinci ve son parça ise neredeyse tamdır. Yönlendirici çizgiler, oklar ve yazılar iki gezegen arasındaki bir yolu belirtirler. *"Yığma dağ dağ"* talimatları dört takım haç işareti gösterir, bunlara iki kez *"yakıt su tane"* ve iki kez *"buhar su tane"* yazılmıştır.

Bu kısım Dünya'ya doğru uçuş için hazırlıklarla mı ilgiliydi yoksa On İkinci Gezegene tekrar kavuşmak üzere dönüş yolculuğu için stoklamayla mı ilgiliydi? İkincisi olabilir zira sivri uçlu okla Dünya'daki iniş alanını gösteren çizginin diğer ucunda ters yönü gösteren bir başka ok *"Dönüş"* adını taşımaktadır. (Şekil 124)

Ea, Anu'nun elçisine "Adapa'yı Göklere giden yola çıkarttırdığında ve Anu bu oyunu öğrendiğinde, hemen bilmek istemişti:

Ea niçin değersiz bir insana Gök- Dünya plânını açık etti-onu saygın kıldı, onun için bir Şem yaptı?

Şekil 124

Artık şifresini çözdüğümüz planisferde, gerçekten de böyle bir rota haritası, bir "Gök-Yer plânı" görüyoruz, işaret dilinde ve sözcüklerle, Nefilimler kendi gezegenlerinden bizimkine giden rotanın eskizini çıkartmışlar.

Başka biçimde açıklanamayan, göksel uzaklıklarla ilgili metinler de onları On ikinci Gezegenden yapılan uzay yolculuğu bağlamında okuduğumuzda bir anlam ifade etmekteler. Nippur harabelerinde bulunan ve 4.000 yıllık olduğuna inanılan böyle bir metin şimdi Almanya'daki Jena Üniversitesinin Hilprecht Koleksiyonunda saklanmaktadır. O. Neugebauer *[The Exact Sciences in Antiquity* (Antik Çağlarda Kesin Bilimler)] tabletin hiç şüphesiz "daha eski olan orijinal bir kompozisyondan" bir kopya olduğunu saptamıştır; metin Ay'dan Dünya'ya kadar olanla başlayarak sonra uzay boyunca diğer altı gezegen arasındaki göksel uzaklıkların oranlarını vermektedir.

Metnin ikinci kısmı, gezegenler arası problem her ne ise onu çözmek için verilen matematik formüllerini içeriyor gibi görünmektedir, (bazı okumalara göre) şöyledir:

40 4 20 6 40 x 9,6 40'tı r

13 kasbu 10 uş mul ŞU.PA

eli mul GİR sud

40 2 20 6 40 x 7,5116 40'tır

10 kasbu 11 uş 61/2 gar 2 u mul GİR tab

eli mul ŞU.PA sud

Bilginler arasında metnin bu kısmındaki birimlerin doğru okunuşu konusunda asla tam bir fikir birliği olmamıştır (Jena'da- ki Hilprecht Koleksiyonunun koruyucusu Dr. J. Oelsnerbize yazdığı mektupta yeni bir okuma önerdi). Yine de metnin ikinci kısmının ŞU.PA'dan (Plüton) başlayan uzaklıkları ölçtüğü açıktır.

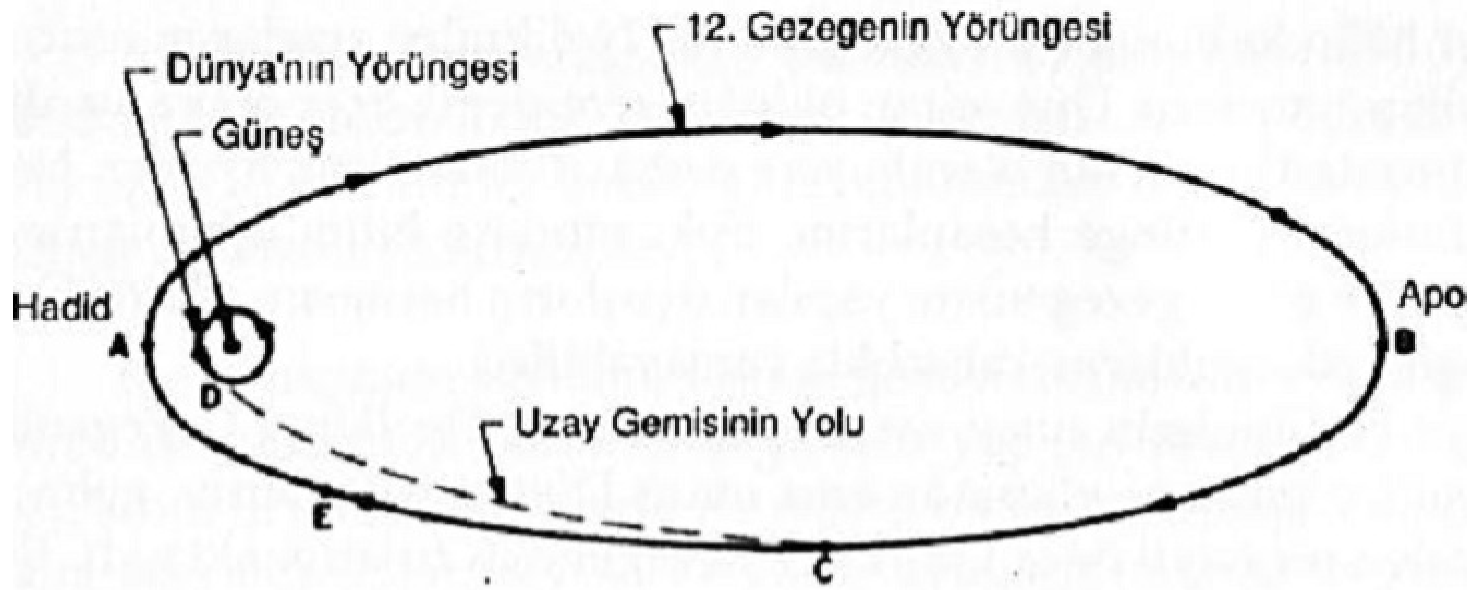
Sadece, gezegenlerin yörüngelerinden geçen Nefilimler bu formülleri icat etmiş olabilirdi; ancak onlar böyle verilere ihtiyaç duyabilirdi.

Kendi gezegenlerinin ve hedefleri Dünya'nın sürekli hareket hâlinde olduğu dikkate alınırsa, Nefilimler araçlarını aracın kalkışı sırasında Dünya'nın olduğu yere değil, araç oraya vardığı sırada Dünya'nın olacağı yere doğru yönlendirmeliydiler. Nefilimlerin yörünge hesaplarını, tıpkı modern bilim adamlarının Ay'a ve diğer gezegenlere yapılan uçuşların haritasını çıkardıkları gibi çıkardıklarını rahatlıkla varsayabiliriz.

Nefilimlerin uzay aracı muhtemelen On ikinci Gezegenin kendi yörüngesi yönünde ama onun Dünya yakınlarına gelmesinden bir hayli önce On İkinci Gezegenden fırlatılmaktaydı. Bu ve diğer bir sürü faktöre dayanarak, havacılık ve mühendislik doktorası sahibi Amnon Sitchin bize uzay aracı için iki alternatif yörünge hesapladı. İlk yörünge, uzay aracının On İkinci Gezegen kendi apogesine (yörüngesinin bizden en uzak olan noktasına) ulaşmasından önce fırlatılmasını gerektirir.

Daha az güç gerektiğinden, uzay gemisi yavaşlarken aslında rotasında pek değişiklik yapmazdı. On İkinci Gezegen (kocaman olsa bile bir uzay aracı da) engin eliptik yörüngesinde yol alıyorken, uzay aracı çok daha kısa bir eliptik rota izler ve Dünya'ya, On İkinci Gezegenden çok önce varırdı. Bu alternatif, Nefilimlere hem avantaj hem dezavantaj sunabilirdi.

Nefilimlerin Dünya üstündeki görev sürelerine ve diğer faaliyetlerine uygulanan tam 3.600 Dünya yıllık süre, onların ikinci bir alternatifi tercih edebileceklerini akla getirmektedir; yani daha kısa bir yolculuk ve Dünya semalarında On İkinci Gezegenin bizzat gelişiyle rastlaşma. Bu ise uzay gemisinin (C) On İkinci Gezegen apogesinden geri gelirken yarı yolda olduğunda fırlatılmasını gerektirirdi. Gezegenin kendi sürati hızla arttığından, On İkinci Gezegenden bir iki yıl önce Dünya'ya (D) varmak ve kendi gezegenini geçebilmek için uzay gemisinin güçlü motorlarının olması gerekirdi. (Şekil 125)

Şekil 125

Mezopotamya metinlerindeki ipuçları kadar karmaşık teknik verilere de dayanarak şunu söyleyebiliriz: Anlaşılan Nefilimler Dünya uçuşları için, NASA'nın Ay uçuşları için benimsediği aynı yaklaşımı benimsemişti. Uzay gemisi hedef gezegene (Dünya) yaklaştığında, iniş yapmadan onun çevresinde yörüngeye girmekteydi. Ana gemiden daha küçük bir araç ayrılmakta ve esas inişi gerçekleştirmekteydi.

Gerçek inişlerde olduğu gibi, Dünya'dan ayrılışlar daha zorlu olmalıydı. İniş yapan araç, o sırada motorlarını çalıştırmak ve son derece yüksek hızlara çıkmak zorunda olan ana gemisiyle tekrar birleşmeliydi çünkü o sırada en üst yörüngesel hızda ve Mars ve Jüpiter arasındaki hadid noktasından geçmekte olan On İkinci Gezegene yetişmek zorundaydı. Dr. Sitchin uzay gemisinin Dünya'nın çevresinde girdiği yörüngede kendisine On İkinci Gezegene doğru fırlama şansı veren üç noktanın olduğunu hesaplamıştır. Bu üç alternatif Nefilimlere On İkinci Gezegene yetişmek için 1.1 ilâ 1.6 Dünya yılı arasında seçenekler sunmaktaydı.

Dünya'ya başarılı bir şekilde varışlar, inişler, başarılı kalkışlar ve ayrılışlar için uygun arazi, Dünya'dan yapılacak kılavuzluk ve ana gezegen ile mükemmel bir koordinasyon gerekmekteydi.

Birazdan göreceğimiz gibi, Nefilimler tüm bu şartları yerine getirmişti.

TANRILARIN ŞEHİRLERİ

Zeki varlıkların Dünya'ya ilk kez yerleşmeleri hikâyesi; Amerikanın keşfi ya da Dünya'nın çevresinin dolaşılması kadar nefes kesici bir destandır. Şüphesiz, onlardan çok daha önemlidir çünkü bu yerleşimin bir sonucu olarak, bugün bizler ve uygarlığımız mevcuduz.

"Yaratılış Destanı" bizi "tanrılar"ın Dünya'ya liderleri tarafından verilen amaçlı bir kararı izleyerek geldikleri hakkında bilgilendirir. Babil versiyonu, bu kararı Marduk'a atfederek, onun Dünya'nın toprağı inişe ve inşa çalışmalarına izin verecek kadar kuruyana ve sertleşene dek beklediğini açıklar. Sonra Marduk kararını astronotlardan oluşan gruba açıklar:

Yukarı'nın derinlerinde, kaldığınız yerde,

"Yukarısının Krallık Evi"ni kurmuştum, şimdi, onun bir dengini Aşağı'da kuracağım.

Marduk daha sonra amacını açıklar:

Sizler Göklerden

meclis için ineceksiniz,

gece için dinlenecek yer olacak

hepinizi alacak.

Ona "Babil" diyeceğim-Tanrıların Kapı sı.

Demek ki Dünya bir ziyaret veya kısa, keşif türünden bir kalış için seçilmemişti; o kalıcı olarak "yuvadan uzakta olan yuva" olacaktı.

Kendisi de bir tür uzay gemisi olan, diğer gezegenlerin çoğunun yollarının üstünden geçen bir gezegenin güvertesinde yolculuk yapan Nefilimler, hiç şüphesiz gökleri ilk olarak kendi gezegenlerinin yüzeyinde taramışlardı. Ardından insansız araçlar gelmiş olmalı. Er ya da geç diğer gezegenlere insanlı uçuşlar gönderebilecek kapasiteyi elde etmiş olmalılar.

Nefilimler ikinci bir "yuva" ararlarken, en uygun olarak Dünya dikkatlerini çekmiş olmalıydı. Mavilikleri yaşam içeren su ve havanın, kahverengileri sağlam toprakların, yeşillikleri ise hayvan yaşamı için temel olan bitki örtüsünün varlığını işaret ediyordu. Ancak Nefilimler en sonunda Dünya'ya vardığında, Dünya onlara bugün bizim astronotlarımıza göründüğünden daha farklı görünmüş olmalıdır. Zira Nefilimler ilk kez Dünya'ya geldiklerinde, Dünya bir buzul çağının ortasındaydı; yani Dünya ikliminin buzlanma ve çözülmelerinden biri olan bir buzullar döneminde:

En eski buzlanma-600. 000 yıl kadar önce başladı.

İlk ısınma (buz çağları arası)-550.000 yıl önce

İkinci buz çağı-480.000 ilâ 430.000 yıl önce

Nefilimler ilk kez Dünya'ya indiğinde, Dünya'nın kara alanının üçte biri buz ve buzullarla kaplıydı. Dünya'nın sularının çoğu donmuş olduğundan, yağış azalmıştı ama her yerde değil. Daha birçok şeyin yanı sıra, rüzgârların yönündeki ve arazideki özellikler sebebiyle, bugün son derece sulak olan bazı bölgeler o sıralarda çoraktı, şimdilerde ancak mevsim yağışları alan bazı bölgeler ise yıl boyunca yağış almaktaydı.

Deniz seviyesi de daha aşağıdaydı zira suyun büyük kısmı buz olarak kara kütlesi üstünde tutulmaktaydı. Kanıtlar, iki büyük buz çağının en etkin olduğu zamanlarda deniz seviyesinin bugünkünden 210-245 metre daha aşağıda olduğunu göstermektedir. Demek ki, şimdi deniz ve kıyı şeridi olan yerler o zamanlar kuru araziydi. Nehirler akmaya devam ettikleri yerlerde, eğer yolları kayalık araziden geçiyorsa derin koyaklar ve kanyonlar yaratmıştı; eğer yumuşak toprak ve kil araziden geçiyorlarsa, geniş bataklıklar yoluyla buzul çağı denizlerine varıyorlardı.

Dünya'ya böylesi iklimsel ve coğrafî şartlar ortasında varan Nefilimler, ilk konaklarını nerede kurmuşlardı?

Şüphesiz, basit barınakların yeterli olacağı ve ağır korunaklı giysiler yerine daha hafif çalışma giysileri ile dolanabilecekleri nispeten ılımlı bir iklime sahip bir yer aramışlardı. Ayrıca gıda olarak bitki ve hayvan yaşamını desteklemek ve içmek, yıkanmak ve sanayi açısından da su aramış olmalılardı. Nehirler hem büyük toprak parçalarını sulamayı kolaylaştıracak hem de ulaşım için uygun bir yol sağlayacaktı.

Dünya'da, inişler için uygun olan uzun, düz bölgelere olan ihtiyaç kadar tüm bu şartları da ancak dar bir ısı bölgesi karşılayabilirdi. Nefilimlerin dikkati, bildiğimiz gibi, üç büyük nehir sistemi ve onların düzlüklerine çevrilmişti: Nil, İndüs ve Dicle-Fırat. Bu nehir havzalarının her biri ilk kolonizasyon için uygundu; her biri, zamanla, birer kadim uygarlığın merkezi hâline geldi.

Nefilimler bir başka ihtiyacı da göz ardı edemezdi: bir yakıt ve enerji kaynağı. Dünya'da petrol bereketli ve bol bir enerji, ısı ve ışık kaynağıydı, sayısız temel malın yapıldığı hayatî bir ham maddeydi. Sümer geleneğinden ve kayıtlarından anlaşıldığına göre Nefilimler petrol ve türevlerini yaygın biçimde kullanmışlardı; Dünya üzerinde en uygun yerleşim yerini arayışlarında Nefilimlerin petrol açısından zengin bir bölgeyi tercih edeceklerini düşünmek mantığa çok uygun geliyor.

Belki de Nefilimler bunu düşünerek İndüs ovasını en sona bıraktı çünkü burası petrolün bulunabileceği bir bölge değildi. Nil vadisine muhtemelen ikinci sırayı verdiler; jeolojik açıdan büyük bir tortul kaya bölgesinde uzanmaktadır ama bölgedeki petrol sadece vadiden biraz uzakta bulunur ve derin delik açmayı gerektirmektedir. İki Nehir Diyarı, yani Mezopotamya şüphesiz ilk sıradaydı. Dünya'nın en zengin petrol alanlarının bazıları İran Körfezi'nin ucundan, Fırat ve Dicle ırmaklarının doğduğu dağlara kadar uzanır. Ve çoğu yerde ham petrolü yüzeye getirmek için derinlere kadar delik açması gerekirken, kadim Sümer'de (şimdi güney Irak) ziftler, katranlar ve asfaltlar fokurduyor ya da yüzeye doğal olarak yükseliyordu.

(İlginçtir, Sümerliler tüm zift benzeri maddeler için birer ada sahipti; petrol, işlenmemiş yağlar, doğal asfaltlar, kaya asfaltları, ziftler, yanan asfaltlar, mastikalar, parafinler ve katranlar. Çeşitli

ziftler için dokuz farklı ada sahiptiler. Karşılaştırırsak, kadim Mısır dilinde sadece iki ve Sanskritçede ise sadece üç ad mevcuttu.)

Tekvin Kitabı, Tanrının Dünya'daki evini, yani Aden'i ılıman iklimli, ılık ama esintili bir yer olarak tarif eder; Tanrı serinlik veren esintiyi yakalamak için öğleden sonraları yürüyüşe çıkmaktadır. Toprağı iyidir; ziraata ve bahçeciliğe uygundur, özellikle de meyve bahçelerinin dikimine. Sularını dört nehirden oluşan bir şebekeden alan bir yerdir. "Ve üçüncü ırmağın adı Dicle idi; Aşur'un önünden akan odur; ve dördüncü ırmak Fırat'tır." ilk iki nehir olan Pişon ("bolluk") ve Gihon ("ileri doğru fışkı- ran")'un tanımlanmasıyla ilgili fikirlerden bir sonuç çıkmamıştır; diğer iki nehir olan Dicle ve Fırat hakkında ise hiçbir belirsizliğe yer yoktur. Bazı bilginler Aden'i, iki nehir ve daha küçük iki ayağın doğduğu kuzey Mezopotamya'ya yerleştirirler; *[The Rivers of Paradise* (Cennet Irmakları) adlı eseriyle E.A. Spciser gibi] diğerleri ise dört nehrin İran Körfezi'nin başında birleştiğini, yani Aden'in kuzey değil güney Mezopotamya'da olduğuna inanırlar.

Ahit'teki Aden adı, Mezopotamya kökenlidir; "düzlük" anlamına gelen Akkadca *edinu* kelimesinden dallanmıştır. Kadim tanrıların "ilâhî" unvanının *DİN.GİR* ("*parlayan roketlerin dürüst kişileri")* olduğunu hatırlıyoruz. Tanrıların mekânını anlatan Sümerce bir ad, yani *E.DİN "dürüst olanların evi"* anlamına gelirdi: Uygun bir tarif.

Mezopotamya'nın Dünya üzerindeki yurt olarak seçilmesi, muhtemelen en azından bir diğer önemli kaygı yüzündendi. Nefilimler zamanla kuru arazi üzerinde bir uzay limanı kurmuş olsa da, bazı kanıtlar en azından başlangıçta su geçirmez bir kapsül içinde suya iniş yaptıklarını önermektedir. Eğer inme metotları bu idiyse, Mezopotamya yakınlarda sadece bir değil iki deniz birden sunuyordu; güneyde Hint Okyanusu ve batıda Akdeniz, dolayısıyla bir acil durum olduğunda, iniş sadece tek bir su alanına bağlı olmak zorunda değildi. Birazdan göreceğimiz gibi, uzun deniz yolculuklarına çıkılabilecek iyi bir körfez veya koy da gerekiyordu.

Kadim metinlerde ve resimlerde, Nefilimlerin aracı başlangıçta "göksel sandallar" olarak adlandırılmıştı. Böyle "denizci" astronotların inişinin; kadim destanlarda, göklerden denize inen ve içinden "balık adamlar"ın çıktığı ve kıyıya geldiği bir tür denizaltının ortaya çıkışı şeklinde tarif edilmiş olduğu hayal edilebilir.

Metinler, gerçekten de, uzay gemilerine yol gösteren *AB. GALdan* bazısının balık gibi giyindiğini belirtmektedir. İştar'ın ilâhî yolculuklarıyla ilgili bir metin, onun "batık bir sandalda" uzaklara giden *"Büyük gallu*"ya *(baş kılavuz)* ulaşma çabalarını anlatır. Berossus, Oannes, yani *"Akılla Donatılmış Varlık"* denilen, Krallığın Göklerden indirilişinin ilk yılında "Babilon'u sınırlayan Eritre denizinden" (Kızıldeniz) çıkan bir tanrı hakkındaki efsaneleri aktarır. Berossus, Oannes'in bir balığa benzemesine karşın, balık kafasının altında bir insan kafasına ve balık kuyruğunun altında bir insanınki gibi ayaklara sahip olduğunu bil-dirir. *"Sesi ve dili de anlaşılır ve insansıydı "* (Şekil 126)

Şekil 126

Berossus'un ne yazdığını kendilerinden öğrendiğimiz üç Grek tarihçisi böyle ilâhî balık adamların dönem dönem ortaya çıktığını, "Eritre denizi"nden, yani Hint

Okyanusu'nun şimdi Umman Denizi dediğimiz batı kısmından kıyıya çıktıklarını bildirirler.

Nefilimler daha yakın olan İran Körfezi yerine niçin Mezopotamya'da seçtikleri alandan yüzlerce mil uzaktaki Hint Okyanusu'na iniş yapıyordu? Kadim raporlar, şu çıkarımımızı dolaylı olarak doğruluyorlar: İlk inişler, günümüz İran Körfe-zi'nin bir deniz değil de inişi imkânsız kılan bataklıklar ve sığ göllerden oluşan bir alan olduğu ikinci buzul çağı sırasında meydana gelmişti.

Umman Denizi'ne inen, Dünya üzerindeki ilk zeki varlıklar sonra Mezopotamya'ya doğru ilerlediler. Bataklıklar, günümüz kıyı şeridinden çok daha içerilere doğru uzanmaktaydı. Orada, bataklıkların tam kenarında, gezegenimizdeki ilk yerleşimlerini kurdular.

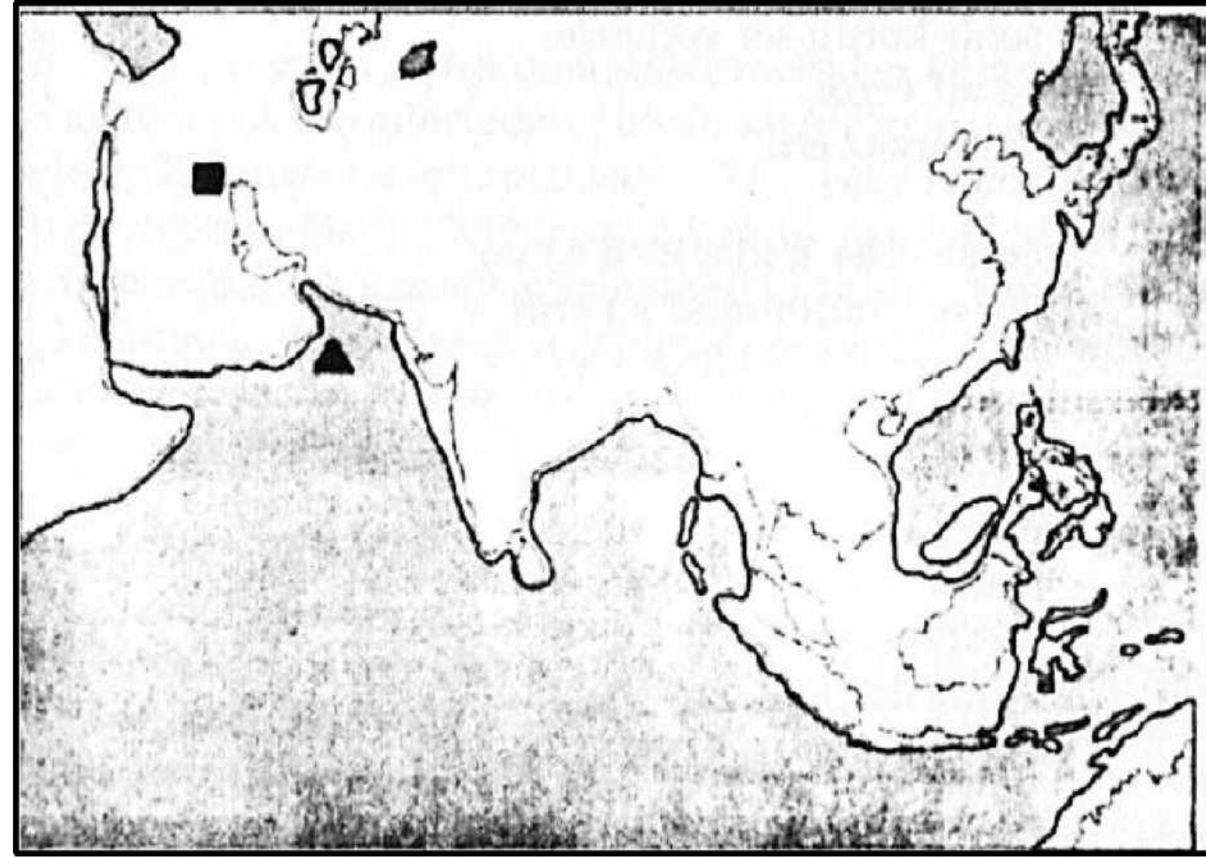
Oraya *E.Rİ.DU ("pek çok uzakta kurulan ev")* adını verdiler. Ne kadar uygun bir ad!

Bugün hâlâ, Farsça *ordu* terimi *"kamp kurma"* anlamına gelmektedir. Bu, anlamı bütün dillerde kök salmış olan bir kelimedir. Meskûn Dünya Almanca *Erde,* Eski Yüksek Almanca *Erda,* İzlanda dilinde

Jördh, Danimarkaca *Jord,* Got dilinde *Airtha,* Orta İngilizce *Erthe;* coğrafî ve tarihî açıdan daha gerilere gidersek *"Arz",* Aramca *Aratha* veya *Ereds,* Kürtçe *Erd* veya *Ertz* ve İbranice *Eretz* diye geçer.

Eridu'da, güney Mezopotamya'da, Nefilimler yarı donmuş bir gezegende yalnız bir ileri karakol olan Dünya İstasyonu'nu kurdu. (Şekil 127)

Daha sonra gelen Akkadca tercümeleri tarafından doğrulanan Sümer metinleri, Nefilimlerin ilk yerleşimlerini veya "şehirleri" ni kuruldukları sırayla sayarlar. Biz-lere bu yerleşimlerin her birinin başına hangi tanrının getirildiği bile söylenir. Akkadca "Tufan Tabletleri"nin orijinali olduğuna inanılan bir Sümer metni, ilk yedi şehrin beşiyle ilgili olarak şunları anlatır:

Şekil 127

Yabancı bir gezegende tek başına bir karakol.

Asya'nın bir buzul çağı ortasında yukarıdan muhtemel bir görünüşü. O zamanki alçak deniz seviyesi sahil şeridi, bugünküne göre farklılık gösteriyor. Basra Körfezi ve güney Mezopotamya balçık, göller ve bataklıktan ibaret.

Krallık göklerden aşağı indirildikten sonra, ululanmış taç, krallığın tahtı göklerden indirildikten sonra, o ... işlemleri mükemmelleştirdi, ilâhî kuralları...

Beş şehir kurdu saf yerlerde, onlara ad verdi, onları merkez etti.

Bu şehirlerin ilki, ERİDU'yu lidere, Nudimmud'a verdi.

İkinciyi, BAD-TİBİRA'yı Nugig'e verdi.

Üçüncüsü olan LARAK'ı,

Pabilsag'a verdi.

Dördüncüsü SİPPAR'ı Kahraman Utu'ya verdi.

Beşincisi ŞURUPPAK'ı Sud'a verdi.

Krallığı Göklerden indiren, Eridu'nun ve diğer dört şehrin kurulmasını plânlayan ve onlara valilerini ya da kumandanlarını atayan tanrıların adları maalesef oku-namamaktadır. Ancak bütün metinler, bataklıkların kenarındaki kıyıya çıkan ve "Burada yerleşiyoruz" diyen tanrının *"Nudimmud" ("şeyleri yapan")* lakabı takılan *Enki* olduğunda hemfikirdir.

Bu tanrının iki adı, yani *EN.Kİ ("sağlam toprağın efendisi")* ve *E.A ("evi su olan")* doğrusu çok uygundur. Mezopotamya tarihi boyunca Enki'nin iktidar ve ibadet merkezi olarak kalan Eridu, bataklıkların sularından yapay olarak yükseltilmiş bir zemin üzerine inşa edilmişti. Kanıtlar, S. N. Kramer tarafından "Enki ve Eridu'nun Miti" adı verilen bir metinde bulunabilir:

Sulu derinliğin efendisi, kral Enki... evini kurdu...

Eridu'da Su Bendinin Evini kurdu...

Kral Enki... bir ev kurmuş:

Eridu, bir dağ gibi, topraktan yükseltti; iyi bir yerde kurdu onu.

Bu ve çoğu parça parça olan diğer metinler, Dünya'daki bu "koloniciler"in ilk kaygılarından birinin sığ göller ve sulak bataklıklar ile ilgili olduğunu önermektedir. "O... getirdi; küçük nehirlerin temizliğini sağladı." Nehir yataklarının ve ayaklarının daha iyi su akışı sağlamak üzere temizlenmesi çabasının amacı bataklıkları kurutmak, daha temiz, içilebilir su sağlamak ve kontrollü sulamayı başlatmaktı. Hikâyeyi anlatan Sümerli ilk evleri her yerde mevcut olan sulardan korumak üzere biraz toprakla doldurma veya setler dikme işi yapıldığını da belirtmektedir.

Bilginler tarafından "Enki ve Diyarın Düzeni"nin "miti" olarak adlandırılan bir metin, bugüne dek keşfedilmiş en uzun ve en iyi korunmuş Sümer şiirlerinden birisidir. Metin, 375'i mükemmel biçimde okunabilen 470 kadar dize içermektedir. Başlangıcı (ilk 50 satırı) maalesef kırılmıştır. Sonraki dizeler Enki'nin ululanmasına, ve onun (babası) baş ilâh Anu, (kız kardeşi) Ninti ve (erkek kardeşi) Enlil ile ilişkilerinin kurulmasına hasredilmiştir.

Bu girişi takiben Enki bizzat "mikrofonu ele alır". Kulağa fantastik gelse de gerçek şu ki; metin Enki'nin Dünya'ya inişini ilk ağızdan anlatışı hâlini almaktadır.

"Dünya'ya yaklaştığımda, çok fazla sel vardı.

Onun yeşil çayırlarına yaklaştığımda, tepecikler ve tümsekler birikip yığıldı emrimle.

Evimi saf bir yerde...

Evim-

Gölgesi Yılan Bataklığına kadar uzanır...

Sazan balıkları kuyruklarını sallar, küçük *gizi* kamışları arasında."

Şiir daha sonra, üçüncü şahıs ağzından Enki'nin başarılarını tarif etmeye ve kaydetmeye başlar. Seçtiğimiz bazı dizeler:

Bataklığı işaretledi,

içine sazan ve... -balığı koydu;

Kamış tarlasını işaretledi, içine sazları ve yeşil sazlar koydu.

Enbilulu'yu, Kanallar Müfettişini, bataklıklardan sorumlu kıldı.

Hiçbir balık kaçmasın diye ağ kuran, tuzağından hiç ... kaçamaz, tuzağından hiçbir kuş kaçamaz,

... balıkları seven bir tanrı... oğlu...

Enki balıklardan ve kuşlardan sorumlu kıldı.

Enkimdu, hendekler ve setlerden olan biri,

Enki hendeklerden ve setlerden sorumlu kıldı.

Kalıbı... yönlendiren biri olan Kulla, Diyarın tuğla yapıcısı,

Enki kalıp ve tuğladan sorumlu kıldı.

Şiir Enki'nin Dicle nehrinin sularının arındırılması ve Dicle ile Fırat'ın sularının (kanalla) birleştirilmesi dâhil diğer başarılarını sıralar. Su kıyısındaki evine, sazdan salların ve sandalların demirleyebileceği ve yola çıkabileceği bir rıhtım eklenmişti. Bu eve, uygun olarak, *E.ABZU ("Derin'in evi")* denmişti. Enki'nin Eri-du'daki kutsal bölgesi bundan binlerce yıl sonra bile bu adla bilindi.

Enki ve iniş yapan ekibin Eridu çevresindeki toprakları keşfettiklerine şüphe yok ama suda yolculuk etmeyi tercih ediyormuş gibi görünmektedir. Metinlerden birinde; bataklıklar *"en sevdiğim yerdir; kollarını bana doğru uzatır"* demiş. Diğer metinlerde Enki *MA.GUR (harfiyen "dönüp gelen sandal"),* yani bir tur atıp gelen sandal adı verilen sandalıyla bataklıklarda yelken açarken tarif edilmekteydi. Mürettebatına nasıl "küreklere birlikte asılacaklarını", "nehrin sevinçle dolmasına sebep olan tatlı şarkılar" söylediklerini anlatır. Böyle zamanlarda, "kutsal şarkılar ve büyüler Sulak Derin'imi doldururdu" diye açıklıyordu. Enki'nin sandalının kaptanının adı gibi küçük bir ayrıntı bile kaydedilmiştir. (Şekil 128)

Sümer kral listeleri Enki ve onun ilk Nefilimler grubunun Dünya'da bir hayli kaldıklarını belirtir: İkinci komutan veya "yerleşim şefi"nin adı açıklanmadan önce sekiz şar (28.800) geçmişti.

Astronomik kanıtları inceleyişimiz, konuya ilginç bir şekilde ışık tutmaktadır. Enki'nin on iki Zodyak takımyıldızından biriyle ilişkilendirilmesi konusunda Sümerlilerin bariz "karmaşası" karşısında bilginlerin akılları karışmıştır. Oğlak takımyıldızını temsil eden balık-keçi işaretinin Enki ile ilişkilendirildiği açıktır (ve aslında bu durum, Eridu'nun kurucusunun, "şavkıyan suların koyunu" anlamına gelen A.LU.LİM sıfatını da açıklayabilir). Ancak Ea/Enki sık sık içinden suların aktığı vazoları tutarken resmedilmişti, yani orijinal Kova burcu işareti; ve kesinlikle Balıkların Tanrısıydı ve bu nedenle Balık burcu ile de ilişkilendirilmişti

Şekil 128

.

Gökbilimciler, kadim yıldız gözlemcilerinin bir grup yıldızda diyelim ki balıkların veya su taşıyıcısının siluetini nasıl olup da gördüklerini netleştirmekte hep zorlanmışlardır. Akla gelen cevap, burç işaretlerinin o yıldız grubunun şekline göre değil de, ilkbahar noktasının söz konusu burç evinde olduğu zamanla ilişkilendiri-len tanrının sıfatı ya da başlıca faaliyetine göre isimlendirilmiş olmasıdır.

Eğer Enki Dünya'ya, bizim inandığımıza göre, bir Balık Çağı başlangıcında inmiş, Kova burcuna presesyonu yaşamış ve bir Oğlak Çağının başlangıcına dek bir Büyük Yıl (25.920 yıl) süreyle kalmış ise, o zaman gerçekten de bildirildiği gibi 28.800 yıl boyunca Dünya'daki tek hâkimdi.

Geçtiği bildirilen zaman süresi de Nefilimlerin bir buz çağının ortasında Dün-ya'ya indikleri çıkarımımızı doğrulamaktadır. Setler kurmak ve kanallar kazmak gibi zor işler, iklimsel koşullar hâlâ sert iken yürütülmüştü. Ama inişlerinden sonraki birkaç *şar* içinde, buzul çağı daha ılık ve yağmurlu bir iklime yer açtı (yaklaşık

430.000 yıl önce). İşte o zaman Nefilimler daha içerilere doğru girmeye ve yerleşimlerini genişletmeye karar verdiler. Eridu'nun ikinci kumandanının Anunnaki (Nefilim halkı) tarafından *"A.LAL.GAR"* ("*yağmur zamanı dinlenmeyi getiren*") olarak adlandırılması boşuna değildi.

Ama Enki Dünya üzerindeki bir öncünün zorluklarına katlanırken, Anu ve diğer oğlu Enlil On İkinci Gezegenden gelişmeleri izlemekteydi. Mezopotamya metinleri aslında Dünya görevinin başında olanın Enlil olduğunu açık biçimde belirtirler; ve göreve devam edilme kararı verilir verilmez, Enlil bizzat Dünya'ya inmişti. Onun için *EN.Kİ.DU.NU* ("*derinleri kazan Enki")* tarafından *Larsa* adında özel bir yerleşim veya üs kuruldu. Enlil bu yerin başına geçtiğinde, burçlar kuşağındaki Koç "çağı" ile denk düşen *ALİM ("koç")* lâkabını aldı.

Larsa'nın kuruluşu, Nefilimlerin Dünya üzerindeki yerleşiminde yeni bir dönem başlattı. Bu, onların Dünya'ya gelme sebepleri olan görevlerine devam etme kararı aldıklarını gösteriyordu ve bu da Dünya'ya daha fazla "insan gücü", araçlar ve ekipmanın getirilmesini ve değerli kargoların On İkinci Gezegene geri dönmesini gerektirmekteydi.

Böyle ağır yükler için artık denize iniş yapmak pek uygun değildi. İklim değişiklikleri, iç kısımları daha erişilebilir hâle getirmişti; iniş alanını Mezopotamya'nın merkezine taşımanın zamanıydı. İşte bu noktada, Enlil Dünya'ya geldi ve Dünya üzerindeki Nefilimlerin ana gezegenlerine gidiş/geliş uzay yolculukları koordine edebilecekleri, inmekte olan araçlara kılavuzluk edebilecekleri ve Dünya yörüngesindeki uzay gemisine doğru kalkışlarını ve yanaşmalarını mükemmelleştirecek bir "Uçuş Kontrol Merkezi" kurmak için Larsa'dan harekete geçti.

Enlil'in bu amaç için seçtiği ve binlerce yıldır Nippur diye bilinen alan, onun tarafından *NÎBRU.Kİ*("*Dünya'nın geçişi")* diye adlandırıldı. *(On İkinci Gezegenin Dünya'nın en yakınından geçtiği göksel bölgenin "Geçişin Göksel Yeri" diye adlandırıldığını hatırlıyoruz).* Enlil burada *DUR.AN.Kİyi,* yani *"Gök-Yer bağı"* nı kurdu.

Bu görev, anlaşıldığına göre karmaşık ve zaman alıcıydı. Nippur inşa edilirken, Enlil Larsa'da 6 *şar* (21.600 yıl) kaldı. Nippur'un inşası, Enlil'in burç kuşağı lâkaplarından anlaşıldığına göre bir hayli uzun sürmüştü. Larsa'dayken Koç ile paralel görülen Enlil, ardından Boğa ile ilişkilendirildi. Nippur, Boğa "çağı"nda kurulmuştu.

"Lütufkar Enlil'e İlâhî" olarak yazılan, Enlil'i, eşi Ninlili, şehri Nippur'u ve onun "ulu evi" E.KUR'u ululayan bir adak şiiri, bize Nippur hakkında çok şey anlatmaktadır. Her şeyden önce, Enlil'in elinin altında bir hayli gelişmiş araç gereçler vardı: *"diyarı tarayan kaldırılmış 'göz'"* ve "tüm *toprakların kalbini araştıran kaldırılmış huzme".* Şiir bize Nippur'un ürkütücü silahlarla korunduğunu söylemektedir: *"Görünüşü ürküntülü korku, dehşet idi"; "dışından, hiçbir kudretli tanrı yaklaşamazdı",* "Kolu", "engin bir ağ" idi ve tam ortasında "elinden" kötülerin kaçamadığı "hızlı adım atan bir kuş" çömelmişti. Bu yer bir ölüm ışınıyla, bir elektronik güç alanıyla mı korunmaktaydı? Ortasında bir helikopter alanı, hiç kimsenin hızını aşamadığı kadar hızlı bir "kuş" mu vardı?

Nippur'un merkezinde, yapay biçimde zeminden yükseltilmiş bir platformun üstünde Enlil'in karargâhı, *Kİ.UR* ("*Dünya'nın kökünün yeri"),* "Yer ve Gök arasındaki bağ"ın olduğu yer yükseliyordu. Burası Uçuş Kontrolün haberleşme merkeziydi; Dünya'daki Anunnakilerin, yörüngedeki uzay aracında bulunan yoldaşlarıyla, *İGİ.Gİ* ("*dönen ve görenler")* ile haberleştikleri yerdi.

Bu merkezde, diye anlatmaya devam ediyor kadim metin, "göklerde yükselen uzun dik bir sütun" yükseliyordu. Bu son derece uzun, zemine "devrilemez bir platform gibi" sıkıca dikilmiş olan "sütun", Enlil tarafından yukarılara "sözünü ilân etmek" için kullanılıyordu. Bu, bir yayın kulesinin basit bir

tarifidir. "Enlil’in sözü", "emri" göklere erişir erişmez, "Dünya'ya bolluk yağıyordu". Nippur'dan "söz" çıkar çıkmaz bir mekik aracı tarafından aşağıya indirilen malzeme, özel gıdalar, ilâçlar ve araç gereç akışının basitçe tarifi.

Yükseltilmiş bir platform üstündeki bu Kontrol Merkezi, Enlil'in "ulu evi" *DİR.GA* adında gizemli bir oda içermekteydi:

Uzak Sular kadar gizemli,

Göklerin Tepe noktası kadar.

Amblemleri... arasında, yıldızların amblemleri.

ME'yi mükemmele götürür.

Sözleri söylenmek içindir...

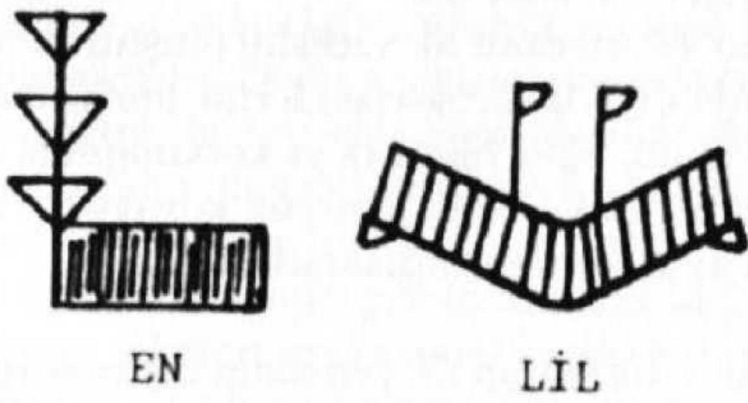
Sözleri kerim kehanetlerdir.

Bu *dirga* neydi? Kadim tabletteki kırıklar bizi daha fazla veri elde etmekten alıkoyuyor ama bu ad, kendini anlatıyor zira *"karanlık, taç gibi oda",* yıldız haritalarının saklandığı, tahminlerin yapıldığı, *me ’lerin* (astronotların haberleşmelerinin) alındığı ve gönderildiği bir yer anlamına geliyor. Bu tarif bizlere, astronotların Ay uçuşlarında izleyen, haberleşmelerini duyuran, yıldızlı gökyüzündeki rotalarını belirleyen, onlara kılavuzluk edecek "kerim kehanetler" veren Houston/Texas'taki Uçuş kontrolü hatırlatıyor.

Burada, Enlil'in sığınağına giren ve Kaderler Tabletini çalan tanrı Zu'nun hikâyesini hatırlayabiliriz; bunun üzerine "emirlerin verilmesi kalakaldı... boşalan iç oda parlaklığını yitirdi... hareketsizlik her yana yayıldı... sessizlik baskın oldu...".

"Yaratılış Destanı"nda, gezegen tanrıların "kaderleri", yörüngeleridir. Enlil'in "Uçuş Kontrol Merkezi"nin işlevleri için bu kadar yaşamsal olan Kaderler Table-ti'nin de Gök ve Yer arasındaki "bağı" sağlayan uzay gemilerinin yörüngelerini ve uçuş rotalarını kontrol ettiğini rahatlıkla varsayabiliriz. Bu, olmadığı takdirde Dün-ya'daki Nefilimler ile Ana Gezegenleri arasındaki bağlantının kesintiye uğrayacağı, uzay gemilerini yönlendiren bilgisayar programlarını içeren yaşamsal "kara kutu" da olabilir.

Bilginlerin çoğu EN.LİL adını "rüzgârın efendisi" anlamında ele alırlar; bu, kadim halkların doğanın elementlerini "kişileştirdikleri" ve böylece rüzgârlar ve fırtınalardan sorumlu olsun diye bir tanrı atadıkları teorisine uyar. Ancak bazı bilginler *LÎL* teriminin doğanın fırtınalı rüzgârı değil de ağızdan çıkan bir "rüzgâr", bir söz, bir emir, sözlü bir iletişim anlamına geldiğini çoktan önermişlerdir. Bir kez daha, *EN* ve *LİL* -özellikle de Enlil'e uygulandığında- terimleri için kullanılan arkaik Sümer piktografları meseleye ışık tutmaktadır. Zira gördüğümüz şey, üstünden antenlerin yükseldiği yüksek kuleli bir yapı ve bugünlerde sinyalleri yakalamak ve yollamak için dikilen dev radarlara çok benzeyen bir yapıdır; yani metinlerde tarif edilen "engin ağ". (Şekil 129)

Şekil 129

Bir sanayi merkezi olarak kurulan Bad-Tibira'da, Enlil oğlu Nannar/Sin'i kumandan yaptı; metinler şehirler listesinde ondan *NU.GİG ("gece göğünden olan")* diye söz eder. İkizler İnanna/İştar ve Utu/Şamaş'ın orada doğduğuna inanıyoruz; bu, ikizlerin babası Nannar'ı bir sonraki burç takımyıldızı olan İkizler ile ilişkilen-direrek işaretlenen bir olaydı. Roketçilikte eğitim gören bir tanrı olarak Şamaş'a (hem "roket" hem de "yengecin kıskacı" veya Yengeç anlamına gelen) GİR takımyıldızı atfedilmişti, ardından İştar ve Aslan gelir; geleneksel olarak o hep aslan sırtında resmedilmiştir.

Enlil ve Enki'nin kız kardeşi, "hemşire" Ninhursag (SUD) da ihmal edilmemişti: Enlil onu Şuruppak'ın, Nefilimlerin tıp merkezinin başına getirdi. Bu olay onun takımyıldızının "Bakire" (Başak) diye adlandırılmasıyla işaretlendi.

Bu merkezler kurulurken, Nippur'un tamamlanışını Nefilimlerin Dünya'daki uzay limanının inşası izledi. Metinler Nippur'un "sözlerin", yani emirlerin söylendiği yer olduğunu açıkça belirtmektedir. Orada, "Enlil emrettiğinde: 'Göğe Doğru!'... bir gök roketi gibi parıldayarak yükselirdi." Ama esas hareket "Şamaş'ın yükseldiği yerde" idi ve Nefilimlerin "Cape Kennedy uzay üssü" olan bu yer Sippar'dı; yani özel korunağında, "kutsal bölgesi"nde çok aşamalı roketlerin yükseldiği, Kartalların Şef'inin komutanlığındaki şehir.

Şamaş Ateşli Roketlerin komutanlığını alacak kadar olgunlaşıp zaman içinde Adalet Tanrısı hâline gelince, Akrep ve Terazi takımyıldızları ona atfedildi.

Tanrıların şehirlerinin ilk yedisini oluşturan listeyi ve on iki Zodyak takımyıldızıyla denkleşmelerini tamamlayan son şehir olan Larak'ta Enlil, oğlu Ninurta'yı komutanlığa getirmişti. Şehirler listesi ona PA.BİL.SAG ("büyük *koruyucu")* diye seslenir; Yay burcu da aynı isimle anılmaktadır.

Tanrıların şehirlerinin ilk yedisinin üstünkörü kurulmuş olduğunu düşünmek gerçekçi olmazdı. Uzay yolculuğu yapabilen bu "tanrılar" ilk yerleşimleri, yaşamsal bir ihtiyaca hizmet eden kesin bir plâna göre belirlemişlerdi: Dünya'ya inebilmek ve kendi gezegenlerine gidebilmek üzere Dünya'dan ayrılabilmek için.

Ana plân neydi?

Bir cevap ararken, kendimize bir soru sorduk: Dünya'nın çapraz çizgilerle kesilmiş bir daire ("hedefi belirtmek için kullandığımız sembol) olan astronomik ve astrolojik sembolünün kökeni neydi?

Sembol Sümer'deki gök bilimi ve astrolojinin kökenlerine kadar gitmektedir ve "yer" için kullanılan

Mısır hiyeroglifi ile aynıdır:

Bu rastlantı mıdır yoksa önemli bir kanıt mı? Nefilimler, Dünya'nın imgesi veya haritası üzerine bir tür "hedef" işareti koyup mu Dünya'ya inmişlerdi?

Nefilimler, Dünya'ya yabancıydı. Uzaydan yüzeyini taradıklarında, dağlara ve dağ sıralarına özellikle dikkat etmiş olmalıydılar. Bunlar inişler ve kalkışlar sırasında risk demekti ama aynı zamanda kılavuz yer işaretleri olarak işe yarayabilirlerdi.

Eğer Nefilimler, Hint Okyanusu üzerinde uçarken, en eski kolonileştirme gayretleri için seçmiş oldukları Nehirler Arasındaki Diyara doğru baktılarsa, sadece tek bir arazi özelliğinin belirgin olduğunu görmüşlerdir: Ağrı Dağı.

Sönmüş bir volkanik dağ kitlesi olan Ağrı, bugün Türkiye, İran ve Ermenistan'ın birleştiği sınırlarda yer alan Ermeni ovasına tepeden bakmaktadır. Doğu ve kuzey yamaçlarında deniz yüzeyinden 1000 metre, kuzey batı yamaçlarında ise 1.600 metre yüksektedir. Tüm dağ kitlesinin çapı kırk kilometre kadardır; yani Dünya yüzeyinde sipsivri yükselen bir kubbe.

Onu sadece ufuktan değil göklerden bakıldığında da belirgin biçimde ortaya çıkaran başka arazi özellikleri vardır. Birincisi, iki gölün, yani Van Gölü ve Sevan Gölü'nün neredeyse tam ortasındadır. İkincisi, yüksek dağ kitlesinden iki sivri zirve yükselir: Küçük Ağrı (3925 metre) ve Büyük Ağrı (5165 metre). Sürekli karla kaplı olan iki zirvenin yüksekliğiyle rekabet edecek başka dağ yoktur. Bunlar, iki gölün arasında gün ışığında dev reflektörler gibi iş gören iki parlak fener gibidir.

Nefilimlerin iniş alanlarını bir kuzey-güney meridyenini, hiçbir şeyle karıştırılmayacak bir yer işareti ve uygun bir nehir konumunu dikkate alarak seçtiklerine inanmak için nedenlerimiz var. Mezopotamya'nın kuzeyinde, kolaylıkla tanınan ikiz zirveli Ağrı Dağı bariz bir yer işareti olurdu. İkiz zirveli Ağrı'nın ortasından geçecek şekilde çizilecek bir meridyen Fırat'ı kesmektedir. Hedef buydu; uzay limanı için seçilen bölge. (Şekil 130)

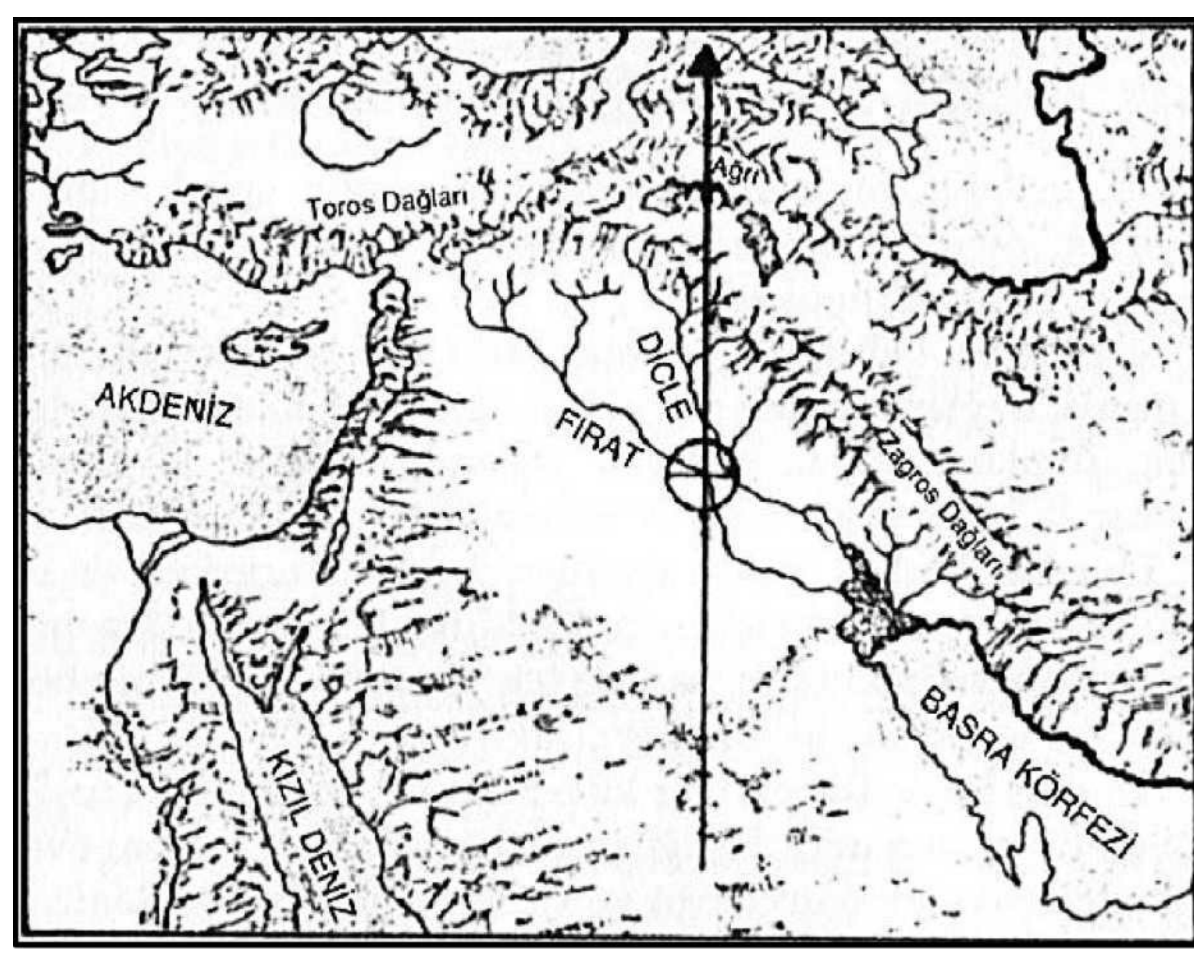
Buraya kolaylıkla inilip, kalkılabilir miydi?

Cevap, Evet. Seçilen bölge bir düzlükte uzanmaktaydı; Mezopotamya'yı çevreleyen dağ sıraları bir hayli uzaktaydı. En yüksek olanları (doğuda, kuzeydoğuda ve kuzeyde), güneydoğudan yaklaşan bir uzay mekiğine engel teşkil etmeyecekti.

Burası erişilebilir bir yer miydi? Astronotlar ve malzemeler buraya çok zorluk çıkmadan getirilebilir miydi?

Cevap yine Evet. Bölgeye karadan ve suda yüzen bir araçla Fırat nehri yoluyla erişilebilirdi.

Bir önemli soru daha: Işık ve güç için yakınlarda bir enerji kaynağı var mıydı? Cevap, üstüne basa basa Evet. Sippar'ın kurulacağı yer olan Fırat nehrindeki kıvrım, eski çağlarda yüzey ziftlerinin, doğal kuyulardan yüzeye doğru yükselip sızan petrol ürünlerinin bilinen en zengin kaynağıydı ve herhangi derin delme veya kazma yapmaksızın yüzeyden toplanabilmekteydi.

Şekil 130

Uzay aracının kumanda köşkünde, çevresi subayları tarafından çevrilmiş En-lil'in haritadaki bir dairenin içine bir çarpı işareti çizdiğini hayal edebiliriz. "Buraya ne ad verelim?" diye sormuş olmalıydı.

"Neden Sippar olmasın?" diye önermiş olmalıydı birisi.

Yakın Doğu dillerinde bu ad "kuş" anlamına gelir. Sippar, Kartalların yuva yapmaya geldikleri yerdi.

Uzay mekikleri Sippar'a doğru nasıl alçalarak ineceklerdi?

Uzay rotası çizenlerden birinin en iyi yolu işaret ettiğini gözümüzde canlandırabiliriz. Solda Fırat ve onun batısındaki dağlık plato vardı; sağda Dicle ve onun doğusundaki Zagros dağları. Eğer araç Sippar'a Ağrı meridyeni üzerinde kolayca belirlenecek 45 derecelik bir açıyla yaklaşacak olursa, bu yol onu iki riskli bölge arasında güvenle indirecekti. Dahası, yere böyle bir açıyla yaklaşırken, güneyde Arabistan'ın dağlık ucunun üstünden hâlâ yüksek irtifada iken geçecek ve İran Kör-fezi'nin suları üstünde süzülecekti. Gelişte ve gidişte, aracın görüş sahası ve Nip-pur'daki Uçuş Kontrol ile haberleşmesi engellenmeyecekti.

Enlil'in subayları daha sonra kaba bir eskiz çizmiş olmalıydılar: birer yanında su ve dağlar bulunan ve bir ok gibi Sippar'ı işaret eden bir üçgen. Merkezdeki Nip-pur'u bir "X" gösteriyordu. (Şekil 131)

Şekil 131

İnanılmaz gibi görünmesine rağmen, bu eskiz bizim tarafımızdan yapılmadı; desen Susa'da, M.Ö. 3.200'ler olarak tarihlendirilen bir katmanda gün ışığına çıkartılmış seramik bir objedir. Akla uçuş rotasını ve prosedürlerini tarif eden, 45 derecelik kısımlar hâlinde tasarlanmış planisferi getiriyor.

Nefilimler tarafından Dünya'da yerleşimlerin kurulması olursa olur, olmazsa olmaz türünden bir girişim değildi. Tüm alternatifler incelenmiş, tüm kaynaklar hesaplanmış, tüm riskler hesaba alınmış, dahası bizzat yerleşim plânı, her bir bölgenin, amacı Sippar'a iniş yolunun hatlarını belirlemek olan en son modele uyacağı biçimde haritalandırılmıştı.

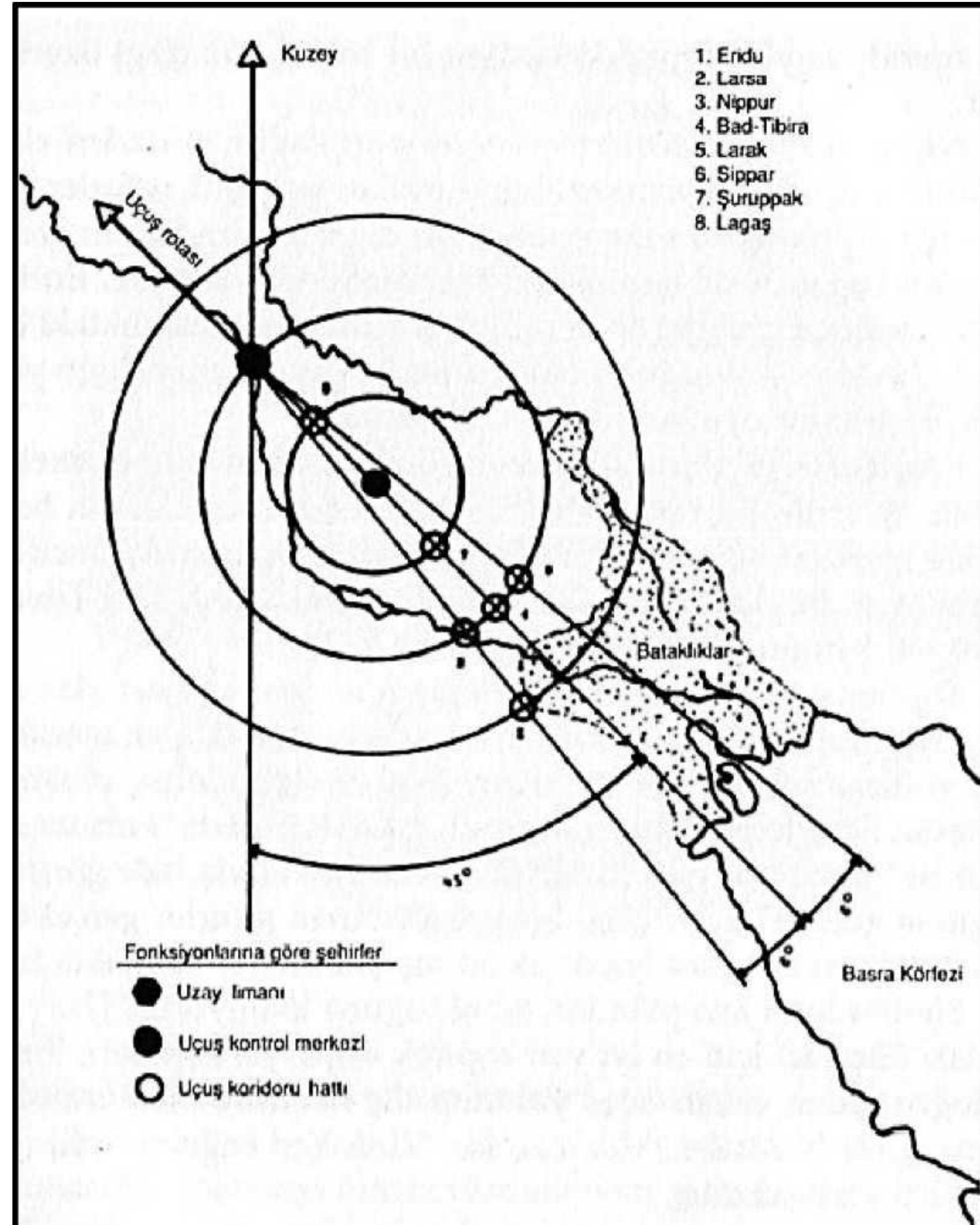
Daha önce hiç kimse dağınık Sümer yerleşimlerinde bir ana plân görmeyi denememiştir. Ama eğer kurulan ilk yedi şehire bir göz atarsak, Bad-Tibira, Şuruppak ve Nippur'un, Ağrı meridyenine tam 45 derece açıyla uzanan bir çizgide sıralandıklarını ve bu çizginin, meridyenle tam Sippar'da kesiştiğini buluruz! Yerleri bilinen diğer iki şehir olan Eridu ve Larsa da yine ilk çizgi ve Ağrı meridyeniyle Sippar'da kesişen bir başka düz çizgi üzerindedir.

Nippur'u bir dairenin merkezi yapan kadim eskizden elde ettiğimiz ipucuyla ve merkezi Nippur olan

ve çeşitli şehirlerden geçen iç içe geçmiş daireler çizerek, bir diğer kadim Sümer kasabası olan Lagaş'ın da tam olarak bu dairelerden birinde, Eridu- Larsa-Sippar çizgisi gibi 45 derecelik çizgiden eşit uzaklıktaki bir çizgide yerleşmiş olduğunu buluyoruz. Lagaş'ın bulunduğu yer, Larsa'nın bulunduğu yerin tam karşısındadır.

LA.RA.AK'ın *("parlak haleyi görme")* alanı bilinmemekle birlikte, en mantıklı yer 5. Nokta olmalıdır zira orada, altı *beru* aralıkla merkezî uçuş yolunun üstünde dizilen şehirler zincirini tamamlayan bir Tanrıların şehri olması mantıklıdır: Bad-Tibira, Şuruppak, Nippur, Larak, Sippar. (Şekil 132)

Nippur' dan geçen merkezî çizginin iki yanında yer alan iki dış çizgi onun her iki yanında 6 derecede uzanmakta ve merkezî uçuş yolunun güneybatı ve kuzeydoğu dış çizgilerini oluşturmaktadır. Son derece uygun biçimde, LA.AR.SA adı *"kırmızı ışığı görme"* anlamına gelir, LA.AG.AŞ adı ise *"altıda hale görme"* anlamına gelir. Her bir çizgi boyunca uzanan şehirler gerçekten de birbirinden altı *beru (yaklaşık altmış kilometre)* uzaklıktadır.

Şekil 132

Nefilimlerin ana plânının bu olduğuna inanıyoruz. Uzay limanları (Sippar) için en iyi yeri seçerek diğer yerleşimleri, limana doğru giden elzem uçuş yolunun dış hatlarını oluşturan bir desene göre kurdular. Merkeze ise "Gök-Yer bağı"nın olduğu Nippur'u yerleştirdiler.

Tanrıların şehirlerinin orijinal hâlleri de, kalıntıları da insanoğlu tarafından bir daha asla görülemez; daha sonraları Dünya'yı süpüren Tufan yüzünden hepsi yıkılıp gitmiştir. Ama onlar hakkında çok şey öğrenebiliriz çünkü Mezopotamya krallarının kutsal görevi, bu kutsal bölgeleri kesinlikle aynı yere ve orijinal plâna göre sürekli tekrar inşa etmekti. Tekrar inşa edenler, orijinal plânlara titizlikle bağlı kaldıklarını ithaf yazılarında vurgulamışlardır, tıpkı (Layard tarafından bulunan) bu yazıdaki gibi:

Gelecek için inşaatı belirleyen daimî yerleşim plânını (İzledim). O plân,

Eski Zamanlardan çizimleri ve Yukarı Göklerin yazısını taşıyandır.

Eğer Lagaş, önerdiğimiz gibi, bir iniş işareti olarak hizmet veren şehirlerden biri ise, M.Ö. üçüncü bin yılda Gudea tarafından sağlanan bilgilerin çoğu demek ki anlam ifade etmektedir. Gudea, Ninurta kendisine kutsal bölgeyi yeniden inşa etmesini emrettiğinde, refakat eden bir tanrının kendisine (taş bir tablete çizilmiş) bir mimarî plân verdiğini ve ("odası" içinde Gök ve Yer arasında yolculuk eden) bir tanrıçanın kendisine bir gök haritası gösterdiğini ve yapının astronomik hizalanışı hakkında ona talimatlar verdiğini yazmıştı.

"İlâhî kara kuş"a ek olarak, kutsal bölgeye tanrının "korkunç gözü" ("Dünya'yı gücüne diz çöktüren büyük huzme") ve (sesi "her yerde yansıyan") "Dünya kontrolcüsü" kurulmuştu. En sonunda, yapı tamamlandığında, "Utu'nun amblemi" yapının üstüne, "Utu'nun yükselen yerine doğru", yani Sippar'daki uzay limanına doğru yerleştirildi. Tüm bu ışın çıkaran nesneler uzay limanının çalışması için önemliydi zira bizzat Utu, kurulma işlemi tamamlandığında "neşeyle öne çıkarak" teftişe gelmişti.

En eski Sümer betimlemeleri, otlayan davarların arasında tarlalarda yükselen, ilk zamanlarda sazlardan ve tahtadan inşa edilen masif yapıları sık sık göstermektedir. Bunların davarlar için yapılmış ahırlar olduğu yolunda kabul gören varsayım, bu gibi yapıların değişmez bir şekilde çatılarından çıktığı gösterilen sütunlarla çelişmektedir. (Şekil 133a)

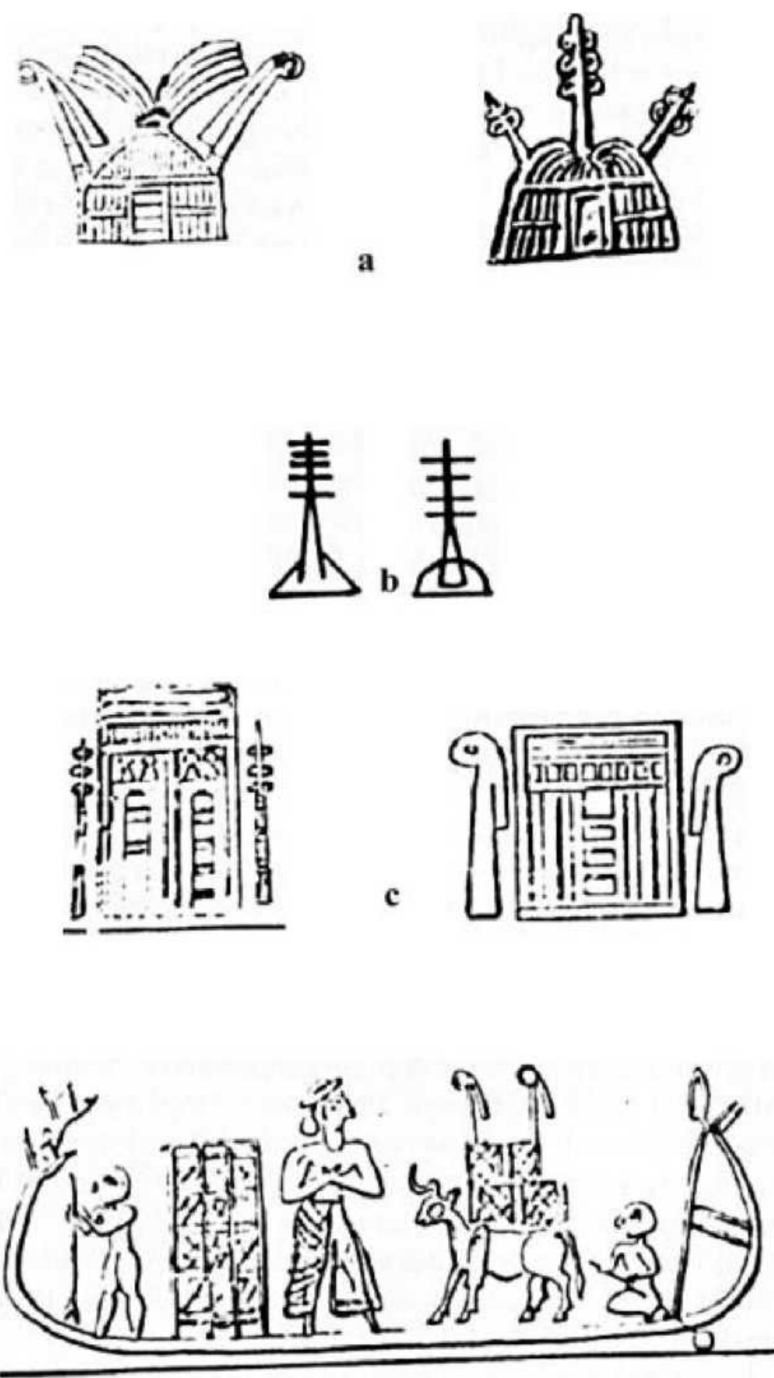
Sütunların amacı, görülebileceği gibi, işlevi belirtilmeyen bir veya daha fazla "halka"yı desteklemekti. Ama bu yapılar tarlalarda kurulmuş olmasına karşın, bunların davarlara barınak olması için kurulup kurulmadığı sorgulanmalıdır. Sümer piktografları (Şekil 133b) DUR veya TUR ("ev", *"toplanma yeri"* anlamında) kelimesini hiç şüphesiz silindir mühürlerde gösterilen aynı yapıları temsil eden çizim-lerle resmetmekteydi; ama bunlar yapıların başlıca özelliğinin "kulübeler" değil de anten kulesi olduğunu açıkça gösterir. "Halka"lı benzer sütunlar, sadece kırlık alanlarda değil, tanrıların kutsal bölgeleri içindeki tapınak girişlerine de konmuştur. (Şekil 133c)

Bu nesneler, yayın ekipmanına tutturulan antenler miydi? Çift halkalar, gelen mekik aracına kılavuzluk eden ve tarlalara yerleştirilmiş radarlar mıydı? Bunlar birçok metnin sözünü ettiği tanrıların "her şeyi gören gözleri", göz gibi ve sütun şeklinde tarama cihazları mıydı?

Bu çeşitli cihazların bağlandığı ekipmanın taşınabilir olduğunu biliyoruz, zira bazı Sümer mühürleri sandalla veya sandallar yanaşır yanaşmaz nesneleri karanın iç kısımlarına götüren hayvanlara yüklenerek taşınan, kutuya benzer "ilâhî nesneler" i resmederler. (Şekil 134)

Bu "kara kutular", neye benzediklerini gördüğümüzde, Musa tarafından Tanrının talimatlarıyla kurulan Ahit Sandığını akla getiriyor. Sandık tahtadan olmalı, içi ve dışı altınla kaplanmalıydı; aralarındaki tahta tarafından yalıtılan iki elektrik iletken yüzey. Yine altından bir *kapporeth* sandığın üstüne yerleştirilmeli ve saf altından dökülmüş iki *kerubi* tarafından yukarıda tutulmalıydı. *Kapporethin* (bilginler "örtü" anlamına geldiğini düşünüyorlar) yapısı anlaşılmaz ama Çıkış'tan alınan bu dize amacını ima etmektedir: "Ve size iki *Kerubi* arasındaki *Kapporethin* üstünden sesleneceğim."

Ahit Sandığının esasen elektrikle işleyen bir haberleşme kutusu olduğu düşüncesi, onun taşınabilirliği ile ilgili talimatlar yüzünden güçlenmektedir. Sandık, dört altın halkadan geçirilen tahta sırıklar aracılığıyla taşınmalıydı. Hiç kimse sandığa dokunmamalıydı; bir İsrailli ona dokunduğunda, sanki yüksek voltajlı elektrik çarpmış gibi o anda öldü.

Şekil 134

Bir ilâhla, o ilâh fiziksel olarak başka bir yerde olmasına karşın haberleşmeyi mümkün kılan görünüşte böylesine doğaüstü ekipmanlar; tapınma nesneleri, "kutsal kült sembolleri" hâline geldi. Lagaş, Ur, Mari ve diğer kadim sit alanlarının adak nesneleri arasında "göz idolleri" de vardı. En çarpıcı örnek ise kuzeybatı Mezopotamya'da, Teli Brak'da bulunan bir "göz tapınağı" dır. Bu dördüncü bin yıl tapınağı, sadece orada yüzlerce "göz" sembolü bulunduğu için değil, tapınağın iç odasındaki tek sunağın üstünde "çift göz" sembolünün yer aldığı kocaman bir taş olması yüzünden böyle adlandırılır. (Şekil 135)

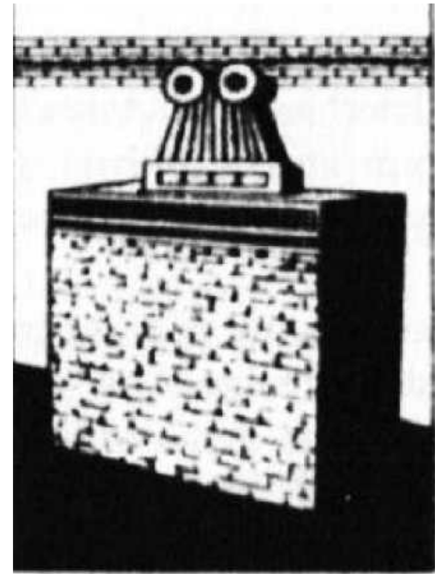
Büyük bir olasılıkla, bu, gerçek ilâhi nesnenin, yani Ninurta'nın "korkunç gözü" ya da kadim kâtibin bildirdiği "Yükselmiş Gözü diyarı tarar... Yükselmiş Huzmesi diyarı arar" diye söz ettiği Enlil'in Nippur'daki Uçuş Kontrol Merkezindeki gözün bir taklididir.

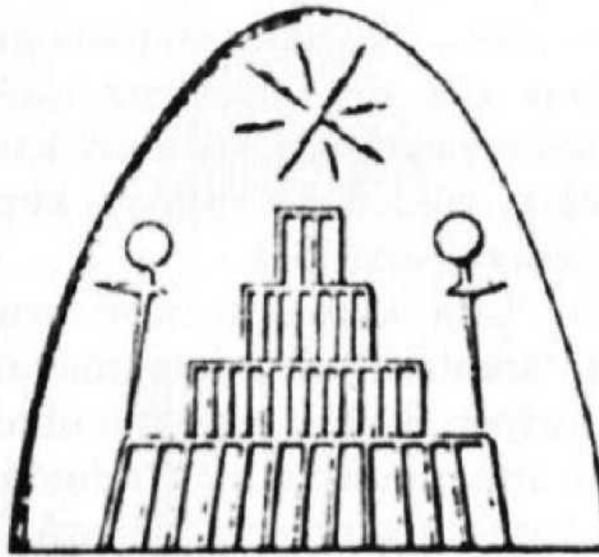
Anlaşılan, Mezopotamya'nın düz ovası, üstünde uzayla ilgili ekipmanın yerleştirileceği plâtformların

yapay olarak yükseltilmesini gerektirmekteydi. Metinler ve resimli betimlemeler bu yapıların en eski tarla kulübelerinden daha sonraki merdivenler ve eğimli rampalarla daha geniş bir alt basamaktan bir üstteki daha dar basamağa çıkılan kat kat platformlara kadar değişmektedir. Ziguratın en tepesinde tanrı için onun "kuş"u ve "silâhları"nı koymak için düz, duvarlı bir avluyla çevrelenen gerçek konuru inşa edilirdi. Bir silindir mühür üstünde resmedilen bir zigurat sadece alışıldık basamaklı inşaatı göstermekle kalmaz, aynı zamanda yüksekliği üç kata denk geliyor gibi görünen iki "halka anteni" de vardır. (Şekil 136)

Marduk, Babil'deki zigurat ve tapınak kompleksinin (E.SAG.IL) kendi talimatları altında, aynı zamanda "Yukarı Göklerin yazısı"na göre inşa edildiğini iddia ediyordu. Andre Parrot *[Ziggurats et Tour de Babel* (Ziguratlar ve Babil Kulesi)] tarafından analiz edilen (deşifre eden kişinin anısına, Smith Tableti olarak bilinen) bir tablet, yedi basamaklı ziguratın, ilk basamağı veya tabanının her bir kenarı 15 *gar* olan mükemmel bir kare olduğunu belirlemiştir. Her bir basamak alan ve yükseklik bakımından daha küçüktür ama çok daha yüksek olan son basamak (tanrının konutu) hariç. Ancak toplam yükseklik yine 15 *gara* eşittir, yani yapının tamamı sadece tam bir kare değil, aynı zamanda tam bir küptür.

Bu ölçümlerde uygulanan gar, 12 kısa kübite, yani yaklaşık 6 metreye denktir. H.G. Wood ve L.C. Stecchini adlı iki bilgin, Sümerlilerin altılı sisteminin, yani 60 sayısının Mezopotamya ziguratlarının tüm asil ölçümlerinde hâkim olduğunu bulmuşlardır. Demek ki, her bir yanı tabanında 3 kere 60 kübittir ve toplamı 60 gardır. (Şekil 137)

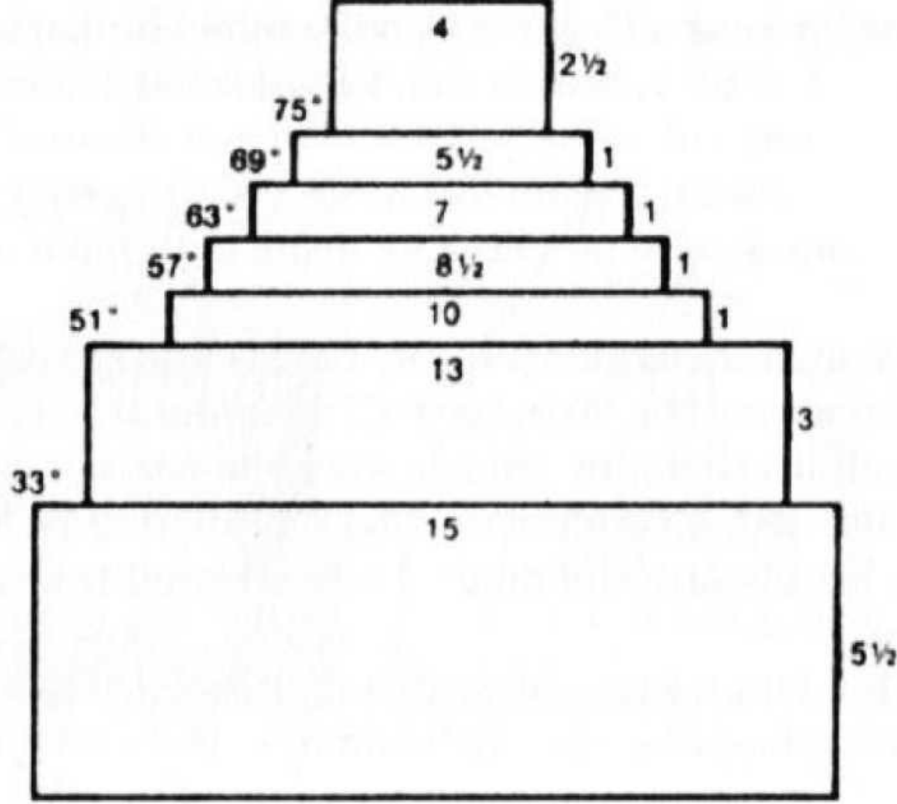

Şekil 135 ***Şekil 136***

Her bir basamağın yüksekliğini belirleyen faktör neydi? Stecchini görmüştür ki, eğer ilk basamağın (5.5 gar) yüksekliğini çift kübitle çarparsa, sonuç 33'tür ya da Babil'in yaklaşık enlemi (32.5 derece Kuzey). Benzer biçimde hesaplandığında, ikinci basamak gözlem yapma açısını 51 dereceye çıkarmaktadır ve ardından gelen diğer dört basamak bu açıyı bir 6 derece daha yükseltmektedir. Demek ki yedinci basamak, Babil'in coğraf, enleminde ufuktan 75 derece yükseğe yükseltilmiş bir plâtformda durmaktadır. Bu son basamak 15 derece daha ekler ve gözlemcinin dosdoğru, 90

derecelik bir açıyla görmesine izin verir. Stecchini, gökyüzü yayına göre önceden belirlenmiş yüksekliğiyle her bir basamağın, bir gökbilim gözlemevinin basamakları gibi iş gördüğü sonucuna vardı.

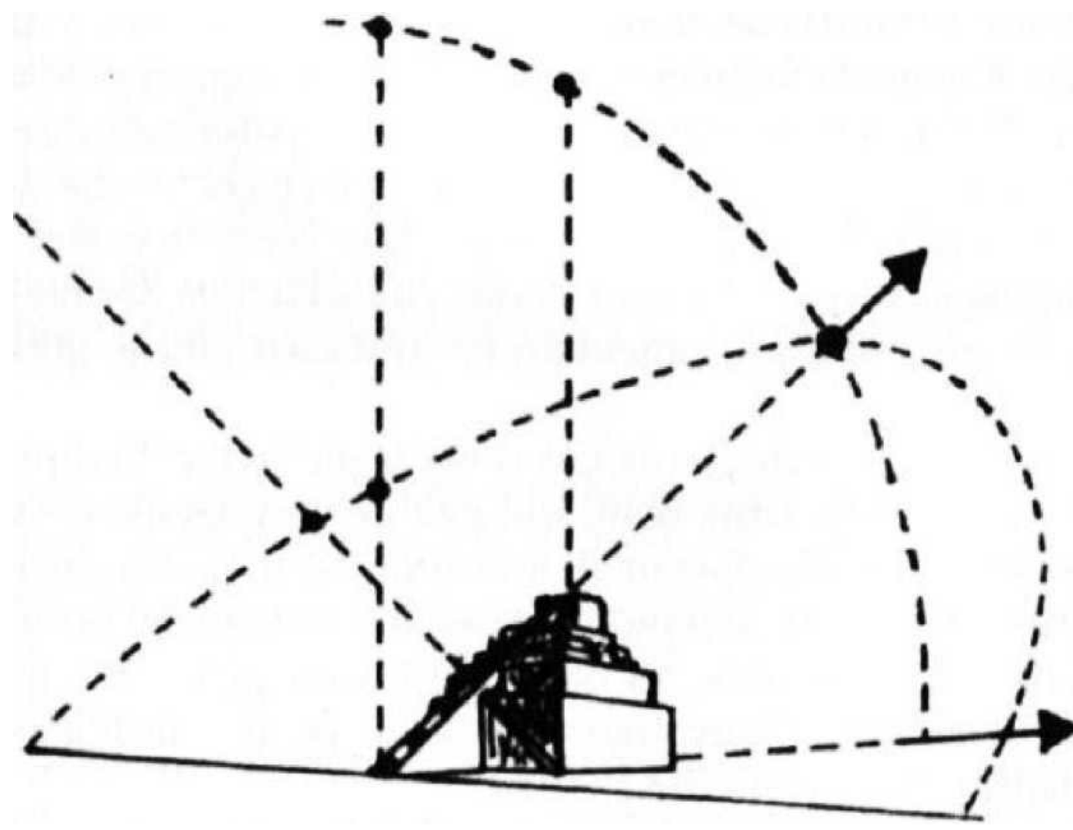
Şüphesiz, bu ölçümlerde çok daha fazla "saklı" hesaplar da olabilir. 33 derecelik irtifa Babil için pek de tam değilken, Sippar için kesindir. Her dört basamak arasındaki 6 derecelik irtifanın, Tanrıların şehirlerinin arasındaki 6 *beruluk* uzaklık ile bir ilişkisi var mıydı? Yedi basamak, bir biçimde ilk yedi yerleşimin bulundukları yer ile veya Dünya'nın yedinci gezegen olarak konumu ile bir ilişkisi olabilir miydi?

Şekil 137

G. Martiny *[Astronomisches zur Babylonischen Turm* (Babil Kulesinin Astronomisi)], ziguratın bu özelliklerinin göksel gözlemler için nasıl uygun olduğunu ve Esagila'nın en üst basamağının (Plüton gezegeni olarak tanımladığımız) Şupa gezegenine ve Koç takımyıldızına doğru yönlendirilmiş olduğunu gösterdi. (Şekil 138)

Ama ziguratlar sadece yıldızları ve gezegenleri gözlemlemek için mi dikilmişti yoksa Nefilimlerin uzay araçlarına hizmet de ediyor muydu? Tüm ziguratlar, köşeleri tam olarak kuzeyi, güneyi, doğuyu ve batıyı gösterecek biçimde yerleştirilmiştir. Sonuç olarak, kenarları dört ana yöne tam 45 derecelik açıyla uzanmaktadır. Bu, iniş için yaklaşmakta olan bir uzay aracının, ziguratların belirli kenarlarını uçuş yolu boyunca izleyebileceği ve Sippar'a zorluk çekmeden ulaşabileceği anlamına gelmektedir.

Şekil 138

Bu yapıların Akkadca/Babilce adı, "*ilâhî ruhun tüpü*" anlamındaki *zukiratu* dur. Sümerliler ziguratlara "en üstün" veya "en yüksek" anlamına gelen Eş adını veriyorlardı; gerçekten de bu yapılar öyledir. Ayrıca ziguratların "ölçüm" unsuruyla ilişkili olabilecek bir sayısal varlığı da belirtmektedir. Ayrıca "bir ısı kaynağı" (Akkadca ve İbranice "ateş") anlamına da gelir.

Konuya bizim "uzay" yorumlarımız ile yaklaşmamış olan bilginler bile ister istemez ziguratların, tanrının mekânını "yükseğe yükselen" bir bina olarak göstermekten daha fazla amaç taşıdığı sonucuna varmışlardır. Samuel N. Kramer bilginlerin fikir birliğini şöyle özetler: "Mezopotamya tapınak mimarîsinin alametifarika-sı hâline gelen basamaklı kule, yani zigurat... hem gerçek hem de sembolik olarak göklerdeki tanrılar ile Dünya'daki ölümlüler arasındaki bir bağlantı olarak hizmet verme amacını taşımaktaydı."

Hâlbuki biz, bu yapıların gerçek işlevinin Göklerdeki tanrıları, Dünya'daki ölümlülere değil, tanrılara bağlamak olduğunu göstermiş olduk.

ANUNNAKİ İSYANI

Enlil bizzat Dünya'ya geldikten sonra, "Dünya Kumandası" Enki'nin elinden çıkmış oldu. Belki de bu noktada Enki'nin sıfatı veya adı *"topraklar efendisi*" yerine E.A *("sular efendisi*") olarak değişmişti.

Sümer metinleri tanrıların Dünya'ya gelişinin o ilk dönemlerinde, bir güçler ayrılığı üzerinde anlaşıldığını bildirmektedir: Anu göklerde oturacak ve On İkinci Gezegene hükmedecek; Enlil

toprakları kumanda edecek ve Enki de AB.ZU (Akkadca *apsu*)dan sorumlu olacaktı. E.A adının "sulak" anlamına gelişinin yönlendirmesiyle, bilginler AB.ZU'yu "sulak derin" olarak çevirdiler; Grek mitolojisinde olduğu gibi Enlil'in fırtınalar yaratan Zeus'u temsil ettiğini, Ea'nın da Okyanuslar tanrısı Poseydon'un prototipi olduğunu varsaymışlar dı.

Bazen, Enlil'in nüfuz bölgesinden Üst Dünya ve Ea'nınkinden Aşağı Dünya olarak söz edilmekteydi; bilginler yine bu terimlerin, Enlil'in Dünya atmosferini kontrol ederken Ea'nın "yeraltı suları"nın, Mezopotamyalıların inandığı iddia edilen Grekvari Hades'in hükümdarı olduğu anlamına geldiğini varsaydılar. Bugün kullandığımız (apsu'dan türemiş olan) *abis* terimi; *içine batıp gözden kaybolunabile-cek derin, karanlık, tehlikeli suları* anlatmaktadır. Böylece, bilginler bu Aşağı Dünya'yı tarif eden metinlere rastladıkça, bunu *Untenvelt* ("aşağı dünya") veya To-tenivelt ("ölülerin dünyası") olarak çevirdiler. Sümerologlar ancak son yıllarda çevirilerde alt dünya terimini kullanarak bu uğursuz çağrışımı hafiflettiler.

Bu yanlış yorumlamaya en çok sebep olan Mezopotamya metinleri, Ahit ve Kenan metinlerinde tanrı Tammuz olarak bilinen Dumuzi'nin ortadan kayboluşuna ağlayan bir dizi ağıttır.

İnanna/İştar en ünlü aşk hikâyesini onunla yaşamıştı ve Dumuzi ortadan kaybolduğunda, onu aramaya Aşağı Dünya'ya gitti.

P. Maurus Witzel'in *Tammuz.-Liturçen und Verwandtes* adlı, Sümerce ve Akkadca "Tammuz metinleri" hakkındaki başyapıtı, yanlış anlamayı sadece daha da güçlendirdi. İştar'ın arayışının destansı hikâyesi, "ölüler diyarına gidip, en sonunda yaşayanlar ülkesine dönmesi" olarak yorumlanan bir yolculuk olarak düşünüldü.

İnanna/İştar'ın Aşağı Dünya'ya inişini tarif eden Sümer ve Akkad metinleri bizi, tanrıçanın o yerin hanımı olan kız kardeşi Ereşkigal'i ziyaret etmeye karar verdiği yolunda bilgilendirir. İştar oraya ne ölü ne de iradesi dışında gitmişti; capcanlı ve davetsiz gitmişti, kapı muhafızlarını şu şekilde tehdit edip yolunu zorla açmak istiyordu:

Eğer kapıyı açmaz da ben giremezsem,

Kapıyı kıracağım, kilidi parçalayacağım,

Kapı sövesini yıkacağım, kapıları kaldırıp atacağım.

Ereşkigal'in evine giden yoldaki yedi kapı birer birer İştar'a açıldı; en sonunda eve geldiğinde ve Ereşkigal onu gördüğünde, kelimenin tam anlamıyla kafasının tası attı (Akkad metni "onu görünce patladı" diyor). Sümer metni ise, yolculuğun amacı veya Ereşkigal'in öfkesinin sebebi hakkında net bir açıklama yapmaz ama İnanna'nın böyle bir karşılamayı beklediğini açıklar, İnanna yolculuğu hakkında diğer baş tanrıları önceden haberdar etme zahmetine girmiş ve "Büyük Aşağı "da hapsedilmesi durumunda onu kurtarmaları için harekete geçmelerini sağlamıştı.

Ereşkigal'in eşi, yani Aşağı Dünya'nın Efendisi Nergal idi. Büyük Aşağı'ya geliş ve oranın efendisi oluş tarzı, sadece "tanrıların" insan yanına ışık tutmakla kalmaz, aynı zamanda Aşağı Dünya'nın hiç de "ölüler dünyası" olmadığını betimler.

Birkaç versiyon hâlinde bulunan hikâye, şeref misafirleri Anu, Enlil ve Ea olan bir yemek davetiyle başlar. Yemek "göklerde" verilmektedir, ama Anu'nun mekânı olan On İkinci Gezegen'de değil. Belki de Dünya yörüngesindeki bir uzay aracında verilmektedir zira Ereşkigal onlara katılmak için çıkamadığından, tanrıları ona bir *"göklerin uzun merdiveninden aşağıya inen ve Ereşkigal'in kapısına ulaşan"* bir haberci göndermişti. Daveti alan Ereşkigal, danışmanı Namtar'a talimatlar verdi:

"Yüksel, Namtar, göklerin uzun merdiveni boyunca;

Masadan tabağı kaldır, payımı al;

Anu sana ne verirse, hepsini getir bana."

Namtar yemek salonuna girdiğinde, "arkada oturan kel bir tanrı" dışında tüm tanrılar onu selâmlamak için ayağa kalktılar. Namtar Aşağı Dünya'ya döndüğünde olayı Ereşkigal'e bildirdi. O ve hükümranlık alanındaki daha aşağı tanrılar hakarete uğramıştı. Hakaret eden tanrının cezalandırılmak üzere kendisine gönderilmesini talep etti.

Ancak hakaret eden, büyük Ea'nın bir oğlu olan Nergal idi. Babasından sıkı bir azar işittikten sonra Nergal'e bu yolculuğa tek başına, sadece nasıl davranması gerektiğine dair babasının verdiği öğütlerle silahlanmış olarak çıkması talimatı verildi. Nergal kapıya vardığında, hakaret eden tanrı olarak Namtar tarafından tanındı ve birkaç testten geçirildiği "Ereşkigal'in geniş avlusuna" alındı.

Derken, Ereşkigal günlük banyosunu almaya gitti.

... vücudunu gösterdi.

Erkek ve kadın için normal olan, o... kalbinde...

... kucaklaştılar... arzuyla yatağa girdiler.

Yedi gün yedi gece seviştiler Yukarı Dünya'da, kaybolan Nergal için alarm verildi. Ereşkigal'e "Beni bırak" dedi Nergal, "Gideceğim ve geri geleceğim." diye söz verdi. Ama o ayrılır ayrılmaz Namtar Ereşkigal'e gitti ve geri dönmeye hiç niyeti olmadığını söyleyip Nergal'i suçladı. Namtar bir kez daha Anu'ya gönderildi. Ereşkigal'in mesajı netti:

Ben, senin kızın, gençtim;

Bakirelerin oyunlarını hiç bilmemiştim...

Gönderdiğin o tanrı,

ve benimle ilişki kuran-

Onu bana gönder, benim kocam olsun,

Ki benimle yerleşebilsin.

Belki de aklında henüz evlilik hayatı olmayan Nergal ise bir askerî keşif düzenledi ve Ereşkigal'in kapılarını uçurdu, "onun kafasını kopartmak" niyetindeydi. Ama Ereşkigal yalvardı:

"Sen kocam olasın ve ben karın olayım.

Geniş Aşağı Dünya üstünde hükümranlık sende olsun.

Bilgelik Tabletini eline vereceğim.

Sen Efendi ol, ben de Hanımefendi olayım."

Sonra mutlu son geldi:

Nergal onun sözlerini işittiğinde,

Elini tuttu ve onu öptü,

Gözyaşlarını silerek:

"Geçen aylar içinde benim için ne dilediysen- şimdi öyle olsun!"

Anlatılan olaylar, bir Ölüler Diyarını çağrıştırmıyor. Tam aksine: Tanrıların girip ayrılabildikleri bir yer, sevişilen bir yer, Enlil'in kız torununa ve Enki'nin bir oğluna teslim edilebilecek kadar önemli bir yer. Bunları kabul etmek, daha önceki kasvetli yer fikrini desteklemiyor; W.F. AIbright *[Mesopotamian Elements in Ca-naanite Eschatoloigy* (Kenan Eskatolojisinde Mezopotamya Unsurları)] Dumu-zi'nin Aşağı Dünya'daki evinin "Ea'nın Apsu'daki eviyle yakından ilişkili olan 'nehirlerin ağzı' denilen bir yeraltı cennetindeki parlak ve bereketli bir yurt" olduğunu önermektedir.

Burasının uzak ve erişilmesi güç bir yer olduğuna şüphe yok, bir bakıma "girilmez bölge" ama "dönüşü olmayan bir yer" değil. İnanna gibi önde gelen başka ilâhların da bu Aşağı Dünya'ya gidip geri döndükleri bildirilir. Enlil, Ninlil'e tecavüz ettikten sonra bir süre Abzu'ya sürgün edilmişti. Ve Ea Sümer'deki Eridu ile Abzu arasında gerçekten gelip gidiyordu, Abzu'ya "Eridu'nun sanatkârlığını" getirmiş ve orada kendisine "ulu bir türbe" inşa etmişti.

Burası, karanlık ve kasvetli bir yer olmayıp, akar sularıyla parlak bir yer olarak tarif edilmişti:

Zengin bir diyar, Enki'nin sevgilisi;

Zenginlikler fışkırıyor, bollukta tam...

Kudretli nehri diyar boyunca çağlıyor.

Ea'nın Akar Sular Tanrısı olarak birçok betimlenişini görmüştük. Sümer kaynaklarından açıkça anlaşılmaktadır ki, böyle akarsular gerçekten de mevcuttu; Sümer'de ve onun düzlüklerinde değil, Büyük Aşağı'da. W.F. Albright, Aşağı Dün-ya'dan UT.TU'nun Diyarı, yani Sümer'in "batısında" diye söz eden bir metne dikkatimizi çekiyor. Metin, Enki'nin Apsu'ya yaptığı yolculuğu anlatıyor:

Sana Apsu, saf diyara,

Büyük suların hızla aktığı,

Akar Suların Mekânına Efendi gider...

Akar Suların Meskenini Enki saf sularda kurdu;

Apsu'nun ortasında,

Büyük bir sığınak inşa etti.

Tüm tariflere göre, bu yer denizin ötesinde yer almaktadır. "Saf oğul", yani Dumuzi için yakılan bir ağıt onun Aşağı Dünya'ya bir gemi içinde götürüldüğünü bildirmektedir. "Sümer'in Yıkılışı üstüne Ağıt" adlı bir metin ise İnanna'nın beklemekte olan bir gemiye binebilmeyi nasıl başardığını anlatır. "*Sahip olduklarından ayrılıp ileriye yelken açtı. Aşağı Dünya'ya iniyor."*

Tam bir versiyonu hiç bulunmadığı için çok az anlaşılmış olan uzun bir metin, *İra (Nergal'in Aşağı Dünya'nın Efendisi olarak unvanı)* ve erkek kardeşi Marduk arasındaki büyük bir anlaşmazlıktan söz eder. Anlaşmazlık sürerken, Nergal hâkimiyet alanını terk etti ve Babil'de Marduk'la yüzleşti; öte yandan- Marduk tehdit etti: "Apsu'ya ineceğim, Anunnakiyi denetlemeye... öfkeli silâhlarımı onlara karşı yükselteceğim." Apsu'ya erişmek için Mezopotamya Diyarını terk etti ve "yükselen sular" üzerinden yolculuk yaptı. Varacağı yer, Dünya'nın "bodrumu"ndaki Arali idi ve metinler bu "bodrum"un nerede olduğu konusunda kesin bir ipucu sağlamaktadır:

Uzak denizde,

100 su beru [uzakta]...

Arali'nin zemini [var]...

Mavi Taşların hasta ettiği yer burası,

Anu'nun sanatkârlarının

gün boyu ışıldayan Gümüş Balta'yı taşıdığı.

Hem bir arazi hem de bir zaman ölçüsü olan *beru,* muhtemelen su üstünde yolculuk söz konusu olduğunda zaman ölçüsü olarak kullanılmaktaydı. Bu durumda çift saate denk olduğundan, yüz *beru,* iki yüz saat yelken açma anlamına gelmekteydi. Bu kadim mesafe saptamalarında kullanılan ortalama yelken açma hızını belirlememizin hiçbir yolu yok. Ama iki veya üç bin mili aşan bir deniz yolculuğundan sonra erişilen gerçekten uzak bir ülke olduğuna hiç şüphe yok.

Metinler Arali'nin, Sümer'in batı ve güneyinde yerleşik olduğunu belirtmektedir. İran Körfezi'nden güneybatı yönünde iki veya üç bin mil yol alan bir gemi sadece tek bir yere varabilirdi: Güney Afrika kıyılarına.

Sadece böyle bir çıkarım; Sümer'in bulunduğu Yukarı Dünya veya kuzey yarıküreye tezat olarak Arali Ülkesinin bulunduğu güney yarıküre anlamına gelen Aşağı Dünya terimini açıklayabilir. Dünyanın yarıkürelerinin Enlil (kuzey) ve Ea (güney) arasında bölünüşü, kuzey semalarının Enlil Yolu ve güney semalarının da Ea Yolu olarak belirlenmesine paraleldir.

Nefilimlerin gezegenler arası yolculuk yapabilme, Dünya çevresinde yörüngeye girme ve iniş yapabilme yetenekleri, onların Mezopotamya'nın yanı sıra güney Afrika'yı da bilip bilmedikleri sorusunun cevabını zaten açıklamaktadır. O bölgeye özgü (zebra veya deve kuşu gibi) hayvanları, cangıl manzaralarını veya Afrika geleneğinde leopar derileri giyen hükümdarları resmeden birçok silindir mühür, bir "Afrika bağlantısı'nı güçlendirmektedir.

Nefilimlerin Afrika'nın bu kısmına, Ea'nın bilimsel dehasını yönlendirecek ve diyarın başına geçirilen önemli tanrılara o nadir "Bilgelik Tableti"ni bahşedecek kadar ilgi duymasının nedeni neydi?

Bilginlerin "sulak derin" anlamına geldiğini kabul ettikleri Sümerce AB.ZU terimi, yeni ve eleştirel bir analizi gerektirmektedir. Terim harfiyen *"ilksel derin kaynak"* anlamına gelmektedir, bunun su olması şart değildir. Sümerce gramer kurallarına göre, herhangi bir terimin iki hecesinden biri, anlamı değiştirmeksizin bir diğerinin önüne geçebilir; sonuç olarak AB.ZU ve ZU.AB aynı şeyi ifade eder. Sümerce terimin ikinci biçimde hecelenişi, onun Samî dillerindeki paralelini tanımlamamızı sağlar zira *za-ab* İbranice ve kardeş dillerinde her zaman *"değerli metal",* özellikle *"altın"* anlamına gelmiştir ve hâlâ da aynı anlama gelmektedir.

AB.ZU için kullanılan Sümerce piktograf, bir şaft mili tarafından toprağın derinliklerine gören bir kazının işaretidir. Demek ki Ea o belirsiz "sulak derin" in efendisi değil, Dünya'nın minerallerinin çıkartılmasından sorumlu olan tanrıydı! (Şekil 139)

Aslında, Akkadca *apsudan,* alman Grekçe *abyssos* kelimesi, aynı zamanda *"yerdeki son derece derin bir delik"* anlamına da gelmekteydi. Akkadca ders kitapları *"apsu, nikbu&ur"* diye açıklar; kelimenin ve onun İbranice dengi olan *nikbanın* anlamı çok kesindir; *zeminin içine doğru çok derin, insan elinden çıkma bir kesik veya kazı.*

P. Jensen *[Dı'e Kosmohgie der Babylonier* (Babil'in Kozmolojisi)] daha 1890'da sık karşılaşılan Akkadca *Bit Nimiku* teriminin *"bilgelik evi"* olarak değil, ancak *"derinlik evi"* olarak çevrilebileceğini gözlemlemişti. *"Altın ve gümüş Bit Nimiku'dan gelir"* diye belirten bir metinden (V.R.30, 49-50ab) alıntı yapar. Bir başka metin (III.R.57, 35ab) ise, işaret ettiği gibi Akkadca *"Nimiki'nin Tanrıçası Şala"* adının, Sümerce *"Parlayan Tuncu Veren Tanrıça"* sıfatının çevirisi olduğunu açıklamaktadır. "Bilgelik" olarak çevrilen Akkadca *nimiku* terimi, Jensen'in vardığı sonuca göre *"metallerle ilgili olmalıdır."* Ama neden sorusuna sadece "Bilmiyorum." der.

Ea için yazılan bazı Mezopotamya ilâhîleri, onu "bilgelik efendisi" diye çevrilen *Bel Nimiki* adıyla ulular ama doğru çevirisi, şüphesiz *"madencilik efendisi"* olmalıdır. Tıpkı Nippur'daki Kaderler Tableti'nin yörüngesel verileri içermesi gibi, Nergal ve Ereşkigal'e teslim edilen Bilgelik Tableti'nin de aslında *"Madencilik Tableti",* Nefilimlerin madencilik çalışmalarıyla ilgili bir "veri bankası" olması gerekir.

Abzu'nun Efendisi olan Ea'ya bir başka oğul, ateş ve maden eritmeden sorumlu olan tanrı Gİ.BİL (*"toprağı yakan")* yardım etmekteydi. Dünya'nın Demircisi olan bu tanrı genellikle omuzlarından kor gibi ışınlar veya ateş kıvılcımları yayan, yerden çıkmakta veya yerin içine girmek üzere olan genç bir tanrı olarak resmedilmiştir. Metinler Gibil'in Ea tarafından "bilgelik" ile donatıldığını bildirir, yani Ea ona madencilik tekniklerini öğretmiştir. (Şekil 140)

Nefilimler tarafından güneydoğu Afrika'da çıkarılan metal cevherleri, MA.GUR UR.NU AB.ZU *("Aşağı Dünyanın cevherleri için gemi")* denilen özel tasarlanmış yük gemileriyle Mezopotamya'ya geri taşınmaktaydı. Orada cevherler, harfiyen "metal işlerinin temeli" anlamına gelen *Bad-Tibira'ya* götürülmekteydi. Eritilen ve arıtılan cevherler, şekli binlerce yıl boyunca kadim Dünya'nın her yanında hiç değişmeden kalan külçeler hâlinde dökülmekteydi. Böyle külçeler, çeşitli Yakın Doğu kazılarında gerçekten bulunmuştur; bu durum, Sümerce piktografların "yazdıkları" nesnenin gerçek betimlemesini yaptıklarına güvenebileceğimizi göstermektedir; ZAG ("*arıtılmış değerli")* terimi için kullanılan Sümerce işaret, böyle bir külçenin resmidir. Daha eski zamanlarda, ortasından, anlaşılan içine bir taşıma çubuğunun sokulduğu bir delik geçmekteydi. (Şekil 141)

Akar Sular Tanrısının birkaç betimlemesi, onu her iki yanında böyle değerli metal külçeleri taşıyanlarla gösterir, bu da onun aynı zamanda Madencilik Efendisi olduğunu da belirtmektedir. (Şekil 142)

Ea'nın Afrika Maden Ülkesi için kullanılan çeşitli adlar ve sıfatlar, onun yeri ve yapısı ile ilgili ipuçlarıyla doludur. A.RA.LI *("'parlak maden damarı sularının yeri"),* metal cevherlerinin geldiği yer olarak biliniyordu. Güney yarıküreye inmeyi plânlayan İnanna, oraya *"değerli metallerin toprakla örtülü olduğu",* yani yer altında bulunduğu yer olarak atıfta bulunur. Erica Reiner'in bildirdiğine göre, Sümer dünyasının dağlarını ve nehirlerini sıralayan bir metin şöyle belirtiyor: *"Arali Dağı: altının yurdu";* H. Radau tarafından tarif edilen bir metin parçası ise Arali'nin, sürekli çalışmaları için Bad-Tibira'nın güvendiği diyar olduğunu doğrulamaktadır.

Mezopotamya metinleri, Madenler Diyarından dağlık, çayırlık platoları ve stepleri olan, bitkilerle dolu yemyeşil bir yer olarak söz ederler. Ereşkigal'in o diyardaki başkenti Sümer metinleri tarafından GAB.KUR.RA *("'dağların göğsünde"),* yani karanın bir hayli içinde diye tarif edilir. İştar'ın yolculuğunun Akkadca versiyonunda, kapı muhafızı onu selâmlar:

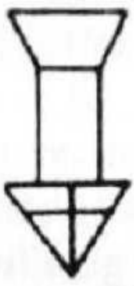
Giriniz hanımım,

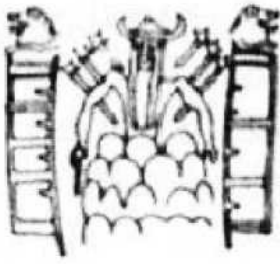
İzin verin de Kutu sizin için coşsun;

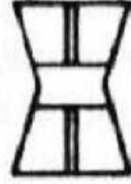
Nugia diyarının sarayı

İzin verin de varlığınızdan mutlu olsun.

Akkadca anlamı *"yurdun ortasında olan"* anlamını aktaran KU.TU terimi Sümerce kökeni ile aynı zamanda *"parlak yaylalar"* anlamına da gelmektedir. Burası, bütün metinlerin önerdiği gibi, güneş ışığıyla yıkanan, aydınlık bir diyardır.

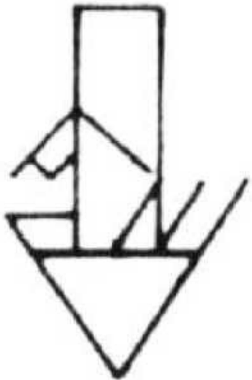
Şekil 139 *Şekil 140* *Şekil 141*

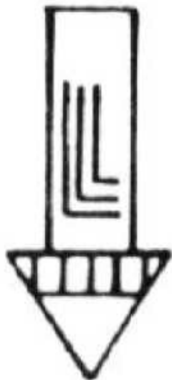

Şekil 142

Altın (KU.Gİ - *"topraktan çıkan parlak")* ve gümüş (KU.BABBAR -*"parlak altın")* için kullanılan Sümerce terimler, değerli metalleri Ereşkigal'in parlak (ku) diyarı ile ilişkilendirmenin kökenini açıklamaktadır.

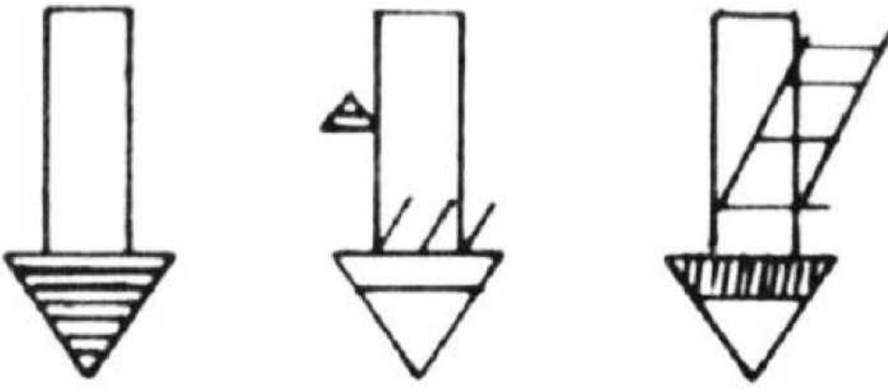
Sümer'in ilk yazısı olarak kullanılan piktografik işaretler, sadece çeşitli meta-lürjik işlemlere olan büyük aşinalığı değil, aynı zamanda metallerin kaynağının, toprağa kazılan madenler olduğu gerçeğini de açıklamaktadır. Bakır ve tunç *("hoş parlak taş"),* altın ("*çıkarılan en üstün metal")* veya "rafine" *("parlak- arıtılmış")* için kullanılan terimlerin hepsi de bir maden şaftının ("*koyu-kırmızı metal için açıklık/ağız")* değişik şekillerde resmedilişidir. (Şekil 143)

Şekil 143

Şekil 144

Diyarın adı, *Arali* de *"koyu-kırmızı"* (toprak) için, (*"koyu- kırmızı" ama zamanla "Zenci" anlamında kullanılan)* Kuş veya orada çıkartılan metaller için kullanılan piktografların değişik biçimleriyle yazılabilmekteydi; bu piktograflar da her zaman bir maden şaftının değişik biçimlerini resmetmekteydiler. (Şekil 144)

Kadim metinlerde altın ve diğer metallere yapılan yaygın göndermeler, daha ilk zamanlardan itibaren metalürjiye olan aşinalığı önermektedir. Metinlerin belirttiği gibi, insanoğlunun ortaya çıkışından çok önce madencilik ve metalürjiyle uğraşan tanrılar tarafından insanoğluna bahşedilen bilginin sonucu olarak, uygarlığın daha en başında canlı bir metal ticareti mevcuttu. Mezopotamya ilâhî hikâyeleri ile Ahit'teki Tufan öncesi atalar listesini karşılaştıran birçok çalışmanın işaret ettiği gibi, İncil'e göre, Tu- bal-kain, Tufandan çok önceleri "altın, tunç ve demir döven" biriydi.

Eski Ahit, muhtemelen Afrika'da bir yerlerde olan *Ofir* diyarını, eski çağlarda bir altın kaynağı olarak tanımaktadır. Kral Süleyman'ın gemisi Kızıl Deniz'de Ezion-geber'den (bugün Elat) aşağıya yol almaktadır. "Ve Ofir'e varıp, oradan altın aldılar." Rab'bin Kudüs'teki Tapınağının inşaatındaki bir gecikme olmasını istemeyen Süleyman, müttefiki Tire kralı Hiram ile Ofir'e farklı bir rota izleyen ikinci bir filo gönderme işini düzenler:

Ve Hiram'ın gemileriyle beraber, kralın denizde Tarşiş gemileri vardı;

Tarşiş gemileri üç yılda bir kere,

altın ve gümüş, fildişi ve maymunlar ile yüklü dönerdi.

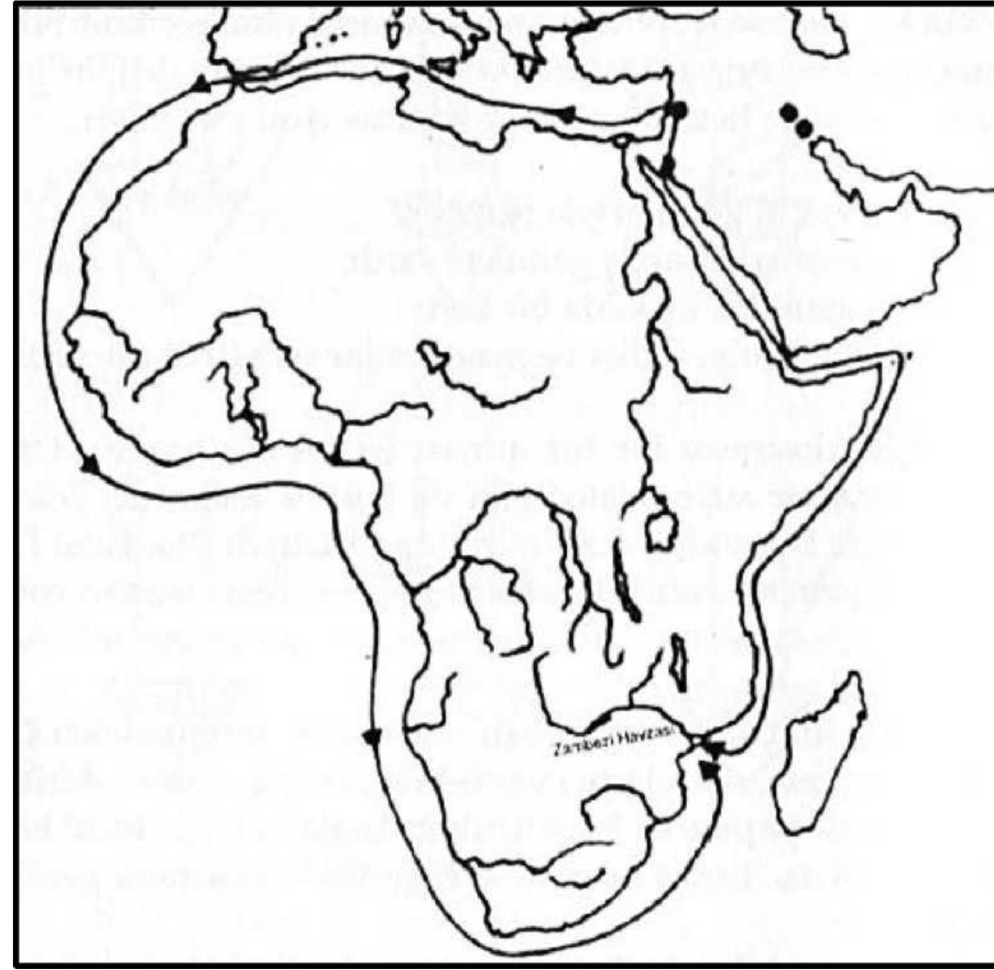
Tarşiş filosunun bir tur atması üç yıl sürüyordu. Ofir'de yükleme için bir süre beklediğini de hesaba katarsak, yolculuk her iki yönde bir yıldan fazla sürüyor olmalıydı. Bu, Kızıl Deniz ve Hint Okyanusu yoluyla daha doğrudan olan rotadan çok daha dolambaçlı bir rotayı önermektedir; Afrika çevresinde bir rota. (Şekil 145)

Bilginlerin çoğu Tarşiş'i batı Akdeniz'e, muhtemelen Cebelitarık Boğazı'nın yakınlarına yerleştirmektedir. Burası, Afrika kıtası çevresinde yapılacak bir yolculuğa başlamak için ideal bir yer olurdu. Bazıları, Tarşiş adının "*eritmecilik"* anlamına geldiğine inanmaktadır.

Birçok ahit bilgini Ofir'in günümüzde Zimbabwe (eski adıyla Rodezya) olarak tanımlanması gerektiğini önermiştir. Z. Herman *[Peoples, Seas, Ships* (İnsanlar, Denizler, Gemiler)] Mısırlıların en

eski zamanlarda Zimbabwe'den çeşitli mineraller elde ettiklerini gösteren kanıtları bir araya getirmiştir. Zimbabwe'de ve Güney Afrika'da maden mühendisleri, tarih öncesi madenciliğin kanıtlarını araştırarak altın aramaktadırlar.

Ereşkigal'in kıtanın içindeki mekânına nasıl ulaşılıyordu? Cevherler, "yurdun içinden" kıyı limanlarına nasıl taşınıyordu? Nefilimlerin nehir gemiciliğine güvendiklerini bilen biri, Aşağı Dünya'da büyük, gidiş gelişe uygun bir nehir bulunca şaşırmayacaktır. "Enlil ve Ninlil" hikâyesi bizi Enlil'in Aşağı Dünya'da sürgüne gönderildiği konusunda bilgilendirir. Karaya vardığında, geniş bir nehirde yol almak zorunda kalmıştı.

Şekil 145

.

İnsanoğlunun kökeni ve kaderi ile ilgili bir Babil metninde,Aşağı Dünya'nın nehrine *"Balıklar ve Kuşlar Nehri",* Habur Nehri diye değinilir. Bazı Sümer metinleri Ereşkigal'in Diyarını *"HA.BUR'un Çayır Ülkesi"* diye adlandırır.

Afrika'nın dört büyük nehrinden biri olan Nil, kuzeye Akdeniz'e akmaktadır; Kongo ve Nijer nehirleri batıda Atlantik Okyanusu'na boşalırlar ve Zambezi doğu kıyısına erişene dek, doğuya doğru dönen bir yarım daire çizerek Afrika'nın içinden akar. İyi liman yerleri sağlayan geniş bir delta sunar ve kıtanın içine doğru yüzlerce mil boyunca gidiş gelişe uygundur.

Zambezi, Aşağı Dünya'nın "Balıklar ve Kuşlar Nehri" miydi? Bu nehir üstündeki muhteşem Viktorya

Çağlayanı, bir metinde Ereşkigal'in başkentinin yeri olarak belirtilen çağlayan mıydı?

Güney Afrika'da "yeni keşfedilen" ve umut vadeden birçok maden alanının antik çağlardaki maden bölgeleri olduğunun farkında olan Anglo-American Corporation, modern toprak hafriyat ekipmanları kadim zamanlardaki çalışmanın tüm izlerini süpürmeden önce bu bölgeleri incelemek için arkeolog ekiplerini çağırmaktı. Optima dergisinde bulgularını bildiren Adrian Boshier ve Peter Beaumont, kadim ve tarih öncesi madencilik faaliyetleri ve insan kalıntıları içeren katman üstüne katmana rastladıklarını anlatıyorlar. Yale Üniversitesi ve Hollanda'daki Groningen Üniversitesindeki karbon tarihlendirme testleri, eşyaların yaşını akıl alır bir M.Ö. 2000 ile akıl almaz bir M.Ö. 7690 arasında saptamıştır.

Bulguların beklenmedik eskiliğinden dolayı meraklanan ekip araştırma sahalarını genişletti. Aslan Zirvesinin dik batı yamaçlarındaki bir uçurumun dibindeki, beş tonluk bir hematit taşı bloğu bir mağaraya girişi engellemekteydi. Kömür kalıntıları, mağara içindeki madencilik faaliyetinin yaşını M.Ö. 20.000 ile 26.000 arasında gösterdi.

Metalleri çıkarmak için madencilik yapmak, Eski Taş Devri sırasında mümkün müydü? Şaşkınlık içindeki bilginler, kadim madencilerin çalışmalarına başladığı yer olduğu anlaşılan bir noktada bir şaft kazdılar. Orada bulunan bir kömür örneği, Groningen laboratuvarına gönderildi. Sonuç, aşağı yukarı 1.600 yıl fark edebilecek bir M.Ö. 41.250 idi!

Güney Afrikalı bilim adamları daha sonra güney Swaziland'daki tarih öncesi maden alanlarını incelediler. Açılmamış maden mağaraları içinde dallar, yapraklar ve otlar, hatta kuş tüyleri buldular; hepsi de, muhtemelen, kadim madenciler tarafından yatak olarak kullanılmak üzere getirilmişti. M.Ö. 35.000 seviyesinde, "insanın o uzak devirde sayı sayma yeteneğine sahip olduğunu belirten" üstüne çentik atılmış kemikler buldular. Diğer kalıntılar, eşyaların yaşının M.Ö. 50.000 civarına kadar ilerletti.

"Swaziland'daki madenciliğin başlangıcının gerçek yaşının, M.Ö. 70.000

80.000 civarlarında olmasının muhtemel" olduğuna inanan iki bilim adamı, "güney

Afrika... M.Ö. 100.000'lerin ardından gelen dönemin çoğu sırasında pekâlâ teknolojik icatların ve yeniliklerin en ön safında yer almış olabilir" diye önerdiler.

Bu keşifleri yorumlayan, Londra'daki Doğa Tarihi Müzesi'nin eski baş antro-poloğu Dr. Kenneth Oakley bu bulguları çok farklı bir bakımdan önemsiyordu.

"Bu, insanoğlunun kökenine önemli bir ışık tutmaktadır... artık güney Afrika'nın, insanoğlunun evrimsel yuvası olması mümkündür"; yani Homo sapiens'in "doğum yeri".

Birazdan göstereceğimiz gibi, burası gerçekten de modern insanın, tanrıların metal arayışı yüzünden tetiklenen bir dizi olay sonunda Dünya üzerinde ortaya çıktığı yerdi.

Ciddî bilim adamları da, bilim kurgu yazarları da bizlerin başka gezegenlerde veya asteroitlerde yerleşimler kurmamız için, o gök cisimleri üzerinde Dünya'da çok az bulunan veya çıkartılması çok

maliyetli olan nadir minerallerin varlığını iyi bir neden olarak önermektedirler. Dünya'yı kolonileştiren Nefilimlerin amacı da bu olabilir miydi?

Modern bilginler insanoğlunun Dünya üzerindeki faaliyetini Taş Çağı, Tunç Çağı, Demir Çağı vb. diye bölerler; hâlbuki kadim zamanlarda, örneğin Grek şair Hesiod beş çağ saymıştı: Altın Çağı, Gümüş Çağı, Tunç Çağı, Kahramanlık Çağı ve Demir Çağı. Kahramanlık Çağı dışında, tüm kadim gelenekler altın-gümüş-bakır-demir sıralamasını kabul etmekteydi. Danyel peygamber bir vizyonda başı saf altından, göğsü ve kolları gümüşten, karnı pirinçten, bacakları demirden ve ayakları kilden "büyük bir imge" görmüştü.

Mitler ve folklor, çoğunlukla tanrıların Dünya üstünde gezindikleri zamanlarla ilişkilendirilen bir Altın Çağının silik anıları ile doludur; onu bir Gümüş Çağı izler, sonra tanrıların ve insanların Dünya'yı paylaştıkları Kahramanlar Çağı, sonra Bakır, Tunç ve Demir Çağları gelir. Tüm bu efsaneler, aslında Dünya üzerinde yer alan gerçek olayların muğlak anıları mıdır?

Altın, gümüş ve bakır; altın grubunun doğal elementleridir. Atom ağırlığı ve sayısı bakımından periyotlar tablosunda aynı aile içindedirler; benzer kristalografik, kimyasal ve fiziksel özelliklere sahiptirler; hepsi de yumuşaktır, dövülebilir ve şekil alabilirler. Bilinen bütün elementler içinde, ısıyı ve elektriği en iyi iletenler bunlardır.

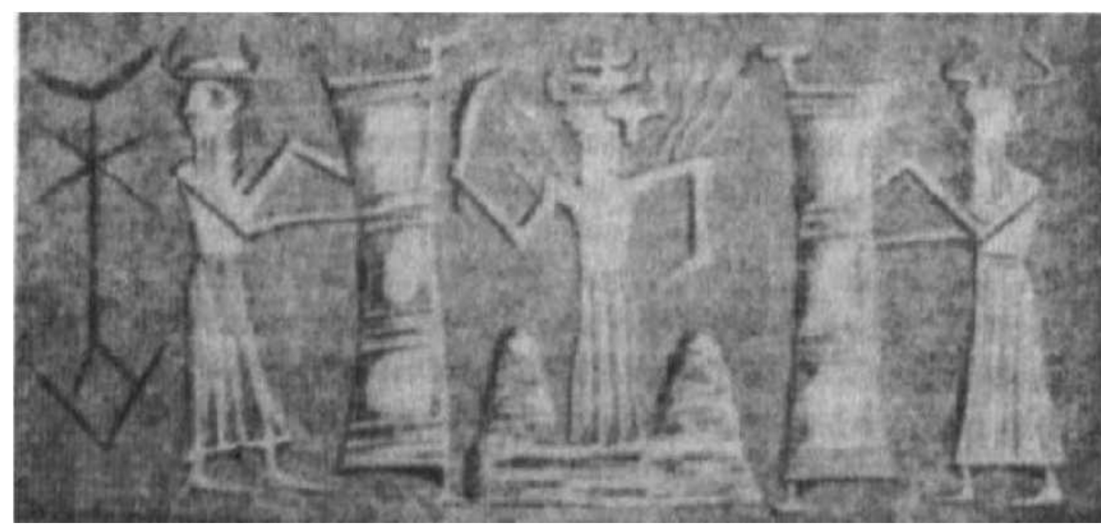
Üçü içinde altın en dayanıklısıdır; imha edilemez. En iyi bilinen kullanımı para, mücevher veya ince işçilik olmasına karşın, elektronik sanayiinde neredeyse paha biçilmez değerdedir. Gelişmiş bir toplum mikro elektrik montajlar, elektrik devreleri ve bilgisayar "beyinleri" için altına gereksinim duyar.

İnsanoğlunun altına delicesine sevdalanışının izi, onun uygarlığının ve dininin başlangıcına, yani onun kadim tanrılarla temasına dek sürülebilir. Sümer tanrıları kendilerine altın tepsilerden yiyecek, altın sürahilerden su ve şarap sunulmasını, altından kıyafetler giyinmeyi istiyorlardı. İsrailoğulları Mısır'ı ekmeklerini mayala-yamayacak kadar aceleyle terk etmelerine rağmen, kendilerine Mısırlılardan tüm gümüş ve altın nesneleri istemeleri emredilmişti. Bu emir, daha sonra göreceğimiz gibi, Çadır ve onun elektronik teçhizatını inşa etmek için böyle malzemelere ihtiyaç olacağını dikkate almıştı.

Asil metal dediğimiz altın, aslında tanrıların metali idi. Haggai peygambere, bütün milletleri yargılamaya dönmesi hakkında konuşan Rab, şunu net bir şekilde belirtir: "Gümüş benim ve altın da benim."

Kanıtlar, insanoğlunun bu metallere olan delicesine sevdasının kökünün, Nefi-limlerin altına olan büyük ihtiyacında yattığını göstermektedir. Nefilimler, öyle görünüyor ki, Dünya'ya altın ve ilgili diğer metaller için gelmişti. Yakıt hücrelerini sıra dışı biçimde güçlendirebilen (güney Afrika'da bol bulunan) platin gibi diğer nadir metaller için de gelmiş olabilirler. Ve uranyum veya bazı metinlerin Aşağı Dünya'nın "hastalığa sebep olan mavi taşları" diye belirttiği kobalt gibi radyoaktif mineral kaynakları için de Dünya'ya gelmiş olabilecekleri olasılığı da yabana atılmamalı. Birçok betimleme Madencilik Tanrısı olarak Ea'yı, ona eşlik eden tanrıların filtre eden kalkanlar kullanmak zorunda kalacak kadar güçlü ışınlar yayarak bir madenden dışarı çıkarken göstermektedir; tüm bu betimlemelerde Ea, elinde madencilere özgü bir taş testeresi ile gösterilir. (Şekil 146)

İlk iniş grubundan ve Abzu'nun gelişmesinden Enki sorumlu olmasına karşın, tüm başarı -her general için geçerli olduğu gibi- sadece ona ait değildi. Gün be gün, esas işi yapanlar, iniş ekibinin daha alt rütbeli üyeleriydi, yani Anunnaki.

Şekil 146

Bir Sümer metni Enlil'in Nippur'daki merkezinin inşaasını tarif eder. *"Anunna, gök ve yerin tanrıları, çalışıyorlar. Ellerinde tuttukları balta ve taşıma sepetleriyle, şehirlerin temellerini atıyorlar."*

Kadim metinler Anunnakileri Dünya'ya yerleşme işinde görev alan alt rütbeli tanrılar, Nefilim halkı, *"görevleri yerine getiren, işleri gören"* tanrılar olarak tarif etmektedirler. Babilce "Yaratılış Destanı", Anunnakilere görev veren olarak Marduk'u göstermektedir. (Sümerce orijinalde, bu astronotlara komuta eden tanrı olarak Enlil'in adının verildiğini rahatlıkla söyleyebiliriz.)

Anu'ya, onun talimatlarına uysunlar diye atadı,

Üç yüzünü göklerde muhafız dursunlar diye;

Dünya'nın yollarını, Göklerinkinden ayırt etsinler diye;

Ve Dünya üstünde,

Altı yüzünü yerleştirdi.

Tüm talimatlarını verdikten sonra,

Gök ve Yer Anunnakilerini görevlerine atadı.

Metinler, bunların üç yüzünün, yani Gök Anunnakileri veya İgigi'nin aslında Dünya'ya iniş yapmadan uzay aracında kalan gerçek astronotlar olduklarını ima etmektedir. Dünya'nın çevresinde yörüngede olan bu uzay gemisi, mekik aracını Dünya'ya götürüp getiriyordu.

"Kartalların" şefi olan Şamaş, İgigi'nin "göklerdeki kudretli büyük odası"nda kabul gören kahraman gibi bir misafirdi. "Şamaş'a İlâhî" adlı bir metin, İgigi'nin mekik aracı içinde yaklaşan Şamaş'ı nasıl

izlediklerini anlatır:

Senin görünmenle, tüm prensler memnundur;

Bütün İgigi gelişine sevinir...

Işığının parlaklığında, yolları...

Sürekli senin parlaklığını ararlar...

Kapı ardına kadar açıktır, tamamen...

Tüm İgigi'nin sundukları ekmekler [seni bekler].

Yukarıda kalan İgigi, anlaşılan insanoğluyla hiç karşılaşmamıştı. Birçok metin onların "İnsanoğlu için fazla yukarıda" olduğunu söyler, sonuç olarak "onlar insanlarla ilgilenmezlerdi". Öte yandan Dünya'ya inen ve kalan Anunnakiler, insanoğlu tarafından biliniyor ve saygı görüyordu. "Gök Anunnakileri... 300'dür" diye belirten metinler aynı zamanda "Yer Anunnakileri... 600'dür" diye de belirtiyordu.

Yine de birçok metin ısrarla Anunnakilerden *"elli büyük prens*" diye söz eder. Akkadcada adlarının bilinen bir hecelenişi, An-nun-na-ki, *"Gökten Yere giden elli"* anlamını vermektedir. Görünürdeki bu çelişkileri biraraya getirmenin bir yolu var mıdır?

Marduk'un babası Ea'ya koşup "elli Anunnaki" taşıyan bir uzay aracının Satürn'ün yanından geçerken kaybolduğunu bildirmesiyle ilgili metni hatırlıyoruz. Üçüncü Ur hanedanı zamanından bir şeytan çıkarma metni de *anunna eridu ninnu-biden ("Eridu şehrinin elli anunnakisi")* söz eder. Bu da, Enki'nin komutanlığında Eridu'yu kuran Nefilim grubunun elli kişi olduğunu kuvvetle önermektedir. Bu elli, her bir iniş ekibindeki Nefilim sayısı olabilir miydi?

Nefilimlerin Dünya'ya ellilik gruplar hâlinde geldiklerinin son derece akla yatkın olduğuna inanıyoruz. On ikinci Gezegenden uygun fırlatma zamanlarıyla denk düşen ziyaretler düzenli hâle gelince, daha çok Nefilim gelmiştir. Her keresinde, ilk gelenlerin bazıları bir modül ile yukarı çıkmakta ve yuvaya dönüş yolculuğu için uzay gemisine geri dönmekteydi. Ama her defasında, daha fazla sayıda

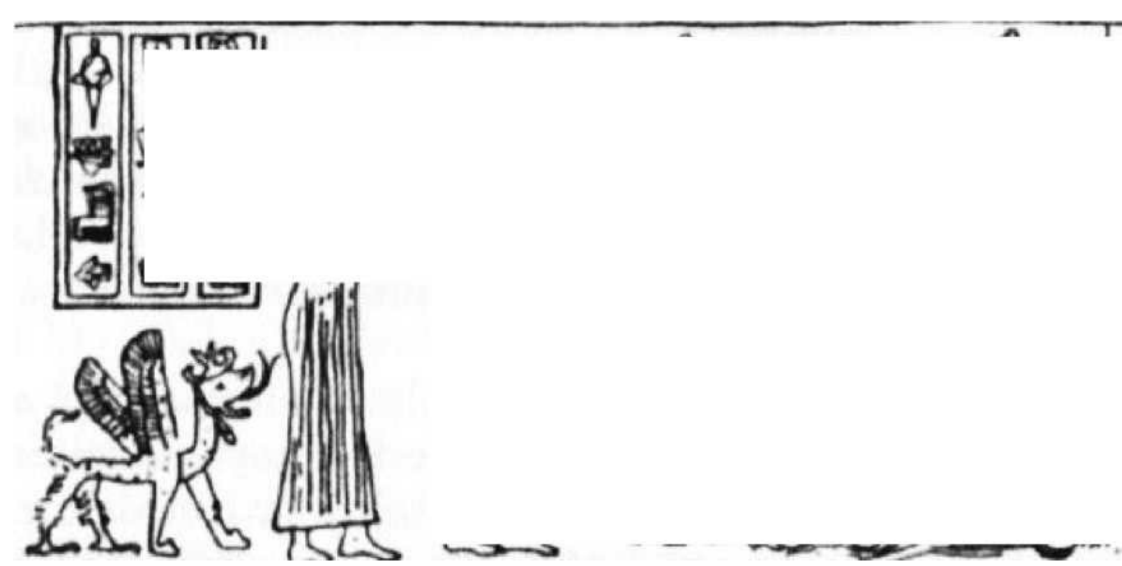
Nefilim Dünya'da kaldı ve Dünya kolonisinde kalan On İkinci Gezegen astronotlarının sayısı elli kişilik ilk iniş ekibinden "Dünya'da yerleşen 600"e dek arttı.

Nefilimler, bu kadar az bir sayıdaki kişiyle, istenen mineraller için Dünya'da maden kazmak ve külçeleri On İkinci Gezegene yollamak görevini başarmayı nasıl umuyordu?

Şüphesiz, bilimsel bilgilerine güvenmekteydiler. Bu noktada Enki'nin tam değeri; ilk inenin Enlil değil de Enki olmasının nedeni, Abzu'ya onun atanmasının nedeni netleşiyor.

Şimdi Louvre Müzesinde sergilenen ünlü bir mühür, Ea'yı o bildik akarsularla göstermektedir ama sular Laboratuvarda kullanılanlara benzeyen bir dizi şişeden çıkıyor ya da süzülüyor gibi

görünmektedir. (Şekil 147) Ea'nın sularla ilişkilendiri-lişinin böylesi eski bir yorumu, Nefilimlerin ilk ümidinin minerallerini denizden elde etmek olduğu olasılığını artırıyor. Okyanus suları muazzam miktarda altın ve diğer yaşamsal mineraller içermektedir ama öylesine suya karışmışlardır ki, böylesi "su madenciliği" ni haklı kılmak için son derece gelişmiş ama ucuz tekniklere ihtiyaç vardır. Deniz yataklarının da erik kadar yumrular biçiminde muazzam miktarlarda mineraller içerdiği bilinir; eğer derinlere dalabilir ve onları yukarı çıkarabilirseniz tabi.

Şekil 147

Kadim metinler tekrar tekrar tanrılar tarafından kullanılan ve *elippu tebiti* ("batık gemi" -bizim şimdi denizaltı dediğimiz) adındaki bir gemi tipinden dem vururlar. Ea'ya atfedilen "balıkadamları" görmüştük. Bu, okyanusların derinlerine dalıp, onların mineral zenginliğini toplama gayretlerinin bir kanıtı mıdır? Madenler Diyarı, belirttiğimiz gibi, daha önceleri A.RA.LI ("parlak maden damarları sularının yeri") adıyla anılıyordu. Bu, altının nehirde toprağı yıkayarak çıkarıldığı bir diyar anlamına gelebilirdi; ayrıca altını denizlerden elde etme gayretlerine de atıfta bulunuyor olabilirdi.

Eğer Nefilimlerin plânı bu idiyse bile, anlaşılan sonuç çıkmamıştı. Zira ilk yerleşimlerini kurar kurmaz, birkaç yüz Anunnakiye beklenmedik ve çok zorlu bir görev verildi: Afrika topraklarının derinliklerine gitmek ve gereken madenleri orada çıkarmak.

Silindir mühürlerde bulunan betimlemeler, tanrıları maden girişleri veya maden şaftları gibi görünen yerlerde göstermektedir; bir tanesi Ea'yı Gibil'in yerin üstünde ve bir başka tanrının elleri ve dizleri üstünde yer altında çalıştığı bir diyarda göstermektedir. (Şekil 148)

Şekil 148

Sonraki zamanlarda, Babil ve Asur metinleri, genç ve yaşlı erkeklerin Aşağı Dünya'nın madenlerinde ağır işçiliğe mahkûm edildiklerini açıklar. Karanlıkta çalışıp, yemek yerine toz yerler ve yuvalarına bir daha asla dönmemek üzere lanetlenirler. Diyar için kullanılan Sümerce sıfat KUR.NU.Gİ.A'nın *"dönüşü olmayan ülke"* yorumunu edinmesinin sebebi budur; sıfatın harfiyen anlamı " *tanrıların çalışıp derin tünellerde (cevherleri) yığdığı diyardır*." Zira tüm kadim kaynakların da saptamış olduğu gibi, Nefilimler Dünya'ya yerleştiği zamanlar, insanoğlunun henüz Dünya üzerinde olmadığı zamanlardı ve insanoğlunun yokluğunda, bir avuç Anun-naki madenlerde ter dökmek zorundaydı. Aşağı Dünya'ya inişinde İştar, meşakkatle çalışan Anunnakilerin kille karışık yemek yiyip, tozla kirlenmiş su içtiklerini anlatır.

Bu arka plânı dikkate aldığımızda, (gelenek gereği açılış dizesinin ardından) *"Tanrıların, insanlar gibi çalıştığı zamanlarda"* adını alan uzun bir destan metnini tam olarak anlayabiliriz.

Hem Babil hem de Asur versiyonlarından birçok parçayı biraraya getiren W.G. LambertveA. R. Millard *[Atra-Hasis: The Babylonian Story of the Flood* (At-ra-Hasis: Babil'in Tufan Öyküsü)] sürekli bir metin sunmayı başardılar. Bunun daha eski Sümer versiyonlarına, muhtemelen tanrıların Dünya'ya gelişi, insanın yaratılışı ve Tufan ile yok edilişi hakkındaki daha bile eski olan sözlü geleneğe dayandığı sonucuna vardılar.

Dizelerin birçoğu çevirmenleri için sadece edebî bir değer taşırken, biz bunları son derece önemli bulmaktayız zira önceki bölümlerde vardığımız sonuçlara ve bulgularımıza uygunluk göstermektedirler. Ayrıca, Anunnaki isyanına yol açan koşulları da açıklamaktalar.

Hikâye, Dünya üstünde sadece tanrıların yaşadığı zamanda başlar:

Tanrıların, insanlar gibi

çalıştığı, zorlu işten ıstırap çektiği zamanlarda-

tanrıların meşakkati büyüktü,

iş ağırdı, rahatsızlık çoktu.

Destan, o sırada, baş ilâhların komutanlığı aralarında çoktan paylaşmış olduklarına değinir:

Anu, Anunnakilerin babası, onların Göksel Kralı idi;

Başkanları, savaşçı Enlil idi.

Baş Subayları Ninurta idi, ve şerifleri Ennugi idi.

Tanrılar el sıkıştılar,

Zar attılar ve bölüştüler.

Anu göğe çıktı,

Dünyayı kullarına (bıraktı).

Bir çembere alınan denizler,

Onları prense, Enki'ye verdiler.

Yedi şehir kurulur; metin şehir kumandanları olan yedi Anunnakiyi sayar. Disiplin çok katı olmalıydı zira metin bizlere *"Yedi Büyük Anunnaki, aşağı tanrıları çok çalıştırmaktaydı"* diye bilgi verir.

Yaptıkları işler arasında, öyle görünüyor ki en sıradan, en zorlu ve en istenmeyen toprağı kazmak idi. Aşağı tanrılar gidilip gelinebilsin diye nehir yataklarını kazdılar; sulama için kanallar kazdılar, mineralleri toprak üstüne çıkarmak için Ap-su'yu kazdılar. Şüphesiz bazı gelişmiş araçları (metinler yeraltında bile "gün gibi ışıldayan gümüş balta"dan söz etmektedir) olmasına karşın, iş fazlasıyla güçtü. Uzun bir zaman, tam olarak kırk "dönem" boyunca Anunnakiler "zahmetle ıstırap çekti" ama sonra bağırdılar: Yeter!

Şikâyet ediyorlar, söyleniyorlar,

Kazılarda homurdanıyorlardı.

İsyan, anlaşılan Enlil'in maden bölgesine yapacağı bir ziyarete rastladı. Fırsatı değerlendiren Anunnakiler birbirlerine şöyle dedi:

Başkanımıza... karşı çıkalım,

Bizi bu ağır işten kurtarsın.

Tanrıların kralı, kahraman Enlil,

Onu mekânında huzursuz edelim!

Kısa sürede isyanın elebaşı ya da örgütleyicisi bulundu. Şimdiki başkana karşı kin tutan "eski zamanların başkanı" idi. Adı, ne yazık ki kırılmıştır; ama kışkırtıcı konuşması son derece nettir:

"Artık savaş ilân edelim,

Husumetimizi birleştirelim ve savaşalım."

İsyanın tarifi öylesine canlıdır ki akla Bastil'in ele geçiriliş sahnelerini getiriyor:

Tanrılar onun sözlerine uydu.

Aletlerini yaktılar; baltalarını ateşe attılar.

Tünellerdeki madencilik tanrısını rahatsız ettiler; kahraman Enlil'in kapısına giderlerken,

(onu) sıkıca tuttular.

Gelişen olayların gerilimi, kadim şair tarafından canlandırılıyor:

Geceydi, nöbetin yarısı olmuştu. Evi sarıldı-ama tanrı, Enlil, bilmiyordu.

(Sonra) Kalkal bunu gördü, huzursuzlandı.

Sürgüyü sürdü ve seyretti...

Kalkal, Nusku'yu uyandırdı;

.... gürültülerini dinlediler.

Nusku efendisini uyandırdı-(şöyle diyerek) yatağından kaldırdı:

"Efendim, eviniz kuşatıldı, savaş tam kapınıza geldi."

Enlil'in ilk tepkisi isyancılara karşı silâha sarılmak oldu. Ama Nusku, bir Tanrılar Konseyi toplantısı tavsiye etti:

"Anu'ya aşağı gelmesi için bir mesaj yollayınız;

Enki huzurunuza getirilsin."

Yolladı ve Anu aşağıya taşındı;

Enki de huzuruna getirildi.

Büyük Anunnakiler oradayken,

Enlil kalktı... ağzını açtı

ve büyük tanrılara seslendi.

İsyanı şahsına karşı yapılmış olarak alan Enlil şunu bilmek istedi:

"Bu yapılanlar bana karşı mı?

Husumete ben de mi karışayım... ?

Şu gözlerim neler gördü?

Savaş tam kapıma geldi!"

Anu bir soruşturmanın başlatılmasını önerdi. Anu ve diğer komutanların yetkisiyle donanan Nusku, kamp kurmuş olan isyancılara gitti. "Savaşı başlatan kim?" diye sordu. "Husumeti teşvik eden kim?"

Anunnakiler birbirini destekledi:

"Biz tanrıların her biri savaş ilân ettik!

Kazılarda... sahibiz,

Aşırı yorgunluk bizi öldürdü,

İşimiz ağır, rahatsızlığımız çok."

Enlil, Nusku'nun bu yakınmalardan oluşan raporunu duyunca "gözyaşları aktı." Bir ültimatom verdi; ya isyancıların lideri idam edilirdi ya da istifa ederdi. "Bu rütbeyi al, gücünü geri al," dedi Anu'ya, "sana, göklere yükseleceğim." Ama Göklerden gelen Anu, Anunnakilerin tarafını tuttu:

"Onları neyle suçluyoruz?

İşleri çok ağır, rahatsızlıkları çok fazla!

Her gün...

Ağıtları ağır, şikâyetleri duyabildik."

Babasının sözlerinden cesaret alan Ea da "ağzını açtı" ve Anu'nun sözlerini tekrarladı. Ama bir çözüm önermekteydi: Bir lulu, bir "İlkel İşçi" yaratalım!

"Doğum Tanrıçası hazır buradayken,

bir İlkel İşçi yaratsın,

Boyunduruğu o taksın...

Tanrıların işini o yapsın!"

"İlkel İşçi" yaratılsın ve böylece Anunnakilerin iş yükünü sırtlasın önerisi hemen kabul edildi. Oy birliğiyle, tanrılar "İşçinin yaratılması için oy kullandı: "Adı 'İnsan' olacak." dediler:

Tanrıçaya haber saldılar ve sordular,

Tanrıların ebesi, bilge Mami,

(ve ona şöyle dediler:)

"Sen Doğum Tanrıçasısın, İşçiler yarat!

Bir İlkel İşçi yarat,

boyunduruğu o takabilsin!

Enlil'in verdiği boyunduruğu o taksın,

Tanrıların işini İşçiler yapsın!"

Mami, Tanrıların Annesi, "beceri ondadır" dediği Ea'nın yardımına ihtiyacı olduğunu söyledi. Şimti Evi'nde, hastaneye benzer bir yerde, tanrılar bekliyordu. Ana Tanrıça, Ea'nın hazırlanmasına yardım ettiği karışımdan "insan"ı biçimlendirmeye koyuldu. Doğum tanrıçaları da oradaydı. Ana Tanrıça, sürekli ilâhîler okunurken çalışmaya devam etti. Sonra zaferle bağırdı:

"Yarattım!

Onu ellerimle yaptım!"

"Anunnakileri, Büyük Tanrıları çağırdı... ağzını açtı, Büyük Tanrılara seslendi":

"Bana bir görev verdiniz-Onu tamamladım...

Ağır işinizi sizden aldım iş yükünüzü işçiye, 'İnsan'a yükledim.

İşçi-türü için feryat ettiniz:

Boyunduruğunuzu gevşettim,

Size özgürlük verdim."

Anunnakiler onun açıklamasını neşeyle, coşkuyla karşıladı. "Birlikte koştular ve onun ayaklarını öptüler." O andan itibaren, "boyunduruğu takacak olan" İlkel İşçi, yani insan olacaktı.

Kolonilerini kurmak üzere Dünya'ya inen Nefilimler kendi kölelik türünü, başka bir kıtadan getirtilen kölelerle değil, bizzat Nefilimler tarafından biçimlendirilen İlkel İşçiler ile yaratmışlardı.

Tanrıların isyanı, insanın yaratılışına sebep olmuştu.

İNSANIN YARATILIŞI

İlk olarak Sümerliler tarafından kaydedilen ve yayınlanan, "insan"ın Nefilimler tarafından yaratıldığı iddiası, ilk bakışta hem evrim teorisi hem de İncil'e dayanan Yahudi-Hristiyan doktrinleri ile çatışmaktadır. Ama aslında, Sümer metinlerinin içerdiği bilgi -ve sadece bu bilgi- hem evrim teorisinin geçerliliğini ve hem de Ahit hikâyelerinin doğruluğunu onaylayabilir ve aslında ikisi arasında hiç de çatışma olmadığını gösterebilir.

"Tanrıların insanlar..." destanında, diğer belirli metinlerde ve orada burada yapılan göndermelerde, Sümerliler insanı hem tanrıların kastî bir yaratığı ve hem de "Yaratılış Destanı"nda tarif edilen göksel olaylar ile başlayan evrimsel zincirdeki bir halka olarak tarif etmekteydiler. İnsanın yaratılışının öncesinde Dünya'da sadece Nefilimlerin olduğu bir çağa duydukları inanca sıkıca sarılan Sümer metinleri, *"İnsanın henüz yaratılmamış olduğu, Nippur'da sadece tanrıların oturduğu*" sırada meydana gelen olaylarla (örneğin, Enlil ve Ninlil arasındaki olay) dolu örnekleri kaydetmektedir. Aynı zamanda, metinler Dünya'nın yaratılışını ve üstünde bitki ve hayvan yaşamının gelişimini, geçerli olan evrim teorisine uygun terimlerle de tarif etmektedir.

Sümer metinleri Nefilimler Dünya'ya ilk kez geldiğinde tahıl ekme, meyve ağacı dikme ve davar gütme sanatlarının henüz Dünya'ya yayılmadığını belirtir. İncil'de anlatılanlar da aynı şekilde insanın yaratılışını altıncı "gün"e veya evrim süreci bölümüne yerleştirir. Tekvin Kitabı'nın iddiasına göre daha eski bir evrimsel safhada:

Ve henüz yerde bir kır fidanı yoktu, ve bir kır otu henüz bitmemişti...

Ve toprağı işlemek için adam yoktu.

Tüm Sümer metinleri, tanrıların, işlerini yaptırmak için insanı yarattıklarını iddia ederler. Açıklamayı Marduk tarafından söylenen sözler hâline sokan Yaratılış destanı kararı şöyle bildirir:

Aşağı bir İlkel yaratacağım;

"insan" olacak adı.

Bir İlkel İşçi yaratacağım;

Tanrılara hizmet etmekle yükümlü olacak;

onlar rahat edebilsin diye.

Sümerlilerin ve Akkadların "İnsan"ı adlandırdıkları terimler, onun statüsü ve amacını bizzat anlatmaktaydı: O bir lulu ("*ilkel*") idi, bir lulu atnelu *('ilkel işçi"),* bir aivilum *('rençper").* İnsanın, tanrıların hizmetkârı olarak yaratılması, kadim halklara hiç de garip bir fikir gibi gelmemişti. Ahit çağlarında, ilâh "Rab", "Hükümdar", "Kral", "Yönetici", "Efendi" idi. Genellikle "ibadet" diye çevrilen terim, aslında *avod ('çalışma")* idi. Kadim insan, tanrısına "ibadet" etmiyordu; onun için çalışıyordu.

Ahitteki İlâh, Sümer anlatılarındaki tanrılar gibi, insanı yaratır yaratmaz bir bahçe dikti ve insanı orada çalışmaya atadı:

Ve Rab Yahveh "İnsan"ı aldı;

baksın ve onu korusun diye

Aden bahçesine koydu.

Daha sonra, İncil "günün serinliğinde bahçede gezmekte olan" İlâhı anlatır; Aden Bahçesine bakmak için orada artık yeni bir varlık vardır. Bu metin, tanrıların dinlenebilmek ve rahatlayabilmek için nasıl feryat figan işçiler istediklerini anlatan Sümer metinlerinden ne kadar uzaktır?

Sümerce versiyonlarda, insanı yaratma kararı tanrılar tarafından bir mecliste alınmıştır. Önemli olan nokta şudur: Tek bir İlâhın başarılarını yücelttiği söylenen Tekvin Kitabı, "Tanrı"yı belirtmek için çoğul Elohim (harfiyen "*ilâhlar*") kelimesini kullanır ve şaşırtıcı bir ifadeye yer verir:

Ve Elohim dedi:

"Suretimizde, benzeyişimize göre

İnsan yapalım."

Tek ama çoğul olan İlâh kimlere seslenmektedir ve insanın yapılacağı bu çoğul suret ve çoğul benzeyişteki "biz" kimlerdir? Tekvin Kitabı, bir cevap vermemektedir. Sonra, Âdem ve Havva Bilgi Ağacının meyvesinden yediklerinde, Elohim yine adı verilmeyen aynı meslektaşlarına bir uyarı yollar: *"İşte, İnsan iyiyi ve kötüyü bilmekte bizden biri gibi oldu"*

İncil'deki Yaratılış hikâyesi, Tekvin kitabındaki diğer başlangıç hikâyeleri gibi, Sümer kökeninden çıktıklarından, cevap açıktır. Birçok tanrıyı, tek bir Üstün İlâha sıkıştıran ahit hikâyesi, Tanrılar Meclisinin tartışmaları hakkındaki Sümer bildirimlerinin elden geçirilmiş bir versiyonundan başka bir şey değildi.

Eski Ahit, insanın tanrı olmadığını ve göklerden gelmediğini netleştirmek için epey uğraş verir. "Gökler, Göklerin Efendisinindir; İnsanoğluna ise Dünya'yı vermiştir." Yeni varlık "Adam" diye adlandırıldı çünkü adamadan, Dünya toprağından yaratılmıştı. Başka bir deyişle o "Dünyalı" idi.

Sadece belirli bir "biliş" ve ilâhî bir ömür süresi eksiği olan Adam, diğer her açıdan Yaratıcı(larının/sının) suretinde *(selem)* ve benzeyişinde *(dmut)* yaratılmıştı. Metinde her iki terimin birden kullanılması, İnsanın Tanrı(ya/lara) hem fiziksel hem de duygusal olarak, yani dışsal ve içsel olarak benzediği yolunda hiçbir şüpheye yer bırakmamaktadır.

Tanrılar ve insanların tüm kadim resimsel betimlemelerinde, bu fiziksel benzerlik açıktır. İncil'de pagan imgelere tapmaya karşı yapılan uyarıların, İbranî Tanrısının bir sureti veya benzeyişi olmadığı düşüncesini ortaya çıkarmasına karşın, sadece Tekvin hikâyesi değil, İncil'deki diğer hikâyeler de bunun tam tersini iddia etmektedir. Kadim İbranilerin Tanrısı yüz yüze görülebiliyor, kendisiyle görüşülebiliyor, işitilebiliyor ve konuşulabiliyordu; bir başı ve ayakları, elleri ve parmakları ve bir

beli vardı. İncil'deki Tanrı ve elçileri, insanlara benziyor ve insanlar gibi davranıyorlardı; çünkü insanlar, tanrılara benzesinler ve tanrılar gibi davransınlar diye yaratılmışlardı.

Ama bizzat bu sadelikte, büyük bir gizem yatmaktadır. *Yetti* bir yaratığın Nefi-limlerin gerçekten fiziksel, zihinsel ve duygusal bir kopyası olması nasıl mümkün olabilirdi? Gerçekten, İnsan nasıl yaratılmıştı?

Batı dünyası uzun zamandır, kasten yaratılan İnsanın Dünya üzerine, onu alt etmek ve üstündeki tüm yaratıkların hâkimi olsun diye konduğu fikriyle birlikteydi. Derken, 1859 yılının Kasım ayında Charles Darwin adlı bir İngiliz doğacı, *On the Origin of Species by Means of Naturai Selection, or the Preservation of Favoured Races in the Struggle for Life* (Doğal Seçme Yoluyla Türlerin Kökeni veya Hayat Mücadelesinde İstenen Irkların Korunması) adlı eserini yayınladı. Yaklaşık otuz yıllık araştırmayı özetleyen kitap, doğal evrim hakkındaki daha eski düşüncelere, bitki ve hayvan tüm türlerin hayatta kalma mücadelesinin sonucu olarak doğal se-leksiyon kavramını eklemişti.

Hristiyan dünyası, daha önce, 1788'de saygın jeologlar Dünya'nın İbranî takviminin gösterdiği kabaca 5.500 yıldan çok çok daha yaşlı ve eski olduğuna dair inançlarını ifade etmeye başladıklarında sarsılmıştı. Evrim kavramı bile bu kadar patlama yaratmadı: Daha önceki bilginler böyle bir süreci belirlemişlerdi, M.Ö. dördüncü yüzyıl kadar geride yer alan Grek bilginler hayvan ve bitki yaşamının evrimi hakkında veriler toplamışlardı.

Darvin'in patlattığı bomba, İnsan dâhil tüm canlı varlıkların evrimin ürünü olduğu sonucuna varmasıydı. İnsan, o sıralarda inanıldığının aksine, kendiliğinden üretilmemişti.

Kilisenin ilk tepkisi şiddetliydi. Ama Dünya'nın gerçek yaşı, evrim, genetik ve diğer biyolojik ve antropolojik çalışmalarla ilgili bilimsel olgular açığa çıktıkça, Kilisenin eleştirileri suskunlaştı. Zaten, sonunda Eski Ahit'i savunulmaz yapan da Eski Ahit’in sözlerinin ta kendisiydi; zira maddî bedeni olmayan ve evrensel anlamda yalnız olan bir Tanrı nasıl "Suretimizde, benzeyişimize göre İnsan yapalım." diyebilirdi?

Ama bizler gerçekten de "çıplak maymunlar"dan başka bir şey değil miydik? Maymunlar bizden evrim ölçüsüyle bir kol boyu uzakta mıydı, ağaçtaki oyuncu henüz kuyruğunu kaybetmemiş ve dik durmayan bir insan mıydı?

Bu kitabın daha en başında gösterdiğimiz gibi, modern bilim adamları basit teorileri sorgulamaya başladılar. Evrim; yaşam ve en basit tek hücreli yaratıktan insana dek yaşam biçimlerinin Dünya üzerinde gelişmesine sebep olan olayların genel rotasını açıklayabilir. Ama evrim, evrimin gerektirdiği milyonlarca yıl açısından Homo sapiens'in bir gecede oldu denebilecek ve Homo erectus'dan aşamalı bir değişimi belirtecek daha eski safhalara ait hiçbir kanıt olmadan ortaya çıkışını açıklayamaz.

Homo cinsinin hominid'i, evrimin bir ürünüydü. Ama Homo sapiens anî, devrimci bir olayın ürünüdür. Açıklanamaz biçimde 300.000 yıl önce, milyonlarca yıl erken ortaya çıkmıştır.

Bilginlerin hiçbir açıklaması yoktur. Ama bizim var. Sümer ve Babil metinlerinin de var. Eski Ahit'in de.

Homo sapiens, yani modern İnsan kadim tanrılar tarafından ortaya çıkartıldı.

Mezopotamya metinleri, neyse ki, insanın yaratıldığı zamanla ilgili olarak net bir açıklama yaparlar. Anunnakilerin zorlu çalışması ve ardından gelen isyanın hikâyesi, bizleri "40 dönem boyunca, gece ve gündüz ıstırap çektiler" diye bilgilendirir; meşakkatli çalışmanın uzun yılları tekrarlanan dizelerle dramatize edilmiştir:

10 dönem boyunca işin zorluğundan ıstırap çektiler;

20 dönem boyunca işin zorluğundan ıstırap çektiler;

30 dönem boyunca işin zorluğundan ıstırap çektiler;

40 dönem boyunca işin zorluğundan ıstırap çektiler.

Kadim metinler bu "dönem"i anlatmak için *ma* terimini kullanır ve bilginlerin çoğu bunu "yıl" olarak çevirmiştir. Ama terim, "kendisini tamamlayan ve kendisini tekrar eden bir şey"i de çağrıştırmaktadır. Dünya üzerindeki insana göre bir yıl,

Dünya'nın Güneş çevresindeki bir tam yörüngesidir. Daha önce göstermiş olduğumuz gibi, Nefilimlerin gezegeninin yörüngesi bir *şara,* yani 3.600 Dünya yılına eşittir.

İnişlerinden kırk *şar* ya da 144.000 Dünya yılı sonra Anunnakiler "Yeter artık!" diye protesto etti. Eğer Nefilimler Dünya'ya ilk kez, çıkardığımız sonuca göre,

450.000 yıl kadar önce inmişlerse, o zaman insanın yaratılışı 300.000 yıl kadar önce olmuş olmalıdır!

Nefilimler, memelileri, primatları veya hominidleri yaratmadı. İncil'in "Adam"ı Homo cinsi değil, atamız olan varlıktı, yani ilk Homo sapiens. Bildiğimiz modern İnsanı, Nefilimler yaratmıştı.

Bu hayatî olguyu anlamamızı sağlayacak anahtar; tanrıların bir *adamuyu* yaratmaya karar verdiklerini ve bunun nasıl yapılacağının onun görevi olduğunu söylemek üzere uykudan kaldırılan Enki'nin hikâyesinde yatmaktadır. Cevap verdi:

"Adını söylediğiniz yaratık-

MEVCUTTUR!"

ve ekledi: Zaten mevcut olan yaratığın üstünde "tanrıların suretini tutturun."

İşte, bulmacanın cevabı: Nefilimler, insanı yoktan "var etmemiştir", var olan bir yaratığı almışlar ve "tanrıların suretini tutturmak" üzere üstünde oynamışlardır.

İnsan evrimin ürünüdür ama modern İnsan, yani Homo sapiens "tanrılar"ın ürünüdür. Çünkü yaklaşık 300.000 yıl kadar önce Nefilimler maymun-adamı *(Ho-mo erectus*) aldılar ve üstünde kendi suretlerini ve benzeyişlerini yerleştirdiler.

Evrim ile insanın yaratılışını anlatan Yakın Doğu masalları birbirleriyle hiç de çelişmezler. Aksine, birbirlerini açıklamakta ve tamamlamaktadırlar. Zira Nefilimlerin yaratıcılığı olmasaydı, modern İnsan evrim ağacında hâlâ milyonlarca yıl uzakta olacaktı.

Zamanda geriye gidelim ve koşulları, olayları açığa çıktıkça gözümüzde canlandırmayı deneyelim.

Yaklaşık 435.000 yıl önce başlamış olan buzul çağları arasındaki dönem ve onun ılıman iklimi, besin ve hayvan bolluğuna yol açmıştı. Ayrıca ileri insan benzeri maymunun, Homo erectus'un ortaya çıkışını ve yayılmasını hızlandırmıştı.

Nefilimler onlara bakarken, sadece baskın memelileri değil primatları da görmekteydi; aralarında ise insan benzeri maymunları. Serbestçe dolaşan Homo erec-tus gruplarının, göklere yükselen alevli nesnelere bakmak için onlara yaklaşmış olması mümkün değil midir? Nefilimlerin bu ilginç primatlardan bazılarını gözlemlemiş, onlarla karşılaşmış hatta yakalamış olması imkânsız mıdır?

Nefilimlerin ve insana benzeyen maymunların tanışmış oldukları, birkaç kadim metin tarafından belirtilmiştir. İlksel zamanlarla ilgili bir Sümer masalı şöyle der:

İnsanoğlu yaratıldığında,

Ekmek yemeyi bilmiyorlardı,

Giysiler giymeyi bilmiyorlardı,

Bitkileri koyunlar gibi ağızlarıyla yerler,

Suyu bir çukurdan içerlerdi.

Böyle hayvana benzeyen "insan"lar, "Gılgamış Destanı'nda da tarif edilmektedir. Metin, "steplerde doğan" Enkidu'nun uygarlaşmadan önce nasıl olduğunu anlatır:

Tüm bedeni kıllarla kaplıydı,

Kafasındaki saçlar bir kadınınki gibi uzundu...

Ne halkı ne diyarı bilirdi;

Yeşil otlaklardanmış gibi giyinirdi;

Ceylanlarla birlikte otlar;

Su çukurlarında,

vahşî hayvanlarla itişip kakışırdı;

Sudaki kıpır kıpır oynaşan yaratıklarla kalbi neşe dolardı.

Akkadca metinler hayvana benzeyen insanı sadece tarif etmekle kalmaz, böyle bir varlıkla bir karşılaşmayı da anlatır:

Şimdi, tuzak kuran bir avcı,

onunla su çukurunda karşılaştı.

Avcı onu gördüğünde, yüzü hareketsizleşti...

Yüreği daraldı, yüzü bulutlandı,

karnı üzüntüden büzüldü.

Avcının "vahşî" yi, "stepin derinliklerinden çıkan barbar herifi gördüğünde hissettiği şey korkudan fazlaydı zira bu "vahşi", avcının işini de bozuyordu.

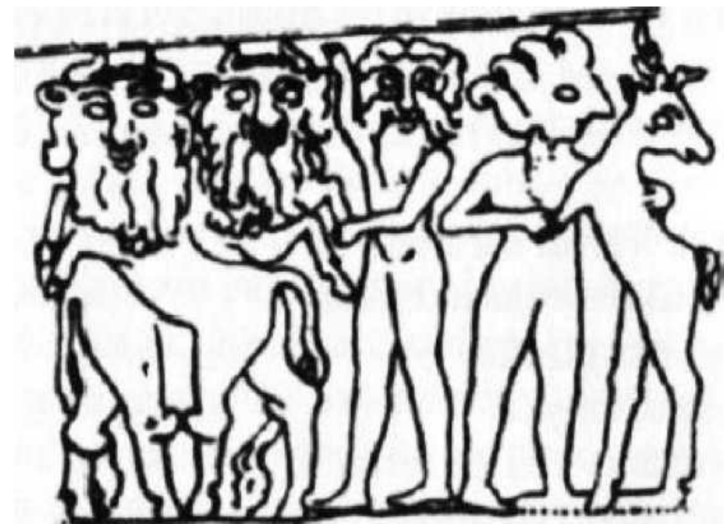
Kazdığım çukurları doldurdu,

kurduğum tuzakları bozdu;

stepin hayvanları ve yaratıkları

onun yüzünden elimden kaçtı.

Maymun-insan için daha iyi bir tarif isteyemezdik: kıllı, kabarık saçlı, oradan oraya dolanıp duran, "ne halkı ne diyarı bilen", "sanki yeşil otlaklardanmış gibi" yapraklarla örtünen, otlayan ve hayvanlar arasında yaşayan bir göçebe. Bir miktar zekâsı da yok değildi, çünkü hayvanları yakalamak için kazılan çukurları dolduruyor ve tuzakları parçalıyordu. Başka bir deyişle, hayvan arkadaşlarını, yabancı avcılar tarafından avlanmaktan koruyordu. Bu kabarık tüylü maymun-insanı hayvan dostları arasında gösteren birçok silindir mühür bulunmuştur. (Şekil 149)

Şekil 149

Derken, insan gücü ihtiyacı ile yüz yüze gelen ve bir ilkel İşçi elde etmeye karar veren Nefilimler,

hazır bir çözüm gördü: uygun bir hayvanı evcilleştirmek.

"Hayvan" ellerinin altındaydı ancak Homo erectus bir sorun yaratmaktaydı. Bir yandan, uysal bir iş hayvanı hâline gelemeyecek kadar zeki ve vahşî idi. Diğer yandan, görev için aslında uygun değildi. Fiziğinin değişmesi gerekiyordu; Nefilimlerin araçlarını kavrayabilmeli ve kullanabilmeli, onlar gibi yürümeli ve eğile-bilmeliydi ki tarlalarda ve madenlerde tanrıların yerini alabilsin. Daha "akıllı" olmalıydı; tanrılar kadar değil ama konuşmayı ve emirleri ve kendisine verilen görevleri anlayacak kadar. İtaatkâr ve yararlı bir *amelu,* bir serf olmak için yeterince zekâya ve anlayışa ihtiyacı vardı.

Kadim kanıtların ve modern bilimin doğruluyor göründüğü gibi, eğer Dünya üstündeki yaşam On İkinci Gezegendeki yaşamdan türemişse, o zaman evrim, On İkinci Gezegende olduğu gibi ilerlemiş olmalıydı. Ne yazık ki, farklı yerel koşulların sebep olduğu mutasyonlar, değişmeler, hızlanmalar ve gerilemeler vardı ama Dünya üstündeki tüm canlı bitki ve hayvanlarda bulunan aynı genetik kodlar, aynı "yaşam kimyası"; Dünya üstündeki yaşam biçimlerinin gelişimini, On İkinci Gezegendeki ile aynı yöne yönlendirmiş olmalıdır.

Dünya üstündeki çeşitli yaşam biçimlerini inceleyen Nefilimler ve baş bilimcileri Ea, ne olduğunu anlamakta gecikmediler: Göksel çarpışma sırasında, kendi gezegenleri Dünya'yı yaşam ile tohumlamıştı. Dolayısıyla, ellerinin altında olan varlık, aslında Nefilimlere akrabaydı, tabi daha az evrimleşmiş bir biçimde.

Nesiller boyu üretme ve seleksiyon gerektirecek aşamalı bir evcilleştirme işe yaramayacaktı. Gereken şey, yeni işçileri "seri üretim"le ortaya çıkaracak hızlı bir süreçti. Problem Ea'ya sunulduğunda, cevabı hemen buldu: Tanrıların suretini, zaten mevcut olan varlıkların üstüne "basmak".

Homo erectus'un hızlı evrimsel gelişimini sağlamak için Ea'nın tavsiye ettiği işlem, inanıyoruz ki, genetik manipülasyon idi.

Bir canlı organizmanın kendisini üretirken kullandığı, ana babasına benzeyen nesiller yarattığı karmaşık biyolojik sürecin, genetik kodlarla mümkün olduğunu artık biliyoruz. Tüm canlı organizmalar, meselâ bir bağırsak solucanı, bir eğreltiotu ağacı ya da insan, hücrelerinde kromozomlar, yani her bir hücre içinde o belli organizma için tam kalıtımsal talimatları tutan küçücük çubuk gibi yapılar içerirler. Eril hücre (polen, sperm) dişil hücreyi döllediğinde, iki kromozom takımı birleşir ve sonra, ana baba hücrelerin tam kalıtımsal özelliklerine sahip olan yeni hücreler oluşturmak üzere bölünürler.

Yapay döllenme, hatta bir insan dişisinin yumurtasının döllenmesi bile artık mümkün. Esas iş, aynı tür içindeki farklı familyalar arasındaki ve hatta farklı türler arasındaki çapraz döllenmededir. Modern bilim ilk melez mısırın geliştirilmesinden veya Alaska köpeklerinin kurtlarla çiftleştirilmesinden ya da katırın "yaratılma-sı"ndan (bir kısrak ve eşeğin yapay çiftleşmesi) başlayıp insanın kendi üremesini manipüle etme yeteneğine dek bir hayli yol almıştır.

Klonlama (Grekçe "dal" anlamına gelen klon kelimesinden) denilen bir işlem; bir bitkiden alınan bir dalın, yüzlerce benzer bitki üretmekte kullanılması ilkesini hayvanlara uygulamaktadır. Tekniğin hayvanlara uygulanışı, ilk kez Dr. John Gur-don'un bir kurbağanın döllenmiş yumurtasının

çekirdeğinin yerine aynı kurbağanın bir başka hücresinden alınan çekirdek maddesi yerleştirdiği İngiltere'de görüldü.

Normal iribaşların başarıyla biçimlenişi; yumurtanın, kendisine uyan doğru kromozom takımını nereden alırsa alsın gelişmeye, bölünmeye ve nesil yaratmaya devam ettiğini gösterdi.

Hastings-on-Hudson'daki Toplum, Etik ve Yaşam Bilimleri Enstitüsü tarafından yapılan deneyler, insanları klonlama veya kopyalama tekniklerinin çoktan beri mevcut olduğunu göstermektedir. Bir insanın (üreme organlarından olması şart değildir) herhangi bir hücresinin çekirdeğini oluşturan maddeden almak artık mümkündür ve bunun kırk altı tam kromozom takımının yirmi üçünü dişi yumurta hücresi içine yerleştirmek; "önceden belirlenmiş" bir bireyin ana rahmine düşmesi ve doğumu sağlanır. Normal döllenmede, "baba" ve "anne" kromozom takımları birbirlerine yapışır ve sonra yine yirmi üç kromozom çifti olarak kalmak üzere ayrılmalıdırlar, bu da DNA'larından bazılarının şansa bağlı değiş tokuşuna yol açar. Ama klonlamada, döl, ayrılmamış kromozom takımının geldiği kaynağın tam bir kopyasıdır. Dr. W. Gaylin The New York Times'da "insan varlıklarının tam kopyalarını yapmak gibi korkunç bir bilgiye" çoktan beridir sahip olduğumuzu yazıyor; bu ise (hücre çekirdeklerini saklamış olsaydık) sınırsız sayıda Hitlerler, Mozartlar veya Einsteinlar demektir.

Ama genetik mühendislik sanatı, tek bir işlemle sınırlı değildir. Birçok ülkedeki araştırmacılar, tek bir hücre içinde kromozomları birleştirmekten ziyade hücreleri birbirine kaynaştırmayı mümkün kılan, "hücre füzyonu" denilen bir işlemi mükemmelleştirdiler. Bu işlemin bir sonucu olarak, farklı kaynaklardan alınan hücreler, içinde iki çekirdek ve iki kromozom çifti olan tek bir "süper hücre" hâlinde kaynaşmaktadır. Bu hücre ayrıldığında, çekirdek ve kromozomlar, kaynaştırmadan önceki her bir hücreden farklı olan bir biçimde bölünebilir. Sonuç ise, her biri genetik açıdan tam ama ata hücreler açısından bakıldığında tamamen karışmış yepyeni bir genetik kod takımı taşıyan iki yeni hücre olmaktadır.

Bu, birbiriyle uyuşmayan canlı organizmaların, meselâ bir tavuğun ve bir farenin hücrelerinin; bildiğimiz haliyle ne tavuk ne de fare olan yeni hayvanlar üreten yepyeni genetik karışımları olan yeni hücreleri biçimlendirmek üzere kaynaştırıla-bileceği anlamına gelmektedir. Daha da geliştiğinde bu işlem, bir yaşam biçimindeki hangi özelliklerin birleştirilen veya "kaynaştırılan" hücreye aktarılacağını seçmemize izin verebilir.

Bu durum, "genetik nakil"le ilgili geniş bir alanın gelişmesine yol açtı. Artık, belirli bir bakteriden tek bir geni almak ve onu, yeni döle ek karakteristikler vermesi için bir hayvan veya insan hücresine aktarmak mümkündür.

450.000 yıl önce uzay yolculuğu yapma becerisine sahip olan Nefilimlerin, yaşam bilimleri alanında, bugün bizlere kıyasla, eşit biçimde ilerlemiş olduklarını varsayabiliriz. Ayrıca iki önceden seçilmiş kromozom takımının, önceden belirlenmiş genetik bir sonuç elde etmek üzere birleştirilebileceği çeşitli alternatiflerin farkında olduklarını da düşünmeliyiz; bu işlemler ister klonlamaya, hücre füzyonuna, genetik nâkile, ister henüz bilmediğimiz metotlara benzesin, onlar bu işlemleri biliyorlar ve bunları sadece laboratuvar kaplarında değil canlı organizmalarla da yürütüyorlardı.

İki yaşam kaynağının bu şekilde karışmasına yönelik bir göndermeyi, kadim metinlerde bulmaktayız.

Berossus'a göre, ayrıca Deus ("tanrı") diye de adlandırılan ilâh Belus ("efendi"), çeşitli "iki katlı bir ilkeyle üretilmiş ürkütücü Varlıklar" ortaya çıkarmıştır:

Bazıları dört ve iki suratlı olan iki kanatlı erkekler ortaya çıktı.

Tek bedenleri ama biri erkek, diğeri kadın iki kafaları vardı. Çeşitli organları da yine hem erkek hem de dişininkine benziyordu.

Görülen diğer insan biçimleri ise keçi bacaklı ve boynuzlu olanlardı. Bazılarında at ayakları vardı; diğerlerinde atların kıçına benzeyen organlar vardı ama önden insan gibiydiler, hiposentorları andırırlardı. Orada yine insan başlı boğalar, dört katlı bedenleri ve balık kuyrukları olan köpekler ürerdi. Ayrıca köpek başlı atlar, kafaları veya bedenleri atların veya kuyrukları balıklarınki gibi başka hayvanlar da vardı. Kısacası, her türden hayvanın organlarını taşıyan yaratıklar vardı...

Tüm bunlar, Babil'deki Belus tapınağında korunan şekillerdedir.

Hikâyenin akıl karıştırıcı ayrıntıları, önemli bir gerçeği içerebilir. Kendi suretlerinde bir varlığın yaratılması kararına varmazdan önce Nefilimlerin diğer alternatiflerle deneyler yaparak "üretilmiş hizmetkâr" ortaya çıkarmaya kalkışmış olmaları son derece akla yatkındır: bir maymun-insan hayvan melezinin yaratılması. Bu yapay yaratıklardan bazıları bir süre yaşamış olmalıdır ama kesinlikle üreyememek-teydiler. Kadim Yakın Doğu'daki tapınak alanlarını süsleyen muammalı boğa-insan ve aslan-insanlar (sfenksler), bir sanatçının hayal gücünün ürünleri olmayıp, Nefi-limlerin biyoloji laboratuvarlarından çıkan gerçek yaratıklar olabilirler; yani sanat ve heykeller yoluyla anımsanan başarısız deneyler. (Şekil 150)

Şekil 150

Sümer metinleri de mükemmel bir İlkel İşçi biçimlendirme gayretleri sırasında Enki ve Ana Tanrıça (Ninhursag) tarafından yaratılan deforme insanlardan söz ederler. Bir metin, görevi "tanrıların kalıbını karışımın üstüne bindirmek" olan Ninhursag'ın sarhoş olup "Enki'yi çağırdığını" anlatır:

"İnsanın bedeni ne kadar iyi, ne kadar kötü?

Kalbim öyle diyor ki,

onun kaderini iyi veya kötü yapabilirim."

Sonra, metne göre zarar verme niyetiyle, ama muhtemelen deneme yanılma sürecinin kaçınılmaz bir parçası olarak, Ninhursag çişini tutamayan bir erkek, çocuk doğuramayan bir kadın, ne erkek ne de dişi organı olan bir varlık üretti. Ninhursag, hepsi hepsi altı deforme veya kusurlu insan ortaya çıkardı. Hastalıklı gözleri, titreyen elleri, hasta bir karaciğeri, tekleyen bir kalbi olan bir insanın; yaşlılıkta ortaya çıkan bir hastalığı olan bir ikincisinin vb. kusurlu biçimde yaratılışından Enki sorumlu tutuldu.

Ama en sonunda mükemmel insan başarıldı; Enki onu Adapa diye adlandırdı, İncil ise Âdem, bizim bilginlerimiz ise Homo sapiens diye. Bu varlık tanrılara o kadar benziyordu ki, bir metin Ana Tanrıçanın yaratığına, insana "bir tanrının derisi gibi deri", yani kabarık tüylü maymun-insanınkinden bir hayli farklı olan yumuşak, kılsız bir beden verdiğini işaret edecek kadar ileri gider.

Bu son ürünle artık Nefilimler, insan kızları ile genetik olarak uyuşmaktaydı, onlarla evlenip onlardan çocuk edinebilirlerdi. Ama böyle bir uyuşma, insan ancak Nefilimler ile aynı "yaşam tohumu"ndan gelişmiş ise mevcut olabilirdi. Kadim metnin iddia ettiği de budur.

Mezopotamya kavramında insan, ahitlerde olduğu gibi, bir tanrının kanı veya "özü" gibi tanrısal bir unsur ile Dünya'nın "kil "inin bir karışımından yapılmadır. Gerçekten de "insan" için kullanılan *lulu* teriminin ta kendisi *'"ilkel"* anlamını verse de, harfiyen *"karıştırılmış olan"* anlamına gelmektedir. Bir insan biçimlendirmeye çağrılan Ana Tanrıça *"ellerini yıkadı, kili kopardı, onu stepte karıştırdı"* (Burada tanrıça tarafından alınan temizlik önlemleri, kayda değer. "Ellerini yıkadı". Diğer yaratılış metinlerinde de böyle klinik önlemler ve prosedürlerle karşılaşmaktayız.)

İnsanın prototipini yaratmak üzere toprağın "kili" ile karışan ilâhî "kan"ın kullanılışı, Mezopotamya metinlerinde tam olarak saptanmıştır. Enki'nin "biraz büyük bir Bilgelik eseri vermesi", yani bilimsel "know-how" vermesi için nasıl göreve çağrıldığını anlatan bir metin, *"tanrılar için hizmetkârlar biçimlendirme"* görevini yerine getirmekte büyük bir sorun görmediğini belirtir. "Yapılabilir!" diye ilân eder. Sonra Ana Tanrıçaya bu talimatı verir:

"Dünyanın Bodrumundan,

tam Abzu'nun üstünden-

bir yuvarlak olana dek kili karıştır

ve bir yuvarlak şekil ver.

Kili doğru hâle getirecek olan iyi, bilen genç tanrılar sağlayacağım."

Tekvin'in ikinci bölümü, bu teknik versiyonu sunar:

Ve Yahveh, Elohim yerin toprağından Adamı yaptı;

ve onun burnuna yaşam nefesini üfledi, ve Adam yaşayan can oldu.

Genelde "can" diye çevrilen İbranice terim nefestir; canlı bir yaratığı canlandıran ve öldüğünde görünüşe göre onu terk eden, elle tutulmaz o "ruh"tur. Pen-tatök'ün (Eski Ahit'in ilk beş kitabının)

insan kanı dökme ve hayvan kanı yemeye karşı tekrar tekrar "çünkü kan nefestir" diye uyarıda bulunması tesadüf değildir, insanın yaratılışının ahit versiyonları da nefes ("ruh", "can") ve kanı eş tutarlar.

Eski Ahit, kanın insanın yaratılışındaki rolüne bir başka ipucu sunar. Âdem isminin çıkartıldığı *adama* terimi, orijinal olarak sadece herhangi bir toprak ve arz değil, özellikle koyu kırmızı toprak anlamına gelmekteydi. Tıpkı paralel Akkadca kelime *adamotu ("koyu kırmızı toprak)* gibi, İbranice *adama* terimi ve kırmızı renk için kullanılan İbranice *adom* adı, kan için kullanılan sözcüklerden türemiştir: *ada-mu, dam.* Tekvin Kitabı, Tanrı tarafından yaratılan varlığı "Âdem" diye adlandırdığında, Sümerlilerin en sevdiği linguistik çifte anlam oyununu kullanmaktadır. *"Adem"; "topraktan olan" (Dünyalı), "koyu kırmızı topraktan yapılan" ve "kandan yapılan*" anlamına gelebilirdi.

Canlı yaratıkların temel unsuru ve kan arasındaki ilişki, insanın yaratılışıyla ilgili Mezopotamya anlatılarında da mevcuttur. Ea ve Ana Tanrıça'nın insanı ortaya çıkarttığı hastaneye benzeyen ev, *Şimti Evi* diye adlandırılmaktadır; çoğu bilgin bunu *"kaderlerin belirlendiği ev"* olarak çevirir. Ama Sümerce Şİ.İM.Tİ'den türediği açık olan *şimti* terimi hece hece ele alındığında *"nefes-rüzgâr-yaşam"* anlamına gelir. *Bit Şimti,* harfiyen *"yaşam rüzgârının içeri üflendiği ev"* anlamına gelir. Bu, ahitlerdeki sözlerle tamamen denktir.

Aslında, Sümerce Şİ.ÎM.Tİ'yi çevirmek için Mezopotamya'da kullanılan Akkadca kelime *napiştudur,* yani ahitteki nefes teriminin tam paralelidir. Ve nefes veya napiştu, kandaki ele geçmeyen "bir şey"di.

Eski Ahit sadece eksik ipuçları sunmaktayken, Mezopotamya metinleri bu konuda pek açıktır, insanın biçimlendirileceği karışım için kanın gerektiğini belirtmekle kalmaz, bunun bir tanrının kanı, ilâhî kan olması gerektiğini de açıklarlar.

Tanrılar insanı yaratmaya karar verdiklerinde, liderleri açıkladı: "Kan toplayacağım, kemikleri varlık edeceğim." Kanın belirli bir tanrıdan alınması gerektiğini öneren Ea, "İlkeller onun modeli ardınca biçimlensinler" dedi. Ve tanrıyı seçtiler.

Onun kanından, İnsanoğlunu biçimlendirdiler;

üstüne hizmeti yüklediler, tanrılar serbest kalsın diye...

Bu, idrakin ötesinde bir işti.

"Tanrılar insanlar gibi..." destanına göre, tanrılar daha sonra Doğum Tanrıçasını (Ana Tanrıça, Ninhursag) çağırdılar ve görevi yerine getirmesini istediler:

Doğum Tanrıçası buradayken,

Doğum Tanrıçası döller biçimlendirsin.

Tanrıların Anası buradayken,

Doğum Tanrıçası bir *Lulu* biçimlendirsin,

İşçiler, tanrıların yükünü taşısın.

Bir *Lulu Amelu* yaratsın,

Boyunduruğu o taksın.

Buna paralel, "Ana Tanrıça tarafından İnsanın Yaratılması' adını taşıyan bir Eski Babil metninde, tanrılar "tanrıların Ebesini Bilgili Mami"yi çağırırlar ve ona şöyle derler:

Sen ana rahimsin,

İnsanoğlunu yaratabilecek olan.

Yarat öyleyse *Lulu,* o taksın boyunduruğu!

Bu noktada, "Tanrılar insanlar gibi" metni ve paralel metinler, insanın gerçek yaratılışının ayrıntılı bir tarifine girişirler, "İşi" kabul eden tanrıça (burada NİN.Tİ, "yaşam veren hanım"olarak adlandırılır), "saflaştırma" ve "Abzu'nun kili" için kullanılacak bazı kimyasallar ("Abzu'nun ziftleri") dahil gereken birçok şeyi sıralar.

Bu malzemeler her ne idiyseler, Ea gerekenleri anlamakta hiç zorluk çekmez, kabul ederek şöyle der:

"Saflaştırıcı bir banyo hazırlayacağım.

Bir tanrı, kanını akıtsın...

Onun etinden ve kanından,

Ninti kili karıştırsın."

Karışan kilden bir insan biçimlendirebilmek için biraz kadın yardımı, bir tür hamilelik veya çocuk taşıma unsurları gerekmektedir. Enki, kendi eşinin yardımını önerdi:

Ninti, tanrıça-eşim, doğuran o olacak.

Yedi doğum tanrıçası yanında, yardımcı olacak.

"Kan" ve "kil" in karışmasının ardından, çocuk taşıma aşaması; yaratığa ilâhî bir "mühür" basma işini tamamlayacaktı.

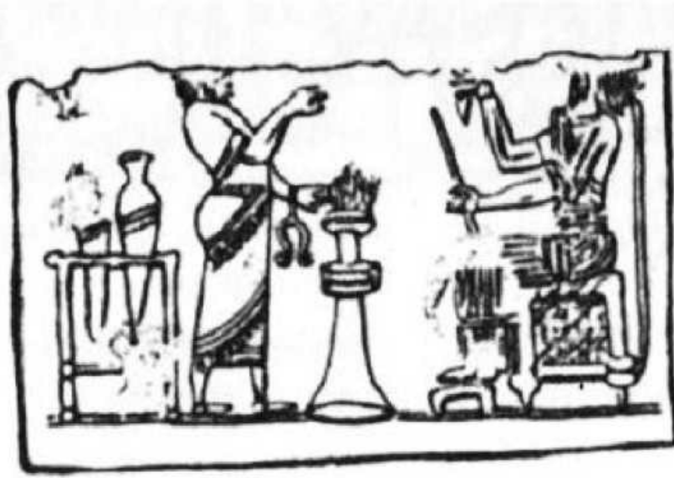
Yeni doğanın kaderi açıklandı;

Ninki onun üstüne tanrıların suretini sabitleyecek; ve olacak olan "İnsan" olacak.

Asur mühürlerindeki resimlemeler, pekâlâ bu metinler için hazırlanmış şekiller olabilirler; bunlar Ana Tanrıça (sembolü göbek bağı kesicisidir) ve (orijinal sembolü hilâl idi) Ea'yı karışımı hazırlar,

ilâhîler söyler ve acele etmek için birbirlerini teşvik ederken göstermektedir. (Şekil 151,152)

Şekil 151 *Şekil 152*

Enki'nin eşi Ninki'nin, insanın ilk başarılı örneğinin yaratılışına dâhil oluşu, bizlere daha önceki bölümlerden birinde anlattığımız Adapa'nın hikâyesini hatırlatıyor:

O günlerde, o yıllarda,

Eridu'nun Bilgesi, Ea,

onu bir insan modeli olarak yaratmıştı.

Bilginler, Adapa'dan Ea'nın "oğlu" olarak söz edilişinin tanrının bu insanı çok sevdiğini ve onu evlât edindiğini ima ettiğini sanmışlardır. Ama aynı metinde Anu, Adapa'dan "Enki'nin insan evlâdı" olarak söz eder. Öyle görünüyor ki, Enki'nin eşinin, "Âdem modeli" olan Adapa'nın yaratılma sürecine dâhil oluşu, yeni insan ve onun tanrısı arasında zürriyet anlamında bir ilişki yaratmıştı: Adapa'ya hamile kalan Ninki idi!

Ninti yeni varlığı kutsadı ve onu Ea'ya sundu. Bazı mühürler, iki yanında Hayat Ağacı ve laboratuvar kapları bulunan ve yeni doğmuş bir varlığı tutup kaldıran bir tanrıçayı göstermektedir. (Şekil 153)

Şekil 153

Bu şekilde üretilen, Mezopotamya metinlerinde tekrar tekrar "model insan" veya bir "kalıp" olarak sözü edilen varlık anlaşılan doğru yaratık idi zira tanrılar kopyasının çıkartılması için bağrışıyorlardı. Ancak görünüşte önemsiz bu ayrıntı, sadece İnsanoğlunun "yaratıldığı" sürece değil, aynı zamanda İncil'de bulunan ve çelişkili olan bilgilere de ışık tutmaktadır:

Tekvin Kitabının ilk bölümüne göre:

Ve Elohim insanı kendi suretinde yarattı-

onu Elohimin suretinde yarattı-onları erkek ve dişi olarak yarattı.

Âdem Zürriyetleri Kitabı da denen Bap 5 şöyle belirtir:

Elohim adamı yarattığı günde, onu Elohim benzeyişinde yaptı,

Onları Erkek ve dişi yarattı,

ve onları mübarek kıldı ve yaratıldıkları günde

onların adını "Âdem" koydu.

Bir nefeste, İlâhın kendi suretinde ve benzeyişinde, tek bir varlık, "Âdem" yarattığını ve bariz bir çelişki ile bir erkek ve dişinin aynı zamanda yaratıldığını öğreniyoruz. Çelişki, İlâh onu uyutana ve kaburgasından Kadını biçimlendirene dek Âdem'in bir süre yalnız olduğunu bildiren Tekvin'in ikinci bölümünde özellikle sivrileşmektedir.

Bilginleri de ilâhiyatçıları da şaşırtan çelişki, ahit metinlerinin orijinal Sümerce kaynakların bir özeti olduğunu fark ettiğimizde ortadan kalkmaktadır. Bu kaynaklar bizi şöyle bilgilendirir: Maymun adamları hayvanlarla "karıştırarak" bir ilkel işçi yaratmaya çalışan tanrılar, işe yarayacak tek karışımın maymun adamlar ile Nefilimler arasında olabileceği sonucuna vardılar. Birkaç başarısız denemeden sonra, bir "model", yani Adapa/Adem yapıldı. Başlangıçta, sadece tek bir Âdem vardı.

Adapa/Âdem'in doğru yaratık olduğu kanıtlanınca, kopyalarının yaratılması için bir genetik model veya "kalıp" olarak kullanıldı; bu kopyalar sadece erkek değil, erkek ve dişiydi. Daha önce göstermiş olduğumuz gibi, Kadını biçimlendirdiği söylenen ahitteki "kaburga", Sümerce Tİ (*"kaburga" ve "yaşam")* üstünde bir kelime oyunudur; bu da Havva'nın Âdem'in "yaşam özü"nden yapıldığını onaylamaktadır.

Mezopotamya metinleri, Âdem'in kopyalarının ilk üretimi hakkında bir görgü tanığının anlattıklarını verir.

Enki'nin talimatına uyulmuştur. Yaşam nefesinin "üflendiği" *Şimti Evi'nde* Enki, Ana Tanrıça ve on dört doğum tanrıçası toplanmıştır. Bir tanrının "özü" elde edilmişti, "saflaştırıcı banyo" hazırlanmıştı. "Ea kili onun önünde temizledi; ilâhîler söylemeye devam etti."

Napiştu'yu saflaştıran tanrı Ea konuştu.

Onun önüne oturdu, onu teşvik ediyordu.

Kendi ilâhîsini söyledikten sonra,

Elini kile uzattı.

Artık, insanın "seri üretimi" işleminin ayrıntılarına şahit olmaktayız. On dört doğum tanrıçasının karşısında,

Ninti kilden on dört parça kopardı;

Yedisini sağa koydu,

Yedisini sola koydu.

Aralarına kalıbı koydu.

... tüyleri...

göbek bağı kesicisi...

Doğum tanrıçalarının iki gruba ayrıldığı açıktır. Metin, "Bilge ve bilgili iki kez yedi doğum tanrıçası toplanmıştı" diye açıklamaya devam eder. Ana Tanrıça onların rahimlerinin içine "karışık kil" i koyar. Bir cerrahî işlem yapıldığına dair ipuçları vardır; tüylerin alınması veya traş edilmesi, cerrahî bir aletin, bir kesicinin hazırlanması. Artık beklemekten başka yapacak bir şey yoktu:

Doğum tanrıçaları bir aradaydı,

Ninti ayları sayıyordu.

Beklenen 10. ay yaklaşıyordu;

10. ay geldi;

Rahimin açılması dönemi geçti.

Yüzü anlayışla parladı;

Başını örttü, ebelik yaptı.

Belini kuşakla sardı, kutsamayı açıkladı.

Bir şekil çekti; kalıpta yaşam vardı.

Anlaşılan insanın yaratılış draması geç doğumla tamamlanmıştı. On dört doğum tanrıçasını hamile bırakmak için "kil" ve "kan" "karışımı" kullanılmıştı. Ama dokuz geçti ve onuncu ay ilerledi. "Rahmin

açılması dönemi geçti." Neyin gerektiğini anlayan Ana Tanrıça "ebelik yaptı". Bir cerrahî operasyon yapmış olduğu, (bölük pörçük olmasına karşın) paralel bir metinde daha açık biçimde ortaya çıkıyor:

Ninti... ayları sayar...

Belirlenen 10. ayda çağırdılar;

Eli Açan Hanım geldi.

... ile rahmi açtı.

Yüzü neşeyle parladı.

Başı örtülüydü; ...

bir açıklık yaptı;

Rahimde olan fırladı.

Coşkuya kapılan Ana Tanrıça çığlık attı.

"Yarattım!

Onu ellerimle yaptım!"

İnsanın yaratılması nasıl başarılmıştı?

"Tanrılar insanlar gibi" metni, amacı bir tanrının "kanı"nın niçin "kil"e karıştırılması gerektiğini açıklamak olan bir pasaj içermektedir. Gereken "ilâhî" unsur, sadece bir tanrının damlayan kanı değildi, çok daha temel ve kalıcı olan bir şeydi. Seçilen tanrının TE.E.MA'sı olduğu söylenir bize; önde gelen otoritelerin (Oxford Üniversitesinden W.G. Lambert ve A.R. Millard) metin üstünde "kişilik" diye tercüme ettiği bir kelimedir bu. Ama kadim terim çok daha spesifiktir; harfiyen *"hafızayı yerinde tutanı barındıran*" anlamına gelir. Dahası, aynı terim Akkadca versiyonda "ruh" olarak çevrilen *etemu* olarak yer alır.

Her iki durumda da konumuz, tanrının kanında kişiliğini saklayan "bir şey"dir. Tüm bunlar, eminiz ki, tanrının kanını bir dizi "saflaştırma banyosu"ndan geçiren Ea'nın peşinde olduğu şeyin, o tanrının genleri olduğunu söylemenin dolambaçlı bir yoludur.

Bu ilâhı unsuru, dünyasal bir unsurla iyice karıştırmanın amacı da açık açık belirtilmiştir:

Kil içinde, tanrı ve İnsan bağlanacak,

biraraya getirilmiş bir birlik içinde;

öyle ki son günlere kadar

bir tanrıda olgunlaşan

Et ve Can-

o Can bir kan bağında bağlanacak; onun İşaretini yaşam ilân edecek, ki bu unutulmasın,

"Can" bir kan bağında bağlansın.

Bunlar, bilginler tarafından pek az anlaşılmış güçlü sözlerdir. Metin, tanrının kanının, tanrı ve insanın genetik olarak "son günlere kadar" bağlanması için kile karıştırıldığını belirtir; böylece tanrıların hem eti ("suret") hem de canı ("benzeyiş") İnsan üstüne asla koparılamayacak bir kan bağı ile basılacaktı.

"Gılgamış Destanı", tanrılar yarı ilahi olan Gılgamış için bir kopya yaratmaya karar verdiklerinde Ana Tanrıçanın, "kil"i, tanrı Ninurta'nın "özü" ile karıştırdığını bildirmektedir. Metinde daha sonra, Enkidu'nun kudretli gücü; onda "Anu'nun özünün" olmasına, Anu'nun torunu olan Ninurta yoluyla sağladığı bir unsura bağlanmaktadır.

Akkadca *kişir* terimi, göklerdeki tanrıların sahip olduğu bir "öz"e, bir "yoğun-luk"a değinir. E. Ebeling *kişirin* tam anlamını anlama gayretlerini "Öz veya bu terimin bazı nüansları, ilâhlar kadar pekâlâ Göklerden gelen füzeler için de geçerli olabilir" diye belirterek özetler. E. A. Speiser bu terimin aynı zamanda "Göklerden aşağı inen bir şey"i ima ettiği sonucuna varmıştır. Terim "bu terimin tıbbî bağlamdaki kullanımını ima edebilecek" çağrışımlar da taşımaktadır diye yazar.

Tekrar basit, tek bir çeviriye geliyoruz: gen.

Mezopotamya'nın ya da ahitin kadim metinlerinin kanıtları, biri bir tanrının diğeri ise Homo erectus'un olan iki gen takımını kaynaştırmak için benimsenen işlemin, ilâhî unsur olarak erkek genlerini ve dünyasal unsur olarak dişi genlerini kullanmayı içerdiğini önermektedir.

İlâhın, Âdem'i kendi suretinde ve benzeyişinde yarattığını tekrar tekrar iddia eden Tekvin Kitabı daha sonra Âdem'in oğlu Şit'in doğumunu şu sözlerle tarif eder:

Ve Âdem yüz otuz yaşında, kendi benzeyişinde, suretine göre bir oğulun babası oldu ve onun adını Şit koydu.

Terminoloji, Âdem'in İlâh tarafından yaratılışını tarif etmekte kullanılanlarla aynıdır. Ama Şit kesinlikle biyolojik bir süreçten geçerek Âdem'den doğmuştu;

yani bir dişi yumurtanın Âdem'in erkek spermi tarafından döllenmesi ve ardından gelen gebe kalış, hamilelik ve doğum. Bu eş terminoloji bir süreci anlatmaktadır ve tek mantıklı çıkarım; Âdem'in de İlâh tarafından bir dişi yumurtanın bir tanrının spermi ile döllenmesi işlemi yoluyla ortaya çıkarmış olmasıdır.

Eğer tanrısal unsurun karıştırıldığı "kil", tüm metinlerin ısrar ettiği gibi dünyasal bir unsur idiyse, tek mantıklı çıkarım bir tanrının sperminin, yani onun genetik malzemesinin bir maymun kadının yumurtasına sokulmuş olmasıdır!

"Kil", ya da daha ziyade "kalıplanan kil" için Akkadca terim *fittir.* Ama bunun orijinal hecelenişi TİİT (*"yaşamla olan")* idi. İbranicede *tit "çamur"* anlamına gelmektedir ama eşanlamlısı, *bişa ("bataklık") ve beşa ("yumurta")* ile bir kök paylaşan boştur.

Yaratılış hikâyesi, kelime oyunlarıyla doludur. Âdem kelimesinin çift ve üçlü anlamlarım görmüştük; *adama-adamtu- dam.* Ana Tanrıçanın sıfatı olan *NİN.Tİ hem "yaşamın hanımı " hem de "kaburganın hanımı"* anlamına gelir.

Öyleyse *boş-bişa-beşa ("kil-çamur-yumurta")* dişinin yumurtası için bir kelime oyunu olmasın?

Bir tanrının genleri ile döllenen bir dişi Homo erectus'un yumurtası daha sonra Ea'nın eşinin rahmine yerleştirildi ve "model" elde edildikten sonra, bunun kopyaları hamilelik ve doğum sürecine girmeleri için doğum tanrıçalarının rahimlerine yerleştirildi.

Bilge ve bilgili,

Çifte-yedi doğum tanrıçası toplandı;

Yedisi erkek doğurdu,

Yedisi kız doğurdu.

Doğum Tanrıçası

Yaşam Nefesinin Rüzgârını hâsıl etti.

Çiftler hâlinde tamamlandılar,

Çiftler hâlinde, onun önünde tamamlandılar.

Yaratıklar, Halktı-

Ana Tanrıçanın yaratıkları.

Homo sapiens yaratılmıştı.

Kadim efsaneler ve mitler, ahitteki bilgiler ve modern bilim bir açıdan daha uyum içindedir. Modern antropologların insanın güneydoğu Afrika'da evrimleştiği ve ortaya çıktığı yolundaki bulguları gibi, Mezopotamya metinleri de insanın yaratılışının Apsu'da, Madenler Diyarının bulunduğu Aşağı Dünya'da meydana geldiğini önermektedirler, İnsanın "model"i olan Adapa'ya paralel olarak, bazı metinler evi Apsu'da olan "kutsal Amama, Dünya kadını" ndan söz ederler.

"İnsanın Yaratılışı" metninde, Enki Ana Tanrıçaya şu talimatı verir: " Dünyanın Bodrumundan, tam Abzu'nun üstünden, kili bir yuvarlak olana dek karıştır". "Mekânı olarak Apsu'yu biçimlendiren" Ea'nın yaratışlarına yakılan bir ilâhî şunu belirterek başlar:

Apsudaki İlâhî Ea

bir kil parçası kopardı,

tapınakları tamir için Kulla yarattı.

İlâhî, Ea tarafından yaratılan "dağ ve denizin bol ürünleri"nden sorumlu olanları, inşaat uzmanlarını saymaya devam eder; hepsi de Abzu'da, Aşağı Dünya'nın Madenler Diyarında kopartılan kil parçalarından yapılmıştır.

Metinler son derece açık biçimde belirtirler ki; Ea Eridu'da su kenarında tuğladan bir ev kurmuşken, Abzu'da değerli taşlar ve gümüşle süslü bir ev inşa etmiştir. Yaratığı olan insan oradan çıkmadır:

AB.ZU'nun Efendisi, kral Enki...

Evini gümüş ve lapis-lazuliden inşa etti,

Gümüşü ve lapis-lazulisi, parıldayan ışık gibi,

Baba, AB.ZU'da uygun biçimde şekillendirdi.

Parlak şimali Yaratıklar,

AB.ZU'dan hasıl oluyorlar,

Efendi Nudimmud'un çevresinde duruyorlardı.

Çeşitli metinlerden, insanın yaratılışının tanrılar arasında bir gedik açtığı sonucuna varmak bile mümkün. Öyle anlaşılıyor ki, en azından ilk yeni ilkel işçiler, Madenler Diyarıyla sınırlıydılar. Sonuç olarak, Sümer'de ağır işlerde çalışan Anun-nakiler, bu yeni insan gücünden yararlanamıyordu. Bilginler tarafından *"Kazmalar Miti"* diye adlandırılan akıl karıştırıcı bir metin, aslında Enlil'in komutası altında Sümer'de oturan Anunnakilerin Kara başlı Halktan kendilerine düşen payı aldığı sıradaki olayların bir kaydıdır.

"Normal düzeni" yeniden sağlamak için Enlil "Gök" (On İkinci Gezegen veya uzay gemileri) ve Dünya arasındaki temasları kesmek gibi aşırı çarelere başvurdu ve "etin filiz verdiği" yere karşı şiddet kullanmaya girişti.

Efendi,

Ortaya çıkmasına sebep olduğu şey uygundur.

Efendi Enlil,

Kararları değiştirilemez,

Gök'ü Yer'den ayırmakta hakikaten hızlıydı

Böylece yaratılmış Olanlar hâsıl olabilirdi.

Gök'ü Yer'den ayırmakta gerçekten hızlıydı.

"Gök-Yer Bağı'nda bir kesik açtı,

Böylece Yaratılmış Olanlar Etin-Filiz-Verdiği-Yer'den hâsıl olabilsin.

"Kazma ve Sepet Diyarı"na karşı Enlil AL.A.Nİ *("güç üreten balta")* adında harika bir silâh geliştirdi. Bu silâhın büyük duvarlara saldırabilen ve yıkabilen "tek boynuzlu öküz gibi" bir "dişi" vardı. Tüm tariflere bakılırsa bu, önündeki her şeyi ezen buldozer gibi bir aracın üstüne yerleştirilmiş kocaman bir motorlu matkap idi:

Efendiye karşı isyan eden ev,

Efendiye boyun eğmeyen ev,

AL.A.Nİ onu Efendiye boyun eğdirtti.

Kötünün... bitkisinin başlarını ezer;

Köklerini söker, başını koparır.

Silâhına bir "toprak yaran" ekleyen Enlil saldırıya geçer:

Efendi AL.A.Nl'yi çağırttı, emirlerini verdi,

Toprak Yaranı bir taç gibi başına koydu,

Ve onu Etin-Filiz-Verdiği Yer'e sürdü.

Delikte bir adamın başı vardı;

Halk yerden Enlil'e doğru koşuyordu.

Hızla Kara-Başlı Olanları taradı gözleri.

Müteşekkir olan Anunnakiler istediklerini gelen İlkel İşçilere yüklediler ve onları işe koşmak için hiç zaman kaybetmediler:

Anunnakiler ona doğru seyirtti,

Ellerini selâmlayarak kaldırdılar,

Enlil'in kalbini dualarla yumuşattılar.

Ondan istedikleri Kara-Başlı Olanlar idi.

Kara-Başlı halka,

tutmaları için kazmaları verdiler.

Tekvin Kitabı da benzer biçimde "Adem"in Mezopotamya’nın batısında bir yerlerde yaratıldığı ve Aden Bahçesinde çalışmak üzere doğuya doğru Mezopotamya'ya getirildiği bilgisini vermektedir:

Ve Rab Yahveh

şarka doğru Aden'de bir bahçe dikti... ve yaptığı Âdem'i çalışsın ve baksın diye Aden Bahçesine koydu.

TÜM ETTEN KEMİKTEN OLANLARIN SONU

İnsanoğlunun kendi yazılı tarihi öncesinde bir Altın Çağ olduğu inancı; muhtemelen insanın hatıralarına dayanmamaktadır zira olaylar fazlasıyla uzun bir zaman önce meydana gelmişti ve insanoğlu gelecek nesiller için herhangi bir somut bilgiyi kaydedemeyecek kadar ilkeldi. Eğer insanoğlu, şuuraltı anlamında, insanın bir sükûnet ve saadet çağında yaşadığı o en eski günleri hatırlıyorsa, bunun nedeni sadece insanın daha iyisini bilmeyişidir. Ayrıca bir nedeni de bu çağın hikâyelerinin insanlığa, o ilk insanlar tarafından değil, bizzat Nefilimler tarafından anlatılmış olmasıdır.

Mezopotamya'daki Tanrılar Mekânına taşınmasının ardından insanın başına gelen olayların tam bir anlatımı, Aden Bahçe’sindeki Âdem ve Havva'nın İncil'deki hikâyesidir:

Ve Rab Yahveh şarka doğru,

Aden'de bir bahçe dikti;

Ve yaptığı Âdem'i,

Oraya koydu.

Ve Rab Yahveh,

görünüşü güzel ve yenilmesi iyi

her ağacı yerden bitirdi;

Ve bahçenin ortasında Hayat Ağacını, ve iyilik ve kötülüğü Bilme Ağacını...

Ve Rab Yahveh Âdem'i aldı, baksın ve onu korusun diye Aden bahçesine koydu.

Ve Rab Yahveh Âdem'e emredip dedi:

"Bahçenin her ağacından istediğin gibi ye;

fakat iyiliği ve kötülüğü Bilme Ağacından yemeyeceksin;

çünkü ondan yediğin günde, mutlaka ölürsün."

İki hayatî meyve elinin altında olmasına karşın, Dünyalılara sadece Bilme Ağacının meyvesine uzanmak yasaklanmıştı. İlâh, bu noktada, insanın Hayat Ağacının meyvesine de uzanabileceği ile ilgilenmiyor gibidir. Ancak insan bu tek yasağa bile uyamaz ve trajedi başlar.

Cennet manzarası kısa sürede yerini dramatik gelişmelere bırakır; İncil bilginleri ve ilâhiyatçılar bunu İnsanın Düşüşü olarak adlandırırlar. Bu, düşüncesizce verilen ilâhî emirlerin, ilâhî yalanların, kurnaz (ama doğruyu söyleyen) bir Yılan, cezalandırma ve sürgün hikâyesidir.

Birdenbire ortaya çıkan Yılan, Tanrının ciddî uyarılarına karşı çıkar:

Ve Yılan... kadına dedi:

"Gerçekten ilâh, bahçenin hiçbir ağacından yemeyeceksiniz dedi mi?"

Ve kadın Yılana dedi:

"Bahçenin ağaçlarının meyvesinden yiyebiliriz; fakat bahçenin ortasında olan ağacın meyvesi hakkında ilâh:

'Ondan yemeyin ve ona dokunmayın ki,

Ölmeyesiniz. " dedi.

Ve Yılan kadına dedi:

"Katiyen ölmezsiniz, çünkü ilâh bilir ki, ondan yediğiniz gün, o vakit gözleriniz açılacak ve iyiyi kötüyü bilerek,

İlâh gibi olacaksınız."

Ve kadın gördü ki ağaç yemek için iyi, ve gözlere hoş,

ve akıllı olmak için arzu edilir bir ağaçtı.

Ve onun meyvesinden aldı ve yedi; ve kendisiyle beraber kocasına da verdi, o da yedi.

İkisinin de gözleri açıldı,

ve kendilerinin çıplak olduklarını bildiler; ve incir yaprakları dikip, kendilerine önlük yaptılar.

Kısa ama özlü hikâyeyi okudukça, meselenin aslında ne olduğunu, elinizde olmadan merak ediyorsunuz. Bilme Ağacına dokunmaları, dokunmaları hâlinde ölecekleri tehdidi ile yasaklanmış

olan iki Dünyalı, onları İlâh gibi "bilen" yapacak meyveyi yemeye ikna edilirler. Tüm bunlar olduğunda ise, birden çıplak olduklarını fark ederler.

Çıplaklık hâli, gerçekten de tüm olayda önemli bir unsurdur. Âdem ve Havva'nın Aden Bahçesindeki hikâyesi şu dizeyle açılır: "Ve Âdem ve karısı, ikisi de çıplaktılar ve utançları yoktu." Anladığımız kadarıyla, onlar insan gelişiminde tam gelişmiş insanlardan daha aşağıda bir düzeyde idiler: Sadece çıplak olmakla kalmıyorlardı, böyle bir çıplaklığın akla getirdiklerinin de farkında değildiler.

İncil'deki hikâye daha yakından incelendiğinde, konunun, insanın bir tür cinsel cesaret kazanması olduğu akla gelebilir. İnsana verilmeyen "bilme" bilimsel bir bilgi değildi, erkek ve dişi cinselliğine bağlı bir şeydi zira insan ve eşi "bilme"yi edinir edinmez "çıplak olduklarını bildiler" ve cinsel organlarını örttüler.

Hikâyenin devamı çıplaklık ve bilgi eksikliği arasındaki bağlantıyı onaylamaktadır çünkü İlâhın ikiyle ikiyi toplaması uzun sürmedi:

Ve günün serinliğinde bahçede gezmekte olan Rab Yahveh'nin sesini işittiler ve adamla karısı Rab Yahveh'den kaçıp bahçenin ağaçları arasına gizlendiler.

Ve Rab Yahveh adama seslenip ona dedi:

"Neredesin?"

Ve o dedi: "Senin sesini bahçede işittim, ve korktum, çünkü ben çıplaktım ve gizlendim.

Ve dedi:

"Çıplak olduğunu sana kim söyledi?

Ondan yeme, diye sana emrettiğim ağaçtan yedin mi?"

Gerçeği kabul eden İlkel İşçi dişi eşini suçladı, o da Yılanı suçladı. Son derece öfkelenen ilâh Yılana ve iki Dünyalıya lanetler yağdırdı. Sonra -şaşırtıcı bir şekilde- "ilâh Yahveh Âdem ve karısı için deriden kaftan yaptı ve onlara giydirdi."

Dünyalıların Aden Bahçesinden sürülmesine yol açan tüm olayın amacının, insanın giyinmeye nasıl başladığını anlatmanın dramatik bir biçimi olduğunu cidden varsayamazsınız. Giysiler giymek, yeni "bilme"nin dışsal bir tezahürüdür sadece. Böyle bir "bilme"nin elde edilişi ve İlâhın insanı bundan yoksun bırakma gayretleri, olayların ana konusunu oluşturmaktadır.

İncil'deki hikâyenin Mezopotamya dengi henüz bulunmamış olmasına karşın, hikâyenin kökeninin, tıpkı Yaratılış ve insanın tarih öncesini içeren tüm İncil malzemesi gibi, Sümerce olduğu konusunda pek az şüphe olabilir. Mekânı biliyoruz: Mezopotamya'daki Tanrıların Evi. Havva'nın adındaki *("yaşamdan olan", "kaburgadan olan")* her şeyi açık eden kelime oyununu biliyoruz. Ve elimizde iki yaşamsal ağaç var; Anu'nun evindeki gibi Bilme Ağacı ve Hayat Ağacı.

İlâhın sözleri bile bir Sümer kökeni yansıtmaktadır zira tek olan İbranî İlâhı yine çoğul hâle gelmiş

ve İncil'de değil ama Sümerce metinlerde yer alan ilâhî meslektaşlarına seslenmektedir:

Ve Rab Yahveh dedi:

"İşte, Âdem iyiyi ve kötüyü bilmekte bizden biri gibi oldu.

Ve şimdi elini uzatmasın ve Hayat Ağacından almasın, yemesin ve ebediyen yaşamasın?"

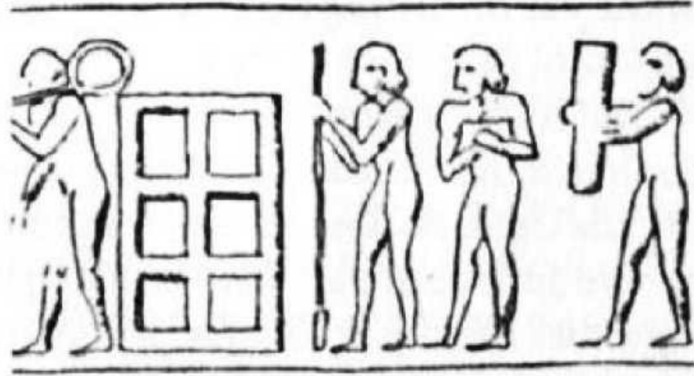
Ve Rab Yahveh

onu Aden bahçesinden çıkardı.

En eski birçok Sümer betimlemesinin gösterdiği gibi, İlkel İşçi olan insanın tanrılarına çırılçıplak hizmet ettiği bir dönem vardı. Tanrılarına yiyeceklerini ve içeceklerini sunarken de tarlalarda veya inşaat işlerinde çalışırken de çıplaktı. (Şekil 154,155)

Şekil 154

Şekil 155

Bunun açık bir şekilde ima ettiği şey, insanın statüsünün tanrılar için evcilleştirilmiş hayvanlarınkinden pek de farklı olmadığıydı. Tanrılar var olan bir hayvanın niteliklerini ihtiyaçlarına uyacak biçimde yükseltmişlerdi. Öyleyse, "bilme" eksikliği, hayvanlar gibi çıplak olan yeni biçimlendirilmiş varlıkların hayvanlar gibi veya hayvanlarla cinsel ilişkiye girdikleri anlamına mı geliyordu? En eski bazı betimlemeler, durumun gerçekten de bu olduğunu işaret etmektedir. (Şekil 156)

Şekil 156

"Gılgamış Destanı" gibi Sümerce metinler cinsel ilişki biçiminin, vahşî-İnsan ve beşer-İnsan arasındaki bir farkı gerçekten açıkladığını önermektedir. Uruk halkı, "steplerin derinliklerinden gelen barbar herif[1], yani vahşî Enkidu'yu uygarlaştırmak istediklerinde, bir "zevk kızı"nın hizmetine başvurdular ve onu, Enkidu'nun çeşitli hayvanlarla arkadaşlık ettiği su çukurunda Enkidu'yla buluşmaya ve "olgunluğunu" ona sunmaya gönderdiler.

Metinden anlaşıldığına göre Enkidu'yu "uygarlaştırma" sürecinin dönüm noktası, arkadaşlık ettiği hayvanların onu reddetmesi idi. Uruk halkının kıza "*stepinde büyüyen vahşî hayvanları onu reddedene dek" "kadınlık görevine"* devam et, demesi önemlidir. Çünkü Enkidu'nun hayvanlarla cinsel ilişki kurmaktan kopartılması, onun insan hâline gelişi için bir ön şarttı.

Enkidu kızın göğsünü açtı,

çıplak etti ve onun olgunluğuna sahip oldu...

Kız ona, vahşîye bir kadının görevi gibi davrandı.

Anlaşılan tuzak işe yaramıştı. Altı gün ve yedi gece sonra, *"kızın büyüleyiciliğinden doyduktan sonra",* eski oyun arkadaşlarını hatırladı.

Yüzünü vahşî hayvanlara döndü, ama onu gören ceylanlar kaçtı.

Stepin vahşî hayvanları

onun bedeninden geriye çekildiler.

Bu sözler, son derece açıklayıcıdır. İnsanla cinsel ilişki Enkidu'da öylesine derin bir değişiklik ortaya çıkarmıştır ki, arkadaşı olan hayvanlar "onun bedeninden geriye çekilmişlerdi." Sadece koşarak kaçmadılar; onunla fiziksel temastan da kaçındılar.

Şaşıran Enkidu bir süre hareketsiz kaldı, "çünkü vahşî hayvanları gitmişti." Ama değişim, kadim metnin açıkladığı gibi, pişman olunacak türden değildi:

Artık görüşü vardı, daha geniş bir anlayışı...

Fahişe ona, Enkidu'ya dedi:

"Biliyorsun, Enkidu;

Bir tanrı gibi oldun!"

Bu Mezopotamya metnindeki sözcükler, İncil'deki Âdem ve Havva hikâyesin-dekilerle neredeyse aynıdır. Yılanın tahmin ettiği gibi, Bilme Ağacından yediklerinde, cinsel meselelerde "iyiyi ve kötüyü İlâh gibi bilir" hâle gelmişlerdi.

Eğer bu sadece insanın hayvanlarla cinsel ilişki kurmanın uygarca olmayan veya kötü olduğunu fark eder hâle geldiği anlamına geliyorsa, Âdem ve Havva hayvanlarla ilişki kurmayı bıraktıkları için neden cezalandırılmıştı öyleyse? Eski Ahit hayvanlarla cinsel ilişkiye karşı uyarılarla doludur ve bir fazilet öğrenmenin, ilâhî gazaba sebep olması, akıl alır gibi değildir.

İnsanın İlâhın veya ilâhlardan birinin istekleri hilâfına "bilme"yi elde edişi, çok daha derin bir sebep içeriyor olmalıdır. Bu, insan için iyi bir şeydir ama yaratıcılarının onun elde etmesini istemedikleri bir şeydir.

Olayın anlamını kavrayabilmek için Havva'ya okunan lanetin satır aralarını dikkatle okumalıyız:

Ve kadına dedi:

"Zahmetini ve gebeliğini

ziyadesiyle çoğaltacağım.

Sancı ile evlât doğuracaksın,

yine de arzun kocana olacak"...

Ve Âdem karısının adını "Havva" koydu,

çünkü bütün yaşayanların anası oldu.

İncil'deki hikâyede bize aktarılan önemli olay aslında budur. Âdem ve Havva "bilme"den yoksun oldukları sürece, Aden Bahçesinde evlât edinmeden yaşadılar. "Bilme"yi elde edince Havva gebe kalma ve çocuk doğurma yeteneğini (ve acısını) kazandı. Çift ancak bu "bilme"yi elde ettikten sonradır ki "Âdem karısı Havva'yı bildi ve o gebe kalıp Kabil'i doğurdu."

Eski Ahit boyunca "bilmek" terimi; çoğunlukla çocuklar edinmek amacıyla bir erkek ve eşi arasındaki cinsel ilişkiyi anlatmak için kullanılmıştır. Aden Bahçesindeki Âdem ve Havva'nın hikâyesi; insanın gelişimindeki çok önemli bir adımın hikâyesidir: *üreyip çoğalma yeteneğinin kazanılmasının.*

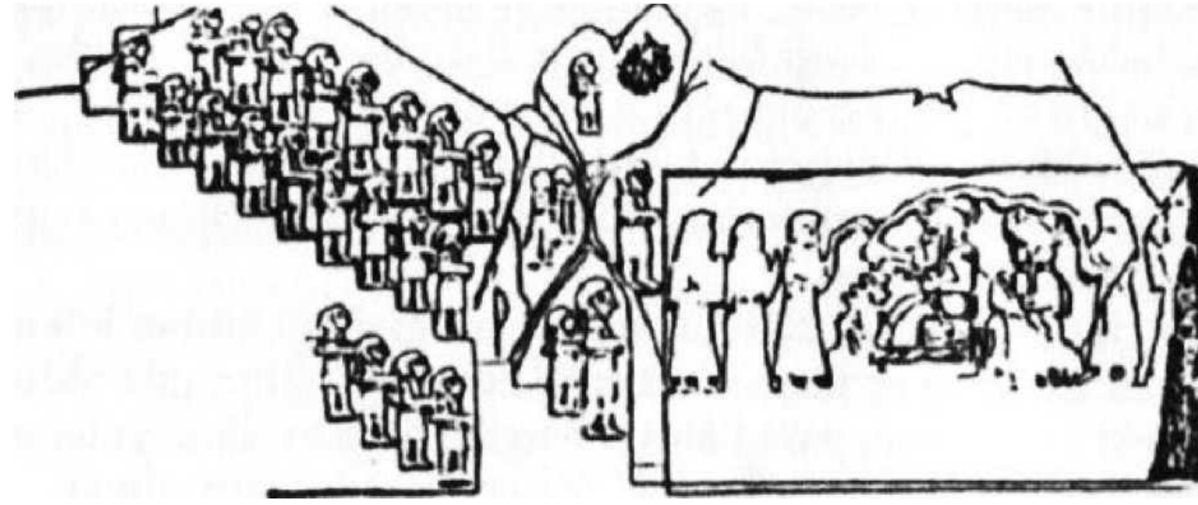
Homo sapiens'in ilk temsilcilerinin üreyememeleri, şaşırtıcı gelmemeli. Nefi-limler kendi genetik malzemelerinin birazını bu amaçla seçtikleri hominidlerin biyolojik yapısı içine kaynaştırmak için hangi metodu kullanmış olurlarsa olsunlar, yeni varlık bir melezdi; akraba olsalar bile iki farklı tür arasında bir çaprazlama idi. Tıpkı (bir kısrak ve bir eşek arasındaki çaprazlama) olan bir katır gibi, böylesi memeli melezler kısırdır. Yapay dölleme ve hatta daha gelişmiş biyolojik mühendislik metotlarıyla, eşek ve kısrak arasında gerçek birleşme olmaksızın da istediğimiz kadar çok katır üretebiliriz ama katırlar üreyemez ve bir başka katır doğuramazlar.

Nefilimler ilk başlarda kendi ihtiyaçlarına göre sadece "insan katırlar" mı üretiyorlardı?

Merakımız, güney Elam'ın dağlarında bulunan bir kayaya kazınmış bir sahneyle uyanıyor. Bu, içinden sıvıların aktığı bir "laboratuvar" kabı tutan, oturmuş bir ilâhı resmediyor; Enki'nin bildik şekilde

resmedilişi. Yanında bir Büyük Tanrıça oturuyor; pozu, bir eşten ziyade bir yardımcı çalışan olduğunu belirtiyor; Ana Tanrıça veya Doğum Tanrıçası Ninti'den başkası olamaz. Bu ikisinin iki yanında daha aşağı tanrıçalar vardır; Yaratılış hikâyesindeki doğum tanrıçalarını hatırlatıyorlar. İnsanın bu yaratıcılarının karşısında ise, en belirgin özellikleri sanki aynı kalıptan çıkmışçasına hepsinin birbirine benzemesi olan sıra sıra insanlar vardır. (Şekil 157)

Dikkatimizi ayrıca Enki ve Ana Tanrıça tarafından ilk başlarda ortaya çıkartılan, ya cinsiyetsiz ya da cinsel açıdan tam olmayan kusurlu erkek ve dişilerin hikâyesi çekiyor. Bu metin, tanrıların suretinde ve benzeyişinde olan ama cinsel açıdan tamam olmayan, yani "bilme"de eksik olan melez insanın mevcudiyetinin ilk safhasını mı hatırlamaktaydı acaba?

Şekil 157

Enki bir "mükemmel model", yani Adapa/Âdem üretmeyi başardıktan sonra, Sümerce metinlerde "seri üretim" teknikleri anlatılır: Genetik olarak işlemden geçen yumurtaların, yarısının erkekler yarısının da dişiler üreteceğine dair önceden bilgi sahibi olarak, bir "üretim hattı" oluşturan doğum tanrıçalarına nakledilmesi. Bu durum, sadece melez insanın hangi teknikle "üretildiğini" açıklamakla kalmaz, aynı zamanda insanın kendi kendine üreyemediğini de ima etmektedir.

Melezlerin üreyememesi, yakın zamanlarda keşfedildiği üzere, üreme hücrelerindeki bir yetersizlikten dolayıdır. Tüm hücreler sadece 46 kromozom içermekteyken, insan ve diğer memeliler, cinsiyet hücreleri (erkek spermi, dişi yumurtası) 23 kromozom içerir. Ama bu özgün özellik, melezlerde görülmez. Artık, onları cinsel açıdan "normal" yapacak, üreme hücrelerinde böyle tek bir kromozom takımı içeren melezler elde etmek üzere çalışmalar da yapılmaktadır.

Sıfatı "Yılan" olan tanrının insanlık için başardığı da bu muydu?

İncil'deki Yılan'ın sefih, kelimenin tam anlamıyla bir yılan olmadığı kesindir çünkü Havva ile konuşabilmekte, "bilme" meselesi hakkındaki gerçeği bilmekte ve öylesine yüksek mevkidedir ki ilâhın bir yalancı olduğunu hiç duraksamadan açığa çıkarmaktadır. Tüm kadim geleneklerde, bir baş ilâhın bir Yılan hasımı ile savaştığını hatırlıyoruz; muhtemelen kökleri Sümer tanrılarına giden bir hikâye.

İncil'deki hikâye, diğer ilâhların varlığı dâhil Sümer kökeni ile birçok ipucunu açıklamaktadır:

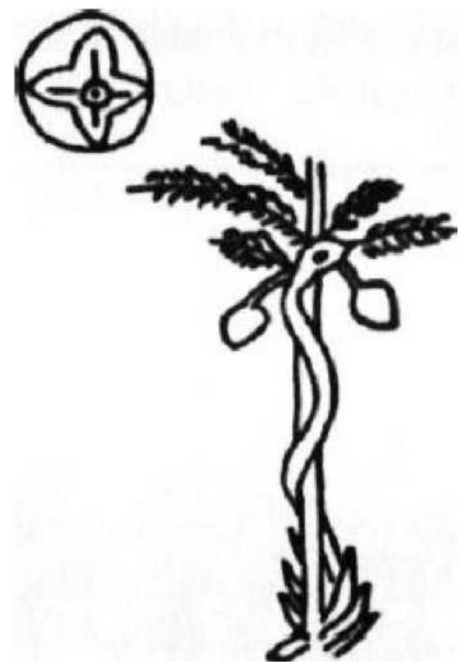
"Âdem bizden biri gibi oldu." İncil'deki hasımların, yani İlâh ve Yılan'ın Enlil ve Enki'yi temsil ettiğini düşünmek bizim için son derece mantıklı görünüyor.

Hasımlıkları, keşfettiğimiz gibi, gerçek öncü Enki olmasına rağmen Dünya komutanlığına Enlil'in atanmasıyla başlıyordu. Enlil Nippur'daki rahat Uçuş Kontrol Merkezinde kalmaktayken, Enki Aşağı Dünya'daki madencilik operasyonlarını örgütlemeye gönderilmişti. Anunnaki isyanı Enlil'e ve oğlu Ninurta'ya karşıydı, isyancıların sözcüsü ise Enki idi. İlkel işçilerin yaratılmasını öneren, sonra da üstlenen Enki idi; Enlil bu harika yaratıklardan birazını elde etmek için güç kullanmak zorunda kalmıştı. Sümerce metinlerin insanın olaylarını kaydetme sırasına göre Enki, her zaman, insanoğlunun lehinde, Enlil ise dosdoğru aleyhte olmasa da insanlığın sıkı disiplin edicisi olarak ortaya çıkmaktadır. Yeni insanları cinsel açıdan bastırılmış tutmayı dileyen bir ilâh ve insanlığa "bilme" meyvesini bahşetmeye istekli ve bunu yapabilecek kapasitede olan bir ilâh rolü, Enlil ve Enki'ye mükemmel biçimde uymaktadır.

Bir kez daha, Sümer ve İncil kelime oyunları yardımımıza koşuyor. "Yılan" için İncil'de kullanılan terim *nahaktır, "yılan"* anlamına gelir. Ama kelime *"deşifre etmek, arayıp bulmak"* anlamına gelen *NHSH* kökünden gelir; demek ki *nahoş* aynı zamanda *"deşifre edebilen, şeyleri arayıp bulabilen"* anlamına da gelmektedir; Nefilimlerin baş bilimcisi, Bilgi Tanrısı Enki'ye uyan bir sıfat.

"Bilme"yi elde eden ama ebedî hayatı elde etmeyi başaramayan Adapa hak-kındaki Mezopotamya hikâyesi ile Âdem'in kaderi arasındaki paralelliği ortaya çıkaran S. Langdon *[Semitic Mythology* (Samî Mitolojisi)], Mezopotamya'da gün ışığına çıkartılan ve İncil'deki hikâyeyi güçlü biçimde destekleyen bir betimlemeyi sunar: Bir ağaca sarılmış ve onun meyvesini işaret eden bir yılan. Göksel semboller önemlidir: Yukarılarda Anu'yu temsil eden Geçiş Gezegeni vardır; yılanın yanında ise Enki'yi temsil eden Ay'ın hilâli. (Şekil 158)

Şekil 158

Bulgularımızla en ilgili olan şey ise, Mezopotamya metinlerinde görülen gerçektir; Adapa'ya en sonunda "bilme"yi bahşeden tanrı Enki'den başkası değildir:

Onun için geniş anlayışı mükemmelleştirdi:..

Bilgelik (verdi ona)...

Ona Bilgiyi verdi;

Ebedî Hayat vermedi ona.

Mari'de bulunan bir silindir mühür üstüne resmedilmiş resimli hikâye; Tek-vin'deki hikâyenin Mezopotamya versiyonunun kadim bir resimlemesi olabilir pekâlâ. Yontuda, dalgalı sulardan yükselen yüksek zemin üstünde oturan büyük bir tanrı vardır; Enki'nin bariz bir resmedilişi. Bu" tahtın" her bir yanından sular fışkırtan yılanlar baş vermiştir.

Ortadaki bu figürün her iki yanında ağaca benzeyen iki tanrı vardır. Dallarının ucu penis şeklinde olan sağdaki, muhtemelen Hayat Meyvesini içeren bir tası yukarı kaldırmaktadır. Dallarının ucu vajina şeklinde olan soldaki ise "Bilme" Ağacını, yani tanrının lütfu olan üremeyi temsil eden meyveler taşıyan dallar sunar.

Şekil 159

"Aden Bahçesindeki çatışmaya" neyin sebep olduğunu asla bilemeyeceğiz. Ama Enki'nin amacı her ne idiyse, İlkel İşçi'yi mükemmelleştirmekte ve kendi döllerine sahip olabilecek Homo sapiens'i yaratmakta gerçekten başarılı olmuştu.

Bir kenarda ise bir başka Büyük Tanrı durmaktadır; onun Enlil olduğunu önermekteyiz. Enki'ye olan öfkesi açıktır. (Şekil 159)

İnsanın "bilme"yi elde etmesinden sonra, Eski Ahit ondan "adam" diye söz etmeyi keser ve Âdem'i benimser; yani belirli bir kişi, İndilerin ilgilendiği halk silsilesinin ilk atası. Ama insanlığın gelecek

vaat eden bu çağı aynı zamanda Tanrı ve insan arasında bir uçurumu da işaretlemekteydi.

Yolların ayrılması, insanın artık tanrıların aptal bir kölesi değil de kendine bakan bir kişi olması Tekvin Kitabında, insan tarafından alınan bir karar olarak değil, İlâhın verdiği cezanın dayatması olarak tarif edilir: Dünyalının ölümlülükten kaçma yeteneğini elde etmesine ramak kaldığından, Aden Bahçesinden sürülecektir. Bu kaynaklara göre, insanın bağımsız mevcudiyeti Nefilimlerin şehirlerini ve bahçelerini kurdukları güney Mezopotamya'da değil, doğuda, Zagros Dağlarında başlamıştı: *"Adamı kovdu ve onu Aden Bahçesinin doğusuna koydu"*

Demek ki İncil bilgileri bir kez daha bilimsel bulguları onaylamaktadır: İnsan kültürü, Mezopotamya düzlüğünü çevreleyen dağlık bölgelerde başlamıştı. İncil'deki anlatımın bu kadar kısa olması ne yazık, zira insanın Dünya üstündeki ilk uygarlık hayatını anlatıyor.

Tanrıların mekânından sürülmüş, bir ölümlü hayat sürmeye lanetlenmiş ama üreyebilen insan, tam da bunu yapmaya devam etti. Eski Ahit'in soyu sopu ile ilgilendiği ilk adam, karısı Havva'yı "bildi" ve o da ondan bir oğul, toprağı işleyen Kabil'i doğurdu. Sonra Havva, bir çoban olan Habil'i doğurdu. Sebebin homoseksüellik olduğunu ima eden İncil, *"Kabil kardeşi Habil'e karşı çıktı ve onu öldürdü."* diye bildirir.

Hayatından endişe eden Kabil'e İlâh tarafından koruyucu bir nişane verilir ve daha da doğuya gitmesi emredilir. İlk başlarda bir göçebe hayatı sürer, en sonunda "Aden'in doğusunda, Göç Diyarında" yerleşir. Orada Enok ("açılış, işe başlama") adını verdiği bir oğlu olur ve "bir şehir bina etti ve şehrin adını oğlunun adına göre Enok koydu." Enok da sırasıyla evlâtlar, torunlar ve büyük torunlar edindi. Kabil'den sonraki altıncı nesilde Lamek doğdu; onun üç oğlu İncil tarafından uygarlığın kurucuları olarak bildirilirler: Yabal "çadırda oturanların ve sürü sahiplerinin atası bu idi"; Yubal "çenk ve boru çalanların hepsinin atası bu idi"; Tubal-kain ise ilk demirci idi.

Ama Lamek de, atası Kabil gibi bir cinayete karıştı; bu kez hem bir adam hem de bir çocuk ölmüştü. Kurbanların pek de alçakgönüllü yabancılar olmadığını varsayabiliriz zira Tekvin Kitabı olay üstünde durur ve bunu, Âdem'in zürriyetinde bir dönüm noktası olarak düşünür. İncil, Lamek'in iki karısını, yani üç oğlunun analarını çağırıp, "Eğer Kabil'in yedi kere öcü alınacaksa, Lamek'in de yetmiş yedi kere alınacaktır" diyerek çifte cinayeti onlara itiraf ettiğini bildirir. Bu az anlaşılan sözlerin veraset ile ilgili olduğunu düşünmeliyiz; bunu, Lamek'in kanlarına Kabil üstündeki lanetin bedelinin yedinci nesilde (oğullarının neslinde) ödenmiş olacağı ümidinin artık boşa olduğunu bildirmesi olarak görüyoruz. Artık yeni bir lanet, çok daha uzun bir lanet Lamek evinin üstündedir.

Olayın verasetle ilgili olduğunu onaylayan şu dizeler bizi yeni, saf bir neslin derhal kurulması konusunda bilgilendirir:

Ve Adem karısını tekrar bildi, ve bir oğul doğurdu; ve ismini Şit ("temel") koydu.

Çünki İlâh, Kabil tarafından öldürülen Habil yerine bana başka bir zürriyet verdi.

Eski Ahit bir noktada Kabil ve Lamek'in kirlenmiş nesline karşı tüm ilgisini kaybeder. Devamındaki insana ait olaylar, artık Âdem'in oğlu Şit ve Şit'in adı İb-ranicede "insan varlığı" anlamını alan ilkdoğan oğlu Enoş'tan devam eden nesli üzerinedir. Tekvin Kitabı bize "Rab'bin ismini o vakit

çağırmaya başladılar" diye bildirir.

Bu muammalı cümle İncil bilginlerini ve ilâhiyatçıları çağlardan beri şaşırtmaktadır. Bunun ardından Âdem'in Şit ve Enoş'tan başlayan ve Tufanın kahramanı Nuh ile biten on neslin zürriyetini veren bir bölüm izler.

Tanrıların Sümer'de yalnız oldukları o ilk dönemleri tarif eden Sümerce metinler aynı kesinlikle daha sonraki zamanlarda ama Tufan'dan önce insanların Sümer'deki hayatını da tarif etmektedir. Tufanın Sümerce (ve orijinal) hikâyesinde "Nuh", Dünya'ya indiklerinde Nefilimler tarafından kurulan yedinci şehir olan "Şu-ruppak'lı bir adam" olarak geçmektedir.

Demek ki Aden'den sürülen insanların, bir noktada, Mezopotamya'ya dönmesine, tanrıların yanında yaşamalarına, onlara hizmet etmelerine, ibadet etmelerine izin verildi. İncil'deki cümleyi yorumlayışımıza göre, bu Enoş'un günleri sırasında oldu. Ancak o zaman tanrılar insanoğlunun Mezopotamya'ya geri dönmesine, tanrılara hizmet etmesine "ve Rab'bin ismini çağırmaya başlamasına" izin vermişlerdi.

İnsanlık destanındaki bir sonraki önemli olay olan Tufan'a bir an önce geçmeye hevesli olan Tekvin Kitabı, Enoş'u izleyen ataların isimleri yanı sıra pek az bilgi sağlamaktadır. Ama her bir atanın isminin anlamı, yaşamı sırasında yer alan olayları ima edebilir.

Saf neslin devam ettiği Enoş'un oğlu Kenan ("küçük Kabil") idi; bazı bilginler bu adın "demirci" olduğunu düşündüler. Kenan'ın oğlu Mahalel ("tanrıyı öven") idi. Onu, Yared ("aşağı inmiş olan") izledi; onun oğlu olan Enok ("takdis edilmiş olan") ise 365 yaşında İlâh ile birlikte yürüdü. Ama üç yüz yıl önce, altmış beş yaşındayken Enok Metuşelah adında bir oğul edinmişti; birçok bilgin Lettia D. Jeff-reys'i *[Ancient Hebrew Names: Their Significance and Historical Value* (Kadim

Yahudi İsimleri: Anlamları ve Tarihsel Değerleri)] izleyerek, *Metuşelah* adını *"füzelerin bir adamı"* olarak çevirdiler.

Metuşelah'ın oğlunun adı Lamek ("alçakgönüllü olan") idi. Ve Lamek de "İşimizden, İlâhın lanet ettiği topraktan olan ellerimizin zahmetinden, bu bizi teselli edecek" diyerek oğluna Nuh ("tehir, dinlenme vakti") adını verdi.

Anlaşılan insanlık Nuh doğduğu sırada büyük bir yoksunluk içindeydi. Ağır işçilik ve çekilen zahmet de bir işe yaramıyordu zira onları besleyecek olan Arz lanetlenmişti. Tufan, yani Dünya yüzünden sadece insan ırkını değil toprak ve göklerdeki tüm yaşamı da silecek olan önemli olay için sahne hazırdı.

Ve Rab gördü ki yeryüzünde adamın kötülüğü çoktu

ve her gün yüreğinin düşünceleri ve kuruntuları sadece kötü idi.

Ve Rab yeryüzünde İnsanı yaptığına pişman oldu,

ve yüreğinde acı duydu. Ve Rab dedi:

"Yarattığım Dünyalıyı, ve hayvanları, sürünenleri ve

göklerin kuşlarını toprağın yüzü üzerinden sileceğim."

Bunlar, "tüm etten kemikten olanları sona erdirmek" üzere alınan ciddî önlemlerin bahaneleri olarak sunulan açık suçlamalardı. Ama kesinlikten yoksundular; bilginler de ilâhiyatçılar da İlâhı bu kadar üzmüş olan günahlar veya "ihlâller" hakkında tatmin edici hiçbir cevap bulamamışlardır.

Etten teriminin hem suçlamalarda hem de yargılama ilanlarında tekrar tekrar kullanılışı, yozlaşmanın ve ihlâllerin et ile, beden ile ilgili olduğunu önermektedir. Rab "İnsanın arzulu düşüncelerinin" kötülüğünden yeis içindedir. Anlaşılan o ki, cinselliği keşfeden insan bir seks manyağı hâline gelmişti.

Ama Rab'bin insanoğlunu Dünya yüzünden silmeye karar vermesinin tek sebebinin insanın karılarıyla fazla sevişmesi olması kabul edilebilir gibi değildir. Mezopotamya metinleri tanrılar arasındaki cinsellikten ve sevişmelerden özgürce söz etmektedir. Tanrılar ve eşleri arasındaki nazik sevişmeleri; bir bakire ve sevgilisi arasındaki yasak aşkı, (Enlil'in Ninlil'e tecavüz ettiğinde olduğu gibi) şiddet dolu aşkı tarif eden metinler vardır. Tanrılar arasındaki sevişmeleri ve resmî eşleri veya gayrı resmî cariyeleri ile kız kardeşleri ve kızlarıyla ve hatta kız torunlarıyla (bu sonuncusu Enki'nin en sevdiği vakit geçirme yöntemiydi) girdikleri gerçek ilişkileri anlatan bir metinler bolluğu mevcuttur. Böyle tanrıların, kendileri gibi davranan insanlığa karşı olması pek mümkün değildir.

Rab'bin amacının, sadece insan ahlâkı için kaygılanmak olmadığını görüyoruz. Artan iğrenmenin sebebi, kirlenmenin tanrılar arasında yayılmasıydı. Bu ışıktan bakıldığında, Tekvin Kitabının 6. Babının akıl karıştıran açılış dizeleri açık hâle gelmektedir:

Ve vaki oldu ki, toprağın yüzü üzerinde adamlar çoğalmaya başladı, ve onların kızları doğduğu zaman, ilâhların oğulları insan kızlarının güzel olduklarını gördüler ve bütün seçtiklerinden kendilerine karılar aldılar.

Bu dizelerin de netleştirmiş olduğu gibi, ilâhların oğulları Dünyalıların nesilleri ile cinsel ilişkiye girmeye başladıklarında, işte ancak o zaman İlâh "Yeter!" diye bağırdı.

Ve Rab dedi:

"Ruhum insanı ebediyen korumayacaktır;

hata yaptı, çünkü etten bedendir."

Bu cümle, binlerce yıl muamma olarak kaldı. İnsanın yaratılmasında kullanılan genetik manipülasyon ile ilgili çıkarımlarımızın ışığında okunduğunda, bu dizeler kendi bilim adamlarımız için bir mesaj taşımaktadır. Tanrıların ruhu, yani insanoğlunun genetik açıdan mükemmelleşmesi bozunmaya başlamıştır. İnsanlık "yanlış yola sapmış"tı, dolayısıyla sadece "etten beden" olmaya, yani hayvansal kökenine geri dönmüştü.

Artık Eski Ahit'in "zürriyetinde saftı... dürüst bir adamdı" dediği Nuh ile "yeryüzünde yolunu bozan bütün beşer" arasında yaptığı ayrımı vurgulayışını anlayabiliriz. Genetik saflıkları azalmakta olan

erkek ve kadınlarla evlenen tanrıların ta kendisi de bozunmaya maruz kalıyorlardı, İncil'deki hikâye, sadece Nuh'un genetik olarak saf olmaya devam edeceğini işaret ederek, İlah'ın çelişkisine bahane bulur: Dünya yüzünden bütün hayatı silme kararı alarak, Nuh'u ve ardından gelenleri ve "her temiz hayvanı" ve diğer hayvan ve kuşları "bütün yeryüzü üzerinde zürriyetle-rinin sağ kalması için" kurtarmaya karar verdi.

İlâhın ilk baştaki amacını iptal etme plânı, yaklaşmakta olan felâket hakkında Nuh'u uyarmak ve onu suda yüzen, kurtarılacak insanları ve yaratıkları taşıyacak bir gemi inşa etmesinde yönlendirmekti. Nuh'a verilen süre, sadece yedi gündü. Bir biçimde gemiyi inşa etmeyi ve su geçirmez kılmayı becerdi ve tüm yaratıkları topladı, onları ve ailesini gemiye bindirdi ve belirlenen zamanda gemiyi yüzdürdü. "Ve vaki oldu ki, o yedi günden sonra, tufanın suları yeryüzü üzerinde idi." Neler olup bittiği, İncil'in kendi sözleriyle en iyi şekilde tarif edilir:

O günde,

büyük enginin bütün kaynakları yarıldılar, ve göklerin pencereleri açıldılar...

Ve yer üzerinde kırk gün tufan oldu, ve sular çoğalıp gemiyi kaldırdılar ve yerden kalktı.

Ve sular yükseldiler ve yer üstünde

ziyadesiyle çoğaldılar,

ve gemi suların yüzü üstünde yürüdü.

Ve yeryüzünde sular pek çok yükseldiler, ve bütün gökler altında olan bütün dağlar örtüldüler.

Sular on beş arşın daha yükseldiler; ve dağlar örtüldüler.

Ve tüm beden sahipleri...

Ve adamdan sığırlara kadar, sürünenlere kadar, ve göklerin kuşlarına kadar, yeryüzü üzerinde yaşayan her şey silindiler;

ve yalnız Nuh ve kendisiyle beraber gemide olanlar kaldılar.

Sular 150 gün boyunca yeryüzünde kaldı, sonra İlâh,

yerin üzerinden bir rüzgâr geçirdi, ve sular alçaldı.

Ve enginin kaynakları ile göklerin pencereleri kapandılar; ve göklerden yağmurun arkası kesildi.

Ve gittikçe sular yerden çekildiler,

ve yüz elli gün bittikten sonra, sular azaldılar;

ve gemi Ağrı Dağları üzerine oturdu.

İncil'deki versiyona göre, insanlığın çilesi "Nuh'un ömrünün altı yüzüncü senesinde, ikinci ayda, ayın on yedinci gününde" başlamıştı. Gemi Ağrı Dağlarına "yedinci ayın on yedinci gününde" oturmuştu. Demek ki suların gelişi ve dereceli olarak "gerileyişi", yani gemi Ağrı Dağlarına oturacak kadar su düzeyinin alçalması tam beş ay sürmüştü. Sonra da "sular onuncu aya kadar, gittikçe azaldılar; onuncu ayda, ayın birinde," sadece yüksek Ağrı Dağları değil "dağların başları görüldü"; neredeyse üç ay sonra.

Nuh bir kırk gün daha bekledi. Sonra "sular toprağın yüzü üzerinden eksildi mi görmek için" bir kuzgun ve bir güvercin yolladı. Üçüncü günde, güvercin ağzında bir zeytin dalıyla döndü; sular ağaçların tepesi görülecek kadar çekilmişti demek. Bir süre sonra Nuh güvercini tekrar yolladı "ama o geri dönmedi." Tufan geçmişti.

Nuh geminin örtüsünü kaldırdı ve baktı ve işte, toprağın yüzü kurumuştu.

"Ve ikinci ayda, ayın on yedinci gününde, yer kuru idi." Nuh'un altı yüz birinci yılıydı. Çile, bir yıl ve on gün sürmüştü.

Sonra Nuh ve onunla birlikte olan diğerleri gemiden dışarı çıktılar. Nuh, Rab'be bir sunak yaptı ve üstünde yakılan takdimeler sundu.

Ve Rab hoş kokuyu kokladı; ve Rab yüreğinde dedi:

"Adamın yüzünden artık toprağı

tekrar lanetlemeyeceğim çünkü

adamın tasavvuru gençliğinden beri kötüdür."

"Mutlu son" da Tufan hikâyesi kadar çok çelişkiyle doludur. İnsanoğlunu, genç tanrıların saflığının kirletilmesi de dâhil çeşitli menfur şeyler için uzun uzun suçlamasıyla başlar. Tüm etten beden olanların yok olması kararına varılır ve tamamen haklı görünmektedir. Derken aynı İlâh, yedi gün içinde insanoğlunun ve diğer yaratıkların zürriyetinin kaybolmamasını sağlamak için acele etmeye başlar. Travma sona erdiğinde, İlâh pişen etin kokusundan büyülenir ve insanlığın kökünü kurutma kararına son verir, insanın kötü düşüncelerini gençliğine verme bahanesiyle her şeyi bir yana bırakır.

Ancak, İncil'deki anlatının, orijinal Sümer hikâyesinin kısaltılmış versiyonu olduğunu fark ettiğimizde, hikâyenin doğruluğu hakkındaki şüphelerimiz dağılmaya başlar. Diğer durumlarda da olduğu gibi, tek tanrılı İncil; her zaman birbirine pek denk düşmeyen birkaç tanrı tarafından oynanan rolleri tek bir İlâh'a indirgemiştir.

Mezopotamya uygarlığının arkeolojik keşiflerine ve Akkad, Sümer edebiyatının deşifre edilmesine dek, İncil'deki Tufan hikâyesi tek başınaydı, sadece dünyanın dört bir yanındaki dağınık ilkel mitolojilerle desteklenmekteydi. Akkadca "Gıl-gamış Destanının keşfi, Tekvin Kitabındaki tufanın yanına, daha eski metinlerin ve Sümerce orijinalin parçalarının keşfi ile zenginleşen, daha yaşlı ve saygıdeğer bir destek sağladı.

Mezopotamya Tufan hikâyesinin kahramanı, Tufandan sonra orada mutluluk içinde yaşadığı

Tanrıların Göksel Mekânına götürülen Sümerli Ziusudra (Akkadca Utnapiştim) idi. Ölümsüzlüğü arayan Gılgamış en sonunda oraya vardığında, ölüm ve yaşam konusunda Utnapiştim'in öğüdünü alır. Utnapiştim Gılgamış'a ve onun sayesinde tüm Tufan-sonrası insanlığına, hayatta kalışının sırrını, "gizli bir mesele, tanrıların bir sırrı" nı, (diyebiliriz ki) Büyük Tufanın gerçek hikâyesini açıklar.

Utnapiştim'e açıklanan sır şudur; Tufan'ın öncesinde tanrılar toplanır ve insanoğlunun ortadan kaldırılması yönünde oy kullanırlar. Oylama ve karar gizli tutulur. Ama Enki, yaklaşmakta olan felâketi haber vermek için Şuruppak'ın hükümdarı olan Utnapiştim'i arar. Gizliliği benimseyen Enki, Utnapiştim'e sazdan bir perdenin ardından konuşur. Açıklamaları ilk başta pek örtülüdür. Sonra uyarısı ve öğüdünü net biçimde açıklar:

Şuruppak'lı adam, Ubar-Tutu'nun oğlu:

Evini yık, bir gemi yap!

Malı mülkü bırak, canını kurtar!

Mallarını düşünme, hayatını kurtar!

Gemiye tüm canlı şeylerin tohumunu yükle;

Yapacağın geminin-

ölçüleri şöyle olacaktır.

İncil'deki anlatımla olan benzerlikler açıktır: Bir tufan yaklaşmaktadır; bir insan önceden uyarılır; özel biçimde inşa edilecek bir gemi hazırlayarak kendini kurtarmalıdır; beraberinde "tüm canlı şeylerin tohumunu" almalı ve kurtarmalıdır. Ama Babil versiyonu daha akla yatkındır. Yok etme kararı ve kurtarma çabası aynı İlâhın çelişkili fiilleri değil, farklı ilâhların işleridir. Dahası, önceden uyarmak ve insanın tohumunu kurtarmak kararı, gizlilik içinde ve diğer Büyük Tanrıların ortak kararının tersine hareket eden tek bir tanrının (Enki) cüretkârlığıdır.

Enki neden diğer tanrılara karşı çıkma riskine girmişti? Sadece ve sadece kendi "muhteşem sanat eserini" korumakla mı ilgilenmekteydi yoksa kendisi ve erkek kardeşi Enlil arasında gittikçe artan bir rekabet veya husumet yüzünden mi böyle davranmaktaydı?

İki kardeş arasındaki böyle bir çatışmanın varlığı, Tufan hikâyesinde açıklan-maktadır.

Utnapiştim Enki'ye şu bariz soruyu sorar: Utnapiştim, Şuruppak'taki vatandaşlara garip şekilli bir geminin yapılışını ve tüm malı mülkü terk edişini nasıl açıklayacaktı? Enki ona şu öğüdü verdi:

Onlara şöyle diyeceksin:

"Enlil'in bana karşı düşmanca olduğunu öğrendim, demek ki şehrinizde kalamam, ayağımı Enlil'in toprağına da basarnam.

Öyleyse Absu'ya gideceğim, efendim Ea ile birlikte oturmaya."

Sebep olarak bu gösterilecekti; Enki'nin takipçisi olan Utnapiştim artık Mezopotamya'da kalamazdı ve Aşağı Dünya'ya (bulgularımıza göre, güney Afrika) yelken açmaya, orada efendisi Ea/Enki ile oturmaya gideceğinden bir gemi inşa ediyordu. Sonraki dizelerden anlaşıldığına göre, bölge bir kuraklık veya kıtlığın kucağındaydı; Utnapiştim (Enki'nin tavsiyesi üzerine) şehir sakinlerini, gittiğini görür görmez Enlil'in "diyarı tekrar en zengin hasadıyla dolu" kılacağı yolunda temin etmeliydi. Bu bahane, şehir sakinlerine mantıklı geldi.

Bu şekilde kandırılan şehir halkı soru sormamakla kalmadı, geminin inşasına da yardım ettiler. Utnapiştim "her gün" öküzler ve koyunlar kestirip onlara sunarak ve onları "şıra, kırmızı şarap, zeytinyağı ve beyaz şaraba boğarak", onları daha çok çalışmaya sevk etti. Çocuklara bile izolasyon için zift taşımaları için baskı yapıldı.

"Yedinci günde, gemi hazırdı. Suya indirme çok güç oldu, böylece yerdeki kalasları yukarı aşağı itmek zorunda kaldılar, ta ki yapının üçte ikisi suya (Fırat nehrine) girinceye dek." Sonra Utnapiştim tüm ailesini ve akrabalarını gemiye bindirdi, yanları sıra "canlı yaratıklardan bulabildiklerinin hepsini" ve "tarlalardaki hayvanlardan, tarlalardaki vahşî hayvanlardan" bulduklarını da yükledi. İncil'deki hikâye ile benzerlikler, yedi günlük inşa süresi bile, açıktı. Ancak Utnapiştim, Nuh'un bir adım önüne geçerek gemiyi yapmasına yardım eden tüm zanaatkarları da gemiye bindirdi.

Kendisi ancak belirli bir sinyal üzerine gemiye binecekti; Enki bu sinyali de ona açıklamıştı: Şamaş, yani ateşli roketlerden sorumlu ilâh tarafından saptanacak "belirli bir zaman"da. Enki'nin emri şuydu:

"Şafak vakti bir titreme emreden Şamaş bir patlamalar sağanağını indirdiğinde-gemiye bin, girişi de kapa!"

Şamaş tarafından bir uzay roketinin ateşlenişi olduğu anlaşılan bu sinyal ile Utnapiştim'in gemiye binip kendini içeriye kapatışı arasındaki bağlantıyı tahmin etmeye çalışalım. O an geldiğinde, uzay roketi "şafakta bir titremeye" sebep oldu ve bir patlamalar sağanağı başladı. Ve "tüm geminin ambar muşambalarını çekip tirizini vuran" Utnapiştim, "yapıyı içindekilerle birlikte", "Gemici Puzur-Amurri'ye devretti."

Fırtına "şafağın ilk ışığıyla geldi." Ürkütücü bir gök gürültüsü vardı. Ufuktan kara bir bulut yükseldi. Fırtına binaların direklerini ve rıhtımları parçaladı; sonra setler yıkıldı. Karanlık geldi, "tüm ışık olanları karanlığa çevirdi" ve "geniş diyar bir çömlek gibi parçalandı."

Altı gün ve altı gece "güney fırtınası" esti:

Eserken hız kazanıyor,

dağları sular altına alıyor,

bir savaş gibi insanları ezip geçiyordu...

Yedinci gün geldiğinde,

seli taşıyan güney fırtınası

bir ordu gibi çarpıştığı savaşta

durulmaya başladı.

Deniz duruldu,

rüzgâr sustu, sel durdu.

Havaya baktım.

Sessizlik çökmüştü.

Ve tüm insanlık kile dönmüştü.

Enlil ve Tanrılar Meclisinin isteği olmuştu.

Ama onlar bilmiyordu, Enki'nin plânı da işlemişti: Fırtınalı sularda yüzen, erkekleri, kadınları, çocukları ve diğer canlı yaratıkları taşıyan bir gemi vardı.

Fırtına geçince, Utnapiştim "bir lomboz açtı", "yüzüme ışık düştü." Etrafa bakındı, "manzara düz bir dam gibi dümdüzdü." Eğilerek oturdu ve ağladı, "gözyaşları yüzümden akıyordu." Denizin dört bir yanında bir kıyı şeridi görmek için bakındı, göremedi. Sonra:

Bir dağlık bölge ortaya çıktı;

Kurtuluş Dağına gemi durdu;

Nişir ("kurtuluş") Dağı gemiyi sımsıkı tuttu, harekete izin vermedi.

Altı gün boyunca Utnapiştim, Kurtuluş Dağının, yani İncil'deki Ağrı Dağı'nın zirvelerine takılı kalan hareketsiz gemiden dışarı baktı. Sonra, Nuh gibi, bir dinlenme yeri baksın diye bir güvercin yolladı ama kuş geri geldi. Bir serçe gitti ve geri geldi. Sonra kuzgun gitti ve bir dinlenme yeri bulup, dönmedi. Utnapiştim bunun üzerine yanındaki bütün kuşları ve hayvanları saldı ve kendisi de dışarı çıktı. Bir sunak kurdu ve tıpkı Nuh'un yaptığı gibi "bir adak sundu."

Ama burada yine tek İlâh-çok ilâh farkı ortaya çıkıyor. Nuh bir yanık takdime sunduğunda "Yahveh hoş kokuyu kokladı" ama Utnapiştim bir adak adadığında, "tanrılar kokuyu aldı; tanrılar tatlı kokuyu aldılar. Tanrılar sinekler gibi adak adayanın çevresine üşüştüler."

Tekvin versiyonunda, insanlığı bir daha asla yok etmeyeceğine yemin eden Yahveh'dir. Babil versiyonunda ise yemin eden Büyük Tanrıça'dır: "Unutmayacağım... Bu günlerde dikkatli olacağım, onları asla unutmayacağım."

Ancak, derhal çözülmesi gereken sorun bu değildi. Çünkü Enlil en sonunda oraya vardığında, aklındaki en son şey yiyecek idi. Bazılarının hayatta kaldığını keşfettiği için öfkeden hop oturup, hop kalkıyordu. "Bazı canlılar kaçabildi mi? Hiçbir insanın hayatta kalmaması gerekiyordu!"

Oğlu ve varisi olan Ninurta, derhal suçlayan parmağını Enki'ye yöneltti. "Ea'dan başka kim plân yapabilir? Her meseleyi bilen sadece Ea'dır." Suçlamayı inkâr etmek bir yana dursun, Enki dünyanın en belagatli savunma konuşmasını yaptı. Bilgeliği için Enlil'i överek ve Enlil'in muhtemelen "mantıksızlık" etmeyeceğini, bir realist olduğunu öneren Enki, inkâr ile itirafı birbirine karıştırdı. "Tanrıların sırrını açığa vuran ben değildim"; sadece tek bir insanın, "son derece akıllı" olan bir insanın kendi bilgeliği ile tanrıların sırrının ne olduğunu algılamasına izin verdim. Ve eğer bu Dünyalı gerçekten de bu kadar akıllı ise, onun yeteneklerini görmezden gelemezdim diye öğütledi Enki Enlil'e. "Şimdi artık, onun hakkında fikir alalım!"

Tüm bunlar, "Gılgamış Destanı"na göre, Utnapiştim'in Gılgamış'a anlattığı tanrıların sırrı idi. Sonra Gılgamış'a son olayı da anlatır. Enki'nin savı karşısında etkilenen,

Enlil bunun üzerine gemiye çıktı.

Elimden tutarak beni güverteye çıkardı.

Karımı da güverteye aldı,

ve yanımda diz çöktürdü.

Aramızda durarak,

alınlarımıza dokundu ve bizi kutsadı:

"Şimdiye kadar Utnapiştim sadece insan idi;

bundan sonra Utnapiştim ve karısı biz tanrılar gibi olacaktır.

Utnapiştim Çok Uzak'ta,

Suların Ağzı'nda oturacaktır!"

Ve Utnapiştim Gılgamış'a anlattığı hikâyesini bitirir. Çok Uzak'ta oturması için götürüldüğünde, Anu ve Enlil

Ona hayat verdi, bir tanrı gibi,

Onu ebedî hayata yükseltti, bir tanrı gibi.

Ama genelde insanlığa ne olmuştu? İncil'deki hikâye, İlâhın daha sonra insanoğluna "semereli olun ve çoğalın" iznini verdiği ve onları takdis ettiği iddiasıyla son bulur. Tufan hikâyesinin Mezopotamya versiyonu da insanoğlunun üremesiyle ilgili dizelerle sona erer. Kısmen tahrip olmuş metin, insan "kategorilerinin" kurulmasından söz eder:

... İnsanlar arasında bir üçüncü kategori olsun:

İnsanlar arasında

Doğuran kadınlar ve doğuramayan kadınlar olsun.

Anlaşılan, cinsel ilişki için de yeni düzenlemeler vardı:

İnsan ırkı için düzenlemeler:

Erkek... genç bakireye...

Genç bakire...

Genç adam... genç bakireye...

Yatak serildiğinde,

eşi ve kocası birlikte yatsınlar.

Enlil yol üstünden çekilmişti. İnsanlık kurtulmuş ve üremesine izin verilmişti. Tanrılar, Dünya'yı insana açmışlardı.

TANRILAR DÜNYA'DAN KAÇTIĞI ZAMAN

Kabaran suları Dünya'yı silip süpüren bu Tufan neydi?

Bazıları Tufanı Dicle-Fırat ovasının yıllık taşmaları bazında açıklarlar. Bu taşmalardan birinin bilhassa şiddetli geçtiği varsayılır. Tarlalar ve şehirler, insanlar ve hayvanlar yükselen sularla sürüklenmişler ve olayı tanrıların bir cezası olarak gören ilkel insanlar bir tufan efsanesini yaymaya başlamışlardı.

Sir Leonard Woolley kitaplarından biri olan *Excavations in Ur'da* (Ur'daki Kazılar) şunları anlatır: 1929'da Ur'daki Kraliyet Mezarlığındaki çalışma sona ermek üzereyken, işçiler yakındaki bir höyükten içeri kırılmış çömlek ve ufalanmış tuğlaları kazarak küçük bir şafta inerler. Bir metre aşağıda, sertleşmiş çamurdan bir düzeye rastlarlar; bu, genellikle uygarlığın başladığı noktayı işaret eder. Ama bin yıllık şehir yaşamı sadece bir metrelik arkeolojik tabaka mı bırakmıştır geride? Sir Leonard işçileri daha da kazmaları için yönlendirir. Bir metre daha kazarlar, daha sonra bir buçuk metre daha. Hâlâ "bakir toprak", yani insan yerleşimi izi taşımayan çamur çıkarmaktadırlar. Ama üç buçuk metre su tarafından bırakılmış, kurumuş çamuru kazdıktan sonra işçiler yeşil çömlek parçaları ve çakmaktaşından aletler içeren bir tabakaya rast geldiler. Üç buçuk metre çamurun altında daha eski bir uygarlık gömülüydü!

Sir Leonard çukura atladı ve kazıyı inceledi. Yardımcılarını çağırdı, fikirlerini sordu. Hiç kimsenin akla yakın bir açıklaması yoktu. Derken Sir Leonard'ın karısı, öylesine, "Aa, tabi, bu Tufan!" deyiverdi.

Ancak Mezopotamya'ya giden diğer arkeoloji grupları, bu harikulade sezginin üzerine şüphe düşürdüler. Yerleşme izi içermeyen çamur katmanı gerçekten de seli işaret ediyordu; ama Ur ve el-Ubaid'teki çökelti sel baskının M.Ö. 3.500-4.000'ler arasında olduğunu önermekteyken, daha sonra Kiş'te keşfedilen benzer bir çökeltinin M.Ö. 2.800'lerde meydana gelmiş olduğu tahmin edildi. Aynı tarih (M.Ö. 2.800) Erek'te ve Sümerli Nuh'un şehri Şuruppak'ta bulunan çamur katmanı için de tahmin edilmekteydi. Kazıcılar Ninova'da on sekiz metre derinde, M.Ö. 4.000 ilâ 3.000'ler arasında on üçten fazla çamur ve nehir kumundan oluşan tabaka buldular.

Dolayısıyla bilginlerin çoğu Woolley'nin bulduğunun çeşitli yerel sel baskınlarının izleri olduğuna inanmaktadır; bunlar şiddetli sağanakların yağdığı ve iki büyük nehrin kabarmasının ve yataklarındaki sürekli değişmelerin böyle felâketlere sebep olduğu Mezopotamya'da sık meydana gelir. Bilginler tüm bu değişken çamur tabakalarının kapsamlı bir afetten, yani Tufan denilen tarih öncesi muazzam olaydan dolayı olamayacağı sonucuna vardılar.

Eski Ahit, bir edebi kısalık ve kesinlik şaheseridir. Kelimeler her zaman kesin anlamlan aktarmak üzere seçilmiştir; dizeler isabetlidir; sıralanışları amaçlıdır; uzunlukları ise kesinlikle gerekenden daha uzun değildir. Yaratılıştan, Âdem ile Havva'nın Aden Bahçesinden kovuluşlarına kadar tüm hikâyenin seksen dizede anlatılması dikkate değer. Âdem ve neslinin tam kaydı, Kabil ve neslinden,

Şit, Enok ve onların neslinden ayrı anlatılsa bile elli sekiz dizeyi geçmez. Ama Büyük Tufanın hikâyesi seksen yedi dizeyle başı çekmektedir. Editörlük açısından bile bu "büyük hikâye"dir. Sıradan yerel bir olay değildir, tüm Dünya'yı, tüm insanlığı etkileyen bir felâkettir. Mezopotamya metinleri, "Dünya'nın dört bir yanının" etkilendiğini açıkça belirtir.

Böyle olduğu için de Mezopotamya'nın tarih öncesinde çok önemli bir noktadır. Tufandan önce olaylar, şehirler ve halklar vardı ve Tufandan sonra olaylar, şehirler ve halklar vardı. Büyük Tufandan önce tanrıların tüm işleri ve Göklerden indirdikleri Krallık ve Büyük Tufandan sonra Krallık Dünya'ya tekrar indirildiğinde olan tanrıların ve insanların olayları vardı. Tufan, büyük bir zaman ayıracı idi.

Sadece kapsamlı kral listeleri değil, tekil krallar ve onların ataları ile ilgili metinlerde Tufandan söz ederler. Örneğin Ur-Ninurta ile ilgili olan bir metin Tufanı zamandaki uzak bir olay olarak anmaktadır:

O gün, o uzak günde,

O gece, o uzak gecede,

O yıl, o uzak yılda-

Tufan meydana geldiğinde.

Ninova'daki kil tabletlerden oluşan büyük kütüphaneyi oluşturan bilimlerin koruyucusu Asur kralı Asurbanipal, anı yazılarından birinde "Tufandan önceki taş yazılarını" bulduğunu ve okuyabildiğini belirtir, isimler ve kökenleri ile ilgili Ak-kadca bir metin, "Tufandan sonraki kralların adlarını sıraladığını" açıklar. Bir kral "Tufandan önce korunmuş tohumdan" olduğu için yüceltilir. Çeşitli bilimsel metinler, kaynaklarını 'Tufandan önceki eski destanlar" olarak bildirirler.

Hayır, Tufan yerel bir olay veya dönemsel taşmalar değildir. Her açıdan Dün-ya'yı sarsan, benzerini ne tanrıların ne de insanların daha önce de ve ondan beri de yaşamadıkları bir felaketti.

Şu ana dek incelediğimiz İncil ve Mezopotamya metinlerinde, çözülecek çok az bulmaca kaldı. Nuh'un adının, doğumunun çekilen zorlukların sonunu işaret edeceği umuduyla "dinlenme vakti" konmasına sebep olan, insanlığın çektiği çile neydi? Tanrıların saklı tutmaya yemin ettikleri ve açıklanmasından dolayı Enki'nin suçlandığı "sır" neydi? Neden Sippar'dan fırlatılan bir uzay aracı, Utnapiş-tim'in gemiye girmesi ve mühürlemesi için gereken işaretti? Sular en yüksek dağları bile örtmüşken, tanrılar neredeydi? Ve Nuh/Utnapiştim tarafından sunulan kızarmış et onları niye sevindirmişti?

Bunlara ve diğer sorulara cevaplar bulmak için ilerlerken, Tufanın tanrılar tarafından istekleri doğrultusunda infaz ettikleri, önceden tasarlanmış bir ceza olmadığını göreceğiz. Tufanın tahmin edilebilir bir olay olmasına karşın, kaçınılmaz bir olay olduğunu, tanrıların aktif değil de pasif bir rol oynadıkları doğal bir afet olduğunu keşfedeceğiz. Ayrıca tanrıların tutmaya yemin ettikleri sırrın, insanlığa karşı kurulan bir komplo olduğunu da göstereceğiz; yaklaşmakta olan su çığına ait kendilerinde olan bilgiyi Dünyalılardan saklayacaklardı, böylece Nefilimler kendilerini kurtarırken,

insanlık yok olacaktı.

Tufan ve öncesindeki olaylarla ilgili son derece artmış bilgimizin çoğu "Tanrılar insanlar gibi" metninden gelmektedir. Bu metinde Tufanın kahramanı Atra-Hasis adında birisidir. "Gılgamış Destanı"nın Tufan bölümünde Enki Utnapiştim'e "son derece zeki" der; bu da Akkadca atra-Hasistir.

Bilginler Atra-Hasis'in kahraman olduğu metinlerin daha eski bir Sümerce Tufan hikâyesinin parçaları olabileceğini düşünmekteydiler. Zamanla, Atra-Hasis destanının büyük ölçüde biraraya getirilebilmesini sağlayan yeterli miktarda Babil, Asur, Kenan ve hatta orijinal Sümer tabletleri bulundu; esas çalışmayı gerçekleşti-renler W. G. Lambertve A. R. Millard'dır. *[Atra-Hasis: The Babylonian Story of the Flood* (Atra-Hasis: Babil Tufan Hikâyesi)]

Anunnakilerin zahmetli işini, isyanlarını ve ardından İlkel işçinin yaratılmasını tarif ettikten sonra destan insanın (İncil versiyonundan da bildiğimiz gibi) üreyip çoğalmaya başladığına değinir. Zamanla, insanlık Enlil'i rahatsız etmeye başlar.

Diyar genişledi, halk çoğaldı;

Diyarda vahşî boğalar gibi yayıldılar.

Tanrı onların çiftleşmelerinden rahatsız oldu;

Tanrı Enlil onların seslerini duydu

ve büyük tanrılara dedi ki:

"İnsanoğlunun sesleri artık bunaltıcı hâle geldi;

Çiftleşmeleri beni uykumdan etti."

Bir kez daha insanlığın davacısı rolünü alan Enlil bir ceza emretti. Şimdi, gelmekte olan tufanı okumayı bekliyoruz. Ama öyle değil. İlginçtir, Enlil bir Tufandan veya suyla ilgili herhangi bir çileden söz etmez. Bunun yerine, insanlığın sayısının bulaşıcı hastalıklarla azaltılmasını düşünmektedir.

Destanın Akkad ve Asur versiyonları, Enlil'in ceza isteğinin ardından insanoğlunu ve davarlarını etkileyen "hastalık, illetler, veba ve salgınlar" kadar "ağrılar, baş dönmesi, titremeler, ateş"ten de söz ederler. Ama Enlil'in plânı işe yaramaz. "Son derece zeki olan", yani Atra-Hasis, tanrı Enki'ye özellikle yakındır. Bazı versiyonlarda kendi hikâyesini de anlatarak "Ben Atra-Hasis'im; efendim Ea'nın tapınağında yaşardım." der. "Aklı, efendisi Enki'ye uyanık olan" Atra-Hasis, kardeşi Enlil'in plânını bozması için ona yalvarır:

"Ea, Ey Rab, İnsanoğlu inliyor;

tanrıların öfkesi diyarı tüketiyor.

Halbuki bizi yaratan sensin!

Ağrılar, baş dönmesi,

titremeler, ateş dursun artık!"

Kırılmış tabletlerden daha çok parça bulunmadıkça, Enki'nin öğüdünün ne olduğunu bilemeyeceğiz. Bir şey "...diyarda görülsün" dedi. Bu her ne idiyse, işe yaradı. Kısa süre sonra, Enlil acı acı "insanlar yok olmadılar; eskisinden bile daha çoklar!" diye tanrılara şikâyette bulundu.

Daha sonra insanoğlunu açlık ile yok etme plânının ana hatlarını çıkarmaya koyuldu. "İnsanlara yiyecek verilmesin; karınları, meyve ve sebzeyi isteyedursun!" Kıtlık, yağmayan yağmur ve azalan sulama ile yani doğal güçler yoluyla sağlanacaktı.

Yağmur tanrısının yağmurları yukarıda tutulsun;

Aşağıda, sular kaynaklarından yükselmesin.

Rüzgâr essin ve toprağı kurutsun;

Bulutlar kabarsın ama sağanak bırakmasın.

Deniz ürünleri kaynakları bile ortadan kalkacaktı; Enki'ye "bir sürgü çek, denizi kapa" ve denizin ürününü insanlardan "koru" emri verildi.

Kısa süre sonra kuraklık, felâketi yaymaya başladı.

Yukarıdan, sıcaklık... değildi,

Aşağıda, sular kaynaklarından yükselmediler.

Toprağın rahmi doğurmadı;

Bitkiler filiz vermedi...

Kara tarlalar beyaza döndü,

Geniş düzlük, tuza boğuldu.

Bunun sonucundaki kıtlık, insanlar arasında felâkete sebep oldu. Zaman geçtikçe şartlar daha da kötüledi. Mezopotamya metinleri gittikçe harap edici altı *şa-at-tamdan* söz eder; bazıları bu terimi "yıl" diye çevirir ama harfiyen *"geçişler"* anlamına gelmektedir; daha doğrusu Asur versiyonunun açıkça belirttiği gibi "bir Anu yılı":

Bir **şa-at-tam** boyunca, toprağın otlarını yediler.

İkinci **şa-at-tam** boyunca, intikamdan dolayı ıstırap çektiler.

Üçüncü **şa-at-tam** geldi;

Görüntüleri açlıktan değişmişti, yüzleri kabuk bağlamıştı... ölümün sınırında yaşıyorlardı.

Dördüncü **şa-at-tam** geldiğinde, yüzleri yeşil görünmeye başladı: sokaklarda kamburu çıkık yürüdüler;

geniş (omuzları?) darlaştı.

Beşinci "geçiş" te insan yaşamı bozunmaya başladı. Anneler, kendi aç kızlarına karşı kapıları sürgülediler. Kız evlâtlar, yiyecek sakladı mı görelim diye annelerini gözetlemeye başladılar. Altıncı "geçiş"te, yamyamlık başladı.

Altıncı **şa-at-tam** geldiğinde,

kız evlâtlarını yiyecek diye hazırladılar;

çocukları besin diye hazırladılar...

Bir ev, diğer evi yedi bitirdi.

Metinler Atra-Hasis'in tanrısı Enki'ye ısrarla başvurduğunu bildirirler. "Tanrısının evinde... ayakbastı;... her gün ağladı, sabahları adaklar getirerek... tanrısının adını çağırdı", kıtlığı bozmak için Enki'nin yardımını istedi.

Ancak Enki, diğer ilâhların kararı ile elinin kolunun bağlandığını hissediyor olmalıydı ki ilk başlarda cevap vermedi. Büyük ihtimalle, tapınağı terk edip sevgili bataklıklarına doğru yelken açıp sadık ibadetçisinden saklanmıştı, "insanlar ölümün kıyısında yaşıyorlarken," Atra-Hasis "yatağını nehire dönük serdi." Ama cevap yoktu.

Açlıktan ölen, gittikçe azalan insanoğlunun, kendi çocuklarını yiyen ana babaların manzarası kaçınılmaz olanı en sonunda ortaya çıkardı: Enki ve Enlil arasında bir başka çatışma. Yedinci "geçiş"te, kalan erkek ve kadınlar "ölülerin hayaletleri" gibiyken, Enki'den bir haber aldılar. "Diyarda büyük bir gürültü çıkarın" diyordu. Tüm insanlara, uyulması için haberler yolladı: "Tanrılarınıza saygı göstermeyin, tanrıçalarınıza dua etmeyin." Tam bir itaatsizlik olmalıydı!

Böyle bir karmaşanın örtüsü altında, Enki çok daha somut hareketler plânladı. Bu noktada bir hayli parçalanmış olan metinler, onun, tapınağında gizli bir "büyükler" meclisi topladığını açıklıyor. "Girdiler... Enki'nin Evi'nde toplanıp konuştular." Enki ilk önce, diğer tanrıların işlerine nasıl karşı koyduğunu onlara söyleyerek kendini temize çıkardı. Sonra bir hareket plânını anlattı: Bu plân, bir biçimde, denizler ve Aşağı Dünya ile ilgiliydi.

Plânın gizli kapaklı ayrıntılarını parçalanmış dizelerden çıkarabiliriz: "Gece... sonra...", birisi, belirli bir zamanda "nehir kıyısında" olmalıydı, belki de Enki'nin Aşağı Dünya'dan dönüşünü bekleyecekti. Enki oradan "su savaşçılarını getirdi"; belki de madenlerde İlkel işçi olan Dünyalılardan bazılarını. Belirlenen zamanda, emirler verildi: "Haydi! . . düzen..."

Kayıp satırlara rağmen, Enlil'in tepkisinden neler olduğunu kavrayabiliriz. "O öfkeyle doldu." Tanrılar Meclisini toplantıya çağırdı ve silahlı çavuşunu Enki'yi bulup getirmeye gönderdi. Daha

sonra ayağa kalktı ve erkek kardeşini, gözleme ve koruma plânlarını bozmakla suçlamaya başladı:

Hepimiz, Büyük Anunnakiler,

birlikte bir karara vardık...

Gök Kuşu'nda emrettim ki,

Adad yukarı bölgeleri korusun;

Sin ve Nergal ise

Dünyanın orta bölgelerini korusunlar; sürgüyü, denizin parmaklığını roketlerinde sen (Enki) korumalıydın.

Ama sen insanlar için önlemleri gevşettin!

Enlil kardeşini "denizin sürgüsünü" kırmakla suçladı. Ama Enki bunun kendi rızasıyla olduğunu inkâr etti:

Sürgü; denizin parmaklığını,

Roketlerimle korudum.

(Ama)... benden kaçtığında...

bir balık sürüsü... gözden kayboldu;

sürgüyü kırdılar...

denizin muhafızlarını öldürmüşler.

Suçluları yakaladığını ve cezalandırdığını iddia etti ama Enlil tatmin olmamıştı. Enki'nin *"halkını beslemeyi bırakmasını",* artık "insanların gelişip serpilmesine sebep olan mısır tayınını sağlamamasını" talep etti. Enki'nin tepkisi çok şaşırtıcıydı:

Tanrı bu toplantıdan sıkılmıştı;

Tanrılar Meclisinde,

kahkahalarına engel olamadı.

Nasıl bir pandomimin koptuğunu tahmin edebiliriz. Enlil öfkeden kudurmuştu. Enki ile ateşli atışmalar ve bağrışmalar oldu. "Elinde iftira var sadece!" Mecliste en sonunda düzen sağlandığında, Enlil yine söz aldı. Meslektaşlarına ve astlarına bunun oybirliği ile alınmış bir karar olduğunu hatırlattı, İlkel İşçinin biçimlendirilme-sine yol açan olayları gözden geçirdi ve Enki'nin defalarca "kuralı bozduğunu" hatırlattı.

Ama insanlığı mahvetmek için hâlâ bir şansın olduğunu söyledi. Yakında bir "öldürücü sel baskını" olacaktı. Yaklaşan felaket, insanlardan bir sır olarak saklanmalıydı. Meclisi bu sırrı tutmaya yemin etmeye ve en önemlisi "prens Enki'yi bir yemin ile bağlamaya" çağırdı.

Enlil konuşmak için ağzını açtı

ve tüm tanrıların Meclisine seslendi:

"Gelin, hepimiz, Öldürücü Tufan'la ilgili,

bir yemin edelim!"

İlk önce Anu yemin etti;

Enlil yemin etti; oğulları da onunla yemin ettiler

Enki ilk başta yemin etmeyi reddetti. "Beni neden bir yeminle bağlayacaksınız?" diye sordu. "Elimi insanlarıma karşı kaldırmak zorunda mıyım?" Ama en sonunda yemin etmeye mecbur edildi. Metinlerden biri açıkça belirtir: "Anu, Enlil, Enki ve Ninhursag; Gök ve Yer tanrıları yemin ettiler."

Ok yaydan çıkmıştı.

Onu bağlayan yemin neydi? Enki'nin yorumlamayı seçtiği biçimiyle, yaklaşmakta olan Tufan sırrını insanlara açıklamayacaktı, ama bir duvara söyleyemez miydi? Atra-Hasis'i tapınağa çağırarak, bir perdenin arkasında tuttu. Sonra Enki sadık Dünyalısına değil de bir duvara konuşuyormuş gibi yaptı. "Kamış perde" dedi,

Talimatıma dikkat kesil.

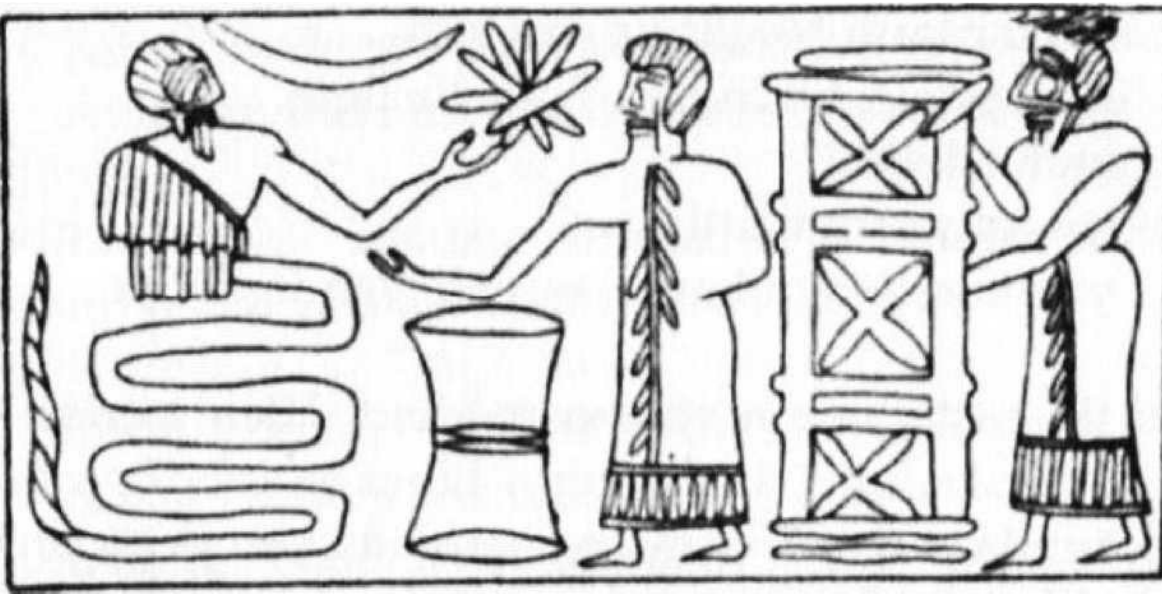
Tüm yerleşimlerin, şehirlerin üstünü, bir fırtına silip süpürecek.

İnsanoğlunun tohumunun mahvı olacak...

Bu son karardır, tanrılar Meclisinin sözü,

Anu, Enlil ve Ninhursag'ca söylenen söz.

[Bu bahane; daha sonra Nuh/Utnapiştim'in hayatta kaldığı öğrenildiğinde, Enki'nin yeminini bozmadığını iddia etmesini açıklamaktadır; "aşırı derecede zeki" (atra-Hasîs) Dünyalı, işaretleri doğru yorumlayarak Tufan sırrını tek başına bulmuştu.] İlgili mühür betimlemeleri Yılan Tanrı olan Ea, sırrı Atra-Hasis'e açıklarken bir perde tutan bir hizmetkârı göstermektedir. (Şekil 160)

Şekil 160

Enki'nin sadık hizmetkârına öğüdü suda yüzecek bir gemi inşa etmesiydi ama beriki şöyle dedi: "Ben hiç gemi yapmadım... yere bir plânını çiz de anlayabileyim." Enki ona gemiyle ilgili kesin talimatı, ölçülerini ve nasıl yapılacağını anlatır. İncil hikâyeleri ile bilgilendiğimizden, bu "gemi"yi güverteleri ve altyapısı olan çok büyük bir gemi olarak hayal ediyoruz. Ama İncil'deki *teba* terimi "*batık*" kökünden çıkmıştır ve Enki'nin Nuh'a su altına girebilen bir gemi, bir denizaltı inşa etmesi talimatını verdiği sonucuna varılmalıdır.

Akkadca metin, gemiyi anlatırken Enki'den alıntılar yapar; "üstü ve altı kapalı", "sert katran" ile su geçirmeyecek biçimde mühürlenmiş. Güverte olmayacaktı, açıklık olmayacaktı ki "güneş onun içini görmesin." Bu, *"bir Apsu gemisi gibi*" olacaktı, yani bir *sulili*; bugünlerde İbranicede bir denizaltıyı anlatmak için kullanılan *soleleth* ile aynı terim.

"Gemi,"dedi Enki, "bir MA.GUR.GUR olsun", yani "dönüp yuvarlanabilen bir gemi." Gerçekten de ancak böyle bir gemi suların baskın çağlayışı altında hayatta kalabilirdi.

Diğerleri gibi Atra-Hasis versiyonu da, felâket sadece yedi gün uzakta olmasına karşın insanların onun yaklaştığının farkında olmadığını vurgular. Atra-Hasis,

Enki'nin mekânına gidebilmek ve böylece Enlil'in gazabından kurtulabilmek için "Apsu gemisi"ni yaptığı bahanesini kullandı. Bu hemen kabul edildi zira işler gerçekten kötüydü, insanların sorunu kuraklıktı; yağmurun yokluğu, suyun azlığı. Aklı başında hangi insan bir su çığı altında yok olmak üzere olduklarını düşünebilirdi?

Ancak insanlar işaretleri okuyamasalar bile, Nefilimler okuyabiliyordu. Onlar için Tufan anî bir olay değildi; kaçınılmaz olsa bile, gelişini saptamışlardı. İnsanoğlunu ortadan kaldırma plânları, tanrılar tarafından oynanan aktif değil pasif bir role dayanmaktaydı. Tufana sebep olmamışlardı; sadece tufanın gelişini Dünyalılardan saklama yoluna gitmişlerdi.

Yaklaşmakta olan felâketin ve onun küresel etkisinin farkında olan Nefilimler, kendi paçalarını kurtarmak için önlemler almıştı. Dünya suyla kaplanırken, korunmak için tek bir yöne gidebilirlerdi:

göğe doğru. Tufanın öncesindeki fırtına esmeye başladığında, Nefilimler mekik araçlarına bindiler ve sular çekilene kadar Dünya yörüngesinde kaldılar.

Birazdan göstereceğiz; Tufan günü, tanrıların Dünya'dan kaçtığı gündü.

Utnapiştim'in, gördüğünde gemideki diğerlerine katılıp onu mühürlemek üzere gözlemek ve zorunda olduğu işaret, buydu:

Şafak vakti bir titreme emreden

Şamaş,

bir patlamalar sağanağını indirdiğinde-gemiye bin, girişi de kapa!

Şamaş, bildiğimiz gibi, Sippar'daki uzay limanından sorumluydu. Enki'nin Utnapiştim'e Sippar'dan yapılan fırlatmanın ilk işaretini gözleme talimatını verdiği konusunda zihnimizde hiçbir şüphe yoktur. Utnapiştim'in yaşadığı Şuruppak, Sip-par'ın sadece 18 *beru* (180 kilometre kadar) güneyinde idi. Fırlatmalar şafaktan önce yapıldığından, yükselen roket gemiden " sağanak gibi inen patlamalar yağmurunu" görmek sorun olmazdı.

Nefilimler Tufan için hazırlanmış olmalarına karşın, gelişi yine de korkutucu bir deneyimdi: Tufanın gürültüsü... tanrıları titretmeye başladı." Ama Dünya'yı bırakma anı geldiğinde tanrılar "geriye büzülerek, Anu'nun göklerine yükseldiler." Atra- Hasis'in Asur versiyonu tanrıların Dünya'dan kaçmak için *rukub Hani* ("*tanrıların arabaları*") kullandığından söz eder. "Anunnakiler yükseldi", roket gemileri "parlamalarıyla diyarı alaza veren" meşaleler gibiydi.

Dünya'nın etrafında dönen Nefilimler, onları derinden etkileyen bir yıkım sahnesi gördüler. Gılgamış metinleri şunu söyler: Fırtınanın şiddeti büyüdükçe "kimse yanındakini göremez" olmakla kalmaz, "insanlar, göklerden bile seçilememekte-dir." Uzay araçlarına sıkışan tanrılar, biraz önce fırlatılıp kaçtıkları gezegende neler olup bittiğini görmeye çalışırlar.

Tanrılar köpekler gibi korktular,

dış duvara dayanıp çömeldiler.

İştar doğum sancısı çeken bir kadın gibi bağırdı:

"Heyhat, eski günler küle döndü"...

Anunnaki tanrıları onunla birlikte ağladılar,

Hepsi suskunlaşan tanrılar oturup ağladılar;

dudakları sımsıkı kapalı... istisnasız hepsi.

Atra-Hasis metinleri de aynı temayı işler. Kaçmakta olan tanrılar, aynı zamanda yıkımı da seyrederler. Ama kendi gemileri içindeki durumlarıda pek cesaret verici değildi. Anlaşılan, birkaç

uzay gemisine ayrılmışlardı; Atra-Hasis destanının III. Tableti, Anunnakilerden bazılarının Ana Tanrıça ile paylaştıkları güvertedeki şartları anlatmaktadır.

Anunnakiler, büyük tanrılar,

susuz, açlık içinde oturuyorlardı...

Ninti ağladı ve kendini tüketti;

ağladı ve rahatladı.

Tanrılar da onunla birlikte diyar için ağladılar.

Kendini umutsuzluğa kaptırmıştı, bira içmek için yanıp tutuşuyordu.

Oturduğu yerde, tanrılar ağlayıp oturuyordu; bir çukurda çömelen koyunlar gibi.

Dudakları susuzluktan yanıyordu, açlıktan kramp ağrısı çekiyorlardı.

Ana Tanrıça, Ninhursag bu kesin mahvoluş karşısında bizzat sarsılmıştı. Gördükleri karşısında feryada başladı:

Tanrıça gördü ve ağladı...

dudakları ateş gibi yanıyordu...

"Yaratıklarım sinekler gibi oldu,

Yusufçuklar gibi nehirleri doldurdular,

yuvarlanan deniz, babalıklarını aldı."

Yaratılmasına yardım ettiği insanoğlu ölüyorken, o gerçekten de kendi canını kurtarabilir miydi? Dünya'yı gerçekten de terk edebilir miydi, diye yüksek sesle sordu-

"Göklere yükselecek,

Efendi Anu'nun gidilmesini emrettiği Adaklar Evinde oturabilir miyim?"

Nefilimlere verilen emirler netleşti: Dünya'yı terk edin, "Göklere yükselin." Bu, On ikinci Gezegen Dünya'ya en yakın noktada, asteroit kuşağı ("Gök") içinde olduğu zaman olmalıydı çünkü Anu, Tufandan önceki önemli toplantılara bizzat katılabilmişti.

Belki de Nippur'u çalıştıran Anunnaki elitlerinin eşlik ettiği Enlil ve Ninurta bir uzay aracındaydı; şüphesiz ana gemiye katılmayı plânlıyorlardı. Ama diğer tanrıları o kadar kararlı değillerdi. Dünya'yı terk etmeye zorlandıklarında, ona ve sakinlerine ne kadar bağlanmış hâle geldiklerini birdenbire fark ermişlerdi. Araçlardan birinde, Ninhursag ve yanındaki Anunnaki grubu Anu tarafından verilen

emirlerin geçerliliği hakkında tartışmaktaydı. Bir diğerinde ise İştar "Heyhat, eski günler küle döndü" diye ağladı; onun aracındaki Anunnakiler "onunla gözyaşı döktüler."

Anlaşılan Enki başka bir araçtaydı, aksi takdirde insanlığın tohumunu kurtarmayı nasıl becerdiğini diğerlerine açıklardı. Şüphesiz, daha az kederli olmak için başka sebepleri de vardı çünkü kanıtlar onun Ağrı'daki karşılaşmayı da plânladığını önermektedir.

Kadim versiyonlar, geminin Ağrı bölgesine şiddetli dalgalar tarafından sürük-leyiverdiğini ima ediyor gibi görünmektedirler; ve bir "güney fırtınası" gemiyi gerçekten de kuzeye doğru sürüklerdi. Ama Mezopotamya metinleri, Atra-Hasis/Utnapiştim'in yanına Puzur-Amurri ("sırları *bilen batılı")* adında bir "Gemiciyi de aldığını belirtirler. Mezopotamyalı Nuh "yapıyı içindekilerle birlikte" fırtına başlar başlamaz ona "devretti." Gemiyi belirli bir yöne getirmek için değil ise, deneyimli bir kılavuza ne gerek vardı?

Nefilimler, gösterdiğimiz gibi, Ağrı Dağı'nın zirvelerini ta en başından beri işaret olarak kullanmaktaydılar. Dünya'nın o kısmındaki en yüksek zirveler olarak, su örtüsünün altından ilk olarak onların çıkması beklenirdi. "Bilge Olan, Her Şeyi Bilen" Enki şüphesiz bu kadarını düşünebilirdi; karşılaşmayı daha en başından beri plânlayarak hizmetkârına gemiyi Ağrı'ya doğru yönlendirmesi talimatını verdiği sonucuna varabiliriz.

Grekli Abydenus tarafından bildirilen Berossus'un Tufan versiyonu şöyle der: "Kronos Sisitros'a Daisios'un (ikinci ay) on beşinci günü bir tufan olacağını açıkladı ve ona, Şamaş'ın şehri Sippar'da yazılı olan her şeyi saklamasını emretti. Sisitros tüm bunları yaptı, hemen Ermenistan'a yelken açtı ve oradayken, tanrının olacağını açıkladığı şey oldu."

Berossus kuşların salınmasına ilişkin ayrıntıları tekrarlamaktadır. Sisitros (at-ra-hasisin tersten okunuşu) tanrılar tarafından kendi mekânlarına alındığında, gemideki diğer insanlara "Ermenistan'da" olduklarını açıkladı ve onları (yürüyerek) Babil'e dönmeleri için yönlendirdi. Bu versiyonda sadece uzay limanı olan Sip-par'la bağlantıyı değil, Sisitros'un "derhal Ermenistan’a (yani Ağrı bölgesine) yelken açması" emrini aldığının doğrulanmasını da buluyoruz.

Atra-Hasis karaya ayak basınca, hayvanlardan bazılarını kesti ve bir ateş üstünde kızartmaya başladı. Yorgun ve aç tanrıların "sunak üstüne sinekler gibi üşüşmesine" şaşmamak gerek. Birdenbire insanın, yetiştirdiği besinlerin ve büyüttüğü davarların elzem olduğunu fark etmişlerdi. "Enlil en sonunda oraya vardığında ve gemiyi gördüğünde, hiddetlendi." Ama şartların mantığı ve Enki'nin ikna edişi baskın çıktı; Enlil insanoğlundan kalanlarla barıştı ve kendi aracıyla Atra-Hasis/Utnapiştim'i Tanrıların Ebedî mekânına götürdü.

İnsanlıkla hızla barışma kararındaki bir diğer unsur; tufanın gittikçe azalması, kuru toprakların ve üstündeki bitkilerin ortaya çıkışı olabilirdi. Nefilimlerin yaklaşan felâketten bir hayli önce haberdar oldukları sonucuna zaten varmıştık; ama bu durum onlar için de öylesine nadir bir deneyimdi ki, Dünya'nın üstünde sonsuza dek yaşanamayacağından korkmuşlardı. Ağrı'ya indiklerinde, durumun böyle olmadığını görmüşlerdi. Dünya hâlâ yaşanabilir hâldeydi; ve onun üstünde yaşamak için insana ihtiyaçları vardı.

Tahmin edilen ama kaçınılmaz olan bu felâket neydi? Tufan bulmacasını çözmek için önemli bir

anahtar; bunun tek, anî bir olay olmadığını, aksine bir dizi olayın zirve noktası olduğunu fark etmektir.

İnsanları ve hayvanları etkileyen sıra dışı salgın hastalıklar ve şiddetli bir kuraklık ardından suyla imtihan; Mezopotamya kaynaklarına göre yedi "geçiş" veya *şar* süren bir süreçti. Bu fenomen, sadece büyük iklimsel değişikliklerle açıklanabilir. Bu gibi değişiklikler, Dünya'nın geçmişinde tekrarlanan buzul çağları ve Dün-ya'nın yakın geçmişinde baskın olan buz çağları araları ile ilişkili olmuştur. Azalan yağışlar, alçalan deniz ve göl seviyeleri ve yeraltı su kaynaklarının kuruması, yaklaşmakta olan bir buzul çağının habercisidir. Bu koşulları anîden sona erdiren Tufanın ardından Sümer uygarlığı ve bizim şimdiki, buzul-sonrası çağımız geldiğine göre; söz konusu buzullanma ancak en sonuncusu olabilirdi.

Çıkarımımız şudur: Tufandaki olaylar Dünya'nın son buzul çağı ve onun anîden sona erişiyle ilgilidir.

Arktik ve Antarktik buz tabakasını delen bilim adamları çeşitli katmanlar arasında kalan oksijeni ölçebilmekte ve bundan yola çıkarak binlerce yıl önce hüküm süren iklimi belirleyebilmekteler. Meksika Körfezi gibi deniz diplerinden alınan ve deniz canlılarının çoğalmasını ve azalmasını ölçen örnekler de benzer şekilde geçmiş yüzyıllardaki sıcaklıkları tahmin etmelerini sağlamaktadır. Bu gibi bulgulara dayanarak bilim adamları artık son buzul çağının 75.000 yıl kadar önce başladığından ve 40.000 yıl önce küçük bir ısınma yaşadığından eminler. Yaklaşık 38.000 yıl önce, daha sert, daha soğuk ve daha kuru bir dönem yaşandı. Ve sonra, 13.000 yıl kadar önce buzul çağı birdenbire sona erdi ve şu an içinde yaşadığımız ılıman iklim devreye girdi.

İncil ve Sümer bilgileriyle paralel olarak, zor zamanların, "Dünya'nın lânetle-nişinin" Nuh'un babası Lamek zamanında başladığını buluyoruz. Nuh'un ("tehir") doğumunun çekilen zorlukların sonunu belirleyeceği ümidi, hiç beklenmedik bir şekilde, felâket getiren Tufan sayesinde yerine gelmişti.

Birçok bilgin Tufan öncesindeki (Âdem'den Nuh'a) on atanın, bir biçimde Sümer kral listelerindeki on Tufan-öncesi hükümdara paralel olduğuna inanmaktadır. Bu listeler bu on addan son ikisine ilâhî unvan olan DİN.GİR veya EN eklemezler ve Ziusudra/Utnapiştim ve babası Ubar-Tutu'yu insanlar olarak ele almaktadır. Bu ikisi Nuh ve babası Lamek ile paraleldir ve Sümer listelerine göre, ikisi Tufan meydana gelene dek toplam 64.800 yıl hüküm sürmüşlerdir. Son buzul çağı,

75.000 ile 13.000 yıl önce, 62.000 yıl sürmüştü. Zorluklar Ubartutu/Lamek hüküm sürüyorken başlamış olduğundan, 62.000, 64.800'e mükemmel biçimde uymaktadır.

Dahası, Atra-Hasis destanına göre, son derece sert olan koşullar yedi şar veya 25.200 yıl sürmüştü. Bilim adamları 38.000 ile 13.000 yıl kadar önce son derece sert koşulların var olduğu bir dönemin kanıtlarını keşfettiler; yani 25.000 yıllık bir süre. Bir kez daha, Mezopotamya kanıtları ve modern bilimsel bulgular birbirlerine uymakta.

Tufan bulmacasını çözme girişimimiz, demek ki, Dünya'nın iklimsel değişikliklerine, özellikle de buzul çağının 13.000 yıl kadar önce anîden bitişine odaklan-m alıdır.

Bu büyüklükte anî bir iklim değişikliğine ne sebep olabilirdi?

Bilim adamları tarafından geliştirilen ve birçok teoriden ilgimizi çeken bir tanesi, Maine Üniversitesinden Dr. John T. Hollin tarafından önerilmiştir. Hollin, Antarktik buz tabakasının periyodik olarak kırıldığını ve anî ve muazzam bir gelgit dalgası yaratarak denize kaydığı sonucuna varmıştır!

Başkaları tarafından da kabul edilen ve geliştirilen bu hipotez şunu önermektedir: Buz tabakası gittikçe kalınlaşırken, buz tabakası altında Dünya'nın ısısından gittikçe daha fazla hapsetmekle kalmamış, aynı zamanda (basınç ve sürtünme ile) tabanında sulu, kaygan bir katman da yaratmıştı. Üstteki kalın buz tabakası ile alttaki katı toprak arasında bir kayganlaştırıcı olarak iş gören bu sulu buzlu katman er ya da geç buz tabakasının çevresini saran okyanusa doğru kaymasına sebep olmaktaydı.

Hollin, Antarktika'nın şu an mevcut (ortalama kalınlığı bir buçuk kilometreden fazladır) buz tabakasının sadece yarısının güney denizlerine kayması durumunda, bunu izleyecek olan gelgit dalgasının yerkürenin tüm denizlerinin seviyesini, kıyı kentlerini ve alçak alanları sular altında bırakarak yaklaşık 20 metre yükselteceğini hesaplamıştır.

1964'te, Yeni Zelanda'daki Victoria Üniversitesinden A. T. Wilson, buzul çağlarının bu gibi kaymalar sonunda sadece Antarktik'te değil Arktik'te de anîden sona erdiğini önerdi. Topladığımız çeşitli metinlerin ve olguların; Tufan, Antarktik sularına milyarlarca ton buzun kayması ve son buzul çağına anîden son vermesi neticesinde meydana gelmiştir diye vardığımız sonucu haklı çıkardığı düşüncesindeyiz.

Bu anî olay, muazzam bir gelgit dalgası oluşturdu. Antarktik sularında başlayarak Atlantik, Pasifik ve Hint okyanuslarına doğru kuzey yönünde yayıldı. Isıdaki anî değişiklik, sel gibi yağan yağmurların eşlik ettiği şiddetli fırtınalar yaratmış olmalıydı. Fırtınalar, bulutlar ve kararan gökyüzü, sulardan daha hızlı hareket ederek gelmekte olan su çığını bildirmişlerdi.

Tam olarak böyle bir fenomen, kadim metinlerde tarif edilmektedir.

Enki'nin emirlerine göre gemiye binmek ve mühürlemek için dışarıda kalıp işareti bekleyen Atra-Hasis herkesi gemiye bindirmişti. "insanla ilgili" bir ayrıntı sağlayan kadim metin bizlere Atra-Hasis'in, kendisine geminin dışında kalması emri verilmesine karşın, "girip çıkıyordu; oturamıyordu, çömelemiyordu... kalbi kırıktı; safra çıkartıyordu." Ama sonra:

... Ay gözden kayboldu...

Havanın görünüşü değişti;

Bulutlarda yağmurlar kükremeye başladı...

Rüzgârlar vahşîleşti...

... Tufan başladı,

insanları bir savaş gibi çarptı gücüyle;

Bir kişi diğerini göremedi,

Yıkımda, tanınamaz hâldeydiler.

Rüzgârlar vahşî bir eşek gibi kişniyordu.

Karanlık yoğundu;

Güneş görülemiyordu.

"Gılgamış Destanı" fırtınanın geldiği yön hakkında nettir: Fırtına güneyden gelmişti. İlk olarak Aşağı Dünya'daki "Nergal'in ileri karakollarını" alaşağı eden gelgit dalgasından önce, gerçekten de bulutlar, rüzgârlar, yağmur ve karanlık gelmişti:

Şafağın ışığıyla

Ufuktan kara bir bulut yükseldi:

içinde fırtınaların tanrısı kükrüyordu...

Parlak olan her şey karanlığa dönmüştü...

Güney fırtınası bir gün için esti,

eserken hız kazandı, dağları sular altına aldı...

Güney Fırtınası diyarı silip geçerken,

Altı gün ve altı gece esti rüzgâr.

Yedinci gün geldiğinde,

Güney Fırtınasının Tufanı sakinledi.

"Güney fırtınası"na, "güney rüzgârı"na yapılan göndermeler, Tufanın, "fırtınanın habercisi olan" bulutlarının ve rüzgârlarının Mezopotamya'ya erişmek için "tepelerin ve düzlüklerin" üstünden hareket ederek geldiği yönü açıkça belirtmektedir. Gerçekten de, Antarktik'te başlayan bir fırtına ve su heyelanı; ilk olarak Arabistan tepelerini ve daha sonra Dicle-Fırat ovasını sular altında bırakarak Hint Okyanusu üzerinden Mezopotamya'ya ulaşırdı. "Gılgamış Destanı" bizi ayrıca, insanlar ve toprakları sular altında kalmadan önce "kuru toprak barajları" ve setlerinin "parçalandığı"nı, kıtanın kıyı şeridinin su altında kalarak, silinip süpürüldüğü-nü söyleyerek bilgilendirir.

İncil'deki Tufan versiyonu ise "Büyük Enginin bütün kaynaklarının yarılması", "göklerin pencerelerinin açılması"ndan önce gelir. İlk olarak "Büyük Engin"in (en güneydeki, donmuş Antarktik denizleri için ne kadar tanımlayıcı bir isim) suları buzlu hapishanelerinden kurtulmuştu, yağmurlar ancak bundan sonra göklerden akmaya başladı. Bunun, Tufan bitmek üzereyken tersten tekrarlandığı yolundaki düşüncemiz de onaylanıyor. İlk olarak "Enginin kaynakları kapandılar" ve sonra "göklerden

yağmurun arkası kesildi."

İlk muazzam gelgit dalgasından sonra, suları hâlâ kocaman dalgalar hâlinde "geliyor ve geri gidiyor"du. Derken sular "çekilmeye" başladı ve 150 gün sonra, gemi Ağrı'nın zirveleri arasında karaya oturduğunda "sular azaldılar". Güney denizlerinden gelen su heyelanı, güney denizlerine geri dönmüştü.

Nefilimler, Tufanın Antarktika'dan ne zaman fışkıracağını nasıl tahmin edebilmişlerdi?

Biliyoruz ki Mezopotamya metinleri, Tufanı ve ondan önceki iklimsel değişiklikleri yedi "geçiş"e bağlamaktadır; şüphesiz bu, On İkinci Gezegenin Dünya yakınlarından periyodik geçişi anlamına gelmektedir. Dünyanın küçük uydusu Ay'ın bile gelgitlere sebep olabilecek yeterlikte kütle çekim gücü uyguladığını biliyoruz. Mezopotamya metinleri ve İncil'deki metinler de Göksel Efendi Dünya'nın yakınından geçerken, Dünya'nın nasıl sallandığından söz ederler. İklimsel değişiklikleri ve Antarktik buz tabakasının dayanıksızlığını gözlemleyen Nefilimler, On İkinci Gezegenin yedinci "geçişi"nin yaklaşan felâketi başlatacağını fark etmiş olabilirler miydi?

Kadim metinler durumun böyle olduğunu gösteriyorlar.

Bunların en dikkate değer olanlarından biri, üç santimden bile küçük olan bir kil tabletin her iki yanında da minyatür bir çivi yazısı ile yazılmış otuz satır içeren bir metindir. Aşur'da bulunmuştur ama Akkadca metindeki Sümerce sözcüklerin bolluğu, bunun Sümer kökeni hakkında kuşkuya yer bırakmaz. Dr. Erich Ebeling, bunun Ölüler Evi'nde söylenen bir ilâhî olduğuna karar verdi ve dolayısıyla metni, kadim Mezopotamya'da ölüm ve tekrar dirilme hakkında yazdığı başyapıtı *Tod und Leben'e* (Ölüm ve Hayat) dâhil etti.

Ancak yakından incelediğimizde, bu kompozisyonun Göksel Efendinin, On ikinci Gezegenin "adlarını çağırdığını" gördük. Metin, çeşitli sıfatların anlamlarını gezegenin Tiamat'la yaptığı savaşın alanından geçişiyle ilişkilendirir; yani Tufana sebep olan geçiş!

Metin, tüm kudretine ve boyutuna rağmen, gezegenin ("kahraman") yine de Güneş'in etrafında yörünge izlediğini bildirerek başlar. Tufan, bu gezegenin "silâhı"dır.

Silâhı, Tufandır;

Silâhı, kötülere ölüm getiren Tanrı.

Üstün, üstün, Mesh edilmiş...

Güneş gibi, diyarları geçen;

Güneşten, tanrısından korkar.

Metin, gezegenin "ilk adını" çağırarak (ne yazık ki, okunamamaktadır) Tia-mat'la yapılan savaşın olduğu yere doğru Jüpiter'in yanından geçişi tarif eder:

İlk Adı:....

Dairesel kuşağı biraraya getirip döven;

İşgalcinin ikiye bölüp, içini dışarı döktüğü.

Akiti zamanında olan Efendi,

Tiamat'ın savaş alanı içinde dinlenir...

Tohumları Babil'in oğulları olan;

Jüpiter gezegeni yanında şaşırtılamayan;

Parlaklığıyla yaratacak olan.

Yaklaşan On İkinci Gezegen ŞİLİG.LUDİG *("neşeli gezegenlerin güçlü önderi")* diye adlandırılır. Artık Mars'a en yakın durumdadır: "Tanrı (gezegen) Anu'nun parlaklığıyla, tanrı (gezegen) Lahmu (Mars) giyinir." Derken Tufanı Dünya üstüne bırakıverir:

Efendinin adı budur.

İkinci aydan Addar ayına kadar

Sular ileri atılır.

Metnin iki ad üstünde duruşu, dikkate değer takvimsel bilgi sağlamaktadır. On İkinci Gezegen "Akiti zamanında", yani Mezopotamya Yeni Yılı başladığında Jüpiter'i geçti ve Dünya'ya yaklaştı. İkinci ayda Mars'a en yakın konumdaydı. Sonra "ikinci aydan Addar ayına (on ikinci aya) kadar", Tufanı Dünya üstüne bıraktı.

Bu bilgi, ikinci ayın on yedinci gününde*"büyük enginin kaynaklarının açıldığını*" bildiren İncil'deki anlatımla mükemmel bir uyum içindedir. Gemi yedinci ayda Ağrı Dağı'na oturmuştu; diğer kuru topraklar onuncu ayda görünür olmuşlardı ve Tufan on ikinci ayda sona ermişti; zira Nuh geminin kapağını açtığında, diğer yılın "ilk ayının ilk günü" idi.

Tufanın ikinci dönemine, suların çekilmeye başladığı zamana geçen metin, gezegeni ŞU L. PA.KUN.E diye adlandırır.

Kahraman, Gözlemci Efendi,

Suları biraraya toplayan;

Fışkıran sularla

Dürüst ve kötü olanları temizleyen;

İkiz zirveli dağda

Tutan...

...balıklar, nehir, nehir; seller durdu.

Dağlık yerde, bir ağaca, bir kuş kondu.

... denen günde.

Tahrip olmuş bazı satırların okunulamayışına karşın, İncil ve Mezopotamya Tufan hikâyeleri arasındaki paralellik açıktır: Seller durulmuştu, gemi ikiz zirveli dağda "tutulmuştu": Nehir'ler dağlardan aşağı yeniden akmaya başlamıştı ve suları okyanuslara geri taşıyorlardı; balıklar görülüyordu; gemiden bir kuş salındı. Çile sona ermişti.

On İkinci Gezegen "geçiş"inden geçmişti. Dünya'ya yakınlaşmış ve uydularının eşliğinde uzaklaşmaya başlamıştı:

Alimler "Sel baskını!" diye bağırdığında-

Bu, tanrı *Nibirudur* ("Geçiş Gezegeni");

Kahramandır, dört başlı gezegen.

Silâhı Tufan Fırtınası olan tanrı geri dönecek;

Dinlenme yerine kendisini alçaltacak.

(Uzaklaşmakta olan gezegen, metnin iddiasına göre, daha sonra Ululu ayında, yani yılın altıncı ayında, Satürn'ün yörüngesinden tekrar geçti.)

Eski Ahit sık sık, Rab'bin, enginin sularıyla Dünya'nın örtülmesine sebep olduğu zamanlardan söz eder. Yirmi dokuzuncu Mezmur Rab'bin "engin suları" "çağırmasını" ve suların "dönüşünü" tarif eder:

Ey tanrı oğulları, Rab'be verin,

Rab'be izzet ve kudret verin...,

Rab'bin sesi sular üstündedir;

İzzet tanrısı gürlüyor,

Rab çok sular üstündedir...

Rab'bin sesi kuvvetlidir,

Rab'bin sesi haşmetlidir;

Rab'bin sesi sedir ağaçlarını kırar...

Lübnan (Dağını) ve Sirion (Dağını) yaban sığırı yavrusu gibi sıçratır.

Rab'bin sesi ateş alevleri çıkarır;

Rab'bin sesi çölü sarsar...

Rab,Tufana (dedi): "Dön!"

Ve Rab kral olarak ebediyen oturur.

Muhteşem yetmiş yedinci Mezmurda ("Sesim, Tanrıyadır"), mezmuru yazan, Rab'bin daha eski zamanlarda ortaya çıkışını ve gözden kayboluşunu anar:

Eski günleri,

Olamın yıllarını düşündüm...

Rab'bin işlerini anıyorum;

çünkü eski vakitten olan harikalarını anarım...

Ey Rab, senin yolun belirlenmiştir,

Rab gibi büyük ilâh kimdir?...

Sular seni gördü, Ey Rab ve titredi;

Ok gibi kıvılcımların uçuştu.

Gürleyişinin sesi kasırgada idi; şimşekler Dünya'yı aydınlattı,

Yer titredi ve sarsıldı.

(Sonra) senin yolun denizde, ve yolların büyük sularda idi; ve izlerin gitti, bilinmez.

Göksel Rab'bin işlerini yücelten yüz dördüncü Mezmur, okyanusların kıtaları örttüğü ve geri döndürüldükleri zamanı anar:

Yeri temelleri üzerine kurdu,

Ebediyen sarsılmayacaktır.

Elbise gibi ona engini giydirdin,

Sular dağların üzerinde durdu.

Senin azarlamandan sular kaçtılar;

Gürlemenin sesinden, onlar için kurduğun yere kaçtılar.

Dağlar yükseldiler, vadiler indiler.

Onlar geçmesinler diye sen onlara sınır koydun,

Yeri kaplamak için geri gelmezler.

Amos peygamberin sözleri ise pek açıklayıcıdır:

Rab'bin Gününü isteyenlerin vay başına!

Rab'bin Gününü niçin istiyorsunuz?

O ışık değil, karanlıktır...

öğleyin güneşi batıracağım,

ve güpegündüz diyarı karartacağım,

denizin sularını çağıran,

ve onları yeryüzüne döken odur.

Demek ki bunlar "eski günlerde" meydana gelen olaylardı. "Rab'bin Günü", Tufan günüydü.

Dünya'ya ayak basan Nefilimlerin, ilk şehirlerdeki ilk hükümdarlıkları Zodyak çağları ile ilişkilendirdiklerini daha önce göstermiştik; yani Zodyak'taki burçlara çeşitli tanrıların sıfatlarını vermekteydiler. Ebeling tarafından bulunan metnin de

sadece insanlar için değil Nefilimler için de takvimsel bilgiler sağladığını görmekteyiz. Tufan, diye bildiriyor bize, "Aslan takımyıldızı Çağında" meydana gelmişti:

Üstün, Üstün, Mesh edilmiş;

parlayan tacı, dehşetle yüklü Efendi.

Üstün gezegen: bir taht kurdu

kırmızı gezegenin (Mars) yörüngesine bakan.

Her gün, Aslan içinde alevler içindedir;

Işığı, diyarlar üstünde parlak krallıkları ilân eder.

Artık, Yeni Yıl törenlerindeki "Aslan takımyıldızı derinlerin sularını ölçtü" diyen muammalı dizeyi de anlayabiliriz. Bu cümleler Tufanın zamanını tam bir çerçeveye oturtur; bugünlerde gökbilimciler Sümerlilerin bir Zodyak evinin başlangıcını nerede saptadıkları konusunda tam olarak kesin

olamasalar da, çağlar için verilen aşağıdaki zaman tablosunun doğru olduğu düşünülmektedir.

M.Ö. 60'tan	M.S. 2.100'e	Balık Çağı
M.Ö. 2.220'den	M.Ö. 60'a	Koç Çağı
M.Ö. 4.380'den	M.Ö. 2.220'ye	Boğa Çağı
M.Ö. 6.540'tan	M.Ö. 4.380'e	İkizler Çağı
M.Ö. 8.700'den	M.Ö. 6.540'a	Yengeç Çağı
M.Ö. 10.860'dan	M.Ö. 8.700'e	Aslan Çağı

Eğer Tufan Aslan Çağında ya da M.Ö. 10.860 ile M. Ö. 8.700 arasında meydana geldi ise, Tufanın tarihi zaman tablomuza uyuyor demektir: Modern bilime göre, son buzul çağı güney yarıkürede on iki ilâ on üç bin yıl kadar önce ve kuzey yarıkürede ise bundan bir veya iki bin yıl sonra anîden kesilmişti.

Zodyak'taki presesyon (gerileme) fenomeni, vardığımız sonuçları çok daha kapsamlı biçimde desteklemektedir. Daha önce, Nefilimlerin Dünya'ya, Tufandan

432.000 (12 şar) yıl önce, Balık Çağında indikleri sonucuna varmıştık. Presesyon

devri açısından, 432.000 yıl on altı tam devir veya Büyük Yıl ve Aslan takımyıldızının "çağı"na geçiş yapılan bir diğer Büyük Yılın yarısını oluşturmaktadır.

Artık bulgularımızı kapsayan tam bir zaman tablosunu oluşturabiliriz.

Yıl Önce OLAY

445.000 Enki önderliğindeki Nefilimler, On İkinci Gezegenden Dünya'ya geldiler. Güney Mezopotamya'da Eridu, yani Dünya İstasyonu I kuruldu.

430.000 Büyük buz tabakaları çekilmeye başladı. Yakın Doğu'da yaşanabilir bir iklim.

415.000 Enki karanın iç kısımlarına, hareket eder, Larsa'yı kurar.

400.000 Buzul çağları arasında görülen dönem tüm küreye yayılır. Enlil Dünya'ya ayak basar, Uçuş Kontrol merkezi olarak Nippur'u kurar.
Enki güney Afrika'ya giden deniz rotalarını saptar, altın madenciliği operasyonlarını örgütler.

360.000 Nefilimler, eritme ve arıtma için metalürji merkezleri olarak Bad-Tibira'yı kurarlar. Uzay limanı Sippar ve tanrıların diğer şehirleri de kurulur

300.000 Anunnaki isyanı. İnsan, yani "İlkel İşçi" Enki ve Ninhursag tarafından yaratılır.

250.000 "İlk Homo sapiens"ler çoğalır ve diğer kıtalara yayılırlar.

200.000 Dünya üstündeki yaşam yeni buzul çağı yüzünden geriler.

100.000 İklim yine ılımanlaşır.

Tanrı oğulları, insan kızlarını eş diye alırlar.

77.000 İlâhî ebeveyn sahibi bir insan olan Ubartutu/Lamek, Ninhursag'ın koruması altında Şuruppak'ta hüküm sürmeye başlar.

75.000 "Dünyanın lânetlenişi", yani yeni bir buzul çağı başlar. Bozunmuş insan tipleri yeryüzünde gezinmektedir.

49.000 Enki'nin "sadık hizmetkârı" olan Ziusudra'nın ("Nuh") hükümdarlığı başlar.

38.000 "Yedi geçişin" sert iklimsel dönemi, insanoğlunu kırmaya başlar. Avrupa'nın Neanderthal Adamı ortadan kaybolur, sadece (Yakın Doğu'da bulunan) Cro- Magnon adamı hayatta kalır.

İnsanlıktan hoşnut olmayan Enlil onu ortadan kaldırmayı hedefler.

13.000 Tufan, Dünya'nın üstünden silip süpürerek geçer; buzul çağını anîden sona erdirir.

Yaklaşmakta olan On İkinci Gezegenin başlatacağı muazzam gelgit dalgasının farkında olan Nefilimler, insanlığın yok olması için and içerler.

DÜNYA KRALLIĞI

İnsanlık için sarsıcı bir deneyim olan Tufan, "tanrılar", yani Nefilimler için de aynı etkiyi yapmıştı.

Sümer kral listelerinin sözleriyle söylersek, "Tufan silip süpürdü" ve 120 *şar-lık* gayret ve çabayı da bir gecede silip süpürdü. Güney Afrika madenleri, Mezopotamya'daki şehirler, Nippur'daki kontrol merkezi, Sippar'daki uzay limanı; hepsi de su ve çamur altına gömülmüştü. Yıkıma uğramış Dünya'nın üstünde, mekik araçlarının içinde uçarken, Nefilimler tekrar sağlam toprağa ayak basabilmek için suların çekilmesini sabırsızlıkla beklediler.

Şehirleri ve rahatlarını sağlayan her şey, hatta insan güçleri, yani insanoğlu bile gitmiş, tamamen yok olmuşken Dünya üstünde bundan sonra nasıl hayatta kalacaklardı?

Korkmuş, bitkin ve aç Nefilim grupları en sonunda "Kurtuluş Dağının zirvelerine indiklerinde, insanoğlunun ve hayvanların tamamen yok olmadıklarını gördüklerinde açıkça rahatlamışlardı. Hedeflerinin kısmen bozulduğunu keşfettiğinde ilk başta öfkelenen Enlil bile kısa sürede fikrini değiştirmişti.

İlâhın kararı, son derece pratik idi. Kendi zorlu şartlarıyla yüzleşen Nefilimler, insan hakkındaki çekincelerini bir kenara bırakıp kolları sıvadılar ve insanoğluna tahıl ve hayvan yetiştirme bilgisini vermek için hiç zaman kaybetmediler. Hayatta kalmak, şüphesiz, Nefilimleri ve hızla çoğalan insanoğlunu yaşatmak için tarımın ve hayvanları evcilleştirmenin hızına dayanıyor olduğundan, Nefilimler ileri bilimsel bilgilerini, önlerindeki göreve uyguladılar.

Bilginin İncil ve Sümer metinlerinden de bulunabileceğinin farkında olmayan ve tarımın kökenini araştıran birçok bilim adamı; tarımın insanoğlu tarafından "keşfinin", son buzul çağını izleyen neotermal ("yeni yeni ısınan") iklimle ilişkili olarak

13.000 yıl kadar önce olduğu sonucuna varmışlardır. Hâlbuki İncil, modern bilginlerden çok önce, tarımın başlangıcını Tufan'dan hemen sonraya bağlamaktadır.

Tekvin'de "ekme ve biçme", İlâh ve insanoğlu arasında Tufandan sonra varılan ahitin bir parçası

olarak Nuh'a ve evlatlarına bahşedilen ilâhî armağanlar olarak tarif edilir:

Yerin bütün günleri devamınca,

ekme ve biçme,

soğuk ve sıcak,

yaz ve kış,

gündüz ve gece kesilmeyecektir.

Ziraat bilgisiyle donatılan "Nuh çiftçi olmaya başladı ve bir bağ dikti": Amaçlı, karmaşık dikim yapma görevine girişen ilk Tufan-sonrası çiftçi olmuştu.

Sümer metinleri, tanrıların insanoğluna hem ziraatı hem de hayvanları evcilleştirmeyi bahşettiklerini bildirirler.

Ziraatın başlangıcının izini süren modern bilginler onun ilk kez Yakın Doğu'da görüldüğünü buldular ama verimli ve kolayca ekilebilen düzlükler ve vadilerde başlamamıştı. Ziraat, alçak ovaları bir yarım daire gibi çevreleyen dağlarda başlamıştı. Çiftçiler niçin düzlüklerden kaçınıp, ekmeyi ve biçmeyi daha zor olan dağlık araziyle sınırlamış oluşunlardı ki?

Tek mantıklı cevap; ziraat başladığı sıralarda alçak düzlüklerin yaşanamaz olmasıydı; 13.000 yıl kadar önce alçak düzlükler Tufanın ardından henüz kuramamıştı. Ovaların ve vadilerin insanların Mezopotamya'yı çevreleyen dağlardan inip, alçak düzlüklerde yerleşmeye başlayacak kadar kurumasından önce bin yıl geçti. Bu, aslında Tekvin Kitabı'nın bizlere söylediği şeydir: Tufandan birkaç nesil sonra, "Doğu'dan", yani Mezopotamya'nın doğusundaki dağlık bölgelerden gelen insanlar "Şinar (Sümer) diyarında bir ova buldular ve orada yerleştiler."

Sümer metinleri Enlil'in, tahılları ilk olarak "tepelik ülkede", yani düzlüklerde değil, dağlarda yaygınlaştırdığını ve sel sularını uzakta tutarak ekim işini mümkün kıldığını bildirirler. "Dağları bir kapıyla kapattı." Sümer'in doğusundaki bu dağlık diyarın adı "yeşilliğin filizlendiği ev" anlamındaki E.LAM'dır. Daha sonra Enlil'in yardımcılarından ikisi, tanrı Ninazu ve Ninmada tahıl ekimini aşağıdaki düzlüklere genişlettiler, böylece en sonunda "Sümer, tahıl bilmeyen diyar, tahılı bilmeye başladı."

Ziraatın, buğday ve arpanın bir kaynağı olarak yabanî ve düşük kaliteli bir buğdayın ehlileştirilmesiyle başladığını artık kesinleştirmiş olan bilginler, (Şanidar mağarasında bulunanlar gibi) bu en eski tahılların, nasıl olup da çoktan tek tip ve son derece özelleşmiş olduklarını açıklayamıyorlar. Çok basit bir özelleşme sağlamak için bile doğa tarafından binlerce nesillik genetik seleksiyon gerekmektedir. Ancak Dünya'da böylesi aşamalı ve çok uzun bir sürecin yer almış olabileceği bir dönem, zaman veya yer bulunmamaktadır. Bu botanogenetik mucize için hiçbir açıklama yoktur; tabi bu süreç doğal seleksiyon ile değil de yapay manipülasyon yoluyla olmadıysa.

Sert kabuklu bir buğday türü, çok daha büyük bir gizem içermektedir. Bu buğday türü, ne bir genetik kaynaktan gelişmiş ne de bir kaynağın mutasyonu sonucu oluşmuş olan "botanik genlerin sıra dışı bir

karışımı"nın ürünüdür. Kesinlikle, birkaç bitkinin genlerinin karıştırılmasının sonucudur, insanoğlunun birkaç bin yıl içinde hayvanları evcilleştirme yoluyla değiştirmiş olmaları düşüncesi de sorgulanmalıdır.

Modern bilginlerin bu bulmacalara ya da kadim Yakın Doğu'daki dağlık yarım ay şeklindeki bölgenin niçin yeni tahıllar, bitkiler, ağaçlar, meyveler, sebzeler ve evcilleşmiş hayvanlar için sürekli bir kaynak hâline geldiği sorusuna verecekleri hiçbir cevapları yoktur.

Sümerliler cevabı biliyorlardı. Tohumlar, dediler, Anu tarafından Göksel Mekânından Dünya'ya yollanmış bir armağandır. Buğday, arpa ve keten keneviri On ikinci Gezegenden Dünya'ya indirilmişti. Ziraat ve hayvanları evcilleştirme, sırasıyla Enlil ve Enki tarafından verilmiş armağanlardı.

İnsanoğlunun Tufan-sonrası uygarlığındaki üç önemli dönemin ardında, sadece Nefilimlerin varlığı değil, On İkinci Gezegenin dönemsel olarak Dünya'nın yakınına gelmesi de yatmakta gibidir: M.Ö. 11. 000’de ziraat; M.Ö. 7.500'lerde Neolitik kültür ve M.Ö. 3.800'deki anî uygarlık 3.600 yıllık aralıklarla meydana gelmiştir.

Ölçülü dozlarla insanoğluna bilgi veren Nefilimler, anlaşılan, bunu On İkinci Gezegenin Dünya yakınlarına periyodik dönüşlerine denk aralıklarla yapmaktaydılar. Sanki bir başka "haydi ileri" emri verilmeden önce, ancak Dünya ve On İkinci Gezegen arasındaki kalkış ve inişlere izin veren bu dönem sırasında mümkün olabilen saha teftişlerinin, yüz yüze konsültasyonların "tanrılar" arasında yer alması gerekmekteydi.

"Etana Destanı" ayrıntılara bir göz atmamızı sağlıyor. Tufanın ardından gelen günlerde şöyle der:

Kaderleri belirleyen Büyük Anunnakiler

diyarla ilgili fikir alışverişinde bulunmaya oturdular.

Dört bölgeyi yaratmış olanlar,

yerleşimleri kurmuş, diyarı yönetmiş olanlar,

İnsanoğlu için fazla uluydu.

Bizlere, Nefilimlerin kendileri ve insan kitleleri arasında bir aracıya ihtiyaçları olduğu kararına vardıkları söylenir. Onlar, tanrılar olmaya karar verdiler; Akkadca "ulu olanlar" anlamına *elu. Rabler* olarak kendileri ve insanoğlu arasında bir köprü olması için, Dünya üstünde "Krallık" başlattılar: İnsanoğlunun tanrılara hizmet etmesini temin edecek ve tanrıların öğretileri ile verdikleri bilgileri insanlara ulaştıracak bir insan hükümdar atadılar.

Konuyla ilgili bir metin, taç veya başlık bir insanın başına yerleştirilmeden veya asa eline verilmeden önceki durumu tarif eder; tüm bu Krallık sembolleri ve dürüstlük ve adaletin sembolü olan çoban asası "Göklerde Anu'nun önünde durmaktaydı." Ancak tanrılar karara varınca, "Krallık Göklerden indirildi".

Hem Sümerce hem de Akkadca metinler, Nefilimin topraklar üstünde "efendi" oluşlarını sürdürdüklerini ve insanoğlunun ilk olarak tufan öncesi şehirleri, eskiden tam oldukları ve ilk plânladıkları biçimde tekrar inşa etmek olduğunu bildirdiler: "Tüm şehirlerin tuğlaları belirlenen yerlerine serilsin, tüm (tuğlalar) kutsal yerlerde dursun." Demek ki, yeniden inşa edilen ilk şehir Eridu idi.

Nefilimler daha sonra insanlara ilk kraliyet şehrini planlamaları ve inşa etmeleri için yardım ettiler ve onu kutsadılar. *"Şehir, insanoğlunun dinleneceği yuva, yer olsun. Kral bir Çoban olsun."*

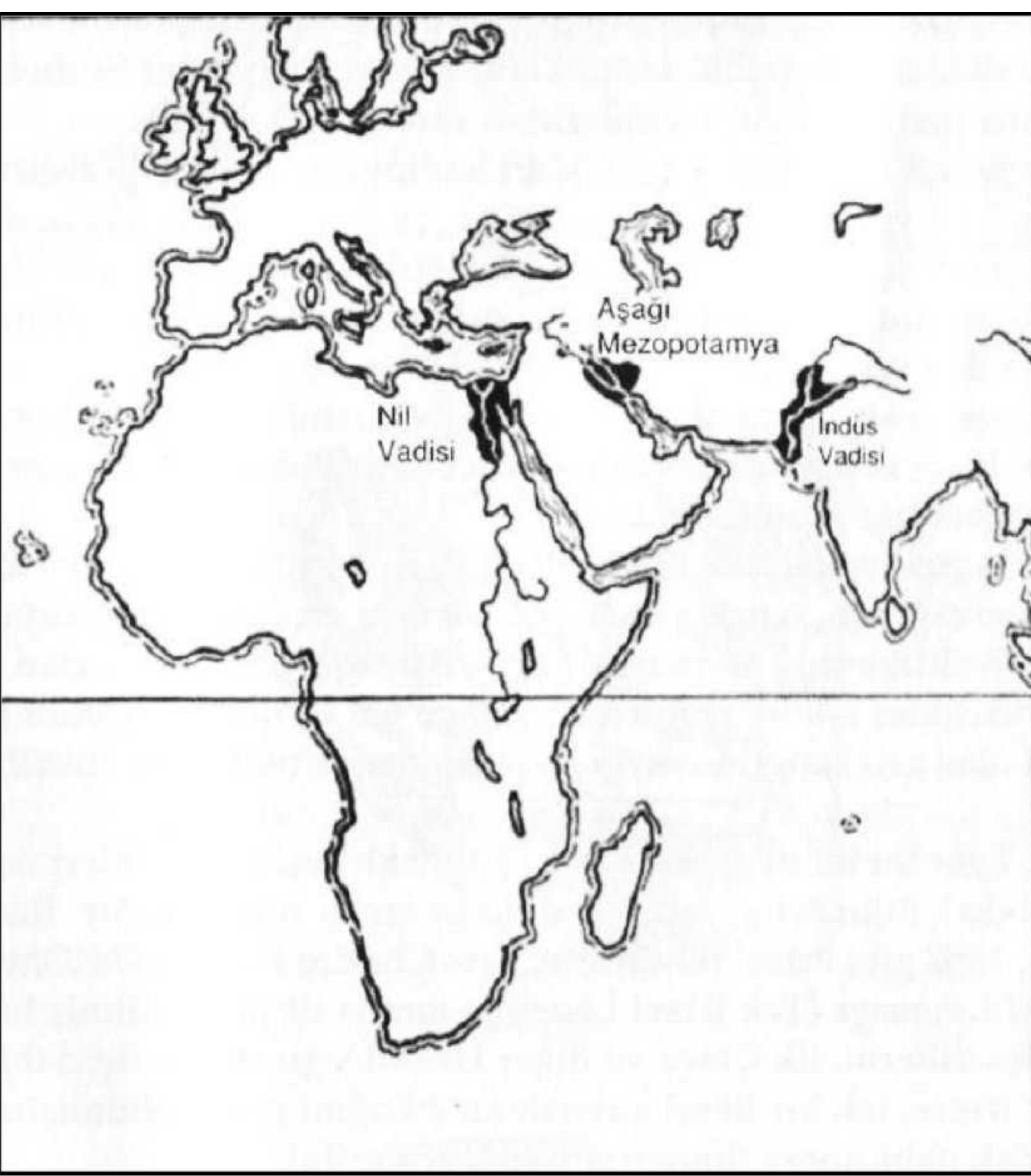
Sümer metinleri, insanoğlunun ilk kraliyet şehrinin Kiş olduğunu söyler. *"Krallık Göklerden tekrar indirildiğinde, Krallık Kiş'te idi."* Ne yazık ki Sümer kral listeleri, tam da ilk birkaç insan kralın adının olduğu yerde tahrip olmuştur. Ancak ilk kralın, kraliyet mekânları Kiş'ten Uruk'a, Ur'a, Avvan'a, Hamazi'ye, Aksak'a, Akkad'a, daha sonraları Aşur ve Babil'e ve daha yeni başkentlere kayan uzun bir hanedanlığı başlattığını biliyoruz.

İncil'deki "Milletler Tablosu" aynı şekilde Nimrud'u, yani Uruk, Akkad, Babil ve Asur krallıklarının atasını Kiş'e dayandırır. İnsanoğlunun yayılışını, ülkelerini ve Krallıklarını; insanoğlunun Tufan'ı izleyen üç dal hâlinde bölünüp büyümesi olarak kayıtlara geçirmiştir. Nuh'tan gelen ve onun üç oğlu ardınca adlandırılan bu halklar ve ülkeleri; Mezopotamya ve Yakın Doğu topraklarında yaşayan Sam; Afrika ve Arabistan'ın bazı kısımlarında yerleşen Ham ve Anadolu, İran, Hindistan ve Avrupa'daki Hint-Avrupalılar olan Yafet halklarıdır.

Bu üç geniş gruplama, şüphesiz büyük Anunnakiler tarafından yerleşimi tartışılan üç "bölge"dir. Bu üçünden her birine, önde gelen ilâhlardan biri atanmıştı. Bunlardan biri tabi ki Sami halkının bölgesi, insanoğlunun ilk büyük uygarlığının yükseldiği Sümer'in ta kendisi idi.

Diğer ikisi de gelişen uygarlıklara mekân olmuşlardı. M.Ö. 3.200'lerde, yani Sümer uygarlığından yarım bin yıl sonra, Krallık ve uygarlık Nil vadisinde ilk ortaya çıkışını yaptı, zamanla Mısır'daki büyük uygarlığa dönüştü.

Elli yıl öncesine kadar ilk büyük Hint-Avrupa uygarlığı hakkında hiçbir şey bilinmiyordu. Ama artık büyük şehirleri, gelişmiş bir ziraati, büyüyen bir ticareti kapsayan ileri bir uygarlığın kadim zamanlarda İndüs vadisinde mevcut olduğu yolunda hiçbir şüphe kalmamıştır. Bilginler bu uygarlığın, Sümer uygarlığı başladıktan bin yıl kadar sonra ortaya çıktığına inanıyorlar. (Şekil 161)

Şekil 161

Arkeolojik bulgular kadar kadim metinler de bu iki nehir uygarlığı ve daha eski olan Sümer uygarlığı arasındaki ya kın kültürel ve ekonomik bağlantıları ke-sinleştirmekteler. Dahası, hem doğrudan hem de dolaylı kanıtlar; bilginlerin çoğunu Nil ve İndüs uygarlıklarının sadece bağlantılı olmayıp, aslında Mezopotamya'daki daha eski uygarlığın ürünleri olduğuna ikna etmiştir.

Mısır'ın en etkileyici anıtları olan piramitlerin, bir taş "deri" altında Mezopotamya ziguratlarının taklitleri olduğu bulunmuştur ve bu büyük piramitlerin plânlarını çizen ve inşasını kontrol eden dâhi mimarın, bir tanrı olarak yüceleştirilen bir Sümerli olmasına inanmak için sebeplerimiz vardır. (Şekil 162)

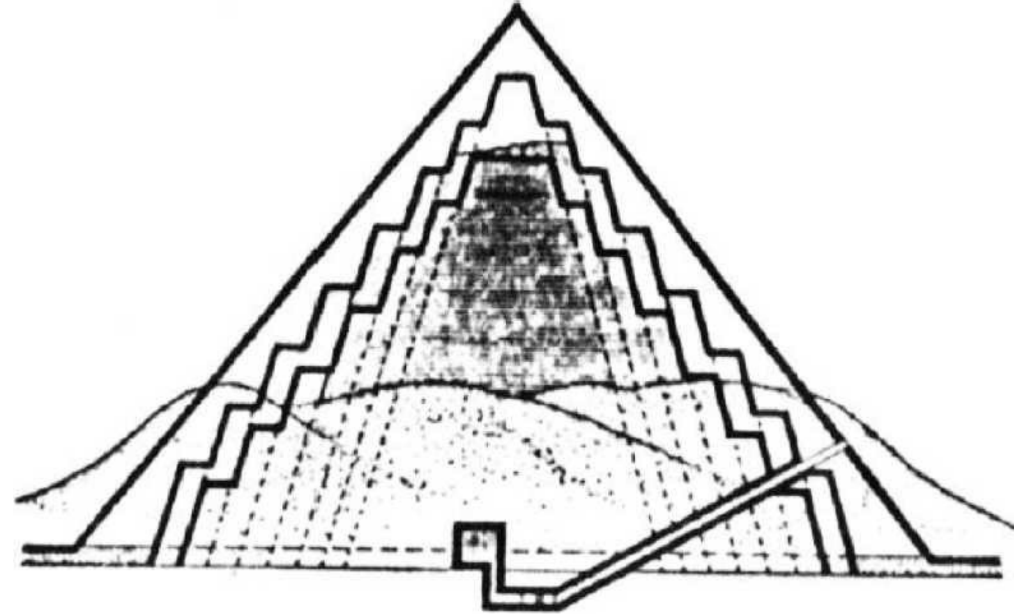
Kendi diyarlarına verdikleri kadim Mısırca ad *"Kaldırılmış Diyar"* idi ve tarih öncesi anılarına göre *"çok eski zamanlarda ortaya çıkan çok büyük bir tanrı"* ülkelerini su ve çamur altında gömülü bulmuştu. Büyük bir ıslah çalışmasına girişti ve kelimenin tam anlamıyla Mısır'ı suların altından kaldırdı. "Efsane", Tufan sonrasında alçak arazideki Nil Nehri vadisinin hâlini tarif etmektedir; bu eski tanrının, Nefilimlerin baş mühendisi Enki'den başkası olmadığı gösterilebilir.

İndus vadisindeki uygarlıkla ilgili henüz pek az şey bilinmesine rağmen, onların da on iki sayısını en

üstün ilâhî sayı olarak yücelttiklerini; tanrılarını boynuzlu başlıklar takan insan benzeri varlıklar olarak resmettiklerini ve On ikinci Gezegenin sembolü olan artı işaretine saygı gösterdiklerini biliyoruz. (Şekil 163, 164)

Eğer bu iki uygarlık Sümer kaynaklı ise, yazılı dilleri neden farklıdır? Bilimsel cevap, bu dillerin farklı olmadığıdır. Bu durum, 1852 gibi erken bir tarihte, vaiz Charles Foster *[The One Primeval Language* (Tek ilksel Lisan)] o sırada deşifre edilmiş bütün kadim dillerin, ilk Çince ve diğer Uzak Doğu dilleri de dâhil olmak üzere, tek bir ilksel kaynaktan çıktığını gösterebilmiştir; bu kaynak daha sonra Sü-merce olarak gösterildi.

Benzer piktograflar, pekâlâ mantıklı bir rastlantı olabilecek benzer anlamlara sahip olmakla kalmıyor, aynı çoğul anlamlara ve hatta aynı fonetik seslere de sahip bulunuyorlardı; bu da ortak bir kökeni önermektedir. Daha yakın tarihlerde, bilginler en eski Mısır yazılarının, önsel yazılı bir gelişmeyi işaret eden bir dil kullandığını göstermişlerdir; yazılı bir dilin önsel bir gelişme edineceği tek yer Sümer idi.

Şekil 162

Şekil 163

Şekil 164

Demek ki, bir nedenle üç farklı dil hâlinde farklılaşmış tek bir yazılı dil var elimizde: Mezopotamya'ca, Mısır/Hamice ve Hint-Avrupalı. Bu gibi bir farklılaşma zaman içinde uzaklık ve coğrafya tarafından ayrılma yüzünden kendi başına da meydana gelmiş olabilirdi. Ancak Sümer metinleri bunun, tanrıların bir kez daha Enlil tarafından başlatılan kasıtlı bir kararı sonucu olduğunu iddia ederler. Sümer hikâyeleri, İncil'deki çok iyi bilinen Babil Kulesi hikâyesine paraleldir *"Ve bütün Dünya'nın dili bir ve sözü birdi."* Ama insanlar Sümer'e yerleştikten sonra, tuğla yapma sanatını öğrendiler, şehirler inşa ettiler ve yüksek kuleler (ziguratlar) diktiler ve kendilerine bir *şem* ve onu fırlatacak bir kule yapmayı plânladılar. Dolayısıyla, *"Rab Dünya'nın dilini karıştırdı"*

Mısır'ın çamurlu suların altından kasıtlı olarak yükseltilmesi, dilsel kanıtlar, Sümer ve İncil metinleri; bu iki uydu uygarlığın şans eseri gelişmediği yolundaki çıkarımımızı desteklemektedir. Aksine, bunlar Nefilimlerin kasıtlı kararlarıyla plânlanmış ve ortaya çıkarılmışlardır.

Anlaşılan kültür ve amaçta birleşmiş bir insan ırkından korkan Nefilimler, imparatorluk politikasını uyguladılar: "Böl ve yönet." Çünkü insanoğlu havacılıkla ilgili gayretler de içeren ("şimdi yapmaya niyet ettiklerinden hiçbir şey onlardan men edilmeyecektir") kültürel düzeylere erişirken, Nefilimler gittikçe küçülen bir topluluktu. M.Ö. üç bin yıllarında, ilâhî ebeveyni olan insanlardan haberi bile olmayan çocuklar ve torunlar, büyük eski tanrıları köşeye sıkıştırmıştı.

Enlil ve Enki arasındaki acı rekabet, ilk oğulları tarafından miras alındı ve üstünlük için şiddetli çarpışmalar devam etti. Enlil'in oğulları bile, daha önceki bölümlerde gördüğümüz gibi, kendi aralarında savaştılar, tıpkı Enki'nin oğulları gibi. Yazılı insanlık tarihinde olduğu gibi, çocukları arasında barışı sağlamak isteyen derebeyleri, vârisleri arasında araziyi paylaştırdı. En azından bildiğimiz bir keresinde, bir oğul (İşkur/Adad), Dağlık Diyarda yerel ilâh olması için Enlil tarafından bilerek uzaklaştırıldı.

Zaman geçtikçe, tanrılar her biri üstünde hükümranlıkları olan bölge, sanayi veya mesleği kıskançlıkla koruyan derebeyleri hâline geldiler. İnsan krallar; tanrılar ve büyüyen, yayılan insanlık arasındaki aracılar idi. Kadim kralların "tanrımın emri üzerine" savaşa gittikleri, yeni toprakları ele geçirdikleri ve uzak halkları dize getirdikleri iddialarını hafife almamak gerekiyor. Metin üstüne metin gösteriyor ki durum kelimesi kelimesine böyleydi. Tanrılar dış ilişkiler kurma gücünü ellerinde tutmuşlardı ve bu ilişkiler diğer bölgelerdeki diğer tanrılar anlamına gelmekteydi. Buna göre, savaş veya barış konusunda son söz onlarındı.

İnsanların, devletlerin, şehirlerin ve köylerin bollaşmasıyla, insanlara bağlı oldukları derebeyinin veya "ulu olan"ın kim olduğunu hatırlatacak yollar bulmak şart olmuştu. Eski Ahit insanları tanrılarına

bağlı tutma ve "başka tanrıların ardından fahişlik etmemeleri" sorununu tekrarlar. Çözüm, birçok ibadet yeri kurmak ve her biri için "doğru" tanrının suretini veya sembollerini dikmekti.

Putperestlik çağı başlamıştı.

Sümer metinlerinin bize verdiği bilgiye göre Tufanın ardından Nefilimler, tanrıların ve insanoğlunun Dünya üstündeki geleceği hakkında uzun toplantılar yapmışlardı. Bu tartışmaların bir sonucu olarak, "dört bölge yarattılar". Üçünde, yani Mezopotamya, Nil vadisi ve İndüs vadisinde insanlar oturmaktaydı.

Dördüncü bölge ise "kutsal" idi; orijinal anlamı harfiyen "yasak, adanmış" olan bir terim. Sadece tanrılara adanmış olan burası "saf diyar" idi; sadece izin ile yaklaşılabilen, izinsiz girmenin sonucunun hiddetli muhafızlar tarafından tutulan "ürkütücü silâhlar"la hızla öldürülmek olduğu bir yer. Bu diyar veya bölge **TİL.MUN** (harfiyen *"füzelerin yeri")* olarak adlandırıldı. Burası, Sippar'dakinin tufan tarafından yıkılmasının ardından Nefilimlerin uzay üslerini yeniden kurdukları yerdi.

Bir kez daha bölge, Utu/Şamaş'ın, yani ateşli roketlerden sorumlu tanrının komutasına verildi. Gılgamış gibi kadim kahramanlar bu Yaşam Diyarına ulaşmaya, bir şem veya bir Kartal ile Tanrıların Göksel mekânına taşınmaya can attılar. Gılgamış'ın Şamaş'a yalvarmasını hatırlayalım:

Diyara girmeme izin ver, Semimi dikmeme izin ver...

Beni doğuran tanrıça anamın hayatı üstüne,

saf sadık kral olan babam-

adımımı Diyar'a yönelt!

Kadim masallar, hatta yazılı tarih, insanların "diyara ulaşmak", "Hayat Ağa-cı"nı bulmak, Gök ve Yer Tanrıları arasında ebedî saadeti bulmak için dur durak bilmeyen gayretlerini anlatırlar. Bu özlem, kökleri Sümer'in derinliklerinde olan tüm dinlerde mevcuttur; yani Dünya üstünde adil ve dürüst olmayı, bir Göksel İlâhî mekândaki bir "ölümden sonra hayatın izleyeceği ümidi.

Ama ilâhî bağlantının kurulacağı bu ele geçmez diyar neredeydi?

Bu soru cevaplandırılabilir. İpuçları oradadır. Ama ötesinde başka sorular büyümeye başlar. Nefilimlerle o zamandan beri karşılaşan olmuş muydu? Onlarla tekrar karşılaşıldığında neler olacaktır?

Ve eğer Nefilimler, Dünya üstünde "insanı" yaratan "tanrılar" idiyseler, On ikinci Gezegen üstünde Nefilimleri yaratan sadece evrim miydi?

KAYNAKLAR

I. İncil metinleri için temel kaynaklar

A. *The Five Books of Moses*

B. *The Anchor Bible*

C. *The Holy Bible*

D. *The Torah; The New American Bible; The New English Bible*

E. *Veteris Testamenti Concordance Hebraicae Atque Chaldaicae; Dictionary of the Bible; Encyclopedic Dictionary of the Bible; Millon-Hatanach*

II. Yakın Doğu'yla ilgili metinler için temel kaynaklar

Barton, George A. *The Royal Inscriptions of Sümer and Akkad.* 1929.

Borger, Riekele. *Babylonisch-Assyrisch Lesestücke.* 1963.

Budge, E. A. Wallis. *The Gods oft he Egyptians.* 1904.

Budge, E. A. W., and King, L. W. *Annals of the Kings of Assyria.* 1902.

Chiera, Edward. Sumerian Religious Texts. 1924.

Ebeling, E.; Meissner, B.; ve Weidner, E. (editörler). *Reallexikon der Assyrologie und Vorderasiatischen Archâology.* 1932-1957.

Ebeling, Erich. *Enuma Elish: die Siebente Tafel des Akkadischen Weltschöpfungs-liedes.* 1939.

— . *Tod undLeben nach den Vorstellmigen der Babylonier.* 1931.

Falkenstein, Adam, ve W. von Soden. *Sumerische und Akkadische Hymnen und Gebete.* 1953.

Falkenstein, Adam. *Sumerische Goetterlieder*. 1959.

Fossey, Charles. *LaMagie Syrienne.* 1902.

Frankfort, Henri. *Kingship and the Gods.* 1948.

Gray, John. *The Canaanites.* 1964.

Gordon, Cyrus H. "Canaanite Mythology" *in Mythologies of the Ancient World.* 1961.

Gressman, Hugo. *The Development of the Idea of God in the Old Testament.* 1926.

— . *Altorientalische Texte und Bilder zum alten Testamente.* 1909.

Güterbock, Hans G. "Hittite Mythology" *in Mythologies of the Ancient World.* 1961.

Heidel, Alexander. *The Babylonian Genesis.* 1969.

Hilprecht, Herman V. (editor). *Reports of the Babylonian Expedition: Cuneiform Texts.* 1893-1914.

Jacobsen, Thorkild. "Mesopotamia" *in The Intellectual Adventure of the Ancient Man.* 1946.

Jastrow, Morris. *Die Religion Babyloniens undAssyriens.* 1905-12.

Jean, Charles-F. *La religion sumerienne.* 1931.

Jensen, P. *Texte zur assyrisch-babylonischen Religion.* 1915.

— . *Die Kosmologie der Babylonier.* 1890.

Jeremias, Alfred. *The Old Testament in the Light of the Ancient Near East.* 1911.

— . *Das Alter der babylonischen Astronomic* 1908.

— . *Handbuch der Altorientalische Geistkultur.*

Jeremias, Alfred, and Winckler, Hugo. *Im Kampfe um den alten Orient.*

King, Leonard W. *Babylonian Magic and Sorcery, being "The Prayers of the Lif-ting of the Hand". 1896.*

— . *The Assyrian Language.* 1901.

— . *The Seven Tablets of Creation.* 1902.

— . *Babylonian Religion andMythology.* 1899.

Kramer, Samuel N. *The Sumerians.* 1963.

— . *(editor): Mythologies of the Ancient World.* 1961.

— . *History Begins at Sumer.* 1959.

— . *Enmerkar and the Lord of Aratta.* 1952.

— . *From the Tablets of Sumer.* 1956.

— . *Sumerian Mythology.* 1961.

Kugler, Franz Xaver. *Sternkunde und Sterndienst in Babylon.* 1907- 1913.

Lambert, W.G., ve Millard A.R. *Atra-Hasis, the Babylonian Story of the Flood.* 1970.

Langdon, Stephen. *Sumerian and Babylonian Psalms.* 1909.

— . *Tammuz andIshtar.* 1914.

— . (editor): *OxfordEditions of Cuneiform Texts.* 1923.

— . "Semitic Mythology" *in The Mythology of All Races.* 1964.

— . Enuma Elish: *The Babylonian Epic of Creation.* 1923.

— . *Babylonian Penitential Psalms.* 1927.

— . *Die Neu-Babylonischen Kdnigsinschriften.* 1912.

Luckenbill, David D. *Ancient Records of Assyria andBabylonia.* 1926-27. Neugebauer, O. *Astronomical Cuneiform Texts.* 1955.

Pinches, Theophilus G. "Some Mathematical Tablets in the British Museum" *in*

Hilprecht Anniversary Volume. 1909.

Pritchard, James B. (editor): *Ancient Near Eastern Texts Relating to the Old Testament.* 1969.

Rawlinson, Henry C. *The Cuneiform Inscriptions of Western Asia.* 1861-84.

Sayce, A.H. *The Religion of the Babylonians.* 1888.

Smith, George. *The Chaldean Account of Genesis.* 1876.

Thomas, D. Winton (editor). *Documents from Old Testament Times.* 1961.

Thompson, R. Campbell. *The Reports of the Magicians and Astrologers of Nineveh and Babylon.* 1900.

Thureau-Dangin, François. *Les Inscriptions de Sumer et Akkad.* 1905.

— . *Die sumerischen und akkadische Königsinschriften*. 1907.

— . *Ritueles accadiens.* 1921.

Virolleaud, Charles. *L'Astronomie Chaldeenne.* 1903-1908.

Weidner, Ernst F. *Alter und Bedeutimg der Babylonischer Astronomie und Astral-lehre.* 1914.

— . *Handbuch der Babylonischen Astronomie.* 1915.

Witzel, P. Maurus. *Tammuz-Liturgien und Verwandtes.* 1935.

III. Araştırmalarda aşağıdaki dergilerin çeşitli sayılarından da yararlanılmıştır.

Der Alte Orient (Leipzig)

American Journal of Archaeology (Concord, Mass.)

American Journal of Semitic Languages andLiteratures (Chicago)

Annual of the American Schools of Oriental Research (New Haven)

Archiv für Keilschriftforschung (Berlin)

Archiv für Orientforschung (Berlin)

Archiv Orientalni (Prag)

Assyrologische Bibliothek (Leipzig)

Assyrological Studies (Chicago)

Das Ausland (Berlin)

Babyloniaca (Paris)

Beitrâge zur Assyrologie undsemitischen Sprachwissenschaft (Leipzig) Berliner Beitrâge zur Keilschriftforschung (Berlin)

Bibliotheca Orientalis (Leiden)

Bulletin of the American Schools of Oriental Research (Kudüs ve Bağdat) Deutsches Morgenlâdische Gesellschafi, Abhandlungen (Leipzig) Harvard Semitic Series (Cambridge, Mass.)

Hebrew Union College Annual (Cincinnati)

Journal Asiatique (Paris)

Journal of the American Oriental Society (New Haven)

Journal of Biblical Literature and Exegesis (Middletown)

Journal of Cuneiform Studies (New Haven)

Journal of Near Eastern Studies (Chicago)

Journal of the Royal Asiatic Society (Londra)

Journal of the Society of Oriental Research (Chicago)

Journal of Semitic Studies (Manchester)

Keilinschriftliche Bibliothek (Berlin)

Königliche Museen zu Berlin: Mitteilungen aus der Orientalischen Sammlungen (Leipzig)

Leipziger semitische Studien (Leipzig)

Mitteilungen der altorientalischen Gesellschaft (Leipzig)

Mitteilungen ders Instituts für Orientforschung (Berlin)

Orientalin (Rome)

Orientalische Literaturzeitung (Berlin)

Proceedings of the American Philosophical Socienty (Philadelphia)

Proceedings of the Society of Biblical Archaeology (Londra)

Revue d'Assyrologie et d'archeologie orientale (Paris)

Revue biblique (Paris)

Sacra Scriptura Antiquitatibus Orientalibus Illustrata (Vatikan)

Studio Orientaiia (Helsinki)

Transactions of the Society of Biblical Archaeology (Londra)

Untersuchungen zur Assyrologie und vorderasiatischen Archaologie (Berlin) Vorderasiatische Bibliothek (Leipzig) Die Welt des Orients (Göttingen) Wissenschaftliche Veröffentlichungen der deutschen Orient-Gesellschaft (Berlin) Zeitschrift für Assyrologie und verwandte Gebiete (Leipzig)

Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft (Berlin, Gissen)

Zeitschrift der deutschen morgetdandischen Gesellschaft (Leipzig)

Zeitschrift fur Keilschriftforschung (Leipzig)